Biographisch woordenboek der Nederlanden. Deel 16

A.J. van der Aa

bron
A.J. van der Aa, *Biographisch woordenboek der Nederlanden. Deel 16*. J.J. van Brederode, Haarlem 1874

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/aa__001biog19_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. huygens ing

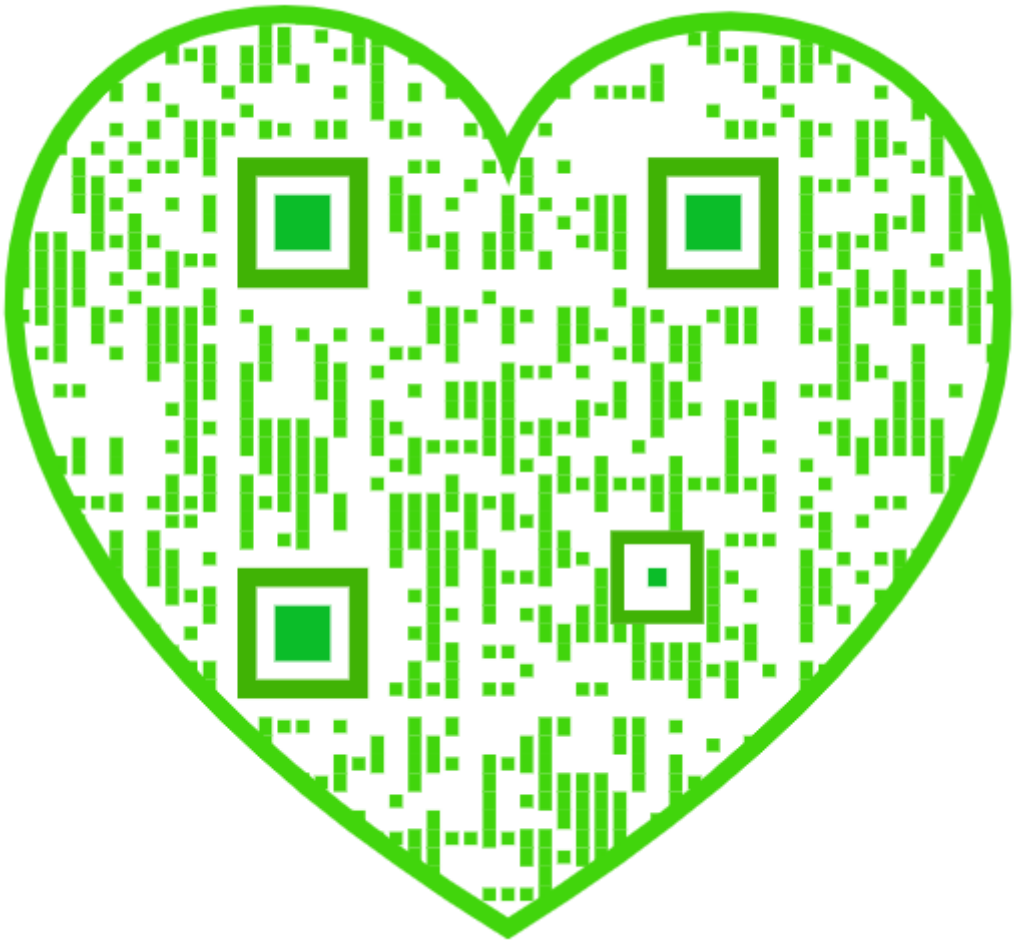

R.

[Alardus of Allardt de Raadt]

RAADT (ALARDUS of ALLARDT DE) of R a a d t , in het begin der zeventiende eeuw te Amsterdam geboren, studeerde te Leyden, waar hij, ten jare 1665, den doctoralen graad in de godgeleerdheid en in de wijsbegeerte ontving, en werd den 13 Mei 1671 tot buitengewoon hoogleeraar in dit vak te Harderwijk. Gelijktijdig met zijne verheffing op den katheder, gaf hij een werk aan het licht, dat opgang schijnt gemaakt te hebben, over den aard der Hebreeuwsche punten, welker oudheid hij, door wiskunstig betoog, poogde te staven, Dat werk gaf aanleiding, dat hij met C a p e l l u s in het strijdperk trad, na de uitgaaf van diens *Arena punctuationis*. Ook had hij met M a r e s i u s een letterkundigen twist. Hij en zijne werken zijn verschillend beoordeeld.

Hij schreef:

Punctationis Hebraicae natura commentarius distributus in libros duos, L.B. 1571 (1671), 8°., 1683, 8°.

Apologia veritatis adv. S. Maresium, Amst. 1673, 4°.

De Vijfde Monarchy ofte 't Rijk der Heyligen, Rott. 1674, 12°.

Doorlugtigh Koningryk der toekomende wereldt beweesen, 8°.

Zie P a q u o t , *Mém.* T. XVIII. p. 192, 493; B o u m a n , *Ges. der Geld. Hoog.* D. I. bl. 227, 228; K i s t en R o y a a r d s , *Arch.* D. IX. bl. 495; t e W a t e r , 2*de Eeuwget. der Ned. Geloofsb.* bl. 277; d e M o o r *Comm. perp. in Marckii Comp.* T. III. p. 30; M. V i t r i n g a *ad C. Vitringae Aph.* C. XV. p. 412; A b c o u d e , *Aanh.* bl. 173; *Cat.* M.J.L.C. J a c o b , Part. I. p. 75; *Cat. Bibl. Par.* p. 30; J ö c h e r ; R o t e r m u n d ; B e r t r a m L u n s b u r g , *Reform. Gesch.* S. 200. K o b u s en d e R i v e c o u r t .

[Dr. Petrus de Raadt]

RAADT (Dr. PETRUS DE), werd op het einde van 1795 of in den aanvang van 1796 te Rotterdam, waar zijn vader onderwijzer was, geboren. Hij gevoelde reeds vroeg neiging tot het vak van zijn vader. Onvoorziene en ongelukkige omstandigheden echter deden hem voor eenen tijd, overgaan tot de voorbereidende studiën der godgeleerdheid,

waardoor hij het voorregt genoot van, gedurende twee jaren, onderwezen te worden door den hoogleeraar J. C l a r i s s e . De gezegende omwenteling gaf ook zijner neiging hare eerste rigting weder, en de zucht om zich aan de opvoeding der jeugd toe te wijden, was te sterk om miskend te worden. Zijn vader, niet geheel onbekend met hetgeen in de opvoedkunde door onze naburen verrigt was, besloot hem eenigen tijd buiten het vaderland te laten doorbrengen, en zond hem eerst naar Engeland. Na zich een jaar te Londen en hare omstreken opgehouden, zich met de beoefening der taal- en letterkunde bezig gehouden, en vele hoogere en lagere scholen bezocht te hebben, reisde hij naar Halle, ten einde, onder de groote opvoedkundigen, zijne geliefdkoosde studiën voort te zetten. Na het voleindigen dezer bezocht hij, op zijne reizen door Duitschland, Zwitserland en Frankrijk, de voornaamste scholen en opvoedings gestichten in die landen, en bekwam alzoo nog eene menigte aanleidingen van verschillenden aard, tot het doen van praktische waarnemingen in de kunst van opvoeden en onderwijzen. Zulks had bijzonder plaats te Schnipfenthal, Yverden en Hofwijl. Het was op deze laatste plaats, dat hij het bepaalde voornemen vormde, om, in het vaderland teruggekeerd, een opvoedings-gesticht daar te stellen. In 1820 opende hij zijn gesticht Noorthey, bij Voorschoten, en wijdde hij zich geheel aan de opleiding van hen, die hij hoopte, dat eenmaal eene aanzienlijke plaats, ten gevolge van hun afkomst of aanleg of bezitting, zouden beslaan. Over 't algemeen toch waren en bleven de kweekelingen van Noorthey kinderen uit de hoogere standen des lands.

Zijn geheele leven bleef hij getrouw in zijn streven om een huis van opvoeding tot stand te brengen, dat meer en meer het ideaal nabijkwam, dat hem daarvan voor den geest stond. Hij bragt er werkelijk eene tot stand, dat niet alleen aan de eischen van den tijd in 't algemeen meer en meer ging voldoen, maar dat in 't bijzonder in Nederland daarom van beteekenis was en blijven zal, omdat het ook krachtig heeft medegewerkt om het onderwijs in de oude talen te doen gepaard gaan met dat in de nieuwe en in de stellige wetenschappen. Hij overleed den 18 April 1862 op den huize *Klein Stadwijk*, op 66jarigen leeftijd, en werd 5 dagen daarna op het kerkhof te Voorschoten begraven.

D e R a a d t was sedert 1839 lid der Maatschappij van Ned. Letterk. te Leyden. Hij liet bij zijne vrouw E. A c h e n b a c h , met welke hij den 13 Mei 1825 gehuwd was, geen kinderen na.

Op den gedenkpenning ter zijner eere in 1855 geslagen, prijkt zijn gelaat, in profil.

Hij gaf in het licht:

Dissertatio sistens comparationem principiorum educationis

apud Romanos et recentiores artis paedagogicae auctores, Halae, 1819.

Over de opvoedings-gestichten van den Heer Emanuel van Fellenberg te Hofwijl in *Letteroef*. van 1820.

Aan de Ouders en Voogden bij de opening van een opvoedings-gesticht te Voorschoten, *bij Leiden* 1820. (Niet in den handel). *Vermeerderd met* 8 *blz.* 1825.

Brief over de Wetten op het Lager Onderwijs aan den Heer J. Corver Hooft, Rott. 1829.

Recensie van Nieuwe Leerwijze van vreemde talen aan te leeren enz. door G.H. Roggen. In *Letteroef. van Junij* 1829,

De Wetten op het Lager Onderwijs in het Koningrijk der Nederlanden geschiedkundig beschouwd als een eigendom der Noord-Nederlanders, *en den geest en strekking dier wetten opvoedkundig verdedigd*, Rott. 1829.

Aan mijne beminde Leerlingen bij den aanvang onzer Vacantie, 1834. Niet in den handel.

Aan mijne beminde Leerlingen na de Vacantie, waarschijnlijk 1834. Als boven.

Noorthey in 1838. Als boven.

Instituten en. Gymnasiën, *brief aan Philalethes*, Leiden, 1838. (Zonder naam.)

Het Gymnasium als stedelijke inrigting beoordeeld, Leiden, 1839. Als boven.

Aan den Heer W.G. B(rill), *den schrijver van het Gymnasium als stedelijke inrigting beoordeeld*, Leiden, 1839.

Lager Onderwijs in Engeland en in ons vaderland, 's Hage, 1840.

Schets van den Staat van het Lager Onderwijs in Holland, *Pruissen*, *België en Frankrijk door O' Mulley*, *vertaald uit het Engelsch*, 's Hage, 1841. Anoniem.

Recensie van de Levensschets van F.A. Bosse, *rector aan de Latijnsche School te Leiden*, *door J.T. Bergman*. In *Gids* 1841.

Antwoord op de Antikritiek van Dr. Bergman van bovenstaand werk. In *Gids* 1842.

Een drietal bedenkingen van Mr. Groen van Prinsterer beantwoord, 's Hage, 1842.

Het besluit van 2 *Januarij* 1842 *omtrent het Lager Onderwijs vergeleken met de wet van* 1806, Leid. 1843.

Een opstel naar aanleiding van Buddingh, *Geschiedenis van opvoeding en onderwijs enz.*, *en Tissèdre l'Ange*, *wat staat het lagere schoolwezen te wachten*. In *Gids* 1843.

Opstel naar aanleiding van vier werken over het schoolwezen. In *Gids* 1844.

Noorthey den 18den *Februarij* 1846 *(Luther's sterfdag).* Niet in den handel.

Noorthey in 1849, Amst. 1849.

Het beginsel van het huis van opvoeding verdedigd. Opstel in het *Algem. Letterl. Maands.* Maart, 1850.

De Koninklijke besluiten van 23 *Mei* 1850 *beschouwd*. (Admissie-examen), Amst. 1851.

Over Kaarten voor de Natuurkundige Geographie. In de *Bijdragen*, 1853.

Recensie van Geslachttafel van het Huis van Nassau, *door A.G.W. Ramaer*. In *Gids* 1853.

Nassau-Siegen. In de *Recensent*, 1853.

Adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal over het Ontwerp van Wet op het Lager Onderwijs, 1854. Niet in den handel.

Herinnering aan de Feestelijke Bijeenkomst op 30 *Junij* 1855. Als boven.

Het Geslacht van Nassau. In *Leidsche Cour.* van 17 Dec. 1855.

Laatste Voorbereiding tot de Hoogeschool, Amst. 1857.

Het Huis Zwanenburg. In *Leidsche Cour. van* 20 *Maart* 1861.

Over Pater Girard.

Denkbeelden over de leerwijze van Jacotot en beoordeeling van Kinker's Verslag over dezelve, 1825. Onzeker of gedrukt is.

Gymnasiën, *een woord ter behartiging aan allen*, *die invloed hebben op openbare inrigtingen van onderwijs in de oude talen*. Als boven.

Zie *Levensschets van P.d.R. door Dr. Beynen*, achter *Hand. der Jaarl. Verg. van de Maats. van Ned. Lett. te Leiden van den jare* 1868 bl. 311; *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. I. bl. 190, D. II. bl. 236, 410, 413, 415.

[Gerard de Raadt]

RAADT (GERARD DE). Zie HARDERWYCK (GERARD VAN).

[J.H. de Raadt]

RAADT (J.H. DE), middelmatig dichter uit de tweede helft der achttiende eeuw, blijkens zijn:

Gedicht ter verjaaringe van zijnen schoonvader Mr. Jacob van Gesseler, *Raadsheer der Stad Groningen*, *dat hij zijn* 55ste *jaar* 1769 *op den* 24 *Januarij vervuld had*, *met nog andere gedrukt*, Gron. 25 Nov. 1771, 4^{o}.

Zie v.d. A a , *N.B.A.C. Woord*.

[Antoine Theodore Raaff]

RAAFF, (ANTOINE THEODORE), Luitenant kolonel en President van Padang, zoon van Johannes Jacobus Raaff en van Sophia Douchez, geboren te 's Hertogenbosch, den 1 December 1794; kadet op de militaire school te Hondscholredijk in Junij 1807 en van daar overgegaan op de militaire school te st. Cyr, in April 1811; sous-luitenant bij de Fransche Infanterie 6 November 1812 en eerste luitenant in April 1813. In deze beide jaren 1812 en 1813, nam hij deel aan de Campagne in Duitschland, en werd in 1812 krijgsgevangen bij de bataille van Leipzig, na in den veldslag bij

Dresden geblesseerd te zijn, door een geweerkogel aan het linkerbeen. In October 1813 ging hij als eerste luitenant over bij het Hollandsche legioen van Oranje, en in 1815, als kapitein bij den generalen staf der Oost-Indische troepen. Intusschen was hij nog tegenwoordig bij de blokkade van Deventer en bij het beleg van Lequesnoy, Valenciennes en Condé. Eerst in November 1815 vertrok hij naar Java; aan boord van Z.M. schip *Brabant*, waarmede hij den 1 Mei 1817 te Batavia aankwam. Reeds terstond werkzaam gesteld bij de algemeene staf van het Indische leger, werd hij daarbij in Januarij 1818 bevorderd tot den rang van majoor, en den 24 Augustus 1821, tot luitenant-kolonel, sous-chef. Toen, in dat zelfde jaar, eene militaire expeditie naar de westkust van Sumatra gezonden werd, om tegen de oproerige Padries te ageren, werd het bevel daarvan aan den overste R a a f f opgedragen, destijds waarnemende chef bij de generalen staf. In December van dat jaar kwam hij te Padang, en na vruchtelooze onderhandelingen, werden de militaire operatiën met kracht aangevangen. In Maart 1822 werd aan 20,000 man der Padries, te Samawang slag geleverd. R a a f f had 500 man geregelde troepen, en 13,000 Maleijers als hulpbenden. De vijand werd in alle rigtingen teruggedreven. Hun opperhoofd, T o e a n k o e P a s a m a n , sloot zich op binnen eene versterkte plaats nabij Lintau. Gebrek aan voldoende magt gaf aanleiding dat voorshands op andere wijze onze stelling tegenover den vijand werd verbeterd. Intusschen werden onderscheidene gevechten geleverd, die meerendeels in ons voordeel uitvielen. Eerst in April 1823, zette de overste R a a f f , zich in beweging naar de Lintausche grenzen, doch het mogt de onzen niet gelukken hun oogmerk te bereiken. Nu zond hij een verslag en een ontwerp omtrent hetgeen verder te doen stond, aan de Hooge regering te Batavia in. Hij werd derwaarts ontboden tot het geven van mondelinge toelichtingen. In September 1823 verliet hij Padang. De Hooge Regering droeg hem, in November van dat jaar, onder den titel van Resident van Padang en onderhoorigheden, tevens het burgerlijk gezag ter westkust van Sumatra op, en met eene aanzienlijke versterking in hetzelfde jaar teruggekeerd, gelukte het hem de Padries, die gedurende zijne afwezigheid de vijandelijkheden tegen de onzen hadden hervat, met verlies terug te drijven, zoodat men eene spoedige algeheele herstelling der orde en rust waande te kunnen voorzien. Dit werd echter niet verwezenlijkt. De overste R a a f f bragt nogtans, den 22 Januarij 1824 met de Padrische hoofden van Bondjol, Gappak, Itum en Iman, een contract van vrede en vriendschap tot stand. Weinige maanden later werd hij door den dood weggerukt. Hij bezweek te Padang, den 17 April 1824, na eene ziekte van twaalf dagen, in den ouderdom van nog geen dertig jaren. In Mei van hetzelfde jaar werd door den koning het besluit

geteekend, waarbij hij benoemd werd tot Ridder der militaire Willemsorde van de derde klasse. De dood van dezen verdienstelijken officier vervulde het leger een zijne vele vrienden met rouw. De regering leed een gevoelig verlies, want zij stelde groot vertrouwen in zijne bekwaamheden en beleid.

Uit zijn huwelijk met Maria Henriëtte Le Roux, dochter van den kolonel Johan Mathiam Le Roux, liet hij twee dochters na, Sophia Henriëtte, gehuwd met Arnoldus Adriaan Buyskes, en Julie Martine, gehuwd met Willem van Prehn. Uit zijn tweede huwelijk, in 1828, met Caroline Sophie Arnould, is geboren Antoine Theodore Henri Louis Raaff. Deze tweede echtgenoote was een dochter van den kolonel der artilierie Arnould. Zij hertrouwde later met den kolonel ter zee Joannes Nicolaas Olijve.

Part. Berigt.

[A. de Raaff]

RAAFF (A. DE). Van hem vindt men een gedicht vóór de *Amboinsche oorlogen*, *door Arnold de Vlaming van Oudshoorn*, *als Super-intendant der Oosterse gewesten oorloghaftig ten einde gebragt. Beschreven door Levinus Bor*, Delft, 1603. 12°.

[W. Raafel]

RAAFEL (W.) schreef:

Eer en zaak van koning Jesus verdedigd tegen desselfs schijnvrienden, 's Hage, 1771, 8°.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 407.

[Gerrit van Raalten]

RAALTEN (GERRIT VAN) werd den 20 Augustus 1797 te Harderwijk geboren. In 1820 vergezelde hij de bekende natuuronderzoekers Heinrich Kühl en Johan Coenraat van Hasselt naar Java, te zamen met den teekenaar Keultjes. Meestal te Buitenzorg verblijf houdende, alwaar de leden der natuurkundige commissie zich gewoonlijk, na den afloop van onderzoekingsreizen, weder vereenigden, onderscheidde hij zich bijzonder met het vervaardigen van afbeeldingen en praeparaten en het in orde brengen en houden der administratie. Zeer dikwerf vergezelde hij de natuuronderzoekers op hunne togten en deelde met hen gevaren en ontberingen. Zoo bevond zich van Raalten, in April 1827, met Dr. Henricus Christinus Macklot in de Preanger Regentschappen bij den thans verlaten wijnberg Parang, eene vele uren in het rond woeste landstreek, wier uitgestrekte bosschen slechts hier en daar door enkele gehuchten en aan de voet des bergs liggende koffijtuinen afgewisseld werden. Hier trof hem een ongeluk, eenig in zijn soort en waardig om gemeld te worden. Het goldt niet minder dan een gevecht met een Rhinoceros. Van Raalten sterk en rijzig van gestalte, vrolijk en ondernemend van aard, liet zich ligt overhalen tot gevaarvolle ondernemingen, vol vertrouwen op zijne ervaring als goed schutter. De

wildernissen hier waren bevolkt met allerlei gedierte, en in het bijzonder met veel rhinocerossen, die des nachts dikwerf tot binnen de koffijtuinen en zelfs tot op geringen afstand van de bamboezen woning des natuuronderzoekers doordrongen. Macklot en van Raalten ontwierpen dan een jagtplan en togen, in den vroegen morgen van den 3 April, naar het bosch, vergezeld van eenige inlandsche jagers en gewapende inlanders uit den omtrek. Zij liepen verscheidene uren zonder iets te ontdekken, hoezeer het niet ontbrak aan menigvuldige soms versche sporen van rhinocerossen. Die sporen kruisten zich echter vaak, en daarom werd besloten het jagtgezelschap in twee troepen te verdeelen, van welke ieder, ten einde niet te missen, een bijzonder pad zoude inslaan. Nadat van Raalten, met zijne troep van 10 of 12 lieden, ongeveer een half uur had voortgegaan, lokte hem een zeer versch spoor in het lange houtgewas over met alang-alang begroeide heuvelen en met glaga bedekte moerasgronden. Naauwelijks was hij in deze booge graswildernis doorgedrongen, of hij vernam een sterk geblaas en gesnuif, hetwelk de nabijheid van een rhinoceros verried. Brandende van ijver om bij de ontmoeting van den vervaarlijken vijand de eerste te zijn en het dubbele geweer op hem los te branden, sloop van Raalten op handen en voeten, naar de plaats, vanwaar het geblaas uitging, doch zonder van den rhinoceros zelven iets te ontdekken. Deze had echter, hetzij door de beweging der jagers, hetzij door middel van zijn reukorgaan, het hem naderende gevaar opgemerkt. Eensklaps rees hij uit zijne schuilplaats op, ijlde met onbegrijpelijke snelheid regtstreeks op van Raalten aan, stiet hem omver, nam hem op zijnen hoorn, en wierp den ongelukkige onder een vreeselijk geblaas, hoog in de lucht, hetwelk hij eenige malen herhaalde. De inlanders door den schrik overweldigd, sloegen allen op de vlugt. Slechts één van hen, een oude trouwe jager, had moeds genoeg aan van Raaltens halpgeschrei het oor te leenen en terug te keeren. Hij naderde het dier tot op korten afstand, en schoot beide de loopen van zijn geweer op hetzelve af. Door den knal verschrikt, liet het kolossale gevaarte zijn prooi los, en zette het dadelijk op een loopen. Het geweer was bij het schot gesprongen; de kogels zullen bij dit ongeval alligt eene verkeerde rigting bekomen hebben, zoodat men, ook door de algemeene ontsteltenis, niet heeft kunnen nagaan, of zij getroffen hadden. Het kostte intusschen den koenen jager zijn linkerduim, welke gedeeltelijk verbrijzeld was. Rampzalig was de toestand van den ongelukkige van Raalten. Hij lag geheel met bloed en modder overdekt. In allerijl stelde zijn jagtgevolg eene soort van draagbaar uit bamboesen boomtakken te zamen, waarop zij het deerlijk gehavende ligchaam nedervlijden. In dien toestand werd hij kermende van pijn, de doodskleur op het gelaat en de oogen

half gesloten, huiswaarts gedragen. Gelukkig dat de heer Macklot, geneesheer, hem nabij was. Deze verbond den armen lijder zoo goed de omstandigheden zulks gedoogden, en zonder diens dadelijke en doeltreffende geneeskundige behandeling, zoude van Raalten ongetwijfeld het slagtoffer geworden zijn van zijn moed. Behalve dat hem een rib gebroken was, had hij eene zeer gevaarlijke buikwond, verscheidene zware wonden aan het linkerbeen, eene in het gewricht van den regtervoet en menigvuldige kneuzingen. Volgens de verzekering van van Raalten waren de zware verwondingen aan de kuit en den regtervoet, door het gebit van het dier te weeg gebragt. Het had hem bij herhaling met den muil aan die deelen aangetast en van den grond opgeligt.

Men vergeve deze uitweiding, doch zij geeft gelegenheid om eene welverdiende hulde te brengen aan den wakkeren van Raalten, die zich gedurende zijne loopbaan in onderscheidene betrekkingen bij de natuurkundige Commissie heeft doen kennen als een moedig en ijverig reiziger, vlug en goed teekenaar, naauwgezet en ordelijk administrateur en niet minder als een braaf en edelaardig mensch.

Geheel hersteld, vertrok hij, in het voorjaar van 1828, met de leden der natuurkundige kommissie Macklot en Salomon Muller, den botanist Alexander Zipelius en den teekenaar Petrus van Oordt (in 1834 op Sumatra overleden) naar Celebes, de Mulokken, de westkust van Nieuw Guinea en vervolgens naar Timor. Hier werden Zipilius en hij, door hevige koortsen aangetast en beide bezweken. Van Raalten overleed den 17 April 1829, op zee, in een klein inlandsch vaartuig, waarmede hij, benevens Macklot (deze verloor in 1832 het leven bij een oproer te Krawang) en een van Dilli gedescrteerde Portugesche luitenant, van Atapoepoe naar Koepang wilden terugkeeren. Hij gaf den geest omtrent de hoogte van de hoofdplaats Oikoessi, en de beide hem geleidende heeren wendden uit dien hoofde den steven derwaarts, waar de vorst van het landschap van dien naam zijn verblijf houdt. Deze, gelijk ook vele zijner ondergeschikte hoofden en onderdanen, de Roomsch Catholijke godsdienst belijdende, terwijl de overledene tot de Hervormde kerk behoorde, kostte het Macklot veel moeite, van den vorst vergunning te erlangen, om het stoffelijk overschot daar aan strand te mogen bijzetten.

De Javasche Courant van den 27 Junij 1829 zegt, dat van Raalten in zijn vak als teekenaar groote talenten had aan den dag gelegd, en bij het verzenden der verzamelingen van de heeren Kubl en van Hasselt, een vlijt en ijver had ontwikkeld, waardoor hij op de gunstigste wijze in het vaderland bekend was geworden en zijn naam daar naast die van den geleerden genoemd wordt.

Van Raalten was een broeder van wijlen Willem van Raalten, officier van gezondheid der eerste klasse, bij het Nederlandsch Indische leger, Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, die zich buitengewoon onderscheidde in het verplegen der gekwetsten tijdens de overwinning van Palembang in 1821, en die als geneesheer en mensch op Java in zeer hooge achting stond.

Ter herinnering aan Gerrit van Raalten heeft Dr. S. Muller eene op Timor ontdekte patrijs-soort met zijnen naam bestempeld.

Zie de *afdeeling Zoölogie*, van het prachtwerk in drie folianten, der *verhandelingen over de natuurlijke geschiedenis van de Nederlandsche overzeesche bezittingen*, *door de leden der natuurkundige kommissie en andere schrijvers*, *uitgegeven door C.J. Temminck*, Leiden 1839-1844. *Part. Berigt.*

[Joris de Raat]

RAAT (JORIS DE) of Raad, te Nieuwkerke geboren, rector der Latijnsche school te Vlissingen, naderhand predikant te Hoedekenskerke in Zuid-Beveland. Hij vertaalde het *Kort begrip van Calvyns Institutien*, dat hij in 1594, met een opdragt aan den Magistraat te Vlissingen, in het licht gaf, Hij was waarschijnlijk de grootvader van Joris of Georgius, die volgt.

Zie Vrolijkhert, *Vliss. Kerkh.* bl. 3, 119.

[Georgius of Joris de Raat]

RAAT (GEORGIUS of JORIS DE), Raadt of Raet, in de eerste helft der zeventiende eeuw te 's Gravenpolder in Zeeland geboren, studeerde en disputeerde onder G. Voetius te Utrecht, werd in 1651 predikant te Zaamslag, in 1653 te Westsouburg, in 1657 te Vlissingen, waar hij in Junij 1677 overleed. David Montanus, predikant te Sluys, in Vlaanderen, maakte eenige rouw- en grafgedichten op hem, die gedrukt zijn. Hij huwde 1. Maria Feys. 2. Jacoba Blondel. Zij hertrouwde in 1678 met Mr. Josephus le Gouche, predikant te Stavenisse.

Hij schreef:

Catechisatie van de Erfzonde, *haere natuere*, *propogatie of voortzettinge enz. uytgebreyd*, *soo ten aansien van kennisse als practycke en reghte belevinge deser stucken*, Vliss. 1665, 8°. Amst. 1690, 8°.

Bedenckingen over de Guineesche Slaefhandel der Gereformeerde met de Papisten, *zynde een Tractaetje noodigh om in dese dagen van alle Gereformeerde Cooplieden wel overwogen te werden tot voorcominge van Nederlandts gedreigde oordeelen*, Vliss. 1665, 8°.

Het Verbond Gods gemaeckt met Adam in het Paradijs enz., Vliss. 1672, 8°.

Sekerheyt des Sabbats en desselfs reghte belevinge enz., Ibid, 1673, 8°.

Natuurlijke Mensch, Amst. 1711, 8°.

Korte Verhandelinge over het spelen met het kaartspel, toonende het quaet van dat spel selve; de schadelycke vruchten desselfs; en het getuigenis soo van Heidenen als Christenen, Vliss. 1674.

De interprete Scripturae exercitatio, in qua adstruitur gloria Dei Spiritus Sancti, interpretis Scripturarum proprie dicti, Vliss. 1670.

Zie La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 269, 270; Vrolijkhert, *Vliss. Kerkh.* bl. 139; Hunnius, *Zeeuwsche Buise*, bl. 338; G. Voetii, *Disp.* P.V. p. 1; Glasius, *Godg. Ned.; Ned. Jaarb.* 1756. 1. bl. 385; Abcoude, *Naamr.* bl. 298.

[Joh. A. de Raats]

RAATS (JOH. A. DE) schreef:

Korte en grondige betoginge dat in de Natuur of het gegeheel al, meer als eene zelfstandigheid aanweezig is tegen Spinoza, 's Grav. 1743, 8°.

Zie Abcoude, *Aanh.* bl. 174.

[Abraham Raap]

RAAP (ABRAHAM), schreef:

CC Wijsgeerige vragen beantwoord, zo over het Godlyk zyn, alsmede over de denking, uytsrekking, beweeging van deszelfs oorzaak, briefwyze voorgesteld aan Jan van de Wal. Waar achter twee Zamenspraken tusschen den autheur, Corn. van Heusden en Jan van Dam, waar in aan getoond werd de ongegrondheid der valsche beschuldiging door C. van Heuden, agter zyn zoogenaamde onpartydige vragen aan C. Bouman. Amst. 4°. (1736).

Brief aan den Heer A. Raap tot wederlegginge van zyn gevoelen, wegens het zyn en hoedanig zyn van het Goddelyk wezen en desselfs eigenschappen, als mede het voortbrengen der schepselen, en derselver eigenschappen, welk gevoelen vervat is in zyn 200 *wysgeerige vragen*. Amst. 1744. 8°.

Zie Abcoude, *Naaml.* bl. 299, *Aant.* bl. 34. Rogge, *Bibl. van Contrarem. en Geref. Geschr.* bl. 264; *Nav.* D. XIII. bl. 148.

[Daniel Raap]

RAAP (DANIEL)[1], porcelein handelaar te Amsterdam, een man, die zich in 1747 zeer berucht maakte. Toen in dat jaar Amsterdam zoo wel als het geheele land weêrgalmde van het geroep om de verheffing van Willem IV tot de waardigheden van de voorgaande vorsten uit het Huis van Nassau, zocht Raap langs allerlei wegen teekenaars te winnen op een door hem ontworpen verzoekschrift, ‘dat het stadshouderschap en kapitein en admiraalschap generaal, zoo wel in de vrouwelijke als mannelijke linie van zijn Hoogheid Willem IV erfelijk mogt verklaard; dat de opengevallen ambten, aan den meestbiedenden, ten voordeele van den lande, mogten verkocht;

(1) Volgens sommigen zou Jan Rap de beruchte Daniël Raap zijn, doch de eerste komt reeds veel vroeger voor o.a. bij Meerman, *Bootmans Praatjes*, bl. 55.

dat de Burger-kapiteinen, niet uit de regering maar uit de burgerij mogten verkozen; dat de gilden in hunne oude voorregten mogten hersteld worden.' Hierin mogt hij echter niet slagen, vooral sedert er van de regering een geschrift in het licht kwam, waarbij het tweede en derde artikel van dit verzoekschrift werd wederlegd. Sedert liep hij in 't oog, en toen men, ginds en elders, eenige oproerige briefjes had aangeplakt gevonden, vermoedde men dat hij er de hand in had. Door een der burgemeesteren ondervraagd, ontkende hij het, doch niet dat hij met een verzoekschrift had rondgeloopen, 't welk hem verboden werd. Hierop vervoegde hij zich met eenige zijner vrienden bij burgemeesteren op het stadhuis, om bij monde den inhoud van 't verzoekschrift voor te dragen; waarop geantwoord werd, dat de heeren hem alle genoegen zouden geven. Sedert vernam men weinig van R a a p tot na de verheffing van W i l l e m IV tot erfstadhouder. Rijkelijk had hij deel aan de algemeene bemoeijingen tot wegneming van bezwaren. Veel gerucht maakte vooral het geschrift, drie artikelen behelzende, en gemeenlijk het Request van R a a p genoemd, dat door den befaamden Rotterdamschen koekenbakker L a u r e n s v a n d e r M e e r was opgesteld, en R a a p had laten drukken. Het behelsde een verzoek aan Burgemeesteren en Raden om de opdragt der posterijen aan den erfstadhouder; wegneming van alle bezwaren over misbruiken in 't stuk der ambten ingeslopen; herstelling van de voorregten, zoo in 't stuk der Gilden, als omtrent het verkiezen van burgers-kolonellen en kapiteinen. R a a p verscheen met dit request in den Doelen, door een deel der burgerij ingenomen, las het der vergadering voor, en verwierf eenige teekenaars, wier getal vervolgens sterk aangroeide. Den 13 Augustus verscheen R a a p , door eenige doelisten vergezeld, met het request in burgemeesterskamer, reisde denzelfden dag naar 's Hage en stelde het den prins ter hand. Teruggekeerd, deelde hij der vergadering in den Doelen mede, dat zijn Hoogheid hem minzaam ontvangen, het verzoek gebillijkt, doch hem tot stilheid en onderwerping aan de overigheid vermaand had. Bij gelegenheid van 's prinsen komst te Amsterdam, maakte hij op nieuw zijne opwachting bij den prins. Verzeld van eenigen van zijn aanhang, ging hij hem omstreeks 200 roeden buiten de stad begroeten. Behalve de reeds gemelde pogingen tot bevordering van 's prinsen grootheid, deed bij in 1750 nog eene poging. Hij gaf namelijk zekeren J a n P i g g e , heelmeester te Oost-Zaandam het ontwerp van een verzoekschrift aan de hand, waarbij begeerd werd, dat de ambtregtsheerlijkheid van Oost-Zanen en Oost-Zaandam, voor ettelijke jaren door de regenten aangekocht, aan den prins en diens wettige opvolgers in de stadhouderlijke waardigheid zou worden opgedragen. Men beloofde zich daarvan groote voordeelen met betrekking tot den scheepbouw

en den handel in gezaagd hout. Pigge liep rond met het verzoekschrift en won eenige teekenaars, doch toen eenige afgevaardigden zich met dit verzoekschrift tot zijne Hoogheid wendden, verwierp hij het met verontwaardiging. Met het overlijden van Willem IV nam Raaps vermaardheid en opgang onder de menigte een einde, en hare vorige genegenheid veranderde in zoo fellen haat, dat, toen hij in Januarij 1754 overleden was, het gemeen de lijkbaar vernielde, en de wethouderschap zich verpligt vond de sterke hand te leenen, en het lijk, te middernacht, op eene vrachtslede naar de Oude Kerk te doen sleepen.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XX. bl. 136, 138, 139, 141, 272, 274, 287, 299; Cercper, *Tafer. d. Alg. Gesch. d. Vereen. Nederl.* D. X. bl. 398, 401, 532; Bilderdijk, *Gesch. d. Vad.* D. XI. bl. 124, 147, 178; Sprenger, van Eijk, *Nalez.* 1836, bl. 91; *Chr. v.h. gen.* D. III. bl. 214; Kok, Kobus en Rivecourt;

[Pieter Adriaanz. Raap]

RAAP (PIETER ADRIAANZ.), in 1720 commissaris, later gedurende 24 jaren thesaurier extraordinair van Amsterdam, door Vondel, bij uitnemendheid den thesaurier genoemd, stichtte het ‘Raapenhofje’, aan de noordzijde van de Palmgracht of nieuwe Blaak te Amsterdam. Er bestaat een portret van hem door J. Houbraken naar N. Elias.

Zie Wagenaar, *Amsterdam*, D. VIII. bl. 589, 590; Vondel, *Poëzy*, D. II. bl. 303; Muller, *Cat. v. Portr.*

[Dirk van Raaphorst]

RAAPHORST (DIRK VAN), ridder, een der edelen, die met zijn broeder Gerard, graaf Floris V in 1272 op zijn togt tegen de West-Friesen volgde. Beide sneuvelden op de Geest van Heiligerlee of Heilo.

Zie Willem Procurat., *ad annum* 1257 *et seqq.* p. 519. *Doodlijst der Egm. Abtd. ad* 20 *Aug.* p. 271. *De Klerk uit de lage lande bij der zee; Chronyck van Holl.* bl. 151; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. III. bl. 17. *De stamlijst bij Gouthoeven*, *Deviie Chr.* bl. 197, 198; van Leeuwen, *Bat. ill.* bl. 1053-1058, 1262, 1263; Hoogstraten; Kok; Boxhorn, *Theatr. Holl.* p. 67 seq; *Junii Bat.* p. 550; Mieris, *Charterb.* D. I. bl. 202. D. II. bl. 25, 69, 168, 178, 199, 204, 221, 241, 242, 610, 778. D. III. bl. 319, 340, 444, 582, 673; Schwartzenberg, *Charterb. v. Friesl.* D. I. bl. 89; Burman, *Utr. Jaarb.* D. III. bl. 469. *Connaissance de la Noblesse d'Utrecht*, p. 68; Le Carpentier, P. III. p. 902; Te Water, *Verb. d. Edelen*, D. III. bl. 942.

[Kerstand of Christiaan van Raaphorst]

RAAPHORST (KERSTAND of CHRISTIAAN VAN) waarschijnlijk een zoon van den bovengemelden edelman, was in dienst van Eduard I, koning van Engeland. Hij behoorde tot het gezantschap door dezen naar Holland gezonden, om de huwelijksvoltrekking tusschen graaf Jan I, zoon van graaf Floris V en de koninklijke princes Elizabeth te bevorderen.

Zie Goudhoeven; van Leeuwen; Hoogstraten; Kok; t.a.p.; Wagenaar, t.a.p. D. III. bl. 93.

[Bartolomeus van Raaphorst]

RAAPHORST (BARTOLOMEUS VAN), zoon van Dirk van

Raaphorst, ridder, hoogheemraad van Rhijnland, en Machtelt van Oudshoorn, werd in 1367 bij 't beleg van Edingen en Henegouwen ridder geslagen, was in 1388 houtvester van Holland, in 1390 en 1394 hoogheemraad van Rijnland. Hij vergezelde in 1396 graaf Albrecht van Beijeren op zijn togt naar Friesland, en bragt het zijne toe tot het behalen der overwinning. Hij overleed in 1406 in hoogen ouderdom. Hij huwde Catharina van Egmond, dochter van Jan van Egmond, ridder, en Gusdijn van Aemstel, die hem twee kinderen schonk, Adriaan, heer van Oudshoorn en Aarlanderveen (1454) schout van Haarlem, gehuwd met Agnes van Nievelt, en Machteld, gehuwd met Floris van Borsselen, heer van Cortgeen, in Zeeland.

Zie Genthoeven; van Leeuwen; Kok; Hoogstraten, Kobus en de Rivecourt.

[Gerrit van Raaphorst]

RAAPHORST (GERRIT VAN), zoon van Hendrik van Raaphorst en van de dochter van Gerard Maurijnsse van Sonneveld te Leyden. Smoorlijk verliefd op Catharina, dochter van Pieter de Grebber te Leyden, ligtte hij, in September 1509, met behulp van vijf zijner vrienden of dienaren, deze, schoon slechts 13 jaren oud, uit een wagen, op den weg van Wassenaar, niet verre van het huis Raaphorst, in tegenwoordigheid harer ouderen, met wie zij ter kerke reed. Een priester bij de hand hebbende, liet hij zich trouwen, en week buiten 's lands, waar hij eenigen tijd in ballingschap leefde. In 1515 verwierf hij vergiffenis van zijn misdaad en kreeg verlof naar zijn vaderland weder te keeren, op de volgende voorwaarden: Hij moest, op een bepaalden dag, vergezeld van zijne medepligtigen, voor 't hof van Holland verschijnen, in linnen kleederen met ongedekten hoofde, houdende in de hand een brandende waskaars van een pond. Aldus uitgerust, moest hij God en het geregt om vergiffenis bidden. Voorts moest hij, op den volgenden Zondag, zich, op dezelfde wijze uitgedoscht, laten vinden in de St. Pieterskerk te Leyden, en den bovengemelde Pieter de Grebber en zijne huisvrouw, indien zij verkozen aldaar te verschijnen, of in hunne plaats, den pastoor der kerk, in tegenwoordigheid van allen, die er tegenwoordig wilden zijn, insgelijks om vergiffenis bidden. Dit verrigt hebbende, de waskaarsen brengen voor het H. Sacrament, en eindelijk aan de kerkmeesters te Wassenaar honderd Philips-gulden overhandigen, om, binnen een half jaar besteed te worden voor het vervaardigen van een glas, om geplaatst te worden in de kerk van Wassenaar, waar het feit geschied was, beschilderd met het wapen van den graaf van Holland, en beschreven met de volgende woorden: ‘Dit glas is alhier doen maken uyt condemnatie van den hove van Hollandt, bij Gerrit van Raaphorst, in beetering van de vrouwenschaak, bij hem gedaan’ 't geen het glas min-

der zou kosten dan de gemelde som, moest, door de kerkmeesters gezet worden op renten, tot onderhoud van het glas, ten eeuwigen dage.

Zie Goudhoeven; van Leeuwen; Hoogstraten; Kok; Kobus en de Rivecourt.

[Herbert van Raaphorst]

RAAPHORST (HERBERT VAN), zoon van Hendrik van Raaphorst en van zijne eerste vrouw, Klara van Renesse, dochter van Jan van Renesse (zijne tweede vrouw was Emma van Roorda uit Friesland). Hij onderteekende niet alleen zelf het verbond der edelen, maar liet zich ook gebruiken, om de Friesen daartoe te bewegen. De vijanden der vrijheid bedienden zich van de bekende kunstgreep, om de afgezondenen, na verijdeling hunner pogingen, zwart te maken, en als menschen zonder eer of deugd af te schilderen. Men beschuldigde dezen bondgenoot, dat hij, in Friesland, den dag met slapen doorbragt en den nacht met vermaaklijkheden en in wellust. Erger was toen voor hem, dat Alva en zijn Raad hem lieten indagen, en voor altijd banden uit al de landen des konings, met verbeurdverklaring van al zijne roerende en onroerende goederen, die ook met de daad aangeslagen zijn. Zij veroordeelden hem dezer straffe waardig, omdat hij een der verbonden edelen geweest was, en daarenboven zich schuldig gemaakt had aan 't breken der beelden in de kerk van Wassenaar, den priester aldaar geslagen, op den grond gesmeten en met voeten getrapt had, en zulks bij gelegenheid van den godsdienst, welke hij zeide afgoderij te zijn. Hier bij kwam, dat hij de kelk, die tot den dienst in de kerk geschikt was, naar de herberg gebragt, en er nevens anderen, ter bespotting uit gedronken zou hebben. Wijders werd hem, in 't vonnis, ten laste gelegd, dat hij geweigerd had den eed van getrouwheid te vernieuwen, en afstand te doen van alle verbindtenissen tegen den koning, hoewel daartoe, door afgevaardigden den landvoogdesse menigmaal verzocht en aangemaand. In de vonnissen over Arend van Duvenvoorden en Cornelis van Assendelft geveld, wordt een gedeelte van hunne misdaden op rekening van H. van Raaphorst gesteld. Hij schijnt niet lang na zijn vonnis overleden te zijn, Hij zou reeds in 1568 te Emden gestorven of wel doorstoken zijn. Van elders blijkt, dat hij den 8 Mei 1570 niet meer in leven was. Hij liet bij zijne huisvrouw N.N. van Honselaar geen kinderen na.

Zie *Nobiliaire des Pays-Bas*, T. I. p. 142, 258; J. Carolus, *de Res. gest. Robbl.* l. l. p. 6.; Winsemius, *Hist.* l. l. p. 66; Marcus, *Sent. v. Alva*, bl. 39, 40, 49, 50, 175, 445, 446, 447; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 215; Te Water, *Verb. d. Edelen.* D. III. bl. 243 volgg; Goudhoeven; van Leeuwen; Hoogstraten; Kok; Kobus en de Rivecoert.

[Hendrik van Raaphorst]

RAAPHORST (HENDRIK VAN), zoon van Albert van

Raaphorst en van Agatha van Kuilenburg, werd in 1618 beschreven in de ridderschap van Holland, op begeerte van prins Maurits met vijf nieuwe edelen vermeerderd. Hij huwde Cornelia van den Eynde, zuster van Jacob van den Eynden, gouverneur van Woerden, in 1614 overleden op het huis te Haamstede. Zijne kinderen waren: Agatha, gehuwd met Adriaan van der Mijle, heer van de Mijl, Bakkum, Dubbeldam, Alblas, Bleskenshoek, St. Anthonipolder, gouverneur van de Willemsstad, en Aalbrecht van Raaphorst, heer van Spanbroek, gehuwd met Catharina van Cats, dochter van Theophilus van Cats, heer van Heilo en van Deliana van Brederode. Hij liet geen kinderen na. In hem eindigde derhalven dit aloud geslacht in de mannelijke linie. Met hem werden te Wassenaar de geslachtwapens in het graf geplaatst.

Zie Goudhoeven; van Leeuwen; Hoogstraten; Kok; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. X. bl. 262; Te Water, *Verb*, *d. Edelen.* D. III. bl. 248.

[Adolf Henrik van Raasfeldt]

RAASFELDT (ADOLF HENRIK VAN), eenige zoon van Johannes van Raasfeldt en van Agnes van Munster, trad in jeugdigen leeftijd in den krijgsdienst, werd later in de ridderschap van Overijssel beschreven en in 1660 tot Drost van Trente aangesteld. Sedert was hij een der voornaamste regenten van Overijssel en het hoofd van dat gedeelte der staatsvergadering, dat de verheffing van den prins van Oranje tegenhield. Toen, door de pogingen van Rutger van Haersolte, ten behoeve van deze, nieuwe onlusten in Overijssel waren ontstaan, beschreef van Raasfeldt de vergadering te Kampen, en van Haersolte eene te Zwolle. Het kwam nu op nieuw tot openlijke scheuring. doch de aanhang van van Raasfeldt, gesteund door de toenmalige regenten van Holland, was de sterkste. De laatsten zonder van Beuningen en Paats, om, zoo mogelijk, een vergelijk te treffen. Zulks gelukte echter niet vóór 1671, toen van Raasfeldt en zijne vrienden eenigzins de overhand behielden.

Na de omkeering der zaken in 1674, behield hij, hoezeer hij ook geijverd had tegen de verheffing van Willem, tot zijn dood in 1682. Volgens Sijlvius had hij een groot deel aan de vervoering der kinderen van den graaf van Benthem. Hij huwde Amelia Isabella, gravin van Flodorp en liet maar eene dochter na, die door haar huwelijk met Jacob, graaf van Wassenaar, zijne heerlijkheden in dit huis overbragt,

Zie Aitsema, *Saken van Staat en Oorlog.* D. VI. bl. 462, 634, 660, 661; Sylvius, *Verv. op Aitsema.* D. I. bl. 22. *Summia verhaal vun 't gepass. te Overijssel* 1668; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XIII. bl. 344 volg; Scheltema, *Staatk. Ned.;* Kobus en de Rivecourt.

[Allardus Raarda]

RAARDA (ALLARDUS), kapitein ter zee, nam als zoodanig deel aan de krijgsverrigtingen tusschen den Utrechtschen en

den Akenschen vrede (1713-1748). Hij behoorde tot het eskader van den schout-bij-nacht C a r e l G o d i n , en later tot dat van den vice-admiraal v a n S o m m e l s d i j k , dat zich met een Britsch vereenigde, tegen Algiers.

Zie J.C. d e J o n g e , *Ges. van het Ned. Zeew.* D. V. a. bl. 35, 62.

[Franciscus Raarda]

RAARDA (FRANCISCUS) schreef:
Het geestelyck kindtschap, *toegepast op de oprecht-gheloovige kinderen Godts ende ont-leidet uyt het* 1 *Cap. Joh. vs.* 12. *Door F.R. Opt. JoVae nobIs aDsit CLeMentIa* (1659).

Zie R o g g e , *Bibl. van Contra-Rem. en Ger. Gez.* bl. 253. *Nav.* D. XIV. bl. 173.

[Gerrit van Raatingen]

RAATINGEN (GERRIT VAN) en A n t o n i v a n G r i s p e r r e , raden van 't hof van Utrecht, in 1580 te Emmerik woonachtig, gingen in dat jaar met W i l l e m van Montfoort, drost van Hattum, om het slot van Hattem den koning in handen te leveren, 't geen geschiedde.

Zie B o r , *Ned. Oorl.* B. XV. bl. 229; W a g e n a a r , *Vad. Hist.* D. VII. bl. 361.

[Hendrik Jansz. van Raatingen]

RAATINGEN (HENDRIK JANSZ. VAN), burgerhopman te Utrecht, werd, bij gelegenheid dat de beide partijen, in 1588, te Utrecht, toen de gewone tijd der magistraats-verandering plaats moest hebben, in de wapenen waren, op bevel der wethouderschap gevat, en op Hazenberg gelegd, wijl hij zich tegen de soldaten van M a t t h i e u d e V i l l e r s , hopman van een Waalsch vendel, had laten ontvallen, ‘dat zij niet wisten, wien zij dienden; doch dat zij 't welhaast weten zouden.’ Zijn gevangenneming veroorzaakte (schreef W a g e n a a r) merkelijk beweging onder 't volk.

Zie W a g e n a a r , *Vad. Hist.* D. VIII. bl. 299.

[Karel Rabenhaupt]

RABENHAUPT (KAREL), baron de Sucha, erfheer van Lichtenberg en Fremesnich, heer tot Grumbach, luitenantgeneraal en gouverneur van Groningen en Ommelanden, kolonel over een regiment infanterie, kastelein van Koevorden en drost van het graafschap Drenthe, werd den 6den van Louwmaand 1602 in Bohemen geboren. Opgevoed in de leer der Hussiten, was hij een ijverig voorstander der hervorming en bleef daarin volharden, toen in 1620, volgens keizerlijk plakaat, alle Onroomschen met verbeurdverklaring hunner goederen uit Bohemen werden verdreven; stond zijn jongeren broeder, die, uit vrees tot de R.C. was overgegaan, zijne goederen en heerlijkheden af, en ging als balling buiten zijn vaderland zwerven, na de plegtige gelofte te hebben afgelegd van niemand als zijne geloofsgenooten te zullen dienen en zich in geenen oorlog tegen hen te laten gebruiken. In de jaren 1620 begaf hij zich in dienst van den keurvorst van Saksen en wel onder de

ruiterij. Zoo woonde hij den ondergang der stad Bautzen en de vernietiging der markgrafelijke krijgsbende bij.

Nog geen twintig jaren oud, begaf hij zich naar Nederland, dat hij voor de bakermat der Christelijke leer hield, en trad, onder prins M a u r i t s , zijn krijgskundige loopbaan in, en de krijgskundige kennis, die hij in Nederland, toen de eerste school der krijgskunde, verwierf, gaf hij later met tien dubbelden woeker terug. Hij kwam in 1622 te 's Gravenhage met graaf E r n s t v a n M a n s f e l d en hertog C h r i s t i a a n v a n B r u n s w i j k , onder wiens bevelen hij uit den Paltz, door Lotharingen, langs de Fransche grenzen gekomen was. Het ontzet van Bergen-op-Zoom gaf hem, die als soldaat onder M a u r i t s garde diende, gelegenheid tot het leeren kennen van alles, wat tot den vestingbouw en verdedigingskunst betrekking heeft. In zijne tusschenuren beoefende hij met ijver de Nederlandsche geschiedenis, de militaire taktiek en inzonderheid de genie.

Daar hij als soldaat van zijn sober inkomen moest leven, kon hij geen boeken koopen, en moest ze dus huren, om zijn dorst naar kennis te kunnen voldoen. In 1626 verwierf hij verlof van prins F r e d e r i k H e n d r i k in de Nederlanden te reizen, en zoo kwam hij te Groningen, waar hij zich de gunst van graaf E r n s t C a s i m i r wist te verwerven, onder wien hij in de belegering van Grol uitstekende proeven gaf van zijne bekwaamheid in het openen en leiden der loopgraven en het overbrengen van berigten aan F r e d e r i k H e n d r i k . Weldra erlangde hij een vaandrigsplaats, en werd door graaf E r n s t naar Lieroort, de Bourtange en Lange Akerschans gezonden, om die vestingen te helpen versterken. In het beleg van 's Hertogenbosch maakte hij zich zóó verdienstelijk, dat hij tot luitenant werd bevorderd. Voorts hielp hij Roermonde bespringen, en bewees gewigtige diensten bij het veroveren van Maastricht, zoodat de roem van zijn krijgskunde alom verbreid werd. Gedurende het beleg van Rijnberk kreeg hij eerst door prins R a d z i v i l aanzoek, om in dienst van den koning van Polen, en daarna om in dien van den landgraaf van Hessen over te gaan. Aan het aanzoek van den laatste gaf hij gehoor, en ontving van den luitenant-generaal M e n a n d a last, de loopgraven in de belegering van Wezel te besturen en te openen. Door zijne uitstekende bekwaamheden klom hij nu met rassche schreden tot hoogeren rang, en eindelijk tot dien van luitenantgeneraal. Daar ons bestek niet gedoogt uitvoerig over zijne wapenfeiten in Hessischen dienst uit te weiden, willen wij ons slechts bij enkele bepalen. De vesting Koesfelt was hem ter verdediging toevertrouwd. Het was een zware belegering, doch R a b e n h a u p t had vroeger wel gezegd: ‘dat geen kommandeur ooit moest denken een plaats anders dan met zijn dood over te geven, dan daartoe van hooger overheid belast,’ en aan dat

gezegde beantwoordde hij volkomen. Terwijl hij te Koesfeld het bevel voerde, werd de stad Dulmen door M e l a n d e r belegerd; in deze belegering sneuvelden vele officieren. R a b e n h a u p t werd toen op ontboden, en den volgenden dag bezig zijnde, aldaar het geschut beter te plaatsen, werd hij boven aan het hoofd zwaar gewond, zoodat er met een boor een opening in de hersenpan gemaakt moest worden. De wond was ter grootte van een dukaton, en werd wel genezen, maar hij leed daardoor dikwijls aan zware hoofdpijn.

Daar de Hessische troepen vervolgens het stift Munser verlieten, rukte de vijand daar weldra binnen, en veroverde Ottenstein, Weden en Boekholt; doch zoodra was R a b e n h a u p t met zijne krijgsbenden derwaarts teruggekeerd, of deze plaatsen en het geheele stift, waren weder in handen van den landgraaf van Hessen. Vervolgens werd hem de verdediging van Ziegenhaind, en kort daarna die van Dorsten opgedragen, welke hij dapper verdedigde. Toen hij in laatst gemelde plaats het bevel voerde, deed hij een aanval op Calcar, dat hij door list innam, als ook Linne: hierdoor was hij de eerste, die in den dertigjarigen oorlog den voet over den Rijn zette, en daardoor een grooten naam verwierf. Te Calcar werd hij onderrigt, dat 6 regementen Lotharingers, 3 te paard en 3 te voet, te zamen 2400 man, onder bevel van den generaal-majoor S t . B e l l e m o n t aan de Roer gelegerd waren. Met 400 man voetvolk en 300 ruiters, viel R a b e n h a u p t , in den morgen, den vijand aan, en had het geluk hem volkomen te slaan, in welk gevecht de generaal-majoor S t . B e l l e m o n t sneuvelde, en de overste F a u g e gevangen genomen werd. Van hier met een grooten buit naar Nuys oprukkende, waar hij ook het bevel voerde, werd hij onverwacht door een overmagt van vijandelijke troepen overvallen, en was, na een bloedig gevecht, waarin de keizerlijke generaal, C h r i s t i a a n v a n N a s s a u , sneuvelde, genoodzaakt zich met den overste B u r h o r s t gevangen te geven. Zoo was dan de schrik der Keizerlijke, Keurkeulsche en Lotharingsche benden, in 's vijands magt, en niettegenstaande men hem, volgens eene bepaalde uitwisseling, los moest laten, hield men hem gevangen, en nam men voor, hem altijd opgesloten te houden, zoodat hij zich genoodzaakt zag zich door list uit zijne gevangenis te redden. Bij den overste, die hem bewaakte, op een gemeenzamen voet gekomen, nam hij, op een vrolijken maaltijd bij dezen en den slotvoogd, deel in al de vreugde, en moedigde die nog aan, zoodat de bekers lustig rond gingen. Velen werden beschonken, en R a b e n h a u p t gaf voor, schoon hij bij zijn zinnen bleef, of hij de ergste van allen was, zoodat hij naar zijne gevangenis moest terug gedragen worden, terwijl zij, die hem derwaarts bragten, zeiden: ‘deze nacht zal hij ons niet ontsnappen.’ In zijne kamer gekomen, strooide hij volle handen met geld uit, en dit had ten gevolge, dat

zijne wakers er ook een goed gebruik van maakten en weldra in een diepen slaap vielen. Toen sprong R a b e n h a u p t van zijn leger, legde zijn goed in zijne plaats en ontsnapte met zijn knecht. Bij het ontwaken der wachters dachten zij, dat hij nog gerust sliep. Hierdoor kreeg hij tijd om te ontvlugten. Met groot gevaar kwam hij door het Stift van Trier en Lotharingen naar Metz, en van hier naar Frankrijk, waar de prins van Condé hem, uit achting, geld, kleeding en paarden gaf, zoodat hij over zee naar Holland kon oversteken, en voorts naar Nuys, waar hij behouden op zijn post terugkwam.

Na het bedaren van den oorlog, verzocht hij zijn ontslag, met plan zijne overige levensdagen op zijne landgoederen door te brengen, en zich geheel aan de wetenschappen en den godsdienst, waarop hij hoogen prijs stelde, te wijden. Tijdens het verschil der landgravin met Keur-Keulen werd hij weder in het krijgsrumoer teruggeroepen, en in 1672 riepen hem de Staten van Stad en Lande tot verdediging der provincie en inzonderheid der stad. Gedurende de belegering van Groningen, gaf hij niet alleen doorslaande bewijzen van zijn krijgsbeleid, maar ook van zijn onbepaalden ijver en werkzaamheid. Hij rustte dag noch nacht, om op alles de noodige orde te stellen, en door zijne tegenwoordigheid de krijgslieden aan te vuren. Na het opbreken van het beleg, begon hij aanvallender wijze te handelen en achtereenvolgens den vijand uit Winschoten, de Winschoter schans, Winschoterzijl, 't Huis te Wedde, de Dyler-schans en Oude Schans te verjagen en werd alleen door den invallenden winter verhinderd, om het gansche gewest van de Munsterschen te bevrijden. Niet minder gewigtige diensten deed hij aan den lande, door de verrassing der sterke forteres van Koevorden, 't geen hem het drosambt en het gouvernement van Koevorden bezorgde. Om het Oldampt en de Ommelanden van de gedurige invallen en strooperijen der Munsterschen te bevrijden, had R a b e n h a u p t gedurende den winter, de Nieuwe- of Lange-Akker-Schans met zijne troepen ingesloten.

In het voorjaar bemagtigde hij de Boener-schans, en maakte zich, den 10den van Zomermaand gereed om de Nieuwe-Schans met geweld te bemagtigen. De bisschop liet deze gewigtige plaats zich niet zoo ligt ontnemen, maar zond er een aantal manschappen tot ontzet; doch deze werden aldaar zoo wel door R a b e n h a u p t ontvangen, dat het grootste gedeelte sneuvelde en de overigen de vlugt namen. Toen liet hij met dubbelen ijver aan de loopgraven langs den dijk arbeiden, en de schans heftig beschieten. Toen men de vesting zeer nabij was genaderd, liet de bisschop een nog veel grootere magt aanrukken. De generaal, hiervan in tijds onderrigt, zorgde ook voor genoegzame versterking der zijnen. Er werd een bloedig gevecht geleverd, en de vijand gelukkig geheel op de vlugt geslagen,

met achterlating van vele dooden, gevangenen eu allerlei krijgsvoorraad. Daar de vijand geen nieuwe poging tot ontzet durfde ondernemen, benaauwde R a b e n h a u p t de vesting hoe langer hoe meer, en eischte ze den 18den van Hooimaand op. De kommandant gaf hem ten antwoord: ‘dat daar den volgenden winter nog geene raven zouden nestelen.’ Hierna gaf R a b e n h a u p t bevel om die manschappen, die op den Stokhornsterdijk lagen, te doen naderen. Des nachts ten 1 ure begon de storm, en, na een gevecht van een uur, werd de redoute veroverd.

Met grooten schrik vlogen nu de Munsterschen over de contre-escarpe in de schans, en werden door de bestormers zoo vurig achtervolgd, dat zij gelijktijdig er in aankwamen. De laatsten waren slechts weinig in getal, en konden door vijf afsnijdingen van palissaden slechts man voor man binnen komen. Maar het was hun geluk, dat de vijand, door het onverwachte van den aanval verschrikt, in de war geraakt, meenende dat de geheele Nederlandsche legermagt reeds binnen de vesting was, en dus de wapenen neerleggende, om kwartier baden. Hierdoor kwam de vesting spoediger in onze handen dan R a b e n h a u p t zelf had kunnen denken, en zelfs slechts met twee man verlies. Groot was de buit, welke door de onzen gemaakt werd, daar de schatten, door gedurig roven en plunderen bijeen vergaderd, hier grootendeels waren opeengestapeld. Ook het getal van aanzienlijke gevangenen en allerhande krijgstuig was zeer aanzienlijk. Na deze roem- en belangrijke overwinning, trok R a b e n h a u p t met zijn leger, waaronder de meeste krijgsgevangenen dadelijk dienst namen, naar Drenthe, om de Munsterschen daaruit geheel te verdrijven, hetgeen zonder moeijelijke gevechten geschiedde, daar de verovering van de voornaamste sterkten den vijand allezins genegen maakte, om naar Munsterland de wijk te nemen. Alleen in Steenwijk bleef hij nog eenigen tijd nestelen, en nog eenige maanden trachtte hij, schoon vruchteloos, Koeverden te heroveren.

Na zoo zware verliezen, dacht men, dat de bisschop vrede zou wenschen te maken; doch het tegendeel was waar. In het begin van 1674 verzamelde hij weêr nieuwe strijdkrachten, waaronder 6000 ruiters; trok, onder begunstiging van eenen fellen vorst, over de moerassen naar Groningerland, deed een inval bij het klooster ter Apel, plunderde Winschoten en omliggende plaatsen, en begaf zich dadelijk met een grooten buit naar het graafschap Bentheim.

Zoodra had R a b e n h a u p t zulks niet vernomen, of hij verzamelde de Groningsche en Friesche troepen, en toog, zijn weg over Koevorden nemende, naar het graafschap Bentheim om den vijand op te zoeken. Hij vermeesterde terstond Noord-Hoorn en andere kleine plaatsen in Twenthe, en begaf zich

naar Nyenhuis, om de Munsterschen van daar te verdrijven, doch den 1 April kreeg hij berigt, dat de vijand Noord-Hoorn met 3000 man had ingesloten. Terstond trok R a b e n h a u p t derwaarts en deed, ofschoon hij op verre na niet zoo sterk was als de vijand, hem afdeinzen en vervolgens de vlugtnemen naar Brandlicht. Den 7 April ondernam R a b e n h a u p t een aanval op Nyenhuis, met het gevolg, dat de vijand de wapenen neêrlegde en om kwartier smeekte. Ruim 600 man werd hier, behalve de officieren, krijgsgevangenen gemaakt. Kort hierna kreeg R a b e n h a u p t bevel van den prins, naar Groningen terug te trekken, en niet lang daarna maakte de bisschop vrede met de Hollanders. In Zomermaand werd de belegering van Grave, door de Franschen nog met 5000 man bezet en zoo versterkt, dat de vesting onwinbaar scheen, aan den grijzen held opgedragen. Zij viel na eene belegering van 4 maanden in zijne handen. Ruim 2000 man waren er van den vijand en 5000 man van de onzen gevallen.

Na de verovering van Grave, trok R a b e n h a u p t met de Groningsche en Friesche troepen naar die gewesten terug, om van de vermoeijenissen der belegering uit te rusten. Hij begaf zich naar Koevorden, om daar als gouverneur der vesting en drost van Drenthe op zijne hooge jaren nog werkzaam te zijn. Doch hij stierf reeds in het volgende jaar, den 12den van Oogstmaand 1675, in den ouderdom van ruim 72 jaren. Vier gedenkpenningen ter eere van dien held geslagen, zijn bij G. v a n L o o n in zijne *Ned. Historie-penningen* te vinden.

Zijn afbeelding gaat op verschillende wijze in plaat uit.

Zie T.P. T r e s l i n g , *Iets over Rabenhaupt* in *Gron. Volks-Alm.* 1837. bl. 148; W a g e n a a r , *Vad. Hist.* D. XIV. bl. 130, 285; v a n W i j n , *Nal.* D. XIV. bl. 68-71; B i l d e r d i j k , *Ges. des Vad.* D. X. bl. 13, 44; F. S c h i l l e r , *Gesch. des dreiz. Krieges;* G.F. H a u g , *Ges. van den* 30*jar. Oorl; Verh. van 't gene geduerende de tegenw. beleg tot noch toe in de Stadt Gron. gep. is*, Amst, 1672; A. E l d e r c a m p i u s , *Journ. ofte daaghl. aant. van 't ghene omtrent de beleg der Stadt Gron. gep. is*, Gron. 4674; S. M a r e s i u s , *Brev. disc. de Rev. hujus anni* Gron. 1672, 4°. J. M e n s i n g a , *Gron. Triumph*, 1673. 2°. *Maegdd van Gron.* Gron. 1672. 4°. D o m . L e n s , *Opr. Verh. van de Gedenckw. Saecken*, Gron. 1673. 4°. G. d e L u i n e , *Relat. de tout ce qui s'est passé pendant le Siège de Grave en l'année* 1674, *Nouv. édit.* Paris, 1753; *Relat. du Siège de Grave en* 1674 *et de celui de Mayence en* 1689, Paris, 1756; D.A. S c h n e l l e r , *Erzehl. der Vertheid. von Grave* (1674) *und Maynz* (1689), Braunschw. 1774. S y l v i u s , *Verv. op Aitzema; Holl. Merc.* 1672, 1673, 1674; L.v.d, B o s c h , *Tooneel des Oorl. in* 1672; P. V a l k e n i e r , *'t Verw. Europa; Het ontroerd Nederland door de wapenen des Konings van Vrankryk*, *dat is een waeracht. verh- van den Fransen*, *Engelsen*, *Keulsen en Munstersen Oorl.* enz. Amst. 1676-1703. 3 d. 4°. G.H. D e p p i n g , *Gesch. des Krieges der Münst. und Cölner etc*, Munst. 1840; M e r k e s v a n G h e n d t , *Beleg van Grave in* 1674 in *Milit. Spect.* 1836. D. IV. bl. 205 volgg. *Memorie over de Verd. der vesting Grave in* 1674 in *N. Mil. Spect.* 1847. D. I. bl, 216; B o s s c h a , *Ned. Held. te Land*, D. II. bl. 92-98, 137, 180-190; *Gron. Volks-*

Alm. 1837. bl. 26, 1839. bl. 157; *Dr. Volks-Alm.* 1850. bl. 133; *Nav.* D. IV, bl. 355; Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt; mr. Bodel Nyenhuis, *Bibl*; *der Plaatsbes*. bl. 137, 279; Muller, *Cat. van Portr.*

[Petrus Rabus]

RABUS (PETRUS), afkomstig uit Vlaanderen, van waar zijne ouders, om de vervolgingen der onroomschen, de wijk genomen hadden naar Rotterdam, werd 12 December 1660 aldaar geboren. De ongemeene zucht naar wetenschap, die zich al vroeg bij hem openbaarde, bewoog de ouders hem eene opvoeding te geven boven hun bekrompen staat. Zij zonden hem reeds vroeg naar 't latijnsche school; doch het ongelukkig jaar 1672 stoorde hem in zijne letteroefeningen, en sedert werd hij geplaatst bij een notaris. Ook aldaar maakte hij zoo gelukkige vorderingen, dat hij, op zijn achttiende jaar, door het hof van Holland, tot het waarnemen van het notarisschap werd bekwaam verklaard en in 1684 werd hij door de wethouderschap van Rotterdam boven het gezet getal, tot notaris aangesteld. Ondertusschen had Rabus middel gevonden zich in de latijnsche en grieksche taal te oefenen, met oogmerk er later zelf onderrigt in te geven. De vermaarde Joachim Oudaan bood hem hierin zijne hulp. Niet ijdel was zijne hoop. In 1686 verkozen hem Curatoren der Erasmiaansche school tot praeceptor der eerste school, van welke hij binnen kort, naar het tweede school opklom. Hij overleed in die betrekking in Jan. 1702 in den ouderdom van 41 jaren, bij zijne echtgenoot Elizabeth, dochter van den koopman Izaak Ortens, een zoon (Willem) nalatende.

Ofschoon Rabus volstrekt geen uitstekend genie was, zoo mogen wij hem onder de ijverigste beoefenaars der wetenschappen rangschikken, en hem een plaats geven naast zijne tijdgenooten en vrienden, Pars, Alkemade, van der Scheiling, Hesselius en anderen. Als nederduitsch dichter maakte hij zich reeds vroeg bekend, door een bundeltje, dat hij met zijn vriend David van Hoogstraten het licht gaf en getiteld is P.R. en D.V.H. *Rijmoefeningen bestaande in verscheidene stijl en stoffe van vaerzen*, *gepast op allerhande gelegentheden en voorvallen*. Amst. 1678 8°.

Deze werden gevolgd door *De kruisheld ofte het leven van den Apostel Paulus*, *waar by gevoegt is des selfs Brieven aan de Galaters*, *nevens verscheyden Gedichten*. Enchusen 1681 en *Zegen- en Vloekdichten*. Rott. 1694.

Na zijn dood verscheen er een uitgaaf zijner *Gedichten*. Rott. 1741 4°. met portret. Zijn dichterlijk genie was echter niet groot, en hoezeer zijne tijdgenooten hem als dichter geprezen hebben, mogen wij hem echter niet boven de middelmatigen stellen. Meer nut stichtte hij door zijne overzettingen uit de oude talen. In 1680 verscheen te Rotterdam zijne vertaling van *Herodianus*, in 1683 herdrukt. Hij zette dien

griekschen historieschrijver uit het grieksch over, gelijk D. V. C o o m h e r t , dien uit het latijn van A n g e l u s P o l i t i a n u s (Amst. 1554, 1609) had vertolkt.

In 1684 verscheen te Rotterdam zijne overzetting der *Samenspraken van D. Erasmus. Hier voorgaat De vermonde Hofjonker*, *uit Erasmus schriften berymt*, *met bijv. van een samenspraak nu voor d' eerste maal in 't Lat. gedr.*(1)

In 1702 verscheen aldaar zijne vertaling van de *Kerkelijke Historie van Sulpicius Severus*, *sedert des weerelds aanvang tot het jaar na Chr. geb.*, *vervolgd tot den tijd van Keizer Karel V*, *uit het Lat. vert. met aanmerkk*. 4°.

Men heeft ook eene overzetting zijner hand van C. H u g e n i i *Kosmostheoros*, *sive de Terris coelestibus* etc. (ook in het Fransch en Duitsch overgezet) onder den titel van *Wereldbeschouwer of Gissingen over de Hemelsche aardkloten en derselver cieraad*, 's Hage, 1698, 1717, 8°.

In 1686 voltooide hij zijnen arbeid aan de *Metamorphosen* van O v i d i u s , die hij, in den smaak van F e r n a b i u s en M i n e l l i u s , ten dienste der jeugd op de Erasmiaansche school, commentarieerde. Twee jaren later volgden zijne *Griekse*, *Latynse en Neêrduitse vermakelykheden der Taalkunde. Bestaande in verscheide Aanmerkingen over gewijde en ongewijde Stoffe*, Rott. 1608, 8°., waarin ook proeven zijner poëzy voorkomen. Van dit werkje bezorgde de Haarlemsche Doopsgezinde leeraar en arts A n t o n i u s v a n D a l e , in 1692, eene vermeerderde uitgave. De overtogt van W i l l e m III naar Engeland, bezong R a b u s in een Heldendicht, onder den naam *Verlost Brittannië*, ook onder zijne *Gedichten* (1741) opgenomen. Ten blijke van tevredenheid schonk de prins hem een gouden gedenkpenning. Minder bekend zijn zijne

De Vrije Staats-regering van Denemarken, Rott. 1694;

Historie der Verm. Mannen en Vrouwen, Rott. 1698, 8°. en zijne uitgaaf der *Colloquia Erasmi (D.E. Colloquia familiaria*, *P.R. Roterod. recensuit et notis perpetuis addidit. Accedit Conftictus Thaliae et Barbarici*, *Auctore Erasmi*, Rott. 1693, waarvan hij eelf in zijn *Boekz.* 1693, *a.* bl. 385, een verslag geeft. Zijn hoofdwerk was deze *Boekzaal van Europa*, waarmede hij in 1692 een aanvang maakte. De maanden Julij en Augustus dienden daarvan tot eene proeve. Het werk verscheen in 't eerst, zonder naam des verzamelaars. Hij openbaarde dien, en stelde hem, na verloop van zes maanden, op den titel. Zij maakte meer en meer opgang, en hij vervolgde haar tot zijn dood. Omtrent het jaar 1700 geraakte hij in onmin met zijn uitgever. Hij zocht daarom een anderen, die

(1) Er verschenen reeds vroeger Ned. overzettingen der *Colloquia*. Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Lett.* D. I. bl. 825. De laatste die er eenige van overbragt was mr. B.H. L u l o f s . Gron. 1841.

hij weldra vond. De *Boekzaal van Europa* nam dus een einde met de maanden Nov. en Dec. van het jaar 1701, om wijders vervolgd te worden onder den naam van *Tweemaandelijksche Uittreksels*, en sedert 1715 met het bijvoegsel *Boekzaal der Gel. Wereld*. De menigte boeken, die hij voor zijn *Boekzaal* moest doorloopen, gaven hem aanleiding tot het opstellen van een woordenboek in de Nederduitsche taal, in den smaak van het Fransche van Moreri. Zijn plan was, om het werk, in verscheidene deelen in folio uit te geven. Nader overleg en de raad van goede vrienden, deden hem eenige verandering maken in zijn ontwerp. In 1698 maakte hij een begin met de uitgave in kleine stukjes, onder den titel van *Groot Naamboek*, Gouda, 1703, 8°.

Van het geweldige oproer in 1696, te Amsterdam, ter gelegenheid van de keur op het begraven, gaf hem aanleiding tot het schrijven van een *Beknopt Verhaal*, doch zonder zijn naam, dat in het Fransch werd overgezet. Ook gaf hij het *Leven van Dirk Raphaelsz Kamphuysen*, *waarvoor gevoegt is het vaars van P. Rabus op Kamphuisens Geestelijke Dichtkunde*, Rott. 1693. Zijn strijd met C. van der Linde, gaf deze aanleiding tot het schrijven zijner *Rabbeliarius*, *of de rabbelen van P. Rabus*, Leyd. 1698, 8°.

Zie Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woord.* D. V. bl. 146 volgg. de Vries, *Ges. der Ned. Dichtk.* D. II. bl. 68; Saxe, *Onom.* T. V. p. 423; Benthem, *Hott. Kirchen und Schulen Staat*, T. II. S. 438; Jöcher; Rotermund, *Act. Erud.* p. 526; Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt, *Boekz. van Eur.* 1693. *a.* bl. 385, 387, 388, 389; 1701. *a.* bl. 849; Abcoude, *Naaml.* bl. 224, 299; Arrenberg, *Naamr.* bl. 427; Muller, *Cat. van Porir.; Cat. der Bibl. van Ned. Lett.* D. V. bl. 203, 247, 325, 326. D. III. bl. 183, 124; D. Hoogstraten, *Carmina*, p. 139. Arrenberg, Abcoude, Muller, *Pamft.* D. III. bl. 244.

[Willem Rabus]

RABUS (WILLEM), J.U.D., zoon van den vorige, Latijnsch dichter. In 1707 verschenen te Rotterdam zijne *Carmina*, in 8°. Hij bezorgde eene nieuwe uitgaaf der *Poëmata Jani Dousae fil.* Rotterd. 1704, 8°., door hem met een Lat. vers aan D. van Hoogstraten opgedragen.

Zie Hoefft, *Parn. Lat. Belg.* p. 211; *Bibl. van Voorst*, T. I. p. 153; Kok.

[G. Racer]

RACER (G.), predikant te Delden, gaf in het licht:

Het gelove der Uitverkorene Gods, *verklaert*, *bevestigt en verdedigt*, Dev. 1832, 8°.

[Mr. J.M. Racer]

RACER (mr. J.M.), was in 1816, 80 jaren oud, en 50 jaren advocaat.

Hij gaf in het licht:

Overijsselsche Gedenkstukken, *vervattende een Verhandeling over het recht van de Jagt*, Kampen, 1793, 7 d.

Verhandeling oeer het Regt der Kotters in de Marken van Overijssel, Kampen, 1816.

Zie S a n d b r i n c k , *Specimen Hist. Jurid. de Adv. Jurib.* etc. p. 133; A r r e n b e r g , *Naamr.* bl. 427.

[Mr. G.C. Racer]

RACER (mr. G.C.), te Oldenzaal geboren, studeerde te Groningen, en gaf aldaar, in 1806, in het licht: *Specimen Jur. de nonnullis Patriae potestatis apud Quirites effectibus*, *cum Jure Veteri*, *tum Novo*.

[Hermannus Rachemius]

RACHEMIUS (HERMANNUS), predikant te Groote Lindt in 1581, overleed in 1583. Hij was lid der Synode te Wesel, 3 Nov. 1568, die hij teekende.

Zie S o e r m a n s , *Kerk. Reg. van Z.-Holl.* bl. 31; 's G r a v e s a n d e , *Tweeh. Ged. van het Eerste Synode der Ned. Kerke*, bl. 260; K i s t en R o y a a r d s , *Kerk. Arch.* (Eerste Serie) D. V. bl. 458.

[Aletta van der Rad]

RAD (ALETTA VAN DER), dichteres te Dordrecht, van wie men dichtproeven vindt vóór B a l e n 's *Beschr. van Dordr.* Zij overleed in 1699.

Zie S c h o t e l , *Let. en Oudheidk. Avondst.* bl. 160; v a n d e r A a , *N.B.A.C. Woord*.

[Anna Radaeus]

RADAEUS (ANNA), dochter van J o h a n P i e t e r R e t h a a n , raad eu pensionaris der stad Tholen, en M a r g a r e t h a E v e r a a r t s , werd den 6 Jan. 1684 te Middelburg (volgens anderen in 1683 te Tholen) geboren, huwde in 1706 met J o h a n n e s R a d a e u s , kiesheer der stad Middelburg en griffier van den raad ter admiraliteit van Zeeland. Zij werd, na eene twaalfjarige echtverbintenis, weduwe, overleed den 30 October 1729, en liet 5 zonen en 4 dochters na. De laatste vijf jaren van haar leven wijdde zij aan de beoefening der dichtkunst. Hare dichtstukken, meest van stichtelijken inhoud en eenvoudig van stijl, zijn in 1730, in gr. 8°. te Middelburg door P i e t e r B o d d a e r t uitgegeven, onder den titel:

Nagelatene Gedichten van Vrouwe Anna Rethaan en van Juffrouwe Anna Maria Vincentius.

B o d d a e r t vervaardigde een grafschrift op haar, en hare dochter een bijschrift op haar afbeeldsel.

Zie d e l a R u e , *Gel. Zeel.* bl. 85; W i t s e n G e y s b e e k , *B.A.C. Woord.* D. V. bl. 149; v a n d e r A a , *N.B.A.C. Woord.* D. III. bl. 61; B o d d a e r t , *Voorr. voor de Nagel. Ged. van A.R.; Panp. Bat.* bl. 144; *Boekz. der Gel. Wer.* 1731. *a.* bl. 541.

[Johanna Margaretha Radaeus]

RADAEUS (JOHANNA MARGARETHA), dochter van de vorige, beoefende de poëzy, en plaatste o.a. een bijschrift onder het afbeeldsel harer moeder, in het *Pan Poëticum Batavum*. Zij huwde den heer M a c a r é .

Zie Ald. bl. 144; v a n d e r A a , *N.B.A.C. Woord*.

[Radboud I]

RADBOUD I, koning van Friesland, opvolger van A d g i l , een man met een stout hart, vol van liefde, niet voor de vrijheden zijner onderdanen, die hij vaak op tyrannieke wijze bejegende, maar voor de zelfstandigheid zijner natie tegenover

vreemdelingen en voor de onafhankelijkheid zijner koninklijke magt. Men zegt, dat hij opgevoed was aan het Hof van Denemarken en voortdurend met de Noordsche volkeren in vriendschapsbetrekkingen bleef, belust was op krijgsavonturen en gehecht aan den voorvaderlijken godsdienst. Waarschijnlijk bestonden zijne eerste regeringsdaden in het nemen van maatregelen tot het uit den weg ruimen van allen, die bij het leven van zijn voorzaat, sympathie voor de Franken hadden geopenbaard of van de hand van W i l f r i d den christelijken doop hadden ondergaan. Men mag veronderstellen, dat deze maatregelen geweldig waren, daar men weet, dat R a d b o u d , niet alleen verbanning en confiscatie van goederen, maar ook de hand des sluipmoorderaars bezigde. Na zijne naaste omgeving gezuiverd te hebben, moest hij het oog verder om zich slaan en allerwegen de hem dreigende gevaren ontdekten. Reeds hadden de Friesche stambroeders in het Zuiden het geloof van A m a n d u s en E l i g i u s aangenomen, en het Christendom scheen al verder aan deze zijde der Schelde door te dringen. Daarenboven was Utrecht in de handen der Franken, en zijne rijksgrooten, die voor zijne wraakzucht vloden, hadden tot dezen hun toevlugt genomen. In 679 verbrak hij de vrede met de Franken, en gesteund door Deenen en Noren, nam hij Utrecht in, en vernietigde er de laatste sporen van het Christendom. Van daar zette hij zijn zegepraal voort, totdat hij Friesland zijne voormalige grenzen had wedergegeven, en, naar men zegt, met zijne benden Nijmegen had bereikt. Hij was nu de heer des lands van de Lauwers tot het Zwin in Vlaanderen; de Schelde was de grens tusschen zijn gebied en dat der Franken. De verdeeldheid, die onder de laatsten heerschte, was oorzaak, dat P e p i j n eerst in 688 met zijn geheele legermagt het grondgebied der Friezen betrad. Nu verkeerde de kans. R a d b o u d verloor al wat zijn zwaard en goed geluk vroeger beneden den Rijn had veroverd, werd schatpligtig, moest gijzelaars geven, de vrije prediking des Christendoms gedoogen en, volgens sommigen, zelf beloven zich te laten doopen, wat hij echter niet deed. Terwijl alle maatregelen werden genomen het land voor goed te hervormen, maakte R a d b o u d van alle gelegenheden gebruik, zich van het hem opgelegde juk te ontslaan, doch te vergeefs. Omstreeks 696 verloren de Friesen een slag bij Wijk bij Duurstede. Utrecht viel in handen van P e p i j n , en R a d b o u d werd tot diep in Friesland teruggejaagd. Sedert poogde P e p i j n , R a d b o u d nader aan zich te verbinden door het huwelijk met zijn zoon G r i m b a l d met eene Friesche prinses T h e o d e s w i n d e , R a d b o u d 's dochter. Zij werd gedoopt en het huwelijk voltrokken, maar het hart van den sluwen koning was daarmede niet verwonnen. Kort voor den dood van P e p i j n viel G r i m b a l d door de hand eens sluipmoordenaars, terwijl hij te Luik,

bij het graf van den H. Lambertus voor het leven van zijnen kranken vader bad. Sommigen stellen deze zwarte daad op rekening van Radboud en zijne dochter.

Na den dood van Pepijn van Herstal, den 16 December 714, ging Radboud, schoon door gemoedskrenkingen en zwaar ligchaamslijden geknakt, een verbond aan met Raghenfried, dien het leger der Neustriërs tot hofmeijer tegenover de partij van Pepijn had verkozen, verzamelde zijne benden, en trok naar Utrecht op, joeg de Christenen op de vlugt, verwoestte de christelijke, herstelde de heidensche tempels, nam Wijk bij Duurstede in, voer in 716 met eene aanzienlijke scheepsmagt den Rijn op tot Keulen, waar hij een onverwachten aanval van Karel Martel had door te staan, en hij, beladen met oorlogsbuit, want het krijgsgeluk was aan zijne zijde geweest, naar Friesland weêrkeerde, nogmaals in Austrasië viel en kerken en kloosters vernielde. Intusschen had Karel Martel zich versterkt, ontmoette Radboud in 717 andermaal te Wijk bij Duurstede, en bragt hem een neêrlaag toe, waarvan een nieuw verdrag van onderwerping aan de Franken het gevolg was.

Radboud stierf in het volgend jaar. In zijn laatsten levenstijd scheen zijn inwendig gemoedsbestaan eenigzins veranderd; zijn hard gemoed werd eenigermate verzacht en hij wendde pogingen aan, om zich althans met sommige zijner onderdanen, die hij vroeger mishandeld en verjaagd had, te verzoenen.

Zie Foeke Sjoerds, *Hist. Jaarb. van Friest.* D. I. bl. 345, 347, 352, 348, 349, 350, 354, 359, 360, 363, 365, 367, 368, 369. Schotanus, *Fries. Hist.* bl. 55, 57; Occo Scharl, *Hist.* bl. 39, 40, 45, 47, 49; Winsemius, *Chron.* bl. 63; Hamconii, *Frisia* p. 26; Egger Beninga, *Chr. van O.F.* (uitg. van Harkenroth) bl. 42, ook in *Matth. Anal.* V. p. 46; *Chron. de Traj.* bij Matth. *Anal.* V. p. 306, 310; *Anfried*, *Vita S. Luidgeri* bij *Pertz*, II. p. 405; Ubbo Emmius, *Res. Fris.* p. 50; *Ann. Mett.* bij Pertz, I. p. 320 alib.; Joh. Bollandus in *Ghesq. Acta SS. Belgii*, T. VI. p. 152; *Hist. Reg. Franc. mon. S. Dion.* bij Pentz, VI. p. 399; *Willebaldi Vita Bonif.* bij Pertz, II. p. 338; *Gesta Abb. Font.* bij Pertz, II. p. 338 s. Beda; *Hist. Eccl.* l. V.c.q. *Vita Pepini Ducis*, *ap. Duchesne*, T. I. p. 599; Daniel, *Hist. de France*, T. I. p. 457; Johan à Leydis, *Chron.* Lib. II. c.q. 18; Fredegarii *Chron. II. Contin.* Cap. CIV; *Ann. Vet. Franc. ap. Martene et Durand Monum. Vet. Fr. ad* 886; *De Major. Dom. Libell. ap. Du Chesne*, T. II. p. 2 B. Iperii, *Chron. S. Bert.* Cap. III. Part. II apud *Mart. et Durand; Epist. Bonif. apud Miraeum. in Cod. Don. piar*, f. 14; Hedae *Hist.*, *in Diplom. Carel Mart.* f. 30; *Synop. Franco-Merov.* L. I. p. 649; Kluit, *Hist. Crit. Com. Holl. T Exc.* T. I. P. II. p. 2 seqq. *Aeta Sanct. Belgii Sel.* (Tongerl. 1794) p. 485-498; *Ann. Xant.* bij Pertz; Venoma, *Hist. Eccl.* T. V. p. 305; Frumerii, *Ann. Fris.* T. III. C. VII. p. 212; *Thes. Anecd.* T. III. p. 478; *Chron. Font.* Cap. III. *apud d'Achery*, T. II. p. 268; *Ann. Fuld.* Ad an. 715; Fredegarii, *Chron. II. Cont.* Cap. CVI: Melis Stoke, *Rymchr.* (uitg. van Huydecoper) D. I. bl. 30, G. van Loou, *Aloude Holl. Hist.* D. I. bl. 289, 290, 292, 293, 299, 300, 301, 307, 308, 309, 312, 313, 314; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. I. bl. 356, 357, 358, 362, 363, 366, 367, 370, 384; van

Wijn op Wagenaar, D. I. bl. 91, 93-95; *Nalez*. bl. 110. Wiarda, *Ostfr. Ges*. T. I. S. 67; Bilderdijk, *Ges. des Vad*. D. I. bl. 71-75, 78, D. XIII. bl. 108; *Dev. Kron.;* Cerisier, Arend, Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis. Kobus en de Rivecourt, Westendorp in *Verh. van de Tweede Klasse van het Inst*. D. VI. bl. 138-174; Delprat in Nijhoff's *Bijdr*, D. II. St. IV. bl. 235 (over den doop van Radboud door Wulfram), Royaards, Bolhuis, *de Noorm. in Ned*. bl. 19; de Geer, *de Strijd der Friesen en Franken*, bl. 18 volgg. Moll, *Kerk. Ges. van Ned. voor de Herv*. D. I. bl. 88 volgg.

[Radboud II]

RADBOUD II volgde in 749 zijn broeder Gondebald, als koning van Friesland, op. Hij was, volgens de Chronyken, een jongeling van een wreed, woest en verwilderd gemoed, de afgoderij krachtig toegedaan en een vijand van het christendom, die zich toelegde om het heidendom tot zulk eene bloei te brengen, als het onder de regering van zijn grootvader was geweest. Hij zou, in den ouderdom van acht of negen jaren, door zijn vader Adgilles naar het Hof van den koning van Denemarken, zijn oom van moederszijde, gezonden en aldaar opgevoed zijn. Met zijn jaren klom zijn afkeer van het Christendom, en aan de regering gekomen, beval hij zijne onderdanen den voorvaderlijken godsdienst weder te omhelzen. op verbeurte van leven of ballingschap. De voorname christenen werden van hunne eereambten ontzet; anderen, gelijk de Rodmans, Botnias en Fortemans verlieten het land en stelden zich onder de bescherming der Franken, terwijl de koning, wil men, niet onschuldig was aan den moord van den zeventigjarigen Bonifacius te Dokkinga (754) en dat, door hem aangezet, de Saksers, in 774, na door Karel de groote onderworpen te zijn, met een groot leger, onder een hunner aanvoerders Widuchint, in Friesland vielen om de inwoners tot het heidendom terug te brengen. Maar Karel zond eenige benden tegen hen af, zette in 775 eene aanzienlijke krijgsmagt over den Rijn, en drong, onder gedurige zegepralen, tot den Oker door. De Westfalingen, Oostfalingen en Engeren en Angrariers, de drie afdeelingen der gezamenlijke Saksers, onderwierpen zich en stelden gijzelaars. De Friesen, zeggen onze kronijkschrijvers, werden gedurende dien togt in twee veldslagen verslagen, en Radboud vlugtte naar Denemarken. De koninklijke waardigheid scheen onder hem vernietigd te zijn. Hij zou in 792 overleden zijn.

Volgens sommigen werd hij derwaarts door Karel de groote gebannen, en kwam hij met zijne gemalin Amarra, eene dochter van den koning der Hunnen, weder in Friesland, en werd door Adelbert gedoopt, en stierf te Egmond als een goed christen. Volgens Hamconius liet hij twee zonen na: Godebald en Gerbrand.

Zie Altfriedi, *Vita Luidg*. bij Pertz, T. II. p. 408; Mon. Egolism., *Vita Caroli M. ad annum* 784; *Vita Ludgeri*, Lib. I.

C. 18; J. á Leydis, *Chron*. Lib. I, C. VI; Egenharti, *Ann. ad annum* 784; *Chron. de Traj*. in Matthaei *Annal*. T. V. p. 115; Joh. de Beka, *Chron*. p. 14; Hamconii. *Fris*. p, 29. Schotanus, *Friesche Hist*. bl. 61; Foeke Sjoerds, *Hist. Jaarb*. D. I. bl. 403 volgg. Dez. *Bes. van Friesl*, D. I. bl. 618, 621; *Chron. der Vrije Friesen*, bl. 61, 63; *Oudh. en Gest. van Friesl*. D. II. bl. 400; van Loon, *Aloudc Holl. Hist*. D. I. bl. 338, 339, D. II. bl. 3; Wagenaar, *Vad. Hist*. D. I. bl. 330; Bilderdijk, *Ges. d. Vad*. D. I. bl. 84; Moll, *Kerkges. van Ned*. D. I. bl. 151 volgg. de Geer, *de Saksers onder Karel den Gr*. bl. 6 volgg. 36, 37, 43.

[Radboud]

RADBOUD, bisschop van Utrecht, stamde van 's vaders zijde van een aanzienlijk Frankisch geslacht, en was van 's moeders zijde een zoon van den stam des Frieschen konings, wiens naam hij droeg. Walrada, de onwettige gemalin van Lotharius II, was zijns vaders zuster en Gunthar, aartsbisschop van Keulen, diens broeder. Bij dezen oom ontving Radboud, te Keulen, zijne eerste opvoeding, totdat deze als aanhanger van Lotharius en Walrada door paus Nicolaas I in den ban werd gedaan.

Nu begaf hij zich naar de hofschool van Karel de Kale, door diens zorg weder tot een hoogen trap van bloei gestegen, sloot zich aan den beroemden Manno, en hoorde ook waarschijnlijk de lessen van Johannes Schotus Erigena. Na Karel's dood, in 877, reisde hij naar Lomaganium (Lomagne in Gascogne?) zijne geboorteplaats, waar hij eenigen tijd bij zijne bloedverwanten vertoefde, plaatste zich vervolgens onder de leiding van den toen beroemdste der Frankische abten, Hugo, in 887 gestorven, onder wien hij zijne letteroefeningen vervolgde en die monastieke zin, welke hem later eigen was, zich ontwikkelde. In den aanvang van Augustus 900, weinige dagen vóór den dood van koning Zuentebold, werd hij, (wat daartoe aanleiding gaf is slechts te gissen) in plaats van Odilbald, in 899 gestorven, tot bisschop van Utrecht verkozen. Ofschoon hij reeds den ouderdom van 50 jaren bereikt had, en Utrecht en de omstreken in bezit der Noormannen was. Zij maakten er het verblijf van den bisschop schier onmogelijk, zoo dat hij zijn zetel te Deventer moest vestigen. Van daar bezocht hij dikwerf de kathedraal stad, maakte visitatie-reizen door de overige deelen van Friesland en deed onderzoek naar den staat des geloofs, de zedelijkheid en de dwalingen des heidendoms. De Deenen trachtten hem zulks te beletten, maar ook hun predikte hij het Evangelie. Toen zij hem eens te Utrecht beleedigden en met den dood dreigden, had hij den moed den ban over hen uit te spreken. Bij al zijne ambtspligten stelde hij zich het voorbeeld van Willebrordus en Bonifacius voor den geest. Zijne prediking en gesprekken droegen doorgaans een hoog ernstigen geest; zijne hulpvaardigheid en mildheid waren onbegrensd. Overigens was hij door een strengen ascetischen geest bezield en leefde als een monnik. Te vergeefs poogde

de koning, welligt L o d e w i j k IV, hem tot staatszaken te gebruiken. Op eene visitatie-reis door Drenthe werd hij krank. Op zijn bevel voerden hem zijne geestelijken en dienaren naar Ootmarsum, waar hij eene kapel had. Hij overleed den 29 November, naar men meent, van het jaar 917. Zijn lijk werd naar Deventer gevoerd, en daar in het noordelijke der Lebuïnus kerk begraven. Zijn sterfdag werd te Utrecht feestelijk gevierd. Uit het passionaal werd zijn leven gelezen en zijn feest met een octavo besloten.

R a d b o u d werd om zijne dichtergaven geroemd. Hij vervaardigde een metrisch epitafium, dat de bisschop zelve tot een grafschrift bestemde en een paar kleine gedichten, het een aan St. Maarten, het ander aan Christus gerigt. Men vindt deze drie gedichten bij H e d a , p. 71, 74, en bij P e r t z , T. II. p. 218. Voorts bezitten wij van hem een *Carmen allegoricum de S. Luitberto*, door de Bolland. *ad. D*. 1 *Martii*, p. 86; M a b i l l o n , *Saec*. III, I. p. 240 en G h e s q u i e r , *Acta SS. Belg*. T. VI. p. 194, uitgegeven; een *Carmen de S. Lebuino* bij S u r i u s *ad d*. 12 *Novembr*. p. 282, en in eene gebrekkelijke vertaling in de *Batavia Sacra*, D. I. bl. 477 vv. Ook schreef hij den door den hoogleeraar M o l l in zijn *Kerk*, *Archief*, D. III. bl. 215 vv. gedeeltelijk in het licht gebragten tekst, die onze geestelijken op de getijden van St. Maartens translatie pleegden te zingen. T r i t h e m i u s en F a b r i c i u s vermelden nog *Laudes S. Bonifacii episcopi*, *de S. Willebrordo flores* (M a b i l l o n , T. VII. p. 26) - *et varios cantus in honore Sanctorúm*. De toon dezer gedichten is meer gemoedelijk dan geestig en de dictie somtijds duister, maar verzenbouw en inhoud leeren, dat de dichter meer talent en belezenheid bezat, dan verreweg de meeste zijner geleerde tijdgenooten. Voorts wordt nog van hem vermeld een fragment eener chronyk bij H e d a , p. 74, en in de *Acta Bened*. van M a b i l l o n , T. VII. p. 26; *de P. Suiberti Sermo* bij de Bollandisten, T. I. p. 84, 85, en M a b i l l o n , T. III. p. 244, 245; *Homilia de S. Lebuino*, in het supplement van S u r i u s , 12 Nov. 839-841 (met verandering van stijl); *Evloga Ecclesiastica*, bij S u r i u s , T. VI. p. 1070, 1071; *Tomellus*, *seu Sermo de vita et meritis paradoxae Virginis Christi Amelbergae*, bij de Bollandisten, T. III, *Julii* 10, p. 88-89, en gedeeltelijk bij M a b i l l o n , T. IV. p. 241, 243; *Laudes S. Martini liber unus*, welligt hetzelfde met *de S. Martini translatione officium*; *Narratio miraculi a S. Martino patrati*, *of Sermo de quodam miraculo S. Martini*, ms. in de bibl. te Parijs, een *epigram* van 5 disticha in *S. Martinum*, een ander op *J.C.* bij B u c h e l i u s en H e d a , p. 74. Zijne *Hymni of cantus in honorem Sanctorum* en *Laudes S. Bonifacii Episcopi* zijn verloren. Het *Vita S. Gerardi* en *de translatione Amelbergae* zijn niet van hem.

Beka geeft hem de getuigenis, dat hij waarlijk een heilig man is geweest. Cratepolius, Miraeus, Usuardus, Molanus, Sweertius en meer andere schrijvers rangschikken hem onder de heiligen. Een *Vita S. Rabbodi* werd uitgegeven door Surius, *ad d.* 29 *Nov.* p. 651 seqq. en door Mabillon, *Saec.* V. p. 28 seqq.

Zie voorts *Chron. de Traj.* in Matth. *Anal.* T. V. p. 321; W. Heda, *Hist. Epise. Ultraj.* p. 71; Buchelius in *Hedam*, p. 72; Regino, *ad Annum* 899; Mabillon, *Act. Bened.* T. III. p. 36; *Anon. apud Mabillon*, p. 4, 10; *Bat. S.* T. I. p. 238 seqq. Trithemii, *Chron. Hirs.* T. I. p. 59 en de *Script. Eccl.* c. 293 p 77, edit. Fabricii; Molani, *Nat. SS. Belg.* 29 Nov. p. 271, 272; Suffridus Petrus, *Script. Fris.;* Possevinus, *S. appar.* i.v. *Radb. Traj.;* Vossius, *de Hist. Lat.* p. 340, 341; Regino, *Chr. ad annum* 899; Peerlkamp, *de Vita et Facult. Neêrl. qui carmine Lat. srips.* p. II.; Hedae *Hist.* C. XXXI. *Acta Saec. X Bened.* p. 25; *Chron. de Traj. et ejus episc. ap. Matth.* V. p. 320; Albert Abbas Stadensis, *ad Ann.* 876; Trithemius, *Cat. var. ill.; Coll. Breviarii Ecel. Traj.; Chron. auct. Joh. a Beka*, *ap Matth. Anal.* T. III. p. 60; Rivet, *Hist. Lit. de la France*, T. VI. p. 158-164, 208; Paquot, *Mém.* T. I. p. 215; Baillet, *Jugem. d. Sav.*; R. P. Smet, *la Belg. Cath.* T. II. p. 122 suiv. Haureau, *Sing. Hist.* p. 28; *De la phil. Schol.* p. 75, 78; Fleury, *Hist. Eccl.* T. XI. p. 597, 598; Hefele, *Conc. Ges.* T. IV. S. 261; Theiner, *Ges. d. Geistl. Bildungsanst.* S. 51 ff. Jöcher, Rotermund, Bauer, Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 898; H.J. Royaards, *Ges. der Inv. en Vestig. van het Christ.* 3de uitg. bl. 386 verv. Dez. *Ges. van het Christ. en de Christ. Kerk in Ned. ged. de Middeleeuwen*, D. I. bl. 130 verv. Glasius, *Ned. Kerkg. vóór de Herv.* D. I. bl. 189 verv. Dez. *Godg. Ned.;* Moll, *Kerkg. der Ned.* D. I. bl. 265 volgg. 370; Arent toe Bocop, *Chroonick der Bysch. van Uitert*, bl. 50, 51; van Loon, *Aloude Holl. Hist.* D. II. bl. 139, 140; Dumbar, *Kerk en Wer.* D. I. bl. 226; *Gesl. v.h. Vr. Huys*, D. I. bl. 285; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. II. bl. 104, 105; van Gils, *Kath. Meyer. Memorieb.* bl. 64, 65; Coppens en van Gils, *Bard van 't Bosch*, D. I. bl. 124, 125; Collot d'Escury, *Holl. Roem*, D. IV. (1) bl. 11, A. IV. (1) 56; van Kampen, *Bekn. Ges. der Ned. Letterk.* D. III. bl. 26; *Lev. van de vroome Heyl.* D. IV. bl. 427-430; C. Smet, *Heyl. en Roemw. Pers.* D. II. bl. 7; *Nouv. Biogr. Gén.*; Moreri, Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, *Woord. der Zamenl.;* Kobus en de Rivecourt, Adams Bremens, *Hist.* CXXXI; *Acta Sacc. Bened.* p. XXV.

[Willem van Radelant]

RADELANT (WILLEM VAN), in 1538 te Eemnes geboren, studeerde te Leuven en Douai, werd vervolgens paedagoog van den heer van Rheede en deken van Moerendaal. Volgens Schelte ma, werd hij in verscheidene gewigtige handelingen omtrent de Unie van Utrecht gebruikt, was de eerste secretaris tot de nadere Unie, en werd destijds tot verschillende belangrijke zaken afgezonden. In 1580 was hij lid, in 1598 voorzitter van het Hof van Utrecht. Rodenburch noemt hem ‘vir ingenio, doctrina et usu praecellens.’ Bij zijn leven gaf hij niets iu het licht; doch, na zijn dood verschenen zijne

Divisiones curiae Provincialis Trajectinae, Traj. 1637, 4°. Amst. 1648, 8°., welke evenwel niet overeenkomstig den roem zijn, welke hij bij zijn leven verwierf.

Hij was ook Latijnsch dichter en overleed in 1612. Zijn weduwe, Aleid van Hinderstein liet ter zijner eere een gedenkteeken in de St. Pieterskerk te Utrecht oprigten, met een grafschrift in Latijnsche verzen. Zijn wapen hing weleer op in de kerk te Eemnes, met zijne spreuk er onder:

Virtus repulsae nescia sordidae.

Zie Burman, *Traj. erud*. p. 275, 276; Rodenburch, *de Jure Conjug. Ded.*; Lipenii, *Bibl. Jur*. p. 551; Val. Andreas *Bibl. Belg*. p. 333; Foppens, *Bibl. Belg*.
Graevii, *Crat. in L. Acad. Traj. Nat.*; Matthaei, *Rerum Amersf. Script*. p. 308; van de Water, *Utr. Plac*. D. II. bl. 1053; P. Paulus, *Verh. der Unie*, D. IV. bl. 26; Scheltema, *Staatk. Ned.*; Jöcher.

[Abraham Rademaker]

RADEMAKER (ABRAHAM) werd in 1675 te Amsterdam geboren. Zonder eenigen leermeester oefende hij zich in de teeken- en schilderkunst zóó, dat hij niet weinig roem verwierf. Na in zijne geboorteplaats verscheidene zalen en kamers beschilderd te hebben, vertrok hij in 1730 naar Haarlem, waar hij zich verder in de kunst oefende. In den vroegen morgenstond van den beruchten St. Jans- en Sacramentsdag 1734, in 't open veld zittende te teekenen, werd hij door eenige boeren gezien. Deze, in den waan dat hij medepligtig was aan het ontwerp, waarvan de Roomschgezinden toen beschuldigd werden, vielen met knuppels en vlegels op hem aan. Hij ontsnapte wel aan hunne handen; maar werd dien ten gevolge krank en overleed den 5 Januarij 1735. Hij is vooral bekend door zijn prentwerk, getiteld: *Versameling van Hondert Vijftig Nederlantse Oudheeden en Gezigten. Getekent en in 't koper gebragt door A. Rademaker*, zonder tekst, jaartal en plaats der uitgave, 2 d. 4°. (1725).

Hierop volgde:

Kabinet van Nederlandsche en Kleefsche Oudheden, *geopent opgeheldert en wydlopigh beschreven in steden*, *dorpen*, *sloten*, *adelijke huizen*, *kloosters*, *kerken*, *godshuizen*, *poorten en andere voorname stads- en landgebouwen door Matthaeus Brouërius van Nidek*, *R.G. En in* 800 *verscheide prenttafereelen vertoont door A.R. met deszelfs korte uitlegging onder ieder Konstprint in de Nederlandsche*, *Fransche en Engelsche Tale*, Te Amst. bij Willem Barents, 1727-1733, 4°.

Voor het eerste deel eene voorrede van B.v.N. get. *Op den Huize uit den Bosch*, den 20 Aug. 1727, en gedichten van D, van Hoogstraten, van welke er een merkwaardig is, wijl er een lijst van alle werken van B.v.N. in voorkomt. Het tweede deel verscheen in 1731 bij Antony

Schoonenburg, en op den titel leest mea achter den naam van B.v.N. en 'Isaac le Long,' die sedert het werk vervolgde. 'Meermalen,' schrijft mr. Bodel Nyenhuis, (ook 1752) is dit werk, met vermeerderingen (en met vele platen van latere graveurs) herdrukt; laatstelijk men eenen geheel omgewerkten en aangevulden tekst verrijkt door J.H. Reisig, Amst. 1792-1804, 8 d met pl. 4°. Vóór deze laatste uitgaaf heeft men de portretten der genoemde bewerkers op één blad.' Voorts heeft men van Rademaker:

Rijnlands fraaiste gezigten, *in* 100 *afbeeldingen met beschrijving*, Amst. 1732, 4°.

Spiegel van Amsterdams zomervreugd, *op de dorpen Amstelveen*, *Slooten en den Overtoom*, *get. en in 't koper gebragt door A. Rademaker*, *met eene poët. beschr*. Amst. 1730, fol.

Hollands Arcadia of de rivier den Amstel, 100 *(door R. en gesn.) afbb. en poët. beschrijv*. Amst. 1730, fol.

De Kronijk van Alkmaar van C. van der Woude, 's Hage, 1741, met pl. van A.R.

Hollands Tempel verheerlijkt, *vertoont in* 30 *Gezigten*, fol.

Bouwkunstige Rekeningen, 8°.

Na zijn dood heeft J.H. Jelgersma zijne afbeelding vervaardigd.

Zie van Gool, *Leven der Schild*. D. I. bl. 403 volgg. Wagenaar, *Amst*. D. XI. bl. 438; mr. Bodel Nijenhuis, *Topogr. Lijst der Plaatsb*. no. 95, 994, 1566, 1567, 1624; Immerzeel, Kramm, Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt, Muller, *Cat. van Portr*.; Arrenberg, *Naamr*.

[Gerard Rademaker]

RADEMAKER (GERARD), een tijd- en stadgenoot, doch geen bloedverwant van den vorige, werd in 1672 te Amsterdam geboren. Zijn vader was een timmerman, en ook hij werd voor dat ambacht opgeleid, terwijl zijn vader hem in de bouw- en doorzigtkunde onderwees, waarin hij zoo groote vorderingen maakte, dat hij zelf er onderwijs in geven kon. Toen hij den ouderdom van 22 jaren had, begon hij zich, onder den portretschilder van Goor, op de schilderkunst toe te leggen. Sedert in kennis geraakt met Petrus Codde, bisschop van Sebaste. Deze vertrouwde hem het onderwijs in de teekenkunst van zijne nicht toe, en toen Codde naar Rome was ontboden, om zich van de beschuldiging, dat hij de gevoelens van Janssenius was toegedaan, te zuiveren, volgde Radermaker hem derwaarts. Toen Codde in hechtenis was gezet, werd onze kunstschilder naar Holland gezonden, om te bewerken, dat hij, als onderdaan der Staten, en als burger van Amsterdam, werd opgeëischt.

Hij slaagde gelukkig in zijne zending. Code werd op vrije voeten gesteld, en hij ontving tot loon de hand zijner nicht Catharina Bloemaart. Sints vestigde hij zich te

Amsterdam en schilderde er eene menigte zolder- deur- en schoorsteenstukken. Nu eens met landschappen en gebouwen, dan met figuren, basreliefs en andere sieraden, somtijds wel eens in het graauw. In de Burgerzaal op het toenmalig stadhuis van Amsterdam, schilderde hij met J a n H o o g z a n d , aan de zinnebeeldige voorstellingen aan het plafond. Ook is een ander stuk, voorstellende de *Stads-Regering* in dezelfde zaal, boven den grooten ingang, het werk dezer meesters. Hij overleed in 1711, in den ouderdom van 39 jaren.

Zie v a n G o o l , *Leven der Schild*. D. I. bl. 378 volgg. W a g e n a a r , *Bes. van Amst*. D. XI. bl. 457; I m m e r z e e l , H o o g s t r a t e n , K o k en d e R i v e c o u r t .

[Mr. Jacob Cornelis Matthieu de Radermacher]

RADERMACHER (mr. JACOB CORNELIS MATTHIEU DE), raad-extraordinair van Nederlandsch-Indië, sproot uit een oud Zeeuwsch geslacht, en werd in het jaar 1741 te 's Gravenhage geboren, vertrok in 1767 met het schip *Tulpenburg* naar Indië. Aldaar werd hij lid van het collegie van Schepenen te Batavia en in het volgende jaar, 1768, baljuw. In 1776 werd hij aangesteld tot raad-extraordinair van Nederlandsch-Indië. Als zoodanig was hij tevens president van het collegie van schepenen, president van curatoren en schoolarchen der Bataviasche scholen, kolonel der burgerij en in 1781 commissaris voor de vloot en het leger. In 1781 werd hij door bewindhebbers der O. I, Compagnie aangesteld tot raad-ordinaris; doch deze benoeming werd eerst in 1783 te Batavia ontvangen, en R a d e r m a c h e r door den min goeden staat zijner gezondheid belet, om als zoodanig op te treden, verzocht om naar Nederland terug te keeren, 't geen hem door de regering van Batavia werd toegestaan, die hem tevens benoemde tot vice-admiraal der retourvloot. Hij overleed echter op reis, aan boord van 's kompagnies retour-schip *Java*, den 24 Dec. 1783, in den ouderdom van 42 jaar.

Omtrent het overlijden van R a d e r m a c h e r , vinden wij een verhaal in bijlage C van de *Bedestonden*, *gehouden te Batavia door Jacob Casper Metzlar*, *weleer predikant te Batavia*, gedrukt te Utrecht in 1788. Daaruit blijkt, dat op den 24 December 1783 een oproer aan boord plaats had door 25 man der equipage, alle chinezen; dat dezen, des avonds, onverhoeds op het halfdek vlogen en de vreesselijkste slagting aanrigtten; en dat, onder anderen, R a d e r m a c h e r en zijne vrouw, terstond zijn overleden. Het gelukte nogtans het oproer te bedwingen. De Chinezen werden gekluisterd en op den 25 December, werd gevolg gegeven aan het navolgend besluit van den scheepsraad, gegrond op de daarin vervatte belangrijke overwegingen: ‘Weshalven, na eene herhaalde deliberatie, door de gezamentlijke leden, eenparig besloten wierd, om door eene parate executie, deeze booswigten aanstonds, van het leven te berooven, en dat de voorzigtigste weg en wijze,

ter vermijding van verdere onheilen, daartoe was, om, ten overstaan van eenige officieren, hen een voor een, wel verzekert, van het half dek, naar beneden in de cajuit te brengen, even of men hen daar wilde verhooren, en in de boeijen bewaren, en hen dan vervolgens van agteren in zee te werpen, na men hun het schreeuwen, zou belet hebben, door hen, met een slag, op het voorhoofd in bedwelming te brengen.'

R a d e r m a c h e r liet bij zijne vrouw A n n a J a c o b a B o s c h een toen minderjarige zoon na, F r a n s R e i n i e r. Het was voornamelijk mr. J a c o b C o r n e l i s M a t t h e u s R a d e r m a c h e r aan wien het Bataviaasch Genootschap zijn ontstaan te danken heeft. Reeds lang had hij met andere wetenschappelijke mannen het plan gevormd, om, zoo als men zich toen uitdrukte, een aanzienlijk gezelschap bijeen te krijgen, 't geen met saamgevoegde krachten, alle zijne pogingen mogte inspannen, om de fraaije letteren en kunsten te Batavia en in alle de overige Oostersche volksplantingen, op den troon te vestigen.' Men begreep, dat, indien er, in deze Oostersche gewesten, immer eenige voortplanting van het Evangelie plaats kon hebben, de smaak voor kunsten en wetenschappen daartoe aanleiding moet geven; gelijk, voor twee eeuwen, de hervorming der letteren die van den godsdienst voorafging. Het plan dier mannen vond echter tegenstand, men hield die nieuwigheid, dat ongehoord ontwerp, voor onuitvoerlijk, en indien geene nadere impulsie van buiten ware gekomen, zou het welligt niet tot verwezenlijking zijn gebragt.

De Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, toen reeds, sedert een vierde van eene eeuw, met roem gevestigd, gaf haren wensch te kennen, dat te Batavia een' tak der Maatschappij werd opgerigt. Een zamenloop van omstandigheden verhinderde de vervulling van dien wensch, doch van toen af, werd het plan van R a d e r m a c h e r met meer geestdrift opgevat, en men oordeelde het beter een zelfstandig wetenschappelijk ligchaam op te rigten, dan een' afhankelijken tak van eene andere maatschappij. Den 24 April 1778 werd dat plan tot rijpheid gebragt, en het Genootschap als gevestigd beschouwd.

Men vindt van zijne pen in de werken van het Bataviaasch Genootschap:

J.C.M.R. en W. van Hogendorp, *Korte Schets van de bezittingen der Ned. O.I. Maatschappij*, *benevens eene Beschrijving van het koningrijk Jacatra en de stad Batavia*, met pl.

Verschil der tijdrekeningen bij de Aziatische volkeren en derzelver vergelijkirg voor de jaren 1779 *en* 1780 (D. I.)

Beschrijving van het eiland Borneo, *voor zoo verre hetzelve tot nu toe bekend is*. (D. II.)

Proeve over de verschillende gedaante en kleur der menschen. (D. II.)

Waarnemingen over de verbetering onzer Hollandsche Zeekaarten. (D. II.)
Berigt wegens de zware aardbeving van 22 *Jan*. 1780. (D. II.)
Beschrijving van het eiland Sumatra. (D. III.)
Bijdragen tot de beschrijving van Japan, met kaart. (D. III.)
Korte beschrijving van het eiland Celebes en de eilanden Flores, *Sumbauwa*, *Lombok en Baly*. (D. IV.)
Korte Schets van den tegenwoordigen Staat van het Hindostansche Rijk, *en het half eiland*, *bewesten den Ganges*, *alsmede van dat beoosten den Ganges*. (D. IV.)
RADEMACHER was ook Directeur der Haalemsche Maatschappij.

Zie *Verh. van het Bat. Gen*. D. XXV. (1853); H o l t r o p , *Bibl. med. Chir*. p. 285; *Nav*. D. VIII. bl. 147, 332; *Gids* 1857 *bl* 326; *Part. Ber*.

[Daniel Radermacher]

RADERMACHER (DANIEL), heer van Nieuwerkerke, schepen en raad der stad Middelburg, bewindhebber der O.I.C. Kamer Zeeland te Middelburg, lid van het Zeeuwsch Genootschap. Hij vereerde de stad Aardenberg met den degen van E l i a s B e e c k m a n , door zijn grootvader aan hem verwant.
Hij schreef:
Uittreksel van een bericht der dagelijksche veranderingen bij eene inenting der kinder-pokjes in *Verh*, *der Holl. Maats. van Wetens. te Haarlem*, 1770, bl. 65 van de *Berichten*.
Bericht over de keering van 't water in den Vijver, in *Werken van het Zeeuwsch Genoots*. D. III.
Bijlage tot de Verhand. van E. Lombard en W. Udemans over de beste schepen ten dienste der O.I. Compagnie, T.a.p. D. VII.

Zie H o l t r o p , *Bibl. Med. et Chir*. p. 285; *Bibl. Hag*. T. V. p. 637; *Chr. van het Hist. Gen*. D. VI. bl. 361, 362, D. X. bl. 465. S c h e l t e m a , *Ges. en Lett. Mengelw*. Z. P a s p o o r t , *Verv. van de Tegenw. Staat van Zeel*. bl. 227-233 255; d e K a n t e r en D r e s s e l h u i s , *de Prov. Zeel*. bl. 105, 107, 173; *Nav*. D. VIII. bl. 210, 332, D. X. bl. 106.

[Johan Cornelis Radermacher]

RADERMACHER (JOHAN CORNELIS), zoon van D a n i e l R a d e r m a c h e r en M a r i a B e e c k m a n , werd den 24 November 1700 te Middelburg geboren, huwde den 7 Mei 1728 te Rotterdam met S u s a n n a I g n a t i a v a n S c h i n n e , dochter van den oud vice-president dier stad, en vrouwe M a r g a r e t h a A d r i a n a v a n Q u a l b e r g e , verhuisde in 1732 van Middelburg naar 's Hage, en werd door de executeuren van het testament van wijlen koning W i l l e m III tot rentmeester en thesaurier-generaal der nalatenschap, en der domeinen van prins W i l l e m K a r e l H e n d r i k F r i s o aangesteld. Hij overleed den 12 April 1748 en werd in de groote kerk te 's Hage begraven. Hij liet 8 kinderen na. Hij was de eerste grootmeester der Hollandsche vrijmetselaren en in zijne tegenwoordigheid werd den 24 Oct. 1735, in de nieuwe Doelen te 's Hage een loge opgerigt.

Zie *Amst. Zat. Cour*. van 5 Nov. 1735; *Besl. der Staten van Holl. en West-Friesl*. 30 Nov. 1735; W a g e n a a r , *Vad. Hist*. D. XIX. bl. 167; Dez. *Amsl*. D. I. bl. 740; *Gedenks. van 't Ind. Gen. te 's Hage Vrijmets. Wijsg. Woord*. D. III. bl. 13; *Eerste halve Eeuwf. der Ned. VV.*: *MM.*: 1808; *Nav*. D. VI. bl. 99, D. VIII. bl. 34, 147, 210, 332, D. IX. bl. 114, D. X. bl. 13, 106.

[Samuel Rademacker]

RADEMACKER (SAMUEL) gaf, in de XVIII eeuw Keuren van *Middelburg*.

[Floris Radewynszoon]

RADEWYNSZOON (FLORIS) of F l o r e n t i u s R a d e w i n i , werd omstreeks 1360 te Leerdam geboren, verwierf aan de hoogeschool te Praag zijne wetenschappelijke vorming en het meesterschap in de vrije kunsten, en vestigde zich te Utrecht, waar hij een kanoniekaat had, tot dat de predikatiën van G e e r t G r o e t e bij hem het verlangen deden ontstaan, om met dien godvruchtigen menschenvriend in nadere verbindtenis te treden. Hij ontsloeg zich van zijne rijke prebende en verruilde haar tegen het min aanzienlijke ambt van vikaris der St. Lebuinus kerk te Deventer. Hier ging hij dagelijks met G r o e t e om, en er ontstond tusschen hen de naauwste vriendschap, wier vruchten door onderlinge werken van liefdadigheid en godsvrucht zigtbaar werden. Diep werd hij getroffen op het gezigt van het aantal jongelieden, aan wie G r o e t e , door milde ondersteuning, den weg tot onderwijs open stelde. Hij deelde weldra in hunne werkzaamheid. De schrijfkunst bezat hij slechts zeer gebrekkig, doch hij muntte in boekenkennis uit. Hij zag de handschriften na, bereidde het perkament, dikteerde eigen opstellen, en was onvermoeid om, door handenarbeid, iets bij te brengen ter ondersteuning van behoeftige studenten. Wekelijks gaf hij met hen de opbrengst der vrijwillig opgenomen taak aan G r o e t e over. Welhaast stegen de verzamelde peuningen tot een groote som. ‘Wat belet ons,’ riep meester F l o r e n t i u s eenmaal uit, ‘dat wij in deze klerken van goeden wil de vruchten van onzen arbeid bij elkander voegen, en ons vereenigen tot een vroom gemeenschappelijk leven?’ Dit voorstel beviel G r o e t e uitnemend wel, ofschoon hij beducht was voor hevige tegenkanting van de zijde der bedelmonniken. F l o r e n t i u s haalde zijn vriend over, om eene proef te nemen, of men hunne tegenkanting niet zou kunnen verijdelen, terwijl G r o e t e , door zijnen invloed bij de regering, zoowel als door zijn vermogen aannam, zooveel mogelijk, het nieuw ontwerp te begunstigen. F l o r e n t i u s vereenigde dus in zijn huis, bij de S. Lebuinuskerk, eenige arme jongelingen, en G e e r t G r o e t e liet in het huis van zijn vader, behoeftige en zedige jonge dochters bij elkander wonen, die met spinnen, weven en meer soortgelijken vrouwelijken arbeid mede in onderlinge gemeenschap voortleefden.

Het aantal jongelieden, aan welke G r o e t e en F l o r e n t i u s huisvesting verschaften, groeide sterk aan, zoodat men bij de inwoners van Deventer ondersteuning moest zoeken, met dat

gevolg, dat velen zich opgewekt gevoelden, de scholieren van Florentius huisvesting en voedsel te geven. Sommige ingezetenen, en daaronder vele handwerkslieden, namen tot acht en meer jongelingen bij zich. Groete zag slechts het begin van dit werk. Hij vermaakte bij uitersten wil zijne gansche boekverzameling aan de broeders, en Florentius, benevens Joannes van de Gronde, opzigter van het door Groete gestichte Maagdenhuis werden tot boekbewaarders aangesteld.

In weerwil van Florentius' standvastigheid, om aan de stichting van Groete eene duurzame gedaante te geven, scheen de naauwelijks opkomende Broederschap weldra te zullen uiteengaan. Er brak eene besmettelijke ziekte uit. Deze werd door eene hevige pestziekte gevolgd. Op verzoek der nog overgeblevene broeders, verliet Florentius de stad. Hieraan gaf hij gehoor en week met eenige broeders naar Amersfoort. Naauwelijks was de besmetting geweken, of Florentius keerde naar Deventer terug. Hij overleed aldaar den 24 Maart 1400, en werd in het bewind der broederschap door Aemilius van Assche opgevolgd. Zijne beenderen werden, nevens die van Groete, in een hoek der kerk van het paterhuis te Deventer, in het jaar 1697 gevonden, nevens een daarbij gevoegd en op een leijen bord ingesneden gedenkschrift. Beider beenderen zijn daarna tenzelfden jare, op verzoek van Hermannus Petri, prior van het paterhuis te Emmerik, overgevoegd, waar zij in de sacristie der kerk begraven werden, met een bijschrift, dat men bij Dumbar leest.

Florentius heeft veel geschreven. Mauburnus en en Val. Andreas vermelden zijne *Exercitia Spirituaeia* en *Formula Novitiorum*. Eenige brieven door hem, aan de door de pest bedreigde broeders gerigt, worden gevonden bij Dumbar, *Anal*. T. I, p. 88 seqq. Een andere brief, aan een kanunnik van Windenheim, is toegevoegd aan zijne levensbeschrijving door Thomas à Kempis. Clarisse haalt een hands. aan, toebehoorende aan wijlen den hoogleeraar Tydeman, getiteld: *In hoc libro continentur Primo scripta Domini Rudolphi de Muden*, *quae scripsit de Gerardo Groet et de Domino Florentio et de multis aliis devotis fratribus*.

Dicta quaedam Domini Florentii.
Sententia patrum (vooral van Florentius) *de novitüs probandis*.
Diversae Epistolae.

Zie het hands. in bezit van Dr. Halbertsma, *Dit zyn goede printen vergadert uytten colacien ons Eersamen Paters Here Claús van Euskerken*, waarvan een uittreksel wordt medegedeeld door Delprat, *Broed. van G. Groete*, bl. 273 volgg. Thomas à Kempis, *Opera*, fol. 169; Revii, *Dav. Ill.* p. 30, 34, 84; Valer. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 218, 219; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 279; Dumbar, *Anal.* T. I. p. 7, 12-52, Bijl. IV; *Chron. Wind. auct. J. Buschio ed. a H. Rosueide*, Antv. 1621. p. 6; *Bat. Sacra*, T. VI. p. 673, 504; van Heussen, *Hist. Epist. Dav.*

p. 41; Sweertii, *Ath. Belg.* p. 118; Dumbar, *Kerk. en Wer. Dev.* D. I. bl, 60 en volgg. Lindeborn, *Hist. Episc. Dav.* p. 106; E. Wassenbergius, *Embr.* p. 174; Burman, *Traj. Erud.* p. 101; Delprat, *Verh. over de Broed. van G. Groete*, bl. 26; Kist en Royaards, *Kerk. Aroh.* (eerste serie) D. I. bl. 395, 396, D. II. bl. 291, D. VIII. bl. 231, D. X. bl. 188; Glasius, *Verh. over Erasm.* bl. 262 verv. *Godg. Ned.;* Ullmann, II. S. 89, ff. Hamelsveld, *Kerk. Ges.* D. XVIII. bl. 167; Ypey en Dermout, *Ges. der Ned. Herv. Kerk*, D. I. bl. 7 en *aant.* bl. 2.

[Radigis]

RADIGIS, zoon van Hermegiskel, koning der Warners of Varni (die het tegenwoordige Rijnland zouden bewoond hebben, en wier naam nog in Warmond leeft), en van diens eerste vrouw, werd, toen hij nog een kind was, door zijn vader, die, door zijn tweede huwelijk met Theodechilde, dochter van Theodorik, koning van Oost-Frankrijk, reeds aan de Franken vermaagschapt was, en zich ook nader aan de Anglen verbinden wilde, aan de zuster van zekeren koning der Anglen of Engelschen, aan welke haar broeder eene aanzienlijke bruidschat had toegelegd, ten huwelijk gegeven. Dit huwelijk werd, of om de jeugd van het paar, of om eenige andere reden, uitgesteld. Radigis bleef bij de Warners, en zijne bruid in Engeland. Toen Hermegiskel zijn dood voelde naderen, verklaarde hij aan de voornaamste der Warners, die zich bij hem bevonden, ‘dat de zucht om 's lands welstand te bevorderen en een vaste vrede met de naburen te behouden, hem alleen had doen besluiten, om voor zich eene vrouw uit het naburig Oost-Frankrijk te zoeken, en zijn zoon eene bruid uit het overzeesche eiland Brittannië toe te schikken; noch dat hij geen kinderen bij zijne Frankische gemalin verwekt hebbende, voorzag, dat de vriendschap tusschen de Warners en Franken te zeer verkoelen zou, wanneer het huwelijk van Radigis met de Britsche prinses voortgang had. 't Was ondertusschen, zijns oordeels, het belang der Warners met de Franken liever dan met de Britten vermaagschapt te zijn. Met de laatsten zouden ze, uit hoofde der verdere afgelegenheid, zich niet dan met veel moeite, en na verloop van een geruimen tijd, kunnen vermaagschappen. De Franken werden alleen door den Rijnstroom van hun gescheiden. Ook waren de Franken veel magtiger dan de Britten, en konden de Warners daarom veel voordeel of nadeel toebrengen, naar dat zulks 't staatsbelang zou vorderen. Onderlinge huwelijken waren het geschiktst, om de vriendschap der Franken te verkrijgen. Werd deze band niet tusschen deze twee volkeren gelegd, de Franken, als de magtigsten, zouden welhaast gelegenheid vinden, om hunne grenzen, tot in het land hunner magtelooze naburen, uit te breiden, of hun, onder 't een of ander voorwendsel, den oorlog aan te doen.’ Zoo sprak hij, en raadde hen aan, na zijn afsterven, zijn zoon te bewegen, zijne trouwbelofte,

aan de Engelsche prinses gegeven, te breken, en, naar 's lands wijs, zijne stiefmoeder ten huwelijk te nemen.

Kort daarna stierf hij, en R a d i g i s , die hem opvolgde, gaf, op raad der voornaamsten onder de Warners, de Britsche prinses te kennen, dat hij ongezind was het huwelijk met haar te voltrekken, en huwde kort daarna de weduwe van zijn vader. Welhaast kreeg de Britsche prinses hiervan kennis. De hoon, haar door R a d i g i s aangedaan, trof haar te dieper, omdat een verstooten bruid, schoon ongeschonden, onder deze volkeren, als geschonden werd aangemerkt. Zij was dan op middelen bedacht zich te wreken. Vooraf echter zond zij eenige harer vertrouwdste vrienden naar de Warners, om R a d i g i s rekenschap van zijn bedrijf af te vorderen. Toen deze echter, zonder voldoening, terugkeerden, nam zij het mannelijk besluit haren bruidegom den oorlog aan te doen, Men verhaalt, dat zij, in alleriji 400 ligte roeischepen deed uitrusten, met welke niet minder dan 100,000 krijgsknechten werden overgevoerd, zij stelde zich zelve aan het hoofd van dat leger, en liet zich, door een harer broeders, die tot nog toe buiten staatsbediening leefde, op dien togt vergezellen. Voet aan land gezet hebbende, deed zij, aan den uitloop van den Rijn een verschansing opwerpen, waarin zij zich met een klein gedeelte volks begaf, en zond haren broeder met het gros des legers op den vijand af, die, aan den zeekant, insgelijks niet verre van de Rijnmonden gelegerd was. De Anglen of Engelschen vielen terstond op de Warners aan, met zulk een gewenschten uitslag, dat zij verslagen en met den koning op de vlugt gedreven werden. Met deze blijde tijding, keerde het leger, vermoeid van het najagen van den vijand, in de opgeworpen legerplaats terug. De prinses oordeelde echter, dat er niets verrigt was, zoo lang men R a d i g i s niet had geleverd. Terstond zond zij eenige uitgelezene manschappen af, met bevel, om haar, 't kostte wat het wilde, den koning gevangen te brengen. R a d i g i s werd, na lang zoeken, in een digt bewassen woud betrapt, en voor zijn verbeten bruid gebragt, die hem, terwijl hij, bevende van vrees, niet anders dan een smartelijken dood te gemoet zag, alleenlijk vroeg, waarom hij, de beloofde trouw schendende, zich in een ander huwelijk had durven begeven, terwijl hij op hare eer niets te zeggen wist. R a d i g i s verschoonde zich met het bevel zijns vaders en den raad der Warnersche edelen; betuigde berouw over zijn misslag te hebben, smeekte om vergiffenis en beloofde voortaan met haar als zijne echtgenoote te willen leven. Zij beval hem nu te ontbinden en bejegende hem vriendelijk. Hij, ten eenemale in liefde voor de Britsche prinses ontvonkt, voltrok het huwelijk met haar, nadat hij zijne toenmalige echtgenote naar haren broeder, T h e o d e b e r t , die thans over het Oost-Frankische rijk regeerde, terug gezonden

had. Zoo deze verstoote vorstin Theodechilde geweest is, heeft zij zich sedert op het stichten en begiftigen van kloosters en kerken toegelegd, en is omtrent het jaar 598, in hoogen ouderdom gestorven. Haar grafschrift door Fortunatus, bisschop van Poictiers, in Latijnsche verzen opgesteld, is nog voorhanden. Zij wordt er in beschreven als de kleindochter, dochter, vrouw en zuster eens konings, welke bijzonderheden, zoo veel men weet, op geene Frankische prinses, die ten dezen tijde leefde, dan op de gemalin van Hermegiskel en Radigis kunnen gepast worden.

Tot dus verre Wagenaar, die zijn verhaal aan Procopius ontleende. Bilderdijk spot er mede, en noemt het een ‘belachlijk sprookje,’ doch vele schrijvers voor en na Bilderdijk hebben het bevestigd en gestaafd. Prof. Van Lennep vindt er vele kenmerken van echtheid in. Molhuysen aarzelde niet het berigt, wat de hoofdzaak betreft, voor waar aan te nemen. Van Buren Schele heeft het romantisch behandeld.

Zie Procopius, *de Bello Goth*. L. IV. C. XX. in het *Corp. Hist. Byz.* T. II. p. 216; J. Eckhart, *de Rebus Franc*. T. I. p. 79, 80; Fortunati. *Carm. Hist. Libr. IV. Carm.* 25; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. I. bl. 314 volgg. van Wijn, *Bijv. en Aanm.* bl. 77-79; Bilderdijk, *Ges. d. Vad.* D. I. bl. 62, D. XIII. bl. 107; Arend, *Ges. d. Vad.* D. I. bl. 298; van Lennep, *Verh. der Tweede Kl. van het K.N. Inst.* bl. 185; Molhuysen, *de Anglen in Ned*, in Nijhoff's *Bijdr. voor Vad. Ges. eu Oudh.* D. III. St. I. bl. 64; v.d. Bergh, *Ned. Volksoverl.* bl. 222; Müller den Lex Salica, *Alter und Heim*. S. 119; J. Watts de Peyster, *the Hist. of Caráasia*. p. 307.

[Anton Radigues]

RADIGUES (ANTON), Fransch kunstenaar, die in Holland werkzaam is geweest, later naar Engeland vertrok, en in 1766 tot professor aan de graveerschool der Keizerl. Akademie te St. Petersburg werd aangesteld.

Een gezigt op Zaandam, *uit de Zaan na den Dam te zien*, *naar de Beijer*, zag bij P. Fouquet Jr. te Amsterdam in gr. fol. het licht, als ook *Het Dorp Deyl*, naar denzelfden, in 4^{o}. oblong.

Zie Kramm.

[Radsma]

RADSMA ( ), schreef:

Proeve ter opheldering en verdediging van het oogpunt eener Zinsverrukkiny ter verklaring van 's Heilands verzoekingen in de Woestijn, Leeuw. 1817, gr. 8^{o}.

Onderwijs in de christelijke leer, *naar en in verband met de de geschiedenis der goddelijke openbaring*, *als een geheel*, Amst. 1828 4de dr.

[Radulphus]

RADULPHUS, aartsbisschop van Mentz (Mayence), en in 1167 bisschop van Luik, bij Miraeus, Rodolphus genoemd. ‘Deze bisschop,’ schrijft van Gils, ‘uit het huis

der graven van Namen gesproten, heeft van zijne ongodsdienstige Simonien eene hatelijke gedachtenis nagelaten. Hiertegen heeft zekere godvruchtige priester L a m b e r t u s , bijgenoemd *le Bègue*, met zoo veel vrucht geijverd, dat, door zijne onvermoeide pogingen, deze zonde in het bisdom werd uitgevoerd.' Na zijne bekeering ondernam de kerkvoogd met keizer F e r d e r i k de kruisvaart naar het H. Land. De keizer verdronk in Cilicië, en de bisschop stierf in 1191 op zijne terugreis, nabij zijn bisdom, omtrent Friburg in Brisgad. Hij werd in de kerk van Visé begraven. R a d u l p h u s heeft, in 1179, de elfde algemeene kerkvergadering, de derde van Lateraan, te Rome, bijgewoond en onderteekend. In 1183 bekrachtigde hij op nieuw de gift der kerk van Herpen (vikariaat van Ravestein en Megen), welke, onder zijnen voorzaat, A l b e r o II, aan het klooster van Geronsaet gedaan was. In zijnen tijd (1184) werden, onder G o d e f r i d u s , hertog van Brabant, de eerste grondslagen der stad 's Hertogenbosch gelegd.

Zie M i r a e i *Dipl*. T. I. p. 190, 280, T. II. p. 1175, 1176 etc. C h a p e a u v i l l e , *Gesta Pont. Tungr*. T. II. p. 118; S m e t , *Heyl. en Roemw. Pers.* D. II. bl. 216; J. L o b e t i u s , *Gloria Leod. Eccl.* bl. 96; v a n G i l s , *R.C. Meijer. Mem.* bl. 19; v a n G i l s en C o p p e n s , *N. Bes. van 's Hert*. bl. 47, 48.

[Prins Radziwil]

RADZIWIL (Prins), zoon van den Poolschen prins R a d z i w i l , een ijverig Protestant, die, ten tijde van koning S i g i s m u n d u s , een groot aanzien en magt in het rijk had, studeerde te Leyden, en had een gevolg aan zijn rang passende. Een zijner bediende, des avonds uitgaande, trof het ongeluk van een manslag te begaan, terwijl hij zelf gekwetst werd, hetgeen hem belette de vlugt te nemen. Gevangen genomen, werd hij ter dood veroordeeld, en onderging die straf, niettegenstaande de voorspraak van zijnen jeugdigen meester, die het zeer euvel nam. Dit toonde hij in het openbaar, bij gelegenheid, dat hij bij het overdragen van het rectoraat, in 1632, die plegtigheid bijwoonde, want, hetzij uit eigen beweging, hetzij door S i c e l l a n i en anderen van zijn gevolg opgezet, hij stond van de zijde van curatoren, tusschen welke en de prinsen van Bohemen, hij eershalven gezeten was, op, beklom het spreekgestoelte, en hield een heftige en onbetamelijke redevoering tegen de leden van den Senaat, die hunne tabbaarden, zoo hij zeide, besmet hadden met het bloed van zijn onschuldigen knecht, waarop hij de gehoorzaal verliet.

Curatoren namen, zoo wel als de Senaat, dit hoog op, en hij werd voor den laatsten geroepen; doch weigerde daaraan te voldoen, zeggende dat hij een prins was, en dat men tot hem kon komen. Men vroeg hem zijne redevoering af, welke hij insgelijks weigerde, met bijvoeging, dat hij uit het hoofd had gesproken. Het voegde dan wel de waardigheid der regering, om het openbaar gezag te handhaven, 't geen gebeurde;

want Gecommitteerde Raden, van eene afdeeling van 's prinsen lijfwacht vergezeld, begaven zich naar Leyden, handhaafden er de orde, die gestoord was, en verklaarden de goedkeuring van den Souverein over het gevelde en ten uitvoer gebragte vonnis. In hun bijzijn, beklom de hoogleeraar Petrus Cunaeus het spreekgestoelte in de akademische gehoorzaal, en hield eene deftige redevoering tot de studenten, die in haar soort een meesterstuk van welsprekendheid was. Zij is getiteld *Super causa judiciaria Senat. Acad*. en is gehouden den 11 Febr. 1632. Men vindt haar in zijne *Orationes varii argumenti*, p. 296 seqq. Franciscus Martinus, toen student te Leyden, geeft eene breedvoerige beschrijving van dit oproer in een brief aan Arnoldus Sloot, burgemeester te Kampen.

Zie Fr. Martini, *Epp. ad amicos* (Harderv. 1653), p. 5 seqq. Vossius brief aan den bisschop van Londen in *Epist. Eccl. et Theol.* p. 766; Vossii, *Oper.* T. IV. p. 120, 129; Siegenbeek, *Ges. der L. Hoog.* D. I. bl. 147 volgg. Collot d'Escury, *Holl. Roem*, D. III. (A) bl. 295, D. IV. (I) bl. 41, 42, A. D. IV. (I) bl. 249-252.

[Johannes de Raei]

RAEI (JOHANNES DE) of Raey, studeerde te Utrecht, onder Henricus Regius, onder wien hij den 17 April 1641 eenige *Theses Cartesianae* verdedigde. Hij zette zich, na den graad van doctor in de wijsbegeerte en geneeskunde verworven te hebben, te Leyden neder, waar curatoren hem den 12 April 1651 verlof gaven, op buitengewone dagen de *Problemata* van Aristoteles te verklaren. Een jaar later werd hij tot buitengewoon hoogleeraar in de wijsbegeerte aangesteld, en hem in 1658 ook vrijheid verleend tot het houden van voorlezingen over de geneeskunde. Drie jaren later werd hem de waardigheid van gewoon hoogleeraar in de wijsbegeerte opgedragen, doch in het laatst van 1668 vertrok hij in dezelfde betrekking naar Amsterdam, waar hij den 17 Jan. 1669 zijn taak aanvaardde met een *Oratio de Sapientia Veterum*. Men vindt zijn beeldtenis in de *Effigies* bij van der Aa. Hij was een der allerberoemdste cartesische wijsgeeren van zijn tijd, en gaf in 1677 in het licht: *Clavis Philosophiae Naturalis Aristotelicae Cartesianae*.

Francius en Broekhuisen bezongen het door hem uitgegeven werk *de Interpretatione*. Hij overleed den 30 Nov. 1702. Mr. Bodel Nyenhuis bezit van hem een onuitgegeven brief over sterrekundige waarnemingen.

Zie Wolzogius, *Orat. Fun.* in *Dec. Tulpii*, p. 23; Francii, *Poëm*. p. 401; Broeckhusii *Poëm*. p. 322; Morhofii, *Polyhist*. P. II. L. I. C. XV. § 10 Lib. II. C. XVII. § 5 (die hem verkeerdelijk het geographisch werk van J. Rayus, een beroemd Engelschman toeschrijft), Stollius, *Intr. in Hist. Lit.* P. II. C. 4 § 41; Brucherus, *Hist. Phil.* T. V. p. 238, 263; Chaufepié, *Dict. v. Reg-* (H) en Ray (J); Siegenbeek, *Ges. der L. Hoog.* D. II. bl. 169, 182, D. II. bl. 132, 183, 270; Bou-

man, *Ges. der Geld. Hoog.* D. I. bl. 244; *Ill. Amst. Athen. Mem. prod. deinc. Or. J.P. d'Orville* in *Cent. Ath. Nat. et D.J. van Lennep in altera Saec*. etc. p. 41, 123 seqq. Soermans, *Acad. Belg.* bl. 96, *Toev.* bl. 138; Mr. J.v. Lennep, *Ged.* bl. 235; Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt, Muller, *Cat. v. Portr.*

[Clara Feyoena, baronesse van Raesfelt]

RAESFELT (CLARA FEYOENA, baronesse VAN), geboren van Sytzama, zag in den aanvang der 18^{e} eeuw te Groningen het levenslicht, beoefende reeds in hare jeugd, toen zij nog geen ander rijmwerk kende dan de Psalmen van Datheen, en zij van alle voorlichting en hulpmiddelen ontbloot was, de poëzij. Haar vader gaf die onrijpe eerstelingen, onder den titel van *Bellingsweerder Uitspanningen* in het licht. In kennis met de voornaamste dichters gekomen, gevoelde zij het gebrekkige harer uitgegeven gedichten, doch werd hare zucht voor poëzy en wetenschappen, in plaats van uitgebluscht, aangewakkerd, en begunstigd door omstandigheden, die haar het uitzigt op vorderingen van beide beloofden. Deze veranderden en zij sleet het grootste gedeelte van haar leven op een eenzaam landhuis in Overijssel. Hier bleef zij de poëzij beoefenen en schreef in 1774 een Hof- Bosch- en Veldzang *Heemse* getiteld, in 4 zangen, in 1783 te Utrecht in het licht gegeven. Dit bevallig en leerzaam dichtstuk werd in 1794 door hare overige gedichten, te Amsterdam verschenen, gevolgd. Haar portret, door ..... voor een harer bundels gesneden, ziet het licht in 8^{o}.

Zie Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woord*. D. V. bl. 146 volgg.

[Jan Joseph Raepsaet]

RAEPSAET (JAN JOSEPH) zoon van Jan Raepsaet, advokaat bij dan Raad van Vlaanderen en griffier bij de stedelijke overheid en regtbank te Oudenaarde, werd aldaar den 29 December 1750 geboren, studeerde aan de Leuvensche hooge school, werd den 17 December 1772 doctor in de beide regten en in het volgende jaar advokaat bij den raad van Vlaanderen en, in plaats van zijn vader, griffier. In die betrekking zette hij de bevolking van Oudenaarde tegen de maatregelen van keizer Josephus II toen deze (1787) de staatsinstelling der Oostenrijksche Nederlanden geheel omver wierp, op, en teekende met den graaf De la faille van Assenede de acte van verzet, als afgevaardigde der provincie Vlaanderen. Dien ten gevolge werd hij den 21 October 1789 gearresteerd en op de Citadel van Antwerpen gevangen gezet, doch toen, na eenige maanden, de opstand in België zegevierde, in vrijheid gesteld. Kort daarop werd hij met eenige anderen als afgevaardigde naar 's Gravenhage gezonden, waar een congres van Engeland, Pruissen en Holland werd gehouden, om de quaestie tusschen Oostenrijk en België op te lossen, hetgeen echter het gewenschte resultaat niet opleverde.

Eerst in 1793, toen keizer Frans I aan de Belgen hunne oude privilegiën teruggaf, hielden de verwikkelingen op, en

keerde R a e p s a e t naar Oudenaarde terug. Toen de Franschen in 1794 in België vielen, poogde R a e p s a e t een tijd lang de kas en het archief zijner gemeente te bewaren, door naar Goes de wijk te nemen. Toen de Franschen volkomen zegevierden, keerde hij naar Oudenaarde, waar al zijne goederen verbeurd verklaard waren, terug. In 1795 werd hij als vijandig tegen het bestaan der Republiek, gevangen genomen, tot deportatie naar Cayenne veroordeeld, maar door den val van het Directoire gered. Teruggekeerd, werd hij lid en voorzitter van den algemeenen raad van het departement van de Schelde, in 1803 lid van het wetgevend ligchaam van den Franschen staat en bleef in die betrekking tot 1813. Bij de vereeniging van Noord- en Zuid-Nederland, benoemde W i l l e m I hem tot lid eener commissie tot vervaardiging eener grondwet. Hij zelf beschreef de werkzaamheid dier commissie en de vervaardiging der grondwet in een dagboek. Na dien tijd trok hij zich geheel uit het staatkundig leven terug, wijdde zich aan de letteren en de geschiedenis, werd lid van bijna alle geleerde genootschappen des rijks, en verkreeg veel aanzien. Hij overleed in zijn geboortestad den 15 Februarij 1832. Zijn portret, door C. O n g h e n a , ziet het licht.

Zijne *Histoire de l'Origine de l'organisation et des pouvoirs des Etats-Généraux et Provinciaux des Gaules et particulièrement des Pays-Bas*, *depuis les Germains jusqu'au* 16 *Siècle*, Gand, 1819 (zijn hoofdwerk), *Mémoires sar la législation des Gaules;* zijne *Analyse de l'Histoire des droits civils et politiques des Gaules et spécialement des Pays-Bas;* zijne *Academische Gedenkschriften;* zijne *Nasporingen over de uitvinding van het kaken van den haring; over de heerlijke regten en inhuldigingen der Nederlandsche Souvereinen; over de Bibliotheek van Bourgondiën te Brussel* en eene menigte andere geschriften van dergelijken aard, doch bovenal zijn werk *over de Poorteryen of Gemeenten in de Nederlanden*, in de *Werken der Maats. van Ned. Lett*. waarvan hij lid was, hebben en hielden hem aan Noord-Nederland verbonden. R a e p s a e t was ook lid van het Kon. Ned. Inst. en schreef belangrijke artikelen in de *Annales* en in de *Messager des Sciences et des Arts du Royaume des Pays-Bas*.

Zijne *Oeuvres complètes* verschenen in 1838 in 16 d. 8°. R e i f f e n b e r g gaf in *Merc. Belg.* T. V. p. 169 een *Liste des Mémoires Manuscrits de J.J. Raepsaet*.

Zie *Proces-Verb. van de* 25e *Alg. Verg. van het Kon. Ned. Inst.* 27 *Aug.* 1832, bl. 22. *Hand. der Jaarl. Verg. van de Maats. van Ned. Lett. te Leyden*, *geh. den* 3e *van Louwm*. 1832. bl. 27; v a n K a m p e n , *Ges. der Ned. Lett. en Wet*. D. III. bl. 228, 229. N i e u w e n h u i s , *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. II. bl. 34, 93, 175, 202, 291, 292, 561, 588. C o r n e l i s s e n , *Not. sur J.J. Raepsaet* in *Ann. Ac. R*. Brux. p. 204. R e i f f e n b e r g , in *Rev. Enc.* p, 509: *Gal. d. Cont. Suppl. Ann. de l'Acad. Royale*

de Belg. 3e *Année*, p. 104. *Not. Necrol. et Hist. sur J.J.R.* voor T. I. zijner *Oeuvr. Compl.* Hoeffer, *Nouv. Biogr. Gen.*

[Joannes Raetke]

RAETKE (JOANNES) in Engeland geboren, bezocht Pruissen, Polen, Italië, Frankrijk, Duitschland en Nederland, beoefende de vrije kunsten en zeevaart, volgde den krijg en het hof, en was zeer weldadig. Hij overleed te 's Hage den 24 Mei 1661 en werd in de Nieuwe kerk aldaar begraven. De armen plaatsten een zerk op zijn graf, met een grafschrift, dat voorkomt in de *Verzameling van Gedenkstukken* door P. Timareten, D. I. bl. 217.

Zie *Nav.* D. V, bl. 223.

[Servatius Raeven]

RAEVEN, (SERVATIUS) Raven of Raben, een graveur, die in de XVII eeuw bloeide. Niets is van hem bekend dan *De twaalf Romeinsche keizers te paard*, naar Joan Stradanus, met een titel er voor, voorstellende *De triumph van Caesar*.

De Madonna della Sedia (Seggiola,) naar Raphael, in fol.

Zie Kramm.

[Jacob Raewaerd]

RAEWAERD, (JACOB) of Raevardus, omstreeks 1534 te Lisseweghe, niet verre van Brugge, van deftige ouders geboren, werd aldaar reeds vroeg bij Jan Gelarius ter schole besteld. Toen hij vijftien jaren bereikt had, werd hij student te Leuven, en oefende er zich in de Grieksche en Latijnsche talen, vervolgens in de regtsgeleerdheid. Hij vervolgde zijne studiën te Orleans, waar hij den graad van licentiaat, ot dokter in het regt verkreeg. De oorlog tusschen Karel V en Hendrik II dreef hem naar zijn vaderstad terug, waar hij spoedig schepen en raad werd. In 1559 deed hij, hetzij om zaken, hetzij om met geleerden kennis te maken, een reis naar Engeland, doch in het begin van het volgende jaar, was hij reeds teruggekeerd en gaf toen zijne boeken *de praejudiciis* in het licht. In 1565 aanvaarde hij een leerstoel in het regt te Douay, kreeg de tering en overleed den 1 Junij 1568 te Brugge, in den ouderdom van 34 jaren. Zijn lijk werd naar Lisseweghe vervoerd, waar eenige zijner voorouders onder marmeren tombes begraven lagen. Hij was bevriend met verschillende geleerden van zijn tijd. o.a. met Hubert Goltzius. Justus Lipsius, noemde hem 'den Papinianus der Nederlanden.'

Wij bezitten:

Jacobi Raevardi, *Brugensis*, *Jurisconsulti egregii*, *et Antecessoris Duacaeni Opera*, *quae reperiri potuerunt omnia*, *in tomos II digesta. Editio secunda*, *cum Indice rerum*, *verborum*, *et authorum locuplet*. Francof. 1622, 12°. Lugd. 1623, 8°. Het eerste deel bevat:

Ad Leges XII Tabularum liber singularis, *veram prisci Juris*, *Antiquitatumque ad hunc usque diem incognitarum*, *explicationem continens*, Brug. 1563, 12°. (eerste uitg.) ook in *Tractatus magni Universi Juris*, Venet. 1584, fol. T. I.

p. 244 seqq. Jenae, 1586. 12°. De opdragt, geteekend te Brugge 1 Jan. 1563, is aan Marcus Laurin, heer van Watervliet.

Ad titulum Pandectarum, *de diversis Regulis Juris antiqui commentariis*, Antv. Christ. Plantinus, 1568, 12°, met *Hier. Cagnotus*, Lugd. 1593, fol.

Variorum, *sive de Juris ambiguitatibus*, *libri quinque*, Brúg. Hub. Goltzius, 1564, 12°, opgedragen aan Joachim Hopperus.

Tribonianus, *sive de veris Usucapionum differentiis*, *adversus Tribonianum*, *Liber singularis*, Antv. Chr. Plantinus, 1561, 12°.

Ad Legem Scriboniam, *liber singularis*, opgedragen aan Jacobus Cruquius.

De Praejudiciis, *libri duo*, opgedragen aan Jan Casembroot, heer van Backerzeel, in 1559 of 1600. Brugis, Hub. Goltzius, 1560, 12°., 1565, 1569, 12°. Jenae, 1586, 12°.

Protribunalium, *liber singularis*, opgedragen aan den president Viglius, Brugis, Hub. Goltzius, 1565, 12°. Ook in *Tractatus magni Universi Juris*, T. III. P. I. p. 87, en in *Declarationes Juris Variorum*.

De auctoritate Prudentum liber singularis, opgedragen aan Christophel d'Assonville, Antv. Chr. Plantinus, 1566, 12°. Helmst. 1660, 4°.

Tom II. *Jacobi Raevardi J.C. Operum pars postuma*, *in qua Conjectaneorum libri tres*, *nunc primum in lucem editi ex. Bibl. Jani Lernutii*, *Brugensis*, *Poëtae egregii; cum gemino indice*, *altero capitum*, *alterum rerum memorabilium*, Francof. 1601, 12°. 1622, 12°. Helmst. 1660, 4°.

Zijne vier boeken *Conjectanea* hebben het licht niet gezien. Zijn portret vindt men bij Foppens.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 426, 427; Miraei, *Elvg. Belg.* T. I. p. 104-106; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 533. Paquot, *Mém.* T. I. 359 suiv. Pantaleonis *Prosopogr.* P. III. p. 441; Franc. Sweertii, *Alh. Belg.* p. 371, 372; Fabricii, *Hist. Bibl.* P. IV. p. 150, 151; Terrasson, *Hist. Jur.* P. IV. § 4 p. 369; Is. Fred. Juglers, *Beytr. zur Júr. Biogr.* P. I. Sect. II. p. 254-261; Saxe, *Onom.* T. III. p. 395; Struvii *Bibl. Jur. Sel*, p. 49, 258, 284, 296, 348.

[Kapitein Raeymaker]

RAEYMAKER, (kapitein) sneuvelde eervol bij een uitval op den 6 September 1674, gedurende het beleg van Grave. Zijn geheele compagnie, en die van kapitein Uyterwyck, werd bij die gelegenheid geheel vernield.

Zie Bosscha, *Neêrl. Held. te land*, D. II, bl. 191.

[D. Ragay]

RAGAY, (D.), particulier-secretaris van koning Willem I en II, in 1850, in hoogen ouderdom overleden. Zijn portret wordt vermeld door Muller, *Cat. van Portr.* bl. 209.

[J. Ragueneau]

RAGUENEAU, (J.), Kunstschilde, bloeide in het midden der 17de eeuw. Hij schilderde o.a. het portret van W i l l e m III, waarnaar een fraaije gravure van P. P h i l i p p e .

Zie N a v o r s c h e r , D. X, bl. 356.

[Friedrich Ragstat van of á Weile]

RAGSTAT VAN of á WEILE (FRIEDRICH), een Duitsch Rabbyn van Metz, werd christen, liet zich in 1671 te Kleef door de gereformeerden doopen en ontving den naam van F r e d e r i k , naar den keurvorst van Brandenburg, werd predikant te Spyk bij Gorkum, en doopte in 1686 een Portugeeschen jood, die overtuigd werd door zijn Theatrum. Hij gaat in portret uit. 4°.

Hij schreef:

Theatrum lucidum, *exhibens verum Messiam*, *Dominum nostrum Jesum Christum*, *ejusque honorem defendens contra accusationes Judaeorum in genere*, *speciatim Rabbi Lipman Nizichon*, Amst. 1672; in 't Ned. *De Heerlykheid Jesu Christi*, Amst. 1683. 8°. verm. 1684, 8°.

Wangestalte van 't Hedendaagsche Jodendom, Dordr. 1698.

Gedoopten en Besneeden Christen, Leyden, 1673, 8°.

Jesus de Waare God, *verhandelt in* 3 *Predicatien*, Amst. 1682, 8°.

De Gelukzalige Staat des Nieuwen Testaments, Amsterd. 1730, 8°.

Klaar Vertoog dat Jesus is de Christus, 's Hage, 1731, 8°.

Noachs Prophetie, Amst. 1685, 8°.

Over het Genade Verbond, Amst. 1683, met pl.

Borstwapen des Geloofs, Amst. 1689, 8°.

Jezus Nazarenus Sions Koning, Leyd. 1697, 8°.

Staat der Kerke, Amst. 1730, 8°.

Zie B a y l e in voce *Ragstat de Weile;* K o e n e n , *Ges. der Jod.* bl. 269; J ö c h e r ; A b c o u d e , *Naamr.* bl. bl. 403.

[C. Rahn]

RAHN, (C [...]) schreef:

Diss. de aquis mineralibus Fabariensibus, *seu peperinis*, L.B. 1737, 4°.

Zie C.H.a. Roy. *Cat. Bibl. med.* T. II, p. 667.

[Arnoldus Raissius]

RAISSIUS (ARNOLDUS), geboren te Douay, in het laatst der zestiende eeuw, maakte zich verdienstelijk door de volgende geschiedkundige en biographische werken.

Auctarium ad Natales Sanctorum Belgii Joan. Molani, Duaci, 1628, 8°.

Hierogazophilacium Belgium De reliquiis sacris in Belgio, Ibid, 1628, 8°.

Penstromata Sanctorum, Ibid, 1630, 8°.

Origines Cartusiarum Belgii, Ibid, 1632, 4°.

Belgica Christiana, *de Episcopis Provinciae Belgicae*, 1634, 4°.

Vita B. Mariae Raggiae, *ex insula Chio oriundae*, *tertii ord. S. Dominici*, *Hispanicè scripta*, *auctore Joan. Petro a*

Caesare Augusta, *et hinc versa*, *Latinitate donavit*, Ibid, 1621. 8°.

Zie Val. Andreas, p. 58, 86; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 504. Jöcher.

[E. Raland]

RALAND, (E.) schreef:

De Honderd vierden Psalm in Leerredenen, gr. 8°.

[Fokke Ralda]

RALDA (FOKKE), raadsheer van 't Hof van Friesland, kreeg eene beroerte onder 't afzweren van Philips II en overleed terstond. (1581).

Zie Bor, *Ned. Hist.* R XVI, bl. 47 (292); Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VII. bl. 396.

[Jan de Ram]

RAM. (JAN DE) Volgens Immerzeel in 1680, doch volgens Kramm, een twintigtal jaren vroeger, geboren. Hij zou het eerste onderrigt als teekenaar en graveur van Romein de Hooghe ontvangen hebben. Er bestaan een menigte prenten van hem in verschillende in Holland uitgegeven werken. Zijn etsen verraden een losse en bekwame hand en zijn minder onnaauwkeurig dan die van zijn leermeester. Hij graveerde ook in Mezzo-tinto o.a. het *portret van Christiaan V*, *Koning van Denemarken*.

Zie Nagler; Immerzeel; Kramm.

[Albert Jan Leonard Ram]

RAM (ALBERT JAN LEONARD) zoon van Philips Ram en van Jacoba Aletta Francina Grothe, werd den 5 November 1784 te Utrecht geboren. Bestemd om regtsgeleerde te worden, behaalde hij in de vier eerste klassen van hetgymnasium den hoogsten prijs, doch verliet het toen om, daar hij bijzondere neiging tot den handel had, eene plaats in Loenen op het kantoor van zijn zwager, die aan het hoofd van een uitgebreid handelshuis stond te Rotterdam intenemen. Binnen weinige jaren dreef hij de zaken geheel alleen, daar zijn oom hiertoe door ziekte buiten staat was gesteld en was aldaar te Rotterdam, den 8 october 1817, op den leeftijd van 33 jaren, in het huwelijk getreden met vrouwe Paulina Jacoba van Zwijndregt, dochtervanPaulus Jakob van Zwijndregt en van Gecrtruida van der Spelt, welke laatste hertrouwde met Willem Suermondt, en waren hem twee zoons geboren: Philip en Henry Marie. Algemeen was Ram te Rotterdam geacht en geëerd. Men erkende in hem niet alleen veel handelskennis en bekwaamheid, maar ook groote integriteit, fijne beschaving en goede zeden. Men wist dat deze hoedanigheden vergezeld gingen van menschenkennis en tak om te leiden en om zich uitmuntend te kunnen schikken naar de voorkomende omstandigheden. Onder de regering van Koning Willem I en terwijl de Heeren Mr. A.R. Falck, Minister van Koloniën en G.A.G.P. Baron van der Capellen, Gouverneur-Gene-

raal van Nederlandsch Indië waren, kwamen in de maand Maart 1824, met betrekking tot onze overzeesche bezittingen twee zeer gewigtige regelingen tot stand: het traktaat van den 17 Maart 1824 met Groot Brittanniën, betreffende de wederzijdsche regten, vaart en handel in en op den Oost-Indischen archipel, en de oprigting, bij het Koninklijk besluit van den 29 Maart 1824, van de Nederlandsche Handel-Maatschappij, waarvan de statuten of artikelen van overeenkomst vervolgens goedgekeurd werden bij 's Konings besluit van 18 Augustus 1824. - Ongetwijfeld bestond hier een onderling verband en ofschoon wij daarbij niet blijven stil staan, is het toch noodig daarop te wijzen, omdat zich dan terstond gevoelen laat, dat er groote omzigtigheid vereischt werd bij de keuze van den eersten voorzitter der factorij, die de opgerigte Handel-Maatschappij volgens art. 56 der *artikelen* van overeenkomst te Batavia vertegenwoordigen en dáár met de behartiging der belangen van handel en vaart belast wezen zou.

Tot de oprigting van deze faktorij werd al dadelijk overgegaan, met vaststelling van een Reglement en van eene instruktie. Zij was te zamen gesteld uit eenen President en vier leden, welke laatsten sedert 1831 verminderd zijn tot slechts twee.

Aan den President werd een minimum van inkomen verzekerd van *f* 20000, en aan elk der leden van *f* 16000. 's jaars, hetwelk tot een zeker maximum kon aangroeijen en gevonden werd uit de provisie, volgens een vastgesteld tarief, over de omgezette en beheerde kapitalen. Van het zuivere bedrag trok de President altijd 5% vooraf. Aan President en leden werd aldus een inkomen verzekerd dat hen in staat stelde om ruim en op een grooten voet te leven. Aan hun was opgedragen het bestuur van alle in- en verkoopen, huringen, bestedingen en verdere handelingen, die in Indië voor de Maatschappij zouden plaats hebben. Zij werden belast met het beramen der speculatiën, zoo op Java, als elders in den Indischen archipel en om uitvoering te geven aan alle bijzondere voorschriften, onder anderen ten aanzien van expeditiën naar China, Zij werd bevoegd verklaard tot het aanslaan van Gouvernements posten en het aannemen van leverantien en om op Java, Sumatra en andere eilanden agentschappen opterigten. Haar werd aanbevolen om bijzonderlijk in het oog te houden de bedoeling, waarmede de Maatschappij was opgerigt, namelijk om de wederkeerige betrekkingen der Oost Indische bezittingen van het Rijk met het moederland uit te breiden en te bevestigen. In verhand daarmede werd haar opgedragen, om gedurige en naauwkeurige opgaven in te winnen en over te zenden van den staat der bevolking van alle de eilanden van den Indischen archipel, van de produkten, welke zij kunnen opleveren en van de behoefte welke er bestond aan voortbrengselen der Neder landsche nijverheid. Ook bijzondere ondernemingen en he

bevorderen der visscherijen in de Indische zeeën, waren onderwerpen, die aan de zorgen van de factorij waren opgedragen. Overeenkomsten met Inlanders mogten gesloten worden, zoo die ten oogmerk hadden het koopen, verkoopen, leveren en aankweeken van goederen en voortbrengselen, waarin de Maatschappij handel drijft.

Uit deze korte uiteenzetting van den werkkring der factorij en lettende op den toestand van vaart en handel, tot dusver meestal in vreemde handen, blijkt duidelijk, dat degeen die bij de eerste oprigting der factorij, tot haren president gekozen werd, een man diende te zijn niet alleen van veel kennis, maar ook geschikt om te beantwoorden aan de veel omvattende bedoelingen en verwachtingen van Nederland, en tevens in staat om door de factorij, terstond bij hare oprigting, de plaats te doen innemen welke haar zoowel bij de Regering als bij den handelstand in Indië in aanzien kon brengen en strekken en geleiden kon tot het vestigen van goede grondslagen en het verzekeren van de gewigtige belangen, welke haar ter behartiging werden opgedragen. Op dat oogenblik vooral hing alles af van eene goede keuze van den eerst optredende voorzitter. Die keuze viel op Albert Jan Leonard Ram. Eene geschikte keuze voor het praesidium der factorij te Batavia, kon niet geschieden, en deze was te meer noodig dewijl de oprigting der Maatschappij geen bijval op Java gevonden had en hare eerste operatiën al dadelijk aanleiding hadden gegeven tot eene niet aangename verhouding, zelfs met de Indische Regering, zooals dit breedvoerig beschreven is in de door Mr. P. Mijer geleverde '*Kronijk van Nederlandsch Indië* over de jaren 1816-1826,' in het *Tijdschrift voor Nederlandsch Indië*. In deze gesteldheid van zaken, werd Ram, die nu den ouderdom van ruim 40 jaren bereikt had, aangewezen als de persoon die men wel zou doen aan den dienst der Maatschappij te verbinden. Er werden met hem onderhandelingen aangeknoopt die tot uitkomst hadden, dat hij op zich nam, het voorzitterschap van de factorij gedurende zes jaren te bekleeden, een termijn die later nog met twee jaren verlengd werd.

Ram scheepte zich met zijne familie in aan boord, van het schip *Mary en Hillegonde*, Kapitein H. Glazener, 't welk den 13 September 1825 uitzeilde, en den 8 Februarij 1826, te Batavia kwam. Gelijktijdig werden tot leden der factorij benoemd de Heeren Mr. Meijer, F.H. Spengler en M. Beth, benevens in 1828, de Heer Valcke de Knuijt. Was het de bedoeling eene geschiedenis te schrijven van de verrigtingen der factorij, wij zouden breedvoeriger moeten zijn dan voor deze levenschets vereischt wordt. Welligt zal later door een ander de taak worden opgevat om die geschiedenis, zeker rijk aan inhoud en leering, in het licht te geven. De factorij was naauwelijks gevestigd, toen Ram met den Kom-

missaris Generaal Du Bus de Gisignies in overleg kwam, onder anderen omtrent de opiumpacht op Java, die hij voor drie jaren aan de Maatschappij trok. Door zijn invloed werd de factorij in vele andere aangelegenheden des Gouvernements en van den algemeenen handel betrokken, bijzonderlijk ook ten aanzien der geld circulatie en het doen tot stand komen der Javasche bank; waarvan Ram in den aanvang het directeurschap belangeloos op zich nam. Even zoo wekten de door Du Bus in het leven geroepen kommissiën van landbouw hare belangstelling. Het aanmoedigen toch der kultuur van voortbrengselen voor de Europesche markt, lag in den geest van hare instruktie, en zoo Du Bus daarin te werk ging naar de bijzondere voorschriften, hem bij zijn vertrek uit het moederland, in het jaar 1825, gegeven, de factorij van hare zijde veronachtzaamde hare instruktie geensints, maar ondersteunde hem in die taak door soms zeer aanzienlijke voorschotten aan de Europesche planters. Ram in het bijzonder werd aldus van lieverlede gemeenzaam met de regerings inzigten tot vermeerdering van het produktief vermogen van het eiland Java. En toen Du Bus het algemeen bekend rapport van 1 Mei 1827, waarbij ook een adres der faktorij gevoegd was, aan het opperbestuur had uitgebragt, strekkende om door landbezit en kolonisatie op groote schaal, tot die uitgebreiden productie te geraken, verbeidde hij met de grootste belangstelling den uitslag daarvan en zeer vermoedelijk werd hij door G. Schimmelpenninck, die in 1827, als President der Maatschappij was opgetreden, na een kortstondig praesidium van den Heer Mr. C.B. Baron Six van Oterleek, op de hoogte gehouden van de gedachtewisselingen die daarover in het moederland plaats hadden, opgelost in de aftreding van den Minister van Koloniën Elout en de benoeming, in het laatst van 1828, van J. van den Bosch tot Gouverneur Generaal van Nederlandsch Indië. Toen nu deze in den aanvang van 1830, op Java kwam, vond hij Ram volkomen op de hoogte en ook geneigd tot medewerking in den zin als door hem bedoeld werd onder de sedert algemeen bekende uitdrukking: *Stelsel van Kulturen*. Die gezindheid van Ram was geen onverschillige zaak. Hij toch had niet alleen de takt gehad om de factorij der Nederlandsche Handelmaatschappij, toen en later altijd op de meest keurige wijze te zamengesteld, in den toen nog korten tijd van haar bestaan, een aanzienlijk standpunt te doen innemen, maar hij zelf had zich, door zijn inborst en nu duidelijk aan het licht gekomene talenten en niet minder door de hem eigene waardigheid, de algemeene achting en het algemeen vertrouwen, ook op Java, in hooge mate weten te verwerven. Er ontstond mitsdien van den aanvang af tusschen van den Bosch en Ram,

eene door allen opgemerkte groote vertrouwelijkheid en éénheid, en al mogt, even als onder D u B u s , de officiële correspondentie tusschen de Regering of de departementen van algemeen bestuur en de factorij, nu en dan blijken dragen van verschil van meening en zelfs van strijd, toch was het gevolg der menschkundige houding en van het staatkundige gedrag van R a m , die de inzigten van v a n d e n B o s c h vatte en er zich naar regelde, dat de band tusschen het Indisch Gouvernement en de factorij te Batavia, al naauwer en naauwer werd.

R a m bewees, op de meest ondubbelzinnige wijze, dat de directie der Maatschappij, door hem tot het voorzitterschap der Bataviasche factorij te benoemen, een allervoortreffelijkste keuze gedaan had. Door zijne handelwijze, door de verheffing van de factorij, door de ineensmelting van 's Gouvernements belangen en de hare, hielp hij het aanzien en de kracht van zijne meesters in het moederland verhoogen en wortelen. Van dien tijd toch dagteekent de meerdere bloei van de Nederlandsche Handelmaatschappij, en ontstonden, te regt of te onregt, veroordeelingen omtrent haren werkkring en invloed. Altijd blijft het een feit dat de Maatschappij, allengskens het krachtige middel tot ontluiking en vervolgens tot instandhouding van de nationale welvaart geweest is. Wij gelooven te mogen beweren, dat R a m de grondslagen daarvan, in de eerste plaats, heeft helpen leggen. Wel was reeds in het laatst van 1824, door het departement van koloniën, een kontrakt met de Nederlandsche Handelmaatschappij tot stand gekomen tot aflevering van aanzienlijke hoeveelheden Preanger-Koffij, in verrekening van in Nederland gedane voorschotten, maar deze handeling, de aanleiding tot de reeds vermelde verwikkeling met de Indische Regering, stond geheel op zich zelve. De betrekkingen tusschen de Regering en de Maatschappij, zooals die nu bestaan, werden door v a n d e n B o s c h en R a m in het leven geroepen. *Zij* sloten de eerste, uit het Javasche kultuurstelsel voortgesproten konsignatie kontrakten en het aanvankelijk meest gewigtige, in het jaar 1833 te Padang, alwaar beide zich toen bevonden.(*) Dit kontrakt werd de hechte grondslag van de naauwe betrekking welke nu nog tusschen de Regering en de Handelmaatschappij bestaat, het eerste kontract, waarvan alle latere over-

(*) De reis van R a m naar Sumatra bepaalde zich slechts tot Padang. Door het ontvangen der tijding van de ratificatie der te Londen geteekende preliminairen en de opheffing van het embargo op de Nederlandsche schepen, waarvan zich eene groote verlevendiging in de zaken der factorij liet verwachten, werd R a m genoopt naar Java terug te komen, zonder, overeenkomstig het aanvankelijke voornemen, v a n d e n B o s c h op zijne reis in de binnenlanden van Sumatra te vergezellen.

eenkomsten, sedert in het moederland gesloten, het gevolg waren.

Den 31 December 1833, denzelfden dag toen de staatsraad S c h i m m e l p e n n i n c k , volgens zijn verzoek, ophield President der Maatschappij in Nederland te zijn, trad ook R a m af. Hij had besloten en van de directie in Nederland de vergunning bekomen, om, volgens de tusschen hen bestaande overeenkomst, naar het Vaderland terug te keeren. Gewigtige redenen gaven daartoe aanleiding.

Daaronder was zeker te rangschikken het overlijden zijner echtgenoote, op den 2 Januarij 1831, en het terug zenden zijner beide zoons naar Nederland, voor hunne opvoeding. Sedert dien tijd werd bij hem het verlangen naar het Vaderland sterker dan ooit. In eenen brief aan zijnen vriend, wijlen den Raad van Indië, J.J. v a n S e v e n h o v e n , van den 29 Maart 1833, in den tijd van het embargo op onze schepen, schreef hij: ‘Al onze werkzaamheden staan stil, en deze alleen waren het, die mij mijn verlengd verblijf alhier dragelijk maakten. Ik ben dan ook thans als cen Zwitzer door het heimwee geplaagd en het denkbeeld dat een oorlog mijn vertrek op den bepaalden tijd zoude kunnen verhinderen, doet mij in een krimpen. Hoe gelukkig zijt gij, Java tot vast verblijf gekozen te hebben en dit jagend verlangen naar den geboortengrond niet te gevoelen.’ Tot zijnen terugkeer bestond zeer waarschijnlijk nog eene andere drangreden, namelijk het ophanden vertrek naar Nederland van v a n d e n B o s c h , 't welk bijna gelijktijdig, immers weinige weken later, plaats had. Ongetwijfeld bestonden tusschen hen afspraken voor de toekomst, in het vereenigd belang van vaderland en koloniën. R a m geeft dit zelf niet onduidelijk te kennen in de toespraak welke hij op den dag zijner aftreding tot de factorij rigtte. Wij deelen dat stuk mede, niet alleen uit dezen hoofde. maar ook omdat daarin zooveel bevestiging te vinden is van hetgeen hier voren is aangevoerd omtrent de belangrijkheid van de taak die R a m te vervullen had. ‘Zoo is dan, zeide hij, het oogenblik daar, dat ik afscheid van U zal nemen. Het was en is mijn wensch naar het Vaderland terug te keeren, en echter ik verlaat U en onzen gemeenschappelijken werkkring niet zonder aandoening; naauwe banden verbonden mij daaraan. Ik verbengde mij bij de oprigting der Maatschappij. In de door haar te weeg gebragte vereeniging van krachten en inzigten zag ik het eenigste middel om den Nederlandschen handel en scheepvaart op te beuren uit den kwijnende staat waarin beide, na het herstel onzer onafhankelijkheid, gebleven waren; het eenigste om in het fabriekwezen de kamp met het overmagtige Engeland te kunnen aanvangen, het eenigste om ook Java te onttrekken aan den vreemden overwegenden invloed, en deszelfs hulpbronnen dienstbaar te maken aan de welvaart van het vaderland. De innige overtuiging

hiervan, de hoop tot dat goede te kunnen medewerken, deden mij de betrekking bij de Factorij aanvaarden, die mij door het vertrouwen van de directie der Maatschappij werd opgedragen en bezielde mij gedurende de jaren van onzen gemeenschappelijken arbeid. En nu, aan den avond van den arbeid genaderd, mij afvragende of die uitzigten zich verwezenlijkt en of de Maatschappij en hare Factorij werkelijk den voorgestelden nuttigen invloed uitgeoefend hebben, hoop ik mij niet te bedriegen, zoo ik meen dat het doel bereikt is, zoo ver de kortheid des tijds en de omstandigheden. waaronder wij werkzaam waren, zulks toegelaten hebben. Men vergelijke de prachtige vloot die thans ons Vaderland tot eer verstrekt, met het klein getal vreemde half vergane bodems waarop in 1825 onze vlag woei, men neme de handelsverslagen in de hand en zie hoe sedert dat zelfde jaar het aandeel van den Nederlandschen handel op deze gewesten steeds klimmende was, hoe groot het getal der Nederlandsche schepen die deze wateren bezochten; men herinnere zich hoe wij aan onze katoenfabrijken bijna het uitsluitend debiet op Java verzekerd hadden, hoe de tijd niet meer ver af was, dat zij ook, waar zij geen beschermende regten genoten, met de vreemden zouden hebben kunnen kampen, toen door den heilloozen opstand in België, ons tijdelijk hiervan de zegen werd uit de hand genomen; men bedenke wat wij in staat waren te doen tot aanmoediging van de bijna geheel vervallen suikerkultuur en hoe wij daardoor den grond leggen voor de latere ondernemingen van 't Gouvernement. Zal men na dit alles, en oneindig meer zou ik hier nog kunnen bijvoegen, niet erkennen moeten, dat zulks het gevolg was van de werkzaamheid der Maatschappij en onze pogingen. Voortaan zal ik daaraan geen direct aandeel meer nemen; voor U blijft de schoone taak overgelaten om te voltooijen wat wij begonnen; mogt gij daarbij Gods zegen ondervinden! doch welligt zal de ondervinding, in acht moeijelijke jaren verkregen, niet geheel nutteloos zijn; mogelijk zal ik die nog dienstbaar kunnen doen zijn aan de bevordering van belangen, die mij altijd dierbaar zullen blijven en zeker zal ik nooit een gelegenheid daartoe, onnut laten voorbijgaan. Ik weet en erken het gaarne, onvolmaaktheid bleef mij aankleven in de waarneming van de gewigtige taak die mij was toevertrouwd, maar ik vrees niet mij op het oordeel van U. mijne medearbeiders, te beroepen. Zuiver waren mijne bedoelingen, met lust en nimmer afgebroken ijver, heb ik mijne werkzaamheden verrigt; daarop grond ik mij, wanneer ik durf hoopen uwe achting verworven te hebben, wanneer ik u om de voortduring daarvan verzoek voor mij. Ik zal nimmer vergeten, hoe één doel alle onze pogingen bestuurde, hoe daardoor eendragt, zelfs te midden van verschil van gevoelen, tusschen ons heerschte, en onze vooral in den aanvang moeijelijke

werkzaamheden gemakkelijk, ja aangenaam maakten. Mijne achting is U dan ook verzekerd en zal u vergezellen in de verdere waarneming van uwe, in mijne oogen zoo hoogstgewigtige betrekking.'

Den 25 Januarij 1834 scheepte R a m zich in aan boord van de *Anna Catharina*. Eene talrijke schare deed hem te Batavia uitgeleide. Hij liet er de schoonste herinneringen achter. Maar het was den waardigen man niet gegeven den vaderlandschen grond te bereiken. Gedurende de reis verergerde de kwaal, die hem reeds in Indië in cenen lijdenden toestand gebragt had, en hij overleed, in den ouderdom van 49 jaren, aan boord, op den 28 April. Het berigt daarvan werd in Nederland bij de aankomst van het schip, drie weken later, met groote deelneming vernomen. Op den 10 Junij daaraanvolgende had te Amsterdam de gewone jaaalijksche bijeenkomst van den raad der Nederlandsche Handelmaatschappij plaats, in welke de kort te voren opgetreden President der Maatschappij, H.C. v a n d e r H o u v e n, volgens gebruik, ook nu eene openingsrede hield. In levendige kleuren sprak hij toen van het geleden verlies. 'Met het grootste verlangen, zeide hij, werd R a m na een acht-jarig verblijf in Indië, alhier te gemoet gezien, door zijne kinderen, betrekkingen en vrienden, en inzonderheid door de directie, die er op rekende, den schat zijner verkregene verdiensten en ervaring bij zijn volgend verblijf hier te lande, ten voordeele der Maatschappij, te zullen kunnen benuttigen; doch, in den aanbiddelijken raad van Hem, die over leven en dood beschikt, was het anders bepaald, en dezelfde dag, het was de 20 der vorige maand, dien zijne ontmoeting voor zoo velen ten heugelijken feestdag zou hebben gemaakt, verspreidde integendeel droefenis en rouw, bij het op denzelven ontvangen berigt, dat hij den 28sten April jl., overleden was, aan boord van het schip *Anna Catharina*, met hetwelk hij de terugreis naar het Vaderland, op den 25sten Januarij te voren had aangenomen.

Part. Berigt.

[Philips Ram]

RAM (PHILIPS), burgemeester en schepen der stad Utrecht, werd in 1629 door de Algemeene Staten met J o h a n v a n N i e u p o o r t naar 's Hage gezonden, om de verplaatsing der Algemeene Staten naar 's Hage te verzoeken, welk verzoek werd ingewilligd.

Zie v a n W i j n, *Bijv. en Aanm.* op W a g e n a a r, *Vad. Hist.* D. XI. bl. 50; A i t s e m a, *Saken van Staat en Oorl.* D. I. bl, 869, 887.

[Philips Ram]

RAM (PHILIPS), zoon van mr. J a n J a c o b R a m, burgemeester te Utrecht, werd 26 Junij 1753 te Utrecht geboren, studeerde aldaar in de regten, en verwierf den titel van mees-

ter, na het verdedigen eener *Dissertatio de Incestu* (Traj. ad Rhen. 1774, 4°.) In 1777 werd hij gekozen tot raad in de vroedschap zijner geboortestad, en in 1784 hem het ambt van secretaris van finantiën van de Staten der landen van Utrecht opgedragen. Hij vereenigde zich niet met de orde van zaken van den jare 1795, nam zijn ontslag uit al de door hem bekleede betrekkingen, en wees alle aanzoeken af, die hem vervolgens tot het aanvaarden van belangrijke en zelfs hooge bedieningen gedaan werden. In het jaar 1808 nam hij op persoonlijk en dringend verzoek van koning Lodewijk Napoleon, het burgemeesterschap van Utrecht op zich, en bij de instelling der orde voor de Unie, werd hij tot ridder daarvan benoemd. In November 1813 werd hij, als gevolg van het aanhouden door het Provisioneel Gouvernement, van eenen keizerlijken adjudant, door den Franschen generaal Molitor, met en benevens de heeren W.E. de Perponcher, C. Singendonck en N.W. Buddingh, als gijzelaars gevangen genomen en naar Parijs opgezonden, van waar zij eerst in April 1814 terug kwamen, nadat de verbondene mogendheden aldaar waren binnengerukt. Een verhaal van die gebeurtenis komt voor in het *Tijdschrift voor Geschiedenis*, *Oudheden en Statistiek van Utrecht van het jaar* 1836. Na zijne terugkomst in het vaderland, werd hij benoemd tot lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, en kort daarna tot curator van de hoogeschool te Utrecht. Hij overleed den 14 April 1817, bij zijne echtgenoote Jacoba Aletta Francina Grothe de volgende kinderen nalatende.

Catharina Maria, gehuwd met Hendrik Onderwater, heer van Puttershoek, lid van den raad der stad Dordrecht.

Mr. Laurens Eliza, griffier der Staten van Utrecht, huwde Magdalena Antonia van de Poll (Valkenier).

Albert Jan Leonard.

Willem Eliza, lid van den raad der stad en van de Provinciale Staten van Utrecht, later wethouder, hoogheemraad van het groot- en landswaterschap van Woerden, huwde 1. Anna Adriana van Ghesel, 2. Henriette Jaqueline baronnesse Taets van Amerongen.

Philips Jan Jacob, ontvanger der Registratie en van het buitengewoon zegel te Utrecht, daarna lid van de regtbank en vervolgens raadsheer in het Provinciaal Hof, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw.

Jan Wijnand Ignatius, hoogheemraad van den Lekdijk Bovendams.

Clara Elisabeth Jacoba.

Isaak Arend Albert, secretaris der stad Utrecht, huwde Paulina Madelaine Duim.

Louisa Alexandrina, buwde mr. Jan Willem van Voorst, thesaurier van de stad Utrecht.

Johanna Wijnanda Hermina, huwde mr. Daniël Jacob van Ewijk, heer van Oostbroek en de Bilt, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, gouverneur der provincie Drenthe, daarna staatsraad en gouverneur der provincie Noord-Holland.

Zie *Kunst- en Lett.* 1817. D. I. bl. 258; van Heusde, *Or. de Pulchri amore* (Ann. Ac. Rh. Traj. 1817-1818) p. 29; Bouman, *Ges. der Geld. Hoog.* D. II. bl. 160, 161.

[Pieter de Ram]

RAM (PIETER DE) vervaardigde dichtstukken, o.a. in J. Koertens *Stamboek*.

Zie van der Aa, *N.B.A.C. Woord*.

[H. Ramaer]

RAMAER (H.) behaalde eene medaille bij den Oeconomischen tak der Holl. Maats. van Wetens. op zijn antwoord op de vraag *over het voorttelen der Byen*, *derselver ziektens* enz., in *Verh. van de Econ. tak*, D. I. (1792).

[Laurentius Ramaeus]

RAMAEUS (LAURENTIUS) of Rame. Na in zijne jeugd in Nederland gediend te hebben, ging hij later in dienst van den aartshertog Leopold, bevond zich in 1609 en 1610 in het land van Gulik, en in datzelfde jaar en het volgende als generaal in den Elzas, het bisdom Straatsburg en Boheme. Hij werd in 1613, na eenigen tijd op het slot Bar, in den Elzas, gevangen gezeten te hebben, onthoofd, beschuldigd van een aanslag tegen genoemden aartshertog.

Zie *Nav.* D. VIII. bl. 321, 322.

[H. Kroeze Ramaker]

RAMAKER (H. KROEZE) schreef:

Zakwoordenboekje, *bevattende eene Verzameling van mannelijke en vrouwelijke Zelfstandige Naamwoorden*, *en van woorden*, *die met een oo of ei moeten geschreven worden*, *ten dienste van hen*, *die gaarne goed Nederduitsch wenschen te schrijven*, Zwolle, 1831, kl. 8°.

Leerboekje voor eerstbeginnende leerlingen, *welke*, *volgens de leerwijze van den Heer P.J. Prinsen onderwezen worden*, Zwolle, 1831, 5 st. kl. 8°.

Rekenboek voor eerstbeginnende leerlingen, 2 st. Zwolle, 1832.

Antwoorden, *behoorende bij het eerste en tweede stukje* enz., Ald.

Gedichten voor Kinderen, Deventer, 8°.

[Gerrit Ramakers]

RAMAKERS (GERRIT) was vroeger onderwijzer, later leeraar in de wiskunde en geschiedenis aan een Latijnsche school te Breda. Hij overleed te Ginneken in 1865 of 1866.

Hij schreef:

Grondbeginselen der Rekenkonst, Amst. 1803, 8°.

Principes Généraux de la Grammaire Hollandoise et Francoise, - *Algemeene Grondregelen der Ned. en Fransche Spraakkunst*, Amst. 1804.

Antwoorden op de rekenkundige vragen in den derden druk van de eerste Gronden der Cijferkunst van J. de Gelder. 's Hage, 1825, gr. 12°.

Rekenkundige verscheidenheden, 's Hage en Amst. 1826, kl. 8°.

[Jan Ramas]

RAMAS (JAN) chirurgyn, vroedmeester en oculist te Enkhuizen, leerling van Z a c h a r i a s L e p i e , met wiens dochter hij gehuwd was, schreef een nietig boekje over de gezwellen, kanker enz., dat, zonder jaartal (1715) voor de tweede maal aldaar herdrukt werd. *(Korte Beschrijving van de Gezwellen en wel speciaal van de Oedema en Scirrhus en deszelfs onderhoirige geswellen*, *beneffens een beschrijving van de Canker.)*

Zie J. B a n g e , *Ges. der Gen. in Ned.* D. II. bl. 798.

[Ramaye of Delle Ramège]

RAMAYE of DELLE RAMÈGE, geboren te Luik, leerling van L a m b e r t L o m b a r d u s , had zich in 1573 reeds naam gemaakt als schilder, was in 1585 hoofdman van het zilversmidsgild, waarmede de schilders, naar gebruik van dien tijd vereenigd waren. Zijne meesterstukken zijn, even als die van zijn leermeester, op met stijfsel besmeerde paneelen geschilderd. Een zijner eerste en tevens beste stukken, bevond zich in de Collegiale kerk van St. Pieter te Luik. Overigens komt zijn werk zeldzaam voor. Hij leefde nog in 1612 en overleed aan de grenzen van Frankrijk, bij gelegenheid, dat hij uit Parijs wederkeerde, waarheen hij was ontboden, om in eenige hotels te werken, en waarschijnlijk ook aan de verfraaijing der Galerij van het paleis Luxemburg, thans de Kamer der Pairs.

Zie I m m e r z e e l .

[Johannes Rambaldo]

RAMBALDO (JOHANNES), ridder der beide Nederlandsche orden, kapitein ter Zee en waarnemende havenmeester te Soerabaja, werd geboren den 25 Augustus, 1790 te Amsterdam. Nog kind zijnde, verloor hij zijnen vader, J o a n n i s R a m b a l d o , die, gezagvoerder van een koopvaarder op de Middellandsche zee, het leven verloor bij het vergaan van zijn vaartuig.

Het zeemanshart zat in dit kind, want nog geen tien jaar oud zijnde, trad de verdienstelijke te vroeg ontslapene man, in dienst als jong matroos, den 28 Mei 1800 op 's lands fregat van oorlog *Eendragt*. Na een togt naar de bogt van Biscaije gedaan te hebben, kwam hij den 27 November 1802 met genoemden bodem in Indië. Daarop in September 1803 op 's lands fregat van oorlog *Phoenix* overgeplaatst, woonde hij onderscheidene togten naar de Molukken, Makasser, in de Chinesche zee, en langs de Java-kusten, aan boord van dit vaartuig bij, en onderging den 27 November 1806 (17 jaar oud zijnde) den vuurdoop*)

*) '*Er is eene kleine onnaauwkeurigheid of beter gezegd*, *eene verkeerde voorstelling in de levensschets van den*, *ook door mij hooggeachten heer kapitein Rambaldo ingeslopen*, *waarvan ik u niet onkundig wil laten.*
Ik was den 27sten November 1806, *van den vroegen morgen zes*, *tot 's avonds acht uur op de punt van het oude kasteel van Batavia*, *ooggetuige van al hetgeen tusschen de Hollandsche en Engelsche schepen plaats vond.*

in een gevecht tegen de Engelschen ter reede van Batavia, bij welke actie genoemd schip verbrandde, en de equipage op het

Ik zag, hoe op het verschijnen van het eskader van admiraal sir Edward Pelew (later lord Exmouth geheeten), nadat hetzelve, bij het eiland Onrust genaderd zynde, de vroeger vertoonde Fransche vlag neergehaald, en de Engelsche in de plaats had geheschen, en het Hollandsche oorlogsvaartuig, de William, kapitein Veteris, genomen had, alle onze schepen, oorlog- en koopvaardij-vaartuigen, de reede verlieten, en zich op den modder, onder bescherming der batterijen, begaven.
Er waren onder die schepen drie Nederlandsche oorlogsvaartuigen, het fregat de Phoenix, gekommandeerd door kapitein van der Sande, en twee ligtere vaartuigen, benevens zes gewapende O.I.C. schepen. De Phoenix was zoo ver op en in den modder gekomen, dat hij alleen den achtersteven, en niet zijne batterijen tegen den vijand konde keeren.
Laatstgemelde met een twintigtal sloepen ter vermeestering onzer schepen naderende, zoo verlieten de equipagiën hunne bodems, en vlugtten naar den wal.
Alleen eenige O.I.C. zeekapiteins hielden stand, en daaronder de verdienstelijke kapitein Bouberg van de Patriot. Doch, toen de Engelschen eenmaal van de Phoenix meester waren, openden zij hunne batterijen aan stuur- en bakboord tegen de overige vaartuigen, waardoor hunne bevelhebbers tot den aftogt gedwongen werden.
Het geheele aantal schepen bedroeg zes en twintig welke allen in brand gestoken werden, omdat men dezelve niet van den modder kon afbrengen. Het was een verschrikkelijk schouwspel, vooral toen de avond reeds gevallen was, en menig schip in de lucht vloog.
De kommanderende admiraal te Batavia, de heer Hartsinck, op wiens bevel de Hollandsche bevelhebbers op het aanrukken der gewapende vijandelijke sloepen, hunne schepen verlaten hadden, zonder van de gunstige gelegenheid te hebben gebruik gemaakt, om die sloepen in den grond te booren, heeft alleen door een tijdigen dood zijne vervolging, waartoe reeds het voorne, en bestond, voorgekomen.
De admiraal was vroeger bekend, als een moedig en braaf zeeman, doch had zich in het laatst van zijn leven aan het onmatig gebruik van sterken drank overgegeven, dat misschien veroorzaakt was door verdriet, indien het waarheid is, dat hij van de Nederlandsche regering in last had, om het den Engelschen niet lastig te maken, ten einde van hunnen kant geene represailles tegen Java te provoceren; voorwaar eene dwaze en vruchtelooze politiek, daar reeds vroeger eene expeditie tegen ons eiland bestemd was onder bevel van sir David Baird, die mij zulks zelf aan de Kaap de Goede Hoop verzekerd heeft, en welke expeditie niet heeft plaats gehad uit hoofde van veranderde bestemming naar Egypte.'

waterkasteel te Batavia als gedetacheerd werd genomen. In den loop van het jaar 1807 aan boord dienende van 's lands schepen *Pluto* en *Rusthof*, werd hij gedetacheerd op eene batterij te Sambilangan op de kust van Madoera en was alstoen bij het gevecht dat in de maand December 1807 tegen het Engelsch eskaker, onder den admiraal P e l e w aldaar geleverd werd.

In de eerste maanden van 1808 werd hij gedetacheerd op eene batterij te Grissee. Den 1 Junij tot stuurmans leerling bevorderd, ging hij op Z.M. brik *Virginie* over, met welken bodem hij eenen togt naar Manilla mede maakte. Op deze reis had er op den 26 September 1808 eene ontmoeting plaaats met het Engelsch fregat *Dedagoes*, welke na een kleine schermutseling de *Virginie* prijs maakte en waardoor de equipage in krijgsgevangenschap geraakte. Nolens volens moest hij alsnu op onderscheidene Engelsche schepen, over China, Malakka, Poelo Pinang. Atjin naar Madras en van daar over Tranquebar naar Java en de Molukken, kruistogten bijwonen tot op den 6 Mei 1810, op welken datum hij, door ontvlugting van het Engelsch fregat *Cornwallis*, ter reede Samarang, zwemmende naar den wal, zich uit zijne krijgsgevangenschap verloste.

Weder onder de geliefde driekleurige vlag teruggekeerd, werd hem van af den dag zijner terugkomst tot op den 10 September 1811 in den rang van kommandeur bij de toenmalige Indische marine het bevel over eene kanonneerboot aanvertrouwd, gedurende welken tijd hij (11 Februarij 1811) tegen eenige Engelsche sloepen, die het plan hadden van onze vaartuigen op de bank van Torbaja te verbranden, in gevecht was geweest en den 10 September van dat jaar wederom met eenige Engelsche sloepen slaags rakende, zijn vaartuig verloor. Kortstondig (van den 10 tot den 16 September) gedetacheerd bij het leger te velde, onder bevel van den generaal J a n s s e n s , woonde hij de laatste gevechten onder dien generaal te Serondol bij.

Eene treurige bladzijde in de geschiedenis van Hollands zee- en landmagt dezer gewesten leveren de jaren 1811-1815.

Gedurende deze jaren steeds in Indië verblijvende en eerst ter koopvaardij varende, werd hem op den 2 Januarij 1815 het kommando over een kanonneerboot onder het Engelsch bestuur gegeven.

De gewigtige ommekeer van zaken in Europa, bragt ook voor Indie de verandering van bestuur te weeg. Het weder gevestigd Hollandsch bestuur bewees aan hem, dat vroegere verdiensten, werkzaamheid en kunde, niet werden vergeten, toen aan hem de zoo eervolle onderscheiding te beurt viel, van bij besluit van den 27 December 1816 n^{o}. 21 te worden bevorderd tot luitenant ter zee 2e kl. bij Z.M. koloniale marine, in welken rang hem achtereenvolgens het bevel over de kanonneerboot n^{o}. 15, de zwaarboot n^{o}. 17 en de schoener *Iris* werden opgedragen. Met deze onderscheidene bodems deed hij togten naar de Molukken, Makasser, Timor, Borneo, Banka, Linga en Palembang, waarbij in de maand April 1818, eene expeditie plaats had tegen de negorijen Kilmori en Kelor op het eiland Ceram, den 11 en 12 September 1810 een gevecht werd geleverd tegen de vijandelijke bentings in de rivier Banka Kotta, en hij den 25 October 1819 de actie bijwoonde tegen de vijandelijke bentings in de rivier van Palembang.

Welke belangrijke diensten gedurende deze jaren door hem werden bewezen, getuigen de loffelijke missive van den gouverneur der Molukken, die bij schrijven van den 19 Mei 1819, gerigt aan den kommandant van Z.M. koloniale schepen, zich aldus uitdrukt:

‘Instede van dezen schoener verzoek ik dat een ander grooter vaartuig naar herwaarts mag worden uitgerust, om alhier gestationneerd te blijven en zoo dit zijn kan, onder kommando van den 2e luitenant R a m b a l d o , dien ik UwEd. G. als een braaf en het gouvernement waardig officier aanbeveel. Zijn gedrag mij reeds op Makasser bekend zijnde, meriteert allezins de attentie van UwEd. G., om hem bij de eerste gelegenheid ter bevordering voor te dragen, hetwelk ik als een voordeel voor het gouvernement beschouw en daarvoor mij verpligt vinde UwEd. G. met aandrang aan te bevelen.’

Welk vereerend vertrouwen een chef in hem stelde, getuige het schrijven van den schout bij nacht W o l t e r b e e k bij diens missieve van 15 November 1819, waarbij hem een last werd opgedragen, na welks volvoering hij met een grooter kommandement zou worden begunstigd. En deze toegezegde belooning daarop geschonken werd met de opdragt van het bevel over de nieuw gebouwde schoener de *Iris*, bij besluit van zijne excellentie den gouverneur-generaal van Nederlandsch Indië van 6 December 1819 n^{o}. 8 onder de bewoordingen:

‘In aanmerking nemende dat het bevel over de nieuw gebouwde schoener de *Iris*, nog niet is begeven, en gelet op de goede getuigenissen allerwege ontvangen, wegens de be-

kwaamheden en 't gedrag van den 2e luitenant ter zee R a m b a l d o .'

'Is verstaan: Het kommando van Z.M. koloniale schoener de *Iris* op te dragen aan den 2e luitenant R a m b a l d o enz: enz.

Voordurend in de wateren van Celebes gestationneerd, werd hem als kommandant met de vaartuigen onder zijne orders staande, de expeditie tegen Tontoli in de maand September 1822, ter verdelging der zeeroovers toevertrouwd, welker uitkomst door zijne leiding, zoo door de genomene dispositiën als bij den landaanval en beslissing dezer affaire, hem de bijzondere *tevredenheid en goedkeuring* van het hooge bestuur deed verwerven.

Bij de expeditie in de maand Junij 1826 tegen het rijk van Tanette en Lapatouw, onder de bevelen van den majoor v a n C o e h o o r n , tegenwoordig, als kommandant van Z.M. brik *Orestes* en divisie kommandant der onder zijne bevelen gestelde vaartuigen, bragt zijn rustelooze ijver en krachtdadige medewerking er toe bij, dat de uitkomst voor de eer onzer wapenen en regten zoo luisterrijk was, en hij welverdienden lof daarvoor verwierf bij besluit van den gouverneur van Makasser dd. 10 Junij 1826 n^{o}. 1 uitgedrukt in bewoordingen, zoo streelend voor het gevoel van hem, die pligtsbetrachting steeds tot rigtsnoer zijner handelingen stelde en de eer boven alles lief had. Als krijgsman door zijnen ijver en trouw geëerd, maakte hij zich door zijne bedaardheid en menschenkennis als mensch niet minder bemind en verwierf hij, na eene zending bij den sultan van Boeton in den jare 1828, diens genegenheid in eene zoo ruime mate, dat zijne handelingen den vorst uitlokten tot een schrijven aan den gouverneur van Makasser, waarbij het verzoek gedaan werd dat: 'Wanneer het den heere gouverneur mogt goedvinden weder iemand naar Boeton te zenden, dat die commissie weder aan den kapitein R a m b a l d o mogt worden opgedragen, aangezien de kennis en bedaardheid van en deze welwillendheid en bekwaamheid bezat, om ons, zoowel de grooten als de kleinen, met goeden raad bij te staan en een iegelijk na zijn staat te behandelen, hem zeer aangenaam was. Den 7^{den} December 1830 tot equipagemeester te Amboina benoemd, vervulde hij tot op 21 September 1833 deze betrekking na bereids op 5 November 1832 tot kapitein-luitenant ter zee titulair te zijn bevorderd, wordende hem bij besluit van den gouverneur-generaal van Nederlandsch Indië van 23 Julij 1834 het kommando van Z.M. wachtschip ter reede van Soerabaja opgedragen.

Bij besluit van 3 Junij 1835 n^{o}. 1 benoemd tot directeur van het maritiem-ctablissement op het eiland Onrust, bleef hij in deze betrekking tot op 10 Julij 1837, wanneer hij

weder werd benoemd tot kommandant van het wachtschip ter reede Soerabaja.

Den 29sten Januarij 1840 de tijdelijke waarneming der betrekking van haven- en equipagemeester te Soerabaja hem opgedragen wordende, werd hij den 8sten Maart daaraanvolgende tot deze betrekking definitief benoemd, onder toekenning van den rang van kapitein-luitenant ter zee, met bepaling dat hij zoude zijn afgevoerd van het vaste korps zeeofficieren.

Een stipte waarneming en trouwe pligtsbetrachting in deze zijne betrekking, noopte den schout bij nacht kommandant van Z. Ms. zeemagt in O.I. en inspecteur der marine L u c a s , de aandaeht van den gouverneur-generaal te vestigen op den kapitein-luitenant ter zee R a m b a l d o , wiens langdurige, goede en getrouw bewezene diensten eene bevordering in billijkheid had doen waardig zijn, welke onderscheiding hem daarop ook te beurt viel door de bevordering tot kapitein ter zee, den 12den Februarij 1842, daarbij tevens de betrekking van haven- en equipagemeester behoudende.

In den werkkring welke in eene zoo naauwe betrekking met het technieke gedeelte van het zeewezen staat, bewees R a m b a l d o , dat onder vele zoo practische werkzaamheden het wetenschappelijke bij hem geenszins was ten achteren gebleven.

Tot de commissie van toevoorzigt, bij besluit van 20 November 1842 no 1 vastgesteld, over de belangrijke daar te stellen werken bij het maritime etablissement op Onrust in het jaar 1842; en in de commissie om de vaarwaters in de straat Madoera te verbeteren enz. bij besluit van 1 Maart 1844 no 20, als lid benoemd, oogstte hij den zoo wel verdienden lof, zijne veeljarige ondervinding en veel omvattende kennis, ten nutte van den lande, dienstbaar te doen zijn; hiervan getuige zijne benoeming tot ridder der orde van den Nederlandschen leeuw bij Z.M. besluit van 10 Februarij 1843 no. 76; - zijn eervolle ontslag onder dankbetuiging bij de afscheiding der betrekking van equipagemeester en havenmeester, van welke eerste betrekking hij bij 's Gouvernements besluit van 7 Maart 1847 no. 1 ontheven werd; - de dankbetuiging van den schout bij nacht kommandant van Z.M. zeemagt in O.I. enz. bij diens schrijven van 17 April 1848 no. 701 bij het verlaten dezer koloniën, verklarende:

‘Dat diezelfde belangstelling en ijver in al hetgeen wat 's Konings dienst en den lande betreft, bij voortduring zijne handelingen kenmerken,’ eene erkenning zoo waar, wanneer in aanmerking wordt genomen het slot van het besluit van den gouverneur van Makasser dd. 10 Juuij 1826 no. 1, waarbij de zinsnede voorkomt.

‘Het is mij aangenaam geweest, uit de ontvangen rapporten

te hebben mogen ontwaren, de vernieuwde bewijzen van uwen ijver voor de dienst en beleid en moed, waarmede gijlieden gewedijverd hebt, den vijand het eerst in zijne sterkten en schuilhoeken op te sporen.'

'Deze uwe verrigtingen hebben mij de vereenigde taak opgelegd, ulieder daden onder het oog van 's Konings vertegenwoordiger en bevelhebber van het leger in Indie te brengen.'

'Met de bewustheid van op eene luisterrijke wijze de eer onzer wapenen en regten te hebben gehandhaafd (waarvoor ik ulieden voorloopig mijnen hartelijken dank betuig) kunt gijlieden *de belooningen* uwer daden met vertrouwen te gemoet zien,' - en deze belooning hem eerst geschonken werd bij Z.M. besluit van 26 Julij 1849 n°. 8, toen hij benoemd werd tot ridder der M.W. orde 4e klasse.

Hij was voor allen een raadgevend vriend en vraagbaak, voor ongelukkigen een hulp en troost. Menschlievend, deed hij in stilte weldaden, die veeltijds voor zijne dierbaarste betrekkingen geheim bleven; dan, ook eindelijk moest hij den tol der natuur betalen. Hij overleed den 24 November 1854.

Part. ber.

[J. Ramlo]

RAMLO (J.) Volgens K r a m m , een bekwaam kunstenaar, blijkens eene teekening, voorstellende *een landschap met vervallen gebouwen*. Meer is niet van hem bekend.

Zie K r a m m .

[J. Rammezeyn]

RAMMEZEYN (J.), boekverkooper te 's Hage en rederijker. Men heeft van hem:

Jock ende Ernst, *of het Loon der Goede en straf der Quade; op de spreuk: Twee sullen te samen malen*, *de een sal aangenomen*, *de ander sal verlaten worden*, *uytgebeeldt in een Zinnenspel*, 's Grav. J o h . R a m m e z e y n , 1671, 4°.

Zie W i t s e n G e y s b e e k , *B.A.C. Woord*. D. V. bl. 157; *Cat. der Maats. van Ned. Lett. te Leyd.* D. III. bl. 174.

[Cornelis Rampen]

RAMPEN (CORNELIS) of R a m p i u s , te Leyden geboren, was aldaar aan de Latijnsche school geplaatst, toen hij in 1645 rector van het gymnasium te Dordrecht werd. Na een verblijf van 9 jaren verliet hij die stad en keerde naar Leyden terug, om aldaar zijne boekoefeningen voort te zetten. Hij was de leermeester der beroemde M a r g a r e t h a G a d o w i j c k .

Zie S c h o t e l , *Ill. School te Dordr.* bl. 89, 90; Dez. *Theod. Ryckii* etc. *Epp. Acced. idit. Comm. merit. gentis Blyenb. etc.* p. 123; Dez. *Lett. en Oudheidk. Avondst.* bl. 49; Dez. *Kerk. Dord.* D. I. bl. 150.

[H. Rampen]

RAMPEN (H.) te Hasselt, gaf in 1682 de *Godvruchtige Uitspanningen en Zielroerende Meditatien* van M a u r i t s M a r w i t s , met eene voorrede en lofdicht uit.

Zie v.d. A a , *B.A.C. Woord*.

[Mr. Jacobus Ramsaeus]

RAMSAEUS (mr. JACOBUS) of R a m s a y , werd in 1588 buitengewoon leeraar in de redeneerkunde te Leyden, en nam in 1592 en 1593 ad interim het regentschap van het Staten-Collegie waar. Hij overleed in het laatstgemelde jaar.

Zie S i e g e n b e e k , *Ges. der L. Hoog.* D. II. bl. 76; S c h o t e l , *het Oproer der Stud*. bl. 90.

[Joannes Ramus]

RAMUS (JOANNES) of T a c k , werd den 28 Februarij 1535 te Goes geboren, en had naauwelijks den ouderdom van 20 jaren bereikt, toen hij zich te Weenen neêrzette, om er onderwijs in de rhetorica en de Grieksche taal te geven. Tegelijker tijd legde hij er zich op de regten toe. Hij verliet echter, na volbragte studiën, Duitschland, en werd, den 3 October 1559, doctor in de beide regten te Leuven. In het volgende jaar werd hij er hoogleeraar in de instituten. In 1562 vertrok hij naar Douay, waar koning P h i l i p p u s II eene hoogeschool had gesticht, en gaf er drie jaren collegie in de regten, waarna hij naar Leuven werd teruggeroepen, waar hij, op eene aanzienlijke jaarwedde, de leerstoel in de Digesten verkreeg. Hij bekleedde zijn ambt met grooten lof, en telde o.a. den beroemden D i o n y s i u s G o d o f r i d u s onder zijne leerlingen. De onlusten noopten hem zijne standplaats te verlaten. Hij verkreeg in 1578 den leerstoel to Dôle, maar voor hij zijn ambt aanvaardde, stierf hij den 23 November van datzelfde jaar, in den ouderdom van 43 jaren en 9 maanden. Hij huwde A d e l a i d e G o r a e r t s , die den 3 Augustus 1613 overleed, nalatende twee kinderen, J a n R a m u s , in Mei 1566, en C a t h a r i n a R a m u s , in Januarij 1570 in St. Pieter te Leuven gedoopt. D i o d o r u s F u l d e n u s zegt van hem, in zijne *Oratio fun. Weymsii*, 'R a m u s , dum amplissimam Juris cognitionem, aciculatissimâ methodo disponeret, et promptissimo eloquio illustravit, unicè aptus ad docendum erat.' 'D'ailleurs (schreef P a q u o t) il avait étudié l'antiquité et les principes du droit naturel; et dans ses leçons, comme dans ses écrits, il fit usage de ces connoissances, nécessaires à tout professeur, qui ne veut passe borner à une explication sèche et mécanique de a jurisprudence Romaine.' Hij en J o h a n n e s M o l i n a e u s keurden het oprigten van nieuwe bisdommen af, toen P h i l i p p u s II hieromtrent het advys der hoogeschool te Leuven in 1561 inriep. Hij was ook een der 5 hoogleeraren, die, over de Pacificatie van Gend geraadpleegd, den 26 December 1576 antwoordde, dat het tractaat niet alleen niet met den R.C. godsdienst streed, maar het zelfs dien zeer voordeelig was. Deze advysen mishaagden den koning zeer, die zelfs het geloof van den doctor verdacht hield.

Hij vertaalde uit het Grieksch in het Latijn het *Scutum Herculis*, een mythologisch gedicht van 400 verzen, aan H e -

siodus toegeschreven. Deze overzetting werd opgenomen in de uitgaaf van dezen dichter te Bazel bij Johannes Oporinus. Ook vervaardigde hij eenige epigrammen en elegiën *de Gestis Archiducum Austriae*, die in T. III. der *Deliciae Poëtarum Belgarum* van Gruterus, voorkomen.

Peerlkamp's oordeel over zijne poëzy is niet ongunstig.

Hij voegde bij Nicolai Secundini *Rerum Turcicarum libri*, twee boeken. Voorts gaf hij in het licht:

Oeconomia, *seu dispositio utriusque Juris*, Lovan. 1557, kl. 12°. Colon. Agripp. 1592, 12°.

Commentarius ad titulos undecim de Tuteliss, *ex lib. Instit. Imperialium*, Lovan. 1557, kl. 12°.

Commentarii methodici ad Regulas J.U., *novâ Oeconomiâ*, *seu dispositione per locos communes atque axiomata incedentes*, *in libb. IV distributi. Item Tractatus de Analogiâ juris et facti. Et Oratio apologetica pro Jurisprudentiâ. Omnia nune primum in lucem edita*, *cum summariis et indicibus*, *curâ et industriâ Valerii Andreae*, Lovan. 1641, 4°.

De laatstgemelde Oratie voert in deze verzameling tot titel: *Apologia Jurisprudentiae adversus nostri temporis calamitates*, *habita in aula*, *ut vocant*, *Doctorali an*. CIↃ. IↃ LIX. V. *non. Octob.*

Joannis Malcoti ad tit. XVIII *lib*. I. *Cod. de Juris et facti ignorantiâ Praelectio. - Accedit Joannis Rami J.C. Comment. ad eumdem tit. in D. Et Tractatus de Analogia juris et facti*, Lovan. 1652, kl. 12°., door Valerius Andreas uitgegeven.

Boelmans, schepen te Leuven, bezat in ms. van Ramus.

Imperialium Institutionum classica, *seu per locos et sectiones divisa interpretatio*, fol.

In tertium librum Institutionum illustrissimi J.U.D. Joannis Rami Dictata, in 4°.

In titulum de Verborum obligationibus Annotala praeclara D. Joannis Rami, kl. 4°.

Explicationes titulorum I-VII, *libri XVIII.*, *et I-V*, *libri XIX*, *et I-VI*, *libri XX*, in fol.

Annotata in tit. ff. Infortiati, *Soluto matrim. quemadm. dos petatur*, fol.

Zie Miraei, *Dipl. Ult. ed.* T. III. p. 472; Sweertii, *Ath. Belg.* p. 362; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 551; Fast. p. 195. Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 715; Peerlkamp, *de Poët. Lat.* p. 117, 118; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.* p. 54; Hoynck van Papendrecht, *Anal. Belg.* T. III. P. II. p. 334; De la Rue, *Gel. Zeel.* bl. 252, 253, *Oudh. en Gest. van Zeel.* bl. 108, 109, 110; Paquot, *Mém.* T. VI. p. 183; Jöcher, Rotermund, Kobus en de Rivecourt.

[Gerardus van Rande]

RANDE, (GERARDUS VAN), proost van Oldenzaal, kanunnik en scholasticus te Deventer in 1472, bestuurde het bisdom

van Deventer gedurende de afwezigheid van Rudolf van Diepholt.

Zie *Kerk. Oudh.* D. VI. bl. 516; Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* (eerste serie) D. IX. bl. 283.

[Willem van Ranouw]

RANOUW (WILLEM VAN), mr. dr., monster-commissaris van Friesland, burgemeester van Franeker, beoefende de Nederduitsche poëzij. Alb. Lykclama à Nijeholt, J.U.D. te Franeker, gaf in 1731 bij Jakobus Ennema zijn door hem verzamelde poëzij uit, met den titel: *Alle nagelaatene Gedichten van den beroemden Heere Willem van Ranouw* enz. Als beoefenaar der natuurlijke historie maakte hij zich bekend door: *Kabinet der natuurlijke historien*, *wetenschappen*, *konsten en handwerken*, *met het Register Amst.* 1719-24, waarvan een derde druk van 1758 bestaat. 9 d.m. pl. kl. 8°. Ook gaf hij *De Examinator* in 4 d. Amst 1719. Hij was geboren te Brielle, was eerst heelmeester te Winsum bij Franeker, in welke Akademiestad hij in 1697 ging studeeren, waar hij in 1700 trouwde met Maria Boncamp, van 1704-9 Inspector Bursae was en in 1707 burgemeester werd. Eerst in 1715 verwierf hij een rang van Med. Doctor en overleed te Amsterdam in 1724. Hij schijnt zeer geleerd, maar ook zeer zonderling geweest te zijn.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 418; *Boekz. der gel. wer.* 1731. *b*. bl. 289 volgg.; *de Vrije Fries*, I. 152, 157.

[Gijsbert van Randwijck]

RANDWIJCK (GIJSBERT VAN), heer van Doornik, zoon van Rutger en Alverada van Randwijck, werd in 1399 geboren. Uit hoofde der familiebetrekkingen tusschen de huizen Arkel en Egmond, koos hij de kabeljaauwsche partij; voegde zich met vele Gelderschen bij Hertog Jan van Beijeren en werd in den slag van Gorinchem gevangen. De quitantie van hem aan den hertog voor kosten van dienst en gevangenschap wordt bij van Mieris gevonden. In 1419 tot lid der ridderschap gekozen, werd hij lid van het in het vorig jaar opgerigte verbond, steeg vervolgens, onder Arnold, tot groot gezag, bekleedde aanzienlijke ambten en stierf in 1455. Hij huwde 1e Elizabeth Pieck, 2e Elizabeth van Doornik. Bij zijn eerste vrouw liet hij een zoon na, die mede tot hooge waardigheid kwam en het Augustijner klooster te Heusden stichtte. De tweede schonk hem zeven kinderen.

Zie Slichtenhorst, *Geld. Hist.* bl. 188, 286; Scheltema, *Staatk. Ned*.

[Arnold van Randwijck]

RANDWIJCK (ARNOLD VAN) in 1574 geboren, werd in 1608 als lid van de Geldersche Ridderschap beschreven, bekleedde vervolgens de hoogste eere-ambten, werd vele jaren tot de vergadering der Staten generaal gezonden, en had veel invloed op hare besluiten. In 1621 vaardigde die vergadering hem af

naar de Duitsche Hoven, en in 1627 met Adriaan Pauw naar Engeland, om, ware het mogelijk, voor dezen Staat de onzijdigheid te bewaren, bij de opkomende, doch later gedempte twisten tusschen die Kroon en Frankrijk. Hij overleed in 1641. De Staten generaal vereerden zijne lijkstatie met hunne tegenwoordigheid. Hij huwde Wilhelmina van Gent, die hem vijf kinderen schonk.

Zie Aitzema, *Saken van Staat en Oorl.* D. I. bl. 44; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. X. bl. 427. D. XI. bl. 62; Scheltema, *Staatk. Ned.;* Ferwerda, *Wapenb*.

[van Randwijck]

RANDWIJCK (.... VAN), kolonel, was in Nederlandsche dienst na het eindigen des bestands en keerde met kolonel Schmelsinck in dat jaar (1622) de Spanjaarden bij Ommen af, waarbij eenige honderden Spanjaarden zich overgaven.

Zie Bosscha, *Neêrl. Held. te Land*, D. I. bl. 416.

[Frederik Hendrik van Randwijck]

RANDWIJCK (FREDERIK HENDRIK VAN), aldus naar prins Frederik Hendrik geheten, en omstreeks 1630 geboren, was heer van Rossum, Beek, Assel en Gameren, burggraaf des rijks en regter van Nijmegen. Hij overleed 30 Mei 1697, bij welke gelegenheid een gedenkpenning geslagen werd, met zijn kopstuk en aan de keerzijde het randschrift: *Semper honos nomenquetuum laudesque merebunt*, bij zijn wapenschild.

[Jacob van Randwijck]

RANDWIJCK (JACOB VAN), zoon van Frederik Hendrik van Randwijck en Stephania Torck, werd in 1658 geboren, volgde zijn vader nog bij zijn leven in diens bedieningen op, en werd in 1697 burggraaf des Rijks en regter van Nijmegen. In 1702 legde hij, bij de geweldige beroerten, vrijwillig het ambt van burgemeester en raad neêr, en raadde voortdurend tot gematigdheid aan. In 1705 wendde hij, schoon te vergeefs, pogingen aan, om burgemeester Roukens van den dood te redden. In 1702, 1703 en 1709 was hij gedeputeerde te velde, en werd vervolgens afgevaardigd tot den vredehandel te Utrecht. Hij overleed 30 Julij 1730, na gehuwd te zijn geweest 1. met Anna Theodora van Lynden; 2. met Charlotta van Brienen. Zijne zonen werden door Karel VI in den rijks gravenstand verheven, met het zonderlinge bijvoegsel, alsof zij in het vierde lid van graven afkomstig waren, een bijvoegsel, waardoor zij de oudste rijksgraven waren in de Vereenigde Nederlanden.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XVII. bl. 137, 427; Kok, *Vad. Woord. o.h.w.* Roukens; Scheltema, *Staatk. Ned.;* Ferwerda, *Wapenb.* Kobus en de Rivecourt.

[Jacob Neomagus graaf van Randwijck]

RANDWIJCK (JACOB NEOMAGUS graaf VAN), studeerde te Leyden en werd doctor in de beide regten, na het verdedigen eener dissertatio *de Jure repressaliarum*, L.B. 1747.

Zie v a n K a m p e n , *Ned. Karakterk.* D. II. bl. 490.

[Franciscus van Ranst]

RANST (FRANCISCUS VAN), geboortig van Antwerpen, zeer geleerd religieus van de orde der predikheeren, bestuurder der bibliotheek bij de kerk en klooster *Super Minervam* te Rome, werd den 15 Januarij 1527, door paus Benedictus XIII, tot opvolger van Goverts, in het vikariaat van het bisdom 's Hertogenbosch benoemd, doch hij stierf reeds den 31 Mei van hetzelfde jaar te Antwerpen.

Zie van Gils, *R.C. Meyer. Mem.* bl. 116.

[J.J. Rant]

RANT (J.J.), med. dr., schreef eene *Dissertatio de Haemoptysi*, L.B. 1807, en *Proeve eener Geneesk. Verhandeling over den aard*, *de voorbehoedmiddelen en de geneeswijze der Cholera Asiatica of Indica*, Amst. 1832, 8°.

Zie *Cat. C. Il. à Roy*, T. III. p, 1153; Holtrop, *Bibj. Med. Chir.* p. 286.

[Andreas Ranter]

RANTER (ANDREAS), een Fries, vertaalde uit het Hoogd. in het Latijn het boek door Joannes Pefferkornius geschreven *adversus Judaeos*, *ad Maximiliarium Imp. Col. typ. Henr. de Nussia*, 1510.

Zie Val. Aedreas, *Bibl. Belg.* p. 53; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 157.

[Jacobus Ranzonier]

RANZONIER (JACOBUS), Jesuit, die omtrent 1625, als missionaris naar de West-Indië vertrok en in den bloei van zijn leven overleed. Hij gaf in het licht:

Litterae annuae Paraguariae S.I. anni 1626, 1627, Antv. typis Joan. Meursii, 1636, 8°.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 427; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 534.

[Raoux of Raoulz]

RAOUX of RAOULZ, afkomstig van Chartres, gaf in 1663 te Amsterdam voor, dat hij den steen konde snijden zonder veel pijn en gevaar. Hij vroeg grof geld, doch werd door Bambelle en anderen spoedig als een looze bedrieger uitgeluid.

Zie J. Banga, *Ges. der Geneesk. in Ned.* D. I. bl. 575.

[Franciscus Rapardus]

RAPARDUS (FRANCISCUS), mr. dr. uit de eerste helft der 16de eeuw, geboren te Brugge, schreef:

Magnum et perpetuum Almanach, *a consuectis nugis liber*, *eoque vere medicum*, *de Phlebotomia*, *de balnaeis*, *de purganonibus etc. sive Flagellum*, *ut vocat vulgarium Prognosticorum Medicorum*, *Empiricorum et Medicastrorum*, Antv. 1551, 8°. waar

tegen P e t r u s H a s s a r d u s , in 't volgende jaar, in het licht gaf *Clypeus Astrologicus Lovanii*, *apud Bergaigne*.

Zie V a l e r i u s A n d r e a s , *Bibl. Belg.* p. 238; F o p p e n s , *Bibl. Belg.* T. I. p. 303; S a n d e r u s , *de Brug.* p. 81; S w e e r t i u s , *Ath. Bat.* p. 54; P a q u o t , *Mém.* T. I. p. 396.

[Rapelblom]

RAPELBLOM ( ), volgens A b c o u d e 's *Naamr.* bl. 300, schrijver van:

Hoornse Kermisfeest, 1709, 4°.

[Izaar Raphael]

RAPHAEL (IZAAR), een rabbijn te Amsterdam, zoon van Jehu da Rodriguez, leefde in den aanvang der achttiende eeuw, en liet een preek in het Spaansch op den dood van Benjamin Levi de Vittoria, Amst. 1719, 4°.

Zie Wolff, *Bibl. Hebr.* Rotermund.

[Franciscus Raphelengius]

RAPHELENGIUS (FRANCISCUS) (Raulinghien), werd den 27 Februarij 1539 te Lanoy in Fransch-Vlaanderen geboren. Hij legde de eerste grondslagen zijner letterkundige kennis te Gend en Neurenberg, waarheen hij, om handelszaken, gezonden was, leerde te Parijs de Grieksche en Latijnsche talen en onderwees die in zijn jeugd in Engeland, aan de hoogeschool te Cambridge. In 1565 huwde hij te Antwerpen Margaretha, dochter van Christophel Plantijn. Dit huwelijk gaf aanleiding, dat hij in 1586 naar Leyden vertrok, om de drukkerij van zijn schoonvader te dier plaatse te besturen. Hier werd zijne waarde als geleerde, vooral in de Oostersche talen, erkend, en hij in 1586 tot buitengewoon en in 1587 tot gewoon hoogleeraar in het Hebreeusch en tevens tot academiedrukker aangesteld. Omstreeks 11 jaar mogt zich de hoogeschool in het licht zijner geleerdheid verblijden, en hij de genegenheid en achting der beroemdste mannen, onder welke Daniel Heinsius, Janus Dousa, Vulcanius, Heurnius, Lipsius, Scaliger, Joh. Drusius, Fr. Junius, Fr. Gomarus, Cornelius Kilianus genieten. Hij overleed den 20 Julij 1597. Zijne afbeelding vindt men in de *Alma Acad. Leid.* bij Meursius, Foppens, Boissart, en zijn geschilderd portret is op de akademische bibliotheek. Hij arbeidde met Benedictus Arias Montanus, Guido Fabricius en Andreas Masius aan de *Biblia Regia* of *Polyglotta*, op bevel van Philippus II, door zijn schoonvader in 1571 gedrukt, en gaf in de *Apparatus Biblicau*.

Grammatica Hebraea ex optimis quibusque Grammaticis Collecta. Thesauri Linquae Hebr. Sancti Pagnini Epitomo, ook Antv. 1572, 8°.

Variae Lectiones et Emendationes in Chald. paraphrasin.

Dictionarium Chaldaicum Lexicon Arabicum, Lugd. Bat. 1599, 8°. *Cum observationibus* T. Erpenii, Ibid, 1613, 4°.

Cl. Galenus de clysteribus, *et colica Interp Fr. Raph.* L.B. 1591, 8°.

In handss. liet hij na:

Lexicon Persicum vocabulorum, *quae in Pentateucho*.

Observationes Linguae Hebraeae, *Tabulae in Grammaticum Arabicam*, etc.

Brieven van en aan hem worden in de *Sylloge* van Burman gevonden, T. I. p. 71, 209, 324, en bij J. Lipsaue, *Opera Omnia*, T. II. p. 47, 1066.

Zie Scaliger in *Scalig. Secund.* voc. *Rapheleng;* F. Sweertii, *Ath. Belg.* p. 250 s. Tob. Magyri, *Epon. voce Fr. Raphelengius;* Gotl. Krantzius *ad Conr. Saec.* XVI. c. v. p. 181 (43) Petri Burmanni, *ad Syllogen Epist.* T. I. p. 186; Jo Franc. Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 305 c. ic.; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 238; Maittaire, *Ann. Typ.* T. III. p. 534 seqq. *Cat. Bibl. Bunav.* T. I. Vol. II. p. 1545; Saxe, *Onom.* T. III. p. 467; M. Adam, *Vitae Phil.* p. 423-425; *Ill. Acad. L.B. id est viror. clar. icones elog. cet.* (c. icone) *Alma Acad. Leyd.* (c. icon.) Meursius, *Ath. Bat.* (c. icone) p. 140-143; Thuanus, *Hist. sui Temp.* L. 119; *Cat. Bibl. Pabl.* L.B. p. 130, 140, 344, 433; J. Dousae fil. *Epp.* p. 203; Baillet, *Jugem.* T. I. p. 218. No. 45; Bayle, *Dict.* T. IV. voc. (*François*); Niceron, *Mém.* T. XXXVI. p. 83; Moreri, *Nouv. Dict. Hist.*; *Dict. Univ.*; Hamberger, P. I. p. 114; Jöcher, Rotermund, Bauer, Siegenbeek, *Ges. der L. Hoog.* D. I. bl. 55, 63, D. II. bl. 5, 7, 69, 70; Schotel, *Ges. der L. Bibl.* Dez. *Oproer der Stud.;* Collot d'Escury, *Holl. Roem*, D. III. bl. 80 (A) D. III. bl. 373; van Kampen, *Ges. der Lett. en Wet.* D. I. bl, 280, 281; Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, *Woord. der Zamenl.;* Kobus en de Rivecourt, Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* Muller, *Cat. van Portr. Cat. Bibl. Pabl.* Leid. 132, 133, 140, 134, [6]00; *Euphonia*, 1818, no. 48, bl. 751-757.

[Christophorus Raphelengius]

RAPHELENGIUS (CHRISTOPHORUS), zoon van den vorige, die zijn vader in den boekhandel opvolgde en ook als geleerde bekend is. De tijd van zijn dood is onbekend. Hij liet slechts eene dochter, Maria, na, gehuwd aan Adr. Joosten van Musschenbroek.

Zie Burmanni *Syll. Epp.* T. I. p. 711, 496.

[Justus Raphelengius]

RAPHELENGIUS (JUSTUS), of Joost van Ravelinghen, broeder van den vorige, leerling en peetekind van Lipsius en geleerde. Hij beoefende de Latijnsche poëzy, blijkens zijn *Carmen in novam Nonni editionem van Fr. Nansius* (Lugd. Bat. *Ex offic. Plant.* 1589). Men vindt gedichten van hem bij Gruterus, *Del. poët.* T. IV. p. 2-6, ook onder *Symbola*, bij zijn grootvader Plantyn uitgegeven, maakte hij drie-regelige versjes. Bij Dousa komt een epigram voor in *Justi Raphelengii diligentiam* en was op de Leidsche bibliotheek. Hij gaf in 1588 het *Cruydboeck* van Dodonaeus en beoefende ook de Nederduitsche poëzy, blijkens zijn *tabacks-loff en lasteringh*.

Zie Burmanni *Syll. Epp.* P. II. p. 48; J. Dousae, fel. *Poëm.* p. 176; Peerlkamp, *Poëm. Neêrl.* p. 131; *Cat. Bibl. Publ.* Leid. 132, 342, 464; Schotet, *Gesch. v.d. Tabak*, *Koffij en Thee*, bl. 123.

[Franciscus Raphelengius]

RAPHELENGIUS (FRANCISCUS), broeder van den vorige, leerling van Lipsius, beoefende de Latijnsche letterkunde en poëzy. Hij stierf te Leiden 22 Maart 1643. Hij gaf in het licht:

Notae et Castigationes in L. Annaei Senecac Tragoedias; typis Plant. 8°. L.B. 1621.

Elogia Carmine Elegiaco in Imagines quinquaginta doctorum virorum, Antv. 1587, fol.

Andere gedichten zijn hier en daar verstrooid, bij Gruterus, T. IV. Del. p. 1-2, vindt men er twee, waarvan er een *In J. Macrobium Isaaci Pontani* door Peerlkamp is opgenomen in zijn werk *de Poët. Lat. Neerl.* p. 151 en ook vóór de *Opera Aur. Theodosii Macrobii J. Is. Pentani*, L.B. 1628, 8°.

Zie Sweertius, *Ath. Belg.* p. 258; Valerius Andreas, *Bibl. Belg.* p. 239; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 306; Peerlkamp, l.c.; Moreri, *Dict.;* Hoefft, *Parn. Lat. Belg.* p. 86; Burmanni, *Syll. Epist.* T. II. p. 48, 326; *Nouv. Dict. Hist.* Saxii *Onom* ad IV. 17. *Anal.* 566; Niceron, *Mém.* T. XXXVI. p. 87, 88.

[Jhr. Mr. Alexander Carel Gijsbert van Rappard]

RAPPARD (Jhr. Mr. ALEXANDER CAREL GIJSBERT VAN) werd in 1789 te Amsterdam geboren, was in 1811 taxateurgeneraal der belastingen in de onderscheidene deelen des rijks, en werd bij dit vak overgeplaatst eerst te Werkhoven en Odijk, daarna te Driebergen en Doorn. Later als ontvanger der belastingen te Utrecht benoemd, werd hij uit de ridderschap der provincie in de Provinciale Staten afgevaardigd, totdat, door de opheffing der ridderschappen als grondwettig bestanddeel der regering, dit zijn mandaat op eervolle wijze eindigde. Hij wist in de moeijelijke omstandigheden, waarin de ontvangers tot de belastingschuldigen staan, deze hunne belangen met die des rijks te vereenigen, genoot de algemeene achting en werd bij zijn overlijden te Utrecht, in Julij 1860, zeer betreurd. Hij behoorde toen tot de weinige overgeblevenen, die in 1813, tijdens de Fransche overheersching, gedwongen werden, als garde d'honneur te dienen, niettegenstaande hij zich tot hoogen prijs, wegens de Fransche conscriptie, had doen vervangen. Dit was echter geheel overeenkomstig de staatkunde van het toenmalig geweld; men had op die wijze twee voor één. De gardes d'honneur van Utrecht maakten een deel uit van eene der eerste detachementen, die naar Metz vertrokken. Dit gaf aanleiding, dat zij van Utrecht naar Beusichem het uitgeleide van een aantal stadgenooten ontvingen. Daar aan den maaltijd nog te zamen vereenigd, nam R.F. Elen Modderman het woord, en riep hen in zulk eene hartroerende taal het afscheid toe, dat alle aanwezigen opstaande, het laatste woord van den spreker met weemoedige geestdrift herhaalden: *het Vaderland boven!* Van Rappard werd spoedig met een detachement van Metz naar en over den Rijn gezonden. Te Hanau, door ziekte opgehouden, bevond hij zich aldaar, toen die plaats, na den veldslag bij Leipzig, door de Oostenrijksche en Beijersche troepen stormenderhand werd ingenomen. Aan de tusschenkomst eener Hollandsche aldaar gevestigde familie, had hij het te danken, dat hij niet als

krijgsgevangene werd opgezonden, en reeds in de eerste helft der maand December 1813 te Utrecht terug kwam. Bij de wederverschijning van N a p o l e o n uit Elba in Frankrijk, in Maart 1815, nam v a n R a p p a r d deel aan de zamenstelling van de compagnie vrijwillige jagers te paard van Utrecht, op eigen kosten uitgerust, en werd daarbij door zijne wapenbroeders tot wachtmeester benoemd. Aan den koning zijne diensten mede aangeboden hebbende, werd hij, in de omstreken van Parijs in kantonnement zijnde, tot 2den luitenant van het 1ste regement kurassiers benoemd, bij welk corps hij tot in 1821 in dienst bleef, toen hij, wegens persoonlijke belangen, zijn eervol ontslag verzocht en verkreeg. In 1830 bood hij voor de tweede maal zijne diensten het vaderland aan. Als kapitein bij de plattelands-schutterij van Utrecht aangesteld, nam hij met zijne compagnie deel aan het scherp gevecht bij Calmpthout, dat eene uit Bergen-op-Zoom, onder de bevelen van den kolonel baron d'A b l a i n g v a n G i e s s e n b u r g uitgezonden detachement troepen, op den 4den Augustus 1831, aan de Belgen leverde, en waarbij dezen uit hunne positie verdreven Werden.

Zie *Nieuw Amst. Hand. en Effectenbl*, van 26 Julij 1861.

[Jhr. Mr. Hendrik Anthon, ridder van Rappard]

RAPPARD (Jhr. Mr. HENDRIK ANTHON, ridder van), geboren te Schenkenschans, werd 15 November 1788 aan de Leydsche hoogeschool tot doctor in de regten bevorderd, op eene diss. *de assignatione bonorum*, *liberisa conjuge superstite facienda*, 48 pp., bekleedde tot 1838 het ambt van procureur-crimineel van Gelderland, was ridder der orde van den Ned. Leeuw en van de Pruissische orde van den Rooden Adelaar 3de klasse, en sedert 1828 lid der Maats. van Ned. Letterk. Hij overleed den 6 Februarij 1845 te Arnhem, in den ouderdom van bijna 78 jaren, en vermaakte zijne rijke verzameling van regtsgeleerde boeken aan het Hof van Gelderland.

Zie *Alg. Hand.* van 13 Febr. 1841; *Levensb.* door M. S i e g e n b e e k in *Hand. der Jaarl. Verg. van de Maats. van Ned. Lett. te Leyden* 19 *Janij* 1845, bl. 24-25; H.J. v a n d e r H e i m, *Levensb. van W.L.F.C. Ridder van Rappard* in *Levensb.* 1863. bl. 27.

[Jhr. Mr. J.K., Ridder van Rappard]

RAPPARD (Jhr. Mr. J.K., Ridder VAN), geboren den 2den Maart 1794 te Bergen-op-Zoom, werd als kadet bij de artillerie- en genieschool te Amersfoort geplaatst den 7den Mei 1807, en naar de militaire school te St. Cyr den 4den Mei 1811. Den 5den Julij 1812 werd hij bevorderd tot 2den luitenant bij de artillerie-kompagnie van de 77ste cohorte, en den 19den Maart 1813 aangesteld als 1ste luitenant bij het 8ste regiment Fransche artillerie te voet. Den 24sten Junij 1814 in zijnen rang overgeplaatst bij het 1ste bataillon nationale militie, zag hij zich den 9den Maart 1816 benoemd tot 2de kapitein. Den 17den Junij 1818 bevorderd

tot kapitein bij het 4de bataillon veld-artillerie, werd hij den 21sten September 1823 overgeplaatst bij het 6de bataillon artillerie der nationale militie, den 5den Januarij 1830 bij het 5de bataillon, den 10den October 1830 bij het bataillon vrijwillige artilleristen en den 21sten Februarij 1833 bevorderd tot majoor bij het 1ste bataillon veld-artillerie. Hij werd aangesteld tot luitenant-kolonel bij het 2de regiment artillerie den 22sten Maart 1841, en tot kolonel bij het 1ste regement van dat wapen den 21sten December 1843. Den 8sten Septen 1852 werd hij benoemd tot generaal-majoor en gouverneur van de Koninklijke Militaire Akademie voor de zee- en landmagt te Breda, welke waardigheid hij tot het laatst zijns levens, den 9den Februarij 1855, mogt bekleeden. Onder zijne veldtogten behooren hoofdzakelijk de affaires van Culm, Leipzig en Hanau in 1813; de veldtogt in Frankrijk, bij de affaires van Viton sur Barne, Bar sur Aube en St. Dezier. Bij gelegenheid van den opstand in België was hij in garnizoen te Luik, aan den Helder, op de citadel van Antwerpen enz. Hij was versierd met de Militaire Willemsorde, de orde van den Nederlandschen Leeuw, de kommandeurs-orde van de Eikenkroon, de medaille van de Antwerpsche Citadel en het Metalen Kruis. Hij liet na bij zijne echtgenoote P.E. H u g u e n i n , zoons en dochters.

Zie *Alg. Hand.* van 12 Febr. 1853.

[Willem Louis Frederik Christiaan, Ridder van Rappard]

RAPPARD (WILLEM LOUIS FREDERIK CHRISTIAAN, Ridder VAN), zoon van H e n d r i k A n t h o n y , werd den 3 Mei 1798 te Arnhem geboren, was reeds zestien jaren oud, toen hij aldaar op de Latijnsche school werd besteld, en promoveerde in 1816 van daar naar de Academie, en werd in September van dat jaar als student te Groningen ingeschreven. Hier legde hij zich eerst op de letteren en vervolgens, onder de hoogleeraren G r a t a m a en E n s c h u t , op de regten toe, en deed, na in April 1818 het kandidaatschap in de regten verkregen te hebben, met eenige Groningsche vrienden een reis door Duitschland. In September van dat jaar bezocht hij de Leydsche hoogeschool, waar hij de lessen van K e m p e r , T y d e m a n , S m a l l e n b u r g en H a g e m a n bijwoonde, en den 24 Junij 1820 promoveerde, na de openlijke verdediging eener dissertatie *de auctoritate et usu disceptationum et orationum*, *quae occasione conficiendi commendandique codicis civilis Francici sunt habitae (vulgo: discussions et motifs) in interpretatione legis*, met lof bij V o o r d u i n *(Geschiedenis der Nederlandsche Wetboeken*, D. I. *(Inl.)* bl. 426) vermeld. Kort daarna trad hij als advokaat bij het Hooge Geregtshof te 's Gravenhage op, en nog in hetzelfde jaar werd hem de betrekking van substituut-officier bij de regtbank te Zuilen aangeboden. Hij vervulde deze betrekking tot 1829, toen

hij haar verwisselde met die van officier bij dezelfde regtbank. De nieuwe regterlijke organisatie van 1838 bezorgde hem een veel hoogere plaats in de magistratuur. Te Zutphen gehuwd, en een gedeelte van den zomer, nabij Laren op het landelijk goed *het Ross* doorbrengende, heeft hij toen, naar zijn eigen verklaring, de gelukkigste jaren zijns levens doorgebragt, ijverig in iedere betrekking, praktyk en studiën gelukkig vereenigende, en werd als ingezeten te Zutphen door oud en jong, en in alle standen geëerd en gezien. Vice-president van het collegie van regenten der gevangenis, president der afdeeling Tot Nut van 't Algemeen, curator der Latijnsche school, ouderling en later kerkvoogd bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente, en telkens lid van verschillende commissiën van onderscheidenen aard, wijdde hij, in dien bloeitijd van zijn leven, tijd en krachten aan de algemeene zaak. Doch wijder werd al ras de kring zijner bemoeijingen.

Namens de ridderschap van Gelderland in 1829 gekozen tot lid der Provinciale Staten, had hij ook dáár weldra zulk een goeden dunk van kennis en ervaring gewekt, dat deze vergadering, toenmaals als kiescollegie voor de Landsvertegenwoordiging fungerende, hem in October 1833, en dus op 35jarigen leeftijd, benoemde tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en weldra nam hij in 's lands vertegenwoordiging eene eervolle plaats in. De grenzen voor dit artikel bestemd, gedoogen niet, dat wij zulks bevestigen en verwijzen liever de lezer naar zijne biographie door mr. H.J. v a n d e r H e i m. Krachtig werkte hij mede tot de belastingwet op de bezittingen en de leening van 127 millioen.

Zulks had ten gevolge, dat hij, gevoelende dat zijne herkiezing niet zonder heeten strijd zou volgen, bij zijne aftreding verzocht niet meer in aanmerking te komen. De koning riep hem echter weldra wederom op in een ander gedeelte der vertegenwoordiging, en in 1844 werd v a n R a p p a r d tot lid der Eerste Kamer benoemd. Ondertusschen was hij in 1838, naauwelijks 40 jaren oud, eensklaps van officier der regtbank te Zutphen tot president van het Hof van Gelderland benoemd. Kort na zijne benoeming tot lid der Eerste Kamer, noodigde de koning hem uit zich met eene ministeriële portefeuille te belasten, hij had te kiezen tusschen die van Binnenlandsche Zaken en Justitie; doch hij verzocht den koning buiten aanmerking te blijven Ook toen hem in 1846 nogmaals het ministerie van binnenlandsche zaken werd aangeboden, weigerde hij evenzoo de aanvaarding. Doch toen hij en de baron v a n D o o r n t o t W e s t c a p e l l e in 1847 W i l l e m II overtuigd hadden van de noodzakelijkheid der grondwet-herziening, nam hij, na de aftreding van v a n H a l l (1847), het ministerie van finantiën aan. Slechts twee en een halve maand was R a p p a r d, als minister, werkzaam. Hij keerde tot het amb-

teloos leven weder, en het duurde tot 1849, eer hem wederom de vroegere plaats van voorzitter bij het Geregtshof werd ingeruimd. Ook nu bepaalde zich zijne werkzaamheden niet tot zijn regterlijk ambt. Reeds in 1849 als kerkvoogd der Nederduitsche Hervormde gemeente te Arnhem opgetreden, bewees hij tot in 1859 als voorzitter in het collegie aan die gemeente gewigtige diensten.

Nog een andere werkkring op kerkelijk gebied werd hem geopend. In 1850 werd van Rappard lid der algemeene Synode van de Hervormde kerk; een uitvoerig rapport over de kapittelgoederen te Haaften, in de handelingen der Synode over dat jaar opgenomen, is van zijne hand. In 1835 was hij lid der Synodale commissie en werd als zoodanig in 1858 herkozen. Doch reeds in dit zelfde jaar kwam van Rappard wederom op het staatsbewind.

Toen in April 1853 het ministerie was afgetreden en de vroegere minister van Hall met de zamenstelling van een ministerie werd belast, wendde men zich ook tot van Rappard, en bood hem de portefeuille van finantiën aan; doch hij weigerde. De kiezers riepen hem echter weldra in, om zijne medewerking aan het staatsbestuur te verleenen. Het kiesdistrict Amersfoort koos hem (1853) tot zijn vertegenwoordiger, en ook te Zwolle stond zijn naam naast dien van den gekozene. In 1854 terstond te Amersfoort bij de gewone aftreding herkozen, bleef hij tot 1857 in de vertegenwoordiging werkzaam en nam toen zijn ontslag. Nogmaals werd in December 1853 de ministeriële portefeuille hem aangeboden, doch wederom te vergeefs, en gelijke afwijzing volgde ook later. Trouw bezoeker der afdeelingen van de Tweede Kamer, veelal daarin voorzittende, rapporteerde hij de meeste finantiële wetsontwerpen, bleef zijne optreding in 's lands vertegenwoordiging ook toen niet zonder vrucht, Zoo was hij voorzitter der staatscommissie, in 1853 ingesteld tot het ontwerpen eener nieuwe regterlijke organisatie. In het volgende jaar nam hij met zijn collega uit de Tweede Kamer, Godefroy, de taak op zich, om een gewijzigd wetboek van burgerlijke regtsvordering op te stellen. Van geheel anderen aard waren twee andere staatscommissiën, tot welker voorzitter hij in 1855 door den koning werd benoemd, de eene tot het instellen van een onderzoek naar de maatregelen, welke konden genomen worden, om den omloop van vreemde muntspetiën te beletten, de andere tot onderzoek en regeling der zaken van de Maatschappij van Weldadigheid.

Eindelijk begon van Rappard naar rust te verlangen, en op ruim 60jarigen leeftijd keerde hij voor goed terug tot zijn geliefd geregtshof. Hij genoot die niet lang. Hij stierf den 9 Junij 1862. Hij huwde Elizabeth Theodora Sibilla Louize op ten Noort, hem verscheidene kin-

deren nalatende. Sedert 1830 was hij lid der Maatschappij van Nederlandsche letterkunde. Hij was commandeur van den Ned. Leeuw en Grootkruis der orde van de Eikenkroon.

Hij schreef:

Gedachten over eenige onderwerpen betrekking hebbende tot de aanstaande Nederlandsche Wetgeving, Zutphen, 1819, 8°.

Aanmerkingen op het ontwerp van een Wetboek op het strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden, 7 stukjes, gr. 8°. Nijmegen, 1828.

Het ontwerp van een Wetboek van strafvordering op zich zelf en in vergelijking met de bestaande Fransche Wetgeving beschouwd, 2 d. Zutphen, 1828.

Redevoering bezwaren behelzende tegen de voorgestelde regterlijke organisatie bij Mr. E.G. Lagemans.

Verslag van de handelingen der Tweede Kamer der Staten-Generaal over het Wetsontwerp op de zamenstelling der Regterlijke magt enz., 's Hage, 1835, bl. 389 volgg.

Verdediging van de uitspraak van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 8 *Augustus* 1840, *ten aanzien van den Heer Mr. D. Grave van Hogendorp*, *of art*. 81 *der Grondwet in* 1840, Arnhem, Nijhoff.

In 1841 besprak van Rappard in een anoniem geschrift de vraag naar aanleiding der toenmalige grondwettelijke bepaling '*of er voor iedere onteigening ten algemeene nutte een afzonderlijke wet moet worden gevorderd*, Amst. J. Muller.

De Conflicten van attributie uit een geschied- en staatkundig oogpunt beschouwd, Amst. 1842.

Zie het *Levensb. van Rappard* door Mr. H.J. van der Heim in de *Levensb.* in 1863 door de *Maats. van Ned. Lett.* uitgegeven.

[Frans Alexander Ridder van Rappard]

RAPPARD (FRANS ALEXANDER Ridder VAN), zoon van Carel Paul George, Ridder van Rappard en van Maria Anna van der Hoop, werd den 24 April 1793 te Utrecht geboren. In Augustus 1808 geplaatst hij het landdrost-ambt van het departement Utrecht, werd hij, na de opheffing daarvan, in 1812 belast met de werkzaamheden der stedelijke geldmiddelen om, in 1814 zijn loopbaan aan het departement van oorlog als eerste klerk te beginnen, een loopbaan die besloten werd met het hem bij de intrede van het jaar 1861, op zijn verzoek, verleend eervol ontslag als secretaris-generaal en zijne benoeming tot raad-adviseur. Kunnen groote verdiensten als ambtenaar, vooral in laatstgemelde betrekking, hem niet worden ontzegd, ook in andere opzigten stichtte hij veel nut; nu als kerkvoogd der hervormde gemeente en regent van het burgerweeshuis en de fundatie der vrouwe van Renswoude, dan als lid van den gemeenteraad zijner woonplaats en van onderscheidene commissiën ter bevordering van onderwijs en opvoeding. Reeds in 1815 in de orde der vrijmetselaren opgenomen, was hij tot twee maal toe regerend

Meester en laatstelijk lid van den raad der Ouden in de loge l'Union Roijale en gedeputeerd Groot Meester nationaal voor de symbolieke graden. Als zoodanig het hoofd der orde in Nederland, Z.K.H. Prins Frederik, vertegenwoordigende. mogt hij diens volle vertrouwen genieten, en getuigde deze in het openbaar, bij eene plegtige gelegenheid, uit de volheid des harten, dat hij in van Rappard een boezemvriend bezat, dat deze hem, niet alleen in maçonnieke aangelegenheden, maar ook in het gewone leven, in menig opzigt, tot steun en raadsman was. Op geschied- en letterkundig gebied eindelijk was van Rappard met groote zaakkennis en volhardenden ijver werkzaam. Behalve zijne bekende verzameling *Alba Amicorum* uit de 16e en 17e eeuw, waarvan een overzigt in N. Reeks van werken der *Maatsch. van Ned. Letterk.* D VI. St. II voorkomt, liet hij tal van handschriften na, deels geschreven of onderteekend door Vorsten, Veldheeren, Staatslieden, Geleerden, Dichters enz., deels door personen vermeld in het *Staatk. Ned.* van J. Schelte ma. Steeds bereid belangstellenden daarmede ten dienste te staan, kwam, door zijn toedoen, menige onbekende bijzonderheid aan het licht, en was het voorzeker daaraan toe te schrijven dat onderscheidene geleerde genootschappen hem het lidmaatschap aanboden. Zoo was hij corresponderend lid van de Thuringisch-Sachsicher Verein, lid van het Provinciaal Utrechtsch genootschap van kunsten en wetenschappen, van het Friesch genootschap van geschiedenis, oudheid- en taalkunde te Leeuwarden en van de maatschappij der Ned. letterkunde te Leiden. Ook bij het Vorstelijk huis bleven zijne veelzijdige verdiensten niet onopgemerkt; Koning Willem I benoemde hem tot ridder der orde van den Ned. Leeuw, Willem II bevorderde hem tot Kommandeur dier orde, Willem III schonk hem de ridderorde van de Eikenkroon met de Ster en maakte hem, bij het verlaten van zijne ambtelijke loopbaan, ridder grootkruis dier orde. Voor den man, van wien zijn vriend Dr. J.H. Halbertsma verklaarde ‘dat zijn leven was gewijd aan het raden der verlegenen, het verdedigen der onschuldigen, het te regt brengen der gevallenen; het helpen van ongelukkigen, altoos met eerlijke middelen en het woord der ware humaniteit,’ werd het tijdelijke plotseling met het eeuwige verwisseld. Op een feest bij den commissaris des Konings in Utrecht, ter gelegenheid van 's Konings verjaardag, op 19 Februarij 1867 gaf hij geheel onverwacht den geest. Zijne echtgenoote, Jonkvr. Ewoudina Louisa Elisabeth Storm van 's Gravensande, schonk hem 4 zoons en 4 dochters, waarvan bij zijn dood nog 2 zoons en 3 dochters benevens 20 kleinkinderen in leven waren.

Men heeft van hem:

De Fundatie der Zielebroeders te Utrecht in 1436, Utrecht,

1839. met steendrukpl. 8°. in het *Tijdschrift voor Gesch. en Oudh.* 5de Jaarg.

Herinneringen aan Mr. A.J.W. van Dielen, *Oud-Maire van Utrecht*, in het genoemde *Tijdschrift*, 5de Jaarg.

Overzigt eener Verzameling Alba amicorum uit de 16de *en* 17de *eeuw*, *met fac similés* in de *N. Reeks van Werken der Maats. van Ned. Lett.* D. VI. St. II.

In hands. heeft hij nagelaten een afgewerkt opstel over den Harderwijkschen geleerde en magistraats-persoon, E r n s t B r i n c k , geput uit drie albums van hem, in v a n R a p p a r d 's bezit.

Zie *Kron. van het Hist. Gen.* D. VI. bl. 79; *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. II. bl. 148, D. III. bl. 429; *Handelingen van de maatsch. der Ned. letterkunde te Leiden*. 1868. Part. berigt.

[Henricus Rappardus]

RAPPARDUS (HENRICUS), in 1728 geboren, zoon van T h e o d o r u s R a p p a r d , was heer van Nederhorst, Overmeer en Riethoven en predikant te Nederhorst den Berg, Hij schreef:

Gedenkteeken der Goddelyke Hulpe. opgericht te Nederhorst (den Berg) op den tweede van Bloeimaand 1779, *by gelegenheid*, *dat de Heere hem getrouw geacht hadde* 25 *jaaren aldaar in de Bedieninge te stellen*, Amst. 1780, 4°.

Zie *Boekz. d. Gel. Wereld.* April 1807.

[Jodocus Rappardus]

RAPPARDUS (JODOCUS), geboren in 1589, en Hervormd predikant te Wezel, waar hij in 1663, 74 jaren oud, overleed. Bij de inname dier stad door S p i n o l a , 5 Sept. 1614, werd hij door de Spanjaarden in de preek bij zijn langen baard van den kanzel gesleept. Later heeft hij zich als ijveraar voor den hervormden godsdienst zóó onderscheiden, dat men hem te Wezel in de groote kerk een gedenkteeken heeft gesticht. Zijne fraaije afbeelding gaat in groot formaat in plaat uit, in zittende houding, voor zich een bijbel, waarop hij wijst. Gesneden in een achtkant medaillon door een overigens onbekend meester (uit die streek), H. v a n L e n n e p . Hij was van hetzelfde geslacht als de voorgaande. (Zie hieronder).

[Jodocus Fredricus Rappardus]

RAPPARDUS (JODOCUS FREDRICUS), zoon van J o a n n e s , werd in 1706 als proponent te Vianen beroepen, in 1730 emeritus en overleed in 1735.

Hij schreef:

De dwaaze Atheïst, Amst. 1712, 4°.

Christelijke Godgeleerdheid, Vianen, 1713, 8°.

Zie B r a n s , *Kerk. Reg.* bl. 80; A b c o u d e , *Naamr. Aanh.* bl. 174.

[Daniel Ras]

RAS (DANIEL), dichter uit het midden der 17de eeuw.

Zie J. H e i b l o e q , *Farr. Lat. Belg.* p. 244; H e r i n g a , *Naaml. van Dicht.* bl. 71.

[Ernst Ras]

RAS (ERNST), med. dr., gaf in het licht:

Hippocrates Coi, *Aphorismi*, *dat zijn: Kort en bondige Leeringen of Regulen enz.*, *uitgeleid en verciert met Ned. aanteekeningen*, Middelb. 1665, m. portr. van den overz. kl. 8°.

Zie *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. II. bl. 512.

[Emanuel Ras]

RAS (EMANUEL), in 1694 te Alkmaar geboren, werd in 1727 aldaar lid der vroedschap en bekleedde sedert meermalen het ambt van schepen en burgemeester. Hij bediende inmiddels de voornaamste staats-commissiën, zoo te Hoorn als in den Haag, en werd in elk collegie om zijne wijsheid en ervaring voor een der bekwaamste regenten gehouden. Hij overleed den 17 October 1761.

[Maximiliaan Vylain, baron de Rassenghien]

RASSENGHIEN (MAXIMILIAAN VYLAIN, baron DE). Hij stamde af van de burggraven van Gend en droeg eigentlijk den naam van Maximilian de Gand, dict Villain of Vilain. Hij was een der rijkste en aanzienlijkste edelen van Vlaanderen, zoon van Adrien de Gand, diet Vilain, heer van Rassenghien, van St. Jan Steen, en admiraal van Vlaanderen, en van Margaretha van Stavelen, vrouw van Isenghien, Glayon, Chaumont, enz. Maximiliaan erfde de meeste bezittingen van zijne moeder. Hij werd door den Spaanschen koning eerst tot baron van Rassenghien, daarna tot graaf van Isenghien verheven. Reeds vroeg geraakte hij in aanzien, maar werd ook reeds ras in de twisten, welke het vaderland verdeelden, gewikkeld.

In 1567 tot stadhouder van Fransch-Vlaanderen aangesteld, had hij al daar veel te strijden met de voorstanders van den Hervormden godsdienst, tegen wien hij van tijd tot tijd met gelukkig gevolg het zwaard gebruikte. Bij het ontstaan der troublen, na den dood van Requesens, werd hij, daar men wist, dat hij aan den koning aangenaam was, naar Spanje gezonden, om, van wege de Algemeene Staten, verslag te doen wegens de muiterij en wegens den noodlottigen toestand des vaderlands. Teruggekeerd, bevond hij zich den meesten tijd bij Don Jan, en speelde eenigzins de rol van bemiddelaar tusschen dien vorst en de Algemeene Staten. Hierdoor was hij bij de sluiting der Brusselsche Unie niet tegenwoordig, en hij schijnt de onderteekening zoo lang mogelijk te hebben ontweken, om zich voor geen partij te moeten verklaren. Doch op den 16 Januarij 1577, zijnde twee dagen voor zijne onderteekening, werd hij des nachts met den abt van Nienhoven gevangen genomen door sommige burgers van Brussel, waarschijnlijk uithoofde van zijn dubbelzinnig gedrag en van zijne Spaanschgezindheid. Deze onvoorziene omstandigheid noopte hem eindelijk tot het verbond toe te treden, en hij onderteekende het op den 18 van Louwmaand, waarvan het gevolg was dat hij eerlang weêr ontslagen werd. Het was niet uit

genegenheid voor de zaak der vrijheid, maar de drang der omstandigheden, die hem met de tegenstrevers van Don Jan vereenigde. Dit duurde evenwel kort; eerlang onttrok hij zich aan het beleid der openbare zaken, leide zijne waardigheid van lid van den raad van oorlog neder en begaf zich naar het gewest, waarover hij stadhouder was. Aldaar hield hij zich onzijdig, totdat de zaken voor Don Jan een meer gunstigen keer hadden genomen. Toen, als hoofd zijner provintie, was hij een der eersten, die zich met de Waalsche gewesten vereenigden, en die een verdrag van verzoening met Parma sloten. Deze handelwijs verwierf hem de gunst des konings en des landvoogds; het leed niet lang of hij werd tot lid van den Raad van State en tot voorzitter van den Raad van geldmiddelen benoemd, in welke betrekkingen hij ijverig zijn pligt waarnam tot aan zijnen dood, die in 1583 voorviel.

Zie d'Espinoy, *Nobl. de Flandre*, p. 159, 161; *Nob. des P.B.* Supp. p. 111, 117; Strada, *de bello Belg.* T. I. p. 213, 261, 419, 427. Voorts Bor, van Meteren, Wagenaar, op onderscheidene plaatsen; J.C. de Jonge, *Unie van Bruss.* bl. 191, 192; vooral *Hist. Généal. des Mais. de Guines*, *d'Ardres*, *de Gand* etc. door André du Chesne Tourageau.

[Asseghem van Raswerdt]

RASWERDT (ASSEGHEM VAN) of Raeswerdt, een Ommelander edelman, gehuwd met vrouwe Bymen of Byma, weduwe wijlen Abbe van Heemstra, een afstammeling van Abbe van Heemstra, Vetkooper edelman, die zich in 1421 met der woon in Groningen had nedergezet. Abbe en zijne vrouw woonden vroeger in den Ham, doch werden aldaar geplunderd en van al hunne kleinoodiën beroofd door een Groninger burger, Heine Voele genaamd. Later gingen zij met der woon naar Loppersum, waar hunne dochter Bawyna huwde met den vermaarden Roelof van Munster, heer van Ruinen en Ruinerwold, slotvoogd van Koevorden en drost van Drenthe. Zij hadden twee zonen, Mencke (zie op Ham Meinert van der) en Sapper, die ook Sippe genoemd wordt. Wij teekenen dit op, wijl deze tak der familie van Heemstra, in het werk van van Hettema en van Halmael, *Stamboek van den Frieschen vroegeren en lateren adel*, niet is opgenomen.

Na het overlijden van haar echtgenoot werd Bawyna van Heemstra in 1533 beleend door hertog Karel van Gelder, met het kasteel te Wedde, en liet het in 1536 aan haar zoon George van Munsterna.

Zie *Holl. Illustr.* 4de Jaarg. No. 50, p. 395. mss. aanteek. nopens het gesl. *Heemstra*.

[George Rataller]

RATALLER (GEORGE)(*), afstammeling van een aanzienlijk

(*) Hans en Ulrich Rataller, broeders, ontvingen brieven van adeldom van Maximiliaan van Oostenrijk, dd. Freyburg 17 Oct. 1498. (het diploma er in bezit van den Baron mr. van Heemstra, te Leyden.) Jan was gehuwd met N. Souck, Johan was rentmeester en raad in den Hove van Friesland.

Friesch geslacht, volgens Ferwerda in 1528 te Leeuwarden geboren(†), zoon van Joan Rataller, eerste rentmeester en raad van Karel V in Friesland, en van Ida van Loo Gerritsdochter. Hij werd het eerst in de schoolkerk van St. Catharina, door Antonius van Keulen onderwezen en had Suffridus Petrus tot medeleerling. Eenigen tijd daarna ging hij naar de St. Hieronymus school te Utrecht, waar hij onder Georgius Macropedius groote vorderingen maakte.

Hij had toen reeds zulk eene neiging voor de poëzy, dat zijn vader er zich over verontrustte en hem de beoefening er van afraadde, wijl die schadelijk zou zijn voor zijn fortuin. Rataller legde zich nu te Leuven op de regtsgeleerdheid toe. Hij was daar in 1548, en ging het volgend jaar naar Frankrijk, en vervolgde te Bourges, onder Stephanus Stratius, zijne studiën. Zijne omstandigheden waren er niet schitterend, blijkens een brief door hem uit deze stad aan Lodewijk van Vlaanderen, burgemeester van Utrecht, geschreven, waarin hij dezen verzocht hem van wege den keizer gedurende drie jaar een inkomen te verschaffen, ten einde zijne studiën in de regten te voleindigen. Na vervolgens de hoogescholen van Italië bezocht en zich ook daar op de regtsgeleerdheid toegelegd te hebben, werd hij raadsheer in den raad van Artois, in plaats van Jacques de Rebrocizettes. Van daar ging hij naar Mechelen, waar hij in 1560 raadsheer in den Grooten Raad werd. Terwijl hij deze betrekking waarnam, zond hem de regentes Margaretha van Parma (1565) naar Frederik II, koning van Denemarken. Zich gelukkig van zijn zending gekweten hebbende, werd hij den 11 Augustus 1569 tot president van den raad van Utrecht benoemd en bekleedde dit ambt tot zijn dood, den 6 October 1581.(**) Hij overleed plotseling in zijn beroep in de raadzaal, en was in het laatst van zijn leven de vraagbaak van velen, en inzonderheid gezien bij den president van der Mijle. Hij bleef ook de bijzondere vriend van Willem Canter, en tevens van de meeste geleerden van zijn tijd. Rataller was een goed dichter en als zoodanig door Adrianus van der Burch, die hem in een lijkzang betreurde, Paquot,

(†) In 1520 volgens Scheltema, in 1528 volgens het *Stamb. van den Frieschen Adel*, D. I. p. 265, en de Wal, *de claris Fris. Jurecons.* p. 13, 29, 427, 465.

(**) Dit jaartal wordt opgegeven door Val. Andreas, Suffridus Petrus en een brief van Justus Lipsius. Sweertius noemt 1 October 1580 zijn sterfdag.

Janus, Brouckhusius en Adriaan van Royen geprezen. Hij huwde Margaretha van Loo, die hem overleefde, bij wie een zoon, Philips, griffier bij den Provincialen Raad van Utrecht, en twee dochters, Cornelia, gehuwd met Philip Doublet, tresorier der Staten-Generaal, wiens afstammelingen den naam van Rataller hebben aangenomen, en Catharina, die den 29 April 1568 geboren werd en den 11 September 1628 overleed. Zij was de tweede vrouw van Hugo Muys van Holy, ridder, heer van de Ketel en Spalandt en burgemeester van Dordrecht.

Men heeft van hem:

Hesiodi Opera et Dies, *Latino carmine elegiaco reddita a G.R. Subjunctus est ejusdem Ratalleri Epigrammatum Liber Unus*, Francof. 1546, 12°.

Sophoclis, *Poëtae Tragici*, *Ajax Flagelifer*, *Antigone et Electra Latinè. G.R. interprete*, Lugd. 1550, 8°. Ook in de volgende verzameling: *Tragoediae selectae Aeschyli*, *Sophoclis*, *Euripidis; cum duplici interpretatione Latina*, *unâ ad verbum*, *alterâ carmine. An.* 1577. *excudebat Henr. Stephanus*, *illustris viri Huldrichi Poëtae Typographus*.

Sophoclis Tragoediae quot extant. Latino carmine redditae a G.R. Antv. 1570, 12°., 1576, 12°.

Euripidis Tragoediae tres: Phoenissae, *Hippolytus coronatus*, *atque Andromache. Latino carmine conversae a G.R. Accesserunt Fragmenta ex veteribus Graecis Poëtis apud Stobaeum ab eodem autore*, *eodem versuum genere*. Antv. Christoph. Plantinus, 1581, 16°. Nicolaas Heinsius bezat een exemplaar met eigenhandige verbeteringen van Rataller.

'Et fabula (Hippolytus) cum Andromachi et Phoenissis Latino ornatu a Ratallero donata prodüt Antv. 1581. Valckenaerius et ipse vetustatis poëticae judex acutus, et motus sententia Jani Brouckhusii, Adriani Royeni et Petri Burmanni Secundi, vitam Ratalleri versionem suae editioni An. 1768 e regione addidit.' (Peerlkamp.)

Brevis Catalogus omnium Praefectorum, *sive Toparcharum*, *qui Ultrajectinam ditionem sub Carolo V et filio ejus Philippo Hispaniarum Rege gubernarunt*, *itemque Praesidum*, *qui Senatui Supremo praesiderunt*. Deze lijst is gevoegd in de *Script. Fris.* van Suffridus Petrus (uitg. van 1690, p. 382-385). Rataller had hem dezen *Catalogus* den 12 Mei 1574 gezonden.

Men vindt Latijnsche brieven van Rataller aan Adriaan van der Burch in de door Bertius uitgegeven *Illustrium et clarorum Virorum Epistolae selectiores* etc., Lugd. Bat. 1617, 8°. en in *Epist. select. Cent.* II, no. VI, een brief aan Adr. van der Myle.

Elegia in Obitam Guilielmi Canteri (gest. 18 Mei 1575). Suffridus Petrus bezat dit vers in het oorspronkelijke.

Paquot deelt de opdragt zijner *Electra Clar. viro Stephano Stratio*, *Biturigibus Legum Antecessori* mede.

Zie Suffr. Petri *de Script. Fris. edit. Ult.* p. 376-380; *App. ad Chron. Joaun. de Beka*, *edit. Lappii*, p. 190, 191; Lipsii *Ep.* 28 *Cent. I*; Locrii *Chron. Belg.* p. 595; Sweertii *Ath. Belg.* p. 275, 276; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 266; Burmanni *Traj. Erud.* p. 277-281; Paquot, *Mém.* T. III. p. 151 seqq.; C. Barthii *ad Statii Theb. II.* p. 113; *Hippolytus Euripidis ed. Valcken*. p. XII, XIII. *Praef.;* Bothii *ad Sophocl. Philoct.* vs. 1311; Hoefft, *Parn. Lat. Belg.* p. 12; Peerlkamp, *de Poët. Lat. Neêrl.* p. 126, 127; Suffr. Petri *App. ad Bekam*, p. 190; Rodenburchius n *Deá. de Jure Conjugi*, *Delio. Poët. Belg.* p. 838; J. Dousae *Ep.* I. IV. et *Cupid.* Lib. I. Eleg. XI et *Del. Poët*. p. 106; Adr. van der Burchius, *Poëm.* p. 109; Gesnerus, *App. T. I. Bibl.* Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 342; Fabricii, *Bibl. Graec.* Lib. II. o. XVII. § II; Graevii *Orat. in Acad. Traj. Nat.* Saxe, *Onom.* T. III. p. 263. *Anal.* 633; de Wal, *de Clar. Fris. Jurecons.* p. 29 seqq. 424; van de Water, *Utr. Plac.* D. II. p. 1053; Gouthoeven, *Chron.* bl. 109; Hooft, *Ned. Hist.* B. XXV. bl. 1112; Scheltema, *Staatk. Ned.;* Kok, Hoogstraten, Kobus en de Rivecourt, *Nouv. Biogr. Gén.*; *Biogr. Univ.; Biogr. Hist.;* Bayle, *Dict.* T. IV. p. 36; Benthem, *Holl. Kirchenst*. T. II. p. 286; Jöcher, Rotermund, Moreri; ms. Brief van de Regering van Oudewater, betreffende de familie Rataller, 1605 i. p. fol. 'Avec les signatures de membres de cette famille.' Zie *Cal. d. Mss.* etc. La Haye, 12 et 13 Oct. 1855. p. 13.

[Philips Rataller]

RATALLER (PHILIPS), zoon van den vorige, werd in 1586 door Leycester tot griffier van 't Hof van Utrecht, benoemd, en in hetzelfde jaar met Modet door de vroedschap dier stad naar Engeland gezonden, van waar hij in 1587 wederkeerde.

Zie Bor, *Ned. Hist.* B. XXI. bl. 38 (731), bl. 81 (794), bl. 72 (952), B. XXII. bl. 3 (756); Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VIII. bl. 168, 190, 216.

[Jan Rataller]

RATALLER (JAN), welligt een kleinzoon van Johan en zoon van Hieronymus van Rataller, dien hij in 1550 opvolgde als grietman van Tietjerksteradeel. Hij was Kornelis de Hooge, die zich voor een bastaard van Karel V uitgaf, behulpzaam in het opstellen van zeker boekje, getiteld *Hoognodige Waarschuwing*, te Leyden in 1585 uitgegeven. De Hooge werd ter dood gebragt en Rataller, die gevlugt was, gebannen.

Zie Bor, *Ned. Hist.* B. XVIII. bl. 6 (363); Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VII. bl. 493, 494; Sminia, *Nieuwe Naaml. van Grietm.* bl. 130.

[Johannes Ratelband]

RATELBAND (JOHANNES) werd omstreeks 1715 te Amsterdam geboren, en liet zich den 23 Augustus 1735, in den ouderdom van 20 jaren, te Leyden als student inschrijven.

In 1740 verdedigde hij er, onder S c h u l t e n s , eene *Dissertatio de convenientia admirabili Dialecti Arabicae cum Hebraea in Universo Linguae ambitu* (L.B. 1740, 4°.) In hetzelfde jaar werd hij proponent en predikant te Holyrood, in 1744 aan de Koog, in de banne van Westzaan, in 1745 te Leeuwarden, van waar hij in 1766 als hoogleeraar in de godgeleerdheid en akademie-prediker te Franeker werd beroepen. Hij aanvaardde den 6 Januarij van 't volgend jaar deze bediening met eene *Oratio de pietate Christiana Theologo prorsus necessaria*. In 't Hollandsch overgebragt met den titel:

Inwyings Redevoering over de Christelyke Godsvrugt, *den Godgeleerden volstrekt noodzakelijk*, - *opentlyk uitgesproken in de Academie-kerk*, *als Zijn Hoog Eerw. het Hoogleerampt in de Godgeleerdheid plegtiglyk aanvaardde den* 6 *January* 1767, Leeuw. 1767, 4°.

In 1781 legde hij de rectorale waardigheid neder met een *Sermo Academicus de librorum Apocryphorum*, *ut vocant*, *lectione et excussione omnibus Christianis utili et necessaria*. (Franeq. 1781, 4°.) In 1791 werd hij emeritus en den 15 Junij 1793 overleed hij, in den ouderdom van 78 jaren en 4 maanden,

Behalve de gemelde dissertatie en oratien, gaf hij nog in het licht:

De voorzigtige opregtigheid den Leeraars des Nieuwen Testaments noodzakelyk aangeprezen uit Mattheus XV vs. 16, *ter bevestiging van Do. Ad. van Duyfhuys te Nieuwendam*, Amst. 1744, 4°.

De kragt des Gebeds betoogt uyt Israels Triomf en Amaleks Nederlaag, *op 't Gebed van Moses*, *ter opwekking van Nederlands Israel ter voorbereiding van de Wekelykscbe Bedestonden uit Exodus XVII:*8-14, Amst. 1748.

Zevental Leerredenen en uytgelezen Bijbelstoffen op verscheiden Tyden en Gelegenheden, Amst. 1756,

Elisa's Dood en Begrafenis ter nagedagtenis van Herm. Wesselius, *uit* 2 *Kon. XIII*, Leeuw. 1755, 4°.

*Leerrede over Jezaia XLV:*7 *tot een algemeenen Dank-*, *Vast- en Bededag*, Leeuw. 1758.

Zie *Cod. Stúd. Acad. L.B.; Bibl. Hag.* Cl. II. p. 220; *Boekz. der Gel. Wer.* 1767. *a.* bl. 83. 1768. *b.* bl. 382-316, 1794. *a.* bl. 668; *Naaml. der Pred.* 1791. bl. 199; V e e r i s , *Vern. Kerk. Alph.* bl. 163; A b c o u d e , *Naamr. Aanh.* bl. 272, 2e *Aanh.* bl. 126, 3e *Aanh.* bl. 18, 4e *Aanh.* bl. 21; A r r e n b e r g , *Naaml.* bl.

[Herman Arnold Rath]

RATH (HERMAN ARNOLD) of R a e d t , geboren te Bommel, studeerde te Leyden, werd J.U.D. en was sedert 1591 hoogleeraar in de regten te Ingolstadt. In 1601 werd hij, met behoud zijner betrekking, te Munchen beroepen, keerde in 1613 weêr naar Ingolstadt terug, werd in 1617 prof. cod. van F e r d i n a n d en M a x i m i l i a a n en raad der hertogen W i l -

helm en Albert van Beijeren. Hij overleed ongehuwd den 4 Januarij 1625.

Hij schreef:

D. de Sententia judiciali, 1610.

D. de Fidei jussoribus, 1616.

Assertiones ex subtitissima Juris accrescendi materia, 1617.

De Contrahenda emtione et pactis inter emptorem et venditorem compositis, *An.* 1617.

Quaestiones controversiae in materia pignorum, 1622.

Zie *Ann. Ingolst.* T. I. p. 117, 245; Rotermund.

[Ignatius Rath]

RATH (IGNATIUS), zoon van den vorige, werd in 1663 hoogleeraar der Institutionen te Ingolstadt en raad van den koning van Beijeren. Hij overleed den 19 October 1688.

Hij schreef:

Institutionum Imperialium Libri IV, Munchen, 1688, 4°.

Zie Rotermund; *Mederi Annal*.

[Arnoldus Rath]

RATH (ARNOLDUS), Jur. Dr. en professor in de regten te Ingolstadt, raad der keurvorsten van Keulen en Beijeren, overleed aldaar den 25 Mei 1671.

Hij gaf in het licht:

Assertiones sponsalitiae et matrimoniales, 1623.

De contractibus et de testamento solemni, 1627.

De poenis secundarum nuptiarum, 1628.

De his, *qui testamenta facere possunt*, 1629.

De potissimis quibusdam Juris communis et certarum constitutionum Batariae, *vulgo Landrecht inscribi solitarum*, *differentüs*, 1632

De usu capionibus et praescriptionibus, Ingolst. 1640, 1651, 4°.

De continuatis Juris Romani et praescriptiaribus, 1640.

De continuatis Juris Romani et bojoarici differentüs, 1642.

Tractatus de deposito, 1644.

De potissimis Juris Romani et Bojoarici quoad processum edictalem differentüs, Ingolst. 1645, 4°.

De Senatus consulto Vellejano. Part. III, 1648.

De damno injuria dato eod. an.

De secundis nuptiis, *Part. II*, Ingolst. 1650 et *Pars tertia*, 1652.

De rei vindicatione, 1651.

Quaestiones illustres ex diversis Jur. Utr. materiis, 1652.

De contrahenda et dissolvenda emtione, Ingolst. 1653, 1657, 4°.

De rescindendo venditione, 1654.

De Senatus Consulto macedoniano, 1655.

De rebus creditis, 1657.

De evictionibus. 1660.

Tractatus theoretico-practicus de actionibus, 1669.
De interdictis ad ordinem Institut. Imper. 1670.
Laetus in obitum Chph. Besoldi Icti, gevoegd bij de 4de uitgaaf van zijn *Synopsis*.

Zie J ö c h e r , R o t e r m u n d , M e d e r i *Ann. Ingolst.* T. II. p. 387; K o b o l d s , *Lex.* p. 544; *Hamb. Bibl. Hist. Cent. VII.* p. 115; F o p p e n s , *Bibl. Belg.* T. I. p. 102; S t r u v i i *Bibl. Juris Selecta*, p. 192, 208, 232, 369.

[Jan Pieter Rathlauw]

RATHLAUW (JAN PIETER), te Amsterdam geboren aldaar chirurgijn en vroedmeester in 't midden der 18 eeuw, een leerling van I J v e s en F e r n e r , bestudeerde de vroedkunde te Parijs en Londen, doch werd, toen hij zich, ter uitoefening van dit vak, te Amsterdam had neêrgezet, door het collegium medicum afgewezen. Dr. V e l s e r maakte hem met het geheim van een verloskundig instrument van R o o n h u i j s e n bekend, waarvan hij een afbeelding en beschrijving in het licht gaf.

Men heeft van hem:

Verhandeling over de cataracta en derzelver differente speciën met een keurlijke, *na het leven afgeschetste*, *plaat*, *op dewelken men met een opslag van het oog ontdekken kan alle de verscheide zoorten van de gebreken*, *van derzelver oorzaken*, *kentekenen en gevolgen*, *benevens een nieuwe manier van operatiën en derzelven voortreffelykheid boven de gewone manier voorgestelt*, *enz. enz.* Amsterdam 1751 8°. Ook in het Fr.

Het berugte geheim in de vroedkunde van Rogier Roonhuizen ontdekt. Amst. 1767 8°. l.v.l. Hier tegen:

Klaare bewijzen, *dat het berugte geheim in de vroedkunde van Roonhuisen*, *ontdekt en uitgegeven door J.P. Rathlauw*, *volstrekt valsch*, *en het Instrument daarin afgebeeld*, *gevaarlijk en onnut in de tweede gevallen is*. Amst. 1767.

J.D. Schletting, *Embryacia nova deteeta of eene heel nieuw en nuttige vroedkundige behandeling in de meest moeijelijke baaringen*, *eertijds gelukkig uitgeoefent door R. Roonhuizen*, *en over de* 50 *jaren geheel bedekt gehouden. Nu ontdekt en beschreven met plaat en eene bijvoeying van andere onbekende zaaken in de Mierenchites*. Amst. 1767. *Appendix* etc. Ibid 1767 8°.

*Brief aan den Heer van *** bevattende eenige aanmerkingen op en van het werk uitgegeven door J. de Visscher en Cr. van de Poll*, *geïntituleerd*, *tweeledige verhandelingen. rakende het Roonhusiaans geheim in de vroedkunde*. Amst. 1754 4°.

Opmerkingen nopens den dollenhondsbeet, *en de middelen daartegen* in *de Werken der Kon. Maats. te Göttingen*, waarvan hij lid was.

Zie *Gottinger gel. Anz.* 1753 S. 265, 269, 381, 889 ff; O s i a n d e r , *Lehrb der Entbindungskunst*, 1 Th. S. 268-275; H e r s c h i n g , B. IX. Abth. I. p. 115; R o t e r m u n d ; *Boekz. der Gel. wereld*, 1752 à 427.

[Christianus Rau of Ravius]

RAU of RAVIUS (CHRISTIANUS), werd, zoo men wil, in 1613 te Berlijn geboren. Hij ontving zijn eerste opvoeding te Rostkoe en van daar begaf hij zich naar Sora, waar hij hoogleeraar in de aardrijkskunde werd. Uit een brief van L u d o v i c u s d e D i e u aan I s a a c V o s s i u s, den 21 Januarij 1642 geschreven, blijkt het, dat hij in het Oosten gereisd heeft, zeer ervaren was in het Persisch en het Turksch en vele handschr. uit het Oosten had medegebragt. Het is twijfelachtig of hij omtrent dien tijd, of na zijn vertrek uit Utrecht, te Oxford onderwijs heeft gegeven in de gewijde talen. In 1643 kwam hij te Utrecht en schonk vier oostersche boeken aan de bibliotheek aldaar. In 1644 hield hij een *Oratio de scribendo Lexico Arabico*, en werd hem, doch zonder jaarwedde, verlof gegeven de oostersche talen te onderwijzen.

Bij besluit van den 17 Junij 1644 ontving hij *f* 400, van den 6 Januarij *f* 150 en den 3 Maart *f* 600. Nog in dit zelfde jaar vertrok hij. Later ontmoeten wij hem te Stockholm bij Koningin C h r i s t i n a en te Upsal, vervolgens onderwees hij in 1669 en 1670 de oostersche talen te Kiel. Van daar ging hij naar de hoogeschool te Frankfort, waar hij in 1677 overleed.

Men vindt zijn grafschrift bij R o t e r m u n d, die 34 werken van hem vermeldt, o.a.

Panegyricae orationes duae de linguis orientalibus, Traj. 1643, 4°.

Observatio ad Universam Europam pro discendis rebus et linguis orientalibus, Ibid, 1644.

Ortographiae et Analogiae, *vulgo Elymologiae*, *Ebraicae delincatio*, *praemissa verae Etymologicae seu Lexico generali concordantiarum manualium Hebraearum*, Amst. 1646.

Grammatica generalis Hebraica, *Chaldaica*, *Syriaca*, *Arabica*, *Samaritana*, *Anglica*, Loud. 1648, 8°.

De Dudaim Rubenis dissertatio philologica, Upsal. 1655, 8°.

Annotationes in versus postremos Geneseos capitis XXX, Ibid, 8°.

Apollonius Pergaeus ex versione Arabica. Latinè, Kol. 1661 8°.

Versio nova in Caput IV Geneseos cum quibusdam annotatis, Ibid, 1664, 8°.

Versio Latina ex Hebraeo, *seu priorum capitum Genescos cum nolis theologico-philologicis*, Ibid, 1665, 8°.

Chronologia infallibilis de annis Christi ex solo Veteri Testamento demonstratis, *silicet concepti*, *nati*, *baptizati*, *passi*, *resurgentis*, *adscendentis*, *die Pentecostes Paracletum mittentis*, *juxta ductum codicis Ebraei*, *numquam visum demonstrativae demonstrationes; Praemitluntur aliquot magnorum virorum censurae*, Ibid. 1669, auctior 1670. Deze *Chronologia* is, volgens een brief van S c h e f f e r u s, door C e l s i u s, professor in de wiskunde, wederlegd.

Synopsis Chronologiae Biblicae centum Epocharum Biblicarum ab orbe condito ad adscensionem Christi. Berolini, 1670, fol.

Orbis hieraticus Levitarum per quinquagenos Jojaribi orbis deseriptus, Ibid, 1670, fol.

Excussio discussionis ineptae Abrahami Calovii, Ups. 1671, fol.

Disputatio Chronologica de plenitudine temporis Christi in carne a priori deducta, Franc. ad. Oderam, 1673, 4°.

Triginta arcana Biblica contestantia aerum Christi anno mundi 4041 *non* 4000, *ut Calovius docet*, Ibid. 1675, fol.

A Discourse of the Oriental tongues, *viz. Ebrew*, *Samaritan*, *Calde*, *Syriac*, *Arabic and Ethiopic. Together with a general Grammer for the said tongues. Whereunter is added the Synonyma's of the Herbrew tongue*, Lond. 1648, 1649.

Ses (qui) decuria Epistolarum adoptivarum, *ex variis orbis partibus commissarum circa Orientalium studiorum promovendorum curam*, Ibid, 1648.

Verba quaedam Anglicana, *Latina*, *Graecaque ab Hebraeo fonte deducta*, Ibid, 1647, kl. 8°.

Catena Magnetica.

Fons Sionis.

Ortographia Arabica.

Zie Schefferi, *Suec. Liter.* p. 401; le Long, *Bibl. Sacra*, T. II. p. 920, 1163, 1164, 1179, 1238; Jo. Fabricii *Hist.* T. V; *Bibl. Fabr.* p. 508; Burman, *Traj. Erud.* p. 285-288; *Syll. Ep. Burm.* T. III. p. 590, T. V. p. 145; Krause, *Animadv. ad Boecl. Bibl. Orat.* p. 380; Crenii *Animadv. Phil. et Hist.* Part. II. p. p. 187; Imbromatus, *Bibl. Lat. Hebr.* p. 332; Moller, *Hom. Mosc.* p. 252, Mollerus, *Isag. ad Hist. Duc. Slesvic et Holsat.* Part. IV. C. I. § 4; Fellerus, *Monum. ined.* p. 569; Buchneri, *Epist.* p. 48; *Cat. der Bibl. van de Maats. van Ned. Lett.* D. II. bl. 424. Molleri, *Cimbria liter.* T. II. p. 680; Id. *Hypomneni* p. 463; Semler, *Levensb. aus der brit. Biogr.* T. VII. p. 574; Jöcher, Rotermund.

[Johannes Jacobus Rau]

RAU (JOHANNES JACOBUS), zoon van den wijnhandelaar Johannes Rau en van Magdalena Muller, werd in 1668 te Raden, een kleine stad in de Swabische Kreits geboren. Toen hij 14 jaren oud was, bestelde zijn vader hem in een chirurgijnswinkel te Regensburg. Hij bleef er drie jaren, verliet toen zijn vaderland en kwam te Bergen in Noorwegen in dienst bij den chirurgijn Trauen. Doch welhaast verliet hij dit land en begaf zich naar Amsterdam, waar hij scheepsdoctor werd op een oorlogschip *de Graaf van Bentheim*, en later op het schip van den vice-admiraal Schey, dien hij op zijn togt naar Engeland om den Prins van Oranje derwaarts te brengen, volgde. Teruggekeerd legde hij zich te Leiden en vervolgens te Parijs op de genees- en heelkunde toe. In 1694 keerde hij naar Leyden terug, waar hij zich den 23 Maart als student liet inschrijven. Reeds den 11 Mei verdedigde hij een *Dissertatio de ortu et regeneratione dentium* onder Carolus Drelingcourt, ter verkrijging der doctorale waardigheid en vestigde zich te Amsterdam, waar hij onderwijs gaf in de anatomie en de geneeskunde, en vooral de chirurgie uitoefende. Hij verbeterde de operatie van den steen, eene kwaal, aan welke destijds, mogelijk door het

meerdere gebruik van bier dan in onze dagen, veel meer lijders waren dan tegenwoordig, gelijk daarentegen, de thans zoo talrijke zenuwziekten toen minder algemeen schijnen te zijn geweest. R a u had gelegenheid de ruwe behandeling van zekeren Franschen monnik, Frère J a q u e s (Frater J a c o b u s d e B e a u l i e u), die zich te Amsterdam op die hoogst gevaarlijke bewerking toelegde, op te merken. Hij toonde het gebrekkige daarvan aan, vervaardigde een verbeterd werktuig, en werd daarop met den post van operateur van den steen bekleed, die te voren van de heelkunde afgezonderd was. Hij was gelukkig genoeg, niet minder dan 1600 menschen van die pijnlijke kwaal te genezen. Ongelukkig echter was hem het toen nog zoo veelvuldig zwak eigen, zijne geneeswijze geheim te houden, waardoor zoo vele lijders van de weldaad verstoken werden, die eene opentlijke bekendmaking hem zou hebben verschaft. Echter ging de ontdekking niet geheel verloren, maar werd in Holland door J. D e n y s, chirurgijn en vroedmeester te Leyden, en in Duitschland door H e i s t e r het eerste gevolgd. Zijn roem als ontleedkundige gaf curatoren der Leydsche hoogeschool in 1705 aanleiding om hem tot het houden van anatomische demonstratiën op de daartoe ingerigte schouwplaats uit te noodigen, 't welk hij met algemeene toejuiching deed. In 1713 werd hem de opengevallen post van hoogleeraar in de ontleeden heelkunde aangeboden, welk ambt hij op den 26 van Herfstmaand aanvaardde met het houden eener *Oratio de methodo Anatomen docendi et discendi*. In 1718 legde hij de rectorale waardigheid neder met eene *Oratio de inventoribus et usu vasa replendi*. Hij overleed echter reeds den 18 van Herfstmaand 1719, ten gevolge eener meer en meer verergerde ongesteldheid, die hem reeds een geruimen tijd te voren, in de vervulling zijner ambtsverrigtingen merkelijk belemmerd had. Hij vermaakte aan de hoogeschool zijne verzameling van voorwerpen, de ontleedkunde betreffende. Hij is door A l b i n u s en S a n d i f o r t geprezen. Zijn beeldtenis bestaat. Hij gaf in het licht:

Epistola de inventoribus septi scroti ad F. R u y s c h i u m, Amst. 1699, 1721, 4°.

Responsio ad defensionem F. R u y s c h i i *pro septo scroti*, Leyden, 1713, Amst. 1721, 4°.

Observ. Chir. de calculo renum vesicae, *urethrae*, *lithotomia. In quibus Lithotomiae methodum J.J. Rau*, L.B. 1731, met platen, uitg. door J. D e n y s, *Leyd. Ordin. Chir. lithotom. obstreticandi artem exercens et coram obstreticibus praelegens*.

Fabulae mytologicae, door D. V a l e n t i n i uitgegeven, en bij zijn *Amphitheatrum Zoolimicum* gevoegd.

Zie J. D e n y s, *Heelk. Aanm. over den Steen der Nieren*, *Blaaze*

en Waterpyp, *het snijden derselven*, *mitsgaders over de blaassteek*, *daar benevens eene aantooning dat de wijze van Steensnijden*, *weder geoeffent door J.J. Rau*, *is de gegrondste*, *veiligste en gelukkigste van allen*, met pl. Leyd. 1730; *Index Supell. Anatom. quam Acad. Bat. quae Leidae est legavit vir clar. Joh. Jac. Rau*, *rogatu illustr. et ampliss. Acad. istius Curat. ex Urbis Consul. confertus a B.S. Albino*, *qui et vitam ejus et curationem quam calculosis adhibuit instrumentorumque figuras addidit*, L.B. 1725. 4°. *Introd. van den Hoogl. E. Sandifort*, vóór zijn *Museum Anatom.* p. XIV. XXII. XXV. In Vol. I wordt de *Supell. Anatom.*, aan de akademie vermaakt, beschreven; T e W a t e r , *Narr.* p. 204, 205; S i e g e n h e e k , *Ges. der L. Hoog.* D. I. bl. 258, 262, D. II. bl. 101, 173-174, 275; I d e n s e e en A l i C o h e n , *Oude en Middel-Gesch. der Geneesk.* bl. 475; *Bibl. Med. C.H. à Roy*, T. I. p. 330, 331, T. IV. p. 1658-1661; *Bibl. Univ.;* N i e u w e n h u i s , M u l l e r , *Cat. van Portr.;* J ö c h e r , R o t e r m u n d , *Boekz. der Gel. Wer.* 1725.

[Sebald Rau]

RAU (SEBALD), zoon van J o h a n n E b e r h a r d R a u , hoogleeraar in de Oostersche talen en Godgeleerdheid te Herborn, werd aldaar den 4 October 1721 geboren, studeerde onder zijn vader, tot dat hij candidaat in de godgeleerdheid was. Ook legde hij zich op de letter- en Oudheidkunde en Oostersche talen toe, en maakte zich als dichter bekend. In 1744 verdedigde hij eene *Disputatio de cultu rationali sub Vet. Test. Oeconomia*. Hij studeerde vervolgens nog een jaar te Utrecht en bezocht in de vacantie de bibliotheek en geleerden te Leyden. In 1749 werd hij, in de plaats van M i l l , lector in de Hebreeuwsche en Oostersche talen, den 2 Maart 1750 buitengewoon, den 27 April 1752 gewoon hoogleeraar in de Oostersche talen en oudheidkunde aan de universiteit te Utrecht, den 6 Mei 1771 ook in de typische en uitlegkundige godgeleerdheid. Den 7 Mei 1810 werd hij emeritus en den 10 Januarij 1818 overleed hij. Hij huwde S u s a n n a S e b i n a R e y t s m a , uit een deftig Friesch en Amsterdamsch geslacht gesproten. Hij was Ridder van de Koninklijke orde der Unie, lid van het Zeeuwsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, en liet een zoon (die volgt) en drie dochters na.

Hij gaf in het licht:

Disputatio de cultu rationali sub Veteris Testamenti oeconomia, Herborniae, 1744, 4°.

Diatribe de epulo funebri gentibus dando in Jes. XXV:6-8, Ultraj. 1747, 8°.

Oratio de monumentis veteris ecclesiae orientalis, *deque usu*, *quem adferunt Theologo Linguarum perito*, Ibid, 1730, 4°., in het Ned. vert. door M. S c h a g e n , met aanmerk. 1750, 4°.

Exercit. de Autore atque usu antiquissimi in Leviticum Comment. Judaeis Siphra dicti, Ultraj. 1750, 8°

Diss. philol, *de eo*, *quod fidei merentur Judaeorum monu-*

menta sacris in antiquitatibus et sensu earum mystico, Ultraj. 1751.

Oratio de eloquentia et sublimitate Scriptorum antiqui fosderis, Ibid, 1752, 4°.

Exercit. in Ps. XLII:7, 8, Ibid. 1753, 4°.

Beiden in *Opusc. Belg. Liter.* van O e l r i c h s , T. I.

D. de iis, *quae ex Arabia in usum tabernaculi sunt petita. Ib. eod.* 4°. *recusa*, Lips. 1755.

Positiones Philolog. controversae in fasciculos collectae P. II., Ultraj. 1753-60, 8°.

Oratio de ortu et progressa deque impedimentis studii literarum Orientalium, Ibid, 1754, 4°.

D. de Vindemia et torcularibus veterum Hebraeorum, Ibid. 1750.

D. de statu exinanitionis atque exaltationis Christi in Jes. LIII, Ibid, 1756, 4°.

Specimen philol. in Obad. V:1-8, Ibid. 1757, 4°.

Disq. philol. de locis aliquot V.T., Ibid. 1758, 4°.

D. de Testamenti factione Hebr. ignota, Ibid, 1760, 4°.

Exercitationes V philol. adversus C.F. Houbigant. prolegomena in Script. sacram, Amstelod. 1761-1767, 4°. in *Belg. Liter. Opusc.* T. I, II.

D. de aedibus veterum Hebraeorum, Ultraj. 1764, 4°.

Or. de judic. in philol. Orient. regundo, Ibid, 1760, 4°.

D. continens observ. ad varia Codicis V.T. loca, Ibid. 1774, 4°.

D. de Armis Veterum Hebraeorum, *P.I.*, Ibid, 1781, 4°.

D. de usu nominis elohim in quibusdam V.T. locis ib. eod. 4°.

Exerc. philol. ad Car. Fr. Houbigantii prolegomena in Script. sacra, L.B. 1785, 4°. maj.

Or. panegyrica in natalem centesimum et quinquagesimum Acad. Traj. dicta in templo urbis primario, Ultr. 1786, 4°. *(Redevoeringen en Dichtstukken ter vieringe der plegtige Inwijding van de Hoogeschool te Utrecht.)*

Eenige onder zijn praesidium gehoudene disputationes, als van G e r h . K u i p e r s , *Observ. ad Varia V.T. loca*, Traj. 1774, 4°. *Observ. ad nonnulla Cantici Canticorum loca*, Traj. 1774, 8°., van P e t r . A n d r . v a n K o t h e n ; *De eo quod Arabes ab Aramaeis accesserunt et in suam scribendi ac loquendi rationem derivarunt*, Ibid, 1775, 4°.

Orat. duae, *prima de difficultalibus*, *quibus prematur studium antiquit. Judaieae*, *deque Judicio in eo regundo*: *altera de benefic. a Deo Opt. Max.*, *inde a Juventute in se collatis*, Ultr. ad Rhen. 1805, 8°. mag.

Zijn portret vindt men in de *Ann. Theol.* Rinteln, 1791.

Zie H a r l e s *de Vitis Phil.* T. IV. 1772. 8°. no. 5; *Neues gel. Europa*, T. XVI. p. 1059; S a x i i *Onom.* P. VII. p. 197, 444.

Rotermund; *Nouv. Biogr. Génér.;* Heringa, *de Audit.* p. 149, 205; J. Teissedre l'Ange, *Lofrede enz. op S.T. Rau*, bl. 64, 65; *Kunst- en Lett.* 1805. D. I. bl. 226, 1809. D. II. bl. 193, 1818. D. I. bl. 32.

[Sebald Fulco Johannes Rau]

RAU (SEBALD FULCO JOHANNES), eenige zoon van den vorige, werd den 16 October 1765 te Utrecht geboren. Hij was voor het aanleeren van talen geboren. Hij leerde het Fransch en Hoogduitsch als kind van monsieur Bourdon en de Paltzische studenten, die de lessen van zijn vader hoorden en aan diens huis verkeerden. Met het Latijn, Grieksch en Oostersch begon hij mede nog als kind. Ook had hij reeds vroeg veel smaak in de Latijnsche en Oostersche poëzy. De rector Reitz en de hoogleeraar van dien naam, maakten hem met het werktuigelijke der eerste bekend. Na de Latijnsche scholen doorloopen te hebben, genoot hij aan de hoogeschool het onderwijs van zijn vader, Reitz, Saxe, Hennert, Rossyn, doch legde zich hoofdzakelijk op de Oostersche letterkunde toe, en van de vaardigheid, waarmede hij de Oostersche handschriften las en de gemakkelijkheid waarmede hij ze vertaalde, strekt ten blijke de Arabische proeve, welke hij, nog geen 19 jaren bereikt hebbende, onder voorzitting van zijn vader, verdedigde, en aan Johan Adriaan van de Perre opdroeg. In deze verhandeling gaf hij eene keurige beschrijving van een Arabisch handschrift over de edele en kostbare gesteenten, omstreeks de dertiende eeuw, zoo 't schijnt, door een geleerden Egyptenaar, Achmed Teafaschi, vervaardigd, waarvan hij tevens eenige hoofdstukken in het oorspronkelijke uitgaf, in het Latijn vertaalde en met aanteekeningen ophelderde. Reeds lag het geheele handschrift door hem vertaald, en waren de bouwstoffen voor het geheele werk verzameld, toen het bij Leyden's ramp verbrandde.

Reeds vroeg maakte hij zijn werk van wijsgeerige vergelijkingen, zoo in het vak der taal- als in dat der dicht- en karakterkunde. Deze zucht werd hem hebbelijk, en hij gaf daarvan in later tijd de schoonste proeven. Reeds vóór zijn 15de jaar werd hij lid van het genootschap *Dulces ante omnia Musae*, en leverde hij daarin eene *Vergelijking der Homerische helden met die der Arabieren*. Twee jaren later gaf hij eene proeve zijner vorderingen in de Latijnsche dichtkunde in het licht. Te Utrecht was hij ook lid van den vaderlandschen dicht- en letterkundigen kring, waartoe ook eenen Hinloopen, Carp, Klein en Bellamy behoorden, en arbeidde o.a. met hem aan den *Poët. Spect.* en de bevallige *Proeven voor het Verstand*, *den Smaak en het Hart*.

Na zijne studiën, ook in de godgeleerdheid, onder Burman, Bonnet, Vos en van Hamelsveld volbragt te hebben, besliste een schijnbaar toeval het lot van zijn volgend leven. Even 18 jaren oud, op een tweede reis met zijne

ouders naar de vaderlijke geboortestad Herborn, noopte hem eene gelegenheid, om zijne krachten als gewijde redenaar in de Fransche taal te beproeven. De gelukkige uitslag dezer poging bepaalde zijne keus onherroepelijk tot het leeraarambt. Naauwelijks was hij, nog geen 20 jaren oud, tot den predikstoel toegelaten, of hij werd bij de Waalsche gemeente te Harderwijk en nog in het zelfde jaar bij die te Leyden beroepen. In het laatst van 1787 benoemden curatoren hem, den begaafden redenaar, tot gewoon hoogleeraar in de godgeleerdheid aan de hoogeschool dier stad, en den 12 April van het volgend jaar aanvaardde hij deze bediening met eene *Oratio de eo quod jucundum est in studio theologico*. Den 13 September 1794 werd hij, in plaats van den overleden hoogleeraar S c h e i d i u s , als hoogleeraar met het onderwijs der Oostersche talen en oudheden belast, en den 18 October van dat jaar opende hij zijne lessen met eene rede *de Poëseos Hebraicae prae Arabum Poësi praestantia*, *tam veritatis quam Divinae majestatis Religionis*, *in Veteri Codice Sacro traditae*, *argumento*.

Daar het besluit tot zijne aanstelling met eene betwistbare meerderheid genomen was, werd het, kort na de omwenteling van 1795, door de toen aangestelde curatoren voor nietig verklaard, omdat R a u , wegens zijne bekende gehechtheid aan het stadhouderlijk huis, bij de toenmalige bewindvoerders in ongunst was. In 1799 werd hem echter den leerstoel in de talen en oudheden op nieuw opgedragen. Ook aanvaardde hij in het zelfde jaar de waardigheid van hoogleeraar in de gewijde dichtkunst en welsprekendheid met eene redevoering *de Poëticae facultatis excellentiâ et perfectione*, *spectata in tribus Poëtarum principibus*, *Scriptore Jobi*, *Homero et Ossiano*.

Twee malen bekleedde hij de rectorale waardigheid, en sprak bij die gelegenheid *de Jesu Christi ingenio et indole perfectissimis per comparationem cum ingenio et indole Pauli Apostoli illustratis* en *de Natura optima Sacrae Eloquentiae magistra*. De pennestrijd tusschen C r a s , R a u en N.N. over deze redev. vindt men in *K. en L. bode* 1806, No. 15, 1806, No. 8, 30.

Tot leedwezen van alle beminnaars van echte begaafdheid en bondige geleerdheid, werd hij den 7 December 1807 door eene korte maar hevige ziekte weggenomen. Den 28 Januarij 1794 was hij in den echt getreden met jonkvrouwe G e r t r u d e S t e p h a n i e , gravinne van R a n d w i j c k , die hem twee dochters en vier zonen schonk. De koning van Holland vereerde hem met de ridderorde der Unie en stelde hem, weinige dagen voor zijn dood, tot redenaar van deze aan. De Koninklijke Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem, die der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, het Curatorschap van het Stolpiaansch Legaat, het Utrechtsch en Zeeuwsch Genootschap en anderen boden hem het lidmaatschap aan.

Teissedre l'Ange en van der Palm hielden lijkredenen op hem; Bilderdijk, de Bosch en Hinlopen hieven treurzangen aan. De Bosch en Pieter van Winter, Cornelis van Lennep, J.H. Hoeufft en P.H. Marron vervaardigden bijschriften op zijne afbeelding. Er bestaat o.a. eene zeer groote en zeer schoone in zwarte kunst, door C.H. Hodges, en eene kleinere door denzelfden.

Willmet telde Rau onder de beroemdste oosterlingen in ons land, en gaf hem den roem van sierlijkheid en bevalligheid, waarvan zijne *Specimen Arabicum*, *continens Descriptionem et Excerpta Libri Achmedes Teifaschii de gemmis et lapidibus pretiosis; quod praeside Patre*, *die XVII Junii* 1784, *Traj. ad Rhen*, *publice defendit filius S.T.R. auctor* ten bewijze strekt. Ook is de hand van den meester zigtbaar, zoo in zijne gemelde orationes als in die *de Jesu Christi ingenio*, in het Ned. overgezet door J. de Kruyff, en in 1798 te Leyden uitgegeven (*Redev. over het allervolmaakst karakter van J.C. opgehelderd door eene vergelijking met dat van den Apostel Paulus*), als in de taalkundige proeven zijner leerlingen van Vloten, Silvestre de Sacy, Tydeman en andd.

Van zijne gewijde welsprekendheid zijn de volgende proeven voorhanden:

Sermons sur divers textes de l'Erit. S. par feu Mr. Seb. Fulco Jean Rau, Leide, 1809, 10, 11, waarvan het derde deel afzonderlijk verscheen met den titel: *Sermons sur divers textes de l'Histoire et la passion de J.C.*, Leide, 1811. Deze drie bundels werden door Teissedre l'Ange uitgegeven.

Quatre Sermons de feu Mr. Seb. F.J. Rau, *Doct. et Prof. de Theol. et de Langue et Antiquités Orientales etc. I. Sur la justification. II. Sur l'amour pour Jésus Christ. III. Sur S. Paul aspirant à la perfection. IV. Sur les vertus du Chrètien dans le Commerce des hommes*, Leide, 1861. 8°. (*Publiés avec une courte Préface par son fils Mr. S.J.E. Rau*.

Eene leerrede in den *Bundel van Aanspraken*, *Gebeden en Leerredenen*, *gedaan te Leyden op den* 18 *en* 25 *van Louwmaand*, *door J. Roldanus*, *L. Egeling*, *S.F.J. Rau*, *N. Schotsman*, *H. Proper en W. Broes*, Leid. 1807. Ook afzonderlijk (*Discours et prière* etc.) en vert.

Aanspraak en Gebed, *gedaan op den* 18 *Januarij* 1807, *in de kerk der Walsche Gemeente te Leyden*, *na de ongelukkige gebeurtenis*, *die stad overgekomen*, *op den* 12 *derzelfde maand. Uit het Fransch vert. door F. Saubert*, Leyd. 1807, gr. 8°. Ook vertaald door *D.Th. Kemper*, *Secret. van Ouder-Amstel*, gr. 8°. *ten zijnen kosten gedrukt te Amst. Ter Boekdrukkerij van P.E. Briët en alléén ten voordeele van de stad Leyden te bekomen bij C. Timmer aldaar*.

Ook is het antwoord der Walsche Synode gegeven op den brief der Remonstrantsche Broederschap, om uitnoodiging tot eene nadere vereeniging der Protestanten in ons vaderland, in 1798 aan dezelve gerigt, en door Y p e y geprezen, door hem opgesteld.

Reeds in zijn jeugd beoefende R a u de Latijnsche poëzy, waarvan hij verschillende uitstekende proeven heeft gegeven. Afzonderlijk verscheen:

Trajectum ad Rhenum. Accedunt Constant. Hugenii de eodem Argumento Epigrammata 1782, *Traj. ad Rhen. Sumtis autoris literis Postianis*.

Bij gelegenheid dat dit dichtstuk verscheen, wenschte o.a. de hoogleeraar Y. v a n H a m e l s v e l d zijnen leerling over deze eerste openbare proeve geluk en deed deze voorspelling:

> 'Carmine dicta tuo, patria urbs te tollet honora,
> Et referet larga praemia digna manu.'

Zijne overige gedichten zijn verspreid. Zijn *Ode*, bij gelegenheid dat de Utrechtsche hoogeschool het jaarlijksch feest ter inwijding van haren nieuw aangestelden rector magnificus in 1805, op muzyk gesteld en door een vaderlandsch dichter in het Nederduitsch overgebragt is ook in de lofrede van T e i s s e d r e l ' A n g e bewaard; de *Ode* aan F r a n c i s c u s B u r m a n , waarin hij S t e p h a n u s ' marteldood bezingt en anderen. (*Ad virum Celeb. Franc. Burmannum Fr. fil. Fr. nep. quum Acta Apostolica*, *latino carmine reddidisset*, Traj, ad Rhen. 1783 of iets later). Hij schreef ook eene Latijnsche ode in het keurig album van zijnen vriend J. d e B o s c h en eene Alcaische Ode van uitstekende waarde, gerigt aan denzelfden dichter, bij gelegenheid dat deze zijne *Poëmata* uitgaf. Men vindt ze achter de *Praefatio* dezer verzameling, Utrecht, 1803.

Het plan der heeren L u c h t m a n s van een *Sylloge* te geven, waarin R a u 's *Opuscula Philologica*, *Oratoria* en *Poëtica* zouden opgenomen worden, schijnt niet voltrokken te zijn. Ook beoefende hij niet minder gelukkig de Fransche poëzy. Proeven daarvan zijn de *Cantiques* 53, 55 en 64, in de *Cantiques pour le Culte Public*, *Recueillis et Imprimés par ordre du Synode Wallon. A Dordrecht*, *chez A. Blussé et fils*, 1803.

Gelijk vroeger gemeld is, maakte hij een der sieraden uit van den bekenden dichteren kring van jongelieden, met eene H i n l o p e n , C a s p . K l e i n , B e l l a m y . 'In dezen kring,' zegt zijn lofredenaar, 'vertoonde zich de geest van R a u geheel gelijk hij was, in zijne edele oorspronkelijkheid en volle kracht, zoo rein, zoo vrij, zoo meesterlijk groot, dat de hooge bedoelingen der Goddelijke Voorzienigheid niet waren te miskennen.'

Ofschoon hij na zijn twintigste jaar niet meer gedicht heeft, komen er hier en daar blijken van zijn dichterlijk vernuft voor, zoo als in de *Poëtische Spectator*, *uitgegeven door eenige*

Vaderlandsche vrienden, Amst. 1784, waarvan het eerste stukje van hem is, en in de *Proeven van verstand*, *den smaak en het hart*, Dordrecht, 1790. Hierin vindt men o.a. zijn romance *Ewald en Elize*, welke de dichter zelf op geringen prijs schatte, na het lezen van het *Roosje* van zijn vriend Bellamy, en eene *Ode aan Cidli*, vol schoone en stout geteekende beelden. Met welk eene teedere vriendschap hij aan Bellamy gehecht was, leert zijn treurzang op zijn dood, in l'Ange's lofrede opgenomen. Dat dichtstuk was mede rijmeloos, zoo als de meeste zijner gedichten. Meer andere vindt men in de aangehaalde lofrede, een goed bewerkt artikel over hem in van der Aa's *N.B.A.C. Woordenboek*, en eene verhandeling van J. Clarisse, *Iets over S.F. Rau als dichter*.

Ook beoefende Rau in zijne jeugd de teeken- en schilderkunst. Ook schreef hij: *Beoordeel. van ingekomen schilderij stukken bij de Leydsche Schilder- en Teeken-Academie Ars aemula Naturae*. Leid. 1805.

Zie J. Teissèdre l'Ange en W. Bilderdijk, *Lofr. en Lijkz. op S.F.J. Rau*, Haarl. 1808; v.d. Palm, *Gedenks. van de Kon. Orde der Unie*, bl. 149-152; Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt, Te Water, *Narratio*, bl. 240, 241; Siegenbeek, *Ges. der L. Hoog.* D. I. bl. 325, 345, 348, 362, 364, 377, 378, 379, 382, 383, 424, D. II. bl. 232-234, 416; *Gal. Hist. des Cont*. T. VIII p. 48; Borger, *Orat. de modesto ac prud. Saor. Liter. interpr*. i. f Wyttenbach, *de obitu Wynpersii et Ravii* in *Bibl. Crit*. T. X. p. I; *Opusc.* T. II. p. 218; Seb. Rau, *Orat. Duae*, p. XXXIII-XXXIV; Willmet, *Orat. de retinenda antiq. Bat. in Litt. Orient. gloria* (1805); Te Water, *Aanspr. op de Jaarl. Verg. der Maats. van Ned. Lett.* 1805; J. de Bosch, *Carmen ad vir. et clar. et amic. S.F.J.R. eloq. s. Vindicem egregium;* J. Hinlopen *ad eundem*, *Orat. egregium* afzonderlijk en vóór Rau's *Orat. de Naturâ*, *Optima Eloq. Sacr. Mag*; J.C. Souchay, *Disc. pron. dans l'Eglise Walonne à Leyde à l'occasion du décès de fen Mr. S.F.J. Rau*; A. Ypey, *Ges. van de Christ. Kerk in de* 18e *Eeuw*, D. VI. bl. 271; Glasins, *Godg. Ned.;* Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* (Eerste Serie, D. IV. bl. 279, D. IX. bl. 491, 491-497; Bouman, *Mem. Clar.* p. 22, 23, 208; Peerlkamp, *de Poët. Lat. Neerl.* p. 343, 344; Hoenfft, *Parn. Lat. Belg.* p. 252; Bouman, *Ges. der Geld. Hoog*. D. II. bl. 502; van Kampen, *Ges. der Ned. Lett. en Wet.* D. II. bl. 394, 395, 570, 571, D. III. bl. 242; v.d. Aa, *N.B.A.C. Woord*. D. III. bl. 62 volgg. J. Clarisse, *Iets over S.F.J. Rau als dichter* in *de Fakkel*, 11e Jaarg. *De Rec. ook der Rec* D. VIII. bl. 1 volgg. Collot d'Escury, *Holl. Roem*, A. II. 287, III. 87, 88, A. III. 397, 398, A. IV. (1) 247, 248, IV. (2) 348, 349, 350, 409, A. III. 270, 271; Sepp, *Proeve van Pragm Ges. der Theol in Ned.* (3de dr.) bl. 18, 46, 113, 153, 155, 215, 246, 511, 520; *Briefw. van Mr. W. Bilderdijk met M. en H.W. Tydeman*, D. I. bl. 27, 54. Bellamy, *Gez* (Amst 1785) bl. 49; *Konst- en Lett.* 1809. D. II. bl. 190, 1818 D. I. bl. 32; J.W. te Water in *Hand. der Maats. van Ned. Lett.* 1808. bl. 1; *Geschiedk. Gedenks. enz. van Lodewijk Bonaparte*, D. II. bl. 28; *Bibl. voor Theol. Lett.* 1811. *Konst- en Lett.* 1803. D. I. bl. 226; *Cat. de la Bibl. Walonne à Leyde*, S. p. 50, S. p. 56; *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. I. bl, 276, D. III. bl. 320, 506; Muller, *Cat. van Portr.; Biogr*,

Univ.; Biogr. Hist, H. de Bosch, *In funus - Ravii - Sol. Orat. celebr*, *ab J.T. l'Ange*. 12 Febr. 1808. Dez. *Ad Ravium eloq. s. vindicem. egr. c. vers. Belg. G. Bilderdijkii*.

[Frederik Rauer]

RAUER (FREDERIK), godgeleerde en wiskundige, curator der school te Lingen, in het midden der 18 eeuw, werd predikant te Delden en later op het eiland *Santa Crux*, waar hij overleed. Hij schreef:

Diss. de octo beatitudinum gradibus, *Praes. Ensii*.

Het gelove der Uitverkorenen Gods. Deventer 1752.

Zie *Neues Westphal. Magaz*. XI *Heft*. p. 235; Rotermund.

[Jan George Rauppe]

RAUPPE (JAN GEORGE), werd den 7 Julij 1762 te Stettin geboren. Als violoncist gaf hij in 1782 concerten te Amsterdam, die zeer bezocht werden, en vestigde zich aldaar. Na zich vervolgens lang in Frankrijk en Engeland te hebben opgehouden, keerde hij naar Amsterdam terug, werd violoncist bij de voornaamste muzijkvereenigingen aldaar, bij het orchest van het *Théâtre Français*, bij de concerten van *Felix Meritis*, de Zondags concerten van *Eruditio Musica*, *Harmonica* van *Manège* en violoncist-Solo bij het Hollandsch tooneel 'Rauppe (schreef Gregoir) affectionnait particulierement la musique classique. Comme violoncelliste il avoit des qualités inconcertables qui le plaçaient à côté des premiers virtuoses de son temps. C'était egalement un excellent lecteur, en voici la preuve: Le celèbre violoncelliste Fräntzl, à une repetition a Amsterdam de son 8°. concerto, fut ravi du talent de Rauppe. Ce morceau commençait par un solo de violoncelle à l'orchestre. Rauppe le joua avec une telle precision que Fräntzl se tourna vers le pupitre du violoncelle-solo, disant *Ich bitte lieber Hernn Rauppe noch einmal*. Na den dood van zijn vrouw, in 1823, begon hij te kwijnen. Hij overleed te Amsterdam den 15 Junij 1824.(*)

Toen de Vos zijn dood aan de leden van het Koninglijk Nederlandsch Instituut, waarvan hij, sedert 4 Mei 1808, lid was, aankondigde, voegde hij er bij: 'wie, die de toonkunst bemint en haren invloed op het menschelijk hart erkent, zal niet met ons het te vroeg verscheiden van den grooten Rauppe betreuren? Van zijne bekwaamheden, zijne vaardigheden is slechts één stem. Algemeen bekende men dat hij in het vak welligt eenen mededinger onder de kunstenaars in Europa had.'

Zie Gregoir, *Biogr. der artistes Music. Neêrl. p*. 146, 147; *Konsten Letterb.* 1814, D I. bl. 385, D. II. bl. 18; Muller, *Cat*, *v. Portr*.

[George Rauppe]

RAUPPE (GEORGE) zoon van den vorige, te Amsterdam geboren, ontving in 1803 piano-les van zijn oom Hug en van

(*) Volgens de *Naaml. der leden enz. van het Kon. Ned. Instit.* bl. 72 in 1844. Rauppe stelt zijn dood in 1814.

zijn vader, en werd door den laatste op de violoncel onderwezen. Na den dood van deze, werd hij door zijn oom opgevoed, begon zijn studiën te verzuimen, vertrok naar Oost-Indië, waar hij stierf.

Zie G r e g o i r t.a.p.

[J.B. Rauppe]

RAUPPE, (J.B.) broeder van J a n G e o r g e R a u p p e , oom van den vorige, den 12 October 1766 te Hessen-Cassel geboren, had uitmuntenden aanleg voor de muziek, ontwikkelde zich zeer jong, reisde in Duitschland, Zweden, Noorwegen, Denemarken, en vestigde zich eindelijk te Londen. Hier knoopte hij betrekkingen aan met de voornaamste meesters en vooral met C r a m e r , den violonist, die hem onderwees. In Holland weêrgekeerd, vestigde hij zich te Amsterdam, en onderscheidde zich als 1e violist bij vele orchesten. Zijn toestand was echter niet gunstig, hij vertrok derhalve op nieuw naar Duitschland. Het jaar van zijn dood is onbekend.

Zie G r e g o i r t.a.p.

[Jacob Rauscher]

RAUSCHER (JACOB), zoon van A d a m R a u s c h e r , werd te Pirmasins, in Frankrijk, den 9 December 1771 geboren. In 1773 nam hij dienst in een regement onder den generaal d e S c h e f f e r , te Maastricht nam deel aan de veldtogten tegen de Engelschen, Russen, Oostenrijkschen en Pruissen. In 1807 werd hij directeur der muziek bij het corps gardes-chasseurs te Delft opgerigt, onder den kolonel C o r t H e y l i g e r s . Omstreeks denzelfden tijd ontmoeten wij hem onder de leden der kapel van Koning L o d e w i j k , dien hij in 1808 naar Utrecht en Amsterdam volgde. Het militaire leven moede, vestigde hij zich ter laastgenoemde plaatse en verbond zich aan het orchest van den Hollandschen Schouwburg en de concerten van *Felix Meritis*. In 1815 dirigeerde hij de muziek der schutterij te Amsterdam (2e regement), waarvoor hij verscheidene composities vervaardigde. Hij overleed te Amsterdam den 7 Januarij 1834. Hij gaf, behalve eenige cantaten er een fraai concert voor *Cor di Basetto* in het licht:

Marschen en signalen voor de tamboers en pijpers van de Nederlandsche armeé. 's Hage 1815 8°.

Signalen voor de trompetters van de Hollandsche Kavallery. 's Hage.

Zie G r e g o i r , t.a.p. bl. 147, 168.

[Nicolaas Willem Rauwenhoff]

RAUWENHOFF (NICOLAAS WILLEM), med, doctor te Amsterdam, was bestuurder van het Genootschap *Doctrina et Amicitia* en was lijfmedicus van koning L o d e w i j k , overleed in 1818.

Zie *Konst- en Letterb*. 1818, D. bl. 114.

[Frans Rauwenhoff]

RAUWENHOFF (FRANS), geboren te Amsterdam, den 12

Februarij 1833. Zijne opleiding in de klassieke literatuur ontving hij van Dr. P. E p k e m a . Van zijn studententijd bracht hij 4 jaren door aan het Athenaeum Illustre te Amsterdam, het overige aan de Academie te Leiden, waar hij den 16den Junij 1857 promoveerde met eene *Disquisitio exhibens Pauli sententiam de vita in homine aeterna*, *peccato oppressa*, *a Christo restituta*. Hij werd tot predikant beroepen te Sandpoort, waar hij den 13den December 1857 zijn werk aanving. Van daar ging hij den 7den October 1860 naar Zalt-Bommel. Na afwijzing van verschillende andere beroepingen, nam hij die van Rotterdam aan, waar hij zijne intrede hield den 28sten Junij 1863. Hij stierf reeds den 22sten December 1867. Zijne vrienden hebben een gedenkteeken op zijn graf opgericht, dat den 16den October 1868 is ingewijd. In het *Theologisch Tijdschrift*, Jaargang 1867, Afl. 5, komt eene bijdrage voor van zijne hand over *Godsdienstonderwijs*. In hetzelfde *Tijdschrift* heeft Ds. C.P. T i e l e geschreven over *De Katechetische methode van Dr. F. Rauwenhoff*, *uit zijne nagelaten Aanteekeningen toegelicht*. Een bundel uit zijne *Nagelaten Leerredenen* is uitgegeven bij D.J.P. S t o r m L o t z te Rotterdam. *De Toespraken gehouden bij het overdragen van het monument - aan de familie van den overledene* zijn te Rotterdam in 1868 in het licht verschenen.

Part. Berigt.

[C. Rauwerts]

RAUWERTS (C.) Op de Bibliotheek der *Maatschappij van Nederl. Letterkunde* berust een handschrift getiteld:

Een Bundel geestelijke Gedichten van R. Schulte en C. Rauwerts, uit de XVIII eeuw, 12 bl. 4^{o}.

Zie *Cat*. D. III. bl. 2.

[Willem de Rave]

RAVE (WILLEM DE), van Rotterdam, een onzer heldhaftige zeelieden, die zich in den oorlog tegen de Franschen, vooral van 1674-1678, onderscheidde. Zoo toonde hij zijne kloekheid in het hernemen van ettelijke koopvaarders. Den 10 Maart 1678 ter begeleiding van eenige hoekers op de hoogte van Texel zeilende, ontdekte hij drie schepen, welke met volle zeilen op hem aanzeilden en later bleken te zijn J a n B a r t , diens vriend K e y z e r en J a n S o u l e n y c . Met deze raakte hij in een scherp gevecht en verdedigde zich, hoe ongelijk de strijd ook was, gedurende anderhalf uur mannelijk, tot dat hij zich ten laatste genoodzaakt zag voor den overmagt te bukken. Hij was toen commandeur. Wij ontmoeten hem later als extraordinaris kapitein op het schip van den L. Admiraal W. B a s t i a a n s z S c h e p e r s op den togt naar Gotenburg.

Zie J.C. d e J o n g e , *Neerl. Zeew*.

[F.H. van Ravegem]

RAVEGEM (F.H. VAN). Holtrop vermeldt van hem:
Diss. med. de ictero. L.B. 1817.

Zie *Bibl. med.* etc. p. 286.

[Hendrik Ravekes]

RAVEKES (HENDRIK), te Amsterdam geboren, wijdde zijn geheele leven aan de belangen der Maatschappij van het *Nut van 't Algemeen*, waarvan hij tot zijn dood in Julij 1841 als algemeen secretaris werkzaam was. Reeds vroeg was hij een der ijverigste voorstanders der zaak van het verbeterd onderwijs, en leende als lid der plaatselijke schoolcommissie, vlijtig de hand het in te voeren en te bevorderen. Hij beoefende ook de Nederduitsche poëzy.

Zie *Konst- en Lett.* 1841. D. II. bl. 33; v.d. Aa, *N.B.A.C. Woord.;* M.C. van Hall, *Leven van Kinsbergen*, bl. 158. Muller, *Cat. van Portr*.

[Pieter Anthony Ravelli]

RAVELLI (PIETER ANTHONY), in 1788 te Amsterdam geboren, ontving onderwijs van P. Barbiers Pietersz. en C.H. Hodges. Hij legde zich vooral op het miniatuurschilderen toe. Men zag van hem goede portretten op de tentoonstellingen te Amsterdam in 1814 en 1816.

Zie Immerzeel.

[Willem Raven]

RAVEN (WILLEM), een bekwaam portretschilder, bloeide in 't midden der achttiende eeuw.

Zie Kramm.

[Dirk Albertsz. Raven]

RAVEN (DIRK ALBERTSZ.), Nederlandsch zeereiziger. Men heeft:
Journael ofte Beschryvinge van de reyse ghedaen by den Commandeur Dirck Albertsz. Raveu, *nae Spitsberghen*, *in den jare* 1639, *ten dienste van de E. Heeren Bewindt-hebbers van de Groenlandtsche Compagnie tot Hoorn. Waer in verhaelt wordt syn droevighe Schipbreucke*, *Syn ellende op 't wrack*, *en Syn blyde verlossing. Met noch eenighe ghedenckweerdige Historien. Allerwaerdigh om te lesen. Tot Hoorn. Ghedruckt by Isaac Willemsz. Voor Jan Jansz. Deutel*, *Boeckverkooper op 't Oost in Beeskens Testament*, *Anno* 1646.
Journael ofte Gedenckw. Beschryv. enz. Tot Utrecht. By Esaias Willemsz. Snellaert, 4°., nagedrukt te Rotterdam. *Isaak Waesberghe*, 1647, 4°. *Tot Hoorn. Ghedr. by Isaac Willemsz. enz. Anno* 1648. (verm. dr.)
Ook komt het *Journael* van Raven voor in *Journael ofte Gedenckw. Beschryv. van de Oost-Indische vaert* van Willem Ysbrantz. Bontekoe, Amst. 1648,

4°. (twee drukken), 't Sardam, 1648, 4°., Utrecht, 1649, 4°, Amst. 1651, 4°. (verm.) Utrecht, 1651, 4°., Amst. 1654, 4°., 1659, 4°. (tweemaal), 1660, 4°.

Zie T i e l e , *Mém. Bibl. des Journ. des Navig. Holl.* p. 215-220; *Nav.* D. I. bl. 28, 78.

[W.C. Hattinga Raven]

RAVEN (W.C. HATTINGA) gaf *Aanmerkingen op den derden Brief van C.G. Ontijd, over de al of niet besmettelijkheid der Cholera* in *Algem. Konst- en Lett.* 1832, D. II bl. 261.

Zie H o l t r o p , *Bibl. Med. et Chir.* p. 280.

[Christoffel Indise Raven]

RAVEN (CHRISTOFFEL INDISE) was opsteller van

Consideratie op het belet van den vryen invoer uyt Zeelant in dese Prov. van alle gecolludeerde ende gekaapte France Waaren en Gewassen by die van Zeelant opgebragt, *Overgegeven aan - de Heeren Staten Generaal*, zonder afz. titel in fol. 4 bl. (1690).

Middelen tot onfeylbare Weeringe van de gepleegde sluykeryen en den verboden Invoer der France Wynen enz. Overgegeven aan - de Heeren Staten Generaal, zonder afz. titel in fol. 8 bladz.

Nadere Consideratie enz., in fol. 4 bl.

Consideratie of kort vertoog van Nederlants waar belang bij dese Fransen Oorlog. Amst. 1691 4°.

Consideratie om de inlandse gewassen te benificeren. En het gemeene Lands inkomen van Convooyen en Licenten te verbeteren. Anno 1691 4°.

Nadere Consideratie enz. z. pl. of en fr. (1694) fol.

Zie T i e l e , *Pamfl*. D. III. bl. 244.; v a n D o o r n i n c k , *Bibl. van Nederl. Anouymen en pseudonymen*. bl. 110.

[Joh. Arnoldsz. Ravens]

RAVENS (JOH. ARNOLDSZ.) Zie CORVINUS (JOHANNES ARNOLDI).

[Samuel Ravens]

RAVENS (SAMUEL), een Engelschman te Rotterdam woonachtig, bevond zich in 1666 op onze vloot, onder bevel van d e R u i t e r . Het plan was eene landing op de kusten van Engeland te doen, en R a v e n s had aangenomen er oproer te verwekken. Hij trad, omtrent het Noord-Voorland aan land, doch keerde onverrigter zake terug, wijl hij zijne landslieden op hunne hoede en alles met krijgsvolk bezet vond.

Zie W a g e n a a r , *Vad. Hist.* D. XIII. bl. 210.

[Elizabeth Maria Ravens]

RAVENS (ELIZABETH MARIA), weduwe van J o h a n v a n R u y l , vermaakte bij haren uitersten wil, 23 Julij 1731, *f* 50,000, onder bepaling, dat de renten zouden worden gebezigd, eensdeels ter bestrijding van de uitgaven, gevorderd tot het houden eener openbare katechisatie, elke veertien dagen in de Groote Kerk te 's Hage, over een gedeelte van het N.T., met dien verstande, dat het achtereenvolgens

van het begin tot het einde moest worden behandeld. Dit moest dienen ter bevordering van de juiste kennis van het goddelijk Woord. Hiermede werd een aanvang gemaakt op den 21 Jan. 1735.

Zie K r o o n , *Bes. van 's Hage*, bl. 294.

[Simon Ravensergen]

RAVENSERGEN (SIMON), werd in 1638 als proponent te Oost-Zaan beroepen, in 1644 te Gorinchem, in 1649 te Haarlem, waar hij in December 1668 overleed. Men heeft van hem *Het gewaad van Sions dochter*, 12°.

Zie De Paauw, *Verv. op Veeris*, bl. 163.

[Herman Ravensperger]

RAVENSPERGER (HERMAN), den 31 September 1586 te Siegen, in het Nassausche, geboren, was de eerste hoogleeraar in de godgeleerdheid aan de hoogeschool te Groningen Hij had de hoogeschool te Herborn bezocht, en daar, onder leiding van Anthonius Mattheus, in de regten gestudeerd. Van daar vertrok hij naar Heidelberg, waar hij zich op dezelfde wetenschap toelegde. Eerst later wijdde hij zich aan de theologie, verkreeg in 1609 te Marpurg de doctorale waardigheid, werd in 1610 hoogleeraar te Herborn, in 1614 te Seinfort de opvolger van Cornelis Vorstius, tegen wiens leerbegrippen hij reeds in 1612 een kerkvisitatie had uitgelokt, waarbij eenige vragen, tegen de Socinianen gerigt, aan de Benthemsche predikanten, en aan de professoren en onderwijzers te Steinforth ter beantwoording werden voorgesteld.

Kort na zijne komst te Steinfort, werd hij tot hoogleeraar in de godgeleerdheid aan de hoogeschool te Groningen benoemd, die hij, den 26 Augustus 1616 met eene *oratio de Scolis* inwijdde. Zijne lessen opende hij met eene voorlezing, over de woorden van den Zaligmaker. 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven.' Ook wijdde hij in het zelfde jaar de tot een akademie-kerk vertimmerde Franciscanerkerk in met eene plegtige rede. Vier maal, (1613, 1621, 1622 1625) bekleedde hij de waardigheid van rector en als zondanig hield hij eene *oratio funebris de ortu*, *gestis et obitu Guilhelmi Ludovici*, *comitis Nassovici*, *Frisiae Gubernatoris* Gron. 1621

In September 1623 werd hem voorloopig het opzigt over de bibliotheek opgedragen, doch hij bekleedde dit ambt tot zijn dood, den 20 December 1625. Hij was een ijverig contraremonstrant. In 1617 trad hij o.a. op tegen de Groot's *Apologia pro catholica fide de satisfactione J.C. adversus F. Socinum* met een *Judicium*, dat een tegenschrift van Vossius uitlokte. De Academische Senaat schijnt tusschen beide te zijn gekomen, ten minste de beantwoording van Vossius verhinderd te zijn.

Hij gaf in het licht:

Orationes ad inaug. Academiae habitae aç Herm. Ravenspergero et Joh. Huningc, Gron. 1614.

Examen controversiae de impulsiva praedestinatione, Herb. 1608, 8°.

Censura et Judicium de subtilioribus Theol. Quaestionibus, Ibid, 1611, 4°.

Gemma Theologica S. locorum Theologicorum communium institutio, Ibid, eod. 12°.

Florilegium Theologicum, Offenbach, 1611, 4°.

Via veritatis et pacis, Hanau, 1614, 8°.

Wegweiser, *oder Erklärung aller nothwendigen Lehrpuncte Christ. Religion*, Gron. 1615, 8°.

Templi Academici, *quod est Groningae*, *ab illustribus Provinciae ejusdem Groningae et Omlandiae Proceribus adornati* ΚΑΘΙΕΡΩΣΙΣ, Gron. 1616.

Theses de religione generatim et de religione Christiana specciatim, Gron. 1614.

Hortus Theologicus, Gron. 1616, 4°.

Septem Margaritae Mosaicae ex Genesi collectae, Amst. 1617, 12°.

Isaacus haeres, Gron. 1617.

Advocatus, *h.e. vera et sanoera purgatio*, *quod adversus Joh. Piscatorem litem nec egerit*, *nec agere velit*, Gron. 1617.

Catechismus religionis Christianae, Herborn. 1618, 4°.

Qaaestiones et responsiones Theologicae, Amst. 1618, 4°.

Compendium Theologicum etc. Bremae, 1621, 8°.

Zie *Biogr. Fun*, *Effig. et Vitae Prof. Gron.* p. 61, 62; H. Grotii, *Manes Vind.* p. 799; Freherus, *Theatr. Illustr.* p. I. Sect. III. p. 425; Burmanni, *Traj. Erud.* p. 281; Jöcher, Rotermund, *Gedenkb. der Gron. Hoog.* bl. 8; Brucherus; *Ges. van de Opk. en Vest. der Kerkherv. in de Prov. Gron.* bl. 343-346; Hofstede de Groot, *Ges. der Broed. Kerk*, bl. 68, 69-131; Rogge, *Beschrijv. Catal. der Pamfl Verzameling* II. I. bl. 53, 54; Muller, *Cat. van Portr.*

[Jacobus Ravenspergius]

RAVENSPERGIUS (JACOBUS), zoon van den vorige, werd den 7den December 1615 te Groningen geboren, studeerde aan de hoogeschool zijner geboortestad, werd in 1639 meester in de vrije kunsten, en den 3den Maart 1641, in plaats van Bernardus Schotanus, die naar Leiden beroepen was, tot buitengewoon hoogleeraar in de wiskunde aan de hoogeschool te Utrecht beroepen. Den 19den Februarij 1644 werd hij gewoon hoogleeraar en den 10den April hem het onderwijs in de physica, daar Senguerdius naar Amsterdam was beroepen, opgedragen. Voet noemde hem *philosophum subtilem et peripateticum nec vulgarem Theologum*. Hij overleed den 22sten April 1650, in den ouderdom van 35 jaren. Hij liet bij zijne huisvrouw, Elizabeth van Hasselt, een zoon, Jacobus, na, die in den bloei zijns levens overleed, den 29sten November 1667.

Hij schreef verschillende akademische dissertaties., Voetius gewaagt van eene *Disputatio de Anima Ovi* en *de Deo*. Velthuysen van zijn *Disputatio astronomica de Mundi Systemate*, 1640.

Zie Voet, *Praef. Exerc. et Bibl. Stud. Theol. edit. post.* Lib. II. C. XVI; *Disp. Theol.* T. V. p. 125; A. Aemilius, *Orat. et Poëm.* p. 421; Pontanus, *Orat. Funeb. in excessum P. van Mastrigt*, p. V; Velthuysii *Opera*, T. II. p. 628; Burman. *Traj. Erud*, p. 281, seqq. Heringa, *de Audit.* p. 137.

[Henricus Ravesteyn]

RAVESTEYN (HENRICUS), werd in 1678 (1693 volgens anderen) geboren, in 1716 als proponent te Bennebroek bevestigd, vertrok in 1719 naar Wageningen, en in 1723 naar Zwolle, waar hij den 12den Maart 1724 zijn dienst aanvaardde, en den 25sten Januarij 1749, in den ouderdom van ruim 56 jaren overleed. Onder zijne menigte geschriften, is er geen merkwaardiger dan zijn in 1746 verschenen *Philadelphia of Kerkelijk Vredes-Congres*, zinspelende op het kongres, door de toenmalig oorlogvoerende mogendbeden tot het beramen van een algemeenen vrede, gehouden. Hierin zocht hij de Voetianen en Coccejanen te bevredigen en de kerkelijke geschillen te doen eindigen. Zijne beginselen en voorslagen stemmen voor een groot deel met den *Eubulus* van M o m m e r s overeen, alleen daarin verschillende, dat hij een kerkelijk kongres, eene algemeene synode der Nederlandsche Hervormde kerk, door de regering wenschte zaamgeroepen te zien. Dit voorstel mishaagde velen, vreezende dat op die wijze de verdeeldheid toenemen, de scheuring grooter zou worden. Zijn portret is in folio, naar H. B o f d i , door J. H o u b r a k e n vervaardigd; en door S i j s a n g in octavo.

Hij schreef:

De Yseren Staf van Gods Land-verwoestende plagen in de verschrikkelyke Pestquale en wondende Sterfte onder het Rundvee enz. uyt Jeremia VII vs. 16 *tot* 20 *en XIV vs*. 19 *tot* 21, Amst. 1745, 8°.

Philadelphia, *of Kerkelijke Vreedens-Congres*, Amst. 1746, 8°.

Nederlands allergewenste Vreugdedagen, *plechtig geviert*, *wegens de Verhefflnge en Inhuldinge van den Doorluchtigste Vorst Willem Carel Hendrik Friso*, *Prince van Oranje en Nassauw enz. uyt* 2 *Samuel VII vs.* 29 *en het eerste Eeuwfeest van de gezegende Verlossinge van de Spaansche Heerschappy en Tiranny*, *uyt Psalm LXXXVI:*10 *en* 12, *behelsende eene korte en klare Beschryving (en misschien beter als men ergens vinden zal) van alle de merkwaardigste gevallen en wonderen des Allerhoogsten*, *gedurende den LXXX jaarigen oorlog tegen de koning van Spanjen*, *waarna de Nederlanden verklaart werden tot een vrij en onafhankelijk Volk. Overwaardig van ieder Nederlander gelesen en in 't geheugen geprent te worden*, Amst. 1748, 8°.

Heerlykheid van de stad Gods, Zwol 1725, 4°.

Afscheid-predikatie van Wageningen en Intree tot Zwol, Zwol, 1725, 4°.

Over den LXXXVII Psalm, Zwol, 1729, 4°.

Over 't Lied van Moses, *over Deut. XXXII*, Zwol, 1728, 4°.

Kort ontwerp der Godgeleertheid en Belijdenis, Zwol, 1730, 8°. Zwol, 1755, 3de dr. 4°.

Belijdenis-reden, Zwol, 1729, 8°.

De Nasareer Gods tot den Heyligen Dienst toegerust of

heylsame Raadgeving aan Studenten, *Proponenten en jonge Leeraren*, *hoe zij met vrugt in het Huys Gods kunnen verkeeren*. Amst. 1731, 8°., Amst. 1743 (3de dr. verm.) 3 d. 4°.

- *en de Bidkonst*, Amst. 1735, 8°.

Het derde deel van de Nasareer Gods tot den Heiligen Dienst bevordert, *uyt Jeremia XXIII*:28 *en* 29 *en Psalm LXII vs.* 12, Amst. 1747, 8°.

De staf des Woords, Amst. 1741, 8°.

De staf des Broods, Amst. 1741, 8°.

Godsdienst-Reden en Raad aan Nederlands Regt geëerde Overheden, *getrouwe Leeraren en welgezinde Onderdaanen in dese haggelijke tyden van het ontroerd Europa*, Amst. 1742, 8°.

De Nodige Voorbereydinge tot een salige Dood nevens een vrolyk Sterfgezang van een verzekert Christen, Amst. 1743, 8°.

Zie *Boekz. der Gel. Wer.* 1749. a. bl. 132, 133; Veeris, *Kerk. Alph.* bl. 161; Ypey en Dermout, *Ges. der Herv. Kerk*, D. III. bl. 201 en de aant. Glasius, *Godg. Ned.*; Abcoude, *Naamr.* bl. 300, 301, Aanh. bl. 174, 175, 2e Aanh. bl. 128, 3e Aanh. bl. 81, 82; Arrenberg, *Naaml.* bl.

[Sara Maria Ravestein]

RAVESTEIN (SARA MARIA), dichteres uit den aanvang der 18de eeuw. In 1721 vervaardigde zij o.a. een huwelijksgedicht, op het huwelijk harer zuster met den predikant Joan Alberti te Alkmaar.

Zie v.d. Aa, *N.B.A.C. Woord.*

[Simon Ravensbergen]

RAVENSBERGEN (SIMON), werd in 1636 als proponent beroepen te Oost-Zaan, in 1644 te Gorinchem in 1649 te Haarlem, waar hij in December 1668 overleed. Men heeft van hem:

Het gewaad van Sions dochter. 12°.

Zie Vooris, *Vern. Kerk. Alphab.* bl. 164.

[Adrianus Ravestein]

RAVESTEIN (ADRIANUS). Van dezen verscheen in 1633 te Delft, ten dienste der Delftsche school, eene berijmde vertaling van de *Gulden Spreuken van Publius Syrus*, en van de *Onderwijsrede van Isocrates aan Demonicum*, *nopende de plichten*.

Zie Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woord*. D. V. bl. 158.

[C.E. van Ravestein]

RAVESTEIN (C.E. VAN), dichter uit het laatst der 18de eeuw. In B r e n d e r à B r a n d i s *Taal- Dicht- en Letterk. Kabinet*, D. VI. bl. 227, vindt men van hem een dichtstuk, getiteld: *Opwekking des Jongelings te Nain*.

Zie H e r i n g a , *Naaml. der Dicht*. bl. 71.

[G. van Ravestein]

RAVESTEIN (G. VAN), dichter uit het midden der 17de eeuw. Zijne gedichten zijn verstrooid. Men vindt er o.a. één voor de 150 *Psalmen ber. door H. Celosse*, Dordr. 1665.

Zie H e r i n g a , t.a.p.

[H. van Ravestein]

RAVESTEIN (H. VAN) leefde in het midden der 18de eeuw

Hij was lid van *Kunstliefde spaart geen Vlijt*. Men vindt een dichtstuk van hem in de werken van dit genootschap. Ook vervaardigde hij een gedicht bij de verheffing van Willem IV in Mei 1747.

Zie Heringa, t.a.p. *Cat. der Maats*, *van Ned. Lett.* D. III. bl. 120.

[Johannes van Ravenswaay Gijsb.zoon]

RAVENSWAAY GIJSB.ZOON (JOHANNES VAN) werd den 26 April 1815 te Hilversum in Gelderland geboren, door zijn oom en naamgenoot in de schilderkunst opgeleid, en schilderde, zoowel zomer- als winter landschappen, waarvoor hij zijne studiën inzonderheid in Drenthe, Overijssel en een gedeelte van Duitschland verzamelde. Hij was te Hilversum gevestigd, en overleed den 3 December 1849 te Boppard bij Marienburg, werwaarts hij zich tot herstel zijner gezondheid had begeven, in den ouderdom van 39 jaren. Hij was gehuwd met C. Hogenkamp.

Zie Immerzeel; Kramm.

[Ravesteyn]

RAVESTEYN (.....), van dezen vermaarden schilder is niets bekend dan hetgeen van Gool nopens hem meldt: ‘Daar is in vroeger jaren, noch een kunstenaar van denzelfden naam aan 't Weener hof geweest, die, door zijn verheven kunstvermogen, veel eer en voordeel genoot van den keizer, die toenmaals den scepter in 't Duitsche rijk zwaaide, wiens nalatenschap noch aan de voorouders van onzen Ravesteyn ten erfdeel is te beurt gevallen, zoo dat dit geslacht uitgemunt heeft in 't voorbrengen van beroemde schilders.’

Zie van Gool, *Lev. der Schild.* D. IV. bl. 445; Kramm.

[Nicolaas van Ravesteyn]

RAVESTEYN (NICOLAAS VAN), zoon van Hendrik van Ravesteyn (zie boven) werd in 1681 te Bommel geboren, had tot leermeesters in de schilderkunst door Willem Doudijns en Jan de Baan onderwezen. Zijn vak was het portret schilderen. Hij portretteerde verschillende vorstelijke personen en Geldersche edellieden en andere hoog aanzienlijke personen. Hij paarde eene kunstige en malsche uitvoering aan een aangenaam koloriet. Nu en dan schilderde hij ook historiële en zinnebeeldige voorstellingen. Hij overleed in 1720 te Bommel en liet een niet onaanzienlijk vermogen na.

Zie Immerzeel; *Chr. v.h. Hist. Genoots*. D. bl.

[Antonie van Ravesteyn]

RAVESTEYN (ANTONIE VAN), Haagsch kunstschilder, rigtte in 1656 mede aldaar de confrerie-kamer op en liet zich in 1657 er als ‘stillevensschilder’ bij inschrijven. Van hem waren o.a. bekend een *Vanitas of Doodshoofd met een Sandlooper*, en een *Pekelharing met een Kan en verder bijwerk*.

Zie Kramm.

[Arnoldus of Arend van Ravesteyn]

RAVESTEYN (ARNOLDUS of AREND VAN), zoon van den kunstschilder Johannes van Ravesteyn, werd in 1615 te 's Gravenhage geboren. Hij was een uitmuntend portretschilder, onder welke ten voeten uit. Hij was in 1661 en 1662 deken en in 1680 hoofdman der confrerie te 's Hage. Hij vervaardigde een afbeelding in O.I. inkt van het Huis *Ockenburgh*, door Westerbaen bewoond en bezongen. Op de verkooping der nalatenschap van den procureur van Ravesteyn, in 1720, (met wien het geslacht der Ravesteyns uitstierf) waren van hem verscheidene stukken, o.a. een *Vaendrager van het blaeuwe vaendel*, door den prins van Hessen Philipsthal gekocht, en op zijn lusthuis, buiten 's Hage op den Scheveningschen weg geplaatst.

Zie van Gool, *Lev. der Schilders*, D. I. bl. 31; Werterbaen, *Ged. d.H.*; Immerzeel; Kramm.

[Hendrik van Ravesteyn]

RAVESTEYN (HENDRIK VAN) oefende omstreeks 1661 het bedrijf van kunstschilder te Bommel, zijne geboorteplaats uit. Van Gool noemt hem ‘een fraey schilder.’ Op de verkooping van Jan van der Hulk, burgemeester te Dordrecht, 1720, was van dien meester, een *geboorte van Chrisus*, en een *stilleven*.

Zie van Gool; Kramm.

[Herman van Ravesteyn]

RAVESTEYN (HERMAN VAN). Het in het vorig artikel vermelde *Stilleven* wordt, volgens Kramm, verkeerdelijk aan dezen, die nergens vermeld wordt, toegeschreven.

Zie Kramm.

[Hubert van Ravesteyn]

RAVESTEYN (HUBERT VAN), omtrent 1640 te Dordrecht geboren, maakte zich als schilder van schapenstalletjes, geslagte varkens, schurende boerenmeisjes en andere stukjes in dien trant bekend.

Zie Immerzeel.

[Johannes van Ravesteyn]

RAVESTEYN (JOHANNES VAN), beroemd portretschilder, die in 1572 zou geboren zijn. Wie zijn leermeester was is onbekend, doch volgens Fiorillo, was hij een beroemd kunstenaar, met van Dijck, van der Helst en Govart Flinck te vergelijken; volgens Brijan alleen door Rembrandt en van der Helst overtroffen. Te 's Hage zijn verscheidene kapitale portretstukken van zijn meesterlijk penseel bewaard. o.a. *Afbeeldingen van eenige schutters met hunne officieren*, met het jaarmerk 1616; *Idem van den Magistraat te 's Hage*, bevattende 26 stuks tot de knieën levens groote portretten, in 1618 geschilderd; de *Afbeeldingen van de* 6 *officieren van het witte vaandel*. Deze stukken bevonden zich vroeger op den

Nieuwen-Doele. Voorts vondt men nog, op het gemelde stadhuis, van dezen meester, de *Portretten van den*

Magistraat van den Haag, zittende, om een met een groen kleed overdekte tafel, in 1636 geschilderd. K r a m m vermeldt nog van hem een *Binnegezigt van eene kerk*; de afbeelding van *een man op middelbaren leeftijd*, *in het zwart gekleed met witten halskraag*, *benevens een dochtertje*, *eveneens in het zwart gekleed*, *met witte muts en kraag*; in de galerij te Dresden, *het portret van oud geharnast ridder*, in de *Pinckaotheek* te Munchen, twee portretten *man en vrouw in zwarte kleeding* ten halven lijve. Hij overleed in Junij 1657 en werd den 21 van die maand in de Kloosterkerk te 's Hage begraven. Zijn portret is door A. v a n D i j k geschilderd, en door P a u l P o n t i u s gegraveerd. Naar dit portret is dat, voorkomende in de 3de of 6de uitgave van het *Schilderwerk* van C. v a n M a n d e r. V a n G o o l opende zijn werk met het portret van dezen schilder. Het is door A. S c h o u m a n geteekend, en door P. T a n j é, in 1750 gegraveerd.

Zie v a n G o o l; I m m e r z e e l; K r a m m; P.C.G. G u y o t, *Opgave van Schilderijen*, *hangende op het raadhuis te 's Gravenhage* 1860, W. B u r g e r s, *Musées de la Hollande* etc. T. I. p. 37, T. II. p. 197.

[Johannes van Ravensteyn]

RAVENSTEYN (JOHANNES VAN), waarschijnlijk een zoon van den vorige, schilderde in 1660 een *portret van Jacob Cats*, zittende in een leuningstoel, aan eene tafel, waarop eenige boeken en een kop van S e n e c a; hij houdt in de linkerhand het groote Staatszegel, en in de regter een open brief, waarop een adres van C a t s, in leven groot. Deze schilderij berust op het kasteel Zuijlen te Zuijlen. Zoo dit portret niet van dezen, maar van den in het vorig artikel voorkomenden J o h a n n e s is, moet deze het in hoogen ouderdom geschilderd hebben en zijn sterfjaar verkeerd zijn opgegeven, 't geen echter zeer onwaarschijnlijk is.

Zie K r a m m.

[J. Ravesteyn]

RAVESTEYN (J.), een der edelen, die het Verbond en smeekschrift in 1566 onderteekende.

Zie Te W a t e r, *Verb. der Edel.* D. III. bl. 245.

[A.P. Ravesteyn]

RAVESTEYN (A.P.)

Men heeft:

A.P. R a v e s t e y n, *Van de Peste verscheyde seer uytnemende onderrichten: als van A. Rivetus*, *T. Beza en G. Abbotus etc. Handelende* 1. *Van de besmettingh der Pistelentie*. 2. *of men*, *en wie dezelve mag ontvlughten. Miisgaders een byvoeghsel van de staticheyd en wyse der ouden omtrent haar dooden ende lyckingh. Met een dienstigh Bericht van de oorzaken*, *bescherm- en geneesmiddelen deser siekte*, *getrocken uit de allervermaardste meesters in de Medicyne. Uit de Latynsche en onse moederspraak vertaalt*. Delft 1637 8^{o}.

Zie C.H. à R o y, *Bibl. med. ac. chir.* T. II. p. 1005.

[Garpard Ravestyn]

RAVESTYN (GARPARD), door de Bie en Sandrart vermeld, doch waarschijnlijk dezelfde met Johannes van Ravesteyn.

Zie Kramm.

[Regner Ravesteyn]

RAVESTEYN (REGNER) bloeide in de eerste helft der 18e eeuw te Amsterdam, als landschapschilder.

Zie Nagler; Kramm.

[Salomon Ravesteyn]

RAVESTEYN (SALOMON), te Alkmaar geboren, een portretschilder, bloeide tusschen 1630-1640. E. van Schagen was zijn leerling.

Zie Kramm.

[Jan Herbertsz. van Ravesway]

RAVESWAY (JAN HERBERTSZ. VAN), bloeide in het begin der 17e eeuw als glasschilder. Hij werd geboren te Culemborg.

Zie Dodt, *Archief*. V. Kramm.

[Cornelis Alexander van Ray]

RAY (CORNELIS ALEXANDER VAN) vervaardigde een aantal stukken voor het tooneel en vele lossen stukken, die alle blijken dragen van oppervlakkige kennis en overhaasting. Hij overleed, na een zeer wisselvalligen levensloop vol onrust, in 1842 in het gasthuis.

Hij schreef:

De weldadigde Rechter, *trsp. gev. n.h. Fr van Puysegur*. Hmst. 1800.

De vrouw met twee mannen, *trsp. n.h. Fr. v.R.C. Guibert-Pixerècourt*. Ald. 1803.

Waarom niet? blijsp. gev. n.h. Fr. van Dorvigny. Ald. 1803.

De Twistveroorzaakers, *of het Onbehendig Dienstbewyzen*, *blijsp. vry gev. n.h. Fr. van Picard*. Ald. 1805.

De Verhinderde Danspartij, *of het Orchest onder de Tafel*, *blsp. vrij qev. n.h. Fr. van Barré en Curry* (*pr. met zang*) Ald. 1805.

De Gebuuren, *blsp. gev. n.h. Fr. van L.B. Picard*. Ald. 1802.

De Jonge Dichter, *of het Zonder Geld gekochte Huis*, *zangsp. vrij gev. n.h. Fr. van A. Duval*. Ald. 1809.

(C. V(redenberg) en C.A. v(an) R(ay). *De oude Tooneelspeler*, *blsp. n.h. Fr. van L.B. Picard*. Ald. 1804.

Asschepoeder, *tooverzangspel naar* (*het Fr. van*) *Etienne*, 2e *dr*. Amst. 1812.

Zie van der Aa, *N.B.A.C. Woordenb. Cat. d. Maats. v*, *Ned. Letterk*. D. I. bl. 173, 216, D. III. bl. 173.

[Pieter van Ray]

RAY (PIETER VAN), onderkoopman, nam, na de gevangenneming van v a n d e n B r o e k , door de trouwelooze Javanen, op verzoek der bezetting, voorloopig het bevel over de

sterkte Jacathra (later Batavia) op zich (1619) en toonde zich dit vertrouwen volkomen waardig.

Zie v a n K a m p e n , *de Nederl. buiten Europa*. D, I. bl. 244.

[Johann Adam Raymann]

RAYMANN (JOHANN ADAM), werd in 1690 te Eperies in Hongarije geboren. Hij was in 1712, med. doctor te Leiden, doch keerde later naar zijne geboortestad terug, alwaar hij stads-physicus werd. Hij overleed aldaar in 1769 en gaf in het licht:

De dubia auri uvarum vegetabilis existentia (Ephem. Act. Acad. Nat. Cur. Cent. II et X, 1722).

Fallacia auri uvarum vegetabilis ulterius demonstrata (Act. Acad. Nat. Cur. VI, 1742).

Bericht von D. Entzand. d. Bergwetters in Soovar, *Oberungarn* (B r ü c k m a n n , *Magnalla Dei*, T. 1).

Tractat. de Suecino carpathico vegetabili (Acta Vratislaviens, naturae et artis).

Zie P o g g e n d o r f f , *Handw. zur Ges. der Exacten Wissens*.

[J. Raynaud]

RAYNAUD (J.) schreef:

Verklaaring der Genezingen in 's Hage gedaan, 's Hage enz. (1778), 8°.

Verdediging van 't Collegie der Haagsche Doctoren en Chirurgyns tegen P. Lyonets geschrift ten titel voerende: Verklaaring enz., 's Gravenh. 1779.

P. Lyonet, *Verhand. over het geneesmiddel van J. Raynaud*, *tegens quaadaartige*, *invretende of kankerachtige verzweeringen*, *en teffens over zeker geschrift - onder den tytel van Verdediging enz.*, Ibid, 1780.

Zie *Cat. à Roy*, T. IV. p. 1818.

[Jacob Razzet]

RAZZET (JACOB), een glasschilder, die, omstreeks 1520 te 's Hertogenbosch bloeide.

Zie K r a m m .

[Jacob Laurenszoon Reael]

REAEL (JACOB LAURENSZOON), secretaris der admiraliteit te Amsterdam, onderscheidde zich in den aanvang der 17e eeuw zijnen ijver voor de begrippen der Remonstranten. Men leest zijnen naam, benevens dien van verscheidene zijne stadgenooten, onder een brief, geschreven aan eenige Leydsche predikanten, inhoudende een verzoek om een leeraar naar hun smaak en die voor hun in 't bijzonder den dienst zou waarnemen. Deze brief was geteekend den 30 Januarij 1617. Nog in hetzelfde jaar was hij tegenwoordig in eene vergadering van Remonstranten in een spijker- of pakhuis, op *Dwarsboomsloot*, die door 't graauw gestoord werd, en waar groote baldadigheden gepleegd werden. Niet lang daarna,

was zijn huis in gevaar van geplunderd te worden, doch hij kwam vrij met den schrik.
Volgens besluit van den kerkeraad werd R e a e l , omtrent dien

tijd, het Avondmaal ontzegd, en later door den ban van de gemeente afgesneden (1621). Wat sedert met hem gebeurd is, wordt nergens aangeteekend.

Zie B r a n d t , *Dagwijzer*, bl. 691, *Hist. d. Ref.* D. II. bl. 501, 502; W a g e n a a r , *Beschr. van Amst*, D. IV. bl 277, 280, 291, 343; P.A. L i m b o r c h , *Vita S. Episcopii*. p. 103, 104. 291; G. V o e t i u s , *Polit. Eccl.* P. III. *Pract.* IV. Cap. I. p. 939; K o k .

[Laurens Jacobsz. Reael]

REAEL (LAURENS JACOBSZ.) was de zoon van J a c o b L a u r e n s z . koopvaardij schipper, die door Engelsche kapers werd doodgeschoten, op welk tijdstip L a u r e n s te Danzig woonde, en zijn bestaan in den graanhandel vond, waarmede hij aanzienlijke schatten won. Hij begaf zich vervolgens naar Amsterdam, in welke stad hij waarschijnlijk geboren was, en woonde aldaar in den *Gouden Reael* op het Water. Een ijverig voorstander der hervorming, haakte hij, met verscheidenen zijner stadgenooten, naar het oogenblik, dat hij zijne gevoelens openlijk mogt belijden. Hij behoorde tot hen, die in 1566 J a n A r e n t s z o o n van Kampen naar Amsterdam ontboden, en de heimelijke bijeenkomst buiten de St. Anthonys poort in het riet bijwoonden, om middelen tot het houden der openbare preek te beramen. 't Gevolg dezer raadpleging was, zich niet tot een enkele plaats te bepalen, maar hier en elders, naar omstandigheden, godsdienstige bijeenkomsten te houden. In een dier bijeenkomsten te Overveen, buiten Haarlem, gehouden, verscheen R e a e l met ongeveer 5000 mannen en vrouwen. Na het eindigen der preek, werd hij naar Amsterdam gezonden, om te onderzoeken, hoe de regering het prediken opnam. Hier vernam hij van eenen A n t h o n i s v a n H o u f , vroedschap, heimelijk der hervorming toegedaan, dat de regering had besloten, ingeval er in de nabijheid der stad mogt gepredikt worden, zich naar de gelegenheid van zaken te zullen schikken. R e a e l bragt die tijding te Overveen en wekte daardoor den moed zijner geloofgenooten op. Toen de beeldstormerij ook te Amsterdam uitbrak, trachtte hij, op verzoek der regering, niet zonder levensgevaar, het volk tot bedaren te brengen. Omtrent denzelfden tijd kwam W i l l e m I te Amsterdam, en het was vooral door R e a e l 's bemoeijing dat de regering, door den stadhouder gesteund, den Hervormden zoo binnen als buiten de stad plaatsen aanwees, waar zij godsdienstige zamenkomsten zouden mogen houden. Ook had hij (in den aanvang van 1567) de hand in het bij een brengen van een som geld, ten behoeve van den heer v a n B r e d e r o d e , ten versterking en verzekering van Vianen.

Gedurende de eerste maanden van het genoemde jaar 1567, zien wij R e a e l aan het hoofd der Hervormden steeds werkzaam ter bevordering hunner belangen, toen de vrees voor de bloedplakaten hem in April van dat jaar noopte

zijn vaderstad te verlaten. Hij ging scheep in een boeijer, met zijne huisvrouw, een dochtertje van 14 jaren, Vrank de Waal, Matthys Janszoon en Adriaan Kromhout. Te Medemblik, werden zij gewaarschuwd, dat er eenige ruiters van Alkmaar in aantogt waren. Straks lieten zij zich met een haringschuit op de ree roeijen, vonden aldaar, behalve andere met goederen beladen schepen van vlugtelingen, een karveeltje, met een kleinen jongen aan boord. Hiermede zeilden ze tot onder Wieringen, waar de schipper aan boord kwam en hem verhaalde, dat ze naauwelijks onder zeil waren, of de ruiters waren in hunne herberg gekomen, om hen te zoeken; zelfs hadden ze in de haven een vaartuig gezocht, om hen na te zeilen. Van onder Wieringen, bragt de schipper hen naar Vlieland, waar ze aan land traden, Hier bevonden ze zich in groote verlegenheid, wijl er schip, schuit noch pink was om de reis voor te zetten. Daarenboven kwam er een verzoek van burgemeesteren van Amsterdam aan den schout van Vlieland, om hen aan te houden. De menschlievendheid van zeker burger van Alkmaar, redde hen uit dezen nood. Deze was Adriaan Corneliszoon, een goudsmid, thans op Vlieland woonachtig, en, daar de schout weinige dagen te voren gestorven was, ad interim met het schoutambt bekleed, Deze vertoonde den brief aan de vlugtelingen en raadde hen aan te vertrekken. Zij vonden, na lang zoeken, een oude krabbeschuit, van drie lasten, die ruim een half jaar in den grond had gelegen. In den nacht wonden ze deze boven water en staken er 's anderen daags mede van het eiland. Doch het vaartuig te lek zijnde om zee te houden, werd men te rade den steven naar Harlingen te wenden. Een schip met krijgsvolk, 't welk een ander aan boord lag om de heeren van Batenburg en andere edelen gevangen te nemen, belette hen te landen, en, in weerwil van den ellendigen toestand van het vaartuig, zetten zij thans koers naar de Wadden. Hier stopten zij, zoo goed het hun doenlijk was, des nachts met het linnen, dat ze bij zich hadden, de gaten van het wrakke schip, en kwamen na veel sukkelen en gevaren, den 22 Mei van dit jaar te Emden, waar zij vele medeburgeren, die na hen derwaarts gevlugt waren, vonden. Reael vertoefde buiten 's lands tot de verandering van zaken in 1578, en keerde toen wederom naar Amsterdam, waar hij vele aanzienlijke posten bekleedde, zoo als van schepen en raad der stad, kapitein en vervolgens kolonel der burgerij, alsmede van raad ter admiraliteit van Zeeland. Ter gelegenheid van de komst van den graaf van Leicester te Amsterdam, in 1587, de wacht hebbende bij de Regulierspoort. om den graaf te ontvangen, was hij zeer bekommerd, wijl de vallende avond hem belette de grootheid van 't gevolg te onderscheiden, en hij vreesde dat de binnen trekkende stoet ligt te groot zou zijn voor de veiligheid der

stad. De onvertzaagdheid van zijn sergant, Willem van Buil, redde hem uit de verlegenheid.

Reael was een geleerd man en der hervorming geensins uit onberaamden ijver, maar uit redelijke overtuiging, en op grond van zaakkennis toegedaan. Ook teekende hij al het gebeurde in zijn tijd naauwkeurig aan. De geschiedschrijver Brandt hechtte aan deze aanteekeningen ongemeene waarde, zoo dat hij niet alleen een vlijtig gebruik maakte van al het gebeurde in Amsterdam in 1566 en 1567, maar zich ook telkens op de geschriften van Reael beriep. Reael was ook een beminnaar der Nederlandsche poëzy en lid der Amsterdamsche Rederijkers-Kamer *In liefde bloeijende*. Hij liet een bundel hands. na, getiteid: *Refereynen*, *Baladen*, *Epitaphiën*, *Historische en andere Liedekens*, *onder de spreuk Liefde vermaek 't al*. 4°., tusschen de jaren 1572 en 1600 door hem vervaardigd. In dat eigen handschift van den dichter vindt men uitgegevene en onuitgegeven gedichten, van welke men eenige in het *Geuze Lietboeck* aantreft. De eerste zijn vervaardigd in 1563, die van 1560-1571 te Emden, die van 1574 te Dantzig, die van 1578-1580 te Amsterdam, die van 1581 te Leeuwarden, de volgende weder te Amsterdam, de laatste in 1600 te Middelburg. Achter aan vindt men *Catechismus offte kinder lere ghemaect. A.D.* 1571 *ende voleynd den* 19 *Dec. by Laurens Jacobszoon tot stichtinge synner eygennen kinderen ende huysgesinne*. Dit hands. was eerst in bezit van Koning, vervolgens van van Voorst. Witsen Geysbeek heeft het gebruikt bij de zamenstelling van zijn artikel over hem.

Reael overleed in 1601 te Middelburg, waar hij zich als gecommitteerde Raad ter Admiraliteit van Zeeland bevond. Hij huwde Grietje Nieuwes Pietersdochter. Zijne dochter Lysbeth huwde met den hoogleeraar Jacobus Arminius.

Zie Brandt, *Hist. der Ref.* D. I. bl. 319, 320. 321; Wagenaar, *Bes. van Amst.* D. III. bl. 154, 161, 170, 176, 179, 189, 199, 213, 218, 240, 252, 257, D. IV. bl. 69; Bor, *Ned. Hist.* B. II. bl. 77 (54); Hooft, *Ned. Hist.* bl. 193; Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woord*. D. V. bl. 159 volgg.; Scheltema, *Ges. en Letterk. Mengelw.* D. I. b. bl. 61, 62; *Cat. mss. J. Koning*, N°. 186; *Cat. mss. van Voorst*, N°. 125.

[Laurens Reael]

REAEL (LAURENS), zoon van den vorige, werd den 22 October 1583 te Amsterdam geboren, ontving onderrigt in de Latijnsche, Grieksche, Fransche, Engelsche en Italiaansche talen, en bezocht vervolgens de hoogeschool te Leyden, waar hij de lessen van Scaliger, Vulcanius, Pijnacker en anderen hoorde. Hij verloor in 1601 zijn vader, doch vond vaderlijke vrienden in zijne oudere broeders Jacob en Pieter en vooral in den beroemden Jacobus Arminius, die, aan

zijne zuster L y s b e t h gehuwd, zijn leidsman was in het veld der letterkunde, en hem vooral zucht inboezemde voor de mathesis, in welke hij op het voetspoor van S n e l l i u s , groote vorderingen maakte. De nagedachtenis van A r m i n i u s bleef bij hem in eere, en toen deze in 1609 aan de teering bezweek, deed R e a e l zijne erkentenis blijken door een Latijnsch bijschrift op diens afbeelding,

Zijne lotgevallen tusschen 1605 en 1610 zijn onbekend. Zijn naam komt op geen der Amsterdamsche regeringslijsten voor, en dat hij bij het bestuur der geldmiddelen te 's Hage een aanzienlijk ambt zou bekleed, en door zijn ijver de genegenheid van O l d e n b a r n e v e l d verworven hebben, is slechts een gissing.

In Mei 1611 vertrok hij als kommandeur van vier schepen, naar de Molukken. en vestigde zich te Ternate, als gouverneur der Moluksche eilanden. Hij bragt Ternate en de overige plaatsen van zijn gebied, in den besten staat van verdediging, zoodat don J u a n d e S i l v a er geen aanval op durfde wagen. Toen de gouverneur-generaal R e y n s t in 1616 was overleden, werd R e a e l met eenparigheid van stemmen tot gouverneurgeneraal van onze O.I. bezittingen gekozen; een keus, die vervolgens door de kamer der XVII bevestigd werd. Hoe hoog men zijne verstandelijke waarde (schreef S c h e l t e m a), bij deze verheffing in het vaderland schatte, bleek uit de volgende getuigenis van H o o f t . ‘Daar waren er, die zich uitlieten, dat het gevaarlijk zijn zoude, aan eenen man van zulke bekwaamheid zulk een groot gezag toe te vertrouwen, omdat hij zich gemakkelijk van alles meester zou kunnen maken. De tijd zijner regering was een tijd van rust, levende hij, volgens V a l e n t i j n , met zijne bondgenooten in vasten vrede en van zijne vijanden ontzien.’

Hij bleef slechts twee jaren in het hoog bewind. Op zijn verzoek, zijn ontslag bekomen hebbende, droeg hij in Zomermaand 1618, het gezag aan zijnen opvolger, den beroemden J a n P i e t e r s z o o n K o e n over. Hij onttrok zich echter geenzins aan den dienst van de Maatschappij, ging met zijnen opvolger over Amboina naar Jacatra en bleef aldaar tot de verovering van die plaats. Hier had hij een groot deel aan de maatregelen, die men nemen moest tegen de Engelschen en Javanen, de gemeene vijanden der Hollanders. K o e n erkende R e a e l 's kunde en deed niets zonder vooraf zijn raad te winnen. In Augustus 1619 vertrok R e a e l met het jagt *de Eenhoorn*, en kwam in het begin van het volgende jaar behouden in het vaderland aan.

Hoe hij door zijne stadgenooten werd ontvangen, wordt meesterlijk door H o o f t , in zijne *Mengeldichten* (bl. 719) beschreven. Een aanzienlijk geschenk in geld, vergezeld van een gouden keten met een loffelijk opschrift, zou aan hem

uitgereikt zijn geworden, doch uit een der brieven van Hooft blijkt het tevens, dat Reael gestadig oneenigheid had met de bewindhebbers; dat hij, die gehoopt had den zomer op zijne hofstede in de Beverwijk te genieten, hierin werd te leur gesteld, en zich naar Zeeland moest inschepen, om de Zeventienen achter aan te loopen.' Na den dood van Maurits, werd de waarde van Reael door Frederik Hendrik naar eisch erkend, en hij tot vice-admiraal eener vloot benoemd, die, onder den admiraal Willem van Nassau, met eene Engelsche vereenigd, een poging tot afbreuk der Spanjaarden op hunne eigene kusten zou wagen. Deze benoeming gaf aan zijne vrienden en aan het vaderland groote vreugde. Niet alleen schreef Hooft een brief van gelukwensching, maar ook een dichtstuk *(Klagt van Zwaantie over het vertrek van Edelaert)*. De uitslag dezer onderneming beantwoordde geenzins aan de verwachting. De nijd en naijver van den Engelschen admiraal Willoughby was oorzaak, dat de Engelsche schepen afdroopen, en hierdoor werd het den Hollanders onmogelijk iets tegen Cadix te ondernemen. In het vaderland weêrgekeerd, werd Reael tot bewindhebber der O.I. Compagnie aangesteld. De tweede benoeming van Koen tot gouverneur-generaal en het overhalen van dezen, om die benoeming aan te nemen, voor hem, om den persoonlijken haat der Engelschen, wordt voornamelijk aan Reael toegeschreven. In 1626 werd hij benoemd tot een statelijk gezantschap naar Engeland, om Karel I bij zijne krooning, te begroeten. Hem werd bij die gelegenheid meer dan eenen geheimen last opgedragen, en hij handelde te Londen voor de belangen der maatschappij, om de netelige zaak van Amboina. De koning van Engeland sloeg hem tot ridder en verhief hem, benevens zijn geslacht, tot den adelstand.

Het wapen of blazoen tot nog toe door Reael gevoerd, zijnde eene bloeijende lelie tusschen twee blazende slangen, met het onderschrift *Invidia florenti inferta* (bloei wekt nijd), werd vermeerderd met de Roos van Engeland tot helmteeken. Deze verheffing gaf Vondel, Vos en andere dichters stoffe, om zijn lof nog meer te verheffen. Ook bij zijne meesters en ambtgenooten werden zijne verrigtingen in waarde gehouden. Zoo behoorde hij tot de afgevaardigden der Maatschappij, om aan de vergadering van Hun Hoog Mogenden een gewigtig verslag uit te brengen, en toen door afgezondenen van wegen den Staat in Engeland, gedurende vele jaren over de zaak van Amboina, vermengd met vele andere quaestiën van staat en oorlog, gehandeld werd, was Reael de vraagbaak der afgevaardigden. Eene poging van Hooft bij Becker, van Beaumont en Huygens, om Reael, in plaats van den heer van Oisterwyk, tot ambassadeur te Venetië te zien, bleef buiten gevolg.

In 1628 werd R e a e l naar Denemarken gezonden, zoo tot onderzoek van den stand van zaken (de keizer van Duitschland had de meeste plaatsen aan de Oostzee door zijne legers bezet), als het aanknoopen van betrekkingen, met aanbod zelfs van hulp, waarvan Holland alleen de kosten wilde dragen. Op zijn kruistogt leed hij schipbreuk op de kust van Jutland, kwam met groot gevaar aan land, doch in een plaats door Keizerlijken bezet. De veldheer hield R e a e l niet alleen krijgsgevangen, maar deed hem zelfs naar Weenen vervoeren. B a r l a e u s meldt, in een zijner brieven, dat men het ontslag, dat eerst in het volgende jaar plaats vond, te danken had aan de onvermoeide pogingen van aanzienlijke Roomschgezinde kooplieden hier te lande, bij de vaders Jesuiten te Weenen. Weinig tijds na zijn terugkomst in het vaderland, in April 1629, verscheen hij ter vergadering der Staten-Generaal, legde het verslag over van zijne verrigtingen, en verwierf den dank en de goedkeuring zijner lastgevers.

In hetzelfde jaar werd hij lid der vroedschap te Amsterdam. Voorts diende hij de stad als commissaris tot de wisselbank, weesmeester en schepen. Waarschijnlijk zou hij, na het ontslag van P i e t e r v a n D o r p, als admiraal van Holland, diens opvolger zijn geworden, indien de pest hem niet den 10 October 1637 had weggesleept, Ongemeen was de droefheid over dit verlies. R e i g e r s b e r g h schreef aan d e G r o o t: 'Het is een ware ramp voor de stad, het land, de maatschappij, maar vooral voor zijne vrienden, waaronder ik mij geenzins als de minste reken.' De dichters waren vooral de tolken van den algemeenen rouw. H o o f t scheen zoodanig getroffen, dat hij *alleen* zweeg.

R e a e l was niet alleen een uitstekend begunstiger van kunsten en wetenschappen, maar ook een niet minder beoefenaar. Zijn tijdgenooten noemen hem een groot wiskundige. Hiervan strekt ten bewijze:

Observatien of ontleedingen aen de Magneetsteen, *en de Magnetische krachten der Aerde door den Heer Laurens Reael*, *Ridder*, *eertijdts Generael van de Oost-Indien*, *en namaals Raad en Schepen der stadt Amsterdam. Quibus adjunctae sunt celeberrimi Professoris D. Casparis Barlaei cuasae et rationes Observationum earundem magneticarum. 't Amsleldam*, *Bij Lodewyck Spillebout*, *Boeckverkooper in de Kalverstraat*, *in d' Amsterdamsche Bibliotheek*, 1651, kl. 8^{o}.

De drukker L o d e w i j k S p i l l e b o u t, droeg het aan 'den edelen hooghgeleerden Heer C a s p a r B a r l a e u s, *der beyden rechten doctor*, *Baljuw tot Wassenaer*, *Katwyck op Rhyn en op Zee*, zoon van den beroemden C a s p a r B a r l a e u s, hoogleeraar te Amsterdam op. Vooraf gaan *Epitaphium L.R. van C. Huygens*, *Lofrymen van den Ridder L.R. getrocken uyt de gestichten van den Heere P.C. Hooft*, een Lat.

Epitaphium van een ongenoemde en een gedicht *Ad Nobil. virum L.R. rerum Judicarum*, *nuper in India Orientali praefectum*, *nunc matheseos studiis vacantem* van een ongenoemde.

Volgens v a n S w i n d e n verdient R e a e l wegens deze aanteekeningen den meesten lof en dragen de voorgestelde proeven vele blijken van scherp en juist oordeel, vlijt en volharding en zijn ze uiterst belangrijk voor dien tijd, toen de beoefening der proefondervindelijke natuurkunde. nog in de kindschheid was. Toen G a l i l e u s G a l i l e i, een der edelste wijsgeeren van zijn tijd, na de uitvinding der verrekijkers, zijne sterrekundige waarnemingen met ijver voortzette, vermeende hij het middel van de lengte op zee te weten, te hebben uitgevonden, door vele vernuftige waarnemingen en berekeningen van den stand en de eclipsen der wachters van de planeet Jupiter. Hij deelde deze uitvinding reeds in 1616 mede aan den koning van Spanje, dan bij deze bleef dit buiten gevolg. Hij werd toen te rade, haar in 1630 bekend te maken aan de Staten-Generaal, die voor deze zoo belangrijke zaak eenen aanzienlijken eereprijs hadden uitgeloofd, en bij de uitgestrekte zeevaart der Nederlanders in deze zaak natuurlijk een groot belang zouden stellen. D e G r o o t en V o s s i u s waren G a l i l e i hierin behulpzaam, en het was door den eerste vooral dat R e a e l in deze zaak betrokken werd. D e G r o o t schreef destijds aan H o r t e n s i u s, dat niemand te Amsterdam of in geheel Nederland in verdiensten, in gezag en in kunde, om over dergelijke zaken te oordeelen, met hem te vergelijken was. R e a e l nam de behartiging dezer zaak op zich en bragt het voorstel van den wijsgeer ter tafel hunner Hoog Mog. Zijn aanbod was welkom. Men vereerde G a l i l e i een gouden ketting en penning, ter waarde van *f* 500, met belofte van betere erkentenis, indien de zaak naar de opgave werd bevonden. Ook R e a e l werd tot lid der commissie tot onderzoek, en hem werden *f* 1000 ter hand gesteld ter behartiging van de proeven. De commissarissen bragten weldra aan G a l i l e i vele bedenkingen onder het oog, die van hunne kunde, vlijt en scherpzinnigheid getuigden.

Eene nadere onderhandeling werd met G a l i l e i aangevangen, en het scheen geschapen, dat H o r t e n s i u s naar Italië zou gaan om met G a l i l e i zelven te spreken. Een zamenloop van omstandigheden vertraagde deze reis, en onmiddelijk ontstonden er op nieuw onaangenaamheden tegen den verdienstelijken wijsgeer, uithoofde hij zijne uitvinding aan de ketters had geopenbaard. Waarschijnlijk werd ook omtrent dezen tijd de onderhandelingen van aan G a l i l e i te Amsterdam een veilige schuilplaats en een eerlijk bestaan te bezorgen, met aanbod zelfs van den titel van hoogleeraar

aan de Illustre School, door middel van Grotius, Vossius en Reael voortgezet. De dood van Galilei en Reael, in, of kort na 1637, maakte een einde aan deze zaak.

Reael had ook een erkend deel aan de stichting der doorluchtige school te Amsterdam en in het derwaarts roepen van Vossius en Barlaeus: den laatste had hij vroeger in kennis en vriendschap gebragt met Hooft, die hem sedert hiervoor dankbaar was. Reael was ook een uitstekend beoefenaar der Latijnsche en Nederduitsche poëzy. Allen, die over de laatste schreven, stemmen hierin overeen. Waarschijnlijk bragt zijn vader, bestuurder der kamer *In liefde bloeijende*, hem in kennis met de dichters van zijn tijd en zeker ook ten huize van Roemer Visscher, bij wien Reael tot aan diens overlijden bekend en bemind was. De vriendschap met Pieter Cornelisz. Hooft nam reeds in zijn kindschheid een aanvang en bleef zijn geheele leven door. Met hem, Vondel en de Huybert hield hij eene geregelde letterkundige bijeenkomst. Ten huize van Visscher zette bij met Hooft en anderen, ten dienste van Vondel, de *Troas* van Seneca uit het Latijn over. Ook had hij waarschijnlijk een gewigtig deel aan de zamenstelling van eenige aanmerkelijke stukken van dien tijd. Vondel erkende ten minste, dat het Vlaamsch gedicht op de vaststelling van het leerstuk der absolute praedestinatie beginnende:

> ‘*Ol is de mensch elacie*,
> *Gevallen in temptacie*,

ofschoon onder zijne hekeldichten gedrukt, het werk van Reael was. Zijne gedichten zijn verspreid en enkelen er van in vroegere en latere bloemlezingen opgenomen. Zoo vindt men *Oorspronck van de kusjes*, een navolging der *Basia* van Janus Secundus, *Lyckdicht over de doodt van Joncker Willem van Nassauw Lalecq* en *Maaghdeklaght en verscheyde Gedichten van Grotius*, *Hooft*, *Barlaeus*, *Huygens*, *Vondel en anderen*, 't Amsterd. 1659, 12°., het genoemde *Lyckdicht* en zijn *Grafschrift over Kornelis de Haan* in *Klioos kraam vol verscheiden Gedichten. D' Eerste Opening*, Leeuw. 1656, in *de Bloemlezing* door D. Groebe, te Amst. 1827, 2 dln. 8°. uitgegeven en elders.

Hooft gewaagt ook van een ander gedicht geschikt *om een jongeling uit de doolhoven van den wellust tot het pad der deugd terug te brengen*. Hij hielp ook zijn vriend Huygens in het nazien van diens *Ledige Uren* en den Drossaard in het bewerken en beschaven van diens *Nederlandsche Historie*. Volgens Scheltema zou hij ook de dichter zijn van de *Bruilofts-zang* in de verzameling van *Verscheide Gedichten*, 1639, bl. 42, en elders, ook door Scheltema uitgegeven.

Het versje getiteld *Aubade*, is in een liedeboekje door V o n d e l uitgegeven, getiteld: *Strijd of kamp tusschen kuischheid en geilheid*, Amst. bij C o l o m , 1625, 12°. en mogelijk is ook het fraaije lied in dit boekje voorkomende, beginnende *Dianier roeide in een schuitje* van zijne hand. J a n V o s noemde hem:

'Een Febus op de lier, een Tytus op de baren.'

Van zijne Latijnsche poëzy zijn geen proeven meer voorhanden. Zijn elegie *over de rampen van het Vaderland*, waaruit V o n d e l zijne stoutste beelden voor zijn meesterstuk, beginnende:

s' Lands treurspel weer verjaart

ontleende, is verloren.

Volgens H o o f t gaf hij ook een werkje in het licht, getiteld: *Raad voor hun*, *die zich naar Indien begeven*.

In 1629 begaf hij zich in het huwelijk met S u z a n n a M o o r , eene jonge, deugdzame, schoone en rijke vrouw, weduwe van H e n d r i k d e P i k k e r , in leven aanzienlijk koopman te Amsterdam. Dit huwelijk werd door H u y g e n s , B a r l a e u s , P l e m p en anderen, en door H o o f t , V o n d e l , V o s en anderen in het Nederduitsch bezongen. Er bestaan verscheidene afbeeldingen van hem en zijne vrouw o.a. door K e i z e r ten voeten uit geschilderd. V o n d e l vervaardigde er een bijschrift op (Ged. I. 552). Ook droeg hij aan hem zijn *Lof der Zeevaert* op. Zijn zinsprenk was *Invidia infesta floret*.

Zie *Leven van N.M. en Vr.* D. X. bl. 16 volgg.; S c h e l t e m a , *Mengelwerk*, D. I. b. bl. 57 volgg; Dez. *Staatk. Ned.*; W.R. v a n H o ë v e l l , *Laurens Reael en zijue verdiensten als dichter beschouwd*, in *Tijds. van N.I.* I. I. 103; P. Mz. *Nog iets over Laurens Reael*, Ald. bl. 203; *Reael*, *de Gouv.-Gen. van N.I.* (met portr.) Ald. Vde Jaarg. II. 239; V a l e n t i j n , *O. en N.O.I.*; *Beschr. van Java*, D. IV. I. 241, 268 enz. *Amb. Zaken*, II. 2. 12; D u B o i s , *Vies des Gouv.-Gén.; Le Moniteur des Ind. Orient. et Occid.* 1846. 1847. I. p. 263; L.v. A i t s e m a , *Saken van Staat en Oorl.* D. I. bl. 715, 716; W a g e n a a r , *Vad. Hist.* D. XI. bl. 72; Dez. *Bes. van Amst.* D. XI. bl. 242; W a s s e n a e r , *Hist. Verh.* D. XVII. bl. 11; W i t s e n G e y s b e e k , *B.A.C. Woord*. D. V. bl. 259 v. S i e g e n b e e k , *Ges. der Ned. Lett.* bl. 120, 121; K o n i n g , *Het Slot Muiden* pass. v a n K a m p e n , *Ges. der Ned. Lett. en Wetens*. D. I. bl. 142, 143, 144, D. III. bl. 136; H o o f t , *Ned. Hist.* v a n M e t e r e n , *Ned. Hist.* H o o f t , *Brieven*, No. 91, 107, 122, 137, 394; Dez. *Mengeld*. bl. 719; *Mengelw*. bl. 695, 717; *Brieven van versch. Mannen* (1662) bl. 370; v a n O l l e f e n , *Leven van Vondel*, bl. 16, 17, 72; *Vondels Ged.* D. II. bl. 671; D. v a n H o o g s t r a t e n , *Opdr. der Heldinnenbrieven*, vert. door V o n d e l . B a r l a e i , *Epist*. 191, p. 416; *Epist. Cent. Vir. Cl.* edit. J. B r a n d t 1702 *Ep.* 44 p. 143; B r a n d t en v a n C a t t e n b u r g h , *Lev. van de Groot*, bl; 97, 148-150; B r a n d t , *Dagw* bl. 550; v a n S w i n d e n , *Verh. over Huygens*, *als uitvinderder Slinger-Uurwerken* in *Verh. der Eerste Kl. ean het Kon. Ned. Inst.* D. III; *Ged. van S. van Beaumont* (ultg. van T i d e m a n) bl. XXVI. bl.

250, 267; Collot d'Escury, *Holl. Roem*, A. III. 257, 258, A. IV. (2) 491, 492; de Vries, *Proeve eener Gesch. der Ned. Dichik.* D. I. bl. 120 volgg. Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat van Portr.* J. Vos, *Ged.* D. I. bl. 723; *Cat. mss. J. van Voorsl*, p. 195; Kist en Royaards, *Arch.* (Serie) D. II. bl. 49; *Dict. Univ.*; Jöcher, Rotermund.

[Johan Pietersz. Reael]

REAEL (JOHAN PIETERSZ.) was raad te Amsterdam, werd door prins Maurits, bij gelegenheid van diens komst te Amsterdam, in 1618 afgezet.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. IV. bl. 314, D. XIII. bl. 273.

[Pieter Reael]

REAEL (PIETER), ontvanger en burgerkapitein te Amsterdam, verwelkomde Maria de Medicis bij hare komst te Amsterdam in 1638.

Zie C. Barlaeus, *Blijde Ink. van Maria de Medicis*, bl. Wagenaar, *Amst.* D. V. bl. 20.

[Andreas Realis]

REALIS (ANDREAS), theologant te Leyden, leefde in 1641 en schreef:
Introductio ad linguam Sanctam.

Zie Jöcher.

[Nicolaas Rebbius]

REBBIUS (NICOLAAS), den 10den October 1565 te Ath geboren, was S. theol. doctor, protonotarius apostolicus en canonicus theologalis van St. Pieter te Rijssel. Hij gaf in het licht twee
Orationes panegyricae de Annuntiatione et de Conceptione immaculatae Virginis Dei-parae, Brux. 1598, 4°.
De Homicidio libri II, Ibid, 1612, 4°.
Tractatus de Utilitate Lecturae Theologiae in Ecclesiis Metropolitanis, cathedralibus, collegiatis et regularibus; et de Prebendae Theologalis primaeva fundatione et origine, Duaci, 1615, 4°.
De Residentia Beneficiatorum quorum libet, Ibid, 1611, 4°.
De dignitatibus et officiis Ecclesidsticis, Ibid, 1612, 4°.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 918; Jöcher.

[J.F. de Constant Rebecque]

REBECQUE (J.F. DE CONSTANT) (de Villars), geboren te 's Hage in 1786, opgebragt aan de militaire akademie te Berlijn, werd hij tot luitenant benoemd in 1803 en twee jaren later bevordert tot adjudant in het regement van Prins

L o d e w i j k van Pruissen. Zijn eervol gedrag in den slag van Auerstadt, waar hij gewond werd (14 October 1806) verwierf hem de zeldzaam gegeven Pruissische order ‘Pour le Mérite,’ Na den vrede van Tilsit, 1808, nam hij zijn ontslag uit het Pruissische leger, om in Oostenrijksche dienst over te gaan. Te Weenen geplaatst aan het Ministerie van Buitenlandsche zaken, werden hem gewigtige zendingen te Berlijn, Frankfort en Dresden opgedragen, doch toen de oorlog in 1809 uitbrak,

verlangde hij weder in militaire dienst te treden en woonde o.a. met onderscheiding de veldslagen van Regensburg, Aspern, Wagram en Znaim bij. In 1812 werd hij, nevens vijf andere hoofd-officieren en den veldmaarschalk baron L u t t e r m a n , belast met de reorganisatie der ligte infanterie. Te gelijkertijd ontving hij van den keizer van Oostenrijk de benoeming tot kamerheer. De trouwe en menigvuldige diensten, door hem in de Italiaansche veldtogten van 1813 en 1814 bewezen, in de gevechten van Monsebano, Roverbello, enz., alsmede als kommandant van de stad Turijn en de forten van Fenestrelles, werden evenzeer op de vleijendste wijze erkend door zijn verheffing tot ridder der Sardinische order van St. Mauritius en St. Lazaro en de ontvangst der militaire medaille.

De Napelsche veldtogt van 1815 tegen Murat gaf hem op nieuw de gelegenheid zijn moed en beleid aan den dag te leggen. Onder het bevel staande van den luitenant generaal, graaf N i e p p e r g bezette hij o.o. de steden Urbino, Fosombrano en Filotrano, werd tot kommandant der Calabrische kusten aangesteld en verkreeg na den oorlog van den koning de beide Siciliën de order H. Ferdinand.

Na den vrede van Parijs keerde hij naar zijn vaderland terug en trad met den rang van majoor in het Nederlandsche leger, in garnizoen te Mechelen, Bergen en Nieuwpoort, werd in 1816 bij den generalen kwartiermeestersstaf geplaatst, in 1821 tot adjudant van Z.K.H. den Prins van Oranje en in 1822 tot gouverneur van Hd. doorluchtige zonen benoemd. Deze betoekking vervulde hij tot 1834; door Z.M. Koning W i l l e m I was hij in 1831 tot ridder van den Nederlandschen Leeuw benoemd. In 1849 werd hij generaal majoor; maar de slechte toestand zijner gezondheid dwong hem zijn landgoed Belmonte, in Gelderland te verlaten; hij bragt de laatste jaren zijns levens grootendeels te Nizza en in Zwitserland door, waar hij ten huize Elysée, nabij Lausanne, in den ouderdom van bijna 82 jaren en in het bezit zijner volle geestvermogens ontsliep.

Zie *Levensb. van Ned. Staatsm. en Krijgsl. door J.W. van Sypenstein*, waar ook zijn portret voorkomt.

[Goossen Janssoon Recalf]

RECALF (GOOSSEN JANSSOON), een ervaren krijgsman, woonde de veldtogten van Italië bij, en nam deel aan den veldslag van Ravenna. Hij was in 1529 schepen en in 1535 burgemeester van Amsterdam. Hij nam in dit jaar, bij gelegenheid van het geweldig oproer te Amsterdam, het bewind ter verdediging der stad op zich, beschantste den Dam, nam vrijwilligers aan en maakte zich meester van het stadhuis. Hij schijnt kort daarna gestorven te zijn.

Zie mr. J a n v a n N i e u e v e e n , *der herdooperen aanslagh ap Amsterdam*, achter L. H o r t e n s i u s , *Oproer der weperdooperen*, Amst.

1669; Wagenaar. *Amsterdam*. D. III. bl. 41; Scheltema, *Staatk. Nederl.* Kobus en de Rivecourt.

[Pierre Recco]

RECCO (PIERRE), in 1766 te Amsterdam geboren, ontving onderwijs van J.C. Schultsz en A. de Lelie, en oefende zich te gelijkertijd op de stads-teeken-academie. Na een geruimen tijd proeven zijner bekwaamheid in het schilderen en teekenen in zijne geboortestad te hebben gegeven, reisde hij naar Zwitserland, en vestigde zich als portretschilder te Bazel. Men heeft van hem fraaije teekeningen in sapverw, zoo wel oorspronkelijke als naar oude meesters. Op de verkooping van Molkenboer gold *een afbeeldsel van St. Petrus* naar Govert Flink *f* 35.00 en het *Portret van eene bevallige vrouw in geestelijk gewaad*, naar Guido Reni *f* 49.04.

Zie Immerzeel,

[Jan de Recht]

RECHT (JAN DE). Zie REGT (JAN DE),

[Adolf Hendrik van Rechteren]

RECHTEREN (ADOLF HENDRIK VAN), Heer van Almelo, zoon van Jochem Adolph van Rechteren tot Rechteren, en van Margreet van Haersolte, werd in 1657 geboren. Zijn oom Zeger van Rechteren tot Almelo benoemde hem boven zijne broeders tot erfgenaam. De rijkdom hier door verworven, zijne aanzienlijke geboorte, de gunstige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens, en zijne op buitenlandsche reizen verworvene kennis baanden hem spoedig den weg tot buitenlandsche ambten. Na in de ridderschap van Overijssel te zijn beschreven, werd hij eerst drost van Vollenhoven, later van Salland. Naar den Haag gezonden, ter vergadering der Staten-Generaal, werd hij door deze gebruikt in bezendingen aan de keurvorsten van Trier en Mentz, aan den landgraaf van Hessen-Kassel, en aan keizer Leopold. Den laatsten diende hij, zoo wel als zijne meesters, dempte, door verstandige tusschenspraak, de twisten tusschen dezen en diens onderzaten. Leopold's zoon Josephus erkende de aan zijn vader bewezen diensten door hem tot rijksgraaf te benoemen. Ook bij dezen bekleedde hij een buitengewoon gezantschap en diende, namens de Staten, voor middelaar om aan den Hongaarschen opstand of krijg een eind te maken. Het gelukte hem echter niet volkomen; de onderwerping volgde niet voor 1711. In dit jaar begroette hij keizer Karel VI, na zijne krooning te Frankfort, vervolgens was hij gedeputeerde te velde.

In 1712 werd hij door die van Overijssel tot den vredehandel te Utrecht gezonden. Een geschil tusschen de koetsiers van den graaf van Rechteren en een der Fransche gezanten, veroorzaakten hooge eischen van de zijden des Franschen konings, tegen van Rechteren. De Staten-Generaal, liever iets willende toegeven dan het sluiten van den vrede vertragen, ontsloegen den graaf en hij vertrok derhalve naar Utrecht. In

1715 was hij gevolmagtigde tot het tractaat van Barrière. Sedert bemoeide hij zich meer met het binnenlandsch bestuur, en werkte bijzonder tot het houden eener buitengewone vergadering tot herstel der zaken. Hij opende haar in 1716 en sloot haar in 1717 met een deftige aanspraak, waarin hij bijzonder zijn afkeer van omkoopingen aan den dag legde. Hij bleef tot zijn dood, den 2 Maart 1731, lid der Staten van Overijssel. Hij huwde Sophia Juliane, gravin van Castel, en liet vele kinderen na. Zijn afbeelding bestaat bij Wagenaar. Hij was Vrijheer van Almelo en Vriese Veen.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XVII. bl. 427, 486, D. XVIII. bl. 47, 132, 133; van Wijn, *Nal. op Wagenaar*, D. XVII. bl. 65, 111; Scheltema, *Staatk. Ned.*; van Kampen, *Vad. Kar.* D. II. bl. 491; *Levensb. van Beroemde Mannen*, D. IV. bl. 201; Kok, Kobus en de Rivecourt, *Chron. van het Hist. Gen.* (over het Geslacht); *Overijss. Volks-Alm.* 1836. bl. 36, 78 (het Huis Rechteren), 1837. bl. 189, 1845. bl. 73; Ferwerda, *Stamb.*

[A.P.Z. graaf van Rechteren]

RECHTEREN (A.P.Z. graaf VAN), gaf in 1749 te Harderwijk in het licht:

Deductie van de rechten en gerechtigheden der heerlijkheid Almelo door A.P.Z. Graaf van Rechteren, heer van Almelo. Hier op verschenen *Consideratien*, Devent. 1751, en *Contra-Consid.*, Hard. 1751, 4°.

Zie Mr. Bodel Nijenhuis, *Topogr. Bes. der Ned.* bl. 266.

[Mr. Adolf Frederik Lodewijk graaf van Rechteren Limpurg]

RECHTEREN LIMPURG (Mr. ADOLF FREDERIK LODEWIJK graaf VAN), ridder der orde van St. Jan van Jeruralem, buitengewoon kamerheer van koning Willem III, en ridder van den Ned. Leeuw, geboren In 't einde van 1793 of begin van 1794, overleden te 's Hage 31 Maart 1851. Hij liet kinderen na uit zijn huwelijk met freule van Massow. Zijn afbeelding bestaat in steendruk. Hij schreef:

Diss. de formâ regiminis provinciae Trans-isalaniae, L.B. 1817, 8°.

Zie Mr. Bodel Nijenhuis, *Topogr. Bes. der Ned.* bl. 253.

[Coenraad de Rechtere]

RECHTERE (COENRAAD DE), Regtere of Regteren, was tot 1601 secretaris der Staten van Holland en West-Friesland.

Zie van Leeuwen, *Bat. Ill.* bl. 1460, 1474; *Chron. van het Hist. Gen.* D. V. bl. 175, 176, 180, 309, 425, 429; Schotel, *Ges. Lett. en Oudh. Avondst.* bl. 19.

[C.L. graaf van Rechteren]

RECHTEREN (C.L. graaf VAN), kapitein ter zee, behoorde tot het eskader in 1783 naar de Middelandsche Zee gezonden, onder den vice-admiraal Reynst, dat door een schrikkelijken storm in de golf van Narbonne verstrooid werd.

Zie J.C. de Jonge, *Ges. van Ned. Zeew.* D. VI. a. bl. 365.

[Frederica, gravin van Rechteren]

RECHTEREN (FREDERICA, gravin VAN) etste omstreeks 1820 eenige prenten, die zeer verdienstelijk zijn, als:

Het *Gedenkteeken van Ulrich*, *bij Wurtzburg*, *aq. fort*, in kl. fol.; *Kirchberg aan den Sart*, in kl. fol.; *Gezigt op een dorp*, in 4°.

Zie Nagler; Kramm.

[Frederik Lodewijk Christiaan graaf van Rechteren Limburg]

RECHTEREN LIMBURG (FREDERIK LODEWIJK CHRISTIAAN graaf VAN), klom in den krijgsdienst op tot den rang van adjudant-generaal van den gouverneur van 's Hertogenbosch, Willem, landgraaf van Hessen-Philipsthall. Aan zijne persoonlijke betrekkingen werd eenigen invloed toegeschreven tot de spoedige overgave van 's Hertogenbosch aan de Franschen in 1794.

Zie Bosscha, *Neerl. Held. te Land*, D. III. bl. 119; De Mauvillon, *Mil. Blätt*. 1821. Vol. II.

[Frederik Rudolph, graaf van Rechteren]

RECHTEREN (FREDERIK RUDOLPH, graaf VAN), kapitein ter zee, onder Willem V, onderscheidde zich door zijne dapperheid en schranderheid. Hij diende o.a. in den oorlog tegen den keizer van Marocco (1776), en joeg een der vijandelijke roofschepen op het strand nabij Tanger. Hij behoorde tot het eskader van kapitein van Kinsbergen, dat slechts eenige dagen in zee bleef en onverrigter zake terugkeerde, woonde de zeeslag bij Doggersbank bij en was tegenwoordig bij de krijgsverrigtingen in Neêrlandsch Indië onder den kapisein-commandeur J.C. van Braam.

Zie J.C. de Jonge, *Necrl. Held. ter Zee*, D. V. bl. 384, 355, 599, D. VI. a. bl. 221.

[Mr. Jacob Hendrik, graaf van Rechteren]

RECHTEREN (Mr. JACOB HENDRIK, graaf VAN), werd in 1787 te Appeltern geboren. Hij trachtte als volksvertegenwoordiger, in welke betrekking hij verscheidene jaren achtereen het heil des vaderlands, naar zijne beste inzigten, zocht te bevorderen, onderscheidde hij zich als vurig voorstander der liberale beginselen, ja liet zich, door zijnen ijver wel eens zoo verre vervoeren, dat hij zelfs bij mannen van gelijke denkwijze, doch van een meer bezadigd gestel, tegenspraak vond.(*) Dat hij een begaafd redenaar was, bewijzen verscheidene redevoeringen, door hem in de Tweede Kamer der Staten-Generaal uitgesproken. Hij overleed als gouverneur van Overijssel den 9den Julij 1845, in den ouderdom van 58 jaren. Hij was lid der Maatschappij van Letterkunde te Leyden. Zijne afbeelding ziet in eene statuette het licht, waarvan eene lithographie verscheen.

Hij gaf in het licht:

(*) Hier wordt bijzonder bedoeld zijne uitvoerige verdediging van het regt eens volksvertegenwoordigers, om wegens lonter verschil van inzigten omtrent het staatsbestuur, het budget van staat af te stemmen, een gevoelen, dat in den hoogleeraar Thorbcke, bij dezelfde gelegenheid, een krachtigen bestrijder vond.

Verhandeling over den staat van den Rijn, *de Waal*, *de Maas en de IJssel*, *en de langs deze rivieren gelegen polders*, *benevens middelen ter verbetering*, *met een kaart*, Nijm. 1830, gr. 4°.

Zie *Hand. der Maats. van Ned. Letterk*. 1846. bl. 5.

[Leopold Casimir, graaf van Rechteren]

RECHTEREN (LEOPOLD CASIMIR, graaf VAN), jongsten zoon van A d o l f H e n r i k, en van J o p h i a J u l i a n a, gravin van Castell van Rüdenhausen, werd den 12 Maart 1717 geboren en schijnt zich naar het voorbeeld van zeven broeders zijns vaders, reeds vroeg aan den krijgsdienst te hebben toegewijd. Van zijn eerste levensjaren is niets bekend, alleen weten wij dat hij in 1744 als Heer van Collendoorn, eene havesathe in het ambt Hardenbergh als lid van de ridderschap van Overijssel verschreven is. In 1747 ontmoeten wij hem in de vesting Bergen-op-Zoom, als kolonel van het regiment, dat zich, na de overrompeling der stad en den aftogt der bezetting, nog een geruimen tijd in de hun ter verdediging toevertrouwde stelling wist te handhaven. Van alle zijden ingesloten en zich overtuigd hebbende, dat alles verloren was, moest zich de dappere kolonel aan de wet van den sterksten onderwerpen. De verbolgenheid van L ö w e n t h a l, dat men troepen, die zich zoo hardnekkig hadden betoond, nog het leven had geschonken, was eene lofspraak op deze dapperen. Weinige jaren later was hij luitenant-generaal der infanterie en commandant van de vesting Hulst, in welke betrekking hij in 1770 overleed. Uit zijn huwelijk met eene gravin v o n E r b a c h - S c h ö n b e r g, zijn geene kinderen gesproten. Hij was de oudoom van J a c o b H e n d r i k, graaf van Rechteren, in der tijd gouverneur van Overijssel, en later lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Zie *Ned. Jaarb.* Oct. 1747. bl. 791; B o s s c h a, *Ned. Held. te Land*, D. II. bl. 650; *Overijss. Volks-Alm*. 1854. bl. 273-275. B o s s c h a, *Neêrl. Held. te Land*, D. II. bl. 650; *Bijv. en Verb.* bl. 32 en volgg.

[Reint van Rechteren]

RECHTEREN (REINT VAN), zoon van een dapper krijgsman, diende in 1709 als kolonel bij de belegering van Doornik.

Zie Y v o y, *Mém. concern. le Siège de Tournay; Levensgev. van W. Vleertman*, bl, 95; B o s s c h a, *Neêrl. Held. te Land*, D. II. bl. 458.

[Willem van Rechteren]

RECHTEREN (WILLEM VAN), kapitein van de *Maria*, diende den lande in het laatst der 17de en begin der 18de eeuw.

Zie J.C. d e J o n g e, *Ges. van het Ned. Zeew.* D. IV. a. bl. 411, 509.

[Zeyger van Rechteren]

RECHTEREN (ZEYGER VAN), krankbezoeker in Oost-Indië. Hij vertrok in December 1628 als ziekentrooster der O.I. Compagnie naar Java, en wel op het schip van den admiraal

J. van Specx, later gouverneur-generaal van O.I. Hij kwam in September 1629 te Batavia aan, en werd naar Salama op Lonthoir, een der eilanden van Banda, gezonden, bleef er 15 maanden en kwam in December 1632 te Batavia terug. Later werd hij ‘gheweldige generaal van den Lande van Overijssel.’

Hij gaf in het licht:

Journael ghehouden door Zeyger van Rechteren op zijn gedaan voyagie naar Oost-Indien, *met portr. Tot Zwolle ghedruckt bij*: *Frans Jornaensz ende Jan Gerritz*, *boekdruckers. Anno* 1635, 4°.

Nog in hetzelfde jaar verscheen er een verbeterde en vermeerderde druk in hetzelfde formaat.

Zie Tiele, *Hist. Ribl. des Journ.* p. 250 suiv.

[P. Recourt de Lecques]

RECOURT DE LECQUES (P.), afstammeling van het beroemd geslacht, bekend onder den naam van Lecques of de Recourt de Lesques. Wagenaar gist, dat hij Philips de Recourt, baron van Lecques, was, die tot het verbond der edelen behoorde, maar, gelijk andere edelen, later afvallig werd. Van Spaen gist, dat hij Florent de Lecques, heer van Cressonière was, die huwde met Françoise de Frié, dit le Grand, bij welke hij, behalve meer kinderen, een zoon won, die in de Spaansche artillerie diende, gouverneur van Grevelingen was, en huwde met Maria van Immerseele. Hoe het zij, Recourt was eerst lid van het verbond der Edelen, doch afvallig geworden, ontdekte hij in 1568 aan Alva den aanslag op zijn leven. Hij bevond zich in het leger der Spanjaarden voor Haarlem en was bevelhebber op 't kasteel van Kamerijk van de zijde der vijanden. Keizer Karel en zijn zoon Philips maakten veel werk van hem en beschouwden hem als een der grootste helden van zijn tijd, waarvan zijne benoeming tot ridder van het Gulden Vlies, een bewijs was. Koning Philips verkoos hem in 1586, om met de gemagtigden van koning Hendrik, al de geschillen te beslissen, die ontstaan konden over de verklaring en uitvoering der punten van bestand, den 23sten December 1581 gesloten. Met goedkeuring van den keizer en zijn raad, had hij zich den 3den van Zomermaand 1554 in het huwelijk begeven met Johanna de Witthem, gesproten uit een doorluchtig Brabantsch geslacht, 't geen met de voornaamste huizen naauw was vermaagschapt.

Zie *Nob. des P.B.* T. I. p. 154, 241-243, T. II. p. 434, 435, 453; *Le Vrai Suppl. au Nob.* p. 112, 113; *Quart. Généal.* T. I. p. 208, 277; le Carpentier, *Hist. de Cambr.* P. III. p. 79, 325, 835, 844, 905, 941, 1082, vooral 934; de Seur, *La Flandre Ilt.* p. 142, 202; Christinaeus, *Jur. Her.* P. I. *Tab. Généal.;* Te Water, *Hoogad. Zeel.* bl. 96, 97; Tassis, *Tum. Belg.* p. 202, 224; van Meteren, *Ned. Ges.* B. III. bl. 55; Bor, *Ned.*

Oorl. B. VI. bl. 309; Te Water, *Verb. der Edel.* D. II. bl. 497-999, D. IV. bl. 439-440; Kok; Kobus en de Rivecourt.

[Johan Pieter Recxstoot]

RECXSTOOT (JOHAN PIETER), in 1701 te Tholen geboren, bekleedde meermalen den post van burgemeester, en werd in 1735 tot secretaris der Staten aangesteld, welke bediening hij vervolgens met dien van raadpensionaris van Zeeland verwisselde. Hij overleed in 1756.

Zie Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. van Portr.*

[Mr. Johan Pieter Recxstoot]

RECXSTOOT (Mr. JOHAN PIETER), zoon van mr. Dionysius Reexstoot, burgemeester van Tholen, rekenmeester van Zeeland. Hij was eerst raad, secretaris en pensionaris van Zeeland, vervolgens burgemeester van Tholen, daarna secretaris en eindelijk raadpensionaris van Zeeland. Hij huwde 1708 Jacoba Cornelia Beaufort, dochter van Lieven Ferdinand en Cornelia van Vrijbergen.

Fam. aanteek.

[Bernardus Redding]

REDDING (BERNARDUS), predikant te Oeukerk, Giekerk en Wijns, werd, volgens resolutie der Gedep. Staten van den 30 October 1691, als mede-gecommitteerde der classis van Leeuwarden door 't Collegie gereprimendeerd over de approbatie op 't boek van Meelsma, wegens de quaestie tusschen de hoogleeraren Roëll en Vitringa.

Zie Greydanus, *Naaml. der Pred. der Cl. van Franek.* bl. 151.

[Gerardus Benthem Reddingius]

REDDINGIUS (GERARDUS BENTHEM) of Redding werd den 20 Junij 1774 te [...] geboren, en voltooide zijne studiën te Franeker, die hij met eene *Specimen de Psalmis bis editis* (Fran. 1795) voltooide. Op 21jarigen leeftijd werd hij predikant te Minnensga, vervolgens te Schildwolde, Waardenburg en Nerijnen, in 1809 te Assen, waar hij den 27sten October 1844 overleed. Hij was een zeer geleerd man, die zich als wetenschappelijk godgeleerde en door het verspreiden van godsdienstige kennis zeer verdienstelijk maakte. De Geldersche Akademie erkende zijne verdiensten door hem in 1809 *honoris causa* tot doctor in de godgeleerdheid te benoemen. Zijne verhandeling *over de leer des Bijbels inzonderheid des N.T. aangaande het algemeene laatste gerigt*, *hetwelk Jezus Christus over de wereld houden zal*, werd in 1804, en zijne *Beknopte en met uitlegkundige opgaven gestaafde opgave van de Christelijke Geloofs- en Zedeleer*, *volgens het Evangelie*, in 1822 door het Haagsch Genootschap ter verdediging van de Christelijke godsdienst bekroond. Meermalen werden hem te Assen aanzienlijke standplaatsen aangeboden, die hij echter alle afsloeg.

Toonde B e n t h e m R e d d i n g i u s in zijne talrijke geschriften een werkzaam, menschkundig en ervaren man te zijn,

niet minder, waar hij als lid van het klassikaal en provinciaal bestuur van Drenthe en van de Synode optrad. Zeer dikwerf werd hij naar de laatstgemelde afgevaardigd en bekleedde soms den zetel van vice-president. Reeds was hij lid van de bij koninklijk besluit van 28 Mei 1815 benoemde consulerende commissie, en daarbij bijzonder, met zijne ambtgenooten H e n d r i k s en L o b r y , belast met het ontwerpen van de reglementen op het kerkelijk procederen en de kerkvisitatie. In 1816 was hij het, die het rapport omtrent deze gewigtige aangelegenheden uitbragt, gelijk hij dit toen en later meermalen omtrent andere onderwerpen deed.

Hij schreef, behalve de genoemde *Dissertatio:*

Over den Heidelbergschen Catechismus, Gron. 1805, 2 d. tweemalen, laatst in 1824 herdrukt.

Uitlegkundig handboek des N.T. voor ongeleerden, Ald. 1807, gr. 8°.

Ophelderingen van sommige plaatsen van het Uitlegkundig Handb. des N.T. voor Ongeleerden, Ald. 1808, gr. 8°.

Over de Waarneming van de Openbare Godsdienst, Amst. 1808, 8°.

Over het bijwonen van Godsdienstig Onderwijs en het doen van belijdenis, Ald. 1808.

De Boerenvriend of gesprekken tusschen eenen koopman en landlieden, *over hunne pligten en belangen*, *met eene plaat*, Gron. 1808, 8°.

Leonard van Kleef, *of gesprekken tusschen eenen koopman en landlieden*, *over hunne pligten en belangen*, *een vervolg van den Boerenvriend*, Ald. 1812, 8°.

Mijne Gedachten over het leeraarambt, Amst. 1809, gr. 8°.

Over den Doop en het Avondmaal, 2de druk, Amst. 1809. Ook afzonderlijk in het licht gegeven.

Onderwijs in de kunst om anderen te beoordeelen, Zalt-Bommel, 1809, 8°.

Pieter en Aagje, *of de voorbeeldige landlieden*, Amst. 1809, 8°.

Hoe zal het, *volgens den Bijbel*, *na den dood*, *met onze zielen gaan?* Gron. 1810, 8°.

Christelijk handboekje voor dienstboden, Gron. 1811, 8°.

De Geschiedenis van 's Heilands lijden tot bijzonder en huisselijk gebruik, Ald. 1812, gr. 8°.

Geschiedenissen van het Evangelie, *die op de feesten der Hervormde Christenen behandeld worden*, *tot bijzonder en huisselijk gebruik bearbeid*, Ald. 1813, gr. 8°.

Iets over het Bijbelgenootschap, Ald. 8°.

Over het trouwen en bruiloft houden, Ald. kl. 8°.

Handleiding bij het onderwijs in de Christelijke Godsdienst, Ald. kl. 8°.

Kort begrip der Kerkel. Geschiedenissen, Ald. 1813, 8°.

Bijbelsch handboekje voor bejaarde en oude lieden, Ald. 1814, gr. 8°.

Onderwijs omtrent het Kaartspel voor den gemeenen man, Zalt-Bommel, 1814.

De Christelijke Godgeleerdheid of Handleiding voor Lidmaten, *ter herinnerring van hetgeen zij geleerd en beleden hebben*, Gron. 1811, gr. 8°.

De Handelingen der Apostelen, *bewerkt tot bouwstof voor familien en bijbeloefeningen*, Gron. 1820, 2 d.

Menschelijk gezag of Goddelijk gezag of de rede, *wat moet de regelmaat voor ons geloof zijn?* Ald. 1821, gr. 8°.

Wat leert het Evangelie van het huwelijk? Gron. 1822, gr. 8°.

Twee twaalftallen Leerredenen, Ald. 1823, 8°.

Maria, *de moeder van onzen Heer*, *een leerboek voor Christenen*, Ald. 1823, 12°.

De onverschilligheid omtrent de Godsdienst te regt gewezen, Ald. 1828.

Historische Prentbijbel voor kinderen, Ald. 1828, 2 st.

Derde twaalftal Leerredenen, Ald. 1829.

Brieven over de tegenwoordige verdeeldheid en beweging in de Herv. kerk, Ald. 1833.

Rapport der Drentsche Afgevaardigden ter Nat. Synode van Dordrecht in 1618 *en* 1619 *in Besluiten der Drentsche Synode ten gevolge van het te Dordrecht bepaalde*, Leyden, 1835, 8°., ook in het *Archief* van K i s t en R o y a a r d s .

Onderzoek naar het karakter en gezag van J.C. en deszelfs navolgenswaard. en navolgbaarh. Ald. 1834.

*Nicodemus of godsd. beschouwing van Joh. III:*1-16, Ald. 1836.

Eene bevestigingsrede, Assen, 1837.

Herinnering der opleiding tot de Evangeliedienst en der ondervinding in de bijna vijftigjarige Waarneming daarvan, na zijn overlijden uitgegeven door zijn zoon H e n r i c u s R e d d i n g i u s , toen predikant te Franeker, te Anjer in 1844.

Zie R o m e i n , *De Herv. Pred. van Drenthe*, bl. 14 volgg. P a r e a u , *De Oude Kerk te Assen*, bl. 217, 230, 282, 236, 255 volgg. *Boekz.* Nov. 1844. bl. 680, ü81; B o u m a n , *Ges. der Geld. Hoog.* D. II. bl. 542, 543; S o p p , *Proeve eener Pragm. Ges. der Theol. in Ned.* (3de uitg.) bl. 63, 215; K i s t en R o y a a r d s , *Arch.* (Eerste Serie) D. I. bl. 270, 272; *Syn. Hand.* 1816, 1817, 1820, 1823, 1825, 1827, 1834, 1836, 1837, 1840 passim; G l a s i u s , *Godg. Ned;* K o b u s en d e R i v e c o u r t ; Mr. B o d e l N y e n h u i s , *Topogr. Lijst van Plaatsbes.* No. 3368, 3397, 3409; *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. II. bi. 160, 161.

[Wibrandus Gerardus Reddingius]

REDDINGIUS (WIBRANDUS GERARDUS), in 1776 geboren, werd in Mei 1796 kandidaat in de godgeleerdheid te Leeuwarden, aanvaardde den 18 October van dat jaar den predikdienst te Scharnegoutum, vertrok twee jaren later naar Dronrijp, in 1809 naar Bierum, in 1810 naar Eppenhuizen, in 1817

naar Midlum in Oost-Friesland, in 1828 naar Woltersum, verkreeg den 1sten Julij 1852 een eervol emeritaat, en overleed den 22 November van dat jaar. Hij is met roem als godsdienstig schrijver bekend. In 1805 werd zijne verhandeling *over de Opstanding der Dooden* door het Haagsch Genootschap bekroond, en gaf de volgende werken in het licht:

De Geschiedenis van David, *voor kinderen*, *Opgedr. aan de Bat. Maats. Tot Nut van 't Algemeen*, Zwolle, 1804, 8°.

Zelfkennis de bron van tijdlijk en eeuwig geluk. Met den Gouden Eerepenning bekroond en uitgegeven door de Bat. Maats. Tot Nut van 't Algemeen, Amst. 1805, 8°.

De Geschiedenis van Salomo, *voor kinderen. Opgedr. aan de Bat. Maats. Tot Nut van 't Algemeen*, Amst. 1806, 8°.

Nieuwe Leerrijke Verhalen, *vooral bestemd voor de Jeugd*, met en zonder plaatjes, Amst. 1806, 8°.

Het Leven van Benjamin Franklin, *een Leerboek voor kinderen*, Gron. 1807, 8°.

De Geschiedenis van Mozes, *voor kinderen. Opgedr. aan de Maats. Tot Nut van 't Algemeen*, Amst. 1808, 8°.

De Brief van Paulus aan de Philippensen bewerkt, Amst. 1808, 8°.

Bijbelspreuken opgehelderd door voorbeelden, Gron. 1808, 8°.

Godsdienstig Huisboek, Ald. 1809, 8°.

Spreuken van Oude Wijzen, Ald. 1810.

Kleine Schriften, *meestal strekkende ter uitlegging van de H. Schrift*, 5 st. Ald. 1811, 8°.

De vier Jaargetijden, Ald. 1810, 8°.

De edele familie van het Rozendal, Ald. 1812, 8°.

Geschiedenis van Oost-Vriesland, Ald. 8°.

Homilien over verschillende onderwerpen, Ald. 1813, 8°.

De eerste Verkondiging van het Evangelie aan de Heidenen, *of Verhandeling over Hand. X*, Ald. 1813.

Godsdienstige Overdenkingen voor alle dagen des Jaars, 2 d. Ald. 1815, 8°.

Hollandsche Spreekwoorden, Ald. 1815, 8°.

Zedekundige Mengelingen, Ald. 1816, 8°.

Paulus te Philippi of Bijbeloefeningen over Hand. XVI, Ald. 1819.

Bijbelsche Geschiedenis en Karakters, Ald. 1828.

Handleiding tot het schrijven van allerlei brieven. Uit het Hoogd. Winschoten, 1820, 8°.

R e d d i n g i u s beoefende ook de poëzy, blijkens zijne vrije navolging van *Davids Treurzang bij den dood van Saul en Jonathan* in zijne *Kleine Schriften*, 1ste Bundel.

Zie *Boekz.* Dec. 1852. bl. 816 verv. G l a s i u s , *Godgel. Ned.* K i s t en R o y a a r d s , *Arch.* (Eerste Serie) D. V. bl. 270; S e p p , *Proeve eener Pragm. Ges. der Theol.* (3de uitg.) bl. 283; v a n d e r

Aa, *N.B.A.C. Woord.;* Kobus en de Rivecourt; Mr. Bodel Nyenhuis, *Topogr. Lijst van Plaatsbes*. No. 3314.

[R.P. Reddingius]

REDDINGIUS (R.P.), beoefende de dichtkunst, en gaf met H. Manger *Zes Dichtstukjes* in het licht.

Zie *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. III. bl. 101.

[R.A. Benthem Reddingius]

REDDINGIUS (R.A. BENTHEM), studeerde te Groningen tot med. doctor, en promoveerde op eene *Diss. Phys. de nervo optico*, Gron. 1824.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. ac Chir.* p. 286.

[Petrus Redanus]

REDANUS (PETRUS). Zie REIDANUS (PETRUS).

[M. Redeke]

REDEKE (M.), landschapschilder. Op *Cat. van* H. Muilman, Amst. 1813, komt van hem voor: *Twee stuks gestoffeerde Land- en Riviergezigten*, zeer geestig gepenseeld.

Zie Kramm.

[F.F. Redel]

REDEL (F.F.) Op den *Cat. der Hands.* van J. Schouten, komt bl. 49 voor *Den Eerlycken Tydcorter verthoont in eenen Lusthoff geplant vol Minnesuchten enz. door F.F. Redel*, 1651, *met ingevoegde oude prentjes*, 4°.

[Cornelis Redelijkheid]

REDELIJKHEID (CORNELIS), beroemd werktuigkundige, uitvinder van de *Schuifsluizen*. Deze waren noch in noch buiten s' lands bekend, en konden in vele gevallen, waarin andere sluizen en waterwerken te kort schoten, gebruikt worden, en, in vele opzigten, van het grootste nut zijn. Zonder verbazende kosten kon Redelijkheid in 't groot geen model van deze sluizen maken, weshalven hij zich met deze uitvinding door plans, teekeningen en beschrijvingen opgehelderd, bij Hunne Edelgroot Mogenden vervoegde, onder aanbod, om op zekere bepaalde grootte, dusdanig een sluis te laten vervaardigen, met verzoek, dat in geval deze uitvinding ten vollen aan de verwachting mogt beantwoorden, hem een belooning, tot vergoeding der kosten mogt worden toegelegd, te meer, daar eene uitvinding van dien aard, het voordeel van een uitsluitend octrooi niet wel kon verwerven.

De Staten van Holland besloten met zijne zoo vernuftig bedachte schuifsluizen de proef te nemen, en zoo die proef gelukte, den uitvinder 1000 gouden dukaten te

vereeren. Hierdoor aangemoedigd bragt hij eerlang het ontwerp van een ander werktuig zijner vinding, geschikt tot uitdieping van opgeslijkte wateren, tot verbetering der rivieren, welker beddingen, door den tijd, boven maten verhoogd waren, onder het oog hunner Grootmogenden, met verzoek om octrooi op dit werktuig, van alle andere diepmachines verschillende en deze overtreffende. De Gelastigden tot de nieuwe uitvindingen achtten deze het verzochte octrooi waardig. Zijn portret, door

A. Meertens geteekend, is bij mr. Bodel Nyenhuis. Geboorte-, sterfjaar en woonplaats van hem zijn onbekend. Waarschijnlijk was hij woonachtig te 's Gravenhage.

Hij gaf in het licht:

Verh. over de metzelarij in Vestingwerken, Rott. 1755, m. pl.

Eenvoudig en zedig Antwoord, 's Hage; 1771, 3 stukjes.

Zwarigheden en bedenkingen tegen het ontwerp van doorgravinge omtrent het dorp Katwijk Buiten tot in de Noordzee, Amst. 1772, 8°.

Aanmerkingen dienende tot verdediging der Remonstrantsch Gereformeerde Christenen, *tegen de beschuldiging van zeker naamloos schrijver*, *zich noemende Advocaat der Vaderlandsche kerk*, Amst. 1772, 8°.

Aanmerkingen op de rivierkundige Waarnemingen van den Heer M. van Barneveld, 's Hage, 1773, 8°.

Project of Ontwerp om de stank of besmetlyke reuk der Wateren in de Gragten van 's Gravenhaage des Zomers te voorkomen, 's Hage, 1773, 8°.

Beschrijving en Afbeelding van de nieuw uitgevonden sluis, *met in- en uitschuivende deuren*, Amst. 's Hage, fol.

Beoordeeling en Wederlegging van de Verhandeling van de aloude metzelwerken door Joh. Krayenhoff, 's Hage, 1775.

Beschrijving en Afbeelding eener nieuw uitgevonden diepmachine, Amst. 's Hage, fol.

Over de nieuw uitgevonden Palissaden om dezelve zoo in het veld als in de vestingen met meerder voordeel dan hedendaagsch tegen den vijand te kunnen gebruiken, met platen, 's Hage, 1775, 8°.

Verhandeling over de nieuwe versterkte Facen en Flancken, 's Hage, 4°.

Project om de gedurige Overstroomingen door de menigvuldige Opperwateren in de rivieren de Leck, *de Wael en de Yssel te prevenieeren*, Amst. 1775, fol.

Middel dienende tot verzekering der Sluizen tegen zware stormen en hooge Watervloeden, *met de Afbeelding op* 111 *platen*, 's Hage, 1779, fol.

Zie verder Rogge, *Bibl. der Rem. Geschr.* bl. 286; *Cat. van de Bibl. der Stad Amst.* bl. 486, 503, 504, 518, 529, 558; Mr. Bodel Nyenhuis, *Topogr. Lijst der Plaatsb.* No. 157, 337; Kok; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Arrenberg, *Naamr.* bl. 431, 432.

[R. Redfearn]

REDFEARN (R.) schreef:

Tract. med. quaedam de phthisi pulmonali cum tuberculis continens, L.B. 1791.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. et Chir.* p. 287.

[Wilh. David Redoch]

REDOCH (WILH. DAVID), te Amsterdam geboren, werd predikant bij de Mennonieten te Groningen, en overleed in 1680, in den ouderdom van 47 jaren.

Hij schreef:
Vanitas Antidoti Wenigani, Rott. 1672.

Zie Jöcher; Rotermund.

[Balthus Hendrik van Ree]

REE (BALTHUS HENDRIK VAN), heel- en stadsvroedmeester te Zaandam, behaalde in 1801 den gouden eerepenning bij Monnikhoff's legaat, op zijne verhandeling *over de taxis of handgreep voor de herstelling der breuken*, in de Werken van dat legaat te vinden. Hij liet 2800 verloskundige waarnemingen na, die hij alle naauwkeurig had opgeteekend, om, na zijn dood, aan den hoogleeraar G. Vrolik ter hand te stellen, ten einde er dat gebruik van te maken, dat deze het meest dienstig mogt achten. Hij overleed den 18den April 1835 te Zaandam, in den ouderdom van 63 jaren.

Behalve het bovengemeld werk, ook in 1802 te Amsterdam, in gr. 8°. uitgekomen, schreef hij:
Waarneming eener besmetting op een vermoedelijk wondje, *bij de lijkschouwing van eene vrouw aan peritonitis puerperalis overleden*, in *Hippocrates*, *Magazijn*, *toegewijd aan de Geneeskunde*, D. VII. St. 2, bl. 117.
Waarneming van eenige buitengewone toevallen bij een Scrophuleus Kind van vier jaren, in *Geneeskunde*, *Magazijn van* Stipriaan Luiscius, Ontijd en Macquelijn, 1815, D. V. St. 3, bl. 22.
Zonderlinge opmerking bij een tweelings-geboorte, *met een bijvoegsel van van Eldik*, in *Praktisch Tijdschrift voor de Geneesk. in al haren omvang door* Moll en van Eldik, 1833, St. 4, bl. 348.

Zie *Kúnst- en Lett.* 1835. D. I. bl. 209, 308, D. II. bl. 171. Holtrop, *Bibl. Med. Chir.* p. 287; *Aanh. op het Woordenb. van Nieuwenhuis;* Kobus en de Rivecourt.

[Frederik van Reede]

REEDE (FREDERIK VAN) of Rhede, broeder van Arnold en Gerard van Reede, aldus genoemd naar het vlek of de heerlijkheid van dien naam in het bisdom van Munster. De leden van dat geslacht verspreidden zich door Gelderland, Twente en het Sticht van Utrecht. Frederik werd in 1226 door Gerard van Nassau, graaf van Gelderland, gekozen ter vereffening der oneenigheden tusschen hem en Otto van der Lippe, bisschop van Utrecht, om eenige goederen in Sarland. In dat zelfde jaar wordt hij nogmaals vermeld als getuige, in zekere uitspraak, door den pauselijken gezant tusschen den gemelden bisschop en Floris IV, graaf van Holland. Daarenboven stond hij, in 't volgend jaar, als getuige over de vrijheden, door Gerard, graaf van Gelder, aan de opgezetenen van de Veluwe verleend. Tien jaren later onderteekende hij, als getuige, een brief, rakende eene overeenkomst tusschen Otto, graaf van Gelder, en Hendrik van den Berg, wegens het regt van voorspraak of advokaatschap van de kerk

van Embrik. De drie broeders stonden, in 1233 over den Brief, bij welken Otto, graaf van Gelder en Zutphen, aan de stad Arnhem eenige stedelijke privilegien toestond. Nogmaals vinden wij hen gezamentlijk vermeld, in een Brief van 1250, bij welken Otto van Gelder zekere gift, door zijne voorouders aan het klooster Bethlehem, bij Deutekom, gedaan, bekrachtigde. Frederik had ten huwelijk eene dochter uit het geslacht van Munster, en liet na Bitter, heer van Rheede, in 1260 en 1274 vermeld en gehuwd met eene dochter van den graaf van Loon, en liet na Frederik, die in 1296 aan Reynold, graaf van Gelder, het huis Nyenbeek op de Veluwe opdroeg, en Christina van Romberck huwde.

Zie Ferwerda en Kok.

[Adriaan van Reede]

REEDE (ADRIAAN VAN), heer van Saasveld en Brandlicht, zoon van Govert van Reede en Julla van Ruitenberg, in 1497 en later ten tijde van Frederik van Baden, bisschop van Utrecht en diens opvolger beschreven onder de Edelen van het landschap Overijssel, wegens Twente. Die van Twente van den bisschop afgevallen, en zich onder bescherming van den hertog van Gelder begeven hebbende, namen, den 10den Julij 1521, Adriaan gevangen. Twee jaren later verkreeg hij zijne vrijheid, ten koste van het huis Saasveld, dat hij aan den bisschop opdroeg. In 1527 komt hij voor als geheimraad van Henrik van Beijeren, bisschop van Utrecht. Ook bekleedde hij het ambt van huismaarschalk bij eenige Utrechtsche kerkvoogden. Hij huwde Lucia van Goor, dochter van Jan van Goor, heer van Heel, en van Johanna, dochter van den burggraaf van Montfoort, bij welke hij acht kinderen verwekte.

Zie Dumbar, *Anal.* T. II. p. 456, 464, T. III. p. 600, 615, Hortensius, *Res. Traj.* L. IV. p. 78, 81; Scheltema, *Staatk. Ned.*

[Goert van Reede]

REEDE (GOERT VAN), heer van Saasvelt, zoon van den vorige, werd in September 1516 geboren, bekleedde het ambt van hoofdschout te Utrecht van October 1555 tot April 1564, toen hij er vrijwillig afstand van deed. Hij was beleend met de ridder-hofstede Ameronge, en werd dien ten gevolge in de ridderschap vaa Utrecht beschreven. Hij huwde in 1544 met Geertruid van Nyenrode, dochter van Ernst van Nyenrode, heer van Zuilestein, en van Margaretha van Renesse, ten gevolge van welk huwelijk hij ook in 1558 werd beleend met de ridderhofstad Zuilestein. In 1580 werd hij, door aankoop, eigenaar der ridderhofstad ter Horst of Nederhorst. In 1584 was hij een der gemagtigden, door 's lands Staten benoemd, om met Hendrik III, koning van Frankrijk, over de opdragt der Nederlanden te handelen. Ter-

wijl de gezanten, die de reis ter zee zouden doen, in den Briel, op een gunstige gelegenheid wachtten, werd van Reede onpasselijk. Hij keerde terug en overleed den 19den April 1584. Bij zijne huisvrouw, die hem bijna 20 jaren overleefde, had hij 11 kinderen.

[Adriaan van Reede]

REEDE (ADRIAAN VAN), zoon van den vorige, heer van Saasveld, groot hofmeester van Ernst van Beijeren, prinsbisschop van Luik, huwde Anna van Duras, weduwe van Enatten. Een zijner zonen Godard Adriaan van Reede, heer van Printhagen, was edelman van de Kamer van den prins-bisschop van Luik en groot-drossaart van het graafschap van Loon. Hij huwde Maria van Merode.

[Godard van Reede]

REEDE (GODARD VAN), heer van Amerongen en Ginkel, zoon van Frederik van Reede, heer van Amerongen, van 1564-1594 (toen hij afstand deed) kanunnik in het kapittel ten Dom te Utrecht, en van Cornelia van Oostrum. Hij werd, even als zijn vader, beschreven in de ridderschap van Utrecht en in 1641 afgevaardigde in het leger der Algemeene Staten. Terwijl hij dezen last bekleedde, werd hij ziek, en naar Bergen-op-Zoom vervoerd, waar hij in October van dat jaar, in den ouderdom van bijna 49 jaren overleed. Hij werd gelijk ook zijne echtgenoot Anna van den Boetselaar van Tautenburg, te Amerongen begraven. Zijn zoon Frederik Adolf van Reede tot Amerongen was kanunnik van den Dom te Utrecht en Kornet. Zijne dochter Kornelia Elisabeth van Reede tot Amerongen, huwde in 1633 Philibert van Tuil van Serooskerken, beschreven in de ridderschap van Utrecht. Beide liggen onder een prachtig grafgesteente in de kerk te Amerongen begraven.

[Godard Adriaan van Reede]

REEDE (GODARD ADRIAAN VAN), ridder, vrijheer van Amerongen, heer van Ginkel, zoon van den vorige, werd in 1642 maarschalk van de stad en den lande van Montfoort, en na afstand van dien post gedaan te hebben, beschreven in de ridderschap van Utrecht. In 1656 zonden de Staten-Generaal hem naar het Noorden, om, was het mogelijk, door handelen, den vrede aldaar te bewaren, alsmede om alle verhooging van tollen en lasten voor te komen. In 1660 trok hij naar Spanje, om de vriendschap des konings voor den Staat te verwerven bij den te vreezenen oorlog en tevens om voor den Nederlandschen koophandel te zorgen. Vijf jaren later vertrok hij weder naar Denemarken en slaagde zoowel, om de gemoederen des konings en zijner ministers naar de zin zijner meesters te leiden, dat eerlang zeven bijzondere verdragen met dat rijk gesloten werden. In 1667 keerde hij nog eens derwaarts terug om de uitrusting van 40 schepen te bevorderen, 't welk hem gedeeltelijk gelukte. Ten tijde van deze gezantschappen ontving hij

de ridderorde van den Oliphant. Veel eers behaalde hij in 1672, door een bezending aan den keurvorst van Brandenburg. In 1679 herstelde hij de wankelende vriendschap tusschen dezen en de Staten.

Van Reede vertoefde thans een geruimen tijd aan dat hof en betoonde, gedurende zijn verblijf, zijnen ijver voor de belangen van den dienst der Nederlanden op de kust van Africa, bij gelegenheid dat de keurvorst het plan had beraamd eene Afrikaansche Maatschappij te Emden op te rigten. Ondanks zijne hooge jaren, aanvaardde van Reede, na zijne wederkomst uit Berlijn, in 1691, op nieuw een gezantschap naar Denemarken, bewerkte er een verdrag van koophandel tusschen den koning van Groot-Brittannië en de Algemeene Staten aan de eene, en den koning van Denemarken aan de andere zijde. Hij overleed te Koppenhagen, den 9den October 1691, in den ouderdom van 70 jaren. Zijn lijk werd met een oorlogschip naar Holland gevoerd en te Amerongen begraven. Hij huwde Margaretha Turnor, die hem een zoon schonk.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XII. bl. 393, D. XIII. bl. 13, 185, 258, D. XIV. bl. 16, D. XV. bl. 22, 115, D. XVI. bl. 166; Ferwerda, *Wapenb.* Gen. 13; Scheltema, *Staatk. Ned.*; Kok; Kobus en de Rivecourt.

[Godard van Reede]

REEDE (GODARD VAN), zoon van den vorige, graaf van Athlone, baron van Reede, Ginkel en Agrim, vrijheer van Amerongen, heer van Lievendaal en ridder van de orde van den Olifant, landcommandeur van de Balye der Duitsche orde van Utrecht, veldmaarschalk der legers van de staat. Hij was een boezemvriend van Willem III, en werd in April 1674 beschreven in de ridderschap van Utrecht, doch nam eerst zitting na den dood van zijn vader, en ruimde, na verloop van ettelijke jaren, zijn plaats in voor zijn oudsten zoon. Van zijn jeugd af tot den krijgsdienst bestemd, woonde hij als brigadier den slag van Senef bij, en werd er gekwetst. Hij vergezelde de prins naar Engeland en bewees hem als krijgsman geen geringe diensten, o.a. door het behalen van aanzienlijke voordeelen op de vijanden in Ierland, 't welk door zijn beleid voornamelijk tot onderwerping werd gebragt. Koning Willem erkende zijne verdiensten, door hem, den veroveraar van Athlone en de overwinnaar bij Agrim, tot graaf van Athlone en baron van Agrim te benoemen.

Later betoonde hij de held van Ierland als generaal van de kavallerie zijne dapperheid te Neerwinden, Namen (dat hij trachtte te ontzetten), Dinant (dat hij belegerde), Nijmegen, dat hij redde (1702). Hij overleed te Utrecht in Februarij 1705, en was gehuwd met Ursula Philippina van Raasfeld, vrouwe van Middagten, Hervelt, Rouenburg, Nieuburg enz., dochter van Reinier van Raasveld en Margaretha van Leefdaal, bij wien hij kinderen naliet.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XVI. bl. 153, D. XVII. bl. 160; van Wijn op Wagenaar, D. XVII. bl. 39, 43, 52. Bosscha, *Ned. Held. te Land*, D. II. bl. 172, *Bijl.* 2-8, 223, 225-228, 226, 227, 255, 272, 285, 287, 290, 309, 310, 317; Macaulay, *The Hisl. of England*, (Tauchn. edit.) T. VII. p. 99.

[Frederik Christiaan van Reede]

REEDE (FREDERIK CHRISTIAAN VAN), zoon van den vorige, graaf van Athlone, baron van Reede en Agrim, vrijheer van Amerongen, Ginkel en Elst, heer van Lievendaal, was sedert den afstand van zijn vader in 1701 in de ridderschap van Utrecht beschreven. Even als zijn vader van zijn jeugd af, voor den krijgsdienst opgeleid, klom hij tot den rang op van luitenant-generaal over de ruiterij van den Staat der Vereenigde Nederlanden en tot gouverneur van de stad Sluis en onderhoorige steden en sterkten in Staatsvlaanderen. Hij overleed den 15den Augustus 1719 te Sluis in Vlaanderen, in den ouderdom van 51 jaren en werd te Amerongen begraven. Hij huwde Henriette van Nassau tot Zuilenstein, dochter van Willem van Nassau, graaf van Rochefort, heer van Zuilestein en Wagestein, en liet verscheidene kinderen na.

Zie Bosscha, *Ned. Held. te Land*, D. II. bl. 384, 510.

[Godard Adriaan baron van Reede]

REEDE (GODARD ADRIAAN baron VAN), heer van Sterreveld, broeder van den vorige, was, wegens het kwartier van de Veluwe, in de ridderschap van Gelderland beschreven landdrost van de Veluwe, luitenant opperjagermeester van Gelderland, ridder der Duitsche orde, balye van Utrecht en als zoodanig commandeur te Maasland. Hij huwde Maria van Nassau tot Zuilenstein en liet drie kinderen na. Hij overleed 1 Mei 1720.

[Reynhard, baron van Reede]

REEDE (REYNHARD, baron VAN), broeder van den vorige, was heer van Ginkel, Middagten, Zuilenberg en Rouenburg, burgman tot Nienburg, ridder des Maltheser orde en kommandeur te Werden. Hij was een dapper krijgsman en klom op tot generaal majoor van de ruiterij en generaal kwartiermeester van de legers van den staat, kolonel onder het strichtsche paardenvolk, gouverneur van Venlo en onderhoorige forten. Ook was hij kanunnik in het kapittel ten Dom van Utrecht en Proost van Elst.

[Jacob baron van Reede]

REEDE (JACOB baron VAN) tot Amerongen, broeder van den vorige, diende den lande als kapitein ter zee en overleed ongehuwd in Augustus 1724.

[Willem baron van Reede]

REEDE (WILLEM baron VAN), tot Amerongen, broeder van den vorige, diende den lande als kapitein onder het voetvolk. Hij sneuvelde den 23 Augustus 1706, in het beleg van Menen.

Zie B o s s c h a , t.a.p. D. II. bl. 110.

[Godard van Reede]

REEDE (GODARD VAN), heer van Nederhorst, Kortehoef, Vreeland, Overmeer, zoon van Gerard van Reede, kanunnik ter Dom van Utrecht en lid der vergadering der staten Utrecht en van Machteld van Diert. Hij werd den 30 September 1588 geboren, in 1600 kanunnik ten Dom van Utrecht, waarvan hij 1618 afstand deed. Kort daarna werd hij beschreven onder de ridderschap 's lands van Utrecht, en nam als zoodanig zitting in de vergadering der Algemeene Staten.

In 1646 verscheen hij als een der gevolmagtigden van hun Hoog-Mogenden op de vredehandeling te Munster. Hij zou bij dezen handel zeer op de zijde der Franschen geweest zijn, en weigerde het gesloten verdrag te teekenen. Dit gaf aanleiding tot verwijdering en twistschriften onder de aanbassadeurs, doch dit een en ander had weinige gevolgen door zijn overlijden. Hij overleed den 25 Junij 1648. Hij huwde 1. Emerentia Oem van Wijngaarden, dochter van Gerrit Oem van, 2. Catharina van Utenhoven. De eerste schonk hem 8 kinderen.

Zie Ferwerda, *Wapenboek*; Scheltema, *Staatk. Nederl.*; Kok, Kobus en de Rivecourt.

[Ernst van Reede]

REEDE (ERNST VAN), heer van Vuersche en Drakestein, zoon van Gerard van Reede, heer van de Vuersche en Drakestein en van Margaretha van Reede tot Nederhorst. Hij werd in 1619 luitenant-houtvester van Utrecht en, drie jaren later, maarschalk van het overkwartier van het Sticht, van welken post hij, in 1625, vrijwillig afstand deed. Later kocht hij de ridderhofstad Drakestein en de ambagtsheerlijkheid Drakestein, waarmeê hij in 1634 werd beleend. In het eind van zijn leven had hij zitting in 't collegie ter admiraliteit te Amsterdam. Hij huwde Elizabeth van Utenhove, dochter van Antony van Utenhove, heer van Rijnestein en van Agneta van Renesse van Baar, die hem tien kinderen schonk.

Zie Ferwerda, Kok.

[Johan van Reede]

REEDE (JOHAN VAN), heer van Renswoude, zoon van Gerard van Reede, heer van Nederhorst en Machteld van Diert, werd in 1593 geboren. In 1611 was hij kanunnik en in 1620 deken van het Domkapittel te Utrecht, en werd in 1623 met de door hem gekochte heerlijkheid van Renswoude beleend. Sedert nam hij zitting in het lid der geëligeerden in de vergadering der Staten van Utrecht, werd meermalen afgevaardigd ter Statengeneraal, en in vele binnen- en buitenlandsche bezendingen gebruikt. In 1641 ging hij naar Friesland ter demping van gerezene twisten, in 1644 met Boreel en Joachimi naar Engeland, om eene vereeniging tusschen den koning en het Parlement te bewerken. Geenzins slaagden zij naar wensch, Karel I verhief hem echter tot baron. Als gewoon gezant

bij den koning van Denemarken verkreeg hij van dezen de ridderorde van den Olijfant. Sedert hij naar 's Hage werd afgevaardigd, had hij aldaar volgens sommigen grooten invloed.

Ook zou hij met eenige weinigen den prins hebben opgezet tot de beruchte onderneming tegen Amsterdam en in de vergadering van Holland. In 1652 werd hij tot voorzitter der Staten van Utrecht verkozen, en bediende deze waardigheid, welke hij, naar mate de gevoelens waren, met goed- en afkeuring bekleedde. Hij bleef gewoon afgevaardigde ter vergadering der Staten-generaal, en verschilde dikwijls met Jan de Witt, die hem niet vertrouwde, zoo als onder anderen bleek, bij de vermaarde raadplegingen over den geheimen last aan de Ruiter in 1664. Hij deed in 1671 om zijne hooge jaren afstand van het voorzitterschap, doch in 1674, namens den stadhouder, op nieuw tot de aanvaarding uitgenoodigd, het op nieuw aangenomen hebbende, deed hij terstond het voorstel om het stadhouderschap erfelijk te verklaren. Hij overleed in Februarij 1682 en liet bij zijne huisvrouw Jacoba van Reede, met welk hij ruim 55 jaren in den echt leefde, 8 kinderen na. De verjaring van zijn 55ste trouwdag vierde hij met de uitdeeling van een gedenkpenning.

Zie Aitsema, *Saken van Staat en Oorlog*. D. II. bl. 970, 981-993, 1010, D. III. bl. 428; *Herst. Leeuw*, bl. 15, 27; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XI. bl. 374-378, D. XII. bl. 70, 89, D. XIV. bl. 327; Van Wijn, *op Wagenaar*, D. XIII. bl. 65; Scheltema, *Staatk. Nederl.*; Wicquefort, *Preuv.* T. I. p. 467, 471, 473; *Mem. van 't gepass. te Utr.* (1679) bl. 55; van Loon, *Historpen*. D. III. bl. 130, 131; Ferwerda; Kok, Kobus en de Rivecourt.

[Hendrik baron van Reede]

REEDE (HENDRIK baron VAN), van Renswoude, zoon van den vorige. In 1656 werd hij, als gewoon gezant, naar Spanje gezonden. Hij bewees aldaar den staat gewigtige diensten en werd, toen in 1660 een buitengewoon gezantschap derwaarts vertrok, mede gelastigd, om tot het sluiten van een tractaat van vriendschap en koophandel te geraken. Hij bleef aldaar tot 1667, toen hij terugkeerde, de heerlijkheid Schonauwen kocht en als lid der ridderschap van Utrecht werd beschreven. Hij overleed den 19 September 1669 ongehuwd.

Zie Aitsema. *Saken van Staat en Oorlog*. D. IV. bl. 800-808; Scheltema, *Staatk. Nederl. Resol. v. Holl.* 30 *Julij*, 21 *Sept.* 1680; *Gr. Plakaatboek* D. VII. bl. 352, *Kerk. Plakaatb.* D, III. bl. 335; Koenen, *Gesch. der Joden in Nederl.* bl. 154, 155; *Nederl. Stem.* D. V, bl. 83.

[Frederik, baron van Reede]

REEDE (FREDERIK, baron VAN) tot Renswoude, broeder van den vorige. Hij werd voor den krijgsdienst opgeleid, en klom op tot de waardigheid van luitenant-kolonel van een Hollandsch regement voetvolk. In Februarij 1672 nam hij zitting onder het lid der geëligeerden ter vergadering der staten van Utrecht en werd in November 1674 als heer van Lier in Hol-

land, op bijzondere begeerte van den stadhouder, op eene buitengewone wijze, benevens Wolferd van Brederode en Maurits van Nassau, beschreven onder de ridderschap van Holland. Zeer vele en gewigtige bezendingen bediende hij vervolgens en was onafgebroken geacht als een der voornaamste regenten van Holland en deed vooral gewigtige diensten in het vak der geldmiddelen. Na den dood van zijn broeder werd hij heer van Schonauwen, en in 1691 kanunnik ten Dom. In Maart 1676 huwde hij Clara Elisabeth van der Myle, dochter van Adriaan van der Myle, heer van de Myl, Bakkum, Dubbeldam, Alblas, Bleskensgraaf, St. Anthoni-polder, en van Petronella van Wassenaer, bij wie hij eene dochter naliet, die huwde met Wigbolt van der Does, heer van Noordwijk, Obdam enz.

Zie Ferwerda; Kok; Scheltema, *Staatk. Ned.*

[Frederik Adriaan, baron van Reede]

REEDE (FREDERIK ADRIAAN, baron VAN), vrijheer van Renswoude, Emmichhuysen, Moerkerken enz., zoon van Gerard, baron van Reede, vrijheer van Renswoude, en Machtelt Zuilen van Nyvelt, werd in 1684 in de ridderschap van Utrecht beschreven, en wegens deze afgevaardigd ter vergadering der Algemeene Staten der Vereenigde Nederlanden. Namens deze nam hij zeer gewigtige bezendingen waar. In 1705 was hij gecommitteerde te velde, in 1709 teekende hij de preliminairen tot den vrede, die zeer voordeelig voor den Staat en de Bondgenooten zijnde, ongelukkig vernietigd werd. Ook verscheen hij als gevolmagtigde van hunne Hoog-Mogenden in 1713 op de vredehandeling te Utrecht, en in 1727 op het congres te Soissons. Inmiddels werd hij voorzitter ter staatsvergadering van Utrecht, en bleef in deze waardigheid tot zijn dood, in 1740. Zijne heerlijkheid Renswoude vererfde op zijne weduwe Maria Duyts van Voorhout, die haren naam vereeuwigde door de weldadige stichtingee in Delft, de Haag en Utrecht en door andere blijken van kunst en menschenliefde.

Zie Scheltema, *Staatk. Ned.;* Ferwerda, Kok, Kobus en de Rivecourt.

[Willem Frederik graaf van Reede]

REEDE (WILLEM FREDERIK graaf VAN), zoon van den baron van Reede, die in de laatste jaren van het bestaan der Nederlandsche Republiek den post van ambassadeur aan het hof te Berlijn vervulde, werd den 19 Januarij 1770 geboren, in 1780 als adelborst op het schip van den toenmaligen kapitein, later luitenant admiraal van Kinsbergen geplaatst, en woonde, den 5 van Oogstmaand van het volgende jaar den zeetogt op Doggersbank bij, waarvan hij en de graaf van Welderen de tijding naar 's Hage mogt overbrengen. Sedert nam hij nog deel aan verscheidene zeetogten en werd in 1785 tot luitenant

bevorderd; doch verliet, in 1787 van zijn laatsten togt in Holland weêrgekeerd, den zeedienst. In 1792 werd hij tot guarde du corps benoemd van Willem V: hij volhardde in dien dienst tot 1793. Sedert dien tijd, leefde de graaf in de schoot zijner familie, en hield zijn verblijf voornamelijk ten huize van zijnen schoonbroeder, den graaf Bentinck te Vazel. In 1798 trad hij in het huwelijk met Isabella, gravinne van Reede Ginckel, doch zag haar spoedig van zijne zijde wegrukken. Daar zijne zuster, die met graaf Bentinck gehuwd was, schier gelijktijdig met zijne echtgenoote, hem door den dood ontviel, nam hij, die, ter gelegenheid van zijn huwelijk, zijne woonplaats te Oldenburg gevestigd had, het toezigt over de opvoeding van zijn neef en twee nichten op zich, en bleef tot het jaar 1813 met hen wonen. Na de omkeering van zaken, werd hem den last opgedragen om de aanvaarding der Souvereiniteit door Willem I aan de Duitsche hoven aan te kondigen. Van de volbrenging van dien last, in Mei 1814 weêrgekeerd, werd hij benoemd tot commissaris bij het leger der verbondene mogendheden te Parijs. Na afloop dezer werkzaamheden benoemde hem de koning tot oppertoeziener over zijn tweeden zoon, prins Frederik der Nederlanden, dien hij naar de hoogeschool te Leyden vergezelde.

Na de onvoorziene terugkomst van Napoleon van Elba, werd van Reede benoemd tot generaal-majoor, en commissaris bij het leger van den hertog van Wellington, in welke hoedanigheid hij den slag van Waterloo bijwoonde. Bij zijne terugkomst werd hij hofmaarschalk des konings en ridder der Militaire Willemsorde. Niet lang daarna werd hij commandeur dier en ook der Bath-orde. In 1824 werd hem den post van Minister van Buitenlandsche Zaken opgedragen, doch hij verkreeg spoedig op zijn verzoek, een eervol ontslag. In het volgend jaar benoemde hem de koning, om als Minister van Staat, het huwelijk van zijn zoon, prins Frederik der Nederlanden, met eene prinses van Pruissen, bij te wonen, en werd bij deze gelegenheid Grootkruis der orde van den Nederlandschen Leeuw. Bij zijne terugkomst uit Berlijn, werd hij tot opper-intendant der koninklijke paleizen en niet lang daarna tot lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal aangesteld. In 1829 volgde hij den overleden baron van Boetselaer, als opper-kamerheer des konings op. Vijf jaren later (1834) belastte hem de koning met een belangrijke zending bij den hertog van Nassau, en in 1835 ontving hij zijne benoeming tot voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, in plaats van den baron Roell. Hij was sedert 1814 lid der Maats. van Ned. Letterk. en overleed den 13 Aug. 1838.

Zie *Hand. der Openb. Verg. van Ned. Lett.* 1839. bl. 23 volgg.

[Martinus Franciscus Reede]

REEDE (MARTINUS FRANCISCUS), den 28sten October 1802

te 's Hage geboren, waar hij een leerling in de teeken- en schilderkunst werd van van Cuylenburgh en J.W. Pieneman. Op de tentoonstelling te 's Hage in 1841 was van hem een *vruchtstuk* aanwezig.

Zie Immerzeel.

[Lukas Reeder]

REEDER (LUKAS) werd in 1728 te Leyden geboren, woonde er 4 jaren de akademische lessen van Alberti. Schultens, Musschenbroek, Lulofs en Oudendorp bij, was inmiddels, naar de toenmalige gewoonte, door den predikant J. Determeijer, tot de eigentlijke godgeleerdheid opgeleid, en zette deze studie van 1749 tot 1751 te Göttingen, onder de bijzondere leiding van Mosheim, voort. In 1751 werd hij in zijne geboortestad proponent, in het volgend jaar door de gemeente te Zierikzee tot predikant begeerd, en trad den 18 Februarij 1753 te Hoorn in dienst. Hij verwisselde deze gemeente, door zijn ambtgenoot H. Kemper in gisting gebragt, tegen die te Kuilenburg. Driemalen te Amsterdam genomineerd (1772, 1774, 1778), en de laatste reis beroepen, had hij dit beroep juist aangenomen, toen hij den 12 Januarij 1779 plotseling aan een beroerte overleed. Zijn Utrechtsche ambtgenoot Deiman, hield over hem een lijkrede, naar aanleiding van Rom. XIV:14, die het licht ziet. Kort na zijn onverwachten dood verscheen een portret van hem door R. Vinkeles, fol.

Men heeft van hem in druk eene *Verhand. over het bewijs voor het bestaan van God uit deszelfs denkbeeld van voren afgeleid*, in Stolp *Leg. Afd. Nat. Godg.* D. II. 1776.

Leerrede op den algemeenen Dank- Vast- en Bededag over Prov. XIV vs. 3, Hoorn, 1754,

Zie Deiman's *Lijkrede; Korte Levenss. en egt Karakter van L. Reeder*, Utrecht, 1781; *Bijdr. tot de Ges. der Evang. Luth. Kerk in Ned. door J.C. Schultz Jacobi en F.J. Domela Nieuwenhuis*, D. II. bl. 166, D. VII. bl. 76; Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* (Eerste Serie) D. V. bl. 255; Glasius, *Godg. Ned.*

[Johannes Reekers]

REEKERS (JOHANNES) werd in 1790 te Haarlem geboren, had Horstok tot leermeester in de teeken- en schilderkunst, en oefende zich tevens op het Haarlemsche teekengenootschap. Zelf meester geworden, gaf hij les in de teekenkunde, doch hield zich tevens bezig met het schilderen van beeldjes, gezelschapstukjes, stadsgezigten en portretten. Hij etste ook prentjes. Sommige zijner teekeningen zijn door anderen in plaat gebragt. Hij overleed te Haarlem den 28sten November 1858.

Zie Immerzeel; Kramm.

[Hendrik Reekers]

REEKERS (HENDRIK), zoon van den vorige, werd den 21 September 1815 te Haarlem geboren. Na het eerste onder-

rigt in de teeken- en schilderkunst van zijn vader genoten te hebben, legde hij zich toe op het voorstellen van bloemen, vruchten, dood wild. Op de tentoonstellingen in 1839 en 1841 waren er schilderijen van zijn penseel. Op de laatste behaalde hij een zilveren medaille. Van 1841-1846 bragt hij den winter te Brussel door, waar zijn talent door den kunsthandelaar C.J. Nieuwenhuys zeer gewaardeerd en ondersteund werd.

In 1843 werd hij tot lid der Akademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam benoemd. Hij overleed den 15 Mei 1844. Dr. Wap gaf zijne levensschets in het *Album* van Weimar te 's Gravenhage 1851.

Zie Immerzeel; Kramm.

[Adrianus of Hadrianus Reeland]

REELAND (ADRIANUS of HADRIANUS), Relant of Relandus, zoon van Johannes of Jan Reelant, toen predikant te Rijp, later te Amsterdam, en van Agatha of Aagje Prins, werd den 17den Julij 1676 te Rijp geboren. Hij behoorde onder de vroeg rijpe vernuften, en werd, naauwelijks zijn elfde jaar ingetreden, bekwaam geacht om als student aan het athenaeum te Amsterdam te worden ingeschreven. Hier vond hij twee leermeesters, uitnemend geschikt om hem te doen worden, wat de Voorzienigheid van hem vormen wilde; Petrus Francius en Willem Surenhuizen (Surenhusius). De eerste werd algemeen voor den welsprekendsten Latijnschen redenaar en dichter gehouden, de laatste was zijn wegwijzer in de Semitische taalstudie, nadat hij het onderwijs van den beroemden Everard van der Hooght had genoten. ‘In het leeren der Hebreeuwsche en Chaldeeuwsche talen (lezen wij ergens) vorderde A.R. zoo sterk, dat de predikant van der Hooght, van wiens lessen hij zich bediende, hem een wonder zijner jaren noemde.’ Op dertienjarigen leeftijd bezocht hij de Universiteit te Utrecht. Hier had bij Graevius en Leusden in de geleerde talen, Leidekker, wiens huisgenoot hij was, benevens Witsius en anderen in de godgeleerdheid, voorts hoorde hij Gerbrand de Vries en Joh. Luits over de wijsbegeerte. Ook ontving hij het onderwijs van den Arabischen taalkenner Sike; wien men in 1704 op de rol der Utrechtsche studenten vermeld vindt,(*) en in 1699 verkreeg hij, na in 1694 *de libertate philosophandi* gedisputeerd te hebben, de waardigheid van doctor in de godgeleerdheid.

Na een zesjarig verblijf te Utrecht, bezocht hij Leyden, waar hij Spanheim, Trigland en à Marck in de godge-

(*) Sike was te Bremen geboren, en werd later hoogleeraar in het Hebreeuwsch te Cambridge. Zijn voornaamste werk is de uitgave van het Arabisch *Evangelium infantiae*.

leerdheid hoorde. Toen hij zich te Leyden bevond, werd hem de leerstoel in de wijsbegeerte en de Oostersche talen te Lingen aangeboden, doch de ligchaamszwakte van zijn vader liet niet toe, dat hij zich zoo verre van Amsterdam verwijderde. Dezelfde reden was oorzaak dat hij den graaf van Portland, die de opvoeding van zijn zoon aan hem had toevertrouwd, niet naar Windsor vergezelde. Reeds tegen het einde van 1699 werd voor hem te Harderwijk een katheder in de natuur- en bovennatuurkunde opgerigt, en hij aanvaardde in September 1700 dit ambt met eene redevoering *de incremento quod Philosophia coepit hoc seculo*, doch reeds den 4 November 1700 werd hij, door den graaf van Portland aan koning Willem en door dezen der Utrechtsche regering aanbevolen, te Utrecht tot hoogleeraar der Oostersche talen en gewijde oudheden aangesteld. Hij aanvaardde den 21 Februarij daaraan volgende zijne bediening met eene redevoering *pro lingua Persica et cognatis litteris Orientalibus*. Juist zeventien jaren lang bleef Reeland, zonder aan de uitnoodigingen naar Franeker en Leyden gehoor te geven, onder aller toejuichingen, hoogleeraar te Utrecht. Maar, nog slechts 41 jaren oud, overleed hij 5 Februarij 1718, na eene krankte van elf dagen, aan de kinderziekte. Zijn lijk werd te Utrecht begraven door studenten gedragen, aan welken een zilveren medaille vereerd werd. Na zijn begrafenis werd zijn testament geopend, waarin hij bevolen had, dat hij in de Rijp moest worden ter aarde besteld. hetgeen gesehiedde. David van Hoogstraten, Jacob en Petrus d'Orville en Joan de Haes hieven klaagliederen aan. Hij huwde Johanna Catharina, dochter van Johan Teelinck, oud burgemeester van Zierikzee, en Maria Hoffer, die hem twee dochters en een zoon schonk. Een dier dochters en zijn zoon (Jan Hubert) waren bij zijn dood nog in leven.(*)

Burman noemde hem te regt, een buitengewoon sieraad der hoogeschool. Zijne beschrijving van Palestina, zijn werk over de Mahomedaansche godsdienst, zoo nieuw in zijn soort, omdat hij de eerste is geweest, die omtrent dezelve helderde begrippen heeft gegeven, dan men tot zijnen tijd had; zijn werk over de Hebreewsche Munten, vooral het gedeelte dat over die der Armenische vorsten handelt, zijn algemeen geacht. en toonen hoe zaakrijk deze geleerde het Oosten had bestudeerd. Over zijne verdiensten omtrent de Oostersche letteren oudheidkunde, heerscht slechts ééne meening. Reeland was daarenboven een uitstekend latijnsch dichter. Zijne verzen, door tijdgenooten en nakomelingschap geroemd, zijn echt Tibulliaansche, zijne *Galatea* bovenal deed hem onder de oorspron-

(*) Na Reeland's dood hertrouwde zij 1. met Spoor, raad der stad Utrecht. 2. met van Twijver, advocaat te Alkmaar.

kelijkste en vernuftigste meest zoetvloeijende en kiesche minnezangers van vroegeren en lateren tijd schatten.

Hij gaf in het licht:

De Libertate philosophandi Dissertatio, Ultr. 1694, 4°.

De Consensu Mohammedismi cum Judaismo Exerc. Ultraj. 1694, 4°., volgens anderen 1696, 4°.

De Symbolo Mohamm. Non est Deus nisi Unus adversus quod SS. Trinitas defenditur, Ibid, 1696.

Joh. Henrici Othonis *Historia Doctorum Misnicorum*, *quâ operâ etiam Synedrii magni Hierosolymitani Praesides et Vice-Praesides recensentur. Additae sunt huic editioni Notae ab harum Literarum studioso*, Amst. z.j. (Amst. 1699, 8°.) en naam van den schrijver der *Notae*.

Diss. Hist. de Philippo Imper., *patris et filio*, *credito temere Christianismo*, L.B. 1698.

Le Fèvre, *Les Vies des Poëtes Grecs avec remarques par* A. Reland, Amst. 1700. Reland schreef deze noten ten gebruike van den vicomte van Woodstock, zijn leerling, en voegde er bij een *Ode in Poesin Lucretianam*, die met de Ned. overzetting in de vert. van Lucretius door J. de Wit, Amst. 1701, voorkomt.

De Inscriptione nummorum Samaritanorum J. de Wilde, Amst. 1702, 2 p. 8°.

Oratio pro Linguâ Persicâ et cognatis litteris Orientalibus, *dicta Kalend. Mart.* CIↃ. IC CC. I. *Cum Linguarum Orientalium Professionem Ordinariam in Academiâ Ultraj. susciperet*, Traj. ad Rhen, 1701, 4°.

Galatea, *Lusus poëticus* (zonder naam des schrijvers) Amst. 1701, 8°. It. 1710, 8°., Ultraj. 1718, 8°, Francq. 1747, 8°. Ook in A.R. *Poëmata quae hactenus reperiri potuerunt. Curante Abrahamo Perrenot*, Traj. ad Rhen. 1748 en *Galatea C. all. poët. locis compar. a P. Bosscha*, Amst. 1809 m. portr. 8°. Op *Cat. J. van Voorst*, T. I. p. 153 komt nog voor *A.R. et all. Saeculum Aureum* etc. Amst. 1689-91, 5 Fasc., 1 vol. en de *Poëm. Cur. A. Perrenot*, Traj. 1748 met mss. aanteekk. van J.H. Hoefft. Voorts verscheen afzonderlijk *Ad Rever. D. Dominicum Passioneum quam inter Harderovicam et Daventriam curru excussus et allisus solo crus laesisset*, 1718. Er komen Ned. overzettingen van eenige Elegien uit de *Galatea* voor in *Ned. Spect.* D. II. 44, 46, D. III. 65.

Disput. V de nummis Veterum Hebraeorum, *qui ab inscriptarum Literarum formâ Samaritani appellantur. Accedit Diss. de Marmoribus Arabicis Puteolanis*, Ultraj. 1709, 12°. De eerste verscheen reeds Amst. 1701, 8°. De twee volgende Amst. 1704, 12°. met den titel:

Diss. de Marmoribus Arab. Puteolanis et Nummo Arabico Constantini Pogonati, *ad Ampl. virum Didericum Modé*.

Analecta Rabbinica, *in quibus continentur Gilb. Genebrardi Isagoge Rabinica*, *una cum ejus meditationibus et tabulis Rabinicis*, *Christiani Cellarii Rabbinismus*, *sive Institutio Grammatica Rabbinorum scriptis legendis et intelligendis adcommod. Joh. Drusius de particulis Chaldaicis*, *Syriacis et Rabbinicis: Jndex Comment. Rabin.*, *qui in sacrum codicem ejusque partes conscripti sunt e libro Strimen*, *cui titulus Labia dormientium*: *Bartolocei Vitae celebriorum Rabbinorum*, *qui in Sacrum Codicem scripsere R. Salomonis Aben-Esrac*, *D. Kimchi*, *Levi Ben Gerson Abarbanelis et R. Mosis Alschech: et D. Kimchi in decem priores Psalmos Davidis Commentarius cum latina versione Ambr. Janvierii*, Traj. 1702 et 1723, 8°,

De Religione Mohammedica Libri duo, Ultr. 1705, 8°. *Ed. alt. auct.* Traj. ad Rhen. 1718, 8°. m. pl.

Dit werk is in het Fransch, la Haye, 1721, 8°. par David Durand (traduction pitoyable), Duitsch, Engelsch, Spaansch en Nederduitsch (1718, 8°.) overgezet en te Rome op den *Index* geplaatst.

Dissert. Miscellanaearum Pars I, Traj. ad Rhen. 1706, 12°. *Pars altera*. Ibid 1707, *Pars tertia et ultima* 1708, 12°. 1713, *scilicet de situ Paradisi terrestris: de mari rubro: de monte Garizim: de terra Ophir*: *de Diis Cabiris: de Veteri Lingua Indica*: *de reliquiis Veteris Linguae Persicae: de Persicis Vocabulis Talmudis*: *de Jure militari Mohammedorum contra Christianos bella gerentium: de linguis insularum quarumdam Orientalium: de linguis Americanis et de gemmis Arabicis*, Traj. 1706, 1707, 3 vol. 8°.

Parerga sacra sive interpretatio quarumdam textuum N.T. Ultraj. 1708, 8°.

Decas Exercitationum Philologicarum de verâ pronuntiatione nominis Jehovah, *quarum quinque priores* Joannis Drusii, Sextini Amamae, Lud. Cappelli, Joh. Buxtorfii, *et* Jac. Altingii *lectionem nominis Jehovah impugnant*, *posteriores quinque* Nic. Frelleri, Th. Gatakeri *singulae*, *et ternae* Joh. Leusden *tuentur*, Ultraj. 1707, 8°.

Elegia ad Rever. D. Dominicum Passioneum, *quam inter Harderov. et Davent. curru excussus et allisius solo crus laesisset*, 1708,

Antiq. Sacrae Veterum Hebraeorum delineatae ab H.R., Ultr. 1708, 8°., 1712, 8°. (*Longe locup. castig.;* Leucopetrae (Weissenfels) *cum praef. Joh. Franc. Budaei*, Lipsiae, 1714, 12°. Budissae *ôpera Bucheri*, Ultraj. 1717, 8°. met nieuwe vermeerderingen van den schrijver, Ibid 1741, 1761, *curâ J.E. Ravii*, Herborn, 1743, 8°., *curâ G.J. Vogelii*, Hal. 1769, 8°.

Oratio de Galli cantu Hieros, *audito*, *habita die* 26 *Martii* 1709 *quum Rectoris munere obiret*, Ultraj. 1709, 8°., 1724,

8°. Ook in J.G. A l t m a n n , *Tempe Helv*. IV. 35 seqq. i n 't Nederd. *(van 't hanen-gekraay)* Utr. 1718, 1724, 8°.

Enchiridion studiosi Arabice conscriptum a Borhaneddino Alzernouchi, *cum duplici versione Latina*, *altera Fred. Rostgaard*, *altera Abrahami Echellensis*, Ultraj. 1709, 8°. met een *Praef.* van R e e l a n d .

Elenchus Phil., *quo praecipua*, *quae circa textum et versiones S. Scripturae disputari inter Philologos solent*, *breviter indicantur*, *in usum studiosi Juventutis*, Ultr. 12°.

Brevis introductio ad Grammaticam Hebraeam Altingianam. Accedit Liber Ruth cum Comment. Rabbinico, *et Observat. Masoret. Hebraicè et Latinè*, Ultr. 1710, 8°.

Epicteti Manuale et Sententia, *qubus accedunt Tabula Cebetis et alia affinis argumenti Graecè et Latinè*, *ex versione Marci Meibomii*, *cum notis Claudii Salmasii et Anonymi*, *nec non variantibus lectionibus*, *curte H.R.*, Ultr. 1711, 4°.

Epist. ad Joannem Conradum Hottingerum, vóór *Hotting. Comment. Phil.*, *sive Exercitationes X de Decmis Judaeorum*, Lugd. Bat. 1712, 4°.

Lettre à S. Èxc. Mons. le Comte de Kniphuysen sur une pièce d'or trouvée sur ses terres, Utrecht, 1713, 12°.

Oratio de Usu Antiq. sacrarum, Ultr. 1713, 8°.

Palaestina ex Monumentis Veterbus illustrata, *et Chartis Geograph. accurationibus adornata*, Ultr. 1714, 2 T. 4°. Norimb. 1716, 4°. (*edit. longe nferor priori.*) In 't Ned. *Palestina opgeheldert*, *of de geleegenthed van het Joodse Land uyt de Gedenkst. der Ouden getrokken*, *en op vaster gronden als voorheen bewezen en aangetoond door A.R.*, Utr. 1709.

De Spolüs Templi Hieros. in Arcu Ttano Rom. conspicuus Liber Sing. Traj. ad Rhen. 1716, 8°. flg. Op nieuw uitgegeven door E. S c h u l z e , Traj. 1775, 8°.

Godsd. en krijgsregt der Mahomedanen, Utrecht, 1718, 8°.

Leven van Hai Ebn. Jokdan met de Arabische Grondtext vergeleken, Utrecht, 1721, 8°.

Dissert. de Barbaris et Scythis ad Coloss. C. III. vs. 11, Ultraj. 1717. Ook in *Bibl. Brem.* p. 253 seqq.

Disp. Phil. de Tryphone Judaeo, *Justini Martyris Antigon. in qua probatur* (tegen het gevoelen van L i g f o o t) *eum a R. Saryphone* (de Tarphon der Mischna), *diversum fuisse* in *Bibl. Brem.* Cl. I. Fasc. II. p. 86.

Dissert. Phil. de uxore Domseda, *in Epist. ad Tit*. C. II. vs. 5. Ibid Fasc. III. p. 314, wederlegd door J a c o b u s H a s a e u s , t.a.p. Cl. III. Fasc. VI. p. 1019. Ook afzonderlijk, Traj, 1717, 4°

Bocharti Opera Omnia curâ Reland ed. 4°. 2 *For*. 1707, 1712, *S. max*.

Hij gaf ook in het licht de *Fasti Consulares* van zijn broe-

der, Traj. 1715, 8°., als ook eenige geographische kaarten, als van Japan, Perzië enz. De eerste heeft tot titel:

Imperium Japonicum per Regiones digestum sex, *atque ex ipsorum Japonensium Mappis descriptum*, met een Latijnsch gedicht er onder.

Een andere heeft tot titel: *Cucan*, *Canaria*, *Malabaria*, *Madura et Coromandelia*, *cum parte Septemtrionali Insulae Ceylon in Mari Indico Orientali*. Ook met een Latijnsch gedicht er onder.

Men vindt de kaarten van Japan, Persië en Palestina ook in *Recueil de Voyages au Nord*, Amst. 1713-1738, 10 vol. in 12°. fig. et cart.

Ook had hij het plan oude reizen in het licht te geven.

Zijn portret door B. Bernaerts gegraveerd met een 6 regelig Lat. vers van Fr. Hesselius.

Zie Joh. Serrurier, *Orat. Fun. in ob. H.R. rerit. ips. Non. Mart.* 1718. Ultr. 1718. pp. 98, herdr. vóór H.R. *Galatea*, *cum aliorum Poët. locis comp.* (Amst. 1809) van Prof. Bosscha. Er bestaat eene Ned. overz. van vóór Reelands *Palest*. Utr. 1719. 8°.; Burmanni, *Traj. Erud.* p. 292 seqq. Saxe, *Onom. Lit.* T. I. p. 502, T. V. p. 535-537; *Acta Erud. Lips.* Aug. 1718; Fabricius, *Hist. Bibl.* p. 121; Klefeker, *Bibl. Erud. Praes.* p. 314 seqq; Pars, *Ind. Bat.* p. 331, 424; *Cat. Bibl. Bunav.* T. I. Voi. II. p. 1550, 1553; Fabricius, *de Script. Ver. Relig. Christ.* C. L. p. 747; Dez. *Bibl. Graeca* Lib. IV. C. 34 § 19; Brouckhusius *ad Tib.* II. *Eleg.* II. 15; Burmannus *ad Prop* II. El. IV. 4. p. 243; Dez. *ad Phaedr.* IV. 4, 5; J.F. Reimanni, *Bibl. Hist. Lat.* (Hildesh. 1743. 8°.) p. 898, 917; Drakenborch, *Series Proff. et Rectt.;* Heringa, *de Aud.* p. 143, 163; *Bibl. Brem.* Cl. I. p. 132, 67, 461 sq. Cl. II. p. 833, 893, 896, 898; A. Schultens, *Orat.* p. 36; Fabricius, *Ind.* T. III *Bibl. Lat.* in T. II. L. I. C. 3; *Bibl. Ant.* C. I. § VIII. C. XII. C. V. § 4, 5 voce; *Auct. Itin. Nova Lit. Lips.* an. 1718. p. 125, 1715. p. 149, 1716. p. 82; *Acta Erud. Lips.* April 1703, Sept. 1709, April 1706, Dec. 1707, Maji 1709, April 1710, Oct. 1710, Aug. 1711, Oct. 1713, Jan. 1715, Febr. 1717, Febr. 1724; van Til, *Bibl. Theol. Sel.* p. 52; Hausmanni *Introd. in notitiam Script. Hom.* C. II. s. 35; Zeltneri *Theatr. Vir. Erud. qui Typogr. laudab. operam Praest.* p. 586; Struvii *Bibl. Jur. Sel.* p. 259; *Cat. Bibl. Bun.* T. I. Vol. II. p. 1550, 1551; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.* p. 205; Peerlkamp, *de Poët. Lat. Neerl.* p. 469 seqq. Francii *Poëm.* Hoogstratani *Carm* p. 361; Bosscha, *Gal. Praef.* H. de Bosch, in *Praef. Poëm.;* J. d'Orville, *Poëm.* p. 23. J. Verburg, *Orat. de fruct. quos adhuc prot.* L. L. 96 (*Ann. Acad. Gron.* a. 1818-1819); Juynboll, *Orat. de H.A. Hamakero* (*Ann. Ac. Gron.* 1835-1835); *Hist. Crit. de la Rép. d. Lettr.* T. XV. p. 412; *Journ. Litt.* T. X. p. 211 suiv. *l'Eur. Sav.* Amst. 1718; Le Croisé, *Entret. sur div. sujeis d'Hist.* p. 215; Paquot, *Mém.* T. I. p. 9-22; Niceron, *Mém pour servir à l'Hist. d. Homm. Ill.* T. I. p. 339, T. X. p. 62; Chaufepié, *Nouv. Dict.* T. IV. voce; *Journ. Litt.* T. IX. p. 307, T. X p. 27 suiv. *Nouv. Biogr. Génér.; Biogr. Univ.;* Bachiene, *Heil. Geogr.* passim; van Emdre, *Heil. Geogr.* passim; van Kampen, *Ges. der Ned. Lett. en Wet.* D. I. bl. 426, 427, D. III. bl. 126, 173, 175, 179; Collot d'Escury, *Holl. Roem*, D. I. bl. 166, A. I.

bl. 235, D. III. A. bl. 391, 392, D. IV. (1) bl. 46; J. Tidoman, *Bijdr. ot de Ges. der Acad. van Hard.* in *het Hist. Tijds. onder medew. van eenige Gel. uitgeg. door L.G. Visscher*, 2e Jaarg. bl. 84; Bouman, *Ges. der Geld. Hoog.* D. II; *Boekz. der Gel. Wer.* 1718. I. 254, 1719. I. 642, 1761. I. 77; Rabus, *Boekz. van Eur.* 1695. b. bl. 317; Wagenaar, *Bes. van Amst.* D. IX. bl. 233; Croese, *Kerk. Reg. der Pred. te Amst.* bl 107 en bl. 6 der *Bijv.* Schotel, *Kerk. Dordr.* D, II. bl. 382; Kist en Royaards, *Arch. voor Kerk. Ges.* D. IX. bl. 4; Willmet, *Schets van den Staat der Oosl. Lit.* bl. 166, 178; M.J. Tideman, Voorr. der Ned. uitg van *Shaws Reizen door Barbarijen en het Oosten*, bl. XVIII; *Hedend. Vad. Lett.* D. V. I. 101; Moonen, *Poëzy*, bl. 186, 448, 700; Clarisse, *Encycl.* p. 113; Hoogstraten, Luiscius, Moreri, Kok, Nieuwenhuis, *Woord. der Zamenl.;* Kobus en de Rivecourt. Muller, *Cat. van Portr.*; *Cat. Bibl. J. Recland* (1755) passim; *Cat. v. Schultens en van der Palm*, p. 53, 64, 237; *Bibl. te Water*, p. 201; *Bibl. Eerd.* p. 198; *Parav.* p. 108; *Bibl. Meerm.* T. I. p. 53; *Bibl. Pareau*, p. 4; P.J. Bruns, *Verd. der Proff. zu Helmstüdt um die Gelehrs*. Halle und Berlin, 8o. S. 33, 35. Jöcher; Rotermund; Baur; *Conv. Lex.;* Abcoude, *Naamr.* bl. 303; C. Sepp, *J. Stinslra en zijn Tijd*, D. I. bl. 32, 113, 143, D. II. bl 34, 42; Glasius, *Godg. Ned.*; van der Chijs, *Penningk. Tijdv.* St. V. bl. 419.

[Johannes Reeland]

REELAND (JOHANNES), werd in 1670 als predikant in de Rijp beroepen, in 1676 te Alkmaar, in 1677 te Amsterdam. Den 18 Augustus 1703 stierf hij te Utrecht ten huize van zijn zoon, den hoogleeraar Adriaan en werd den 24 in de Rijp begraven. Hij huwde Agatha Prius en liet twee zonen na, Adriaan en Petrus.

Men heeft van hem:

Lijdende Christus. Utrecht 1704 4o.

Hij liet een handschrift na.

Kort onderwijs in de gronden dev Gereformeerde Religie, *voor die genegen zijn zig te begeven tot het H. Avondmaal.*

Ses octavo portefeuilles, *met losse aanteekeningen de Revolutie betreffende*.

Een omslag met de wapenen der veldmaarschalken in dienst van den staat, *der Lt. Admiraals*, *Gouverneurs en Commandeurs van 's Bosch*, *Rekenmeesters van Holland*, *begonnen doch niet voltooid*.

Zie *Bibl. Brem.* Cl. I. p. 162; Pauw en Veeris, *Venn. Kerk. Alphab.* bl. 166; Wagenaar, *Beschr. van Amst.* D. VII. bl. 490; Bouman, *Geld. Hooges.* D. II. bl. 46, 47; Serrurier, *Orat. Funeb*; Croese, *Naaml. v. Pred. te Amst.* bl. 107 en No. 8 der *Bijvoegselen*, *Cat. J. Reelant.* bl. 84; Glasius, *Godg. Ned.*

[Mr. Jan Reeland]

REELAND (mr. JAN), zoon van Petrus Reelandus, die volgt, studeerde te Leyden, waar hij in 1730 eene *Dissertatio de Muneribus et Honoribus* (L.B. 1730) verdedigde. Hij was schout en secretaris der beerlijkheid Heemstede, Rietwijk en Rietwijkeroort, beoefende de heraldie en penningkunde en was een verzamelaar van prentwerken, kaarten, enz. Hij overleed 27 November 1755 op het slot te Heemstede, in

den ouderdom van 47 jaren en 7 maanden. Zijne nagelaten collectie, werd in Mei 1756 te Haarlem verkocht. Op de catalogus vindt men bl. 75 volgg een volledige lijst. Zijne *nagelatene heraldische en genealigosche mss.*, waarvan eenige later in bezit zijn gekomen van den heer K o n i n g . Mogelijk is hij dezelfde die bij v a n d e r A a als dichter vermeld staat.

Zie *Cat. Bibl. J. Relandi ofte Register van eene uytmuntende verzameling Boeken-*, *Prenten- en Kaartwerken*, *portraiten en manuscrimpten*, *enz.* Haarl, 1756. *Cat. mss. J. Koning*, bl. 70; *Nederl Jaarb.* D. IX. 2, bl. 2; bl. 1193; v a n d e r A a , *N.B.A.C. Woordenb.* D. III. bl. 71.

[Petrus Reelant]

REELANT (PETRUS), broeder van A d r i a n u s R e e l a n d , werd den 20 Mei 1701 te Harderwijk tot Jur. utr. doctor bevorderd, vervolgens schepen te Haarlem, en is omstreeks 1714 overleden. Hij schreef:

Dissertatio de Extructione et Destructione Aedificiorum Hard. 1701 4°.

Na zijn overlijden gaf zijn broeder A d r i a a n R e e l a n d :

Petri Relandi, *Jurisconsulti et Judicis*, *Fasti consulares ad illustrationem Cod. Justinianei et Theodosiani*, *secundum temporum rationem digesti*, *ad quos Appendix additur Relandi*, *qua Fasti ex codd Mss. deprompta et Consules in Pandectis memorati continentur*. Ultraj. 1715 8°.

Hij liet een handschrift na.

Advers. Jurid. in fol.
Dictata Hist.
Annot. ad Jnstit. Just.
Adnot. variarum rerum ordine alphabetico.
Observ. Jurid.
Chronolog. Jurid.
Variorum Regionum, *Civitatum Oppidorum*, *Pagorum*, *etc*.
Virorum illustrium Vitae, *Elogia*, *Landes*, *Vitia*, *Censurae*.
Annot. in J. Voet. Compendium Pandectarum.
Emendationes Instit. Just.
Imperatores Romani.
Inscriptiones Imperatoriae.

Zie S a x e , *Onom.* T. VI. p. 13; v a n K a m p e n , *Gesch. d. Ned. Lett. en Wetens.* D. I. bl. 413; B o u m a n , *Gesch. d. Geld. Hooges.* D. I bl. 47; P a q u o t , *Mém.* T. I. p. 6; *Bibl. Brem.* Cl. I. p. 462. *Cat. J. Reeland*, bl. 20, 84, 85; G l a s i u s , *Godg. Ned.*

[Regnerus Reen]

REEN (REGNERUS), werd in 1669 van Workum te Franeker beroepen, was aldaar in 1672 scriba Synodi, 1676 lid der synode te Heereveen, in 1679 correspondent naar Overijssel, in 1683 deputatus synodi, en overleed den 8 Augustus 1695, na den vorigen dag op den predikstoel door eene beroerte te zijn overvallen.

Hij gaf in het licht:

De koning aan zijn tafel, 4°. Ook zette hij *Avondmaals-predicatien* uit het Eng. over (Bolsward, 1671, 4°.)

Zie G r e y d a n u s , *Naaml. d. Pred. in de Cl. van Franeker*, bl. 34; A b c o u d e , *Aanh.* bl. 175; R o t e r m u n d .

[Regnerus Brongerus Reen]

REEN (REGNERUS BRONGERUS), zoon van den vorigen, was in 1711 predikant te Finkum en Hyum, en in 1728 te Huizum bij Leeuwarden.

Hij gaf met eene voorrede in het licht:

Magdalena Pollius, *Stigtelijke Mengeldichten*, *met eene voorreeden van haren Egtgenoot Regn. Brong. Reen*, *in IV kerkelijke Redevoeringen over bijzondere keurstoffen*, *als* 1 *Afscheidsreden over Jesaia XXI vs* 10. *Een Intree-Reden over Spr. XXI vs.* 17 *tot* 19. *Een ter bevestiging uyt Obadja II vs.* 21. *Een ter viering van de Algemeene Dank-*, *Vast- en Bededag van den* 24 *Febr.* 1745 *uit Psalm LXXVIII vs.* 50. Leeuw. 1746 8°.

Zie A b c o u d e . *Tweede Aant*. bl. 125, 126; L a u r m a n , *Pred. Cl. van Leeuwarden*, bl. 34, 52.

[Mr. Jacob Hendrik van Reenen]

REENEN (Mr. JACOB HENDRIK VAN) werd in 1783 te Amsterdam geboren, studeerde aan het Athenaeum aldaar en verdedigde in 1806, onder den hoogleeraar v a n L e n n e p , eene *Disp. de Q. Hor. Flacci Epist. ad Pisones*, werd hoogleeraar in de regten aan het Athenaeum, trad vervolgens de loopbaan der staatkunde in, en behartigde, een geruimen tijd, als lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de belangen van het vaderland tot 1838. Hij was curator van het Athenaeum, lid der 3de klasse van het Kon. Ned. Instituut, lid van de Maats. van Ned. Lett., der Maatschappij van Wetens. te Haarlem, van het Prov. Utr. Genoots. en ridder der orde van den Ned. Leeuw, toen hij 3 Aug. 1845 in den ouderdom van 62 jaren overleed.

Behalve zijne dissertatie bestaan van hem een *Oratio de Juris Romani studio etiam nostris temporibus non intermittendo*, Amst. 1810, 4°. en een nieuwe uitgaaf van *Anacreon*, Amst. 1807.

Zie *Proces-Verb. van de* 39e *Alg. Verg. van het Kon. Ned. Inst.* bl. 11, 12; *Hand. der Jaarl. Verg. van de Maats. van Ned. Lett.* bl. 5, 6; *Kunst- en Lett.* 1845, No. 34.

[M.W. Reepmaker]

REEPMAKER (M.W.) te Rotterdam, vervaardigde in den aanvang der 19de eeuw geen onverdienstelijke gedichten.

Zie v.d. A a , *N.B.A.C. Woord.* D. III. bl. 71.

[Barent Rees]

REES (BARENT), kapitein ter zee, diende den lande in den tweeden oorlog met Frankrijk 1689-1697 en gaf vele blijken van dapperheid.

Zie de Jonge, *Ges. van het Ned. Zeew.* D. IV. bl. 243.

[Nicolaas Rees]

REES (NICOLAAS) stierf in 1754 als predikant te Nootdorp.

Men heeft van hem:

Jesus in 't Hofke van Gethzemané of de Lijdende Christus over den XVI Psalm, Delft, 1735, 4°.

Zie Abcoude, *Naamr.* bl. 302, 4e *Aanh.* bl. 82; Brans, *Kerk. Reg.* bl. 45; Soermans, *Kerk. Reg.* bl. 44.

[Wilhelmus Rees]

REES (WILHELMUS), broeder in het fraterhuis te Zwolle. Hij was gewoon te zeggen: 'Vellem quod haberem XII vel, XIII dies festos continuos ad vacandum Deo.'

Zie Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* D. VI. bl. 293.

[Caspar de Rees]

REES (CASPAR DE), of Caspar Frans de Rees, werd omstreeks 1690 te Roermonde geboren, trad in 1708 in de orde der predikheeren en stond langen tijd aan 't hoofd der scholen te Mechelen. Dit belette hem niet zich verder te oefenen in de geleerde talen, wiskunde en theologie. Toen hij de bulle *Vineam Domini et Unigenitus* weigerde te teekenen, week hij naar Holland, waar hij eenige aanzienlijke jongelingen onderwees en nu en dan eenige pastoors in hun werk behulpzaam was. Hij maakte naam door eenige theologische werkjes en dichtstukken, maar vooral door zijn rekenboek getiteld:

Een algemeynen regel, *waerdoor alle regels der Rekenkonst enz. uitgewerckt worden*, 's Hage, 1737, Gend, 1788, ook in het Fr. *Règle Gén. d'Arithm.*, *Ouvrage traduit du flamand de K.F. de Rees*, la Haye, 1737, 12°. Het werd spoedig in het Hgd. overgezet, zijn regel raakte bekend onder den naam van *die berühmte Reezische Regel*, en vond in Schmid en Willich geleerden, die hem verklaarden, terwijl men de Rees ook houdt voor den uitvinder van den regel, om de wissel-arbitrage uit te rekenen.

Er moet nog van hem bestaan *Eene verlichte Rekenkonst*, waar en wanneer uitgegeven is onbekend. Hij leefde nog in 1740. Hij gaf nog in het licht:

Cento Virg. in solemni inauguratione Caroli Sexti Imperat. semper Augusti, *Hispaniarum et Jndiarum Regis tertû etc. Mechlinae* XV *Kalendas Novemb.* CIↃ. IↃCC. XVII, *dedicatus florent. nobilissimique Collegii Scholae publicae Mechl.*, *sub moderamine RR. Presbyterorum Orat. D.J.*, *alumnis*, Antv. 1717, 4°.

Doctissimo Domino Henrico van Gameren, *concursu ex collegio Castrensi primo*, *pridie idus Novemb. Lovan. proclamato*, *Schola publica Mechl.*, *sub moderamine RR. Presbyterorum Orat. D.J.*, *suo semper alumno*. Antv. 1719, 4°.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 312; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 717; Paquot, *Mém.* T, II. p. 62; Sweertii *Chron. Orat.* p. 182; Kobus en de Rivecourt; *Konst- en Lett.* 1852. *Nav.* D. X. bl. 4, 88, 264.

[C.F. de Rees]

REES (C.F. DE), Latijnsch dichter, blijkens *Justi Vondelii Joannis Metanoe-Angeli sive Poenitentiae Praec. Lib. VI*, *Vers. Lat. redd.*, Hagae Comit. 1761, 4°.

Zie *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. II. bl. 269, 270.

[Boudewyn van Rees]

REES (BOUDEWYN VAN) te Haarlem geboren, werd in 1775 proponent bij de Remonstrantsche broederschap en in het volgende jaar (1776) predikant te Amersfoort, in 1779 te Zwammerdam, in 1783 te Zevenhuizen, in 1788 te Moordrecht, waarheen hij verplaatst werd, ten gevolge der politieke beroeringen, nadat hij reeds eenige maanden te voren, veiligheidshalven, zijne gemeente had moeten verlaten. In 1790 vertrok hij naar Leyden; doch in 1801 stond hij van zijn dienst af, en werd later lid der rekenkamer. Tweemaal mogt het hem gelukken het gouden eermetaal te verwerven, de eerste keer in 1796 bij T e y l e r 's Godgeleerd Genootschap voor eene verhandeling *over den invloed van het burgerlijke bestuur op zaken van godsdienst* (geplaatst in D. XVII der *Verh. van Teyler's Godg. Genoots.*), later in 1814 bij de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen voor eene prijsverhandeling *over de ware en valsche schaamte en derzelve verschillende waarde en gevolgen* (geplaatst in D. XV der Prijsverhand. dezer maatschappij.

Behalve deze prijsschriften gaf hij in het licht:

De Vereeniging der belangen van Landbouw, *Industrie en Koophandel*, Leyden, 1816, gr. 8°.

Bedenkingen over den toekomstigen armenstaat in ons vaderland, *bij de overweging van de voordracht door W. de Vos*, Leyden, 1799, gr. 8°.

Rapport wegens den finant. Staat der gesubsid. Stigtingen of Godshuizen binnen Leyden, Leyden, 1795, fol.

Proeve van betoog, *dat het den Gereformeerden mogelijk en raadzaam is*, *om hunne Leeraren zelven te salariëren en in de verdere kosten hunner openbare godsdienst-oefeningen te voorzien door E(en) V(riend) v(an) G(odsdienst)*.

Zijn verbonden met magtige volken voor kleine staaten voordeelig? Onderzocht ter gelegenheid van het vieren des geslooten en bekragtigden Verbonds tusschen de Fr. en Ned. Gemeenebesten. Voorgedragen in eene kerkelijke Redevoer. gehouden 21 *Junij* 1793, Leyden, 1795, gr. 8°.

Hij en de predikant R o g g e , bragten, naar aanleiding van de politieke omstandigheden in 1795, in de groote vergadering der Remonstranten, een voorstel ter tafel, strekkende tot aflegging van den naam *Remonstranten*, wijziging van de wetten der broederschap tot een algemeen christelijk kerkgenootschap, en vereeniging met de Doopsgezinden. Hij bereikte den ouderdom van 72 jaren, toen hij op den 17 Mei 1825 te 's Hage overleed.

Zie *Konst- en Lett.* 1825; J. T i d e m a n , *de Rem. Broed.* bl.

40, 80, 119, 137, 167, 264, 280, 374; *Aanh. op het Woord. van Nieuwenhuis;* Kobus en de Rivecourt; Sepp, *Proeve eener Pragm. Ges. der Theol.* bl. 9; Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* (Eerste Serie) D. V. bl. 299; *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. II. bl. 123, D. III. bl. 285, Rogge, *Bibl. der Rem. Ges.* bl. 226. Glasius, *Godg. Ned.*

[J. van Rees]

REES (J. VAN), med. dr., schreef:

Diss. Med. de morbis convulsivis, Traj. ad Rhen. 1818.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. et Chir.* p. 288.

[Mr. Otto van Rees]

REES (Mr. OTTO VAN) werd den 25sten December 1825 te Utrecht geboren, en studeerde aan hare hoogeschool in de regten. Als student was hij lid van een studentengezelschap *Sappho*, dat naar hooger streefde dan naar onderlinge oefening en gezellig genot, en zich ten doel stelde het groenwezen, als nadeelig en den echten student onwaardig, af te schaffen. Om dit voor te bereiden gaf het een vlugschrift in het licht, door van Rees gesteld. Dit is het eerste van het verbazende aantal boekwerken en kleindere opstellen, die aan zijne pen zijn ontvloeid. Naauwelijks was hij van de akademie tot de groote maatschappij bevorderd, of de geest werd in hem wakker, om in gezelschap van eenige jonge geleerden eene maatschappelijke behoefte te vervullen. In het najaar van 1852 verscheen het prospectus van een nieuw tijdschrift: *Pandora*, *Tijdschrift voor verspreiding van nuttige kennis*, *gewijd aan letterkunde*, *geschiedenis*, *schoone kunsten*, *land- en volkenkennis*, *staatswetenschappen*, *levensbeschrijving en alle natuurkundige wetenschappen in hare betrekking tot het dagelijksche leven*. Zijn vertrek naar Utrecht in 1858 was waarschijnlijk een der redenen dat dit tijdschrift ophield. In het voorjaar van 1858 tot hoogleeraar te Groningen benoemd, zag hij zich verpligt een andere, door hem aangevangen, taak te laten varen, het vervolgen namelijk der *Geschiedenis des Vaderlands*, door dr. J.P. Arend aangevangen. Dit beroep deed meer en beter dan dit. Het gaf van nu aan dat bepaalde karakter aan zijn werken en streven, waardoor hij zich zijne eigene, eervolle plaats onder de beoefenaren der wetenschap heeft verworven.

Toen Ackersdijck in 1860, wegens 70jarigen leeftijd, het emeritaat had verkregen, werd van Rees de waardigste geoordeeld om te Utrecht zijne plaats te vervullen. Hij bekleedde die tot den 16den Mei 1868, toen hij overleed. Hij was lid der Kon. Maats. van Wetens. te Amsterdam, lid van het Prov. Utr. Genoots. en der Maats. van Ned. Letterk.

Hij schreef:

Bedenkingen tegen het Groenwezen aan de Utrechtsche Hoogeschool, *uitgegeven van wege het Gezelschap Sappho*, Utr. 1848.

Verhandeling over de Aanwijzing der politike gronden en maximen van Holland en Westfriesland door Pieter de Court. Akademisch Proefschrift, Utrecht, 1858.

De Vlaamsche beweging, Utrecht, 1853.

Schets van de Geschiedenis der armoede in Nederland in *Pantheon*, D. I.

Iets over de doodstraf in *Pantheon*, D. I.

Herinneringen aan Italië in *Pantheon*, D II.

Prijsverhandeling over de verdiensten van G.K. van Hogendorp als Staathuishoudkundige ten aanzien van Nederland, Utrecht, 1854.

Verslag van eene niet voor den handel bestemde memorie van G.K. van Hogendorp in *Konst- en Letterbode*.

Een College van Statistiek van den Hoogleeraar A. Kluit te Leiden, in S l o e t 's *Tijdschrift voor staathuishoudkunde en statistiek*.

Arbeidsloonen in *Pantheon*, D. II.

Waarborgmaatschappijen tegen Armoede in *Pantheon*, D. I.

Over de Grondslagen van het Strafregt in *Pantheon*, D. I.

Over de verschillende levensbestemming van den man en de vrouw in *Pantheon*, D. II.

De staathuishoudkundige inzigten van G.K. van Hogendorp in *Pantheon*, D. I.

De Nederlandsche Wetgeving uit oogpunt der Nijverheid beschouwd. Drie artikelen in *Pantheon*, D. I.

Over de Geschiedenis der Staathuishoudkunde tot op de kruistogten in *Pantheon*, D. II.

Onze handelswetgeving in *Volksvlijt*.

Voorlezingen over de Geschiedenis der Nederlandsche Volkplantingen in Noord-Amerika, *beschouwd uit het oogpunt der koloniale politiek*, Tiel, 1855.

Overzigt van den handel van Nederland van 1846-1853 in *Phantheon*, D. I.

Iets over den Slavenstand in de Oude Wereld in *Pantheon*, D. I.

De Engelsche Omwentelingen in *Pantheon*, D. II.

De Engelsche Staatsregeling sedert Willem III in *Pantheon*, D. I.

Het Leenstelsel in *Pantheon*, D. I.

De regering en de nijverheid in Nederland van 1850-1854 in *Staatkundtg en Staathuishoudkundig Jaarboekje*.

De Landverhuizing in de XIX Eeuw in *Pantheon*, D. I.

De Nederlandsche handel en nijverheid in betrekking tot Oost-Indië in *Pantheon*, D. II.

Een blik op het verledene in *Pantheon*. D. II.

Algemeene Geschiedenis des Vaderlands (voortzetting van het werk van Dr. J.P. A r e n d) 3de Deel, 1ste Stuk, bl. 135-495, Amst. 1857.

Hetzelfde werk, 3de Deel, 2de Stuk, bl. 1-344.

Redevoering over de Staathuishoudkundige Geschiedenis van Nederland, *uitgesproken bij de aanvaarding van het Hoogleeraarambt te Groningen*, Zutphen, 1858.

Algemeene Geschiedenis in de *Volksbibliotheek* van Weytingh en van der Haart, 1859.

De regering en de nijverheid in Nederland van 1855-1859 in *Staatk. en Staathuishoudk. Jaarboekje*, 1860.

Levensberigt van V.G. Schilthuis in *Handel. der Maats. van Ned. Letterk. te Leiden*, 1860.

Gedachten over Armverzorging in *Tijdschrift voor het Armwezen*, 1860.

Redevoering over de Wetenschap der Statistiek, uitgesproken bij de aanvaarding van het Hoogleerambt te Utrecht, Utrecht, 1861.

De Magna Charta. Petition of rights en Bil of rights, Utrecht, 1861.

Overzigt der Staathuishoudkunde, Utrecht, 1861.

Bijdrage tot de Kerkgeschiedenis van Noord-Amerika in *Kerk. Arch.* 1861.

De wetenschappelijke Werkzaamheden van Mr. J. Ackersdijk in *Utr. Studenten-Almanak*, 1862.

Redevoering over de Romeinsche collegia opificum in *Werken van het Prov. Utr. Genoots. van K. en W.* 1862,

De Suikerwetgeving in *Bijdragen voor de kennis van het Staatsbestuur enz.*, 1863.

Het rijk buiten Europa (statistisch overzigt van de koloniën) in *Staatk. en Staathuishoudk. Jaarboekje*, 1863.

De arbeidersvereenigingen in *Volksvlijt*, 1863.

De regeling van het Bankwezen in Nederland in *Volksvl.* 1863.

Antwoord aan Mr. S. Vissering (over de bankkwestie) in *Economist*, 1863.

Over de Gilden in *Sectie-Vergadering van het Prov. Utr. Genoots. van K. en W.* 1864.

Ziekebussen in *Volksvlijt*, 1864.

De arbeidende Standen in *Volks-Almanak*, 1864.

Geschiedenis der Staathuishoudkunde in *Ned.* D. I. Utr. 1865.

De Engelsche Werkhuizen in *Tijds. voor het Armw.*, 1865.

De regering en de nijverheid in Nederland van 1860-1864 in *Staatk. en Staathuishoudk. Jaarboekje*, 1865.

Het Cultuurstelsel en het batig slot in *Vad. Letteroef.* 1865.

De beoefening der Statistiek in Engeland in de XIX eeuw in *Staatk. en Staathuishoudk. Jaarboekje*, 1866.

Werktuigen in *Volks-Almanak*, 1867.

Bijdrage over de denkbeelden betrekkelijk Kolonisatie in de Nederlandsche Geschriften der XVII^{e} eeuw in *Verslagen en Mededselingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen, Afdeeling Letterkunde*, 1867.

Willem Usselinx in *Vad. Letteroef.* 1867.

Beschouwingen over het Wetsontwerp tot wijziging van den Bieraccijns in *Volksvlijt*, 1867.

Geschiedenis der Staathuishoudkunde in Nederland, D. II. Utrecht, 1868.

Twee voorbeelden: *de Winkelvereeniging te Oldham en de Volkskeukens te Berlijn* in den *Economist*, 1868.

Onbillijkheid van art. 17 *der Pensioenwet voor Burgerlijke Ambtenaren* in *Bijdragen voor de kennis van het Staatsbestuur enz.* (waarvan v a n R e e s in 1867 mede-redacteur geworden was.

Zamenspanning van Werklieden tot loonverhooging, in *Volks-Almanak voor* 1869.

Voorts boekaankondigingen en beoordeelingen in de *Gids*, de *Nieuwe Bijdragen tot de kennis van het Staatsbestuur*, de *Vaderlandsche Letteroefeningen* enz.

Zie *Levensber. van Mr. O. van Rees*, door S. V i s s e r i n g , Utrecht, 1868 (waaruit deze schets is getrokken); Dr. J.J. v a n O o s t e r z e e , *Orat. de Relig. Christ. optima vitae humanitatis magistra*, Ultr. 1869; F r u i n , *Tien jaren uit den Tachtigjarigen Oorlog*, bl. 1 (noot).

[W. van Rees]

REES (W. VAN) med. dr. te Utrecht

Hij schreef:

Verzameling van stukken, *als Bijdragen tot het Galvanismus*, *zoo in opzicht tot deszelfs genees- als natuurkundige werking*, *uitgegeven door W. van Rees*, m. pl. Arnhem, 1803-1805, 2 d.

Katechismus der Verloskunde, *ten dienste der Vroedvrouwen*, *en eerstbeginnende Kunstbeoefenaren*, *de leerwijze van Baudelocque*, *Osiunder*, *van Siebold enz. gevolgd*, Utr. 1807, 8^{o}.

Over den invloed der Jaargetijden op den levenden mensch, *de verhoeding van daardoor ontstane krankten naar Augustin* in *N. Vad. Magazijn*, 1807, D. V. No. 1, bl. 33.

Nieuwe aderlatings- en purgeertafels naar Augustin, t.a.p. 1808, D. V. No. 2, bl. 224.

Over het gevaar en de behoedmiddelen n het algemeen heerschende en besmettende krankheden, *naar Augustin*, t.a.p. No. 3, bl. 651, No. 6, bl. 853.

Over de oppassing en bezorging van zieken, t.a.p. 1808, D. V. No. 2, bl. 231.

Schoonheidsmiddelen naar Augustin, t.a.p. 1808, D. V. No. 2, bl. 217.

Over de verzorging en oppassing van pasgeboren kinderen en zuigelingen, *naar Augustin*, t.a.p. 1808, D. V. No. 2, bl. 203.

Eenige bijzonderheden aangaande sommige visschen van het Geslacht der Walvisschen (utacea), *uit de beste Schrijveren medegedeeld*, t.a.p. 1809, D. V. No. 4, bl. 513.

Zie H o l t r o p , *Bibl. Med. et Chir.* p. 288; *Cat. J.H. à Roy.* T. I. p. 1702, 1703.

[D.J. Reese]

REESE (D.J.), soldaat van 1815. Men heeft van hem:

Soldatentied, *gedicht en in muzijk gezet enz.*, *door D.J.R.* 's Hage, 1815.

Zie *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. III. bl. 123.

[Mr. Abraham Siewertsz. van Reesema]

REESEMA (Mr. ABRAHAM SIEWERTSZ. VAN), werd den 29sten Mei 1786 te Leiden geboren, en in 1801, dus op 15jarigen leeftijd, student in de regten aan de hoogeschool dier stad, en bezocht aldaar de collegiën van W y t t e n b a c h , H a g e m a n en v a n d e r K e e s s e l . Den 9den Mei 1807 verliet hij de hoogeschool, na het verdedigen eener dissertatie *de Praesumtione docti in delictis*, waarna hij zich als advokaat te Rotterdam neêrzette, en verwierf welhaast in die betrekking een grooten naam. Niettegenstaande zijn overdrukke praktyk, was voortdurend de beoefening der letteren zijn geliefkoosde bezigheid, Onder de dichters en redenaars had hij vele vrienden; aan T o l l e n s in 't bijzonder was hij zeer gehecht. Hij huwde 1. E l i z a b e t h H o e t i n g . 2. de weduwe v a n V o l l e n h o v e n , geb. S n e l t u s , en liet een talrijk gezin na. Hij overleed den 18den September 1848.

Hij gaf in het licht:

Over den aard der Wetten voor den Koophandel, in *Schouwburg voor Uitl. Letter- en Huishoudkunde*, 1808, 1809.

Titus Pomponius Atticus, *als burger beschouwd*, (voorgel. 1812), 8°.

Redevoering over de gunstige vooruitzigten, *welke onze tegenw. staatsgesteldheid geeft voor den bloei der Kunsten en Wetenschappen* (*Vad. Lett.* 1816, *Mengelw.*)

Cicero's denkbeelden over Dichters en Dichtkunde, *voorgesteld in eene Redev. Dec.* 1823 (in het *Magaz. van van Kampen.)*

Over de waardigheid en vruchtbaarheid der Geestdrift voor het goede, *op* 1 *Dec.* 1819, in de *Maats. tot Nut van 't Algemeen*, Rott. 1819, 8°.

Over den waren Vriend der Menschheid (N. M u s c h a e r t), *terzelfder plaatse op* 16 *Oct.* 1835 *gehouden*.

Over de Vorming van het eigen karakter der Ned. Letterkunde. Openingsrede van den Algemeenen Voorzitter der Maats. van Fraaije Kunsten en Wetenschappen op den 18 *Oct.* 1817; Leyden, 1859.

Over het Gemeenebest der Letteren, *gehouden* 17 *Sept.* 1825, *toen hij ten tweeden male Algemeen Voorzitter der genoemde Maatschappij was*.

Over de Geregtelijke Welsprekendheid, *voorgedragen op* 21 *Sept.* 1819, *toen hij ten derden male Voorzitter was*.

Deze Maatschappij bekroonde in 1817 zijne *Verhandeling over het ware denkbeeld van Dichterlijke Oorspronkelijkheid*, met goud en nam haar in hare werken op.

Als beoefenaar der poëzy maakte R e e s e m a zich bekend door de beide volgende dichtstukken:

Leyden op den 12*den Januarij*, Leyden, 1807.

De dank van het nageslacht, *feestzang bij het* 25 *jarig bestaan der Rotterd. Afd. van de Maats. tot Nut van 't Al-*

gemeen, *in de Groote Kerk den* 13 *September* 1815 *uitgesproken*, *voor de Leden gedrukt*.

R e e s e m a was lid der Maats. van Ned. Letterk. en van het Prov. Utr. Genoots. De koning schonk hem de orde van den Ned. Leeuw.

Zijne biographie, door G. M e e s Az., vindt men achter de *Hand. der Jaarl. Algem. Verg. der Maate. van Ned. Lett.* 1849.

Zie verder v a n K a m p e n, *Bekn. Ges. der Letl. en Wet.* D. III. bl. 232; S c h o t e l, *Tollens en zijn Tijd*, bl. 127; *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. I. bl. 318, 319, D. II. bl. 209, 233.

[H. Reesink]

REESINK (H.) schreef:

Berigt wegens eene bijzonder grooten bal in de maag van een paard, in *Alg. K. en Letterb.* 1810, D. I. bl. 34.

[Alida Reessen]

REESSEN (ALIDA) beoefende de Nederduitsche poëzy.

Zie v.d. A a, *N.B.A.C. Woord*.

[Johannes Henricus Regenbogen]

REGENBOGEN (JOHANNES HENRICUS), zoon van C o e n r a a d R e g e n b o g e n, koopman, en M a r g a r e t h a H o l m e r s, werd den 9 December 1767 te Schuttorf in het graafschap Bentheim, geboren. M.P. K a t e r b e r g, predikant aldaar, onderwees hem in de oude talen en zorgde voor de noodige middelen om hem te laten studeeren. Den 16 September 1765 werd hij te Franeker als student ingeschreven, en legde zich, onder M a n g e r, R a t e l b a n d, V e r s c h u i r, v a n K o o t e n en W a s s e n b e r g h op de kennis der oude talen en godgeleerdheid toe. Den 7 Julij 1789 werd hij in de classis van Sneek proponent en nog in dezelfde maand predikant te Jutrijp en Hommerts. Na een beroep te Minnertsga, Kuinre en St. Jacobi-parochie te hebben afgeslagen, nam hij dat te Stavoren, ook omdat aan die standplaats het rectoraat was verbonden, in 1791 aan en bleef daar tot in 1797 tweede predikant. In dat jaar werd hij beroepen te Franeker, en bekleedde daar tevens het rectoraat, toen hij 25 Sept. 1798 er tot gewoon hoogleeraar in de kerkelijke geschiedenis en uitlegkunde van den bijbel werd beroepen, welk ambt hij aanvaardde den 3 Junij 1799 met eene *Oratio de Extremis in quae interpretes sacri codicis passim prolapsi sunt* (Leov. 1800); terwijl hij eenige maanden later honoris causa tot Doctor Theologiae en Bibliothecaris der academische bibliotheek werd benoemd. In 1804 sprak hij het overdragen van het rectoraat *de Theologo perfecto*. In 1811 werd de Franeker Hoogeschool opgeheven, doch reeds in het volgend jaar (1812) werd hij, op aanbeveling van C a m p e r, C u v i e r en G r e g o i r e, door den grootmeester der keizerlijke Universiteit overgeplaatst naar Leiden, als hoogleeraar in de algemeene geschiedenis, en overleed aldaar den 22 Februarij 1814, bij zijne echtgenoote S i b i l l a E d e van Nieuwenhuis in zijn vaderlijk gewest, kinderen nalatende.

R e g e n b o g e n was een vrijzinnig theologant (D e l p r a t noemde hem de eerste moderne theologische professor in Nederland), over wien vroegere en latere godgeleerden zeer verschillend hebben geoordeeld. Hij opende de reeks zijner godgeleerde schriften met eene door het genootschap ter verdediging van den Christelijken Godsdienst met goud bekroonde prijsverhandeling, *ten betooge: dat in de Schriften des Ouden Testaments eigenlijk genoemde rechtstreeksche voorspellingen aangaande onzen Heere J.C. gevonden worden* (1797). In het volgende jaar droeg hij het zilveren eermetaal bij hetzelfde genootschap weg met zijne *Voorstelling van Abraham*, *als vader des huisgezins* (ten behoeve van den gemeenen man ingericht; terwijl hij in 1801 niet alleen zijne *Bijlagen* zag toevoegen aan L o t z e 's *wederlegging van het gevoelen dergenen*, *die voorgeven*, *dat de Apostelen in sommige wezenlijke stukken van de leere hunnes Meesters*, *aengaende den weg der zaligheid*, *zijn afgeweeken*, maar wederom den gouden eereprijs bekwam op zijne *Verhandeling ter wederlegging van degeenen*, *die stellen*, *dat er gegronde redenen zijn*, *dat in de begrippen der menschen*, *omtrent het wezenlijke der voornaamste waarheden van het Christendom*, *van tijd tot tijd verandering behoort te komen*, *en dat men*, *bij den toenemenden trap van kunde en beschaving*, *thans onmogelijk daaromtrent zoo mag denken*, *als men voor twee eeuwen of vroeger gedagt heeft*. Hierop volgde zijne *Verdeediging van den geopenbaarden Godsdienst*, *tegen deszelfs hedendaagsche bestrijders*. 2 dln. Amst. 1802, welke zich hoofdzakelijk bepaalde tot eene wederlegging van de nieuwe wijze van bijbelverklaring bij vele Duitschers, bijzonder aangaande de wonderverhalen.

Reeds toen stootte men zich er aan, dat hij hierdoor het groote en niet geleerde publiek bekend maakte met verklaringen en conjecturen, vaak geheel van de gewone denkwijze afwijkende, die hij wel tegensprak, maar niet grondig weêrlegde. Omtrent dezelfden tijd (1802-1806) begon hij met de hoogleeraren T i n g a , G r e v e en anderen verscheidene verhandelingen, over voorkomende strijdvragen op theologisch en historisch gebied, onder den titel van *Verstrooide Gedachten over verschillende onderwerpen*. Het vierde en laatste stukje, geheel van de hand van R e g e n b o g e n , was een soort van anti-kritiek tegen Recensien in de *Letteroef.* en in de *Bibl. van Theol. Letterk.* voorkomende. Het behelsde: *Iets over den Recensent in de Letteroefening*, *over Leo de Groote*, *Basilius de Groote*, *Gregorius de Groote*, *Hosius van Corduba*, *Vossius*, *Muretus*, *Chateaubriand*, *Calvinus*, *Ernesti*, *Grotius*, *Erasmus en de Alexandrynsche school. Iets over den Recensent en de berigtschrijvers in de Bibl. van Theol. Letterk. De Vermaaning des Recensents aan de hoogleeraaren tot eene grammaticale uitlegkunde en gezonde kritiek*, *beoordeeld. Eenige*

geschil- en vraagstukken voorgedragen, *met een ernstig verzoek om 's Recensents hoogwijze voorlichting*. Niet alleen bejegende hij zijne beoordeelaars scherp, maar opperde nu tegelijker tijd bedenkingen omtrent sommige leerbegrippen, zoo als de goddelijke natuur van Christus, de erfzonde, het hoofdoogmerk en de duurzaamheid der goddelijke straffen in het eeuwig leven. Geen wonder dat zij veler aandacht trokken, niet alleen bij de Hervormden, maar ook bij de overige Protestanten, en men vreesde dat zij een schadelijken invloed op de algemeene godsdienstige denkwijzen zouden uitoefenen. Er verscheen een werkje van A. B r u i n i n g , predikant te Pietersbierum, *de leer der Verzoening met God naar den Bijbel*. De daarin voorgedragen verlichte denkbeelden, in strijd met het stelsel der Hervormvond eenen hevigen bestrijder in Prof. L o t z e , en J o h . v a n A s s e n , predikant te Harlingen, en de Franeker classis vond goed, B r u i n i n g voor de genomene vrijheid om zijne denkbeelden met vrijmoedigheid mede te deelen, met een schorsching van zes weken te straffen. Nu trok R e g e n b o g e n , die tegen dien maatregel, naar inquisitie riekende, gewaarschuwd had, te veld en schreef een wederlegging der leerrede, welke Prof. L o t z e tegen genoemd werkje had uitgegeven, bewees dat L o t z e zelf remonstrantsche gevoelens had voorgedragen en gaf dit geschrift in Julij 1807 uit, vergezeld van een brief aan genoemde classis, waarin hij haar gedrag en schandelijke handelwijze vrijmoedig en scherp doorhaalde. E e k h o f f heeft in zijn levensberigt van R e g e n b o g e n dezen twist uitvoerig behandeld en de lijst der gewisselde strijdschriften er bijgevoegd.

Had R e g e n b o g e n reeds vroeger zijne vrijzinnige gevoelens geopenbaard, nog vrijmoediger sprak hij zijne overtuiging uit, vooral ten aanzien der onhoudbaarheid der formulieren, in zijn werkje: *over de zonde en de verlossing van dezelve door Jesus Christus*, *opgedraagen aan alle Hoogleeraaren*, *Leeraaren en Beminnaars van den Christelijken Godsdienst*, *door een oud-Ouderling der Hervormde Kerk*. Leeuw. en Amst. 1809. Niet minder hevig waren zijne aanvallen op de oude leer der Hervormde Kerk, in zijne *Christelijke Godgeleerdheid naar de behoefte van dezen tijd*, Workum 1811, en in zijn bundel *Leerredenen* in 1814, na zijn dood, te Dordrecht in het licht verschenen. Als historieschrijver heeft hij zich ook buitenlands beroemd gemaakt door zijne *Commentatio de fructibus*, *quos humanitas*, *libertas*, *mercatura*, *industria*, *artes atque disciplinae per cunctam Europam perceperint e Bello Sacro*. Amst. 1809, die, tijdig ingekomen, waarschijnlijk door het Nationaal Instistuut van Frankrijk zou zijn bekroond geworden. Een andere proeve zijner historische studiën gaf hij bij gelegenheid der overdragt van het rectoraat der hoogeschool aan Prof. H.W. T y d e m a n , toen hij eene rede-

voering hield *tot lof van Philips van Marnix*, *heer van St. Aldegonde*.

Zie W. Eekhoff, *de Levensloop van Joh. Henr. Regenbogen*, *van* 1798-1813, *Hoogl. te Franeker en te Leiden*, *Leeuw.* 1867, *overgedr. uit de Godgel. Bijdr.* voor 1 67 4 St.; Ypey en Dermout, *Gesch. der Herv. Kerk.* D. IV. bl. 433, 437, 553, 671 verv.; Siegenbeek, *Gesch. d.L.H.* D. I. bl. 391, 402, 424, D. II. *Toev. en Bijl*, bl. 252; Glasius, *Godgel. Nederl*; mr. A. Telting, *Leveu van J.W. de Crane* in *de Vrije Fries.* VII, 109, No. 65; Collot d'Escury. *Holl. Roem*, D. III. bl. 90, A D. III. bl. 408, 409; *Gesch. d. Chr. Kerk in Nederl.* D. II. bl. 145; van Kampen, *Bekn. Gesch. der Ned. Lett. en Wetensch.* D. II, bl. 500; *Orat.* v. Kemper, *Annales Acad. L.B.* F. I. p. 141, 147*;* Kist en Royaards, *Kerk. Archief* (eerste serie) D. V. bl. 259, 261, 264, 289; *Vad. Letteroef.* 1804, bl. 664; *Hed. Vad. Bibl.* 1811, No. 13, 14; *Tijdsch. voor Kunst. en Wetensch.* 1812, No. 4 en 5; *Vriesche Cour.* 6 Junij 1810; *Leeuw. Cour.* 8 Julij 1810; C. Sepp, *Proeve eener Pragm. Gesch. der Theol. in Nederl.* (2de dr.) bl. 6, 10, 17, 72 vlg. 76-103.

[Jacobus Regenboog]

REGENBOOG (JACOBUS), te Amsterdam, gaf aldaar in 1774 in het licht:

Historie der Remonstranten kortelijk vervattende de Geschiedenissen der Gereformeerde Christenen, *die men Remonstranten noemt*; *uit egte gedenkstukken*, *oude geschriften en de geloofwaardigste schrijvers opgemaakt*. 2 d. 8°.

Het eerste deel werd door Henr. Matth. Aug. Cramer, predikant te Quedlinburg. Lemgo 1788 in het Hoogd. overgezet. Dit werk is gedeeltelijk, zoo niet voornamelijk, opgesteld door Abraham Arent van der Meersch, hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan het seminarie der Remonstranten te Amsterdam. Hierop volgden terzelfde plaatse, in het volgend jaar *Twee brieven van en over de Historie der Remonstranten*.

Zie *Vervolg op Wagenaar*, *Vad. Hist.* D. XXV. bl. 218; A. des Amonie van den Hoeven, *Hét tweede eeuwfeest van het Semin. der Rem.* bl. 190; Navorscher, D. IX. bl. 362. D. X. bl. 173, 260; Rotermund.

[Ambrosius Regenmorter]

REGENMORTER (AMBROSIUS), bloedverwant van Petrus Cunaeus, hoogleeraar te Leiden, dien deze, omstreeks 1600, in de Hebreeuwsche en Grieksche talen onderwees. In genoemd jaar reisde hij met hem naar Londen, waar hij predikant bij de Hollandsche Gemeente werd en overleed. Johannes Drusius noemt hem in een brief aan P. Cunaeus ‘juvenis eruditus et honestus.’ Zijn zoon Assuerus werd med. dr. te Leiden, praktiseerde te Londen onder Olivier Cromwell en schreef: *Observationes ad Franc. Gusonii Tract. de rachitide s. morbo puerili; Principia medicinae* enz. Hij leefde nog in 1650. Zijn naamgenoot leefde in Norfolck en overleed in 1671.

Zie Meursii *Ath. Bat.* p. 286; Vorstii *Orat. in Petr*, *Cunaeum;* P. Cunaei *Epp.* ed. Burmanni, p. 85.

[Assuerus Regenmorter]

REGENMORTER (ASSUERUS), weleer predikant te Londen, was in 1585 predikant bij de Hervormden te Antwerpen, en verliet, in dat jaar, na de overgaaf dier stad, de zuidelijke provinciën en begaf zich naar Middelburg, van waar hij te Dordrecht werd beroepen; doch hij kon dit beroep niet aannemen, wijl hij zich nog aan de gemeente van Londen verbonden achtte.

Zie Schotel, *Kerk. Dordr.* D. I. bl. 208; Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* (2de Serie) D. IX. bl. 52.

[Petrus Regenmorter]

REGENMORTER (PETRUS), een man van ridderlijke waardigheid, en tevens een schrander staatsman, bloedverwant van Cunaeus, dien hij onophoudelijk had aangemaand tot het beoefenen der Hebreeuwsche en Grieksche talen. Jöcher noemt hem ‘ein Holländischer Ritter, florirte um 1600 in Leuwarden.’ Hector Bouricius noemt hem in een brief uit Franeker, *Kalend. Majis* 1624, ‘vir nobilissimus et sibi amicissimus.’ Cunaeus maakt nog in een brief aan J.G. Vossius van 21 Julij 1631 melding van hem.

Nog komen voor Petrus Regenmorter Philipsz., raad te Dordrecht, in 1672, overleden 1679, en Petrus Regenmorter, predikant te Aardenburg.

Zie Meursii *Ath. Bat.* p. 286; P. Cunaei *Epp.* p. 215, 319. Vrolijkhert, *Vliss. Kerkh.* bl. 62; *Nav.* D. V. bl. 238. 311.

[Aegidius Regius]

REGIUS (AEGIDIUS) of Gillis de Coninck, den 16den December 1571 te Bailleul geboren, trad den 5den October 1592 in de orde der Jesuiten, en legde in 1609 zijn gelofte af. In 1605 volgde hij zijn leermeester Lessius als hoogleeraar in de godgeleerdheid op in het collegie van Leuven. Na 18 jaren in deze betrekking werkzaam te zijn geweest, vervulde hij 10 jaren, in hetzelfde huis, die van opziender der hoogere studiën, en overleed den laatsten Mei 1633, in den ouderdom van 62 jaren.

Hij liet na:

Commentariorum ac Disputationum in universam doctrinam D. Thomae de Sacramentis et Censuris. Tomi duo, Antv. 1616, 2 vol. fol. *Postrema editio aucta et recognita*, Ibid. 1619, fol., 1624, fol., Lugd. 1634, fol.

De Moralitate, *naturá et affectibus actuum supranaturalium in genere: et fide*, *spe ac charitate speciatim. Libri quatuor*, Antv. 1653, fol., Paris, 1624, fol.

Opusculum de absolutione moribundi sensibus destituti.

Hij verdedigde dit werkje tegen de aanvallen van een kundig godgeleerde door

Responsio ad Dissertationem impugnantem absolutionem moribundi sensibus destituti: additâ Explicatione duorum Dubiorum circa

Ministrum. Sacramenti Matrimonii, *et Dissolutionem ejusdem per conversionem alterius conjugis ad fidem*, Antv. 1625, 12°.

Commentarius in doctrinam D. Thomae de Deo Trino, *et incarnato*, Antv. 1645, fol.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 24, 25; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 28; Paquot, *Mém.* T. II. p. 90; Jöcher.

[David Michaelis Regius]

REGIUS (DAVID MICHAELIS) of David Coninckx werd waarschijnlijk omstreeks 1545 te Antwerpen geboren, trad in de orde der Franciscanen en werd priester. Hij onderscheidde zich als geleerde en overleed in 1588. Men heeft van hem:

Indices, *seu breves Explanationes Missalis Romani*, Antv. 1573, 12°.

Zie J.G.v. Ryckel, *Vita S. Beggae*, p. 490; Sweertii *Ath. Belg.* p. 205, 206; Dez. *Monum. Sepulcr.* p. 173, 174; Paquot, *Mém.* T. II. p. 418; Jöcher.

[Johannes Regius]

REGIUS (JOHANNES), zoon van Johannes Regius, die het predikambt op de forten van St. Kruis en Frederik Hendrik bekleedde, werd ter laatstgemelde plaatse den 15den November 1656 geboren, studeerde te Utrecht, verkreeg aldaar in 1676 de doctorale waardigheid in de wijsbegeerte en werd in het volgende jaar proponent bij de classis van Edam. In 1679 werd hij predikant te Batenburg, in 1681 te Stavenisse. Van daar vertrok hij naar Franeker als hoogleeraar in de wijsbegeerte, welke waardigheid hij den 17den Junij 1686 aanvaardde met eene *oratio de methodo philosophandi*. Hier vond hij, een aanhanger der Aristotetische wijsbegeerte, veel tegenwerking van de Cartesiaansche partij, en niet alleen van de eigentlijke wijsgeeren, maar ook van de godgeleerden van der Waeijen, de Hautecourt en Roëll, allen te Franeker werkzaam en bekende voorstanders der Cartesiaansche philosophie. Campegius Vitringa sprak haar niet tegen, en de Friesche stadhouder Hendrik Casimir was er zeer mede ingenomen.

Het is te begrijpen, dat Regius deel moest nemen aan of gewikkeld werd in menigen strijd, die over de Cartesiaansche wijsbegeerte werd gevoerd.

De eerste was in dien, welke aan de Utrechtsche Hoogeschool tusschen Burman en Essenius werd gevoerd. Regius trad als verdediger van het door G. de Vries tegen Burman gerigte geschrift op in zijne *Vindiciae narrator is confutati* etc. Te Franeker deelde hij in de aldaar gevoerde geschillen over het gezag der rede, met betrekking tot de H.S., die hem aanleiding gaven tot het uitgeven zijner *Dissertatio de modo percipiendi S. Scripturae* etc., en zijne leerrede, getiteld *Nodige Waarschuwing* enz., waaruit menig ander twistschrift voortvloeide.

Heviger en langduriger was zijn twist met den laatsten Cartesiaanschen hoogleeraar te Franeker, zijn ambtgenoot R u a r d u s A n d a l a , groot het aantal geschriften tusschen hen gewisseld, en het was zeker een oorzaak van vreugde voor den grijzen R e g i u s , toen met A n d a l a 's dood het Cartesianisme bezweek voor de philosophie van N e w t o n en L e i b n i t z . R e g i u s beoefende ook de geneeskunde, werd in 1696 honoris causa doctor en beoefende tot zijn dood de praktijk uit, doch liet daarom zijne theologische professie niet varen. Hij overleed den 9den September 1738. Hij is gehuwd geweest met C o r n e l i a S t a m p e r , dochter van W i l l e m S t a m p e r en C o r n e l i a v a n A l p h e n . Een zijner zonen, 's vaders naamgenoot, was predikant in 't Retranchement en later te Bekerke. Zijne overige kinderen vermeldt V r i e m o e t . Hij schreef:

Vindiciae narratoris confutati quibus argumenta a Clar. de Vries, *pro novitate et absurditate dogmatis de infantibus ab utero matrum actu peccantibus etc. confirmantur*, 1669.

Oratio inaugur. de methodo philosophandi, Fran. 1686, 4°.

Dissertatio de modo percipiendi S. Scripturae divinitatem contra H. Hulsium, *theologum Duisbergensem*, Fran. 1686, 12°.

Institutionum Logicarum Epitome. Fran. 1703.

Institutionum Ethicarum Compendiam, Fran. 1708.

Principia Philosophiae theoretica, Fran. 1711, So. In het Ned. *Beginselen der beschouwende philosophie*, Rott. 1714, Amst. 1735, 4°.

Metaphysica repurgata cum Tractatu gemino; de Providentia Dei reali et de Libertate divina in agendo ad extra, *et creaturarum in existendo contingentia*, Fran. 1715.

Cartesius verus Spinosismi Architectus, *sive uberior assertio et vindicatio Tractatus*, *cui titulus Cartesius Spinosae praelucens*, *antehac vernaculo sermone editi*; *quibus quam clarissime nec non certissime demonstratur in Cartesio reperiri primaria fundamenta Spinosismi*, Leov. 1718, Boekz. 1718, *b.* bl. 487.

Oratio in obitum Phil. Matthaei, *Jun.*, Fran. 1690.

Oratio in obitum Nic. Blancardi, Ibid. 1763, fol.

Oratio in obitum Guil. Coeterii, Ibid. 1724, fol.

Oratio de homine automatico, *habita cal. Jun.* 1698 *quum Recturam Acad. adgrederetur*.

Oratio de vera mentis cum corpore amore, *cal. Jun.* 1699, *quum Rectura aboret*, Fran. 1703, 4°.

Oratio de Sapientia imaginaria Cal. Jun. 1709, 4°.

Oratio de S. Scriptura rerum naturalium optima magistra. Cal. Jun. 1719, Ibid. 4°.

Oratio pro Scepticismo. Cal. Jun. 1725, 4°.

Oratio de historia et fatis Acad. nostrae ab an. 1685 *ad* 1735 (niet uitgegeven).

Cartesius verus Spinosismi Architectus (tegen A n d a l a).

De genuna causae secundae notione veraque ejus efficacia (tegen A n d a l a).

Moderamen inculpatae tutelae, *pro macula heterodoxiae sibi nuper adspersa eluenda*.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 672; *Progr*, *Tib. Hemsterh.; De Laudatio funebr.* op hem van Gotofridus du Bois is niet uitgegeven; *Progr. fun. Petri Latani Uxori Regii script* A°. 1718; Burmanni, *Traj. Erud.* p. 53; Wilh. Vaii, *S. Theol. Stud. Pietas Avunculo suo honorando Joanni Regio Med. et Phil. D. huiusque Prof. exhibita in maturanda edit. eius Moderam. inculpatae tutelae* etc. Amst. 1713. 8°; A. Ypey. *Ges. der Christ. Kerk in de* 18° *Eeuw*, D. VII. bl. 450, 451; Ypey en Dermout, *Gesch. der H.K.* D II. bl. 457; Glasius, *Godg. Ned.;* Le Clerc, *Bibl. Univ.* T. VI. p. 431, 445; *Boekz. der G.W.* 1718. *b*. bl. 304; Jöcher, Rotermund, Kobus en de Rivecourt.

[Henricus Regius]

REGIUS (HENRICUS), of de Roy, werd den 29sten Julij 1598 te Utrecht geboren, studeerde te Franeker, werd aldaar artium liberalium magister en medicinae doctor, en was in 1625 als stadsdoctor te Utrecht werkzaam, werd aldaar in hooge mate door het onderwijs van Reinerus aangetrokken en vatte het voornemen op, om zoo getrouw mogelijk, zijne openbare lessen te volgen. Door geregelden persoonlijken omgang naauwer aan den hoogleeraar verbonden, wees deze hem telkens op Descartes, als den grooten hervormer van alle wetenschappelijk onderzoek, terwijl diens meer en meer zich ontwikkelende philosophie beiden ook als van zelf tot gemeenschappappelijke studiën aanleiding gaf. Vooral waren het de *Essais*, in 1637 verschenen, welker herhaalde lezing Regius met hoogachting en eerbied voor den Franschen wijsgeer vervulde, en hem van lieverlede tot een zijner ijverigste aanhangers vond.

Op aanbeveling van Reinerus benoemden curatoren hem, die kort te voren zich te Naarden als stads doctor had neêrgezet, den 10den Julij 1638 tot buitengewoon en den 18den Maart van het volgende jaar tot gewoon *Professor Medicinae theoreticae et Botanices*. Langen tijd trachtte Regius, Reinerus, den volger van Descartes, en Voetius, den verdediger der peripatetisch-scholastische richting aan zich verbonden te houden, doch zijn waarlijk gloeijende ijver voor Descartes en zijne philosophie verminderde niet, en overtuigd dat hij en zijnen goeden naam en zijne hooge plaats grootendeels aan zijne beginselen verschuldigd was, waagde hij het zich tot den wijsgeer zelven te wenden en hem van zijne vriendschap te verzekeren. Bij gelegenheid der promotie van den student Floris Schuyl, den 9 Julij 1639, viel Regius driftig en onbesuisd zijn collega Senguerdius, die den doctorandus, tegen den opponens, wiens argumentatie alle blijken droeg van hooge opgewondenheid met de nienwe wijsbegeerte, verdedigde, in de rede. Deze onheusche handelwijs maakte op onderscheidene hoogleeraren een hoogst ongunstige indruk, en van dezen oogenblik dag-

teekent de minder goede verstandhouding tusschen beide hoogleeraren. Inzonderheid nam V o e t i u s , de beleediging S e n g u e r d i u s aangedaan, zeer ter harte, en achtte zich op nieuw geroepen den kamp met D e s c a r t e s en diens volgelingen te beginnen, en besloot niets onbeproefd te laten om R e g i u s van den stichtschen leerstoel te verwijderen. Tot bevestiging van dit doel vorschte hij alles uit, en bragt alles bijeen wat deze opentlijk van zijnen medischen leerstoel verkondigde. Ondertusschen hielden R e g i u s vele belangrijke onderzoekingen bezig. Zij hadden betrekking op den bloedsomloop en op de beweging van het hart en de slagaderen. In navolging van D e s c a r t e s , verklaarde hij zich vóór den engelschen geleerde en vormde het plan om eenige stellingen, den omloop van het bloed betreffende, publiek te verdedigen. Tegen Mei 1620 deelde hij dit voornemen aan D e s c a r t e s mede, voegde er een afschrift der bedoelde theses bij en verzocht dezen ze te willen nazien, en hem zijne aanmerkingen mede te deelen. D e s c a r t e s stelde hem enkele niet ongegronde bedenkingen voor, moedigde hem tot het verdedigen der theses aan, en wilde zelf, wanneer ze zulks gedaan werden, naar Utrecht komen. R e g i u s zond ze nu ter perse. V o e t i u s hiervan onderrigt, maakte zijne ambtgenooten er mede bekend, en zoo wel de medische en philosophische faculteit, als de rector magnificus achtten zich verpligt R e g i u s te waarschuwen, zulke nieuwigheden niet te verbreiden, doch S c o t a n u s wist den Senaat te bewegen hem verlof te geven tot het verdedigen der stellingen over den bloedsomloop, mits hij ze als corollaria achter andere liet drukken, gevolgd door de formule: exercitii causa defendemus. Den 10 Junij 1640 had de verdediging plaats, met dit gevolg, dat H a r v e y 's gevoelen, hoewel aan alle kanten bestreden, mogt zegevieren. P r i m e r o s i u s , een Utrechtsch geneesheer, waagde het de pas verdedigde stellingen op nieuw aan te tasten. R e g i u s liet zijn geschrift niet on beantwoord en gaf zijne *Spongia* in het licht. Ondertusschen ging V o e t i u s rusteloos met zijne polemiek tegen D e s c a r t e s voort, en nam gretig elke gelegenheid waar, den uitheemschen wijsgeer als attheïst te brandmerken, en zocht zelfs onder de katholijken ‘in de kloosters van Frankrijk’ bondgenooten te vinden. Dien meende hij eindelijk gevonden te hebben in pater M e r s e n n u s , een minderbroeder van St. Paula, die in 1638 ‘*La vérité des Sciences*, *contre les Sceptiques et les Pyrrhoniens*’ had uitgegeven. Deze haastte zich den professor te antwoorden, dat hij in zijn voorstel om D e s c a r t e s te bestrijden, genoegen nam, mits V o e t i u s hem de noodige hulpmiddelen verschafte. Ondertusschen was V o e t i u s tot rector magnificus gekozen. R e g i u s ging zijn ambtgenoot dadelijk, eenigzins kruipend, geluk wenschen, en zijne toestemming vragen tot het verdedigen

van nieuwe stellingen. De rector stond hem zulks gereedelijk toe. In twee seriën verdeeld, zouden de theses achtereen volgens, den 17 April, en den 5 Mei publiek worden verdedigd, onder den titel: *De illustribus quaestionibus physiologicis*. Regius presideerde het dispunt en de Raey, phil. et med. cand. die de verdediging op zich genomen had, mogt als overwinnaar uit het strijdperk treden.

Niet minder eervol was ook de afloop van het tweede dispunt, ofschoon Regius daarbij met veel grooter zwarigheden had te kampen.

Sedert ging Regius voort met zijne wijsgeerige beginselen in theses verder te ontwikkelen, tot niet geringe aanstoot der overige philosophen. Een dier theses (uit de vereeniging van ziel en ligchaam ontstaat niet een wezen *per se*, maar een wezen *per accidens*) scheen zelf Descartes te gewaagd, zoo niet geheel onjuist toe. Zij gaf Voetius aanleiding tot verzet. Nog voor het einde des jaars gaf hij enkele theses ter disputatie over het *Jubilaeum Romanum* (*Dispp. select.* T. III. p. 1354) en voegde drie corollarien daar achter, in welke hij de studenten der theologische faculteit nadrukkelijk tegen het vergif der nieuwe wijsbegeerte vermaande en waarschuwde. Bedreigd door een aanklagt van atheïsme en bevreesd voor het verlies zijner betrekking, ging Regius naar van der Hoolck; een der burgemeesters en vriend van Descartes. Deze ontbood Voetius, beval hem den titel zijner corollarien te veranderen, de namen van Regius en Descartes daaruit te verwijderen, en voortaan de authoriteit der theologische faculteit niet meer in het belang zijner persoonlijke grieven te misbruiken.

Voetius veranderde zijne stellingen, en liet ze, onder zijn praesidium, door Lambertus van den Waterlaet, even als zijn leermeester, een vurig bestrijder der nieuwe rigting, verdedigen. Nu was de zege aan de zijde van Voetius, en scheen Regius met de Cartesiaansche wijsbegeerte voor immer verwonnen.

Regius schreef hiertegen een *Responsum*, dat hij aan Descartes ter beoordeeling zond, die echter, evenmin als van der Hoolck, er mede was ingenomen, doch hem een bepaalde instructie deed toekomen, (*Instructio ad Heur. Regium de negotio Voetii contra ipsum et quomodo ad scriptum contra suus theser respondere debeat* (*Descart. Epist.* p. 1, No. 89), waarop hij zijn *Responsio* in het licht gaf. De goedkeuring, die aan dit boeksken ten deel viel, was niet gering. Men erkende bijna algemeen den bescheiden toon van verdediging, terwijl men de deugdelijkheid der bewijsvoering waardeerde.

Voetius echter nam aanstonds het besluit zijne magt als Rector magnificus te gebruiken, ten einde de *Responsio* nog tijdig genoeg te onderdrukken, en werkelijk wist hij den senaat te bewegen, alles aan te wenden om die rustverstorende philosophie

van Descartes van de akademie te bannen en Regius het onderwijzen er van te verbieden. Dit had ten gevolge dat burgemeesteren 150 exemplaren van het boeksken bij den uitgever lieten ophalen. Deze had echter op den eersten dag der uitgave 150 afdrukken verkocht, en nog daarenboven een aanzienlijk getal naar Amsterdam en 's Hage gezonden.

Aan Regius werd verboden andere lessen dan in de medicijnen te geven. Hij voldeed aan dit bevel, verkreeg in 1661 den titel van *Professor medicinae primarius*, en overleed den 21 Januarij 1684. Graevius hield eene lijkrede op hem, die echter niet voorkomt in de verzameling zijner redevoeringen. Regius huwde den 29 Februarij 1629, Maria de Swart.

Hij gaf in het licht:

Theses pro circulatione sanguinis, L.B. 1640.

Hiertoe behooren:

Jacobi Primerosii Animadversiones, *quas pro circulatione sanguinis in Academia Ultrajectina Regius disputandas posuerat*, L.B. 1640.

Hier tegen schreef Regius:

Spongia, *qua ejiciuntur sordes animadversionum quas Jacobus Primerosius*, *doctor medicus*, *adversus theses pro circulatione sanguinis in Academia Ultrajectina disputatas nuper edidit*, Leidae, 1641. 4°.

Waarop volgde:

J. Primerosii Antidotum adversus Regii venenatam Spongiam sive vindicias animadversionum Regii Spongiae reposuit.

Physiologia, *sive cognitio Sanitatis*, *tribus disputationibus in Acad. Traj. publice proposita*, Traj. 1641, 4°.

Responsio seu Notae in Appendicem ad Corollaria Theologico-Philosophica, Ultraj, 1642.

Fundamenta Physices, Amst. 1646, 1654, 4°.

Explicatio mentis humanae, *sive animae rationalis*, 1647.

Fundamenta Medica, Traj. 1648, 4°., meermalen (o.a. 1657, 1664, 1668, 4°.) herdrukt met den titel:

De arte Medica et causis rerum naturalium.

Hortus Academicus Ultrajectinus, Traj. 1650, 8°.

Philosophia naturalis, Amst. 1651, 1654, 1660, 4°., in het Fr. overgezet, Utrecht, 1686, 4°.

Praxis Medica verscheen met den titel *Lumen rationale*, Mediob. 1686.

Theodorus Cranen, Professor in de geneeskunde te Leiden, gaf in het licht *Observationes quibus Regii Praxis medica illustratur et emendatur*, Leidae, 1689, 4°.

De briefwisseling tusschen Regius en Descartes vindt men onder de Epistola van den laatsten.

Zie Burman, *Traj. Erud.* p. 288 seqq. Velthuysius, *Oper.* T. II. p. 1043; Dez. *Praef. in Demonstrat. de quiete et motu terrae*, T. II. *Opp.* p. 1043; Graevii *Episl. ad Heinsium*, T. V. *Syll. Burm.* T. V. p. 585, *Sorber.* p. 181; Morhofius, *Polyh.* T. II. Lib. II. Part. II. c. 44, § 111; *Acta Lips. erud.* Oct. 1639; Struvius, *Bibl. Phil.* c. V. S. IV; Graevii *Orat. in L. Acad. Vltr aj. nat.;* Merklinius, *Linden. renovat.* p. 400; Mol-

Ieri *Homonymoscopia*, C. I. S. 17, p. 74; Duker, *Disquis. Hist. Theol. de pugna inter Voetium et Cartesium*, p. 65 seqq. Brucker, *Hist. Phil.* T. IV. p. 225; Tenneman, *Ges. der Phil.* S. 215; Bühle, *Ges.* etc. 3 C. p. 115; F.J. Domela Nieuwenhuis, *Comm. R. Cartesii cum Phil. Belg.* cet. p. 16, 20, 21, 23, 35; *Bibl. Rais.* T. XXIII. p. 226 suiv. E. Idensee, *Onde en Middelges. der Geneesk. door L. Ali Cohen*, bl. 399; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Jöcher; Rotermund; Baillet, *Vie de Descartes*. Foppens, *Bibl. Belg.*, T. 1, p. 461.

[Carolus Regius]

REGIUS (CAROLUS) of de Konink, een Carmelieter monnik te Gent, ging tot de Hervormde kerk over, en predikte in 't openbaar en in 't verborgen; weshalve hij te Brugge gevangen genomen en aldaar den 27sten April 1557 verbrand werd.

Zie *Hist. der Mart.* D. I. bl. 150, 151; Wesenbeeck, bl. 10; te Water, *Hist. der Herv. Kerk te Gent*, bl. 51.

[Jacobus Regius]

REGIUS (JACOBUS) of de Konink, vermoedelijk zoon van den vorige, was eerst predikant te Londen, en werd den 25 April 1576 door den kerkenraad van Middelburg ontboden, die ook naar zijne predikatiën deed vernemen. Hij werd daar echter geen predikant, maar wel te Gent, waar hij in November 1578 als zoodanig voorkomt. Hij werd door de kerk aldaar den 3den November 1578 naar de classis gezonden, die aldaar gehouden werd, waarvan hij scriba werd. Den 4den November 1570 werd hij op de Synode te Brugge tot praeses verkozen en ‘hem opgelegt, ten dienste der geenen die geen Latyn, of eenige andere talen verstaen over te stellen (in het Vlaemsch) Domini Calvini Commentarii in Epistolam ad Romanos. En dewijl de Broeders verstaen hebben, dat Jakobus Regius gemeent heeft zeker traktaetken, als van de conscientie, item op het eerste veers des vijfden Capittels tot de Romeinen, ende nog op de woorden Simeonis Lucas 2, zeer dienende, en nut zynde tot vorderinge der gemeinte, en hulpe der Dienaeren (uittegeven) is besloten, dat deeze elk van de Classis van Gent zullen oversien worden, om die alsoo ten eersten te laten drukken en in het licht te (laten) komen.’ Of dit geschied zij, is onbekend. Ook de Fransche kerken en Synoden toonden hoe hoog zij 's mans verdiensten waardeerden, want toen er in 1582, in de gemeente van Gent, eenige geschillen en oneenigheden waren ontstaan, werden eenige Fransche predikanten, door de Synode van Antwerpen, den 19 September 1582 gehouden, derwaarts gezonden, om die uit den weg te ruimen ‘en de Broeders der Nederlantsche kerke van die plaetze verzogt, om ook een van de hunnen daer by te volmachtigen, voornamentlyk zoo eenen, die de beste kennisse heeft van de zaeken der Fransche kerken, zoo in dit gewest, als elders, gelyk de Heer Regius.’ Zijne verdere lotgevallen zijn onbekend.

Zie te Water, *Ref. van Gent*, bl. 50 volgg.

[Joannes Regius]

REGIUS (JOANNES), broeder van den vorige, hield zich in 1571 te Keulen op, en werd, benevens anderen, gekozen, ‘om aan den Heer van Aldegonde getrouwelyk over te schryven 't geen tot de Historie der Nederlantsche Gereformeerde kerken konde dienen.’ Hij was in 1598 predikant te Bekerke in Zeeland.

Zie te Water, *Ref. van Gent*, bl. 7, 50-54; *Syn. van Embden*, 1571, *ant.* 49, 50; J.W. te Water, *Ref. van Zeel.* bl. 210, 211.

[Franciscus Regius]

REGIUS (FRANCISCUS), minnebroeder, beroemd godgeleerde, lector in de theologie en predikant, die door Karei V gaarne werd gehoord. Hij schreef *Commentaire sur l'Oraison Dominicale* en overleed te Nivelles, welks klooster hij, door aalmoezen van de vorsten, wier hofprediker hij was, geheel liet herbouwen.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 239; Foppens, *Bibl. Belg.* T. 1, p. 307.

[Petrus Regius]

REGIUS (PETRUS) of Coninckz, minnebroeder, godgeleerde en prediker, bekleedde in zijne orde verschillende betrekkingen. Hij bestuurde gedurende elf jaren het klooster van St. Omer in de provincie Vlaanderen en was biechtvader van Leonora en Maria van Oostenrijk, koninginnen van Frankrijk en Hongarije. Hij gaf in het Vlaamsch, behalve eenige *Sermoenen*, een *Tractaat over den wil van God*, en *Samenspraken over de waarachtige tegenwoordigheid van het ligchaam van Christus in het Sakrament des altaars*. Hij overleed te Nivelles in 1573, in den ouderdom van 66 jaren.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 758.

[Urb. Regius]

REGIUS (URB.) schreef:

Onderscheyt van de oude ende nieuwe leere, s.l. et a. kl. 8°.

[François Regnard]

REGNARD (FRANÇOIS), beroemd musicus, in de 16de eeuw te Douai geboren, werd kapelmeester bij de cathedrale kerk van Doornik. Hij gaf in 1576 in het licht:

Cinquante Chansons, *convenantes tant aux Instrumens qu'à la Voix*, *mises en Musique à quatre et cinq parties*, Douay, 1575.

[Amand Regnauld]

REGNAULD (AMAND), een der kunstenaars, die in 1467 naar Brugge werden geroepen, om de werkzaamheden voor de feesten van het Guldenvlies aldaar te helpen volvoeren.

Zie Le Comte de la Borde, *Les Ducs de Bourgogne*, T. II. p. 342; Kramm.

[Regner]

REGNER. Zie REINERUS.

[Regnerus Praedinius]

REGNERUS PRAEDINIUS. Zie PRAEDINIUS.

[Cyprianus Regnerus ab Oostringa]

REGNERUS AB OOSTRINGA (CYPRIANUS) werd in 1614 in Friesland geboren, ontving zijne eerste opvoeding te Zwolle, waar zijn vader torenwachter was, bezocht de Latijnsche school, werd te Leiden meester in de regten, vestigde er zich, en kreeg verlof bijzondere lessen te geven, die door een aanzienlijke schaar van jongelieden werd bijgewoond. In 1641 vertrok hij naar Utrecht, waar hij, in plaats van Bernard Schotanus, naar Franeker beroepen, op eene wedde van *f* 600 tot hoogleeraar werd aangesteld, mits hij zich voor 4 jaren aan de hoogeschool verbond. In het volgende jaar vermeerderde curatoren zijne wedde met nog *f* 200, en in 1649 met dezelfde som. In den aanvang werd hem het uitleggen der Instituten, drie jaren later dat der Pandecten opgedragen, en den 6den April 1670 gaf men hem den eersten leerstoel in het regt. Hij vervulde zijn ambt 17 jaren en overleed den 25 October 1687, in den ouderdom van 73 jaren, na viermaal het rectoraat bekleed te hebben.

Hij gaf in het licht:

Demonstratio Logicae verae Juridica variis codicibus et exemplis ad usum illustrata, L.B. in 16°. Ult. 1636, 12°.

Sententia incerti Auctoris de viae potestate, *quam Juris Gentium conventiones ad obligandum habent Jure populi Romani; cum confutatione novae cujusdam circa eundem articulum opiniones*, L.B. 1640, 12°. Dit werk is tegen Jacobus Maestertius.

Duplicatio adversus defensam opinionem Jacobi Maestertii, *J.C.*, *de vi ac potestate*, *quam Juris Gentium Conventiones ad obligandum habent Jure Populi Romani*, L.B. 1640, 12°.

Propempticon ad nobilissimum, *eruditissimumque D. Salmasium*, L.B. 1640, 12°. Salmasius schreef hiertegen *Diatriba de mutuo* etc. (Zie Salmasius).

Petri Cunaei sententia defensa a Cypriano Regnero J.U.D. Mutuum esse alienationem, *adversus Sphasmasium quemdam*, *Dominum de S. Lupo*, L.B. 12°.

Dissertatio de Jure Canonico, *quomodo et quando locum habeat in foris deque recepta consuetudine*, *quâ hodie in Academiis*, *etiam Reformatorum*, *Juris utriusque Doctores renunciantur. Item Orationes duae inaugurales*, *de Jure et potestate Principis circa sacra ab hostibus occupata*, L.B. 1644, 4°.

Epistola, *quâ breviter demonstratur in Mutuo alienationem fieri*, *et usucapionem injustum esse modum acquirendi*, Traj. ad Rhen. Het eerste deel van dezen brief is tegen Salmasius, het tweede tegen de verhandeling van Hugo de Roy *De eo quod justum est*.

De injustitiâ Legum quarundam Romanarum; simul cum Apologiâ pro Manibus Petri Cunaei, J.U. Doctoris, L.B. 1647, 12°.

Censura Belgica, sive novae Notae et Animadversiones in libros quatuor Institutionum Imper. Justin. quibus singuli paragraphi, cum ex Legibus Romanis, tum ex Jure Divino, Canonico, Philosophiâ Morali, rebus judicatis, communi DD. opinione, Historicis, Antiquariis, Moribus Belgii, et Moribus generalioribus Christianorum confirmantur, et illustrantur. His, ob connexionem causae, accedunt ejusdem Auctoris Disputationes Juridicae ad singulos fere § § *Instit. Justin. excultae ut supra*, Traj. ad Rhen. 1628, 12°., 1661, 4°.

Disputationes Juridicae ad singulos fere § § *librorum quatuor Institutionum Imperialium, habitae in illustri Academiâ Ultrajectinâ; auctore et praeside Cypriano Regneri ab Oostergâ, Swollano: respondentibus nobilisslmis et praestantissimis LL Studiosis, quorum nomina sequens pagina exhibet*. Achter het vorige.

Methodus Feudorum Everardi Bronchorsti notis illustrata, Ultraj. 1652, 12°.

Censura Belgica, sive Notae et Animadversiones, quibus omnes et singulae Leges, quae in prioribus XXV libris Pandectarum continentur, Moribus praecipuè Relgii, Auctoribus.... refutantur. Accedunt Disputationes Juridicae in easdem Leges, Ultraj. 1666, 4°.

Censura Belgica, sive Notae et animadversiones, quibus omnes et singulae Novellae Justiniani Imp., et Consuetudines Feudorum confirmantur, illustrantur, Ultraject. 1669, 4°.

Sedich ondersoeck van.... Theol. advys over het gebruyck van kercken-goederen enz. 1655 (drie drukken in één jaar, de laatste verbeterd) tegen V o e t i u s .

Dialogus off Conferentie over.... Vruchteloozen biddagh enz., tegen V o e t i u s .

Defensio van seker contrarii advys tegens seker Theol. advys enz., 1659.

Zie S a x e ; *Onom.* T. IV. p. 430, 431; B u r m a n n i *Traj. Erud.* p. 253-260; M a g i r i *Eponymolog.* voc. F o p p e n s , *Bibl. Belg.* T. I. p. 223, 224; K ö n i g i i *Bibl. Vet. et nova*, voc.; S a l m a s i i *Disp. de Mutuo*, p. 5; C u n a e i *Epp.* p. 641; L i p e n i i *Bibl. Jurid.* p. 14, 138, 292, 340; S c h e l h o r n i i *Amoenit. Liter.* T. XI. p. 275; S t r u v i i *Bibl. Jur.* C. VI. § CXI. C. XII. § VII; L u d e w i g , *Vila Justiniani et Theodorae*, C. III. p. LXX; V a l . A n d r e a s , *Bibl. Belg. App.* p. 860; G. V o e t , *Select. Disp. Theol.* P. III. p. 1095; H e r i n g a , *Orat. de Audit.* p. 136, 176; R i g g e *Bibl. van Contra-Rem. Ges.* bl. 251; J.G. d e C h a u f e p i é , *Nouv.*

Dict. T. III. voc.; P a q u o t , *Mém.* T. X. p. 102; J u g l e r s *Beitr. zur Jurist. Biogr.* T. II. P. II. No. 331-339; J ö c h e r ; V o e t , *Honderdj. Jubelged.* bl. 88; K o b u s en d e R i v e c o u r t .

[François Regnier]

REGNIER (FRANÇOIS), een Hagenaar, hield zich aldaar met portret schilderen bezig en was in 1776 nog in leven.

Zie K r a m m .

[Jan de Regt]

REGT (JAN DE), in 1715 te Amsterdam overleden, beoefende de Nederduitsche poëzy. Schoon er iets goeds in is, verdient hij echter niet bij M a r t i a l i s , F l a c c u s en P l u t u s vergeleken te worden, zoo als L. S m i d s deed. Zijne *Mengeldichten* verschenen te Amsterdam, 1709 in 8°. Men vindt hier achter zijn kluchtspel *de Nachtwachts*, dat men ook vindt achter den 2de dr. Amst. 1718, 8°. Afzonderlijk verscheen ook zijn gedicht, getiteld *Slechte Tijd*.

Zie W i t s e n G e y s b e e k , *B.A.C. Woord.*; S i e g e n b e e k , *Ges. der Ned. Lett.* bl. 195; *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. I, bl. 246, D. I, bl. 173, D. III, bl. 182; *Boekz.* 1716.

[Casper van Regten]

REGTEN (CASPER VAN), zeer middelmatig dichter uit het midden der 18de eeuw. Hij plaatste zijne poëzy in het *Dichtkundig Praaltooneel*, *Letterkrans gevlogten om het hoofd van Willem V op zijn* 5*den Verjaardag*, 8 *Maart* 1753, en in *Dichtkundige Cypressenbladen*.

Zie v.d. A a , *N.B.A.C. Woord*.

[Hendrik Willem Regtering]

REGTERING (HENDRIK WILLEM), tooneeldichter, bloeide te Amsterdam in het midden der 18de eeuw. Hij vertaalde uit het Fransch:

De Verkwister of de eerlijke Bedriegster, *blsp. gev. n.h. Fr. van* D e s t o u c h e s , Amst. 1757.

Dionys de Tyran, *trsp. gev. n.h. Fr. van* M a r m o n t e l , Ald. 1759.

Schoole voor de Moeders, *blsp. gev. n.h. Fr. van* d e M a r i v a u x , Ald. 1759.

Zie W i t s e n G e y s b e e k , *B.A.C. Woord.*; *Cat. der Maats. van Ned. Lett.* D. I. *b.* bl. 173.

[Tiebout Regters]

REGTERS (TIEBOUT) werd den 28 December 1710 te Dordrecht geboren en was zijn opleiding voornamelijk verschuldigd aan Q u i n k h a r d . Hij vervaardigde familie- en regentenstukken en was een goed portretschilder. In 1761 schilderde hij o.a.

een stuk voor de chirurgijns-gildekamer op de Nieuwmarkt te Amsterdam, voorstellende: *Professor Petrus Camper*, *omringd door de overlieden van het gild*, *bezig een hoofd te ontleden*. Bij de familie d e V r i e s berust een familie-stuk waarop het portret voorkomt van J e r o n i m o d e B o s c h , vader van den dichter B e r n a r d u s d e B o s c h met zijne gehuwde en ongehuwde kinderen. Dit schilderstuk is zeer

uitvoerig en fraai geschilderd. Regters overleed in 1768 te Amsterdam. Zijn portret vindt men bij van Gool, een ander vermeldt Kramm.

Zie van Gool, *Leveu d. Schild.* D. II, bl. 353; van Eynden en van der Willigen, *Leven d. Schild.*, D. II, bl, 72, 73; Immerzeel; Kramm; Muller, *Cat. v. Portr.* Kobns en de Rivecourt.

[C. Regthart]

REGTHART (C.), gaf in 1731 een boekje uit over de bulle *Unigenitus*, getiteld:

De hondert en een stellingen door de bulle Unigenitus veroordeeld. Met korte verklaringen, verdedigt hoe en op wat maniere eenige dezelve aennemen en waerom anderen ze verwerpen.

Zie *Navorscher*, 1864, bl. 175.

[Daniel Albert Reguleth]

REGULETH (DANIEL ALBERT), studeerde te Utrecht en werd in 1770 predikant te Amerongen, Wijk te Duurstede, Haarlem en in 1787 te 's Hage, waar hij den 28 Maart 1794, in den ouderdom van 45 jaren overleed.

Men vindt van hem eene *Aanspraak over de redenen ter bemoediging, die een vriend der waarheid in dezen tijd van tegenstand en onderwijzing overblijven.*

Diss. Phil. Theol. de Parabolis, Ultrj. 1770.

Voorrede vóór de vertaling van John Leland's *Nuttigheid en noodzakelijkheid v.d. Christel. Openb.* enz. D. 1, Utr. 1777. 8°.

Ook gaf hij in het licht:

Plegtige historiesche redevoering - ter heuchelijke verjaaring van de omwenteling in ons vaderland en de herstelling der oude Constitutie op 18 *Herfstmaand* 1788, *uitgesproken in de St. Jacobskerk binnen 's Gravenhage*, 1788 8°.

Hij was ook een kunstgenootschappelijk dichter en lid van *Kunstliefde spaart geen vlijt.* Reeds als student gaf hij in het licht:

Treur- en jammerklagte, bij gelegenheidt dat het lijk van den Wel-Eerwaarden, Zeer Geleerden en Godzaligen Here Theodorus Feltman de Beveren, Oudste Predikant te Utrecht, in den Here ontslapen zijnde den 19*den van Grasmaand* 1767, *in een grajkelder bij de Geertekerk aldaar den* 16*den van denzelfden maand wierd bijgezet.*

Zie Heringa, *ne Auditorio*, p. 241; *Bibl. Hag*,, D. IV, p. 619; Royaards, *het Haagsche Genootschap geschiedk. geschetst*, bl. 158; Glasius, *godgel. Nederl.;* Kist en Royaards, *Archief* (eerste Serie) D. V. bl. 302; van der Aa, *N.B.A.C. Woordenb.* Kobus en de Rivecourt.

[Gerardus Rehoorn]

REHOORN (GERARDUS), onderwijzer in de Hebreeuwsche taal te Amsterdam. Hij gaf in 1664 te Amsterdam een Ned. werkje van J. Alting in het licht, getiteld: *Grondige onderwijzing van het stellen der stippen in de Hebreeuwsche taal, zijnde het moeijelijkste van de spraakkunst enz.*

Zie I J p e y en D e r m o u t, *Gesch. d. Nederl. Herv. Kerk*, D. III. *Aant.* bl. 2, 3; *Nav.* D. IX. bl. 335.

[Johann Christoph Reich]

REICH (JOHANN CHRISTOPH), med. doctor, dirigerend chirurgijn majoor van het militair hospitaal te Leiden, waar hij studeerde en in 1794 promoveerde op eene dissertatie *de herniis cum sex observationibus hermitomiae adnexis* (L.B. 1794), behaalde in 1809 met den Leidschen heelmeester J. L o g g e r een gouden medaille bij het genootschap ter bevordering der heelkunde te Amsterdam, voor de beantwoording der vraag *nopens de verschillende wijze van afzetting der ledematen* en werd in het volgend jaar lid van dit genootschap. Door zwakheid verhinderd zijn post waar te nemen, werd hij als ‘chirurgijn principaal’ van het koninkrijk der Nederlanden gepensioneerd, vestigde zich te Vaals, en overleed te Aken den 5 Maart 1816, in den ouderdom van 55 jaren.

Zie *Konst- en Letterb.* 1809. D. II. bl. 217, 1810, D. II. bl. 250, 1816. D. I. bl. 178; H o l t r o p, *Bibl. med. chir.* p. 289.

[George Hendrik Reiche]

REICHE (GEORGE HENDRIK), in 1753 te Hoya, in Hanover geboren, werd in 1781 Luthersch predikant te Groede, in 1782 te Amersfoort, drie jaren later te Zutphen, in 1799 te Leiden, waar hij in 1830 overleed.

Hij vertaalde:

J.G. R o s e n m u l l e r, *Geschiedenis van den Godsdienst voor kinderen*. 1792, kl. 8°.

Het leven van Lavater, uit het Hoogd.

Het leven der gevoelens en bedrijven van Calvijn, *met eene voorrede van H. Muntinghe*. Utrecht 1796 8°.

Het leven van Luther. 1797 8°.

Het leven van J. Huss. 1799 8°.

Het leven van Ph. Melanchton met een oordeel van H. Muntunghe. Rott. 1799 8°.

V e i l l o d t e r, *Overdenkingen bij het gebruik van het H. Avondmaal*. 1800.

Het leven van Ul. Zwinglius. Rott. 1802.

Zie *Bijdragen van Schultz Jacobi en D. Nieuwenhuis*. D. II. bl. 107, 108. D. V. bl. 42 G l a s i u s, *Godgel. Nederl.* K o b u s en d e R i v e c o u r t.

[Reiche]

REICHE (*)

schreef:

Waarneming eener aanmerkelijke hoofdverwonding, *met verlies van hersenzelfstandigheid*, *door beklemming des hoofds veroorzaakt*, in *N. Verhandelingen van het Genootschap*: *Ter bevordering der Heelk. te Amst.* 1822. D. III. St. 3. bl. 1.

Waarneming eener belangrijke en gelukkige herstelde opiumvergiftiging in Prakt. Tijds. van de Geneesk. 1821. St. I. bl. 33.

Zie H o l t r o p , *Bibl. Med. et Chir.* p. 287.

[J.F. Reiche]

REICHE (J.F.)
schreef:
Waarneming eener balzakwond breuk (*pneumaticale scroti*) in *Prakt. Tijdschr. voor de Geneesk*, 1822. St. IV. bl. 335.
Iets over de nuttigheid van den braakwijnsteen bij oogontsteking. Ald. 1825. St. I. bl. 40.
Geheel verlies van den Uterus door versterving. Ald. 1833. St. 2. bl. 159.
Aneusysma anteriae popilisiae met de wegens gedane ondervinding der dij-slagader en beschrijving eener merkwaardige natuurwerking bij eenen man van omstreeks zeventig jaren. Ald. 1833. St. 2. bl. 144.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. et Chir.* p. 289, 290.

[Everardus Reidanus]

REIDANUS (EVERARDUS) of Reid, Reyd, Reydt (Everhard van), zoon van Jan van Reyd, een ervaren geneesheer, werd omstreeks 1550 te Deventer geboren. Hij omhelsde reeds vroeg de leer der hervormden, vlugtte, om de tirannie van Alva, uit zijn vaderland en trad in dienst van graaf Jan van Nassau, *den Ouden*. In 1578 keerde hij met dezen in zijn vaderland terug en werd zoo door dezen als door de Staten van Gelderland tot gewigtige zaken gebruikt. In 1584 werd hij raad van graaf Willem van Nassau, stadhouder van Friesland, wiens vertrouwen hij vervolgens in de meeste zaken genoot en door wien hij tot het einde zijns levens in de meeste zaken werd geraadpleegd. Hij overleed te Leeuwarden, den 25 Februarij 1602. In 1626 verscheen te Arnhem, onder toezigt van Johan en Frederik van den Sande, aan wien Willem Lodewijk, graaf van Nassau het gelegateerd had, Reyd's nagelaten werk;
Historie der Nederlantscher oorlogen begin ende voortganck tot den jare 1601, *door wijlen Everhard van Reyd*, in 4°. 2 dr. Arnhem 1633, kl. fol. 3 dr. Amsterdam 1644 met een vervolg tot en met 1644, fol. 4°. dr. Leeuw. 1650 fol. met een nieuw vervolg, door J. van den Sande. Dionysius Vossius gaf er eene latijnsche overzetting van met den titel *Belgarum aliarumque gentium Annales auctore Everardo Reidano, Dionysio Vossio interprete*. L.B. 1633 fol.
Het werk van Reyd loopt van 1567 tot 1601; doch is zeer kort in den aanvang en deelt alleen, bij wijze van inleiding, eenige hoofdgebeurtenissen mede. Zijn eigentlijke geschiedenis begint met 1583 en omvat dus een tijdperk van 18 jaren, welke gebeurtenissen breedvoerig zijn verhandeld. Zeer gunstig is het oordeel van deskundigen over dit werk. Saxe noemt den schrijver ‘incorruptae fidei auctor, qui nihil veri non dixit,’ Emmius, ‘vir prudentissimus, et doctissimus, rerumque Belgicarum longe peritissimus, qui sapientissime conscripsit etc.’ De Wind bevestigt deze getuigenissen.

Trouhertige Vermaninghe aen het vereenichde Nederlandt, om niet te luysteren na eenige gestroyde ende versierde Vreed-Articulen enz. Ghedruct in 1605, ingelascht bij van Meteren, *Ned. Gesch.* bl. 523-527 (uitg. 1635 fol.)

Zie Saxe, *Onom.* P. III. p. 461; Revii *Daventria*, p. 436, 576; Grotii *Annal.* Lib. XIV. p. 458; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 214; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I, p. 273, Pars, *Ind. Bat.* p. 269-273; Gottl. Krantzius *ac Conringium*, *Saec.* XVI. c. v. p. 171 (5); Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 180; van Wijn, *Nal. op de V. Hist.* D. VII, bl. 166, D. IX, bl. 87; v. Hasselt, *Geld. Maandw.* D. II. bl. 257; van Kampen, *Beknopte Ges. der Ned. Lett. en Wet.* D. I. bl; 234, D. III. bl 75; Muller en Tiele, *Bibl. van Pamfl.* D. I. bl. 72, no. 544; Mr. W.J. van Harn, *Iets over Everardus Reidanus, Nassaasche Raedt etc. in verband met vele aanzienlijke Gesl. in ons vad, die voor en na dezen voortreffelijken Staatsman geleefd hebben*, m. portr. Gor. 1852; De Wind, *Bibl. van Ned. Ges.* bl. 287 volgg.; *Nav.* D. VI. bl. 43, 246, 308, 316, 371, D. VII. bl. 85, 177; Kok, Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt; Arrenberg, *Naaml.*; Muller, *Cat. van Portr;* Paquot. *Mém.* T. XI. p. 391; Groen van Prinsterer, *Arch.* T. VI. p. 229; *Biogr. Univ.*; *Dict. Univ.* Jöcher Rotermund.

[Petrus Reidanus]

REIDANUS (PETRUS) of Reidanus, med. dr. te Deventer, vader van den vorige, leefde in het laatst der zestiende eeuw en schreef: *Querela medicinae dogmaticae*, welke gevoegd is bij Jac. Carionis *Hermitimus*, Basil. 1570.

Zie Jöcher; Foppens *Bibl. Belg.*, T. I, p. 1004.

[J. Reiers]

REIERS (J.)
schreef:
Paulus en Jacobus, eensgevoelende in de leer der regtvaardigmaking.

Zie *Cat. d. Rem. Gem. te Amsterd.*, bl. 97.

[Justus Reiffenberg]

REIFFENBERG (JUSTUS), zoon van Jacobus Reiffenberg, predikant te Hegera, werd aldaar in de nabijheid van Dillenburg geboren. Hij was een bloedverwant van George Pasor en oom van Joannes Jacobus Wissenbach. Na de voorbereidende kennis, waarschijnlijk in zijn geboortestad, verworven te hebben, bezocht hij verschillende hoogescholen, doch welke is onbekend. Alleen weten wij, dat hij in 1614 te Bremen als student werd ingeschreven. Reeds twee jaren later was hij hoogleeraar te Herborn, hield daar een oratio inaug. *de utilitate historiae*, en verklaarde er de *Annales* van Tacitus. Den 17 Julij wijdde hij de nieuw gestichte hoogeschool te Rintelen in, vervolgens werd hij, in 1625, tot hoogleeraar in de regten, in de plaats van Joannes a Line te Bremen, en in 1626, op aanbeveling van Hector Bouricius en van Petrus Cunaeus, in plaats van den eersten, te Franeker beroepen en deed den 8 November zijne intrede met eene *oratio de studiis humaniorum literarum ad ius civile necessa-*

riis. Sedert hield hij nog meerdere redevoeringen als: *De Qunquennis* D. Justiniani *studiis civilibus tributo; de disputationibus* Hier. Treutleri; *in simulationem et dissimulationem publico exitio repertam*. In 1630 bekleedde hij de rectorale waardigheid en overleed den 1sten Junij 1631. Bernardus Schotanus hield zijn lijkrede, die Vriemoet niet wist of al of niet is uitgegeven.

Hij schreef:

Politische Beantwortung dreier Fragen, Herborn, 1619, 12°.

Decreti Spirensis Nomothesia publica, i.e. *Leges de novissimis cameralis Juris articulis*, Herb. 1619, 8°.

Machiavelli *ad Livum Discursus de Republica. Cum Notis* Reifenbergi, Marpurgi, 1620, 8°.

Joh. Boteri *Politìa regia de Imper. mundi*, *illustratv a* Justo Reifenbergio, Marp. 1620, 4°.

Orationes in celeberrimis Germ. et Belg. Acad. publicè habita et carmina. Accedit Manuductio ad Instit. Imper., Amst. 1629, 12°.

Rintelium Academicum, Rint. 1622, 4°. Ook in de *Orat.*

Praxis Processus civilis judiciarii, Hanov. 1621, 8°.

Disp. Juris civilis, Bremae, 1624, 4°. Amst. 1681, 4°.

Disputationes aliquot Bremeae editae.

Ook bestaat er een brief van J.G. Vossius aan hem.

Welligt dezelfde met

Diss. polit. histor. de benevolentia civium.

Emblemata politica. 1634. 12°.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 233 seqq. Ikenius, *Orat. de Ill. Brem. Scholae* p. 89; Id. *Hist. Test. Sec. Rinthel.*; Reiffenb. in *Amph. Elog.* aan het einde zijner *Orat.* p. 411; Neuhusii *Poem. Juven.* L. I. p. 42; P. Cunaei *Epist.* p. 214, 226, 233, 235, 222 seqq. Matthaei *Vita Pasoris*, p. 44; Sagittarii *Orat*. p. 167 seqq. G.J. Vossius *Epist*. p. LXXVI; Lipenius, *Bibl. Jur.*

[Frederic Auguste Ferdinand Thomas Baron de Reiffenberg]

REIFFENBERG (FREDERIC AUGUSTE FERDINAND THOMAS BARON DE), afstammeling van een oud adelijk Duitsch geslacht, dat zijn naam ontleende van een oud kasteel, waarvan de bouwvallen niet ver van Wiesbaden bestaan. Hij werd den 14 November 1795 te Bergen in Henegouwen, waar zijn vader toen in Nederlandschen dienst was, geboren, en begon met de krijgskundige loopbaan. Tijdens den slag van Waterloo was hij officier van het 1ste linie regement in België. Bij Napoleons val verliet hij den dienst en wijdde zich uitsluitend aan de beoefening der letteren. Omstreeks 1822 werd hij hoogleeraar der wijsbegeerte aan de hoogeschool te Leuven en in 1835 aan die van Luik, van waar hij tot eersten bewaarder der Koninklijke bibliotheek, door die van Van Hulthem verrijkt, werd geroepen. Zijne talrijke en geleerde werken verwierven hem grooten roem, en zijne briefwisseling met de uitstekendste mannen van zijn tijd het lidmaatschap der meeste genootschappen (in 1826

van de Maatsch. van Nederl. Letterk. te Leiden), en als om strijd zonden hem de vorsten hunne ridderorden. Meer was er niet noodig om den nijd op te wekken, die nimmer mannen van talent ontgaan. Doch met eene geestgesteldheid als de zijne had hij geleerd te midden zijner vijanden kalm te leven. Hij trad in 1827 in het huwelijk met jonkvrouw F r a n t s e n , dochter van den adjudant generaal van dien naam en van N. v a n d e r M e e r s c h , die hem twee zonen schonk. Hij overleed te Brussel, den 18 April 1856, 54 jaren oud.

Volgens een letterkundig dagblad van 20 April 1856 bestaan zijne geschriften in 15 deelen of deeltjes gedichten en dramatische stukken, in 40 levensbeschrijvingen en hernieuwde geschiedkundige uitgaven van vreemde geschriften, voorts in 15 brochures, notices en werken van wijsgeerigen of staatkundigen aard.

Dichterlijke Geschriften.

Les Harpes, Bruxelles, 1822. 18°.

L'ame et le corps, ib. 1823. 8°.

Le champ Frédéric, ib. 8°.

Epître à Arnault, ib.

Epître à Talma, ib.

Les politiques de Salon, *Comédie en* 3 *actes et en vers*, ib. 1823. 8°.

Poésies diverses, Paris, 1823. 2 vol. 18°.

Epître à la statue d'Erasme, ib. 1828. 8°.

Fpître au genêrat des Jesuites, Brux. 1828. 8°.

Ruines et souvenirs, ib. 1833. 8°.

Apologues, Brux. et Leipz. 1848. 18°.

Tables nouvelles, ib. Janv. 1849.

Hij vervaardigde ook een treurspel, *le Comte d'Egmont*, waarvan slechts brokstukken gedrukt zijn, deels in een stuk getiteld: *la Victoire*, *l'Hymen et la Naissence*, eene dithyrambe aan den prins van Oranje in 1817 gerigt, deels in zijne uitgave van v a n d e r V y n c k t . Men heeft ook van hem een blijspel, *le malheur imaginaire*.

Zijne verzen zijn ook ingelascht in de *Annuaires* van Brussel, de verzamelingen van den boekhandelaar J a n e t , den *Mercure du XIXe Siècle*, *la France littéraire* van M a l o , het *Journal de la France provinciale*, enz. Ook leverde hij voor het tooneel eene opéra comique: *la Toison d'or*.

Geschiedkundige werken.

Du commerce, *des manufactures*, *de l'industrie et de la population des Pays-Bas aux XV et XVIe Siècles*, Bruxelles, 1822. 4°.

De Justi Lipsii vita et scriptis, ib. 1823. m. pl. 4°.

Archives philosophiques et historiques des Pays-Bas, 1825-1832. 6 vol. 8°.

Resumé de la Histoire des Pays-Bas, Brux. 1827. 2 vol. 8°.

Histoires des troubles des Pays-Bas, *par van der Vynckt*, *avec un discours préléminaire et des notes*, ib. 1822. 3 vol. 8°. In 't Holl vert. door T. Olivier Schilperoort, *(Nederlandsche beroerten onder Philips II*, *op last van H.M. de Keizerin-Koningin Maria Theresia*, *beschreven door S.J.J. van der Vynckt*, *in leven raadsheer in den raad van Vlaanderen. Met de aanteekeningen der beide onlangs verschenen Brusselsche uitgaven*, *alsmede van den Nederlandschen vertaler*. Amst. 1823. 4 d. 8°.)

Mémoires de Jacques du Clercq, *publiés pour la premiere fois*, ib. 1823, 4 vol. 8°.

Petri a Thymo historia Brabantiae diplomatica, ib, 1830. 8°. Een boekdeel van ongeveer 700 blz. in 4°, met een atlas in folio.

Mémoires sur le séjour de Louis XI aux Pays-Bas, (1835 of vroeger.) 4°.

Notice sur Olivier le Diable ou le Daim, (1835 of vroeger.) Beide laatste opstellen zijn met verbeteringen herdrukt in het weekblad *le Lundi*.

Note sur une lettre d'indulgence du Pape Nicolas V.

Note sur une lettre d'indulgence du Pape Jules I.

In het *Bulletin de l'Académie de Bruxelles* heeft hij nog 3 andere op perkament gedrukte aflaatbrieven doen kennen.

Eloge de l'abbé Mann, 4°; herdrukt met toevoegsels in het *Annuaire de la Bibliothèque royale de Belgique*, vóór 1850.

Remarques sur les actes de Henri II et Henri III, *ducs de Brabant*, 4°.

Mémoires sur les sires de Kuyk, 4°.

Vijf *mémoires sur les deux premiers siècles de l'université de Louvain*.

Recherches sur Rubens et sa famille, 4°.

Mémoires sur Jean Molinet, in het *Récueil de la Société d'émulation de Cambrai*, vóór 1834, met bijvoegsels herdrukt in zijne uitgave van de Barante.

Essai sur la peinture sur verre aux Pays-Bas. 4°.

Essai sur la statistique ancienne de la Belgique, 2 st. 4°.

Particularités inédites sur Charles-Quint et sa court, 4°.

Supplément à l'art de verifier les dates, een 4° deel van 400 bladz.

Recueil historique et héraldique des familles nobles des Pays-Bas. Slechts twee afleveringen zijn hiervan verschenen.

De quelques solemnités anciennement usitées en Belgique, *tournois*, *carrousels*, *jubilés*, Brux, 1838. 12°.

Fastes de la Belgique, in groot folio, m. pl.; te zamen met den heer Lecocq, onvoldoend werk.

Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque de Bourgogne. 4°.

Manuel de l'histoire politique de l'Europe de Heeren, *rein. et corrigé*, Brux. 1834. 3 vol. 18°.

Notices sur les archives de la ville de Louvain. 4°.

Histoire des Ducs de Bourgogne, van de Barante, met aanteekeningen en aanhangsels. Brux. 1836. 10 dl. 8°. m. pl.

Chronique de Mouskes, ib. 1836. 2 dl. 4°.

Mémoire et Recueil de ce qu'est passé entre le seigneur don Jean d'Autriche, *etc.*, *depuis sa rétraite au chateau de Namur*, *qui fust le* 24 *de Juillet* 1577, *jusques à la rompure de la paix entre son Altèze et les Estats de par de là*, *redigé par escrips par le sieur Grobbendoncq comme y aïant cité intremis* in *Bulletin de la commis. royal d'Hist.* T. X, no. 2.

Enfants naturels de Philippe le bon, *duc de Bourgogne*, 2 parties.

Déduction et narration de l'estat et conduicte de la ville de Malines durant les derniers troubles de ces Pays.

Etablissements de l'ordre des Jesuites aux Pays-Bas, in *Bullet. de l'Acad. Royale de Belgique*. T. XIV, no. 12.

Sur le Siége d'Ostende en 1745, in *Bulletin de la Comm. royale d'Hist*. T. XIII, no. 4.

Notice sur la Chapitre de nôtre Dame à Namur.

Documents de servir à l'histoire des provinces de Namur, *de Hainaut et de Luxembourg*. T. I, II, IV, V, VI en VIII. 4°.

Gilles de Chin, *poëme de Gautier de Tournay*. 4°.

Chronique inédite de Hollande et de Hainaut (extrait du Bulletin de la Commission royale d'Histoire. T. XII, no. 2. (1847.) 8°.

Godefroid de Bouillon, *avec des recherches sur les premières croisades*. 4°.

Correspondance de Marguerite d'Autriche avec Philippe II, *suivi des interrogatoires du Comte d'Egmont*. 8°.

Lettres sur la vie intérieure de l'empereur Charles-Quint, *écrites par Guillaume van Male*, *gentilhomme de sa Chambre*.

Histoire du Comte de Hainaut, Brux. 1849-1850. Het derde deel verscheen na zijn dood.

Hij had een belangrijk aandeel in de *Collection des Chroniques belges inédites*, waarvan hij een der grondleggers was. Ook was hij redacteur van het *Bulletin de la Commiss. royale d'Histoire* en stichter van de *Bibliophile Belge*.

Letterkundige Geschriften en Mengelwerken.

Le Dimanche, *Recueil de nouvelles*, Brux. 1834. 2 vol. 8°.

Le Lundi, ib. 1835. 18°.

La Chronique métrique de Chastelain et de Molinst, *revue*, *corrigée et commentée*, *par de M. de R.* ib. 1836.

Qu'est ce que la collège philosophique? brochure, Louvain,

1828, in het Vlaamsch vert. door Pieters, vrederegter te Brussel.

Entrerai-je au collège philosophique? ib. 1828.

Lettre à M. Fétis, *sur l'histoire de la musique*, 8°. met verbeteringen herdrukt in *le Dimanche*.

Souvenirs d'un pelerinage en l'honneur de Schiller. Brux. et Liepzig, 1839. 8°.

Nouveaux souvenirs d'Allemagne, *pélerinage à Munich*, (Brux.) 2 vol. 18°.

Oeuvres choisies de Jean Baptiste Dominique Vautier, *précédées d'un notice de M. de R.*, Brux. 1847. 18°.

Notice sur le marquis de Fortia d'Urban. Brux. 1844.

Sur le sculpteur Belge, *Gabriel de Grupello (Extrait du T. XV no.* 2 *des Bulletins de l'Acad. Royale de Belgique*.

Notice sur Emanuel d'Aranda (l.c. T. XIII. no. 4.)

Anciennes Chansons Françaises.

Métiers en Tournay en 1364.

Pierre Stockmans. Suite de la Bibliotheca Tornacensis de Du Tief. (l.c. T. XI, no. 0.

Addition au Mémoire sur les anciennes rélations de la Belgique et du Portugal. - Peinture á l'Huile.

Poësie des Trouvères.

Don Charles-Antoine de la Serna Santander in *Bibl. Belge.* T. IV. no. 3.

Eloge de Jean des Roches. Sécrétaire perp. de l'Acad. impér. de Bruxelles. Brux. 1843, 8°.

Quelques mots sur feu A.R. Falck.

Gravure interieure à la plus ancienne connae jusqu' ici et qui vient d'être acquisse en Belgique Brux. 1845 8°.

Wijsbegeerte.

De Philosophiae fatis in Academia Lovaniensi in 4°.

De la tendance actuellement nécessaire aux études philosophiques, 1827, in 8°.

Eclectisme 1827, in 8°.

Principes de Logique. Brux. 1838. 8°.

Essai de reponse aux quéstions officielles sur l'enseignement supérieur. Ib. 1827 in 8°. met Prof. W a r n k ö n i g .

Hij hield zich ook bezig met eene algemeene geschiedenis des lands en met eene *Bibliothèque Historique Belge*.

Een zeer groot aantal artikelen en *notices*, geplaatst in *le Mercure Belge*, *le Nain Jaune refugié*, *le vrai Libéral*, *le Courier des Pays-Bas*, *la Gazette des Pays-Bas*, *l'Almanach libéral*, *la Revue encyclopédique*, *le foreign literary Gazette*, *le Journal de l'Institut historique*, *l'Emancipation*, *le Bulletin de la Société de l'Histoire de France*, *la France littéraire*, *l'Atlas des Littérateurs* van de HH. d u J a r r y d e M a n c y , *la Correspondance mathématique* van Q u e t e l e t , *l'Annuaire de l'Académie*, *le Bulletin du bibliophile* van T e c h e n e r . *la*

Renaissance, *Chronique des Arts*, *la Bibliothèquc éconimique* van de Mat, *le Journal bibliographique des Pays-Bas*, *le Messager des Sciences et des Arts de Gand*, *le Recueil encyclopédique belge*, *le Bulletin de l'Académie royale des Sciences de Belgique*, *le Polygraphe*, *l'Hermite en Belgique*, te Luik verschenen, *l'Almanach des êtudiants de Louvain*, *la Revue universelle*, *les Soirées littéraires de Paris*, *les Archives du nord de la France et du midi de la Belgique*, *les Belges peints par eux-mèmes*, *les Belges illustres*, *les Scènes de la vie des peintres*, en meer anderen.

Nouvelles leçons de littérature et de morale, Brux. 1836. 8°.

Le Catalogue des accroisements de la Bibliothéque royale. 11 afleveringen. 8°.

Annuaire de la Bibliothéque royale, 1840-1850. 8°. Een schat van geleerdheid, geest en smaak.

Les Loges de Raphael, *par J.C. de Meulemeester*, *accompagnees d'un texte*, *par M. le Baron de R.* Brux. 1844, 4°. Hij was ook een der ijverigste medewerkers in de *Biographie Universelle* van Michaud, en leverde een groot aantal uitvoerige artikelen in den *Dictionnaire de la conversation et de la lecture*.

Zie Xavier Heuschling, *Le Baron de Reiffenberg; notice Biographique*. Brux. 1850; Kervijn de Volkaertsbeke, *Le Baron de Reiffenberg*, Gand, 1850, 8°; J.G.A. Luthereau, *Notice sur M. Le Baron de Reiffenberg*, Brux. 1851. 8°; A.J.G. Malhieu, *Notice sur F.A.F.T. Baron de Reiffenberg*, *Conservateur de la Bibliothèque royale de la Belgique;* L.A.J. Quetelet, *Notice sur F.A.F.T. Baron de Reiffenberg*, *menbre de l'Academie royale*. Brux. 1852, 12° et 8°, Portr.; L. Schoonen, *Notice sur le Bavon de Reiffenberg*, Brux. (*Extr. du Bulletin de la Société des gens de lettres Belges;* A. Borgnet, *Lettre à M. le Baron de Reiffenberg etc.* Liège, 1840 8°, (*cette lettre publié sous le pseudonyme de Bonavature Pimpurniaux est une Satire virulente contre le Baron de Reiffenberg*); Ed. de Busseher, *Etude des Etudes de M. le Baron de Reiffenberg*, *sur les Loges de Raphael*, Gand 1846, 8°; (*l'auteur devoile les plagiats commis par le Baron de Reiffenberg*); J.M. Quérard, *Les plageats Reiffenbergiens dévoiles*, s.l. (Par.) 1851 8°. (*Extrait des supercheries Littéraires*), *Annuaire de l'Acad. roy. de Belgique* 1852; *Messager*, *des sçiences hist. Belgique* 1850, p. 478; *Nouv. Biogr. Génér.* i.v. *Conver. Lexicon;* van Kampen, *Bekn. Gesch. d. Ned. Lett. en Wetens.* D. III. bl. 230, 246; mr. Bodel, Nyenhuis. in *Handel. der Jaarl. Algem. Verg. der Maats. van Nederl. Letterk. te Leyden*, 1850; Nieuwenhuis; Muller, *Cat. v. Portr.*

[Jan van Reigersbergh van Cortgene]

REIGERSBERGH VAN CORTGENE (JAN VAN), in 1500 te Cortgene in Zeeland geboren, vestigde zich, toen dat stedeke in 1532 door het zeewater overstelpt werd, te Veere, waar hij de vriendschap van de heeren van Borssele van Bourgondie genoot.

Zijn leeftijd is onbekend; want het grafschrift op een blaauwe zerk achter den predikstoel der groote kerk te Veere, is niet dat van den kronykschrijver, maar van zijn zoon mr. Jan

van Reigersbergh, raad der stad Veere. Hij was de eerste, die een Chronyk van Zeeland in het licht gaf met den titel: *Dye Cronijcke van Zeelandt*. Achter aan *Gheprent Thantwerpen binnen die Camer poorte in den Mol*, *by die weduwe vau Henrich Peetersen*, *in 't iaer* MCCCCC *ende* LI *den vijffsten dach van September met een kaart van Zeelandt*. 4°.

Naderhand is zij te Middelburg bij Zach. Roman in 1634 in 4°. herdrukt en met bijvoegsels vermeerderd. Deze laatste worden door sommigen aan Johan de Brune toegeschreven. In 1844 bezorgde Boxhorn te Middelburg (2 d. 4°.) eene zeer vermeerderde en verbeterde uitgave met uitvoerige aanteekeningen. Eindelijk heeft ook Smallegange, het eerste deel van Reiger bergh's kronyk in zijne kronyk van Zeeland (Middelb. 1699 fol.) ingelascht. - Ook verscheen er *Beschrijvingevan Zeelandt*, *hare antiquiteit ofte ouderdom - eertijdts beschreven door den Heer Johan Reyersbergen*, *ende daarna vermeerdert door Marcus Jvereus van Boxhorn t' Amsterdam bij Jan van Hilten*. Anno 1646, 12°. Het bevat alleen de 13 eerste hoofdstukken van Reigersbergh.

Dousa en Schriverius hadden weinig met de chronyk van onzen Zeeuw op. De laatste noemt den autheur zelfs een ‘leugengieter, gnathonist, een onbeschofte bloed,’ doch Boxhorn en de Wind verdedigen hem, de laatste hecht zelfs hooge waarde aan zijn werk.

Zie La Rue, *Gelett. Zeel.* bl. 289; Smallegange, *Chron. van Zeel.* D. I. bl. 160; *Oudh. en Gestigt. van Zeel.* bl. 51; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 551; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 716; Ermerius, *Beschrijv. van Vere*. (in de *Zeeuwsche Oudheden* VIe dl.) bl. 186. Vóórw. van Dousa vóór de *Rijmkronyk* van M. Stoke en de versen van Schriverius, in de uitgave van Alkemade (1699); De Wind, *Bibl. van Ned. Gesch.* D. I. bl. 139, 540; Paquot, *Mém.* T. II p. 16; Kok; Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt.

[Mr. Jan Reigersbergh]

REIGERSBERGH (mr. JAN), eerste ouderling en voorstander der kerkhervorming te Veere, overleed aldaar den 9 Maart 1521, denkelijk zonder kinderen na te laten. Zijn Lat. grafschrift is nog achter den preekstoel in de Groote kerk te Veere te lezen.

Zie Smallegange, *Chr. v. Zeel.* t.a.p.; van Iperen, *Tweehonderste feest der Vaderl. Vrijheid te Veere*, bl. 184, 185.

[Jan van Reigersbergh]

REIGERSBERGH (JAN VAN), artillerist en ammunitiemeester van Zeeland, schepen, raad en burgemeester van Veere, een man, die in den kamp tegen Spanje het vaderland gewigtige diensten bewees, en het eerst de banier der vrijheid in zijn vaderstad ontrolde. Zijne gehechtheid aan het huis van Oranje was oorzaak, dat hij, onder het bewind van Leicester, uit stad en land werd gebannen, werwaarts zijne tweede vrouw Maria Nicolai hem later volgde. Deze schonk hem 3 zonen, Johan Reigersbergh; (die volgt) David

Reigersbergh, rekenmeester van Zeeland, Nicolaes Reigersbergh, (die volgt) en drie dochters, Martha, gehuwd met mr. Jacob Campe, reeds in 1598, gecommiteerde raad ter admiraliteit van Zeeland, menigmaal burgemeester van Veere, Susanna en Maria (die volgen.)

Zie Smalleganger, *Chr. v. Zeel.* t.a.p.; Van Iperen, *Tweehonderste feest der Vaderl. Vrijheid te Veese*, bl. 50, 130 volgg; 's Gravezande, *Tweede eeuwged. der Middelb. Vrijheid.* bl. 221: mr. H. Vollenhoven en Dr. G.D.J. Schotel, *Brieven van Maria van Reigersbergh*. bl. I.

[Johan van Reigersbergh]

REIGERSBERGH (JOHAN VAN), zoon van den vorige, heer van Cortgene en Crabbendijke, hoogbaljuw en rentmeestergeneraal van Zeeland bewester Schelde, gehuwd (1611) met (1) Johanna Racket, geboortig van Middelburg, en 2 (1624) met Jacoba de Weert. Hij overleed in 1632, 9 kinderen nalatende. Onder de *Poëmata* van de Groot is een gedicht aan hem. Ook Heinsius vervaardigde een Lat. gedicht ter zijner eere.

Zie Smallegange, t.a.p.; Van Iperen, t.a.p.; Grotii, *Poëm.* p 252, 283; Heinsii, *Poëm.* p. 186; Vollenhoven en Schotel, t.a.p. bl. 11, 58, 67, 87, 93. *Aant.* bl. 48.

[Johan van Reigersbergh]

REIGERSBERGH (JOHAN VAN), zoon van Johan en Johanna Racket, in 1613 geboren, was te Rostock tegenwoordige bij het overlijden van zijn oom de Groot, en overleed zelf in Zweden 1666. Er zijn twee brieven van hem aan de Groot.

Zie Smallegange, t.a.p.; Cattenburgh, *Verz. op het leven van de Groot door Brandt*, bl. 419, 412; Grotii, *Epist. ap. Blaeu* 1687, no. 1214, 1589; Vollenhoven en Schotel, t.a.p. bl. 119, 124; *Aant.* bl. 48.

[Jonas van Reigersbergh]

REIGERSBERGH (JONAS VAN), volgens de la Rue, ook een zoon van Petrus van Reigersbergh. Hij was candidaat in de Theologie en overleed ongehuwd. Dat hij niet alleen met de voornaamste geleerden in Nederland, maar ook, op zijne reis, met die van Engeland, Schotland, Duitschland, Zwitserland enz. gemeenzame kennis had gemaakt, blijkt uit zijn stamboek, weleer (1741) berustende bij mr. Joh. Reigersberg, heer van Cortgene, burgemeester van Middelburg. Vooraan dit *album amicorum* (loopende over de jaren 1596, 1597 en 1598) ziet men een reiger in miniatuur, daar neven de zinspreuk: *Non est mortale quod opto*, en daar boven

Sordida stagma juvant alias humiles quepaludes,
Pierios montes Ardea nostra colit.

Jonas Reigersbergius.

Achter aan leest men: *Carmen a Jona Reygersbergio albo D*: *Jacobi Miggrodü inscriptum*.

Het album bevat handschriften der vermaardste mannen van

dien tijd, zelfs van koning Jacobus VI van Schotland, een bevallig gedicht van Hugo de Groot, toen pas 14 jaren oud, tot lof van den eigenaar van het album; een bijschrift van A. Schotte, en een Engelsch gedicht van Joseph Hall, toen hoogleeraar te Cambridge, laatst bisschop van Norwich, met toespeling op den naam *Reygersbergh*, door M. van der Wind, Engelsch predikant te Middelburg, in Nederduitsch rijm overgebragt. Onder de brieven van Hall is er ook een aan Jonas Reigersbergh, nopens de beginselen der verdeeldheid tusschen Remonstranten en Contraremonstranten.

Zie la Roe, *Gelett. Zeel.*, bl. 513 volgg.

[Nicolaas van Reigersbergh]

REIGERSBERGH (NICOLAAS VAN), broeder van den vorige, raadsheer in den hoogen raad, verdienstelijk regtsgeleerde, die met zijn zuster Maria en zwager de Groot in allervertrouwelijkste briefwisseling was. Brandt stelt hem onder de voornaamste vrienden van den Drost van Muiden, ‘die mannen waren door hun verstandt niet min doorluchtigh dan door hunne ampten’. Ook Baudius, Barlaeus en Heinsius behoorden tot zijne vrienden. Hij overleed den 3 Augustus 1653. Zijne nagelaten brieven, in de Archieven der Remonstrantsche gemeenten te Amsterdam en Rotterdam berustende, zullen uitgegeven worden.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. XI bl. 45, 50; La Rue, *Gel. Zeel.*, bl. 517, 518; G. Brandt, *Lev. v. Hooft*, bl. 33; C. Brandt, en A. van Cattenburgh, *Leven van H. de Groot*, bl. 27, 349 enz; P.C. Hooft, *Brieven*, bl. 106, 138 Vollenhoven, *Broeders Gevangen.*; Vollenhoven en Schotel, *Brieven v.M.v.R.* passim; *Cat. d. Bibl. v.d. Rem. Kerk te Amsterdam*, bl. 21, 22; Kobus en de Rivecourt; Baudiuu, *Epp.*, p. 450; Barlaeus, *Epp.*, p. 381; Heinsii, *Poëm.*, p. 47; *Epp. Grotii*, ap. Blaeu, 1687.

[Susanna van Reigersbergh]

REIGERSBERGH (SUSANNA VAN), zuster van den vorige, huwde Antony Blancke, schepen, raad en (1614, 1615) burgemeester der stad Veere. Van dezen meldt Hugo de Groot, dat zij een zeer nuttig werk van het *Weduwschap* of *de staat der weduwen* had geschreven, 'tgeen hij, op verzoek harer erfgenamen, met eenige zijner eigene vertalingen uit de kerkvaders Tertullianus, Ambrosius, Chrysostomus en Hieronymus over dezelfde stoffe in Holland of Zeeland sierlijk meende te laten drukken. Het is niet bekend dat hij dit voornemen heeft volbragt.

Zie Cattenb., *Vervolg van het Leven van de Groot*, bl. 298; H. Grotii, *Epist.*, 550, 558 en *Append.*; Smallegange, *Chr. v. Zeel.*, bl. 581; van Iperen, t.a.p., bl. 183; La Rue, *Gel. Zeel.*, bl. 251 252; Vollenhoven, *Broed. Gevang.*, bl. 239, 240; Vollenhoven en Schotel *Brieven v.M.v.R.*, bl. 22, 28, 5.

[Maria van Reigersbergh]

REIGERSBERGH (MARIA VAN), zuster der vorige, werd

den 7 October 1589 te Veere geboren. Kort na hare geboorte vertrok hare moeder naar Boulogne, waar haar man in ballingschap leefde, bragt daar hare eerste kinderjaren door en groeide er tot eene jonkvrouw op, die boven 't begrip harer kunne in schranderheid van vernuft uitmuntte[1]. Reeds woonde zij een geruimen tijd in hare geboortestad, toen zij den jeugdigen fiskaal van Holland en Zeeland, Hugo de Groot, dien zij, 'bekoord door den roem zijner geleerdheid en met een heimelijke eerbiedigheid voor zijne weergalooze gaven ingenomen', sedert lang wenschte te ontmoeten, leerde kennen en hem haar hand schonk. Nadat Gerson Bucerus, predikant te Veere, des voormiddags van den 2 Julij 1608, het huwelijk had ingezegend, werd, naar het gebruik dier dagen, tegen den nacht bruiloft gehouden en 'schitterde de bruiloftszaal van de gezangen der overvloeijendste geesten'.

Gerardus Tuningius en Daniel Heinsius, beide hoogleeraren te Leiden, de een als regtsgeleerde, de andere als letterkundige vermaard, beide speelnooten van den bruidegom, bezongen in prachtige latijnsche verzen het geluk van dien echt. De bruiloftszang van Heinsius vooral was een meesterstuk van poezy[2]; Bucerus stortte zijne wenschen in een grootsch gedicht uit[3]; zelfs de bejaarde Jan de Groot 'stelde zijn geest op deze stof tot een betuiging van zijn vaderlijke zucht, dien hij zijnen grooten zoon toedroeg en de blijdschap uit dat gelukkig huwelijk bij hem geschept'[4].

Ook aan Nederlandsche gezangen ontbrak het niet. De Groot schreef aan zijn zwager, Nicoleas Reigersbergh, die de bruiloft niet had kunnen bijwonen, dat hij zelf vele latijnsche, fransche en nederlandsche gedichten had vervaardigd, waarvan sommige de goedkeuring van Scaliger wegdroegen, en die alle in handen der speelnoten waren. In het laatst van Augustus of in hegin van September verliet het jeugdig echtpaar Zeeland en vestigde zich eerst te 's Hage en vervolgens te Rotterdam, waar de Groot zich in zaken van staat verdiepte en met het merg van geleerdheid voedde, en Maria hem 'door voorkomende liefde en geestige scherts den arbeid verzachte en zijn voorhoofd, door zorgen beploegd, glad en effen strookte.' Zóó verliepen tien jaren in dien allergelukkigsten echt, toen de Groot in den kerker werd geworpen. Te vergeefs smeekte zij dat hij, onder borgtogt van zich bij zijne

(1) De Groot zong:
'Boulogne die weleer de voedster zijt geweest
Van heer, die bij haer heeft mijn levea en mijn geest.'
(2) D. Heinsii, *Poem.*, p. 8; H. Grotii, *Poem.*, p. 533; Grotii, *Epp.*, (ap., Blaeu, 1687, fol) Bangny, *Vie de Grotius* T. I, p. 42.
(3) Grotii, *Poëm.*, p. 539.
(4) Grotii, *Poëm.*, p. 161.

eerste oproeping voor zijne regters te stellen, eigen huis tot gevangenis mogt hebben; te vergeefs dat zij, om in het bijzijn zijner regters met hem te kunnen spreken, zijn kerker mogt deelen, en toen hij in gevaarlijke krankheid was gestort, werd haar zelfs de aangename taak der verpleging niet gegund. Zij wist hem echter, in weerwil der waakzaamheid zijner wachters, twee briefjes in handen te spelen, die de teederste liefde en het volste vertrouwen op zijne onschuld ademden, zóó vertroostend en bemoedigend, ‘dat zij den gevangene een riem onder het hart staken.’

Toen de regters hoopten dat de Groot om genade zou vragen en hij zulks geweigerd had, en Maria van hoogerhand een wenk ontving, dat zij door een verzoek om genade haar man voor het lot van Oldenbarneveld kon bewaren, antwoordde de fiere vrouw, verzekerd van de onschuld van haar man: ‘'k zal het niet doen; zoo hij 't verdient, men sla hem het hoofd af!’ Zij bleef echter niet rusteloos, maar ging naar prins Maurits.

Deze gaf haar evenwel geen troost; men moest, zeide hij, den weg van regt en gratie inslaan. Te gelijker tijd zond zij een open briefje aan haar man, waarin zij hem vermaande ‘zich nergens in te verstaan, maar op God en zijn conscientie te vertrouwen.’ Doch de Groot, ter neêrgedrukt door ligchaams- en zielelijden, beroofd van licht en lucht, noodig en geschikt voedsel ontberende, zou, naar menschelijke berekening, op Loevestein spoedig bezweken en ‘als uit het een in het ander graf gedragen zijn geworden,’ indien Maria hem niet had gesteund en getroost door hare teedere liefdezorg, zijn lot niet had weten te verzachten door hare ernstige verzoekschriften aan de algemeene staten. Zij had zich met drie kinderen en twee dienstboden vrijwillig met haren man laten opsluiten, en mogt, met verlof der staten, de spijs voor hem laten bereiden, en tweemaal 's weeks te Gorcum of te Workum ter markt gaan, om zich den noodigen voorraad aan te schaffen; doch de slotvoogd Prouning had weten te bewerken, dat haar de marktgang en het verlaten van het slot belet en hem de voeding der gevangenen opgedragen werd. Toen Prouning dit besluit der staten aan Maria mededeelde, voerde zij, in hevige gramschap ontstoken, hem te gemoet, ‘dat haar man niet gewoon was als een metselaar te leven en zijne gezondheid zulk een traktement niet zou kunnen verdragen; ingeval de meening der staten was hem de keel toe te binden en van gebrek en ongezondheid te laten vergaan, dat men hem dan alzoo lief had mogen handelen, gelijk men den advokaat had gedaan.’ Na overleg met haren man, besloot zij zelve naar 's Hage te gaan. Aldaar bood zij den staten een ernstig smeekschrift aan, waarin zij over het ongelijk, dat haar en haren echtgenoot, door het es noeijen der reeds vergunde vrijheid, was aangedaan, bitter

klaagde. ‘Zij wist niet dat zij of iemand der haren eenigen voet of oorzaak tot zoo schielijk eene verandering tot haar nadeel hadden gegeven, als hebbende de vrijheid, haar voor dezen gegund, niet anders dan met de grootste spaarzaamheid gebruikt.’ Te vergeefs verzocht zij om verbetering van het lot van haren man. De Algemeene Staten gaven geen gehoor aan hare beden, en veroorloofden haar slechts van tijd tot tijd, maar niet langer dan veertien dagen, op het slot te vertoeven, onder voorwaarde van zich zelve en al hare kinderen en dienstboden bij P r o u n i n g in den kost te besteden. Reeds den volgenden dag leverde zij een ander, nog dringender smeekschrift in, en bezocht de leden van de hooge vergadering aan hunne woningen, om hunnen invloed en voorspraak af te smeeken. Eindelijk verkreeg zij, ‘na veel loopens en bedelens, afslaan en uitstellen’, dat zij met hare kinderen en dienstboden telkens vier of vijf weken op het slot mogt vertoeven, en haar man twee- of driemaal daags bezoeken; dat haar man door P r o u n i n g zou gespijzigd, doch zij van een keuken, en hare kinderen en dienstboden van slaapplaatsen zouden voorzien worden. Tevens kreeg P r o u n i n g bevel de in- en uitgaande brieven der gevangenen te openen en te lezen, en zoo er niets aanstootelijks of ten nadeele van het gemeenebest in gevonden werd, ze hun over te geven, doch anders bevindende ze naar 's Hage op te zenden. De grenzen aan dit artikel toegestaan, veroorloven niet langer bij de kleingeestige handelwijze van den slotvoogd en der Staten, en de telkens herhaalde pogingen van M a r i a , om van de laatste eenige verligting voor haar man te verwerven, stil te staan. Eindelijk gelukte het der schrandere vrouw haren echtgenoot door de bekende list uit Loevenstein te verlossen. Uit alle oorden werden d e G r o o t en zijne vrouw de hartelijkste gelukwenschingen toegevoegd. V o n d e l , B a r l a e u s , S c r i v e r i u s , om slechts enkelen te noemen, bezongen zijne vlucht en de naam van M a r i a v a n R e i g e r s b e r g h zweefde over de lippen van het geheele beschaafde Europa. ‘’t Is niet om uit te spreken,’ schreef Brandt, ‘hoe de Groot's huisvrouw, wegens de verlossing bij haar uitgevonden en gewrocht, van vreemden, vrienden en vijanden werd geprezen.’ De prinses van Condé gaf haar spijt te kennen, dat ook zij haar man, die lang in Frankrijk had gevangen gezeten, niet op zoodanige wijs gered had. J o h a n v a n B e v e r w i j c k beschreef haar heldendaad in zijne *Uitnemendheid der vrouwen*, en stelde haar onder die ‘doorluchtige vrouwen, welke boven anderen door huwelijksliefde hadden uitgeblonken.’ Men noemde haar eene ‘romeinsche heldin,’ hare daad een ‘romeinsch feit’, oordeelende ‘dat haar de Republiek der Letteren een standbeeld moest oprigten, heilig verklaren, want, zonder haar, waren zoo vele uitnemende werken in Loevestein begraven gebleven.’

Sommigen vergeleken haar bij Michai, Saul's dochter, die David, haren man, ook uit een doodelijk gevaar verlostte; anderen bij Tamisia, die haren man Titus Vinius, door het driemanschap Antonius, Lepidus en Octavianus ter dood veroordeeld, in een koffer sloot en naar de woning van zijnen vrijgelaten slaaf, Philopoemea liet dragen.

Daetselaer, in wiens huis (te Gorkum) de Groot werd gebragt, liet 'tot een eeuwige gedagtenis van de Groot's gevangenschap, verlossing en ballingschap de geschiedenis van Vinius, Miltiades en Metelles, kunstig op glas schilderen.' De Groot zelf vergeleek Maria, in zijn beroemd gedicht aan Franciscus Augustus Thuanus, bij Artimisia, Porcia en Arria, wier huwelijkstrouw in de oude historie hoog wordt geroemd, en zond haar uit Parijs den bekenden brief, overgenomen in *Verscheide Nederduitsche Gedichten van Grotius*, *Hooft*, enz, Amst. 1859, bl. 113-115. Toen Maria uit den kerker was ontslagen en de Groot zich te Parijs bevond, nam zijn verlangen naar zijne getrouwe gade dagelijks toe, 'wetende van welk eene vrouw hij zich gescheiden had, viel hem hare afwezigheid zoo zwaar, dat hij liever in den kerker wilde terugkeeren.' 'Hij genoot wel veel vriendschap van grooten en kleinen, doch zijn beste pand en lieve gezelschap moest hij missen.' Ook Maria wenschte niets vuriger dan met haren Grotius weder vereenigd te worden, doch zij droeg de scheiding met meer geduld dan hij. 'Ik verlang (schreef zij hem) al zoo zeer als gij kunt verlangen, maar wat wil ik doen. Ik moet geduld hebben, en gij moet van gelijken doen en gelooven dat ik komen zal zoo haast als de wind waait.' 'Zij bespiedde de gelegenheden om hem van dienst te zijn, zijne wenschen te vervullen: ontdekte hem de pogingen zijner vijanden, om hem zelfs in zijne ballingschap te benadeelen, en wendde de hare aan om landwinning te bezorgen.' Wat er in de Kerk en Staat voorviel, deelde zij hem mede, gaf hem raad bij huiselijke bezwaren, boezemde hem moed en vertrouwen in op de Voorzienigheid; spoorde hem tot wijze spaarzaamheid aan, 'wetende wat schade zij geleden hadden'. Aan de zorg voor haren man paarde zij die voor hare kinderen en bezittingen. Zij waakte met moederlijke teederheid voor de eerste, zij trachtte de laatste door wijs bestuur en schrander beleid te vermeerderen. Niets ontsnapte haar, en in dezelfde brieven waarin zij haren man over staatszaken onderhoudt, keuvelt zij over de geringste huiselijke zaken. Eindelijk had zij alles in het vaderland beredderd, scheepte zich naar Frankrijk in en kwam diep in herfstmaand 1621 te Parijs aan. Hier werd zij terstond in de aanzienlijkste kringen ontvangen; ieder verlangde de kloeke schrandere vrouw te ontmoeten; van aller lippen vloeide haar lof. Ook hare wakkere dienstmaagd, Elsje, deelde in de eere, die hare meesteres werd aangedaan, de pre-

sident J e a n n i n wenschte haar te zien, prees hare trouw, kuste haar en zeide: ‘ma fille! Dieu vous bénira.’ In den aanvang van Zomermaand 1624, keerde zij, daar haar man den vaderlandschen bodem niet mogt betreden, naar het vaderland terug, om met hare bloedverwanten over de verschillende aanbiedingen, die haren man waren gedaan, te spreken, hare zaken in Zeeland te behartigen en over de uitgaaf van *Stobacus* te spreken.

Terwijl zij zich te Delft met hare zaken, en die van haren man bezig hield, ontving zij het berigt van de ziekte van haren zoon P i e t e r , en kort daarop te Middelburg, dat d e G r o o t aan de roode loop on bloedgang leed. De tijding baarde haar hevige droefheid, ‘heviger dan zij kon uitdrukken.’ Toen zij echter een brief van v a n d e r V e l d e ontving, die haar meldde, dat de krankheid van haar man zoo was geklommen, dat hij in levensgevaar verkeerde en te zwak was om de pen te voeren, werd zij door een hevige koorts aangegrepen. Evenwel wilde zij terstond vertrekken. ‘Ik maak rekening,’ schreef zij aan d e G r o o t , ‘Donderdag of Vrijdag met Gods hulp van hier te gaan. - Ik bidde u, zoo lief als gij mij en en u zelve hebt, dien tijd met patientie over te brengen. - Gij kunt wel denken hoe zwaar het mij valt in die benaauwdheid te wezen, want ik ben gestadig tusschen hoop en vrees. Zoo God mij de genade doet, dat ik u gezond vinde, welk een pak zal er van mijn hart gaan. - Ik weet wel dat het u zwaar valt mijn gezelschap zoo lang te missen, wijl ik dit wel aan mij zelve gevoel. - Och kon ik bij u vliegen, denk niet dat ik het laten zou.’ De koorts belette haar te vertrekken; nog veertien dagen moest zij in grooten angst tusschen hoop en vrees hare legerstede houden. Eindelijk begaf zij zich, schoon nog niet hersteld en zwak te scheep naar Frankrijk. Toen men te Parijs vergeefsche pogingen had aangewend om d e G r o o t tot de R.C. godsdienst over te halen, wendde men zich tot Maria. ‘Mijne lieve vrouw,’ schreef hij, wordt bij de allergeleerdste van Parijs bevochten, doch verdedigt zich treffelijk.’ ‘Wij zouden hier,’ schreef zij zelve ‘groot profijt doen indien wij van religie veranderden; mijn man en ik willen daarvan niet hooren.’

In het voorjaar van 1627 keerde zij voor de tweede maal naar Holland terug, om zich van de verandering van zaken en de ontluikende genegenheid jegens haar man te verzekeren. ‘Velen raadden M a r i a aan dat d e G r o o t den prins of de Staten om pardon zou vragen,’ men dacht zelfs dat zij om dit te verzoeken in het land was gekomen. ‘Zij persten haar zelfs om haar man daartoe aan te sporen, want zonder verzoek was er niets van hem te wachten. “De hooghartige vrouw” wilde er echter niets van hooren, en was er nog minder toe e brengen.’ Zij wist dat ook haar man zulks niet zou doen,

‘die geen schuld heeft, behoeft geen gunst.’ ‘Zij hadden niets misdaan en behoefden geen gratie.’ Schoon in Holland, bestuurde zij haar huishouden te Parijs, met de grootste naauwgezetheid. In de herfst 1631 vertrok M a r i a voor de derde maal naar Holland ‘om te onderstaan hoe de gemoederen der voornaamste regenten ten zijnen opzigte gestemd waren en met vader en broeder d e G r o o t en andere vrienden, na rijp beraad, te overleggen, wat besluit men had te nemen nopens d e G r o o t s al of niet terugkeeren.’

Op raad zijner vrienden kwam d e G r o o t in Holland. Wel werd hij door zijne magen en vrienden met blijdschap ontvangen, doch zijne vijanden en vooral de geestelijkheid ruidde het volk tegen hem op, en dwongen hem voor de tweede maal het vaderland te verlaten. Hij week naar Hamburg, waar hij tot afgezant van Zweden aan 't hof van Frankrijk benoemd werd. In den aanvang van 1635 vertrok hij met zijne vrouw, dochters en een zijner zonen, die zich in Augustus van het vorige jaar bij hem hadden gevoegd, naar Frankrijk, en deed den 2 Maart zijne plegtige intrede in de hoofdstad. Even na zijne plegtige inhaling overleed zijne dochter M a r i a . De ouders droegen dien slag met gelijkmoedigheid. ‘M a r i a , schreef d e G r o o t aan zijn grijzen vader, werd niet ons, die haar staan te volgen, maar aan het ellendig leven ontrukt. Ik en mijne gade worden als verstaald in het ongeluk...’

Groot was de eer, die aan den gezant van Zweden te Parijs werd bewezen. Ook M a r i a deelde in die eer, zag zich gevleid en gevierd; verkeerde in de hoogste kringen; bragt bezoeken bij prinsen en prinsessen, woonde de levées en soirées der koningin bij... en wat haar vooral vereerde ‘gaf haren man menigen goeden raad, wist menigen storm af te breken.’ Zij bleef echter dezelfde kloeke, rondborstige, bedrijvige en huishoudelijke vrouw. Omtrent vijf jaren later riep C h r i s t i n a , die het rijksbestuur zelve in handen nam, d e G r o o t uit zijn gezantschap terug, en ontbood hem naar Zweden. Bij zijn vertrek liet d e G r o o t zijne vrouw te Parijs achter. Van daar ging zij naar Spa, om de wateren te gebruiken. Hier vernam zij den dood van haren man. Van Spa keerde zij naar Parijs terug en betrok daar een naar haren staat geschikt verblijf. Van daar vertrok zij naar 's Hage, waar zij hare overige dagen aan de zorg voor hare kinderen wijdde. Zij overleed den 19 April 1653, in den ouderdom van drie en vijftig jaren.

De door haar geschreven brieven berusten in de archieven der Remonstrantsche Gemeenten te Amsterdam en te Rotterdam. De meeste zijn uitgegeven onder den titel van: *Brieven van Maria van Reigersbergen door Mr. H. Vollenhoven en Dr. G.D.J. Schotel*. Middelburg 1857, In 1842 deed

J. de Vries mededeeling van een harer brieven van H. de Groot, in *Vad. Lett.* 1842 t.a.p. D. II. bl 425; in die van 1824. D. II. bl. 19, van een aan haren broeder *Nicolaas van Reigersbergen*. Dezelfde schreef (t.a.p. bl. 172). *Maria van Reigersbergen*, *nader gekenschetst uit hare brieven; Derde berigt wegens brieven van Maria van Reigersbergen* (t.a.p. II. 620); *Vierde of laatste berigt. wegens brieven van Maria van Reigersbergen* (t.a.p. II. 482, 519). Later plaatste H.C. Rogge, een harer brieven in de *Handel. der Maats. v. Nederl. Letterk.* van 1866. In *Vad. Letteroef.* 1824. D. II. bl. 674), deelde Stolker mede: *Twee Rekwesten van Maria van Reigersbergen en van W.C. van den Velden*, *alsmede eene notarieele attestatie*, *alle betrekkelijk de gevangenis van H. de Groot*.

Zie, behalve de bronnen bij Grotius opgenoemd; J.v. Beverwijck, *Uittnem. des vrouwel. Geslachts*, D. III, bl. 62, 81-84; C. Brandt en A. van Cattenburg, *L.v.H.d. Groot* (Reg.) G. Brandt, *Dagw. der Gesch.*, bl. 185, 518; La Rue, *Gel. Zeel.*, bl. 514 en volgg.; van Iperen. *Tweehonderdj. feest*, bl. 182; mr. Vollenhoven, *Broeders Gevangenis*; J. de Vries, *Hugo de Groot en Maria Reigersberger*. Amsterdam 1827; Voorrede der de door mr. Vollenhoven en dr. Schotel uitgegeven brieven; R. Fruin, *H. de Groot en M.v. Reigersb.*, in *de Gtds N.R.*, XI, bl 289, 417; H.M.C. van Oosterzee, *Maria aan Reigersbergen in Zeeland*, 1854, bl 268, *m. portr.*; Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt, *Cat. v. Portr.*; *Nav.*, D. I, bl. 354; D. X, bl. 30; *Chr. v.h. Hist. Genoots.*, D. VII, bl. 109.

[Mr. J Reigersman]

REIGERSMAN (Mr. J) is bekend door zijne *Disputatio Juris publ*, *de Baronia Bredana*, *Foederatorum Belgarum feudo et ejus Juribus*, L.B. 1774. 4°.

Zie *Cat. d. Maat. v. Ned. Letterk.*, D. II, bl. 190; mr. Bodel, Nyenhuis, *Topogr. lijst*, bl. 50.

[Arnold de Reijger]

REIJGER (ARNOLD DE), een Nederlander, in 1559 geboren, werd doctor in de beide regten, verliet, ten gevolge der onlusten, in 1586 zijn vaderland en vertrok naar Duitschland, waar hij de bescherming en den huiselijken omgang van Johannes Mynsinger genoot. Vervolgens werd hij hoogleeraar te Helmstad en later te Jena.

Men heeft van hem:

Mynsingeri Comment in Institut. Imp. in *Observ. singul. Centuriae VI*, *additis ad marginem notis*, *multisque accessionibus el novis quibusdam singularibus* (*ut vocant*) *passim insertis*.

Diatribarum - libb. IV, Jenae, 1593. 4°.

Dissertationes de Processu iudiciario. Ibid, 1592. 4°.

Consuetudines Feudales Jenae disputatae. Magdeb. 1602.

Thesaurus Juris, *e variorum repertoriis concinnatum*. Ibid. 1604. fol.

Zie V a l . A n d r e a s , *Bibl. Belg.*, p. 86; F o p p e n s , *Bibl. Belg.* T. I, p. 102; J ö c k e r .

[D. de Vries Reilingh]

REILINGH (D. DE VRIES), med. dr.,
schreef:
Diss. med. de artemisia vulgari, *laudato in epilepsia remedio*, Gron. 1826.
Iets over de geneeskundige behandeling der cholera-lijders te Groningen in *Algem*: *Konst- en Letterb.* 1833. D. II. bl. 372, 394, 408.

Zie H o l t r o p , *Bibl. med. ac Chir.* p. 290.

[Jan Reilofszoon]

REILOFSZOON (JAN), te Hoorn geboren, een dapper zeeheld. De engelsche vlootvoogd, T h o m a s A l l e n , tastte, den 29 December 1664, onze rijkgelade Smirnasche vloot onverhoeds voor de baai van Cadix met 7 oorlogschepen aan. Onze vloot werd begeleid door drie staatsche oorlogschepen, onder bevel van P i e t e r v a n B r a k e l , die echter in den aanvang van den strijd sneuvelde. Nochtans weerden zich de onzen zoo dapper, dat er slechts twee koopvaardijschepen werden veroverd. J a n R e i l o f s z o o n van Hoorn, bevelhebber van het koopvaardijschip *Koning Salomon*, verdedigde het een geruimen tijd alleen tegen vier engelsche oorlogschepen, totdat hij, geheel reddeloos geschoten, door een der Engelschen aan boord geklampt werd, waarna zijn schip terstond ten gronde ging. J a n R e i l o f s z o o n , die zich tot het uiterste geweerd had, sprong, toen hem het schip ontzonk, in de sloep, daar hij door de Engelschen werd gevangen genomen.

Zie B r a n d t , *Leven van de Ruiter*, bl. 376; W a g e n a a r . *Vad. Hist.*, D. XIII, bl. 126, 126, 127.

[Augustinus Reymaraus]

REYMARAUS (AUGUSTINUS), te Mechelen geboren, een jongeling van uitstekende verdiensten, die vroeg overleed. Hij was een leerling van A d r i a n u s B a r l a n d u s , en gaf in 1532 te Antwerpen in 8°. in het licht *Ludus Chartarum* met eenige *Dialogi* van zijn leermeester. Hij maakte zich ook verdienstelijk omtrent *Terentius* en gaf, hetgeen hij uit de handschriften van B a r l a n d u s ' lessen omtrent dezen schrijver had overgenomen en zelf uit de oude Gramatici had bijeengebragt, in 1536 te Leuven in 4°. in het licht.

Zie V a l . A n d r e a s , *Bibl. Belg.*, p. 95; F o p p e n s , *Bibl. Belg.*, T. I, p. 113; J ö c h e r .

[J.A.H. Reimarus]

REIMARUS (J.A.H.), M.D.
gaf in het licht:
De koophandel, *waarin de redenen worden aangewezen*, *waarom de maatschapppij de commercie moet beschermen*. Amst. 1800. In 't Fransch overgezet door C h . V i l l e r s , ald. 1809.

Zie *Naaml. van Ned. boeken*, gedrukt in 1809, bl. 3, 36; Arrenberg, *Naamr.*, bl. 433.

[Jan van Reimerswael]

REIMERSWAEL (JAN VAN), baljuw van Rotterdam. Toen Wolfaert van Borselen, heer van Veere, Vlissingen, enz. stadhouder van Holland, in 1478 een dagvaart te Rotterdam had beschreven, werden de afgevaardigden van Dordrecht, Gouda en andere steden afgewezen, wijl Jan van Reimerswael beducht was dat de Hoekschen zich meester van de stad mogten maken. Hij verspreidde het gerucht dat die dagvaart daarom was uitgeschreven, 'tgeen ten gevolge had, dat het volk op de been kwam, in het huis, waarin de stadhouder juist aan tafel zat, viel, en hem dwong te vertrekken.

Zie Beverwijck, *Beschr. van Dordr.*, bl. 318; Heemskerk, *Bat. Arcadia*, (1678) bl. 232.

[Jacobus Reimolanus]

REIMOLANUS (JACOBUS), of Raeymolen, ook Kymolanus genoemd, werd te Gend geboren, trad in de Orde der Karmelieten. Volgens sommigen zou hij doctor in de godgeleerdheid te Parijs zijn geworden, 'tgeen echter sommigen betwijfelen. Hoe het zij, Reimolanus onderscheidde zich door godsvrucht en geleerdheid, en wist zich aangenaam te maken bij den kardinaal Petrus Terasse. Hij overleed te Rome in 1508. Hij beoefende de wijsbegeerte, wiskunde, godgeleerdheid, vooral de latijnsche poezy, waarin hij, volgens Gaguin, Trithemius en Hoeufft uitmuntte.

Men heeft van hem:

De S. Joachimo odae. Twee andere aan het einde van het werk van Ludolph van Saxe, *de vita Christi* (1529) en andere in het *Speculum Carlemitarum*. T. II, p. 310. De overige zijn in de onlusten verloren geraakt. Zulks is ook het geval met zijne

In Magistrum sententiarum commentaria.
De B. Maria puritate.
Vita S. Joachim.
Episthalamium ad Arnoldum Bostum Carlemitum.
Idyllion de bono conjugali.
Isagoge ad Exhortationes.
Exhortationes ad Christianos.
Epistolae, in rijm.
Epigrammata et poëmata quaedam.

Zie Sanderus, *de Gaudav.*, p. 62; Sweertii, *Ath. Bat.*, p. 572; Val. Andreas, *Bibl. Belg* p. 427; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. I, p. 334; C. de Villiers, *Bibl. Carm.*, T. I, p. 697; Paqout, *Mém.*, T. I, p. 616; Hoeufft, *Parn.*, p. 11.

[J.N. Reinar]

REINAR (J.N.) gaf in het licht:

Redekundig betoog over het criminele recht 's Hage. 1778.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 433.

[Aede Reinalda]

REINALDA (AEDE), zoon van Eilert Reinalda (die volgt) werd den 18 Febr. 1615 lid van de gedeputeerden, en den 29 September daaraanvolgende Grietman van Doniawarstal. Hij huwde Sjouk van Mellema, en overleed te Leeuwarden, den 27 Mei 1619. Zij leefde nog in 1641.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris.*, p. 69; *Naaml. v. Predik. in de cl. van Zevenwouden*; van Sminia, *N. Naaml. van Grietm.* bl. 348, 349.

[Auke Reinalda]

REINALDA (AUKE), zoon van Aede Reinalda, was grietman van Doniawarstal van 1584 tot 1591, toen zijn zoon, die volgt, hem verving.

Zie v. Sminia, t.a.p., bl. 347; Scheltema, *Staatk. Ned.*, D. II, bl. 232.

[Eilert of Elardus Reinalda]

REINALDA (EILERT of ELARDUS), zoon van Auke Reinalda was in 1584 op den landdag te Franeker tegenwoordig en teekende aldaar de laatste afzwering van Philips II. In 1585 lid van het collegie van gedeputeerde geworden, nam hij een werkzaam deel aan de oprigting der Franeker Akademie, en woonde, als daartoe gecommitteerd, hare inwijding bij. In 1587 of 1588 werd hij aldaar hoogleeraar in de Latijnsche letterkunde en welsprekendheid, welke waardigheid hij in 1591 verwisselde met die van Grietman van Doniawarstal. Vervolgens werden hem de gewigtigste staatscommissiën opgedragen, onder anderen die van lid van de Staten-Generaal. Hij was sinds 1604 ook curator van bovengemelde akademie, en nam, na het bedanken van zijnen ambtgenoot Camminga en het overlijden van Hopperus, dien post alleen waar met Kempo van Donia. Hij woonde te Langeweer en huwde 1. met N.N., bij welke hij kinderen had; 2. met Saek, dochter Sake van Rinia, Grietman van Westdongeradeel, en weduwe van Gale Hania, die hem geen kinderen schonk. Hij overleed den 27 October 1610.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris.*, p. XXXVI en 68; Scheltema, *Staatk. Nederl.*, D. II, bl. 232; *Charterb.* D. IV, bl. 522, 711; v. Sminia, *N. Naaml. van Grietm.*, bl. 347; Winsemius, *Chron.*, bl. 748-750; Gellius Snecanus, *Dedic. Meth. Descript. praecip. dogm. S. Script.*, p. 448; L. Adama, *Orat. in ob. H. Schotani*, *Dedic.*

[Reinaut]

REINAUT, of Renault, Reymaer, d'Emeau, Rumault of du Rumault (Johan), deelgenoot aan 't verbond der edelen, en dien ten gevolge door Alva den 1e van Zomermaand 1568 ter dood veroordeeld. Te Water gist, dat hij dezelfde is met Jan Rumault, die geteld wordt onder de getuigen, welke de Procureur-generaal van den Raad van Beroerte tegen den graaf van Hoorn hooren moest.

Zie Ab Isselt, *Hist. sui temporis* p. 143; *Antw. Chron.*, bl. 164; Hooft, *Nederl. Hist.*, B. V, bl. 180; van Meteren, *Nederl. Hist.*, B. III, bl. 57; Le Petit, T. II,

p. 200; *Procès Criminels des comtès d'Egmont*; T. I, p. 239; T e W a t e r , *Verb. der Edelen*, D. II, bl. 142-144; D. III, bl. 245, 247.

[Geert Reinders]

REINDERS (GEERT) werd den 19 April, 1737 te Bedum, een dorp in de Groninger Ommelanden, geboren. Zijn vader, een korenmolonaar, gaf hem een gestrenge en godsdienstige opvoeding, doch zorgde weinig voor de ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens. Reeds op zijn tiende jaar moest hij de school met den molen verwisselen. Gelukkig evenwel woonde op hetzelfde dorp een zijner ooms, een verstandig en meer verlicht godsdienstig man. Deze bezat eene kleine verzameling van tijdschriften en volksboeken, en deze werden, zoodra zij onder zijn kinderlijk oog vielen, bij elke gelegenheid met vurige drift gelezen. De vader belette hem dikwerf hierin, en het verzoek van den jongen R e i n d e r s , om rekenen, psalmzingen en fraaijer schrijven te leeren, werd strengelijk van de hand gewezen, als noch dienstig voor de wereld, noch noodig voor kostwinning. Onder bescherming van dien oom, wist de leergierige knaap echter aan zijn verlangen te voldoen, doch diens aanbod, om hem op zijn kosten te laten studeeren, werd geheel afgekeurd. In 1749 veranderde hij met zijne ouders van woonplaats, 'tgeen zeer nadeelig voor zijne verstandsontwikkeling was, daar hij thans de voorspraak en het onderwijs van zijn oom moest missen. Hij bleef nog vier jaren onder het vaderlijk opzigt, wanneer hij elders als knecht bij een molenaar besteld werd, totdat hij, op het einde van 1757, huwde met de dochter eens landmans en toen in den boerenstand trad. Sedert besteedde hij zijne ledige uren, om zijn verstand met nuttige kundigheden te verrijken. Vooral bestudeerde hij eenige werken van den hoogleeraar W o l f , voornamelijk diens *Wiskunde* en *Natuurkundige Proefnemingen*. Zoo nam hij meer en meer in kennis toe, en raakte o.a. bekend met den beroemden C a m p e r , aan wien hij een brief schreef, betreffende diens in 1766 uitgegeven verhandeling *over de galziekte der schapen*, en van toen af genoot hij meermalen den omgang met aanzienlijken en geleerden, waartoe niet weinig toe bijbragt zijne benoeming van wege het Kerspel G a r n w e r t tot Volmagt ten landschap, De veepest van 1768-1776 deed zijn grooten aanleg eerst regt kennen, en zijne proefnemingen met C a m p e r , v a n D o e v e r e n en M u n n i k s op het zieke rundvee gaven, hem grooten naam. Hij gaf zijne *Waarnemingen*, aan Willem V opgedragen, in 1776 te Groningen in het licht. Door aanhoudend nadenken en onafgebroken proefnemingen had hij eindelijk het geluk te ontdekken, dat kalveren van gebeterde koeijen, door inenting de veeziekte krijgende, herstellen. Hij gaf hiervan door een gedrukten brief kennis aan de heeren C a m p e r en M u n n i k s , aan den oekonomischen tak der Haarlemsche Maatschappij en aan de Amsterdamsche Maatschappij ter bevordering van den Landbouw. M u n n i k s noemde zijne ontdekking eene bijna goddelijke vinding. De eerstgenoemde Maatschappij vereerde hem met hare eerste zilveren medailje en het

honoraire lidmaatschap, de laatste de met gouden medaille. In 4782 werd zijn antwoord op de vraag der Maatschappij van Landbouw *over de hoedanigheden van het rundvee* met de gewone gouden medaille bekroond. Zijn voorstel ter wering der veepest, waarvan de doelmatigheid in de provincie Utrecht is gebleken, en zijn plan tot verbetering der paardenfokkerij, beide door het toenmalig wetgevend ligchaam goedgekeurd, verdienen den hartelijken dank des landmans. Meermalen werd hij, bekend als een oordeelkundig landbouwer, die niets onopgemerkt liet voorbijgaan, door staatsmannen en geleerden geraadpleegd, waarvan een bewijs voorhanden is in zijn antwoord op eenen brief van den hoogleeraar T h u e s s i n k in de *Kunst- en Letterbode* van Maart 1801. Het Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten benoemde hem tot correspondent, en het Natuur- en Scheikundig Genootschap te Groningen tot honorair lid. Op het eeuwfeest der hoogeschool, 12 October 1814, werd hem het diploma plegtig ter hand gesteld. Van tijd tot tijd werden hem gewigtige posten opgedragen, die hij alle met den grootsten lof bekleedde. Tot zijn dood toe nam hij dien van ontvanger van het Winsumer en Schaphalster Zijlvest waar. Hij zette zich, nadat hij de boerderij had verlaten, te Bellidgerweer neder, en overleed aldaar den 4 Febr, 1815. Behalve de genoemde geschriften vindt men nog van hem een *Verhandeling over het bewierooken der koestallen*, in de *Verhandel. v.d. Maats. ter bevordering v.d. Landbouw*, D. V, bl. 111, in welk deel ook zijne *Verhand. over zekere hoedanigheden van het rundvee* voorkomt. Het was waarschijnlijk zijn zoon H.C. R e i n d e r s , van wien men een bijdrage *tot de houtteelt* vindt in de *Algem. Konst- en Letterb.*, 1834 D. II, bl. 129.

Zie *Konst- en Letterbode* 1815. D. I, bl. 148; N i e u w e n h u i s , K o b u s en de R i v e c o u r t ; H o l t r o p , *Bibl. Med. et Chr.* p. 290.

[Hermanus Reiners]

REINERS (HERMANUS), zoon van L u b b e r t u s R e i n e r s , werd den 3 Maart 1683 te Dalen geboren, waar zijn vader predikant was. Hij had vijf broeders, die allen predikanten werden. Hij zelf werd in 1704 als proponent beroepen te Steen, in Drenthe, in 1708 te Veldhuizen, in 't graafschap Benthem, in 1710 te Oost-Grafdijk, en in 1724 te Weesp, waar hij den 3 Januarij 1730 stierf. Hij schreef:

Kort opstel der Natuurkundige Godtgeleerdheit: waer in het kenbaere van Godt uit het licht der Rede opgespeurt en met de toestemming der redelijkste Heidenen bevestigt wordt. Amst. 1709 8°. *Boekz. der Gel. Wer.* 1719 a bl. 357 volgg.

Godts onfeilbare waarheden voorgesteld in eene verklaring over den Heidelbergschen Catechismus, Hoorn, Amst. 1760. 2 dl. 8°. 2e dr.

Korte schets van de voornaamste heilige voorbeelden. Amst. 1714. 8°.

Zie Veeris en Paauw, *Vern. Kerk. Alphabeth*, bl. 164, 165; Romein, *Herv. pred. van Drenthe*, bl. 306; Hier. van Alphen, *Prodr. Oecon. Catech. Pal.* § 41, *plag.* f. 3, *col.* b.; Koecher, *Hist. der Heidelb. Catech.* bl. 324; Arrenberg, *Naamr.* bl. 433.

[Hendrik Reinhart]

REINHART (HENDRIK), dichter uit de tweede helft der 18e eeuw, b.v. vóór de *Stichtel. Gedichten* van M. Bosch en H. Deken Amst. 1775.

Zie Heringa, *Lijst van dichters*. bl. 72.

[Reinier Claesz.]

REINIER CLAESZ., onder-admiraal van Zeeland. De luitenant-admiraal Willem Hautain, naar Spanje stevenende, om wederwraak te nemen wegens het schandelijk feit van den spaanschen zeevoogd Fasciardo, die zich van eenige nederlandsche koopvaardijschepen meester gemaakt, hunne bemanning deels opgehangen, deels over boord geworpen en voor het overige de kielen verbrand had, meende, tot uitvoering hiervan, een geschikt middel te vinden in het onderscheppen der uit de Oost- en West-Indië te huis komende Spaansche koopvaardijvloot. Niet ver van Kaap St. Vincent ontmoet de Nederlandsche vloot die der Spaansche, onder bevel van Fasciardo. De Hollandsche scheepsbevelhebber, Hautain, hield het ongeraden tegen den overmagt des vijands, die met acht galjoenen opdaagden, te vechten, en week af. 'Maar,' schrijft Wagenaar, 'Reinier Claaszoon, een man van weergaloozen moed, schoon van de zijnen verlaten, houdt de vijand twee geheele dagen bezig. Hij had nu zijn meeste volk verloren, zijn schip van alle kanten lek geschoten, toen hij, geen hoop althans hebbende op ontzet, een verschrikkelijk stuk voorslaat, hetwelk, dacht hij, den vaderlande in dit uiterste ten dienste zou strekken, en op zijn voorslag werd er eenparig toe besloten. Hij en de zijnen, God om vergiffenis gebeden hebbende voor hetgeen zij bestonden, staken den brand in hun eigen buskruid, waarop het schip met zestig menschen in de lucht vliegt.' (1606.)

Deze heldendood is bezongen door Helmers in de *Hollandsche Natie*, en door P.J. de Bosson in *De heldendood van Reinier Claesz*. Dord. 1831. 8°. Hij huwde Grietjen Cornelis dochter, die *f* 200 van de Staten ontving.

Zie Hooft, *Ned. Hist.;* van Meteren, *Ned. Hist.* B. XXVIII, l. 322; Wagenaar, *V.H.* D. IX, bl. 222; Grotii *Hist.* Lib. XV, p. 480; *Nav.*, D. VIII, bl. 165; J.C. de Jonge, *Gesch. v.h. Nederl. Zeew.* D. [...], bl. [...].

[Karel Reiniersz]

REINIERSZ (KAREL), werd in 1602 te Amsterdam geboren. In 1634 was hij landvoogd der Kust van Coromandel, in 1639 ordinair raad van Indië, in 1646 voorzitter der schepenen, en den 7 October 1650 de elfde gouverneur-generaal van Nederl. Indië. Hij was een groot ijveraar voor den Chris-

telijken godsdienst. In 1652 liet hij de Moorsche en Chineesche tempels afbreken en maande de predikanten tot bekeering dier natiën aan. Het was in dit jaar dat de Bantammers zich in groote menigte voor Batavia vertoonden. Vervolgens maakte hij met den koning van Ternate een verbond, om alle kruidnagelboomen in zijn rijk uit te roeijen. Hij overleed, na eene korte regering van bijna derde-halfjaar, den 18 Mei 1653, in den ouderdom van ruim 50 jaren, en werd in de Hollandsche kruiskerk begraven. Hij huwde Françoise de Witt, dochter van Jacob de Witt, gouverneur van Coromandel. Uit dit huwelijk werd een zoon geboren, Reinier Karelsz. Zijn wapen is van lazuur, beladen met zeven losanges van goud, geplaatst 3, 5 en 1, met een chef van zilver.

Zie du Bois, *Vies des Gouv.-Généraux*, p. 134 suiv. (m. portr.) Balen, *Beschrijving van Dordr.*, bl. 1334; *Nav.* D. IX, bl. 333; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*

[Ielle Reiniers]

REINIERS (IELLE), te Sneek, in Friesland, geboren, was een kunstig glasschilder. Ten tijde van Houbraken was (1718) te Sneek nog een kunstig geschilderd glas te zien, door het timmermansgild aan de kerk geschonken, voorstellende *de vlugt van Joseph* (hun patroon) *met Maria naar Egypte*. Men achtte dat dit werk, dat der gebroeders Crabeth, te Gouda nog overtrof. Welligt was hij dezelfde als J. Reijners, die in 1632 de fraaije teekeningen maakte van de Begraafnis van graaf Ernst Casimir, stadhouder van Friesland.

Zie Houbraken; Immerzeel; Kramm; M.A. Gessert, *Geschichte der Glasmalerei* u.s.w. S. 213.

[Jan Erasmus Reining]

REINING (JAN ERASMUS) werd uit geringe ouders te Vlissingen geboren. Zijn vader was een Deen en won den kost met varen, zijne moeder zóó kloekmoedig van aard, dat ze haar zoon, toen hij naar zee ging, betuigde, ‘liever te hebben, dat hij in stukken te huis kwam, dan beladen met den naam van ontrouw of een lafhartig gemoed.’ Van zijn tiende jaar af begon hij de vaart en diende eerst de Vlissingers, voorts de Engelsche en Spaansche kapers in Amerika, daarna als commissie-vaarder de West-Indische Maatschappij op Curaçao, de admiraliteit van Amsterdam, in het eskader onder den commandeur Binkes naar West-Indië, en eindelijk trad hij wederom in dienst van bijzondere kooplieden. Gedurende zijne omzwervingen had hij vele zonderlinge ontmoetingen, en gaf, bij verschillende gelegenheden, zoo te water als te lande, geen geringe bewijzen van kloekmoedigheid.

Toen hij, in dienst der West-Indische Maatschappij, zijn volk met hun geweer boven geroepen, en de luiken, opdat ze

niet naar beneden zouden gaan, had laten toespijkeren, sprak hij dus aan:

‘Mannen, wij zijn tegenwoordig om eene groote zaak uit te voeren in zee gegaan. Aangezien wij maar met eene kleine bark met negen stukken en onze vijanden veel beter voorzien zijn, zoo is 't dan ten hoogste van nooden, dat wij malkanderen tot kloekmoedigheid opwekken, en ik ben verzekerd, zoo gij u in mijne voetstappen zet, dat wij de victoria zullen verkrijgen. Daarom, zoo een van u allen koomt te bespeuren, dat ik in eenig ding mogt bezwijken, dien geef ik vrijelijk verlof, om zijn wapen aan mij te besteden; opdat geen ander door mijne lafheid den vijand eenige hoop tot victoria zou komen te geven.’

Meer andere voorbeelden van zijn kloekmoedigheid vindt men in het volgend werk, geschreven door D. v a n d e r S t e r r e, med. dr. te Curaçao, getiteld:

Zeer aanmerkelijke reysen gedaen door Jan Erasmus Reining, *meest in de West-Indiën en ook in veele andere deelen des werelds*, *waar in kortelyk verhandelt wert het geen hem van syne kintsche jaren avontuurlyk ter zee en te land tot zyn* 49 *jaar is voorgevallen in peryckelen zijns levens*, *stoute actiën*, *kloekmoedige uitvoeringen en victorieuse verrigtingen*, met platen van J. L u i k e n s. Amst. 1691 4°. Ook opgenomen in *Nederlandsche reizen*, D. XIV.

Zie *Leven en daaden der doorl. Zeehelden*, bl. 239, 446, 447; L a R u e, *Heldh. Zeel.* bl. 203; *Nav.* D. IX. bl. 328.

[B.H. Reinolds]

REINOLDS (B.H.)

A r r e n b e r g vermeldt van hem:

Redevoering over het waar beginsel van het recht der Natuur. Gron. 1772 8°.

Zie *Naamr.* bl. 433.

[Reinoud of Reinald I]

REINOUD of R e i n a l d I, Graaf van Gelre, zoon van O t t o II en P h i l i p p o t e v a n D a m m a r t i n. Toen hij, na den dood zijns vaders (1271), de regering aanvaardde, was hij nog zeer jong en stond onder een soort van momboirschap. Hij was meerderjarig, toen hij den 1 April 1272 het leenheerschap over de goederen te Schalkwijk aan het domkapittel te Utrecht opdroeg, hoewel hij daarbij een jongmanszegel gebruikte. In 1276 had hij de ridderlijke waardigheid nog niet verworven, want bij de opdragt van *Hevibois* werd hij edel jonkheer (nobilis juvenis) genoemd. Uit welken hoofde weet men niet, maar de hertog van Brabant was 1500 Leuvensche ponden aan R e i n o u d schuldig, die hij den 12 April 1273 beloofde aan zijne brabantsche schuldeischers te voldoen. R e i n o u d hield zich daarmede niet tevreden, en eischte 1800 pond. Het is onzeker of zulks tot verdere oneenigheden aan-

leiding gaf; doch de hertog versterkte een huis te Tiel, dat mogelijk diende ter bescherming van het doorsteken van den dijk aldaar, 'tgeen hij kort daarop liet bewerkstelligen. Tot stuiting dier overstrooming, telkens door den moedwil der Brabanders veroorzaakt, liet R e i n o u d twee jaren later den nieuwen dam onder Drumpt opwerpen. Omtrent dezen tijd (1276) huwde hij E r m g a r d , dochter van W a l r a m , hertog van Limburg; een huwelijk, dat hem het voordeeligst uitzigt op vergrooting zijner landen opende, doch, door tusschenkomst van omstandigheden, de eenige oorzaak van al zijn rampspoed werd.

De eerste jaren van R e i n o u d s regering waren arm in gebeurtenissen, die tot ons zijn gekomen. Hij stond den bisschop van Utrecht bij in het veroveren zijner hoofdstad, die in opstand tegen hem was. Z w e d e r v a n B o s i c h e m overrompelde haar. Ook koos hij, toen W i l l e m , graaf van Gulik, zijn oudsten zoon, zijne bastaardzonen en zijn geheel gevolg gedood had, en S i e g f r i e d v a n W e s t e r b u r g , aarts- bisschop van Keulen, het grootste gedeelte van het land van Gulik veroverd had, mede de partij der verdrukten.

Belangrijk is het deel dat hij nam in den oorlog over de opvolging van Limburg, een der gewigtigste gebeurtenissen van dien tijd. Na den dood van zijn schoonvader, W a l r a m , in het eind van 1279 of 1280, stelde hij zich in bezit van het hertogdom Limburg, waarvan zijne gemalin de wettige erfgename was, niettegenstaande de eischen van A d o l f , graaf van den Berg, die vermeende als naaste mansoir en als hoofd van het geslacht van Limburg tot die lande beregtigd te zijn. R e i n o u d schijnt zonder tegenspraak alomme voor hertog van Limburg erkend te zijn, en zich in den beginne niemand tegen hem verzet te hebben. Ook verscheen hij, in het begin van 1282, te Worms, om de beleening van Limburg voor zijne gemalin te ontvangen. Zulks gelukte hem, en hij ontving daarbij de verzekering, dit hertogdom voor zijn leven te zullen bezitten, indien zij voor hem kwam te sterven. Te gelijkertijd vergunde de Keizer hem de munt van Limburg naar 's Hertogenbosch te verleggen, en sterlingsche penningen te Arnhem te mogen slaan. Welhaast echter vielen de hertog van Brabant en de graaf van den Berg in het Limburgsche, waar twee aanzienlijkste geslachten, dat van S c h a a p d r i e s van J u l e r m o n t , dat zich voor R e i n o u d , en dat van M u l r e p a s , G e e l e k e r k e n en de W i s t h e m s , die zich voor Brabant verklaarde. In 1284 verzamelde R e i n o u d , toen men de zaak te vergeefs bij vorm van regten had trachten af te doen, zijn leger bij Aken, dat versterkt was door de hulpbenden van den aartsbisschop van Keulen, en de graven van Kleve, Gulik, Seyn, Spanheim, Nassau, Nieuwenaar, Solms, Salm en vele anderen. Op de mare hiervan trok de hertog met den bisschop van Luik, de graven van Holland, van der Marck, van Waldeck, en zijn

broeder, den landgraaf van Hessen, tot aan het dorp Gulpen. Beide legers stonden in elkanders gezigt aan de oevers van het riviertje aldaar, toen de Franciskaner monniken een bestand bewerkten, gedurende hetwelk de graven van Vlaanderen en Henegouwen uitspraak over de geschillen doen zouden. Ook de koning van Engeland zond gezanten om den vrede te bewerken. De uitspraak was, dat de graaf van Gelre voor zijn leven het hertogdom Limburg zou behouden, op zoodanige wijze als hij het hield toen zijne vrouw levende en stervende was. De hertog vermoedende dat de graaf van Vlaanderen Reinoud heimelijk voorstond, had geen zin in die uitspraak; doch de Engelsche gezanten bewerkten, den 9 Aug. 1284, een bestand van een jaar tusschen graaf Floris van Holland en Reinoud, maar het wantrouwen tusschen beiden bleef voortduren. De vijandelijkheden tusschen Brabant en Gelderland begonnen weldra op nieuw.

Conrad van Lonsies, genoemd *Snabbe*, Reinouds drost van Limburg, viel in het land van Dalem, doch werd door den kastelein van het slot gevangen genomen en naar Genappe gezonden; de heer van Valkenburg, Reinouds getrouwste bondgenoot, stroopte tot voor de muren van Maastricht. Weinemar van Gimmich, een beroemd krijgsman, viel in het land van Valkenburg en belegerde 's Hertogenbosch, maar hij sneuvelde voor hare muren. De Brabanders waren meester van Aken, en plunderden alom in dien omtrek; doch de Limburgsche edelen sloegen het beleg voor de stad en sneden allen toevoer af. Hendrik, heer van Gaesbeek en de heer van Breda, ijlden uit Maastricht de belegerden te gemoet en ontzetten de stad. Na dat de winter voorbij was, stonden de legers andermaal te Gulpen tegenover elkander, en een beslissende slag scheen onvermijdelijk, toen Raoul van Clermont, heer van Nelle, gezant van den koning van Frankrijk, bewerkte dal de beslissing der verschillen nogmaals aan de graven van Vlaanderen en Henegouwen werd opgedragen. Dit bestand werd slecht onderhouden. De Brabanders vielen in Gelderland, en tusschen Bommel en Venlo bleef geen slot onbeschadigd. Reinoud daarentegen deed een mislukten aanval op Grave. Ondertusschen eindigde het bestand, slechts voor een jaar gesloten. Graaf Floris van Holland, die zich wederom bij de Brabanders gevoegd had, zond Wolphard van Borsele en Jan van Renesse naar Maastricht, verontruste Maas en Waal door schepen en bemagtigde het huis te Meer, terwijl de Brabanders Tiel bevestigden. Reinoud poogde zich van de stad meester te maken. Er viel een hevig gevecht voor, waarin de Gelderschen het onderspit dolven. De hertog verzamelde nu een leger bij Oosterwijk om in den Bommelerwaard te vallen, trok de Maas over en bevestigde het slot Driel. Reinoud,

geen kans ziende om den Bommelerwaard te redden, trok de Waal over, en hield vasten voet in de Tielerwaard. De hertog sloeg hem een beslissenden slag voor; doch Reinoud wees zulks af. In 1286 sloeg deze het beleg voor het slot Wilthem, waarvoor hij het hoofd stiet, ook mislukte een aanslag op Lorsies. De hertog, zulks vernemende, verliet de Bommelerwaard en verscheen voor de laatste plaats, verwoeste het geheele land, te vuur en te zwaard en staken Limburg in brand. Gunstiger was den Gelderschen de oorlogskans in de Nederkwartieren. Driel werd ingenomen, Tiel ingenomen en verbrand, doch de eerstgemelde plaats door de Hollanders hernomen. Hierop trokken de legers naar huis. De oorlog tusschen den bisschop van Metz, en den graaf van Bar, waaraan de hertog deel nam, verwijderde het tooneel des oorlogs voor eenigen tijd van onze streken. Er werd een kortstondige wapenstilstand gesloten, die wederom door den Hertog van Brabant werd verbroken, die de, den 17 Mei 1288 te Valkenburg bijeengekomen vorsten, in schijn om den vrede met Brabant te sluiten, maar inderdaad om de regten te erkennen, die de graaf van Luxemburg op het hertogdom Limburg mogt hebben, als zijnde hij uit den mannelijken stam van Limburg gesproten, plotseling wilde overvallen, doch zij hadden er berigt van ontvangen en de vlucht genomen. Hierop viel de beroemde slag van Woeringen voor, waarin de hertog overwinnaar bleef en Reinoud zelf zwaar aan het hoofd gewond, in hunne handen. Het land van Limburg moest zich aan den hertog onderwerpen die aldaar Herman van Wilthem tot stadhouder aanstelde. Wat graaf Reinoud betreft, hij werd naar Leuven gebragt, alwaar hij, volgens voorgeven door de Brabanders heusch en loffelijk behandeld werd. Te vergeefs werden onderhandelingen aangeknoopt en andere pogingen aangewend om hem te verlossen. Eindelijk bemoeide zich de koning van Frankrijk er mede, en de hertog was genoodzaakt zijnen gevangene hem te Parijs in handen te stellen, waarop deze den 15 October 1289 een verdrag bewerkte, waarbij o.a. bepaald werd dat de graaf van Gelre op vrije voeten zou gesteld en zijne regten op Limburg aan den hertog afgestaan worden. De krijg had groote sommen gekost, de schatkist was uitgeput en Reinoud verpligt al de inkomsten der graafschappen Gelre en Zutphen gedurende vijf jaren aan zijn borg, den graaf van Vlaanderen, op te dragen.

Toen in 1295 de oorlog tusschen Frankrijk en Engeland was uitgebarsten, koos Reinoud de zijde van het laatste en beloofde, even als de aartsbisschop van Keulen, 1000 mannen van wapenen, waaronder 150 ridders moesten zijn, voor eene soldij van 100.000 ponden tournois. In 1304 woonde hij den slag van Mans en Priëlle bij, een jaar daarna werd de vrede gesloten. Omstreeks dezen tijd kwam hij in oorlog met Munster, wijl hij Everard van der Marck tot stadhouder van Gel-

derland aangesteld en hem het slot Bredevoort ter bewaring gegeven had. Spoedig werd de vrede gesloten. Tegen het einde van 1310 was R e i n o u d verpligt, even als verscheidene andere vorsten met den Roomsch-keizer, die hem belangrijke voorregten had geschonken, over de Alpen te trekken en de Lombardische steden te bedwingen. Ook was hij den 6 Jan. 1311 te Milaan tegenwoordig, toen H e n d r i k aldaar met de ijzeren kroon tot koning van Lombardijen gekroond werd. Hij heeft echter de verdere krijgsverrigtingen in Italië niet bijgewoond, want den 22 Februarij was hij in zijne landen teruggekeerd, en ontving toen te Arnhem de beleening der Veluwe van G u i d o , bisschop van Utrecht. Na den dood van keizer H e n d r i k (24 Aug. 1313) werden twee koningen te gelijk verkoren, F r e d e r i k van Oostenrijk en L o d e w i j k hertog van Beijeren. Deze dubbele verkiezing baarde vele oneenigheden aan den Nederrijn, dewijl sommige vorsten het met dezen, anderen met genen hielden. R e i n o u d koos de zijde van F r e d e r i k , die hem den 1 Augustus 1317 tot vorst des rijks verhief.

In 1316 begonnen de oneenigheden tusschen graaf R e i n o u d en zijn zoon van denzelfden naam. Men wil dat 's Graven te groote weldadigheden jegens de geestelijken, ongenoegen aan de ingezetenen had gegeven, wijl die voor het land zeer nadeelig was, aangezien den berooiden toestand der geldmiddelen, na het eindigen van den Limburgschen oorlog, die het heffen van buitengewone schattingen en het uitdoen van vele goederen in pandschap noodzakelijk maakte. V a n S p a e n houdt het voor waarschijnlijker, dat 's graven hoofd verzwakt was door de wond, die hij in den slag van Woeringen had bekomen, waardoor hij, bij het klimmen zijner jaren. tot het behandelen zijner zaken onbekwaam geworden en somwijlen zinneloos was. Hij zelf bekende openlijk in een staat van zwakheid of ongesteldheid geweest te zijn; mogelijk was zijn toestand afwisselend, dan eens krankzinnig, dan wederom hersteld. Het is (voegt v a n S p a e n er bij) niet wel te denken, dat het voorgevallene alleen aan zijns zoons heerschzucht te wijten zij, dewijl zijne gemalin, zijne dochters, het grootst gedeelte der edelen ééne lijn tegen hem trokken.

Hoe het zij; deze treurige geschiedenis is uitvoerig door onze geschiedschrijvers geboekt. Het is bekend dat beide partijen den 6 April 1318 overeenkwamen, zich aan de uitspraak der heeren van Valkenburg, Mechelen, Voorne en Arkel te onderwerpen, doch dat hunne uitspraak zonder gevolg bleef. Waarschijnlijk hadden vader en zoon beseft, dat het den magtigen naburigen vrienden meer te doen was inzage in 's lands regering te bekomen, dan alles te bevredigen. Ook waren vader en zoon onder malkander verzoend. Doch deze

zoen was van korten duur, en de uitspraak der geschillen werd nu aan den graaf van Holland, nevens leen- en dienstmannen van Gelderland opgedragen. Er werd weder een zoen getroffen, doch kort daarna de oude graaf opgeligt en op het huis Halle op de Veluwe gebragt. In November 1319 werd hij aan de graven van Holland en Loden overgeleverd, doch overtuigd van zijn onnoozelen staat, vertrouwden zij hem in 1320 weder aan zijn zoon toe. Hij werd toen te Montfoord in zekerheid gesteld, alwaar hij tot zijn dood toe deftig en overeenkomstig zijne waardigheid behandeld werd. Eindelijk overleed hij den 9 October 1326, na eene regering van bijna 56 jaren, waarvan hij de acht laatste buiten bewind heeft doorgebragt. Hij werd te Gravendaal begraven.

Hij is tweemaal gehuwd; eerst met Ermgard, erfdochter van Walram, hertog van Limburg, naderhand met Margriet van Vlaanderen. Uit dit laatste huwelijk zijn gesproten Reinoud, die hem opvolgde, Guido, die in 1315 nog leefde, maar kort daarna overleed, en Philip, die jong stierf. De drie dochters waren Margriet, vrouw van Dirk, graaf van Cleve, Philippe en Isabella. Beide gingen in het klooster van St. Clara, te Keulen. Isabella, die vroeger aan den Roomschen koning Frederik verloofd was, werd abdis en overleed in 1357. Philippe stierf den 23 Augustus 1354. Beider verheven tombe was nog in deze eeuw in de kerk van dit klooster te zien. Gravin Margriet stichtte het klooster der Predikheeren te Zutphen, en overleefde haren man. Zij overleed eerst in 1331.

Zie Pontanus, *Hist. Gélr.* L. III; Zuederi ab Culemborch, *Origines Culenborgicae*, bij Mutthaeus, *Anal.* T. III, p. 395; Wilh Procurator, *Chron. ap. Matthaeum.* T. II, p. 603, 644; Joh. a Leydis, *Hist.* lib. 27, c. 22; A. van Slichtenhorst, *XIV boeken over de Geldersche Geschiedenissen*; van Spaen, *Historie van Gelderland*, D. I, bl. 321; *Oord. Inl. tot de Geschiedenis van Gelderland*, passine; Wagenaar; Cerisier; Bilderdijk; Arend; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt, *Rijmkronijk van Jan van Heelu betreffende den slag van Woeringen van het jaer* 1288, *uitgegeven met ophelderingen en aenteekeningen van J.F. Willems*, Brussel, 1836; *Proelum Woeringanum Joannis I, Lotharingiae Brabantiae ducis et S. Imp. Marchionis, quo memorabili partâ victoriâ anno Dni* 1288 *die V Junii, ducatus Limburgi ad Brabantiam accessio aeternum mansit obfirmata*, Brux. 1641, fol. door H.C. de Donghelberge (niet zoo als Foppens wil, *Bibl. Belg.* p. 291, Frans de Donghelberge), *Den stryt ende staet van Woeringen, ghelyck dien warachtichlyck is gheschiet tot grooter eeren van den Lande van Brabant, ende vast vercrygh van den hertochdomme van Limborch, door hertoghe Jan van Brabant*, enz. *Eerst in druck uyt-ghegheven door G*(*ovaerdt*) *S*(*choevaerdts*). *Tot Brussel*, 1646. 4°. Een 2e druk verscheen te Leuven, bij J.P.G. Michel, in 8°. bezorgd door Joannes Michael van Langendonck, secretaris der Loven; *Die Brabantsche Yeesten*, door de Klerck L. van Velthem, *Spiegel Historiael*, Amst. 1770, fol.; *De Johanno primo hujus nominis ducis Lotharingiae*

in de *Apendices* van de door Willems uitgegeven *Chronyk*, p. 374-381; *De bello famoso ap. castrum de Waronc*, zijnde c. XVI den *Chron*. van Joannes Hocsemius, bij Chapeavilli, *Gesta pontific. Leodiens*, Leod. 1613, 4°.; *Chronicum Comit. de Marka*, *auctore Lewold de Northoff*, bij Meibomii, *Seriptores Rer. Germ.* T. I; *Chronicon Leobicnse*, uitgegeven door Pezius, T. I, zijner *Rérum Austriac. scriptores;* Giovanni Villani, *Historie Florentini*, Florence, 1587. 4°. en bij Muratori, T. XIII; *Gesta Trevirens. Archiepisc.* in vol. IV der *amplissima collectio* van Marine; *Monachi Gasdensis chron. Flandr. ab anno* 1296-1310, in zijn *Index Scholarum*, Hamb. 1823. 4°. uitgegeven; *Chronicon Monasterii Sancti Bertini* in T. III van den *Thes. Anecdot.*; *Chron. Monast. Sancti Trudonis*, in de gemolde *Appendices* bij Willems; Jacques de Hemricourt, *Miroir des nobles de Hasbaye*, Brux. 1673; *Chron. de Fland.* (uitg. door Denis Sauvage te Lyon, 1562 in fol.) c. CXXIX; *Chronic. ducum Brabantiae*, uitg. door M.A.G.B. Schayes, in de *Bibl. des antiquit. Belg.* Anvers, 1833. 8°. Vol. I; à G. Leydis, *Chron. Holl. Comit. et Episc. Ultraj.*, in de *Annales Rer. Belgic.* van Sweertius, Francf. 1620. fol.; *Rerum familiarumque Chron. magn.*, 1654. fol. p. 256-259; *Anonym. Chron. duc. Brab.*, uitg. door A. Matthaeus, L.B. 1707. 4°. p. 43-45; *Dié alderexeëll. Chron. v. Brab.* Antw. 1497. 4°.; *Die Cronica van der helliger stat van Coelen*, Coelen, 1499. fol. XX; J.A. Nyhoff, *de slag bij Woeringen*, *een tafereel uit de geschiedenis van Gelderland*, in *Geld. Volksalm.* 1850. bl. 90; F. Rens, *de slag by Woeringen*, *historisch verhacl*, *naer het hoogduitsch van W. Asschenberg*, in *Belg. Museum*, D. II, bl. 1; von Strautz, *die wöringer Slacht im Jahre* 1288, *Z.F. Kriegsk*, LXXIV. 1848, bl. 260; *Opgave van het geleden verlies der Geldersche Edelen in den slag van Woeringen*, in *Hist. Gen. Kron.* 11e jg. bl. 171; Mr. N. Carbasius, *over Jan Heelu en zijn gedicht: de slag van Woeringen*, *eene voorlezing door mr. N. Carbasius*, in *N. werken der Maats. v. Ned. Letterk.*, D. III, St. II, *Toevoegsel tot het geschiedk. gedeelte van de voorlezing door wijlen den heer mr. N. Carbasius over Jan van Heelu en zijn gedicht: de slag van Woeringen*, door J. Smits, in *N. Werken der Maats. v. Ned. Letterk.*, D. V, St. 11; *Konst- en Letterb.*, 1829, no. 39; van Wijn, *Hist. Avondst.*, D. I, bl. 286, volgg.; *Bijv. en Nal.* op Wagenaar, D. III, bl. 17, 21; *Cat. van Musschenbroek*, 1826, p. 38, no. 511; A. Barlandus, *Rer. gest. a Brab. duc. Hist.*, Antv. 1551. 12°. p. 14; L. van Haecht-Goedsenhoven, *Chr. v.d. Hist. v. Brab.*, p. 61; Butkens, *Trophées sacrés et profanes du duché de Brab.*, p. 279; Wichmans, *Brab. Mariani.* p. 108; van Heurn, *Hist. der Stad en Meijerije van 's Hertogenbosch*, D. I, bl. 132; J. Des Roches, *Epitom. Hist. Belgic.*, T. II, p. 157; Tesschemacher, *Annales Cliviae*, p. 268; W. Asschenberg, *Tasschenbuch für bildende Kunst*, T. I, p. 279; G. van Hasselt, *Opvolging der Geld. vorsten*, in *Geld. Ondh.*, D. I, bl. 1; *Laatste wilbeschikking van Reinold*, *herlog vau Geld.* 1309, in *Hist. Gen. Cron.* 10e Jg. bl. 341; *Charterb.* passim.; *Chron. Tiel.* p. 246, 251, 255; Kramer, *Acad. Beitr.*, III, 55, verv.; Butkens, *Trophées*, *Preuves*, p. 111, 112, 115, 117, 118, 121, 123, 310;Du Chesne, *Hist. de Coucy Preuv.* p. 373; Mieris, I, 464, II, 142, 243, 277; Huigen, *Beschr*, *v. Doesburg*, bl. 21; *Beschrijving van Voorne*, *Cod. dipl.*, 28; van Hasselt, *Rozendael Oudh.*; *Arnh.*; *Geld. Maandw.* D. II, bl. 1.

[Reinoud II]

REINOUD II, bijgenaamd de *zwarte*, graaf van Gelderland. Nadat Reinoud in 1320 naar het slot Montfoord vervoerd

was, nam zijn zoon, Reinoud II, die reeds eenige jaren het bewind over een gedeelte van Gelderland had gevoerd, het ruwaardschap over dit graafschap op zich, doch volgde na zijns vaders dood hem als graaf op.

Door zijn huwelijk met Sophia van Berthout, dochter van Floris, heer en voogd van Mechelen, en van Machteld van der Marck, waarmede hij reeds in 1310 (volgens van Spaen echter later) verloofd was, in het bezit van goederen en gereed geld gekomen, betaalde hij zijne schulden en kocht o.a. Kessel en Kriekenbeek, die aan Gelderland gehecht bleven. Volgens sommigen zou hij te Rome aanwezig zijn geweest, toen Lodewijk van Beijeren den 17 Januarij 1328 tot keizer gekroond werd, en zouden de Luiksche burgers, gedurende zijne afwezigheid, een strooptogt in Gelderland gedaan en alles te vuur en te zwaard verwoest hebben. Van Spaen evenwel acht op chronologische gronden zijn togt naar Rome voor twijfelachtig, doch geenszins dat Reinoud zich met de graven van Gulick en Berg verbond, en de Luikenaars, waarbij zich een hoop Brabanders gevoegd hadden, den 24 September 1328 bij de stad Hasselt versloeg. Voor hij dezen togt in het land van Luik deed, was de graaf met Deventer in geschil geraakt, dat door den bisschop van Utrecht werd bijgelegd. Ook was hij in onmin geraakt met de stad Zutphen, over zijn gericht aldaar en het aanstellen van schepenen; doch ook dit geschil werd in 1328 door acht edelen uit het graafschap vereffend. Zeer gingen hem de zaken van het sticht Utrecht, vooral hetgeen tot Overijssel betrekking had, ter harte en toen hij zich in 1331 met den graaf van Holland verstaan had, om hun gezag in het Sticht te vestigen, en deze zich verbonden hadden dat graaf Willem zich niet bemoeijen zou met de stichtsche zaken over den IJssel, maar die aan den graaf van Gelre overlaten, en dat Reinoud in de wederkeerige verpligting zou staan, ten opzigte van het Nedersticht, was zulks de stad Utrecht zeer tegen de borst. Het dooden van Gijsbert Slikes, schout van Nievaard, gaf in den zomer van 1332 aanleiding dat de oorlog uitbarstte. De graaf van Holland maakte zich meester van het slot Hagestein; heer Willem van Duivenvoorde, eigenaar van Nievaard, en de burgers van Oudewater stroopten tot Rhenen en Horst, en graaf Reinoud bemagtigde het huis Oudeghein. Door bemiddeling van den laatste werd in het begin van Mei 1332 een bestand getroffen. Twee jaren te voren was hij, na den dood zijner eerste gemalin, den 3 Mei 1329, in het huwelijk getreden met de prinses Eleonora, zuster van Eduard II, koning van Engeland. Zeker eene glorierijke verbindtenis voor den graaf, die hem echter gedurende zijn leven in oorlogen wikkelde, die voor hem en zijne landen nadeelig waren, zijne schatkist uitputten en hem met schulden overlaadden.

Men is het niet eens of R e i n o u d zelf aan het hoofd van het weluitgeruste leger stond, dat door een engelsche vloot werd afgehaald, om den koning tegen Schotland te dienen, doch, volgens v a n S p a e n, deed R e i n o u d omtrent dien tijd de reis naar Engeland, want den 26 Augustus was hij te St. John, nu Pesth in Schotland, als getuige bij de hulde van den graaf van Namen. Terwijl de koning te Pesth lag, trokken de Gelderschen tot voor Edinburg, en werden na een hardnekkig, maar ongelukkig gevecht, genoodzaakt zich over te geven. R e i n o u d, of de ongenoemde bevelhebber, geraakte op vrije voeten, onder beding naar huis te keeren. In 1336 geraakte de graaf in oorlog met de Friezen. Volgens de friesche schrijvers schenen de scheuringen en oneenigheden, die hun land vervulden, aan R e i n o u d gunstig, om zijn voorgewend regt tot het stadhouderschap van Friesland, waarmede de keizer weleer zijn vader bekleed had, te handhaven. Hij maakte groote toerustingen om de Friezen onverhoeds op het lijf te vallen; doch deze, zijn voornemen bemerkende, verzoenden zich voor dien tijd en vereenigden zich om den graaf te weêrstaan. Van de Geldersche zijde wordt verhaald, dat de Friezen het Geldersche krijgsvolk te Vollenhoven, dat door den bisschop van Utrecht aan den graaf was afgestaan, zonder reden en onvoorziens aanrandden en vermoordden, Vollenhoven later innamen, burgers en bezetting over den kling lieten springen, en dat de graaf zulks wilde wreken. Zooveel is zeker, dat R e i n o u d krijgsvolk te Vollenhoven bijeenbragt, om in Friesland te vallen, dat de Friezen, voor hij gereed was, de kans waarnamen en de zwakke manschap, dat zich daar bevond, overviel. Na vruchtelooze pogingen tot bevrediging, viel er den 31 Augustus bij Vollenhoven een hevige strijd voor. Lang bleef de zege twijfelachtig; eindelijk behaalde de graaf een volkomen overwinning; 2000 Friezen sneuvelden, en het overschot werd op de vlugt gejaagd. Hij vervolgde echter, om welke reden blijkt niet, geenszins zijn voordeel, alleen bleef hij de grenzen van Friesland verontrusten. Behalve in andere verwikkelingen, nam hij krachtdadig deel aan den oorlog tusschen E d u a r d en P h i l i p v a n V a l o i s, koning van Frankrijk. E d u a r d meende geregtigd te zijn om dezen de kroon te ontrukken, dewijl zijne moeder, I s a b e l l a, eene dochter was geweest van P h i l i p s *den Schoone*, en zuster van L o d e w i j k X, P h i l i p s *den Lange* en Karel *den Schoone*, die na elkander den troon van Frankrijk bezeten hadden en zonder zonen gestorven waren. In alle onderhandelingen komt hij voor als de man, die 's konings vertrouwen en geheimen bezat. Ook was hij overal werkzaam, met alom geld voor den koning op te nemen, en hem dien zenuw des oorlogs te bezorgen. Ook werd hij met den graaf van Gulik door zijn schoonvader naar den keizer afgevaardigd, om van hem het rijksvicariaat te verwerven. E d u a r d

beloonde den graaf van Gulik, door hem tot graaf van Cambridge en pair van Engeland en het graafschap Gelre tot een hertogdom te verheffen. Dit geschiedde den 19 Maart 1339 met de grootste plegtigheid, in bijzijn van den koning, die zich toen te Frankrijk bevond. Door deze verheffing verkreeg Reinoud het voorregt bij de krooning, of bij openbare hofdagen des keizers kroon voor hem te dragen. Ook gaf de keizer hem Oost-Friesland in pandschap van het rijk, om veertig duizend mark zilver, uitgenomen het deel dat aan Holland behoorde, en vergunde hem, dat hij in zijne landen en steden Joden mogt ontvangen en doen wonen, van hen de gewone diensten eischende. Niet alleen diende hij Eduard als makelaar, om geld voor hem te verwerven; maar na aan den koning van Frankrijk de hulde van al zijne leenen opgezegd, en den eed van getrouwheid aan den koning van Engeland gedaan te hebben, nam hij het bevel over de voorhoede van diens leger op zich en belegerde Kamerijk. Philips ijlde, aan het hoofd van honderd duizend man, derwaarts om hem het beleg te doen opbreken. Beide legers stonden bij Vironforse, en men verwachtte een beslissenden slag, toen ieder op het onverwachts huiswaarts keerde. Kort daarna ontmoeten wij Reinoud weder als afgezant van zijnen schoonbroeder bij het sluiten van een bestand. Sedert schijnt hij meestal in rust en buiten oorlog te hebben doorgebragt. Hij overleed plotseling den 12 October 1343 te Arnhem, na de Misse te hebben bijgewoond. Hij werd te Gravendaal begraven, en liet twee minderjarige zonen na. Reinoud en Eduard, waarvan de oudste hem opvolgde. Zijne gemalin Eleonora overleefde hem en genoot de Veluwe als een lijftogt.

Zie Wilh. Procurator, p, 665, 569, 687, 702, 718; Northof, *Chron. Com. Marik.*, T. I, p. 400; Pontanus, *Hist. Gelr.*; Schlichterhorst, *Geld. Geschied.*; *Chron. Colon.*, fol. 251. v. 253; Huigen, *Beschrijv. van Doesburg*, bl. 22; *Geld. Placaetb.* App. Col. 102, 127; Butkens, *Trophées de Brab.*, T. I, p. 385, 402, 405, 408, T. II, p. 63; Dez., *Annales de Lynden*, P. I, p. 24, 25; van Spaen, *Hist. van Gelderl.*, D. I., bl. 452, volgg.; Dez., *Oord. Inl.*, D. II, bl. 258 en verv, D. III, bl. 207; Mieris, *Charterb.*, D. II, bl. 503, 518, 521, 537, 556, 564, 582; Rymer, *Acta Publ.*, T. II, p. 3, p. 135, 168, 178 etc. T III, P. 3, p. 70, 71, 74, 75, 76; Rapen Toiras, *Hist. d'Angl.* T. III, p. 167, 174; Dumbar, *Anal.*, T. II, p. 154; Dez., *Kerk. vn Wereld. Deventer*, bl. 499, 507; Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. III, bl. 241; van Wijn, *Bijv. en Aanm.* op Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. III, bl. 64, 66, Hasselt, *Geld. Oudh.*, D. I, bl 363, 515, 555; Dez., *Rosendael*, bl. 19, 20; Dez., *Maandw.*; *Geld. Maandw.* D. I, 283; *Reinold II van de steen genezen*, D. II, bl 275; *Schimpliedjes op Gelderland en de graaf*, 1335; Mappius, *Ann. Juliae*, p. 64; Leibnitz, *Cod. Jur. Gent.* T. I. p. 139. *Chron. Tiel.* p. 324, 329; Tesschenmaker, *Cod. Dipl.* No. 47; Van Spaen, *Proeven vau Historie en Oudheidkunde*, bl. 61; Wassenberg, *Emmerik*, bl. 95. *Chron. v.h. Hist. Genoots.* (Register); Van der Chijs, *de Munten der Graven en Hertogen van Gelderland;*

Nijhoff, *Gedenkst.* D. I.; Cerisier, Bilderdijk, Arend, Kobus en de Rivecourt.

[Reinoud III]

REINOUD III, hertog van Gelderland en graaf van Zutphen, werd den 13 Mei 1332 geboren.(1) Toen zijn vader overleed had hij naauwelijks den ouderdom van elf jaren bereikt. Ofschoon zijne moeder regt had op de voogdij over hem, zoo werd haar zulks echter betwist, tot dat de steden van Gelre en Zutphen zich verbonden, den jongen Reinoud voor hun wettigen heer te erkennen en elkander tegen elk en geweld onregt te beschermen. Bij dit verbond voegden zich edelen, ridders en knapen en vormden een landraad, die het beheer der openbare zaken voerde, aan welks hoofd Jan van Valkenburg stond, terwijl Eleonora het gezag handhaafde op naam van haren zoon. Naauwelijks was echter Reinoud zijn twaalfde jaar ingetreden of hij aanvaardde zelf het gebied en werd plegtig als landvorst gehuldigd. Weldra werd hij echter in den oorlog tusschen Philips van Valois en Eduard gewikkeld. Deze zocht den voorgenomen echt van zijn neef met Maria van Brabant te beletten en lokte hem, door bemiddeling der hertoginne-weduwe, in zijne legerplaats voor Calais. Hij vertrok derwaarts in het laatst van 1346, doch oogenblikkelijk barstte in het nu van zijn hoofd ontbloot gewest het twistvuur wederom uit. Ja sommige grooten, aangevoerd door heer Dirk van Meurs, kantten zich tegen het regtmatig gezag aan, overvielen uit hunne versterkte sloten en kasteelen het omliggende land dat zij met roof en moord vervulden. Reinoud wilde zich te Calais niet naar den wil van den koning schikken, en daar hij wantrouwen tegen hem opvatten, ging hij, in plaats van naar Gelderland weder te keeren, naar Antwerpen om zijn huwelijk met Maria van Brabant te voltrekken (1 Julij 1347), voor hetwelk de koning van Frankrijk de pauselijke bekrachtiging had verkregen, wijl zij elkander in den 3^{den} graad van maagschap bestonden. Weldra had hij gelegenheid om zich aan de zijde van zijn schoonvader, voor de eerstemaal op het oorlogsveld te vertoonen, werd op 15 jarigen leeftijd, op het slagveld tusschen Hannt en Walef tot ridder geslagen.

(1) Zijn broeder Eduard zag den 23 April 1334 het levenslicht. Zijne zusters uit het eerste huwelijk waren: Margaretha, den 1 Maart 1333, toen zij den ouderdom van dertien jaren had bereikt, aan den veel jongeren Gerard, oudsten zoon van den graaf van Gulik verloofd; Machteld sedert 1342, weduwe van Godfried, heer van Mien en Eik, eenigen zoon van Dirk, heer van Heinsberg; Elisabeth of Isabella, abdis van 's Gravendaal of Nieuwklooster, en Maria, eerst verloofd aan Rudolf, Paltzgraaf aan den Rijn, later, daar dat huwelijk geen voortgang had met Willem, tweeden zoon van den markgraaf, later hertog van Gulik.

Na het verdrag keerde hij naar Gelderland terug. Toen de oude vete tusschen de beide geslachten Heeckeren en Bronckhorst was losgebarsten, eene vete die Gelderland en Kleef jaren lang deerlijk teisterde en stroomen bloeds deed vloeijen, koos R e i n o u d de zijde der Bronckhorsten, terwijl zijne moeder E l e o n o r a en zijn broeder E d u a r d zich aan die der Heeckerens schaarden. Zulks had een broedertwist ten gevolge, die nu en dan wel werd bijgelegd, maar daarna des te heviger ontstak. Eindelijk werd er den 21 December 1353 een bestand gesloten, waarbij R e i n o u d het hertogdom Gelre en graafschap Zutphen overgaf en opdroeg aan zijn broeder en hem daarvoor tot stedehouder of landvoogd (*overste meister ende berichter*) aanstelde, om beide in zijnen naam tot kersmis over 7 jaren te besturen. Hij zelf zou echter den titel en rang van hertog blijven behouden en 12 duizend kleine ponden 's jaars tot onderhoud genieten. Doch welhaast had deze berouw over zijn afstand, trachtte het verloren gezag te herwinnen en op nieuw met nog heviger woede ontbrandde het oorlogsvuur. Na zich wederzijds herhaaldelijk verbonden en die verbonden wederom verbroken te hebben, was R e i n o u d den 28 Mei 1361 genoodzaakt het bewind aan zijn broeder af te staan. Hij zelf werd eerst op den burg te Rozendaal in bewaring gesteld, en denkelijk, na 1364, overgevoerd naar Nijenbeek, een slot mede op de Veluwe in een waard aan den IJssel, niet ver van het dorp Voorst. Terwijl hij een natuurlijken aanleg tot zwaarlijvigheid had, nam, ten gevolge der langdurige werkeloosheid en het volslagen gebrek aan beweging, zijn ligchaam zóó in omvang toe, dat hij daarin twee gewone menschen overtrof. Hij werd daarom zonder slot of grendel, bewaard in een vertrek, van hetwelk de vernaauwde ingang, slechts groot genoeg om iemand van tengere gestalte door te laten, hem alleen de ontsnapping mogelijk maakte. Den 22 Aug. 1371 werd E d u a r d bij Baesweller, in een krijg tusschen Gulik en Brabant, door H e r m a n v a n L e e r s met een pijl of ander wapentuig doodelijk gewond, en R e i n o u d uit den kerker, waarin hij tien jaren was opgesloten, verlost en op den hertogelijken troon hersteld. Doch zijne gezondheid was te Nijenbeek geknakt. Hij overleed omstreeks drie maanden na zijne bevrijding, in den ouderdom van nog geen 39 jaren oud. Zijn overschot werd in de kerk van het klooster 's Gravenstein ter aarde besteld. Met hen werden, naar ridderlijk gebruik, schild en helm van Gelre begraven, want ook hij liet bij zijn echtgenoote geen kinderen na, Met hem eindigde het eerste stamhuis der vorsten van Gelre en het bewind ging over in dat van Gulik. Zijn weduwe overleed den 1 Maart 1399 te Turnhout.

Zie P o n t a n i , *Hist.* p. 224, 251, *Keulsche Kron.* fol. 256; S l i c h t e n h o r s t , *Geld. Ges.*; v a n M i e r i s , *Charterb*, D. II.

bl. 577 en in van Spaen, *Hist.* D. I. bl. 486; Butkens, *Trophées de Brabant.* T. I. p. 434-436. *Chron. Tiel.* p. 346, 361, enz.; van Hasselt, *Geld. Oudh.* D. I. bl. 261. Dez. *Rosendaal.* bl. 40. Dez. *Kron. v. Arnhem*; Wagenaar, *Vad. Hist.*; Ceresier, Bilderdijk, Arend, Nyhoff, *Gedenkw.* D. III; Kobus en de Rivecourt.

[Reinoud IV]

REINOUD IV van Gulik, hertog van Gelderland en Zutphen, volgde zijn broeder Willem, den 16 Februarij 1402 te Arnhem overleden, op. Hij had zich reeds door menig ridderlijk krijgsbedrijf, regtvaardigheid en goede trouw onderscheiden en bevond zich toen op in den Eyfel, in Gulikerland, het aan hem bij broederscheiding toebedeelde erfgoed. Hij regelde de binnenlandsche aangelegenheden, maakte nieuwe verordeningen aangaande het muntwezen en veranderde de landsregten van verschillende plaatsen. In 1404 ontstond er oorlog tusschen hem en graaf Adolf van Kleef, die zich goederen had toegeëigend, die Reinoud meende dat hem, als erfgegenaam van zijn broeder Willem, toebehoorde. De vijandelijkheden eindigden reeds in het volgend jaar met een verdrag. Zijn zwager Jan van Arkel wikkelde hem in een oorlog met graaf Willem van Beijeren, waarbij hij weinig roem, nog minder voordeel genoot. In de tusschenpozen van vrede wendde hij alles aan, wat tot inwendige verbetering en rust van den Staat kon dienen, en bevredigde zoo buiten- als binnenlandsche edelen, die tegen hem vijand gezind waren.

Toen de groote oneenigheden, waartoe gevoerde oorlogen en kostbare hofhouding niet weinig bijdroegen, tusschen hem en zijne onderdanen waren ontstaan, vereenigden zich ridderschap en steden tot een verbond, om de belangen van den staat te behartigen en zoo een tegenwigt te stellen tegen het gezag van den vorst en diens raad. Hij zag het einde niet der vijandelijkheden, waarin hij met Utrecht gewikkeld was. Hij overleed den 25 Junij 1423, bij een kortstondig oponthoud in de buurschap van Ter Let, niet ver van zijn geliefkoosd hofverblijf Rozendaal. Zijn stoffelijk overschot werd in het klooster Monnikhuizen bij Arnhem ter ruste gelegd en daarmede helm en schild van den laatsten uit wettigen echt geboren mannelijken telg van het Gulliksche stamhuis der Geldersche vorsten. Zijn echtgenoot was Maria van Harcourt.

Zie Pontanus, *Hist. Gelr.*, p. 354; Slichtenhorst; *Geld. Gesch.*; van Hasselt, *Arnh. Oudh*, D. I, bl. 59-61, Dez., *Geld. Oudh.*, D. I, 102, 103, 267; Burman, *Utr. Jaarb*, D. I, bl. 121-123; Joh. a Leidis, *Chron. Belg.*, L. XXII, c. 62, Butkens, *Annales de la Maison de Lynden*, p. 158; Kemp, *Beschrijv. van Gorinchem en de Landen van Arkel*, bl. 154-156; *Chron. Auct.* ap. Matth. *Vet. Aevi Anal.*, T. III, p. 322-327; *Chron. van Holl.*; *Cbron. van Tiel*, p. 439-440; van Mieris, Wagenaar, Ceresier, Arend, v.d. Chys, *Munten der Gr. v. Holl. en Geldert.*, Nijhoff, *Gedenkw.*, D. III; Kobus en de Rivecourt.

[Gerard Reinst of Reynst]

REINST of REYNST (GERARD), afkomstig uit een deftig Amsterdamsch geslacht. Hij was aldaar koopman en een van de eerste opzigters der O.I. Compagnie. Hij bekleedde in 1613 den post van bewindhebber daarvan, toen de Kamer van Zeventienen op hem het oog liet vallen, om als gouverneurgeneraal naar Indië te vertrekken. Om hem des te eerder hiertoe te bewegen werd hem een maandgeld van *f* 700 en daarenboven jaarlijks *f* 1000 tot tafelgeld toegelegd. Na zijne terugkomst zou hij het bewindhebberschap in de Kamer *Amsterdam* op nieuw mogen aanvaarden. Op deze voorwaarde verbond zich Reinst voor den tijd van vijf achtereenvolgende jaren, den tijd tot zijne uit- en tehuisreis daar niet onder begrepen. Ook beschonken 's lands Staten hem met een gouden keten, ter waarde van *f* 1000, een fraaije eerepenning van hetzelfde metaal, en toezegging van belooning voor de diensten, welke hij der maatschappij zou bewijzen. Den 2 Julij 1613 stak hij met een aanzienlijke vloot in zee. Een andere koers nemende dan die men heden volgt, deed hij den mond der Roode Zee aan, en gaf last aan een zijner kapiteinen, Pieter van den Bronk, om haar hooger op te zeilen. Inmiddels volgde Reinst zijne reis naar Bantam, en werd aldaar den 20 December 1614 statig ontvangen en gehuldigd. Welhaast begaf hij zich naar Jacatra, sloot er een verbond met den koning en deed van daar een togt met elf schepen naar Banda, om de ingezetenen van dit eiland te tuchtigen. Van Amboina deed hij, in weerwil van het uitsluitend verbond, den nagelhandel betreffende, onlangs met de Hollanders gesloten, de Engelschen verhuizen, omdat de eilanders met hen begonnen te handelen. In Mei zond de gouverneur eenige schepen, om de Bandasche vesting Poeloe-Ay te veroveren, waarin zij ook gelukkig slaagden, doch door te groote kleinachting van den vijand en door zorgeloosheid hunne verovering wederom verloren. Veel had Reinst nu te doen met zich zelven, wijl hij, tegen den raad van deskundigen, dezen togt in eigen persoon niet had bijgewoond. Hij overleed den 27 December 1615 te Jacatra aan de roode loop. Zijn portret vindt men o.a. bij du Bois.

Zie du Bois, *Vies des Gouverneurs-généraux*, p. 25-27, *Moniteur des Indes Orient. et occident*. 1846-1847; *Tijds. van Ned. Iudië*, V. 2, 186; Kok, Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. Portr.*

[Mr. Lambert Reinst]

REINST (Mr. LAMBERT), geb. te Amsterdam 1628, werd in 1649 lid van den vroedschap te Amsterdam, in 1655 schepen, bekleedde van 1656-1666 het schoutsambt, en de burgemeesterlijke waardigheid in 1667, 1668, 1672. Terwijl hij voor de tweede maal burgemeester was hield hij nevens zijne ambtgenooten de versterking van Naarden tegenstrijdig met het gevoelen van den prins van Oranje, die daarop sterk gesteld was. Waarschijnlijk was

deze wederstreving een der redenen, waarom hij in September 1672, bij eene buitengewone verandering der regering, van zijn raadplaats en van de burgemeesterlijke waardigheid werd ontslagen. Zijn vrouw was Jonkvr. Alida Bicker van Zwieten Cornelis dr.

Zie Wagenaer, *Amsterd.*, D. V, bl. 276, 291, 366; *Vad. Hist.*, D. XIV, bl. 209, 216; Kok, D. XIV. bl. 141.

[Jacob Reinst]

REINST (JACOB) diende het vaderland van 1708 tot 1713 als kommandeur ter zee. In dat jaar werd hij in den rang van buitengewoon kapitein voor het kollegie ter admiraliteit te Amsterdam gesteld. In 1724 klom hij tot den rang van kapitein, en in de groote aanstelling van vlag-officieren van 1744 tot schout-bij-nacht, in 1748 tot vice-admiraal en in 1750 tot luitenant-admiraal in de plaats van Joan Taelman, voor hetzelfde collegie. Wij ontmoeten hem bij de krijgsverrigtingen tusschen den Utrechtschen en Akenschen vrede (1713-1748) en hij behoorde in 1729 tot het eskader van den vice-admiraal van Aerssen heer van Sommelsdijck. In dat jaar werd hij met Cornelis Schrijver en Willem 't Hooft naar den Dey van Algiers gezonden om eenige geschillen bij te leggen tot voorkoming van een lastigen en kostbaren oorlog. Hij huwde met eene Jonkvrouwe Backer, die hem kinderen schonk, o.a. eene dochter, met den graaf van Styrum gehuwd. Hij overleed den 4 Aug. 1756 te Haarlem, in den ouderdom van ruim 70 jaren. Van hem bezit de Heer Bodel Neyenhuis in zijne verzameling eene teekening, in folio formaat.

Zie *Nederl. Jaarboeken* D. IV, bl. 328 D. X bl. 852; J.C. de Jonge, *Gesch. v.h. Nederl. Zeew.* D. V bl. 62, 64, 106, 112, 161; en Kok, Muller, *Cat. v. portr.*

[Pieter Hendrik Reinst]

REINST (PIETER HENDRIK), zoon van den vorige, was in 1751 tot buitengewoon kapitein ter zee bij de admiraliteit opgeklommen, toen hij met 8 oorlogschepen waarover hij het opperbevel voerde, naar Marokko werd gezonden. In October 1753 stelde hem de regentes Anna tot ordinair kapitein bij dat collegie aan. In 1760 werd hij aan het hoofd van een eskader van 5 schepen naar Algiers gezonden, om voldoening te vorderen voor een met goederen geladen geroofd schip en de gewone geschenken over te brengen. Wel mogt het hem niet gelukken de geroofde goederen terug te erlangen maar hij mogt de vrede met deze roofstaat bevestigen. Drie jaren later zeild hij wederom derwaarts tot bijlegging van eenige gerezene geschillen. Zoo wel zijn rapport van deze als de vorige expeditie, waarbij hij den rang van vice-admiraal bekleedde, berust in 's Rijks Archief. In 1780 werd hij op voorstel van den prins stadhouder tot buitengewoon commissaris van het magazijn en de timmerwerf van de admiraliteit te Amsterdam, en kort daarna tot lid van den geheimen Raad, of het De-

partement van Marine, en luitenant-kolonel benoemd. In 1783 werd hij aan het hoofd van een eskader naar de Middelandsche zee gezonden. Na een hevigen storm in de golf van Narbonne, bereikte hij met slechts 3 schepen van zijn eskader de aangewezen verzamelplaats Toulon. Vandaar werd hij met het eskader teruggeroepen, wegens de ontstane geschillen met keizer Joseph en hem het gebied op de Schelde opgedragen. Terstond gaf hij de noodige bevelen tot het gesloten houden der Schelde, en nam hij die maatregelen welke hij noodig achtte.

Hij klom tot den rang van admiraal op, en overleed.

Zie J.C. de Jonge *Gesch. v.h. Nederl. Zeewezen*, D. V. bl. 292, 307, 539 D. VI; en bl. 51, 308, 365, 370-473*; Ned. Jaarb.* D. VII bl. 1131, D. X bl. 138. C. de Jong, *Reize in en door het Kanaal* bl. 96, 100, Dez. *Reizen naar de Middel. Zee*, bl. 23, 222. Dez. *Tweede reis naar de Middel. Zee*. bl. 14. *Derde reis naar de Middel. Zee*. D. II, bl. 236.

[Casper George Karel Reinwardt]

REINWARDT (CASPER GEORGE KAREL), werd den 3 Junij 1773 te Lüttinghausen (district Lennep, koningrijk Pruissen) geboren. Zijn vader, Johan George, leerling van Gellert, deelde zijne achting in liefde voor dien edelen fabeldichter en zedeschrijver aan den zoon mede, wien hij zelf onderwees en het gymnasium te Lennep liet bezoeken. Zijne moeder, Catharina Goldenberg, vormde, door hare teedere zachtmoedigheid het karakter van haren zoon tot ontwikkeling dier deugden, welke zijn leven versierd hebben. Op het voorbeeld van zijn broeder Johan Christoph Mathias Reinwardt, die te Amsterdam voor de pharmacie werd opgeleid, en zich met buitengewone vlijt op de chemie en andere wetenschappen toelegde, begon hij zich, bij gelegenheid dat hij hem (1787) in die hoofdstad bezocht met natuurlijke geschiedenis, vooral met chemie bezig te houden, en door een gemeenzaam verkeer met de kundigste mannen van het vak, werd zijn terugkeer naar Lütringhausen telkens verschoven, tot dat hij besloot zich te Amsterdam te vestigen en met zijn broeder zamen te wonen en zich op de geneeskunst toe te leggen. Terwijl hij zich voorbereidde om de Göttingsche Hoogeschool te bezoeken, werd hem de leerstoel der Natuurlijke Historie te Harderwijk, door den dood van den hoogleeraar Schacht ledig, aangeboden. Hij aanvaardde dit ambt, na vooraf door den Academischen Senaat met het doctoraat *honoris causa* in de natuurlijke wijsbegeerte en geneeskunde vereerd te zijn geworden, den 10 Junij 1801 met eene rede, *De ardore quo Historiae Naturalis imprimis Botanicae cultores*, *ad sua studia feruntur* (Hard. 1801 4°.), uitmuntende door rijkdom van gedachten, en door een' gloed van stijl, die de keuze van zijn onderwerp regtvaardigde. Twee jaren later (1803) hield hij een rectorale rede, *de praestantia Chemiae recentioris in naturae et artium phaenomenis explicandis*. Zijn werkkring werd te Harderwijk uitgebreid, hij

ontwierp inrigtingen voor natuurkundige wetenschappen en werd lid van provinciale commissiën voor landbouw en voor geneeskunde. Door koning L o d e w i j k tot directeur van den koninklijken plantentuin en van het koninklijk kabinet van Natuurlijke Historie benoemd, zag hij zich (8 October 1808) genoodzaakt die akademie vaarwel te zeggen. Toen L o d e w i j k s vertrek dien post te Amsterdam had doen vervallen, werd hij aan het Atheneum aldaar tot gewoon hoogleeraar der Natuurlijke Historie en tot buitengewoon hoogleeraar in de Scheien Kruidmengkunde benoemd. Dit ambt aanvaardde hij dd. 5 Nov. 1810 met eene *Or. de Chemiae et Hist. Nat. studiis rite instituendis* (Amst. 1810 4°.)

Zijne bezigheden waren hier menigvuldiger. Behalve zijn arbeid voor de openbare lessen, was hij mede-redacteur van een Natuurkundig Tijdschrift, een der ijverigsten in het uitschrijven van prijsvragen bij T e i j l e r s Genootschap, en bij de Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem, en in het beoordeelen van de ingekomen antwoorden; hierbij kwamen zijne ijverige bemoeijingen als lid van het Kon. Nederl. Instituut 1ste klasse, van welken werken hij sedert dien tijd, meenige doorwrochte verhandeling geleverd heeft. Het besluit van den 3 September 1814, had hem tot directeur van 's lands Kabinet van Natuurl. Historie te Amsterdam aangesteld. Maar reeds in October 1815 vertrok hij naar Ned. O.I., als directeur tot de zaken van den Landbouw Kunsten en Wetenschappen op Java en de naburige eilanden. In 1842 in het Vaderland teruggekeerd, aanvaardde hij 3 Mei 1823 het hoogleeraarsambt in de Schei-, Kruidkunde en Natuurlijke Historie te Leiden met eene oratie *de augmen us*, *quae Hist. Naturali ex Judiae investigatione accesserunt* (Ann. Acad. L.B.a. 1823-1824); door den hoogleeraar M. S i e g e n b e e k in het Nederd. overgebragt. Hij overleed den 8 Maart 1854. R. V i n k e l e s heeft eene afbeelding van hem gegraveerd. R e i n w a r d t huwde in 1822 de wed. C a l c o e n , geb. v a n I J s s e l d i j k . Hij was lid van vele genootschappen, en sedert 1823 der Maatschappij van Nederl, Letterkunde, waarbij hij den 27 Dec. 1827 sprak: *over de natuurlijke vruchtbaarheid der Oost-Indische eilanden en bijzonder van Java*. Behalve de reeds genoemde oratiën en verscheidene bijdragen in de eerste jaargangen van den *Recensent o.d. Recens*, heeft R e i n w a r d t uitgegeven:

Tijdschrift voor Natuurk. Wetensch. en Kunsten. Amst. 1810-1812; 11 stukken; *Geneesk. Bijdragen* met B u i j s , v.d. H o e v e n , L o g g e r een S a l o m o n . Delft, 1825 en volgg. *Voorr*. en *Aanteek*. bij T r o m s d o r f f *Leerb. der Letterk. uit het Hoogd*. Amst. 1815. 2 d., *over het karakter der vegetatie van den Indischen Archipel*; *over den ouderdom der Aarde en de beoefening der Natuurl. Hist*. 2 st. 8.

De Geologiae ortu et progressu L.B. 1837 4.

Observationes de Mangiferae Siminine polyembroneo (Nov. Art. Acad. Nat. curios. 4°.

Reinwardt, de Fremery en Stratingh, *Verslag van het Scheikundig onderzoek van het aqua Binelli* in *Algem. Kunst- en Letterb*. 1834 D. I, bl. 98.

Voorlezing over de hoogte en verdere natuurlijke gesteldheid van eenige bergen in de Preanger reqentschappen in *Verhand. v.h. Batav. genootschap* 1823, D. IX, bl. 1.

Berigt van eene onvoorziene ontploffing van het slagzilver (oxyde d'argent détonnant), en daardoor veroorzaakte zeer zware kwetsing in *Alg. Kunst en Letterb*. 7809, D. I, bl. 151.

Proeve eener Geogr. Beschr. der Flora van Holland, in *Tuinb. Flor.* 111-123.

Bijdragen over eene geographische beschrijving der Hollandsche Flora in het *Berigt der werkzaamheden van de eerste kl. v.h. Ned. Inst.* D. VII, bl. 38, 1811-1813.

Over maagsteenen van het viervoetig gedierte, meer bepaaldelijk over die van het paard en den Hippotamus. D. IV, Ald. 1818.

Over de eigenschappen en het nut der Kanarischen Populier (Populus monilifera) Verh. 111, bl. 169.

Over de gesteldheid en den grond van het Eiland Aruba en het goud aldaar gevonden. Nieuwe Verh. D. I, bl. 265, 1820.

Over het ontstaan van Kalk en den groei der Schulp- en Koraalbanken, in de Zee der heete gewesten.

Berigten N. Verh. D. 111, bl. 33, 1831.

Over eenen hoorn en een gedeelte der bekkeneels van den Bos prtmigenus in *N. Verh*. D. 111, bl. 20, 1831

Over de turfasch, en het begin van den langen turf. Berigten, N. Verh. D. NII, bl. 15, 1838.

Over een eigene soort van turfverkoling en de daaruit te trekken voordeelen. Advies van de HH. Reinwardt en van Breda. N. Verh. D. VI, 1835-1837. *Berigt der werkzaamheden*.

Over den aard en den oorsprong der eetbare vogelnestjes op Java. Berigt N. Verh. D. VII, bl. 30, 1838.

Platen gevonden op Borneo, t.a.p.

Over het eigenaardige en de verspreiding der gewassen in de Magellaansche landen. in *Tijdschrift* D. II, bl. 33, 1849.

Over den Boom van Boerhaave, t.a.p. 1845 bl. 118

Over de goud bevattende gronden, der Noord-Oostelijke kust van Celebes (onuitg.)

Waarnemingen aangaande het vulcanische terrein in het landschap Menado op Celebes (onuitg.)

Over de wilde vijgeboomen in Oost-Indië (*Tijdschrift. Verh.*)

Reis naar het Oostelijk gedeelte van den Indischen Archipel, in het jaar 1821; *uit zijne nagelaten aanteekeningen opgesteld met eene levensberigt en Bijlagen vermeerderd door W.H. de Vriese met* 19 *pl*. Amst. 1850.

Plantae Indiae Bat. Orientalis, *in itinere per insulas archipelagi Indici Amboinam*, *Celebem*, *Ternatam*, *aliasque*, *annis* 1815-1821 *exploravit Casp. Georg Carel Reinwardt. agriculturae*, *artibus*, *disciplinisque in India Batava Orientali praefectus*, *et in Academia Lugduno - Batara Prof. Jussu Angusstissimi Regis Guilielmi* 111, *digessit et illustr. Guil. Henr. de Vriese Ph. Nat. et Med. Doct. Botanices* in Aad. Lugd. Bat. Prof. 1856 Fasc. 1.

Zijne Bibliotheek is in 1855 te Leiden verkocht.

Zie Geel, Voorrede v.d. *catal*. der boeken van Reinwardt. de Vriese, *Levensberigt* van R. vóór diens *Reis* enz.

Zie P.G. Krieger, *orat. rect*. (1855) p. 10, 11; D.J. van Lennep, *orat. in ach. Ill. Amst. secul.; Hulde aan de nagedachtenis aan J.H.v. Swinden*, bl. 42; Holtrop *Bibl. med. ac chir*. p. 91, 290. van Hall, *fl. Belg. Sept*, voorr. *Juinb. Flora.* D. III bl. 332. Clarisse *Or. rect. in Ann. Ac. d.B.* Ann. 1821-1822 p. 39 Siegenbeek, *Or. in üsd. Ann.* a 1823-1824, p. 25; *Algem. Deutsche Real-Encyclopaedie* VII, *Ausg.* IX B. S. 155; van Kampen, *Gesch. der Kunst*; *en Wetensch*. D. II, bl. 619. D. III, bl. 262; Siegenbeek, *Gesch. der Leidsche Hoogesch*. D. I, bl. 437. D. II, bl. 86-96 T. en B. bl. 262; Burman, *Gesch. der Geld. Hoogesch.* D. II, bl. 533, 576, 631; Collot d'Escury, *Holl. roem in Kunst en Wetens*. D. VII, bl. 285, 286, 287; Mr, P. Meijer, *Kronyk van Nederl. Indië* en *Tijdschrijft voor N.I.* 111, 2e Jaarg. Bat. 1840, p. 563; J. Geel, *Levensschets van* C.G.O. Reinwardt, in *Hand. der Maats. v. Nederl. Letterk*., 1854, bl. 37; W. Vrolik, *Levensb. van R.*, *Versl. Kon. Akad. d. Wet. Nat*. D. II. bl. 214; *Letterb*. 17 Dec. 1819; *Bat. Cour*. 7 Nov. 1818, 29 Jan. 1812, 6 Julij 1822, 1854 bl. 81; Pruys v.d. Hoeven, *Herinneringen aan R*., in *Alb. der Nat.* 1858. bl. 312; Mr. M.C. van Hall, *Gedichten*. D. I, bl. 127; J. ten Brink, *Gedichten*, bl. 122, 123; Nieuwenhuis (uitg. Sijthoff), Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat*, *v. parlv. Cat. Bibl. L.B*. 1814-1847 p. 284.

[Jan Hendrik Reisig]

REISIG (JAN HENDRIK), was omtrent 1786 te Zutphen woonachtig, en bewerkte aldaar eene Nederlandsche proza-vertaling van Miltons *Verloren Paradijs*, waarvan twee stukken het licht hebben gezien (Zutphen bij van Eldik 1791 kl. 8), de zes eerste zangen behelzende, met een opdragt in dichtmaat aan zijn vriend D. Delprat, later predikant bij de Waalsche gemeente te 's Hage. Van Zutphen verplaatste Reisig zich naar Schoonhoven, waar hij, behalve de redactie van de Schoonhovensche Courant, aan welke later N.G. van Kampen deel nam, ook de uitgave bezorgde van het *Kabinet van Nederlandsche en Kleefsche Oudheden*, vroeger door Abr. Rademaker in het licht gegeven. Toen het 7e deel verscheen, was Reisig niet meer in leven. Hij overleed in het begin van 1794.

Reisig liet eene weduwe met twee kinderen, een zoon en eene dochter, na, waarvan de eerste mr. Johannes Reisig later hoogen lof van eerlijkheid verwierf als procureur bij de

Regtbank te Amsterdam. Tusschen K a n t e l a a r en R e i s i g bestond naauwe vriendschap. Hij gaf in 1789 te Amsterdam een bundeltje in het licht getiteld: *Gedichten en Vertaling* kl. 8. Zijne versen nemen geen hoogen vlucht, maar er heerscht een evangelische toon in.

Zie W i t s e n G e y s b e e k, *B.A.C. Woordenb*. Dl. V, bl. 167,; J.H. S t r a b b e, berigt vóór het 7e deel der *Nederl. en Cleefsche Oudheden*; *Navorscher* D. VIII, bl. 159; IX, bl. 90, 142, 212. 233; *Cat. d. Maats. vau Ned. Letterk*. D. III, bl. 91, 214.

[Johan Jacob Reiske]

REISKE (JOHAN JACOB), den 25 October 1716 te Zörbig, een stadje aan de grenzen van Anholt, uit behoeftige ouders geboren, ontving zijn eerste opleiding in zijne geboorteplaats; vervolgens bij zijn grootvader van moederszijde, een schoolmeester te Zöschen, waar de predikant voor zijn zoon een informator aan huis had, wiens onderwijs ook R e i s k e dagelijks twee uren mogt bijwonen. Deze informator, M. M e i s z n e r, werd later collega quartus aan de kruidschool te Dresden. R e i s k e had veel verpligting aan hem, en droeg hem tot dankbaarheid zijne aanteekeningen op de *Tusculanae Ciceronis* (1760) op. Vervolgens studeerde hij van 1728-1732 in het weeshuis te Halle, waar ook B a u m g a r t e n en M i e h a ë l i s toen studeerden. In 1733 verliet hij Halle, en vertrok hij naar Leipzig, waar hij zich op de Oostersche talen begon toe te leggen. Hij moest daar kommerlijk leven; van paschen 1733 tot paschen 1738 ontving hij slechts 200 thaler van huis, waarvoor hij zich onderhouden moest, en daarenboven nog Arabische boeken koopen. In de laatste jaren mogt hij twee subsidiën van den keurvorst en den raad van Leipzig genieten. Nog langer zou hij er genot van gehad hebben, indien hij zich niet naar Leiden had begeven om daar zijne Oostersche studiën voort te zetten en vooral de niss. van het Warneriaansch legaat te raadplegen. Hij aanvaardde in Mei 1738 de reis. Tot aan Luxemburg ging hij, even als de handwerkslieden, nevens de vrachtwagens, die van Leipzig naar Hamburg rijden. Te Lunenborg bezocht hij R a p h e l i u s, bekend door zijne letterkundige aanteekeningen op het O en N.T. Acht dagen hield hij zich te Hamburg op en bezocht daar W o l f, W i n k l e r en R e i m a r u s. Van Hamburg begaf hij zich toen naar Amsterdam, waar hij zijn intrek nam bij een handelaar in lijnwaad, H o h l f e l d genaamd, wiens vrouw eene vriendin zijner moeder was. Terstond bezocht hij den hoogleeraar d'O r v i l l e wiens amanuensis B e h r e n d s, juist was vertrokken. d'O r v i l l e bood hem diens plaats met eene jaarwedde van *f* 600 aan, doch hij sloeg dit aanbod af; hij wilde naar Leiden, om door hare bibliotheek sterker in het Arabisch te worden. Dit nam d'O r v i l l e kwalijk en hij weigerde hem een brief aan den ouden P i e t e r B u r m a n mede te geven. Later verzoenden zij zich, en werd R e i s k e bij d' O r v i l l e plaatsvervanger van B e h r e n d s. ‘Deze man,

schreef nu R e i s k e ,) was een der hoofdpersonen, die God gebruikte, om mij in mijn onderhoud gedurende de acht jaren, welke ik in Holland sleet, te verligten. Ik sta er zelf verbaasd over, dat wij beiden, lieden van zoo zeldzame luimen, het zoo lang bij elkander uit hebben kunnen houden. Hij was in zijnen kring juist dat, wat ik in den mijnen was. Hij had het beste hart van de wereld. Alleenlijk had hij ook somwijlen dat, hetgeen men domme vlagen noemt: dat is, hij stoof in een oogenblik, zonder schijnbare reden op.' Uitvoerig is het verslag dat hij geeft van hetgeen hij voor d'O r v i l l e deed, en de wijze waarop hij bij hem op zijn buitenverblijf leefde. 'In de laatste jaren van mijn verblijf te Leiden,' schreef hij, 'heeft hij mij bijkans geheel onderhouden.' Den 6 Junij 1738 kwam R e i s k e te Leiden. Terstond meldde hij zich bij S c h u l t e n s en 's G r a v e n s a n d e aan, en verdiende zijn brood met het verbeteren van proeven van den H e s y c h i u s van A l b e r t i , der werken van P e t r u s B u r m a n en het onderwijzen van eenige studenten in het Latijn. Overigens woonde hij de collegiën van S c h u l t e n s bij, die hem Arabische handschriften uit de Akademische bibliotheek mededeelde. Meer ten gevalle S c h u l t e n s dan uit eigen aandrift liet hij zich ook aan de Arabische dichters gelegen leggen, en gaf daarvan in 1740 tot eene proeve de *Moallakah* van T a r a p h a in het licht. De uitgaaf van dezen dichter veroorzaakte, de reden is onbekend, onmin met de beide S c h u l t e n s e n , vader en zoon. Op last van Curatoren vervaardigde hij een eigenhandig geschreven catalogus der Arabische handschriften op de Bibliotheek. De eigendunkelijke verandering die hij zich in den Petronius van B u r m a n , waarvan hij de proeven corrigeerde, veroorloofde, baarde hem een reeks van onaangenaamheden, zoo zelfs, dat zij, die vroeger zijne vrienden waren, de handen van hem aftrokken. Zij zagen hem voor eenen ongetrouwen bezorger aan van vreemd vertrouwd goed, en hadden geen goed oog meer op hem. C a s p a r B u r m a n daagde hem in de voorrede van zijn P e t r o n i u s uit, en maakte zijne schande bekend. Zijne leerlingen vielen van hem af, 't geen niet te verwonderen was, daar de Burmannen in Holland schier werden aangebeden. Het berouwde hem nu, dat hij kort te voren het hem aangeboden conrectoraat te Kampen had van de hand gewezen Hij liet nu voor een wijl de beoefening van het Arabisch varen en legde zich, op raad van S c h u l t e n s , op de geneeskunde toe, terwijl hij tevens de boeken, die bij L u c h t m a n s het licht zagen, corrigeerde en voor d'O r v i l l e arbeidde.

In Mei 1746 promoveerde hij te Leiden in de medicijnen, ging den 10 Junij te Amsterdam scheep en verliet Holland. R e i s k e was een doorkundig en vooral in de Oostersche letteren zeer bedreven man, en gewis had men hem te Leiden een professoraat in dit vak aangeboden, ware hij niet in den hoog-

sten graad trotsch, vermetel, onbezonnen, waanwijs geweest. Hij beelde zich zelve in meer te wezen dan hij werkelijk was, en lasterde en verachtte zoo bij monde als geschriften, met voorbijzien van den pligt van dankbaarheid, anderen, die hem toch verreweg over het hoofd konden zien. Hij erkent zulks zelf in zijne autobiografie, waarin hij zich dan over Holland uitlaat:

'Lief Holland! hoe dikwijls denk ik aan U, met een bitterzoet gevoel! Ach wilde God, dat ik U nooit gezien, of nooit verlaten, of ten minste beter en wijzer gebruik van U gemaakt had. Gij hebt omtrent mij als eene ware moeder gehandeld. Had ik mij ook jegens U, in alle opzigten, als een' dankbaren zoon betoond. Ach! kon mij toch mijn geweten hierop ja antwoorden! God vergelde U, in mijne plaats, datgene, waaraan het mijne dwaasheid, mijn gebrek aan gevoel en kennis van echte dankbaarheid hebben laten ontbreken. God zegene U, en late het U welgaan, edel land! woonplaats van vrijheid en eerlijkheid! Van U heb ik veel goeds genoten. Bij U heb ik veel goeds geleerd, *Naast God hebt gij mij tot datgene gemaakt*, *wat ik naderhand geworden ben*. Om mijne dankbaarheid te bewijzen, kan ik niets meer doen, dan dat ik voor U bidde. Ach! kon ik U nog slechts eens in mijn leven zien! Kon ik mij ten minste met U wederom ten volle verzoenen! Een pijl ging door mijne ziel, wanneer ik U verlaten moest, mijn hart werd verscheurd, toen ik van U werd afgerukt. Hoe dikwerf, hoe begeerig, hoe smachtend zag ik naar U met tranen in de oogen terug, tot dat uwe torens en paleizen van voor mijn gezigt verdwenen.'

De verdere levensloop van Reiske, behoort niet te dezer plaatse. Het zij voldoende te melden dat hij in 1756, door invloed van den graaf Wacherbach te Dresden tot rector der St. Nicolaas school te Leipzig werd aangesteld. Hij bekleedde dit ambt zestien jaren, en overleed den 14 September 1774. Hij huwde Ernestine Christine Muller, eene vrouw van uitstekende hoedanigheden en buitengewone geleerdheid.

Wij maakten melding van zijne zelfs-biografie. Deze verscheen door bezorging van Ernestine Christine Reiske met den titel: *D. Johann Jacob Reiskens von ihm selbst aufgesetzte Lebensbeschreibung* Leipzig, 1783. 8°. Achter de biografie volgen de lijsten zijner nagelatene handschriften en uitgegeven werken, en de door hem met verschillende geleerden gehouden briefwisseling, o.a. met F.L. Abresch, Bernard, P. Bondam, J.R. Ernst, J.D. Gaubius, A. Gronovius, G. Meerman, J.P. d'Orville, A. Schultens, J.J. Schultens, P. Wesseling, N.G. Schroeder.

Hij gaf o.a. in het licht; *Abi Mohammed Et Kasem Bascensis vulgo Haririi consessus XXVI Rakah s. variegatus*

dictus. E. cod. Ms. cum scholüs arabicis et versione Latina. Lipsiae 1737 4.

Taraphae Moallakah cum scholiis Nahas et versione Latina. Lugd. Bat. 1742 4.

Miscellanae observationes medicae ex Arabum monumentis Disputatio pro gradu Doctoris. Lugd. Bat. 1740. 4.

De overige 42 in getal werden te Leipzig gedrukt. De door hem vervaardigden Catalogus der Arabische handschriften, berust nog op de Bibliotheek te Leiden.

Zie, behalve zijn antolografie; *Vita Io. Jae. Reiskii srips. Io Georg Eckius*; *J. Reiskii Vita ab Sam. Frid. Nath. Moro scripta; Io Jac. Reiskii de vita sua Commentariolus* met de *Memoria Io. Aug. Ernesti. Orat. funeb. in obit. Io. Georg. Graevii*, het *Elogium T. Hemssterhusii*, ook uitgegeven door C. F r o t s c h e r in *usus juventutis*. Lipsiae 1826; Het *vita Reiskii* door E c k i u s of E c c i u s , komt ook voor in F.O. H a r l e s I *vita Philol*, *nostra aetate clariss*. T. IV; G, C. H a m b e r g e r i *Germ. erud.* Sect. II, p. 283. s. ed. prim. p. 605, 606; *ed. sec.*; C.G. G r u n e r , *Praef. ad Io. Jac. Reiskii et Io Ernest. Fabri Opuscula Medica ex Monimentis Arabum*, *et Ebraeornm* Halae, 1770 8; p. XIII-XXV; *Nov. Arab. Ep.* 1774 *Jul* p. 291-315, *Nova Bibl. Phil*. T. II, p. I; p. 162-118; H.A. S c h u l t e n s , *Orat. de studio Belg. in Liter. Arab.* p. 4. D. W y t t e n b a c h *Bibl. Crit.* vol. III, p. 1, p. 34; Saxe, *Onom*. T. VI, p. 543-545.; *Elog. Tib. Hemsterhusii*, *H. Vita*, *D. Ruhnkenu ed. Bergman* p. 272 W y t t e n b a c h , *Vita Ruhnkenii*, p 62, Dez. *Praef* van *Plutarchus*. T. I, p. 131; seqq.; B r u n c k , ad *Eurip. Hippol.* V. 317; D. R u h n k e n i i , L.C. V a l o k e n a e r i i *etalior. ad J.A. Ernesti. Epp.* Leipzig, 1772. D. R u h u k e n i i , *Opuscula*, Lugd. Bat 1823, T. II, p. 292, 343; K l o t z , in *Acta litter*, T. II. p. 392. 343, T. VI, p. 453; M e u s e l , *Gelehrtes Teutschland* en *Lexikon*. H i r s c h i n g , *Handbueh*. Over zijne. geleerde vrouw: *Gallerie edler Teutsche Frauenzimmen* T. II. *Biogr. Univ*. i.v. *Biogr. gènér.* i.v. *Bibl. rais*. T. 45 p. 337; I d e n s e e , *Oude en Middel. Gesch. v.d. Geneesk.* p. 321; S i e g e n b e e k , *Gesch. der Leidsche Hooges.*; S c h o t e l , *Gesch der Leidsche Bibl*. Ev. W a s s e n b e r g h , *Het Gedrag der Holl. geleerden omtrent Joh. Jac. Reiske gerechtvaardigd;* N i e u w e n h u i s , *Woordenb*. en *Aanh*. v. K a m p e n , *Bekn. Gesch. d. Kunst en Wetens*. D. II, bl. 258; D, III, bl. 166.

[Johan Frederik Reitz, Reits of Reiz]

REITZ, REITS of REIZ (JOHAN FREDERIK). In het laatst der 17e en begin der 18 eeuw bloeide J o h a n H e n d r i k R e i t z een Duitsch godgeleerde, die in zijn tijd door onderscheidene theologische schriften bekend, en op meer dan eene plaats werkzaam was. Hij is althans predikant en inspector geweest te Offenbach, tusschen Hanau en Frankfort, alsmede inspector der Hervormde kerken in het graafschap Solms. Om zijne sociniaansche gevoelens van zijne bedieningen ontzet, leefde hij beurtelings te Neder-Wesel, waar hij een kostschool stichtte, en te Terborg, een dorp in het graafschap Zutphen. Hij overleed in 1721. Zijn oudste zoon J o h a n F r e d r i k werd den 23 September 1695 op het slot Braumfels in de Westerau geboren. Na het onderwijs van den kandidaat in de godgeleerdheid Z e p p e r , en vervolgens dat van zijn vader op het gymnasium te Siegen, waar deze

tot rector benoemd was, en vervolgens te Wesel van den kandidaat Schmids genoten te hebben, begon hij aan het aldaar door zijn vader gestichte kostschool onderwijs te geven Vandaar begaf hij zich in 1714 naar Utrecht als onderwijzer van den jongen erfprins van Nassau-Siegen. Tegelijkertijd legde hij zelve zich op de letteren en de geneeskunde toe, en hoorde Vitriarius, P. Burman, Rad, Leusden, Joseph Serruner en Jac. Vallan. In 1718 verdedigde hij onder Serrurier eene Diss. *de triturationе alimentorum in ventriculo*. In het volgende jaar verkreeg hij een aanstelling als praeceptor aan de Erasmiaansche school te Rotterdam en in 1720 promoveerde hij te Utrecht tot med. dr, na de verdediging eener Diss. *de morbis divitum*. In hetzelfde jaar bood men hem het rectoraat te Zalt-Bommel aan. Hij sloeg dit aanbod af, gelijk ook het praeceptoraat der derde klasse bij de Hieronymiaansche school te Utrecht. Een jaar later werd hij praeceptor eener hoogere klasse aan het gymnasium te Rotterdam, en verkreeg zijn broeder Wilhelm Otto Reitz, toen praeceptor te Kleef, zijn praeceptoraat. In 1724 werd Reitz op nieuw, doch nu als conrector te Utrecht, beroepen. Hij aanvaardde die betrekking met eene oratio over de woorden van Terentius *provinciam cepisti duram*. Deze rede is niet gedrukt, maar wel zijne later bij openbare promoties gehoudene redevoeringen *de orgine gymnasii Hieronymiani* en *de bibliomania* (1738). In 1728 werd hem het rectoraat te Delft aangeboden, in 1740 werd hij, in de plaats Henricus Arntzenius, rector, en in 1745, na het overlijden van Jsaac Verburg, tot rector te Amsterdam benoemd. Hij bleef echter te Utrecht, waar bij door den magistraat tot buitengewoon hoogleeraar in de rhetorica en poëtica werd aangesteld. Hij aanvaardde deze betrekking met een oratie *de priscorum oratorum in dicendo libertate*. Tegen het einde van 1747 stierf de beroemde Arnold Drakenborch, en werd Reitz, op voorspraak van Willem IV, in zijn plaats tot gewoon hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid benoemd. Hij aanvaardde deze post met eene redevoering *qua demonstravit artium scientia carentem criticum hominem esse Platonicum*.

In 1750 werd hij rector magnificus, en legde die betrekking den 29 Maart 1751 neder met een rede *de censoribus librorum*. Den 20 Januarij 1752 hield hij eene *oratio funebris in obitum vir. clar. Jacobi Odei*, en in 1768, bij het neêrleggen van het rectoraat, *de emendandis academiis*. Hij overleed den 31 Maart 1778, in den ouderdom van 83 jaren.

Behalve deze *orationes* gaf hij in het licht: *De ambiguis*, *medüs contrarüs Ultraj*. 1736, p. 8. Zie *Acta erud. Lips.* 1738, p. 109.

S. Eerenaci apologia pro Horatio, *contra injustas accusationes censoris in diurno literario*, *sive Journal litteraire*, *anni* 1736, T. 23, p. 11 a p. 409-431; in *Misoell. observat. cit. in aucto-*

res veteres et recentiores 1737, vol. VIII; T. I, p. 179-201. *Graeae linguae dialecti Maittairii cum praefatione et fragmento inedito Apolloni Dyscoli*. Ultr. 1738, 8 maj.

Rosini antiquitates, met eene voorrede en eenige verbeterin-Amst. 1743, 4.

Eene uytvoerige Historie van Moskovien of oude en nieuwe staat van 't Russische of Moscovische Keizerrijk. Utrecht 1744, 4 d. 4.

Hij voltooide met zijn broeder K a r e l K o e n r a a d de beroemde uitgaaf der *Opera Luciani* door H e m s t e r b u i s en G e s s n e r aangevangen. (*Luciani Opp. Gr. et* L*at. c.n. Hemst. ed. J.F. Reitzio et cum Indice C.C. Reitzii*, Amst. 1743, ultra). 1746 IV voll 4.

Dit werk, waarvan hij misschien minder dank inoogste dan hij verdiende, wikkelde hem in een hevigen pennestrijd, ten gevolge eener hatelijke beoordeeling in de *Acta erud. Lipsiens*. bij welke gelegenheid hij en zijn broeder in het licht gaven: *Jo. Fred. et Car. Reitzii*, *apologia adversus criminationes Anonymi in Miscellaneis Lipsiensibus cum supplemento ad ambigua*. In 1747 bezorgde hij de eerste, en kort voor zijn dood, in 1774, de zesde uitgaaf van *Neoporti Rituum Romanorum succincta Explicatio*.

Ook gaf hij met V e r b u r g , doch zonder zijn naam, S u i k e r 's *Algemeene Geschiedenis* in het licht.

Hij vervaardigde ook Latijnsche gedichten. Bekend is zijn *Carmen seculare* (bij het eeuwfeest der Hoogschool 1736). Ook plaatste hij een gedicht vóór het werk van zijn broeder *de Itenere Zelandica*, een *epitaphium* op prof. S e r r u r i e r in *Boekz. der Gel. Wereld*, April 1742, bl. 658. Ook hield hij den 11 Julij 1766 een *Panegyricus Guil. V. Araus. principi dictus in Basilica majore*, en zette de Jubelrede van Drakenborch in het nederd. over (*Boetzaal* 1736 Aug. bl. 166).

Bekend zijn zijne *Themata*, die hij voor eigen gebruik had opgesteld, en buiten zijn weten op naam van zekeren T h e o d o r u s v a n G u l p e n bij v a n d e r S p e k te Rotterdam waren uitgegeven.

R e i t z viel van G u l p e n hevig aan in *Boekzaal* Febr. 1743 bl. 188, en deze verantwoordde zich op een wijze, die hem weinig eer aandeed. In 1753 verscheen een vierde met 150 exercitiënvermeerderde uitgaaf van dit Schoolboek; in 1760 een vijfde druk, getiteld: *Eenige honderd Themata*, *geschetst naar de regels van de Syntaxis en verdeeld in vijf classen*, *naar de verscheiden vorderingen der leerlingen. Met een toegift van moeijelijke Duitsche spreekwijzen in het Latijn vertaald*. Nog in dezer dagen is dit werkje door prof. B o s s c h a op nieuw bewerkt.

Zie S a x e , *Onom.* T. V, II p. 455, 456; *Anal.* p. 735; J.O. S t r o d t m a n n i , *Nova erudita Europa*; S. I, p. 1-13; part. IX, p.

85-89; Geanerus, *Isagoge*, T. II, p. 421; Heringa, *de Auditorio*, p. 132, 148, 206; Bergmanni, *annot. ad Ruhnk. elog. Hemst.* w. p. 331 seq; *Relat. Gotting de Libr. Nov. Fasc* II, p. 312, 348; Burmanni *Traj. erud.* p. 269, 323; Bouman, *Ges. der Geld Hoogesch.*, D. II, bl. 231, 237; Ekker, *de Hieronymusschool te Utrecht* 2e Ged. bl. 31 volgg.; *Boekz. d. Gel. Wereld*, D. II, bl. 718; *Bibl. te Water*, p. 370; Hambergers, *Geleh. Teutchland*, roo p. 939; Meusels *Nachtrag.* p. 399; *N. Gel. Europa*, T. I, p. 1-15; Hirsching, *Hist. Liter.* 85-89; *Handb.* c. V.; Rotermund, Mensels, *Lexic* XI p. 214 f.; *Biogr. Univ.* i.v.; *Nov. Biogr. Nation.*, i. v; Abcoude, *Naamr. Aanh.* bl. 176; Kobus en de Rivecourt.

[Wilhelm Otto Reitz]

REITZ (WILHELM OTTO), broeder van den voorgaanden, in 1702 te Offenbach geboren. Eerst, in zeer jeugdigen leeftijd, Praeceptor aan het Kleefsche gymnasium geweest zijnde, diende hij, vervolgens in steeds opklimmenden rang, van 1722-1736, dat van Rotterdam; tot dat hij in het laatstgenoemde jaar te Middelburg, eerst conrector, naderhand, in 1742, (bij het vertrek van zijn beroemden en geleerden neef F.L. Abresch) rector werd. Hier, waar hij ook den titel van Lector der regten had, overleed hij in 1768, tien jaren voor zijn genoemden broeder. Van zijne hand heeft men onderscheiden schriften, die hem niet slechts als een bekwaam letterkundige, maar ook als ervaren regtsgeleerde en meetkundige doen kennen. Men heeft aan hem de door Haubold geroemde uitgaaf te danken van Theophili *Antecessoris paraphrasis Graeca Institutionum Caes.* T. I *et* II, Hagae 1751. In de werken van de *Holl. Maats. der Wetenschappen te Haarlem* zijn verscheidene *mathematische* en *algebraische* verhandelingen van hem geplaatst, waarvan de meeste in het register der XII eerste deelen opgenoemd worden. Vergelijk eene soortgelijke verhandeling van hem geplaatst in D. I der *Verhandd. van het Zeeuwsche Gen. der Wetensch.* te Vlissingen, 1769. Het is eene opmerkelijke bijzonderheid, dat hij, die Duitscher van afkomst was, den *Belga Graecissans* (Rott. 1730 8^{o}) uitgegeven, en daarin zoo naauwkeurig het Nederduitsch met het Grieksch vergelijken kon.

Men heeft nog van hem:

Praelectionum in Gymnasio Medioburgensi prima Trias. Mediob, 1737 8^{o}.

Eerste drietal van openbare lessen in het recht, *uitgesproken in de gewoonlijke Hoorplaats d. Doorl. School te Middelb.* Middelb. 1737.

Annotationes sporades. 1739 8^{o}.

Variantes lectiones in Justit. Justiniani 1744-1745.

Bij T.V. van den *Thes.* van Meerman, *Basilicorum lib. IV inoditi*, *nempe*, XLIX, L, LI et LII.

Zie Saxe, *Onom.* T. VI, p. 458, 735; Haubold, *Institut. Juris Rom. Lit.* p. 205; Bouman, *Ges. d. Geld. Hoog.* D. II. bl. 252; Kobus en de Rivecourt; *Boekz. d. Gel. Wer.* 1737. b. bl. 83; *Bibl. Hagana Cl.* XI. p. 612. *Bibl. Univ.*

[Karel Koenraad Reitz]

REITZ (KAREL KOENRAAD), broeder van Johan Frederik en Willem Otto, werd in 1708 te Terborg in Gelderland geboren en genoot tot zijn 12e jaar het onderwijs te Nederwesel. In 1720 nam hem zijn oudste broeder mede naar Rotterdam, waar deze toen praeceptor was, en vervolgens naar Utrecht, waar hij zich vooral in de Grieksche en Latijnsche talen oefende. In 1726 sloeg hij het rectoriaat aan de Latijnsche school te Goes af, doch bij eene herhaalde beroeping, in 1730, nam hij ze aan. In 1739 werd hij tevens hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid. In 1741 werd hij rector te Gorkum en 1747 te Harderwijk, waar hij in 1748 ook tot buitengewoon en 1754 tot gewoon hoogleeraar in de letterkunde werd benoemd. In 1757 werd hij eedshalve doctor in de wijsbegeerte, meermalen geheimschrijver van den senaat, tweemaal rector magnificus. Hij overleed den 13 September 1773, in den ouderdom van 64 jaren en 3 maanden. Zijn uitvoerig *Lexicon* op *Lucianus*, in het 4de deel van diens, door J.F. Reitz bezorgde uitgaaf, is, hoeveel er ook thans op aan te merken valt, een werk van geduld, vlijt en geleerdheid. Ook zijne overige geschriften droegen blijken van grondige kunde, maar nog meer zijne versen van de groote gemakkelijkheid, waarmede hij zijne gedichten in Latijnsche, somwijlen in Grieksche dichtmaat wist te kleeden.

Ten onregte wordt het werk *de ambiguis mediis et contrariis* hem toegeschreven. Beide broeders verdedigden het gezamentlijk in *Apol. adv. criminationes Anonym.* in *Misc. Leps.* Traj. 1752, gevoegd bij den vermeerderden druk van het geschrift zelf. Strodtmann en Hamburger hebben zijn kleinere geschriften vermeld, o.a. zijne uitvoerige gedichten, getiteld *Carmen heroicum de belli laboribus pace Aquesgranensi feliciter finitis*. Hard. 1749 4°. en *Elegia de itincre Zeelandico publice recitata quum Gymnasii Velavici curum susciperet* Harderw. 1747, *Oratio de plagio literario.* Hard. 1755 4°.

Zie J.C. Strodtmann, *N. Gelehr. Europa.* Th. VII. p. 586-598; Hamberger, *N. Gelehr. Teutschl.* Th. II. S. 349 (1ste Ausg) p. 600 (zw. Ausg.) S. 1468 (drt. Ausg.) Saxe, *Onom.* T. VII p. 106, 107; *Nova acta erud.* 1747, *Julio* p. 405; Bouman, *Ges. d. Geld. Hooges.* bl. 252 volgg; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. II. bl. 369; *Bibl.* te Water, p. 370; Rotermund; Hisschings *Handb.*; Bauer, *Hwtb.*; Meussels, *Lex.* XV. p. 216; *Biogr. Univ.*; *Nouv. Biogr. génér.*

[J. Reitsma]

REITSMA (J.), med. dr., schreef: *Eenvoudig middel om eene electrique batterij bij derzelver hoogste belaading*, *voor het breken der flessen enz*, *te bevrijden*, in *Nieuwe Algem. Vad. Letteroef.* 1791, D. I St. 2, bl. 23,

Zie Holtrop, *Bibl. Med. et chir.*; p. 291.

[Jan Frederik Reitz]

REITZ (JAN FREDERIK), zoon van Joannes Reitz cornet

in dienst der Vereenigde Nederlanden, Zijne moeder was een zuster der beide gemelde rectoren te Utrecht. Hij ontving zijne opvoeding ten huize van zijn oom Jan Hendrik, en bezocht de Latijnsche School en de Akademie te Utrecht. In 1775 werd hij van Amersfoort, waar hij prorector was, naar Utrecht als praeceptor der laatste klasse beroepen. Toen zijn oom emeritus was geworden, viel het oog van curatoren op hem. Hij bekleedde van 1769-1801 het rectoraat.

Zie Ekker, *de Hieronym. school te Utr.* bl. 39.

[F.F. Reitz]

REITZ. (F.F.), med. dr. schreef *Bericht van eene belette doorzwelging* in *Verh. der Holl. Maats te Haarlem* 1776. D. V, bl. 460.

Zie Holtrop, *Bibl. med. et cher.* bl. 291.

[J.v.H. Reiz]

REIZ (J.v.H.), med. dr, studeerde te Utrecht, en schreef eene Dissertatie de *morbis pauperum* Traj. ad Rh. 1752 4°.

Zie cat. Bibl. *Med. C. A, à Roy* T. III, p. 1420.

[Cornelis de Rekenare]

REKENARE (CORNELIS DE) werd in 1562 te Hulst, volgens anderen te Gend, geboren. Blommaert vermeldt hem onder de geleerde Gentenaren. In zijn jeugd was hij aldaar boekdrukker en woonde te Putte in de Witte Duive. In 1582 beschreef hij de plechtige inhuldiging van den hertog van Alençon, die hij bijwoonde, en gaf haar uit, met den titel: *De eerlicke inkomste van onzen ghenadighen ende geduchten heere Françoys van Vranckrijke*, *in zijne vermaerde hoofdstad van Ghendt*, *den* 20 *April* 1582 *Ghendt. bij Cornelius de Rekenare* 1582, ook in het Fransch vertaald, en uitgegeven tenzelfden jare, heruitgegeven in 1841 door A Voisin, en gedrukt bij C. Annoot - Braeckman.

Toen de Spanjaarden, onder 't geleide des hertogen van Parma, de stad Gent tot de overgave dwongen, werd bij artikel IV, den Hervormden, die tot het Katholicismus niet wilden overgaan, twee jaren toegestaan om hunne zaken in orde te brengen en naar een ander land heen te trekken. De Rekenare, die in den nieuwen godsdienst was opgevoed, verliet zijne geboortestad, en begaf zich naar Dordrecht, waar hij reeds als Philoloog, Latijnsch en Vlaamsch dichter vermaard, door de Latijnsche dichters Adriaan en Damas van Blijenburgh den geleerden pensionaris Joost de Menyn en dr. Franciscus Marcellus met open armen outvangen en terstond als conrector aan het Gymnasium geplaatst werd.Daniël Demetrius,Gideon Junius,Petrus Johannes Pylius, Leonard Casembroot,Raphaël Alendorp,Gerardus Johannesz. Vossius, Martinus Pylius, Johannes Narsius en Antonius Aemilius waren zijne leerlingen. Van Dordrecht vertrok hij naar Amsterdam, waar hij

het rectoraat tot zijn dood toe (12 Julij 1629), waarnam. Dikwerf werd hij aldaar door zijne Dordsche vrienden, ook door D a n i ë l H e i n s i u s bezocht. Deze vervaardigde ter zijne eere menig gedicht, en arbeidde ten zijnen huize aan zijne uitgaaf van *Theocritus*. Zijn zinspreuk was: *Elck sy syn selfs Rekenare*. Hij schreef een Latijnsch vers in het Album van N a r s i u s en deze een bijschrift op zijn beeldtenis. Zijne Grieksche en Latijnsche gedichten zijn verspreid voor en in de werken zijner tijdgenooten b.v. in R e v i i *Daventria illustrata* p. 544 op het vertrek van P. Toussain naar Frankendaal, *Carmen in rectoratum Martini Pylii* en een ander in M. P y l i i *poëmata*, p. 68-86. In de Bibliotheek van E m t i n c k, heer van Noordwijkerhout, vond men van hem *Fragmenta Poetarum veterum Latinorum.... digesta.... ab Henrico Stephano.... Illustrata* 1570) met miss. aanteekk. van R e k e n a r e. D a v i d L i n d a n u s spreekt met lof van hem in zijn *Ode* over de Grieksche dichters, geplaatst voor de treurspelen van J. van L u m m e n v a n d e r M a r c k.

Zie *Artycklen ende conditiën by syn H. den Prince van Parme etc. gheaccord. der stadt van Ghendt ende inghesetenen van diere*, *den* 17*den Sept. Ghendt. Corn. de Rekenare. Met Gaultier*, *woen. in de Breydelsteghe by de Brughstrate*; D. H e i n s i i, *Poëm.* (ed. 1649) p. 370-371; (ed. 1649). J. N a r s i i, *Alb. Amic.*; Dez. *Miscell.* p. 124; G.J. V o s s i i, *Epp.* p. CCXLIX; S a n d e r u s, de Gandav. (1753). p. IV, p. 295 en 1340; V a l. A n d r e a s, *Bibl. Belg.* p.; P a q u o t, *Mémoiree*, T. I, p. 594; B l o m m a e r t, *de Ned. Schrijvers van Gent* bl. 183, 184; S c h o t e l, *Ill. School*, bl. 21, 25, 217; Dez. *Avondst.*; K o b u s e n d e R i v e c o u r t.

[Bartholomeus Rekker]

REKKER (BARTHOLOMEUS), in 1768 te Vlissingen geboren, werd tot den koophandel opgeleid, doch oefende zich in de letter- en dichtkunde. Hij vestigde zich te Amsterdam, waar hij die oefening voortzette onder leiding van den boekhandelaar P.J. Uylenbroek en anderen. Hij zette eenige tooneel- en blijspelen van I f l a n d en K o t z e b u e over, en gaf twee bundels losse dichtstukjes, voor eigen rekening in druk. Enkele stukjes vindt men in tijdschriften en almanakken, o.a. één getiteld: *De onbestendigheid*, geplaatst in het *Letterk. Mag. v. Wetenschap*, *Kunst en Smaak*. Hij was geen dichter van hooge vlucht en overleed in 1844 te Baarn.

Zie v a n d e r A a, *N.R.A.C. Woordenb.* K o b u s en de R i v e c o u r t; M u l l e r, *Cat. v. portr.*

[Adrianus Reland]

RELAND (ADRIANUS). Zie REELAND (ADRIANUS).

[Casper Rem]

REM (CASPER), Zie R e m i g i u s (C a s p a r).

[Hans Rem]

REM (HANS). Deze kunstgraveur bloeide in de XVII eeuw te Amsterdam. Hij ontving octrooi om te mogen drukken *De aencompste van des vijandts galleyen ende hoe deselve overseylt ende gestrandt zyn*.

De victorie die Godt den lande gelieft heeft te verleenen, *tegen des vyants galleyen voor het gat van der Sluys*.

Zie *Res. d. Staten-Generaal* 7 Nov. 1612; Dodt. *Archief*, D. IV Kramm.

[Rembrand Hermanszoon Vanrijn]

REMBRAND HERMANSZOON VANRIJN, zoon van Herman Gerritsz. van Rijn en Neeltje Willems, dochter van Zuidbroek, werd hoogstwaarschijnlijk den 15 Julij 1608 te Leiden in de Weddesteeg bij de Wittepoort in eenen moutmolen geboren. Zijne ouders waren welgestelde lieden, die hem geen onaanzienlijk vermogen[1] nalieten. Zij zonden hem naar Leiden ter schole met plan om hem later in het Latijn te laten onderwijzen en hem alzoo tot de studie op te leiden. Doch reeds vroeg voelde hij een bepaalde neiging voor de teeken- en schilderkunst, en werd bij Jacob Isaakszoon van Swarenburg, een onbekend schilder, ter opleiding in die kunsten toevertrouwd. Hierna werd hij te Amsterdam besteld bij Pieter Lastman, door Vondel den Apelles zijner eeuw genoemd. Een half jaar later, zette hij zijne studiën voort onder den Haarlemschen schilder Jacob Fines, van wien hij kort daarna naar de ouderlijke woning terugkeerde. Hier oefende hij zich zelve in de beoefening van teekenpen en penseel en verwierf spoedig zulk een vermaardheid, dat men hem menigmaal naar Amsterdam ontbood tot het maken van portretten. Zulks had ten gevolge, dat hij zich in 1630 in deze stad neêrzette. Hij kocht er, na verschillende huizen bewoond te hebben, in de Sint-Anthonie-Breestraat, en wel op dat gedeelte der straat, dat thans de Joden-Breestraat wordt genoemd, een huis, waarin hij een goed deel van zijn overigen leeftijd van doorbragt en de meeste zijner uitnemende werken vervaardigde. Laatstelijk werd een huis op het eind der Rozengracht, tegenover het oude-Doolhof door hem bewoond. In 1634 trad hij in den echt met Saskia Ulenburgh uit een zeer deftig en aanzienlijk Friesch geslacht, dochter van Rombertus Ulenburgh, pensionaris en burgemeester van Leeuwarden, en later raadsheer in het Hof van Friesland. Zij overleed reeds in het midden van Junij 1642, na hem twee kinderen, een vroeg gestorven en, Titus van Rijn, die ook voor de kunst werd opgeleid, doch als zoodanig niet uitmuntte, geschonken te hebben.

Weinig is er van het leven van Rembrand opgeteekend. Hij leefde slechts voor zijne studiën en het onderrigt zijner leerlingen; van 1630 tot zijn einde woonde hij voortdurend te Amsterdam, verliet slechts zeldzaam die stad, en zeker nimmer om een buitenlandsche reis te ondernemen. In 1656 trof hem een groote ramp. Zijn boedel werd verklaard te zijn in staat van kennelijk onvermogen en kwamen diensvolgens zijne goederen aan de desolate Boedelkamer. Zijn huisraad lijnwaad, schilderijen en teekeningen, kortom al wat hij bezat,

(1) O.a. een huis te Soeterwoude.

werd daarop bij executie verkocht. Vervuld van smart over het geleden verlies, trok hij zich sedert dien tijd in eenzaamheid en stille afzondering terug, en werd sedert zoo weinig bij de wereld meer opgemerkt, dat men lang in volkomen onzekerheid verkeerde omtrent de plaats, waar hij overleed. Sommigen vermoedden dat hij in Engeland, anderen dat hij te Stokholm was gestorven. Eindelijk bleek het dr. P. Scheltema, aan wiens Rembrand wij de meeste levensbijzonderheden ontleenden, dat hij in 1669 te Amsterdam op de Rozengracht is gestorven en den 8 October van dat jaar in de Westerkerk aldaar is begraven. Rembrand werd vroeger voorgesteld als iemand van onbeschaafde zeden, die zijne uitspanning zocht bij lieden van de laagste volksklasse, als een mensch, overgegeven aan hebzucht en geldgierigheid en tevens, hoe vreemd het ook schijnen mogt, niet vrij te pleiten van spilzucht en verkwisting. Dr. Scheltema heeft echter deze lasteringen op voldoende en bevredigende wijze wederlegd. Hij genoot de vriendschap en het vertrouwen van den beroemden hoogleeraar Nicolaas Tulp, en van diens schoonzoon Jan Six; Jeremias de Decker noemde hem zijn vriend.

Rembrand was, wat hij geworden is, geheel alleen aan zijn voortreffelijken aanleg verschuldigd, en naar waarheid verklaarde Immerzeel in zijne lofrede op hem (bl. 9): ‘Rembrand kon alleen door Rembrand worden voortgebracht.’ Hij bediende zich van twee verschillende wijze van schilderen. Tot zijn vroegeren leeftijd behoort de meer uitvoerige manier, eenigzins zweemende naar die van Frans van Mieris; tot zijne latere levensjaren de meer stoute en breede penseelsbehandeling, die men in vele zijner portretten opmerkt; van beide manieren zijn uitstekende proeven in de Museums te 's Hage en te Amsterdam ‘On peut admirer Rembrandt (schreef Arsène Houssaye) dans tous les musées d'Europe; mais c'est à la Haye et à Amsterdam, qu'il faut aller saluer son génie: *La leçon d'anatomie* et *La ronde de nuit* sont l'expression la plus vive et la plus éloquente de ses deux manières’. Naar het gevoelen van bevoegde kunstkenners bestaat de groote voortreffelijkheid van Rembrands arbeid vooral in treffend effect, krachtig koloriet en meesterlijke bewerking. Zijne beelden schijnen niet op het doek geplaatst, maar daaruit op te rijzen en in levende gestalte tot ons te naderen. Meer dan iemand verstond hij de kunst de voorwerpen in het meest treffende licht te stellen, en hunne kleuren, zonder overdrijving, sterk te doen spreken. Hij wist de oogenblikken, waarin de natuur zich het schoonst en meest schilderachtig voordoet, behendig waar te nemen en hare juiste verwen alsdan met vlugge hand op het paneel over te storten. In zijn koloriet streefde hij Titiaan op zijde. Niet minder muntte hij als etser dan als schilder uit; hij schilderde als 't ware op het koper, en

wist, even als aan zijne schilderijen, ook aan zijne platen die kracht en helderheid bij te zetten, waardoor een zachte gloed en fluweelachtige toon over deze verspreid ligt. Bartsch telt van hem 376 tusschen 1628 en 1661 gegraveerde platen op. Een der zeldzaamste collectiën er van bezat wijlen den baron Verstolk van Soelen. Voor zes teekeningen van dezen meester werd op de verkooping van Jacobus Vos *f* 4,107.00 betaald, waaronder een die *f* 1,430.00 opbragt. Op eene in deze tijden te Londen gehouden verkooping werd voor een fraai drukje van het *Portret van Tolling f* 2,840.00 betaald. Tot zijne leerlingen behoorde Samuel van Hoogstraten, Gerard Dou, Ferdinand Bol, Gerrit Flink en Gerbrand van den Eeckhout.

Een schrijver dezer eeuw, Solry, die eene *Poétique des Arts* heeft geschreven, noemt Rembrand den Shakespeare der schilderkunst, en Shakespeare den Rembrand der poësy. 'Point de goût (schreef hij, deze paralel voorstellende) mais tant de vérité! point de noblesse, mais tant de vigéur! point de grace, mais tant de coloris!' Pelkington schreef: 'Het had few aequales and no superiors.'

In 1852 is er te Amsterdam een standbeeld voor Rembrand opgerigt. De plegtigheden, die daarbij plaats hebben gehad, zijn door Kramm, Scheltema en Gerard de Nerval, de laatste in de *Revue des deux mondes*, beschreven.

Zie Houbraken, *Schoub.*, D. I, bl. 254; J.C. Weyerman, *Leven der Sch.*; de Piles, *Leven der vermaarde Sch.*, bl. 395; van Eynden en van der Willigen, *Gesch. der Vad. Schilderk.*, D. I, bl. 389; van Gool, *den. Schoub. der Ned. Sch.*, D., bl; G. Hoet, *Aenm. op het Schouwb. der Ned. Kunsts.*; Le Comte, *het Kunstk. der Bouw-*, *Sch.-*, *Beeldh.- en Graveerk.* Utr. 1744-1745. 2 d.; in 't Fr., Brux., 3. t., 1702; S. van Hoogstraten, *Inl. tot de Hooges. der Schilderk.*, bl. 273; Orlers, *Bes. v. Leiden*,; Wagenaar, *Beschrijv. v. Amst.*, D. II, bl. 385; W.N. Plypers, *Levenss. v. Remb. v.R.*, Amst. 1842; E. Quinot, *Remb. v.R. als Kunsten. besch.*; *Lev. v. Ned. Mannen en Vr.*, D. I, bl. 133; A.V. Lee, *iets over Rembr.* (*Leesk.* 1852; D. II, bl. 142), m. portr.; P. Scheltema, *Redev. over het lev. en de verd. van Rembr. v. Rijn*, Amst. 1853, met portr,; W.I.C. Rammelman Elzevier, *over de ouders en de geboortepl. van Rembr. v.R.* (*Alg. Konst- en Letterb.* van 1851, van 9 Mei, No. 19, bl. 205-298); *Puiaant. te Amst. van huw. eeniger voorname mannen*, *zoo als Abr. Bloemaert*, *J.v. Vondel*, *Rembr. v.R. en and.* (*Hist. gen Chron.* 5 jg. bl. 60); *de vrouw van Rembr. Bijzonderh. omtrent het huw. van den sch. Remb. van Rijn te Leiden*, *met Saske Ulenburgh van Leeuwarden*, *door* W. Eekhoff. (*Europa*, Amst. 1862) Collot d'Escury, *Hollands*, *rocm in kunsten en wetensch.* D. I, bl. 87, 88, 150, 210, D. II, bl. 126, 127, 128, 267; C. Josi, *Ber. Cat.*, bl. 12; *Cat. van de eenigste en volk. verz. der Prentk. van Rembr. met al haare verand.*, *zamen* 655 *pr. van den heer Am. de Burgy.* 's Hage, 1755; *Meded. van twee eigenh. brieven van Rembr.*, *door Six*, *in het Inst. of Versl. en meded.*, *uitg. door de* 4° *kl van hel Kon. Ned. Inst.;* Schinkel, Vosmaer (*Ned. Spect.* 1866) en Kolloff (*Raumers Tusschenbuch*, 1856) hebben brieven van Rembr. in het licht gegeven. Verg. Vosmaer.

Rembrandt, *etc. sa vie*, pag. 112. Sniv. Een brief van Rembrand, werd op de verkooping Verstolk voor *f* 249 verkocht. J. Immerzeel, *Eofrede op Rembrandt van Rhijn*, (*Holl. Maats. van Fr. K. en W.N.W.* D. I, bl. 477); mr. J. van Lennep, *Rembrandt van Rijn* (*Hist. Schets*) Immerseel, *Gedichten*. D. II, (R. *Voorspoedige reis*) Andel, *Lof der schilderk.* Leyden, 1642; Pets, *Gebr. en Misbr. van het tooneel.* J. de Decker, *Rijmoeff.*; Heiblocq *Farrago Lat. Belg* Vondels *Werken* (uitg. van Lennep), D. III, bl. 170; D. V, blr 515-770; D. IV, bl. 383; D. VII, bl. 16; D. D. IX, bl. 256; Huijgens *Gedicht.*, bl. 75; J. Vos, *Gedicht. Dietsche warande*, D. VII, le Afl, bl. 92 (1864). Immerzeel, Kramm, Hoogstraten. Kok; Nieuwenhuis; *Woordenb. der Zamenlev.*; Kobus en de Rivecourt; *Nav.* D. I, 191, 275, 333 D. III, bl. 78 D. VIII, bl. 282, 31; bl. 299; D. X, bl. 34; D. V, bl. 215. *Chr. v.h. Hist. Genoots.* Muller, *Cat. v. Portr. Bijv. v.h. Alg. Hbl.* 27 Mei (dag van het Rembrandts-feest), waarin breedvoerig over Rembrandt en zijn kunst gehandeld wordt, en besloten door een gedicht van den heer J.A. Alberdingk Thijm, getiteld: *Een Harptoon in het akkoord der Rembrandts-hulde*. Mr. C. Vosmaer, *over de Grenzen* (*Ned. Spect.* 1862, 1863); Dez. *Een Pelgrimst. naar de Weddest.*; Dez. *De ged. der Tijdgen. over Rembr.* (*Kunstkr.*); *J. Six en Rembr.* (*Kunstkr.*); *Rembr. H.v. Rijn*, *ses préc. et ses ann. d'appr. La Haye*, 1863; *Rembr. H.v. Rijn*, *sa vie et set oeuvr. La Haye*, 1869; hier achter *Cat. Chron. des Oeuvr. de Rembr. v. Rijn* (p. 411-525); Ath. Coquerel, *Rembr. et l'indiv. dans l'art*, Par. 1869; Dez. *Lib. Etud.* Par. 1868, 8°.; J. Renouvier, *des typ. et des man. des maîtr. grav.*; St. Germain, *Guide des amat. de Tabl. pour les écoles Allem.*, *Flam. et Holl.* T. I. p. 289; Ch. Blanc, *Hist. des Peintr.* 3e edit. 1855; Dez. *l'Oeuvre compl. de Rembr. décr. et comm.* Par. 1868. 2 v., 8°.; Dez. *l'Oeuv. de Rembr. repr. par la photogr.* in fol. Par. 1853-57; *Gramm. des arts du dessin.* Par. 1867, 8°. *Taitré Phil. de l'art dans les P.-B.* Par. 1869. 12°. *Abr. de la vie des plus fameux peintn.* Amst. 1774 8°.; J.v. Dijk, *Descr. art. et hist. de toutes les peint. de l'hôtel de ville d'Amst.*; *Cat. des mus. d'Amst.*, *Rott. de Dresd.*; *Cat. de l'ino. et seule compl. coll. des est. de Rembr.* la Haye, 1775; d'Argenville, *Abr. de la vie des plus fam. peintr.* etc.; Descamps, *vie des peintr. Flam.*, *All. et Holl.* Par. 1753-63. 4°. et 8°. *Dict. Univ.*; Dr. Hoeffer, *Biogr. gen.* T., p. 41; *Biogr. Univ.*; Ger. de Nerval, *des fêtes de Mai en Holl.*; *en Rev. des deux mond.* T. II, p. 1192-1211, 1852; Maxime du Camp, in de *Rev. de Par. Oct.* 1857; Gust. Planche, *Etud. sur les arts;* Lastman, *la vie des peintr. Flam.*, *All. et Holl.* T. I, p. 243; Th. Gautier, in de *Mon. Univ.* 1858; *Cab. de l'Am.*, IV; F. Villot, *Not. des tabl. du Louvre;* Gersaint, *Cat.*; Quentin de Lovangère en and.; W. Burger, *Murs. de la Holl.*; *Gal. d'Arenb. à Brux.*; Dez. *Trés d'ars exp. a Manch. en* 1857, 12°.; Dez. *Les vent. pub. à Par.* (*Indép. bel.* 22 *Févr.* 1861); Dez. *Gén. de Rembr.* (*l'Art.* 18 *Juill.* 1858); Dez. *les Rembr*, *de Buckingh.-Pal.;* Dez. *les Rembr. des coll. part. d'Amst.*, *les dess. de Rembr. au Br. Mus*, (*Rev. Germ.*); Dez. *un tour en All.* (ib. 1861, 28 *Févr. et* 31 *Mars*); Dez. *les nouv. tend. de l'art* (*Rev. Germ.* 1 *Janv.* 1862); Dez. *Mus. de la Holl.*, *Amst et la Haye*, Par. 1852, 12°.; Dez *Rembr. Disc. sur sa vie et son genre avec un gr nombr. de doc. historq. par Scheltema*, *publ. et ann.*, Par. 1806. In 1869 hield zich Burger met een werk over Rembrandt bezig. *Remb. l'homme et ses oeuv.*; *Man. de Kuyler*, *trad. en Angl. et comm. par Edm. Head.* T. I, p. 235; *Cat. rais. de tout. les estampes. qui form. l'oeuvre de Rembr. et mis au jour*, *avec les augm. nec. par les sieurs Stelle et Glomy*, Par. 1751; *Suppl. au Cat. rais. de M.M. Gersaint Stelle et*

Glomy de tout. les pièc. qui form. l'oeuv. de Remb. par P. Y v e s . Amst. 1756; *Cat. rais. de tout les est. qui form. l'oeuv. de Remb. et ceus de ses princ. imit comp. par les M.M. Gersaint*, *Stelle*, *Glomy et P. Yver*, *nouv. ed. ent. réf. par A. Bartsch*, Vienne, 1797, 2 v. 4°.; M. d e C l a u s s i n , *Cat. rais. de tout. les est. qui form. l'oeuv. Remb. et des princ. pièc. de ses élèv.* Par 1824-1828. 2 vol. 8°. *av.* Portr.; A l v i n , *La vie de Remb. v. Rhyn* (*Bull Ac. R. Br.* XX, 2 *part.* p. 227); *Ess. sur la peint.* (*le Comte* Orloff) *en Italie. dep. les temps les plus anc. jusqu'à nos jours*. Par 1823. T. II, p. 66; *V. Hugo et Remb.*, *à prop. de l'hom. qui rit*. (*Rev. Britt.* Par. 1869, p. 295; H u b e r , *not. gén. des grav. div. par nat.* Dresde et Leipz. 1787; F. B a s a n , *dict. des grav. anc. et mod.* Par. 1767; Le Marq. d'A r g e n s , *Refl. sur les diff. éeol. de peint.* Par. 1752; J.B. D e s c a m p s , *Voyage pitt. de la Flandre etc.* Par. 1769; F é l i b i e n , *Entr. sur les vies et sur les ouvr. des plus exc. peint.* 5 t. 12°. Lond. 1705. In 1800 werd op het théatre *des Troubad*. te Parijs een blijspel vertoond: *Remb. ou la vente après déces*; John B u r n e t , *Remb. and his works compr. a short acc. of his life*. Lond. 1840, 4°. (met 19 illustr.); ibid. 1859 E.F. G e r s a i n t , *Descr. Cat. of the works of Remb. v. Rhyn*, *with some acc. of his life*. Lond. 1752, 12°. (Oxf.); D a n i e l D a u l b y , *Descr. Cat. of the works of Remb and of his schol Bol*, *Liev. and van Vliet*, (met voorr. van W i l l i a m R o s c o e . Liverp. 1795. Portr. (Oxf.) W i l s o n , *a Cat of the prints of Remb.* Lond. 1844; *A Review of the lives of some of the most emin. paint. by S.J. Nieuwenhuis*. Lond. 1834; *A Cat. rais. of the works of Dutch and Flemish paint. etc. etc. by J. Smith.* Part. VII. Lond. 1836; M. P i l k i n g t o n , *Dict. of paint.* Lond. 1770; Sandrart, *d. Teuts Acad.* Nürnb. 1675, 2 Th. G C N a g l e r , *Leb. u. Werken der Mal. und Rad. Remb. v. Rijn.* Munch. 1843, 8°. G. R a t h g e b e r , in *Ann. der niederl. Mal. und Kupferstecherk.* Gotha, 1835; N a g l e r , *Neues allg. Künstler-Lex.* B. XII, s. 411; K ü g l e r , *Ges. der Mal.* Th. II, s. 176; E. K o l l o f f , in *Hist. Taschenb*, van v. R a u m e r ; Dez., *Remb. Leb. und Werk. nach neuen Act.-St. ges.* Ald. 2e S.Th. V, (1854) S. 401; W. W a a g e n , *Die Gem. Samml. in der kaiserl. Ermit. zu St. Petersb.* Munch., 1864, 8°.; M u r a n v i l l e , *Remb.*, in *Oesterr. Bl.* 1846, N. 157; E r n s t F o r s t e r , *Ges. der deuts. Künst.* Leipz. 1800. Th. III, S. 130; T e r v i l l e , *Ges. der zeichn. Künste in Deutschl.* T. III, p. 122, *Conv. Lex.* T. V; *Verzeich. der Gem. in der chürf. Gall.* (Dresden) S. 39.

[Titus Rembrand]

REMBRAND (TITUS), zoon van den vorige, en diens tweede vrouw beoefende de schilderkunst, doch niet gelukkig. Hij werd in 1641 te Amsterdam geboren, huwde M a g d a l e n a v a n L o o , waarschijnlijk dochter van Dr. A l b e r t u s v a n L o o en C o r n e l i a R o m b e r t u s dochter U l e n b u r g h , en overleed in Sept. 1668.

Zie H o u b r a k e n ; S c h e l t e m a ; *Verh.* bl. 60; *Biog. mod.*

[Dirk Rembrandz of Rembrantz van Nierop]

REMBRANDZ of REMBRANTZ VAN NIEROP (DIRK), een vrij bekwaam, wis- en sterrekundige, werd in 1610 of 1615 geboren te Nieuw-Niedorp, gelegen niet ver van de Zuider-zee, in het arrondissement Alkmaar. Hij was, zoo men zegt, schipper of schuitevoerder van beroep, die in zijn tijd veel heeft bijgedragen tot uitbreiding van de zeevaartkundige wetenschappen, zoo als uit zijne in het licht gegeven werken

kan blijken. - Zonder behulp van eenig leermeester had hij, door het lezen en bestuderen van de destijds bestaande Neder- en Hoogduitsche wiskundige

leerboeken, zich geoefend, somtijds raad vragende aan C. Huygens en Descartes, waarmede hij kennis had gemaakt en bevriend was. Hij was het leerstelsel van Copernicus toegedaan en een ijverig voorstander van diens leer.

Hij schreef:

Nederduytsche Astronomie, *dat is*, *onderwys van den loop des hemels*, *leerende het vinden der plaetsen en bewegingen der vaste sterren*, *son en maen*: *als oock haer eclipsen of verduystringen: item den loop der planeten*, *welcke door rekeningh*, *en oock tuygh-werckelyck met een Planeetwyser dengewesen wordt. Hierby gevoeght een Aenhang*, *dienende tot naerder verklaringhe over den loop der planeten. Als oock eenighe voorbeelden der son-eclipsen*, *welke rekening door verscheyden voorbeelden ghetoont wordt. Alles net en vermakelyck*, *niet alleen voor de liefhebbers der kunst*, *maer oock voor schippers en stuyr-luyden. Beschreven door Dirck Rembrantz van Nierop*, *liefhebber der Mathematische konsten*. - Harlingen, 1653 4°. *Ende nu met den tweeden druck overghesien*, *verbetert ende vermeerdert*, *by denzelfden Autheur*, *als oock een gedruckten Planeet-wyser*. Amst. 1658. 4°. Haarl. 1693. 4°. Met houtsn.

Tydsbeschryving der wereldt. Amst. 1659. 12°.

Wiskonstige Rekeningen en beschryving der Zonnewysers. Amst. 1659. 12°.

Des Aerdryks beweging, *en der sonne stilstant*. 4°.

Eenige Oeffeninge in God-lycke, *wiskonstige en Natuerlycke dingen*, *waer in dat gehandelt wordt*, *ten eersten van des werelts scheppinge; ten tweeden*, *een meetkonstige beschryvinge des geheelen Aertkloots; ten derden*, *het maecksel van alderhande kaerten; ten vierden*, *van de cometen of staert-starren*, *haer verschyninge*. Amst. 1669. 4°.

By-voegsel op de Nederduytse Astronomia en sonne-stilstant, *welcke zyn eenige Aenteyckeningen dienende tot verbeteringh en vermeerdering desselfden*, *en dat so wel op d'eerste als tweede druck deser Astronomia*, *waermee dat die vermeerdert zyn mel een nieuwe uytreeckening op de Planeet Mercurius*, *voortkomende uyt de twee waergenomen samen-standen en de sonne*, *gedaen by P. Gassendus en J. Hevelius*. Amst. 1677. 4°.

Konst der Stuurlieden 1697 4°.

Rekening der Driehoeken. Amst. 12°.

Dirk Rembrantsz is in 1662 in zijne geboorteplaats gestorven, waar hij vermoedelijk ook begraven is. Zijn portret komt in houtsnede voor in een zijner geschriften.

Zie Paquot, *Mémoires* etc. T. II. p. 104, 105; *Biogr. Univ. auc. et mod. redigée par une Soc. des gens de lett.*; *Biogr. Univ. Biogr. génér. par D. Hoefer*; Jöcher; Poggendorff, *Handw. zur ges. der exacten wissenschaften*, i.v.; Collot d'Escury. *Holl. Roem.* VI. p. 327; Nieuwenhuis; Kobus ende Rivecourt.

[Jan Remery]

REMERY (JAN), dichter uit het midden der 18e eeuw.

Hij gaf in 1748 in het licht:
Het juichend Nederland over de gelukzalige geboorte van den jonge Erfstadhouder en *Europa bevredigd*, twee zinnespelen.

Zie Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woordenb.* D. V. bl. 167. *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I*b* bl. 174.

[Johannes Remink]

REMINK (JOHANNES) of Reming, werd in 1649 als predikant van Bovenarspel te Deventer beroepen, en overleed 1682. Hij maakte zich als dichter bekend, b.v. door een vers over *Jeremias Klaagzangen*, van W. Sluiter.

Zie Moonen, *Naaml. van Pred.* bl. 4; van der Aa, *B.A.C. Woordenb*

[J. Remmelius]

REMMELIUS (J.), schreef:
Ontlediging van het menschelijk ligchaam, *waar in alle deszelfs deelen*, *door opligtende Figuren naauwkeurig vertoond wordt*. Amst. 1667 fol.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 436; Abcoude, *Naaml*. 3de *Aanh.* bl. 18.

[Pieter Rempelaar]

REMPELAAR (PIETER), dichter uit het midden der 18e eeuw, vertaalde de *Wintersche Vermaaklijkheden*, uit het Latijn, van Jacob de Rhoer. Deventer 1760.
Zie van der Aa, *B.A.C. Woordenb*.

[A.C. Remy]

REMY (A.C.), werd in 1805 in W. Indie op het Werkmaneiland aan de rivier Essequebo geboren en genoot zijne eerste opleiding op de lagere en middelbare scholen te Emmerik en Kleef. Vervolgens ontving hij het onderwijs van Lenting en Camper te Utrecht. Vertrok van daar naar Utrecht, van plan om zich op de godgeleerdheid toe te leggen, doch hij werd door omstandigheden verpligt de letteren te kiezen, waarop hij zich dan ook onder van Heusde en Goudoever toelegden, terwijl hij tot uitspanning de poëzy, muzijk en uiterlijke welsprekendheid beoefende. Na een verblijf van 6 jaren verliet hij de Hoogeschool, trad eerst als gouverneur in Gelderland en in 1830 als rector der Lat. Hoogeschool te Zevenaar op. Hier rigtte hij uit eigen middelen een gymnasium op, daar hij twee jaren aan werkzaam was geweest toen hij de roepstem des konings meende te moeten volgen en de wapenen tegen de Belgen op te vatten. Hij deed afstand van zijn post en begaf zich naar Utrecht onder de vrijwillige jagers, om weldra te worden bedankt. Sedert leidde hij een ambteloos leven, tot dat hij zich in 1835 aan 't Instituut van Klein te Utrecht verbond. Hij overleed in 1837.
Zijne dissert, *de Arato Sicyonio* getuigde van zijne ervarenheid in de oude letterkunde.

Zie Kobus en de Rivecourt.

[H. Renard]

RENARD (H.). med. dr. schreef: Diass, *de Febre adynamica simplice continua*. L.B. 1815, 4°.

Zie C.H. a R o y , *Bibl. med.*, T. II, p. 967.

[Joas Rendorp]

RENDORP (JOAS), uit een Amsterdamsch geslacht gesproten, was te Amsterdam een man van aanzien, behoorde tot de Martinisten of Ubiquitisten (zoo noemde men de Lutherschen). Deze moesten zieh tot het houden hunner godsdienstige bijeenkomsten met pakhuizen of burgerwoningen behelpen. Meer dan eens werden hun deze bijeenkomsten verboden, zonder dat zij zich over dit verbod bekreunden. In 1604 ontboden burgemeesteren eenige ouderlingen en diakenen op het stadhuis, en gelastten hen hunne vergaderingen na te laten. J o a s R e n d o r p , was een van dezen, die met nog drie anderen tot antwoord gaf, 'dat zij hunne vergaderingen niet konden en ook niet zouden nalaten.' Dat ter kennisse van de vroedschap gebragt zijnde, werd R e n d o r p en de zijnen andermaal ontboden en hem aangekondigd, dat, indien zij bij hun voorgaand antwoord volhardden, zij voor zonnenondergang de stad zouden hebben te verlaten. Het gevolg hiervan wordt niet gemeld.

Zie W a g e n a a r , *Bes. v. Amst.* D. bl,; D o m e l a N i e u w e n h u i s , *Ges. d. Amst. Luth. Gem.* bl. 46; K o k .

[Herman Rendorp]

RENDORP (HERMAN), een aanzienlijk amsterdamsch koopman, die den Remonstranten niet ongenegen, een groot pakhuis of spijker, *Schottenburg* genoemd, dat groot genoeg was, om duizend menschen te kunnen bevatten, aan die gemeente verhuurde. Om deze reden werd hij door burgemeesteren ontboden en gewaarschuwd, zorg te dragen, dat hem en zijn medeburgers geen onheil wedervoer.

Zie W a g e n a a r , t.a.p. bl.; K o k .

[Mr. Pieter Rendorp]

RENDORP (mr. PIETER), geboren omstreeks de jare 1700, was commissaris in 1725, werd in 1731 Raad, in 't volgende schepen en in 1746, 1750, 1751, 1754, 1755, 1757, 1758, 1760 burgemeester van Amsterdam. Hij overleed 9 Januarij 1761. Hij vervaardigde het ontwerp van het Oude-Mannen- en Vrouwen-Gasthuis, waarna dit voltooid werd. Terwijl hij den post van baljuw van het Watergraafs- of Diemermeer bekleedde, nevens den Schepen of Heemraad van hetzelfde meer, mr. J a n J a c o b H a r t s i n k maakte hij merkelijk verbetering in de molens, dienende ter uitmaling van het overtollige water. Het waren schuifmolens, van meer dienst en minder kostbaar dan de vier molens, waarvan men zich vroeger bediende. Hij was Heer van Marquette. Zijn portret door J. H o u b r a k e n , komt onder de Bijprenten in W a g e n a a r 's *Vad. Hist.* voor.

Zie W a g e n a a r , *Amst.* D., bl.; *Historiek. Bes. van alle de schilderijen op het Stadhuis van Amsterdam*, door *J. van Dijk*, bl. 162; K r a m m ; K o k .

[Mr. Joachim Rendorp]

RENDORP (mr. JOACHIM), Heer van Marquette, den 19 Jan.

1728 te Amsterdam geboren, zoon van Pieter Rendorp en Margaretha Calkoen. Nu zich door goed en voortreffelijk onderwijs en op buitenlandsche reizen ontwikkeld te hebben, kwam hij in de regering in zijne geboortestad, en werd in 1781 tot burgemeester verkozen. In den aanvang der binnenlandsche onlusten, behoorde hij tot hen, die det gezag van den stadhouder trachtten te beperken, en den invloed van den Hertog van Brunswijk te doen ophouden. Nog ten tijde van den engelschen oorlog nam zijne staatkundige denkwijze echter eene zeldzame wending. Zijne poging om de aangebodene mediatie van Rusland te doen aannemen en meer andere verrigtingen gaven destijds aanleiding tot bijzonder veel geschriften en beoordeelingen. Zulks had het zamenstellen van zijne *Memoriën* ten gevolge, die, gepaard met de Missive van den pensionaris van Berckel het antwoord op eenige gedeelten er van, steeds een belangrijk gedenkstuk zal blijven voor de geschiedenis van dien tijd. Zij doen tevens door een rijkdom van schrandere aanmerkingen de geleerdheid des schrijvers kennen. Rendorp sloot zich vervolgens weder aan de belangen van den stadhouder, deelde in de moeijelijkheid der tijden, en zag een gedeelte van zijn huis in Mei 1781 door het graauw geplunderd. Hij overleed 21 Sept. 1792. Zijne echtgenoot Wilhelmina Hildegonda Schuijt schonk hem eén zoon. Hij was *lid d. Maats*, *v. Nederl. Letterk*.

Hij schreef: *Verhandeling over het Recht van de Jagt*. Amst. 1777, 8.

Over de militaire jurisdictie. Amst.

Memoriën, *dienende tot opheldering van het gebeurde der laatste Engelschen oorlog*. Amst. 1792, 2 d., 8.

Staat der generale Nederlandsche O.I. *Compagnie*, *behelz. Rapporten van de HH. G.J. Doys*, *baron van der Does Mr. P.H. van de Wall*, *Mr. J. Rendorp en Mr. H. van Straalen*, *alsmede nader Rapport en Bijdragen*. Amst 1792, 2 d. 8.

Zie *Leven van Rendorp* in *Letterb*. 1792, D. II, bl. 114; *Karakterschets van Mr. Joach. Rendorp Heer van Marquette* in *Schouwb*, *v. in en uitl. Letterk*. IV, 1808, 5, 258; J.W. te Water, in *Handel. d. Maats. v. Ned. Letterk.;* 1793, bl. 5; *Land-* en *Stads-Bibliotheek* bij Chalmet. D. I, bl. 304-307; *Vervolg op Wagenaar*. D. XXV; bl. 209; van Kampen, *Nederl. Karakterk.* D. II, bl. 694, volgg.; Scheltema, *Staatk. Woordenb.*; Bilderdijk, *Gesch. d. Vaderl.* D. XII, bl. 65, 74; Kok, Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Arrenberg. *Naamr.* bl. 436; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II, bl. 78. D. III, bl. 280. Muller, *Cat. v. Portr.*

[J. Rendorp]

RENDORP (J.), Zie RIJNDORP (J. VAN),

[Mr. P. Rendorp]

RENDORP (mr. P.), De Maatsch. van Nederl. Letterk. bezit: Dissertatie van P. Rendorp, *de origine et auctoritate ordinum sub comitatu Hollando*. In het Nederduitsch geheel met de hand van A. Kluit, later (1 Oct. 1785) in het Latijn,

onder hem, maar op Rendorps naam verdedigd) fol. ms.
Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. III, bl. II.

[Joachim Rendorp]

RENDORP (JOACHIM), geboortig van Lunenburg, was de eerste van dit geslacht, die zich omtrent 1548 te Amst. vestigde. Hij huwde Lysbeth Pietersd. Becker. Zijn kleinzoon Joachim, geboren in Oct. 1609, zoon van Herman Rendorp en Alette van Ingen, bekleedde te Amsterdam de waardigheid van Raad en Schepen. Hij trad 2 Febr. 1646 in den echt met Brechtje Hulft, denkelijk dochter van Pieter Hulft, eigenaar van de brouwerij *de Haan*. In het volgend jaar werd hem zijn burgerregt betwist, op grond, dat zijn vader in Portugal getrouwd was. Hij werd echter daarin gehandhaafd door burgemeesteren dewijl de afwezigheid van zijn vader niet zoo lang duurde, dat hij zijn burgerschap verloren had.
Zie Scheltema, *Amstels Oudheid*, D. I, bl. 184-185.

[René de Chalon]

RENÉ DE CHALON (zie CHALONC RENÉ DE).

[J.M. Reneman]

RENEMAN (J.M.) gaf in het licht:
Vertaalde Mengelstoffen, Leiden, 1734, 4°.
Zie Abcoude, *Aanh.* bl. 176.

[D. Renemans]

RENEMANS (D.) schreef;
Bekeeringe Pauli of herscheppinge van een wreede Wolf in een trouwe herder. 8°.
Breuke der dagteren Sion, Haarl. 1673 8°.
Der weesen vader. 8°.
Zie Abcoude, *Aanh.* bl. 176.

[T. Reneman]

RENEMAN (T.), gaf in het licht:
Verklaring van den LIXX Psalm. Workum 1805.
Wat moet men gelooven en betrachten om eeuwig gelukkig te zijn? Amst.

[Henricus Renerius]

RENERIUS (HENRICUS) werd in 1593 te Huy geboren, legde zich het eerst te Luik, vervolgens te Leuven op de letteren en godgeleerdheid toe. Te Luik weergekeerd, ging hij na het lezen der *Institutiones* van Calvyn tot de Hervormde kerk over. Zulks geschiedde tot groot ongenoegen zijner ouders, die hem deswegens onterfden. Hij begaf zich na zijn overgang naar Leiden, waar hij gedurende 5 jaren, als alumnus van het Waalsche Collegie, zich op de godgeleerdheid toelegde, waarna hij door

het geven van onderwijs zijn brood verdiende. Hij was de eerste Hollander, die met C a r t e s i u s in kennis kwam, met wien hij nieuwe vriendschap sloot, die eerst met den dood eindigde. Van Leiden vertrok hij, naar Amsterdam, waar hij de leermeester werd van H a n s de l'H e r m i t e . In 1632 boden curatoren van Deventer hem den leerstoel in de wijsbogeerte aan. Ook C a r t e s i u s nam toen zijn verblijf aldaar tot 1634, toen R e n e r i u s , tot hoogleeraar te Utrecht werd beroepen,

waar hij den 16 Maart 1639 overleed. Antonius Aemilius hield eene lijkrede op hem. Hij is tweemaal gehuwd geweest 1 met Anna Vieren, en 2 den 21 October 1638 met Anna Veldhuizen. Het blijkt uit de lijkrede van Aemilius hoe zeer hij met de wijsbegeerte van Descartes was ingenomen. Hij zelf schreef aan Mersenne uopens hem: 'Is est mea lux; meus Sol, erit mihi semper Deus.' Hij heeft behalve eenige Academische dissertatiën geen werken nagelaten.

Zie A. Aemilii, *Oratio funebris in obitnm Henr. Renerii Prof*. in A. Aemilius, *Orationes et Poëmata* Traj. ad Rhen. 1661; Burmanni *Traj. erud.* Baillet *vie de Descartes* Liv. III, 6, IV. Lib. v.o. 23. Domela Nieuweuhuis, *Comment*, *de R. Cartesii Commercio c. Phil. Belg.* p. 16, 17; Heringa, *de auditorio*, p. 97-134. Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt, Jöcher, Rotermund; Bruckers, *Fragen*, T. VII, p. 275.

[Simon Renard]

RENARD (SIMON), heer van Bermont, lid van den geheimen raad en door het Spaansche Hof van tijd tot tijd gebruikt, tot de gewigtigste gezantschappen, die hen later in groote moeijelijkheden wikkelden. Hij was in vroeger tijd de bijzonderste gunsteling van den Kanselier Perrenot, en ook van zijn zoon, den kardinaal van Granvelle. Volgens Strada zou tusschen beide van kindsbeen deze eene verkoeling van vriendschap hebben plaats gegrepen, doch zulks wordt door wisse bescheiden wederlegd. Doch er kwam sedert 1562 grooten naijver tusschen hen beiden en Renard voegde zich aan de zijde van Oranje en andere heeren, met welke hij zich tegen Granvelle aankantte en teweeg bragt, dat de kardinaal uit Nederland moest vertrekken. Renard kreeg het bevel om naar Bourgondië te vertrekken, doch hij wist door zijn loozen aard, 's konings last buiten uitwerking te houden en ging in 1567 naar Spanje, waar hij vergeefs hoopte iets ten nutte van Nederland uit te werken, terwijl de koning, de hertogin, Viglius van Aytta, Hopperus, de hertog van Alva en vooral Granvelle hem in den weg stonden. De prins van Oranje voorzag dat 'Renard geschapen was, zijn leven te moeten eindigen als een gebannen en verzonden persoon,' ten minste hij werd door hartzeer ziek, en stierf te Madrid den 8 Augustus 1573. Sommige willen dat hij de opsteller van het smeekschrift der edelen was: Zeker was hij in 1566 in Nederland.

Zie Hoynck van Papendrecht, *An. Belg.* T. II, p. 117; Aubery du Maurier, *Mém. pour servir à l'Hist. de Holl*. (Par. 1697), p. 24; Hopperus, *Rec. Mem. des troubl. des P.-B.* 1 part. chap. VII, p. 35; Strada, *bello Belg.* dec. 1, lib. II, p. 86, lib. III, p. 138 Burgundius, *Hist. Belg.* p. 20, 21; *Apol. van Willem I*, 1568 bl. 13, 14, 164; Dom. Prosper Levesque, *Mém pour serv. à l'Hist. du Card. Granv.* T. I, p. 97-114, 227 et suiv. 325-330; Bor, *Ned. Oorl.* B. II, p. 77 (110); Te Water, *Verb. der Ed.* D. I, bl. 146-148, D. III, bl. 434, 435; Gr. van Prinsterer, *Arch.* (Index).

[Jan van Benesse]

BENESSE (JAN VAN), afstammeling uit een der oudste en aanzienlijkste geslachten van Nederland, zoon van Dirk van Renesse en van een dochter van Henrik, broeder van den Grave van Steinfurt, was heer van Renesse, Moermont, Haemstede en Burgt. Hij zou graaf Floris IV vergezeld hebben op den togt tegen de Stadingers (1234) tegen welke paus Gre-gorius IX een kruistogt gepredikt had.

(Zie Wagenaar, *Vad. Hist*, D. II, bl. 573, en aangeh. Schrijvers.

[Kestijn of Konstantijn van Renesse]

RENESSE (KESTIJN of KONSTANTIJN VAN), zoon van Jan II, kleinzoon van Jan I. Zijn moeder was eene dochter van den heer van Diest. Hij was heer van Renesse, Moermont, Haemstede en Bnrgt, en een moedig veldoverste. Toen graaf Floris V het beleg had geslagen voor het slot Vreeland, trok hij ter hulp met een aantal Zeeuwen 8 of 9, en behaalde bij Loenen een merkwaardige overwinning op Gijsbrecht van Amstel, die hier zijne vrijheid verloor. Niet minder dapper kweet hij zich in 1280 bij het beleg van Montfoort. Hij overleed in Augustus 1289. Hij was tweemaal gehuwd met eene dochter van den grave van Vernenburg, daarna met zijn nicht Hillegond, dochter van den heer van Voorn, en Burggraaf van Zeeland.

Zie van Leeuwen, Smallegange, Kok, Beka, *Chron.* p. 97, Melis Stoke, *Rijmchr*, D. I, bl. 102; Mieris *Charterb*. D. I, bl. 404.

[Jan III, van Renesse]

RENESSE (JAN III, VAN), zoon van den voorgaanden heer van Renesse, Moermont, Haemstede en Burgt, verwekte een opstand tegen graaf Floris V met andere edelen, en werd deswegen een geruimen tijd te Geertruidenberg gevangen gehouden. In 1289 verzoende hij zich met den graaf en teekende het verbond dat deze met Frankrijk sloot. Hij schijnt niet onkundig te zijn geweest van den aanslag van de edelen tegen den graaf. Desniettegenstaande deelde hij in den gunst van diens opvolger Jan I, die hem tot baljuw van Zuid-Holland aansteldt tot groot misnoegen der hollandsche edelen, die den graaf aan de magt der Zeeuwen trachtten te onttrekken. Door den invloed van Wolfert van Borselen, verloor Renesse, valschelijk beschuldigd, den toegang tot den graaf, waarop hij treurig en misnoegd zich naar zijn slot Moermond begaf, om den uitslag af te wachten. Hij weigerde zonder geleide ter dagvaart te verschijnen, waarop zijne verbanning met verbeurt-verklaring zijner goederen volgde. Haemstede werd later aan Witte, natuurlijken Zoon van Floris V geschonken, Na eenigen tijd buiten 's lands te hebben gezworven, vervoegde hij zich, na den dood van Borselen, bij Jan II, en bood zich aan, zich te zuiveren van de beschuldiging die op hem rustte, doch zijne ontschuldiging werd niet aangenomen. Nu begaf hij zich ten hoogste verbitterd naar Zeeland, en verwekte

daar een geduchten opstand, die den graaf met geen geweld kon onderdrukken, zelfs viel een groot deel der vloot in 's vijands handen. Nu poogde Karel van Valois, broeder van den koning van Frankrijk de beide partijen te bevredigen, doch zonder gunstigen uitslag, wijl de opstandelingen bespeurden, dat het Fransche Hof den graaf meer genegen was dan hen. Thans wendde zich Renesse tot keizer Albrecht, en bewoog dien om Holland als een opengevallen leen in bezit te nemen; doch deze poging mislukte, en de keizer sloot een verbond met den graaf. Nu wendde Renesse zich tot Guy, zoon des grave van Vlaanderen om dezen over te halen zich aan de zijde der Zeeuwsche ballingen te voegen, en het gelukte dezen zich door geheime kuiperijen zoowel als door kracht van wapenen meester te maken van Zeeland, Holland tot aan den Haarlemmerhout, en het Sticht van Utrecht. Doch de Witte van Haemstede drong de Vlamingen uit Holland, bij Zierikzee werd hunne vloot verslagen en redde Renesse en zijn aanhang zich met de vlucht. In allerijl vlood hij met de zijnen naar de Lek tegenover Beusichem, en wilde dien met een schouw oversteken, doch twee jonge edellieden uit den omtrek vielen op hem aan, sprongen in de schouw, die omkantelde, zoodat alle verdronken. Dit gebeurde in Augustus 1304; zijn lijk werd opgevischt en te Beusichem begraven. Hij huwde 1. Sophia vrouwe van den Goude; 2. Willemina, dochter van den heer van Maalstede, en liet twee zonen na, die volgen.

Zie Melis Stoke *Rijmchr*, in *Floris V*, *Jan I*, *Jan II;* Wilhelm Procurator *ad annum*, 1287 p. 533. *oude Goudsche chr.* bl. 68, 1287; p. 533 volgg., Beverwijck. *Bes van Dordr.* bl. 304; Balen, *Res. v. Dordr.* bl. 729; Swederie, ab Culenb. *Origines Culemb.* ad Matthaeum, *Analecta*. T. III, p. 593; Goudhoeven, *Divis. Chr.* Beka; Wagenaar, Cerisier, Bilderdijk, Arend, Hoogstraten, van Leeuwen, Nieuweuhuis, Kok, Smalleganger. Mieris, *Charterb.* D. I, bl. 526, 529. *Ligue Offensive ap. Leibnitz Cod. Diplom.* p 34; *Corps Diplomatique*, T. I, p. 295; van Kampen, *Vaderl. Karakterk.* D. I, bl. 144 volgg.; *Chr. Volksalm.* 1845 bl. 17; Simon van der Aa, *Leven en daden van Jan III*, *vijfde Heer van Renesse*, *Moermont*, *Haemstede*, *Burght* in *Zeeuwsche volksalm.*; Bosscha, *Nêerl. Heldend. te Land* (Register); *Utr. Volksalm* 1845 bl. 17.

[Kostijn of Konstantijn van Renesse]

RENESSE, (KOSTIJN of KONSTANTIJN VAN), zoon van den vorige, was een der voornaamste Hoeksche edelen, en hield als zoodanig de zijde van Margaretha tegen haren zoon hertog Willem. Hij sneuvelde in den scheepstrijd tusschen moeder en zoon; op den 5 Julij 1351 op de Maze, als bevelhebber der vloot, volgens den een in den ouderdom van 75, den ander in die van 79 jaren. Hij liet bij zijn vrouw Sophia van Gavre, dochter van Philips van Gavre, heere van Liedekerke en Breda geen kinderen na.

Zie Smallegange; van Leeuwen; Kok.

[Jan van Renesse]

RENESSE (JAN VAN) zoon van Jan van Renesse en Aleida, erfdochter van Jacob van Lichtenberg die hem o.a. goederen, de heerlijkheid Reinauwen in het sticht en het huis Lichtenberg had geschonken, waardoor hij eenigsins het verlies der vaderlijke goederen, die door den graaf van Holland waren verbeurd verklaard, herstelde. Zijn zoon Jan van Renesse, was heer van Reinauwen, Hellenberg, Baarland, Stuveland, Bakendorp, en Lichtenberg en, volgens Smallegange, ook van Zeist. Na een togt tegen de Lithauwers gedaan te hebben, op welken hij ridder werd geslagen, vergezelde hij, nevens anderen edelen, in 1385, den Utrechtschen bisschop op dezen togt tegen de Drenthenaars en het slot van Koeverden. In het volgende jaar volgde hij den bisschop in een aanslag op het huis Rijnestein, waaruit Jan, natuurlijke zoon van eenen der heeren van Arkel, menigmaal deze vijandelijke uitvallen had gedaan. Hij droeg mede in de kosten van de kerk der Minnebroeders te Utrecht, en stichtte er een begraafplaats voor zijn geslacht. Hij huwde Maria van Arkel, dochter van Jan van Arkel, heer van Heukelom en van Bartha Maria van Hoorn. Hij overleed in Maart 1415, nalatende drie zonen en ééne dochter.

Zie Goudhoeven; Smallegange; van Loeuwen Kok.

[Jan of Hendrik van Renesse]

RENESSE (JAN of HENDRIK VAN), zoon van den vorige, volgde de zijde van Jacoba van Beijeren, en sneuvelde in 1426 in den slag bij Brouwershaven. Hij huwde en liet vier dochteren na.

Zie de aangeh. schrijvers.

[Jan van Renesse]

RENESSE (JAN VAN), broeder van den vorige, heer van Rijnauwen, Hellenburg Baarland enz. Hij komt in 1405 als heer van Wulven[1] voor, en behoorde tot de edelen, die in dat jaar het beleg van het slot Everstein bijwoonden. In 1415 ontving hij en zijn zoon het burgerregt te Utrecht; in 1423 werd hij tot Ruwaard van het Sticht benoemd, doch ter gelegenheid der onlusten, die in 1426 Utrecht beroerden, uit die stad gebannen. Om zich over dien hoon te wreken, reed bij 's daags voor Pinksteren van dat jaar ter stad in, van veertien strijdbare mannen vergezeld, en begaf zich naar de Plaats, in de hoop dat zijne vrienden zich aldaar bij hem zouden vervoegen. Zijne verwachting was niet ijdel; want toen de heer van Buren en anderen zich voor hem verklaard hadden, begaven zich de burgers, door het kleppen der klok te wapen geroepen, naar hunne woningen. Van hen die zijne ballingschap bewerkt hadden, namen eenige de vlucht, andere werden gevangen genomen, doch op borgtogt ontslagen. Volgens sommige schrijvers, huwde hij eene dochter van Rover van Zuilon

(1) Ook Jan van Renesse van Baem was bij dit beleg.

van Natewisch. Hij overleed in Maart 1438, drie zonen nalatende.

Zie *Utrechtsche Jaarboeken*, D I bl. 56, 179, 318, 325. Goudhoeven *Cronijk* bl. 421; Matthaeus, *Anal.* T. IX, p. 372. Revii, *Hist. Daventr*. p. 98; Meyboom *Rer. Germ. Script*. T. II, p. 147; Smallegange; Kok andd.

[Frederik van Renesse]

RENESSE (FREDERIK VAN), zoon van den vorige, heer van Rijnauwen, Hellenburg, enz. Hij werd nevens zijn broeder Jan heer van Wulven en zijn neef Jacob van Gaasbeek in 1449 door bisschop Rudolf van Diepholt, nadat deze de stad Utrecht door list had ingenomen, in de gevangenis geworpen, doch wederom geslaakt voor eene boete van *f* 10,000, de verzaking der erfenis van Jacob van Gaasbeek en de belofte van het Nedersticht te zullen ruimen, maar in geen vijandelijk land te gaan wonen. Opdat het slot Rijnauwen, digt bij Utrecht gelegen, den balling niet tot wijkplaats zou strekken, werd het door den bisschop verbrand, doch naderhand aan de weduwe en kinderen van Frederik daarvoor een jaarlijksche lijfrente van 1004 pond toegelegd. In vrijheid hersteld, koos Frederik zijn slot Hellenburg op Zuid-Beverland ten verblijf.

Volgens Burman nam Renesse de vlucht uit Utrecht (1449), hield met eenige ingezetenen dezer stad gemeenschap, en trachtte met hunnen bijstand weder in de stad te komen en de oude regering te herstellen. Ter bereiking van dat oogmerk, wierf hij eenig volk, en naderde hiermede de stad; doch de toeleg werd ontdekt. Twee inwoners der stad die mede pligtig waren aan deze onderneming, werden met den dood gestraft, en de Raad liet Rijnauwen, uit weêrwraak verbranden.

Hij overleed op zijn slot Hellenburg in September 1452, bij zijn huisvrouw Elisabeth van Kruiningen, dochter van Arend van Kruiningen en Dirkje van Kralingen, vijf kinderen nalatende.

Zie de aangeh. schrijvers en *Utrechtsche Jaarboeken* D. II, bl. 131, 139, 142, 361. Veldenaer, bij Matthaeus, *Anal.* T. IV. p. 70, 437; Drakenborch, *Aanh.* op de *Kerkel. Oudh.* bl. XXX; Matthaeus, *de Jure gladii* c. XXXIX p. 411.

[Jan van Renesse]

RENESSE (JAN VAN), heer van Wulven, broeder van den vorige, werd met zijn huisvrouw en kinderen door bisschop Rudolph van Diepholt uit Utrecht gebannen, maar door diens opvolger Gijsbert van Brederode teruggeroepen. Dezen haalde hij, door zijne welsprekendheid over, om afstand te doen van het bisdom eer hertog Philips van Bourgondië hem met geweld er van ontzette. Naderhand sloot hij uit 's Bisschops naam een verdrag met den hertog, waar bij bedongen werd den bisschoppelijken zetel voor David van Bourgondië, bastaard van hertog Philips, en voor Renesse

een Domproostdij, die hij voorheen had bezeten, en in plaats der proostdij van Oud-Munister, de rijke proostdij van St. Donaas te Brugge, alsmede zitting in des Hertogen Raad in Holland, op eene jaarwsdde van 4200 rijnsche guldens.

Tweemaal huwde hij, 1 met Ludgarda van Buren, vrouwe van Wulven, dochter van Balthasar van Buren, heere van Reigersfoort en van Clementina van Wulven, vrouwe van Wulven, gesproten uit het geslacht van Lokhorst, die hem 3 kinderen schonk. 2 met Margaretha van Kuilenburg, dochter van Gerrit van Kuilenburg, heer van Renswoude en van Margaretha Taats van Amerongen, die hem ook 4 kinderen schonk. Hij overleed in 1492.

Zie Burman, t.a.p. D. II. bl. 319, 361; Goudhoeven; Hoogstraten; Kok; Smallegange.

[Adriaan van Renesse van Wulven]

RENESSE VAN WULVEN (ADRIAAN VAN), zoon van Jan van Renesse van Wulven en Alida Treijs van Kuinre, vrouwe van Wilp, werd den 14 Augustus 1501 geboren. Hij ontving zijn naam van Adriaan Florisz., later paus Adriaan VI, die over zijn doop had gestaan. Zijne moeder, die een onnatuurlijken afkeer van hem had, wist bij haren man te bewerken, dat hij dezen zoon, ten behoeve van diens jongeren broeder, Jan van Renesse *de jonge*, aan den geestelijken stand wijdde. Reeds op zijn tiende jaar werd hij kanunnik van St. Marie te Utrecht, op zijn twintigste jaar kanunnik ter Domkerke, en, na verloop van veertien jaren, tot scholaster verkoren. Intusschen had Adriaan, meerderjarig geworden, meermalen zijnen afkeer van den geestelijken stand en zijn genegenheid tot het huwelijk te kennen gegeven, en verkreeg eindelijk van den paus vrijheid zijne gelofte te mogen verzaken en in den echt te treden. Dien ten gevolge nam hij Anna van Abkoude van Meerten, in 1512 geboren, tot zijne vrouw. Na het overlijden van zijnen ouderen broeder Jan, vleidde hij zich met de hoop der opvolging in de goederen zijner ouders, wijl hij nu de oudste was. Zijne moeder veinsde met hem verzoend te zijn, doch wist haren man te bewegen, dat Adriaan van de heerlijkheid Wulven, ten voordeele van zijn jongeren broeder Jan van Renesse *de jonge*, afstand deed, onder voorwaarde, dat hij door zijn vader of moeder met betere heerlijke goederen zou voorzien worden. Het bleek echter welhaast, dat zijn moeder reeds in Maart 1527, ten overstaan van den bisschop van Utrecht, hare heerlijkheid Wilp bij Utrecht, bij uitersten wil, aan haren lieveling Jan van Renesse, vermaakt had, mits dat deze eerst na haar overlijden in bezit daarvan zou gesteld worden.

Mismoedig over deze ontdekking riep Adriaan zijne vrienden te Hattem bijeen, klaagde hun zijn nood, verdeelde zijne goederen onder zijne kinderen en omhelsde wederom den

geestelijken stand. Sedert dien tijd, wil men, dat hij, die ook vele natuurlijke kinderen had, meer ingetogen leefde. Niet lang daarna (1549) werd hij tot Domdeken verkozen, voorts door Karel V en Philips II tot geheimraad gekozen, en zoo diep stond hij in de gunst van den laatste, dat hij, na het overlijden van Georgius van Egmond, bisschop van Utrecht, op voorspraak van Granvelle en Willem I tot diens opvolger werd benoemd. Hij beklom echter den zetel niet, een heete koorts nam hem, tien dagen na zijn benoeming, in December 1559 weg. Zijn lijk werd in het voorouderlijk graf bijgezet, en na het afbreken der Minnebroêrskerk werden zijne beenderen, door zijn zoon naar de St. Janskerk overgebragt. Behalve de onechte had hij 7 kinderen bij zijne vrouw, die eerst in 1597 overleed.

Zie Goudhoeven; van Leeuwen; Kok; Smalleganger, *Kronijk van het Hist. Genoots.* D. VII. bl. 176.

[Jan van Renesse]

RENESSE (JAN VAN), heer van Wulven en Wilp, zoon van Jan Renesse *de jonge* (broeder van den vorige) en van Alida, oudste dochter van Gijsbert van Bronkhorst, van Batenburg, heere van Nieuwland en Runen, werd omtrent 1537 geboren. In zijne jongelingschap in (1553) verloor hij zijn vader, doch zijne moeder behield hij tot zijn mannelijken leeftijd. Groot was het ongelijk zijne moeder aangedaan (1568) door Alva en den Bloedraad, die haar banden, omdat zij Hervormde predikanten begunstigde, eenige van hen gehuisvest en hunne predikatiën dikwerf bijgewoond had.

Dit onbarmhartig vonnis verloor zijn kracht, zoodra de vrijheid herleefde. Toen keerde zij terug nanr Utrecht, en had het genoegen dat zij ook haar zoon uit zijne ballingschap zag terugkomen. Hij was op denzelfden dag als zijne moeder met verbeurdverklaring van al zijne goederen gebannen. Had hij niet eenige maanden vroeger zijn vaderland verlaten, zijn vonnis zou, zonder twijfel, veel harder zijn geweest. Dit blijkt uit de vonnissen tegen zijne stadgenooten en vooral uit vergelijking der misdaden hun aangewreven, en van de beschuldiging tegen dezen bondgenoot. Nadat de Raad der beroerte te regt gezegd had, dat hij onder de verbondene Edelen geweest was, wordt hij beschreven als een aanvoerder der beeldstormers te Utrecht, die de deur der Buurkerk met geweld opende, aan een der brekers een hamer aanbood ter verwoesting der beelden, die rondom de doopvont stonden en die in de kerk van St. Geertruida, waar eenigen nog zwarigheid maakten in 't vernielen der beelden, hun verzekerende, dat zij uit dien hoofden geen kwaad te duchten hadden. Ook zou hij zekeren Anthony Doijenborch opgewekt hebben, om, onder belofte van bezoldiging, onder den heer van Brederode te Vianen dienst te nemen. Het laatste kon waar zijn, wijl Renesse in naauwe vriendschap met Brederode leefde,

doch de beschuldiging omtrent den beeldenstorm wordt weêrsproken, door zijn gedrag bij deze gelegenheid gehouden. Bor, die de Utrechtsche geschiedenis zeer goed kende, geeft naauwkeurig verslag van de herhaalde pogingen, door dezen edelman aangewend, ter stilling van de beroerten en afwending der beeldstormerij, door welk verhaal Alva en zijn Raad genoeg gelogenstraft zijn, en de eer van Renesse tegen hunnen laster wordt gehandhaaft. Zoodra de Nederlandsche zaken een gunstige wending hadden genomen, keerde hij uit zijn ballingschap terug. Eerst begaf hij zich naar Holland en bevond zich in 1574 te Leiden, gedurende de belegering, en verloor daar zijne echtgenoote Margaretha van Renesse van Elderen met welke hij in 1559 gehuwd was. Na de pacificatie van Gend vertrok hij met zijne kinderen naar Utrecht, werd aanstonds in het bezit zijner meeste goederen hersteld en kreeg zitting in de ridderschap. Eerlang ontving hij ook gelegenheid om in meer dan eene betrekking de belangen van het vaderland te behartigen. Onder de afgevaardigden uit de ridderschap van 't Sticht, om met die der andere gedeputeerden te beraadslagen in een vast ontwerp der Unie, op 't welbehagen en de goedkeuring van de staten der bijzondere landschappen, onderling te beramen, was deze Jan van Renesse de eerste, die ook de hoofdpunten der Unie, den 6 December 1579, ofschoon overigens zijn naam onder de afgevaardigden, die de Unie den 20 Januarij 1579 onderschreven, niet gevonden wordt. Niet lang na het sluiten der Utrechtsche Unie gaven hem de bondgenooten den post van commissaris-generaal over de krijgsbehoeften, en in 1581 werd hij tot buitengewoon raad in 't hof van Utrecht aangesteld, welke ambten hij misschien behield tot aan zijn dood, voorgevallen den 1 April 1584. De melding van dit sterfjaar doet ons zien, dat men, zonder grond op hem toepasselijk maakte, 't geen van een anderen Renesse verhaald wordt, dat hij op last van Leicester, in 1587, gevangen gezet en geslaakt is. Hij huwde zijne nicht Margaretha van Renesse van Elderen, die hem 7 zonen schonk.

Zie van Leeuwen; Hoogstraten; Goudhoeven; Kok; Imhoff, *Procer. Germ. lib.* IX c. 2. p. 590; Marcus, *Sententiën van Alva*, bl. 106, 109; van Meteren, *Ned. Hist.* D. III. bl. 54; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI, bl 189, D. VIII. bl. 247; Bor, *Ned. Hist.* Bondam, *Orat de foed.* B. II. bl. 63, 64 (90, 91); Bondam, *Redev. o.d. Unie van Utr.* bl. 38, 39, 119, 127; Dez. *Verzam. van onuitgeg. stukken*. D. III. bl. 286-290, 312, 318; N. Bondt, *Hist. van de Unie*, bl. 17, 18; Te Water, *Verb. en Smeeks. d. Edelen*, D. III. bl. 250 volgg; Scheltema, *Staatk. Ned.* p. 43 *en Nederl.*; *Chr. v.h. Hist. Genoots*. (Reg.); Kobus en de Rivecourt.

[Gerrit van Renesse van Wulven]

RENESSE VAN WULVEN (GERRIT VAN), zoon van Jan Renesse, heer van Wulven en Alida Treys van Kuinre, werd in 1509 geboren. Hij was een geruimen tijd slotvoogd

van Woerden, later raadsheer in 't hof van Holland, laatstelijk in 't hof van Utrecht. Hij behoorde tot de verbondene Edelen in 1566. In het vonnis van Alva en zijnen Raad tegen een aantal Utrechtschen, onder welke ook zijne stamgenooten en zelfs zijn natuurlijke zonen, Philips en Willem, geteld worden, vindt men zulks niet gemeld, en wordt hij alleen raadsheer van Utrecht en aldaar gevangen op 't kasteel genoemd. In zijn doodvonnis (5 Augustus 1568) zei de provoost van den maarschalk generaal der Nederlanden, gebleken te zijn, dat Gerrit van Renesse, ter predikatie van de nieuwe religie geweest was, die geprezen, en verklaard had ‘dat even verre de koning overkwam met de Spanjaarden, en met de inquisitie en plakaten voortvaren wilde, men dezelve uit het land zou houden;’ ‘wijders, dat hij met woorden en werken zich merkelijk in de voorgaande twisten gewikkeld en daardoor de misdaad van gekwetste majesteit en opstand bedreven had,’ doch van zijn deelneming aan het genoemde verbond, gewaagt hij geen woord. Hij werd den 25 Augustus 1568 te Utrecht onthalsd met verbeurdverklaring zijner goederen. Hij liet bij zijne vrouw Geertruida van de Haar kinderen na.

Zie Goudhoeven; Hoogstraten; van Leeuwen; Kok; Marcus, *Sententiën van Alva*, bl. 107, 323, 324; van Meteren; *Ned. Hist.* B. III. bl. 54; Bor, *Authent. Stukken*. D. I. bl. 129, B. V. bl. 209 (291) G. Brandt, *Bijv. op Hist. d. Ref.* D. I. bl. 56; Te Water, *Verb. d. Ed.* D. III. bl. 246 volgg; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 233. *Aant.* Kobus en de Rivecourt.

[Johan van Renesse]

RENESSE (JOHAN VAN), een andere bondgenoot, door Te Water vermeld. Wie hij is geweest, kan niet juist worden gemeld. In aanmerking kan komen Johan van Renesse van Kuilenburg, zoon van Johan en Geertruida van Eemskerk, in 1570 overleden of Johan van Renesse, zoon van Adriaan van Renesse van Wulven en Anna van Abcoude in 1540 geboren. Deze was lid der Staten van Utrecht, bekleedde verscheidene waardigheden en sloeg andere af, werd in 1599 tot deken der kerk van St. Jan verheven, doch eerst in 1605 in die hoedanigheid erkend, en overleed den 27 van hooimaand 1619.

Te Water echter denkt het liefst aan Jan van Renesse, zoon van Gerrit van Renesse van Wulven en van Geertruid van der Haar, niet te verwarren met Jan van Renesse van Wulven, heer van Wilp, gelijk door anderen, zelfs door Wagenaar, geschiedde. Omtrent negen jaren oud werd hij kanunnik in 't Dom Kapittel te Utrecht, doch deed afstand van dien post den 15 van zomermaand 1565, ten behoeve van zijn broeder George. Nadat hij zich in het bondgenootschap had begeven, bleef hij er getrouw aan tot zijn dood toe. In 1567 diende hij als kapitein onder den heer van Brederode, gelijk uit zijn vonnis blijkt, en

ondernam uit Vianen een aanval op de schans in 't [dorp] de Vaart of Vreeswijk. Hier viel bij in 's vijands handen en werd naar Utrecht gevangen opgevoerd. Na verloop van eenige maanden, werd hij door 's konings kommissarissen, op uitdrukkelijk bevel van Alva, veroordeeld, om met het zwaard gestraft te worden, alzoo hij voor den hove van Utrecht buiten alle pijn en ijzeren banden, bekend had zich te Vianen in dienst begeven te hebben en daarna, als hopman, met zeker krijgsvolk uit Vianen in den lande van Utrecht vijandigerwijze gekomen te zijn, om de onderzaten van den koning te beschadigen.

Zie Goudhoeven; van Leeuwen; Hoogstraten; Kok; Matthaeus, *Fundat. Eccl.* c. IV. p. 124; Hooft, *Ned. Hist.* B. IV. bl. 146 *Sent. van Alva*,, bl. 317; van Meteren, *Ned. Hist.* B. III. bl. 54; Bor, *Authent. stukken* tot deel I bl. 125; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI bl. 233; Te Water, *Verb. en Smeeks. d. Ed.* D. III. bl. 255 volgg.

[Maximiliaan van Renesse van Wilp]

RENESSE VAN WILP (MAXIMILIAAN VAN), zoon van Jan Pieter Renesse van Wilp, en Agnes van Renesse dochter van Reinier van Renesse van Wilp, zijn nicht, werd kamerheer van den keurvorst van den Paltz, kolonel kommandant van de Paltsische gardes en kommandant der stad Mannheim. Hij overleed kinderloos in 1723.

Zie Hoogstraten; van Leeuwen; Kok.

[Dirk van Renesse van Wilp]

RENESSE VAN WILP (DIRK VAN), zoon van Wijnant van Renesse van Wilp, heer van den Ouden-Poll, Wezenhorst en in Sinderen, beschreven in de ridderschap van Gelderland, en van Johanna van Baaren van Harmelen, dochter van Jacob van Baaren, heer van Harmelen en van Adriana van Aaswijn, vrouwe van Wezenhorst, werd ridder van de Duitsche orde, Balye van Utrecht, en als zoodanig kommandeur van Leiden en Katwijk op den Rijn. In 1719 werd hij burgemeester van Hattem, en zat vervolgens in den Raad der admiraliteit op de Mase.

Zie Hoogstraten; van Leeuwen, Kok.

[Dirk van Renesse]

RENESSE (DIRK VAN), zoon van Jan van Renesse van Wilp, Wulven, en Wilp en Margaretha van Renesse van Elderen, was een geleerd man, vooral ervaren in de Romeinsche en Vaderlandsche geschiedenissen. Hij overleed in 1654, bij zijne huisvrouw Gisberta Botter van Snellenberg, dochter van Hendrik Botter van Snellenlenberg en van Adriana van Nijenrode, die negen jaren voor hem overleed, vier kinderen nalatende.

Zie de aangeh. schrijvers.

[Jan Adolf van Renesse van Wulven]

RENESSE VAN WULVEN (JAN ADOLF VAN), zoon van kapitein Jan Baptiste van Renesse van Wulven en

Adriana van Twickel o, heer van Rustenburg en Eerde, komt in 1620, 1621 en 1635 onder de ridderschap van Gelderland voor. Door opdragt der ridderschap des lands van Utrecht, werd hij kanunnik van het kapittel van St. Maria; in Julij 1606, in Februarij 1620 proost van hetzelfde kapittel, deed in 1634 afstand van de Kanunniksplaats, en in 1636 van de proostdije. Hij diende den lande als kolonel van een Schotsch regiment te voet en als gouverneur van Doesburg en Koeverden. Hij huwde Anna Judith van Bevervoorde, die hem zes kinderen schonk.

Zie de aangeh. schrijvers.

[Frederik van Renesse van Wulven]

RENESSE VAN WULVEN (FREDERIK VAN), zoon van Jan van Renesse, heer van Wulven en Margaretha van Kuilenburg, in 1470 geboren, ontving in 1505 van Philips de Schoone het hooge, lage- en middelbare regtsgebied van Oostmaal in pandschap. Vervolgens werd hij raad des keizers en drossaart van Breda. Hij is bovenal door zijne welsprekendheid, ervarenheid in krijgszaken en fraaije ligchaamsgestelte bekend.

Hij huwde Anna van Hamal, dochter van Wouter van Hamal, heer van Monceaux en van Elizabeth van Berchem, erfgename van de heerlijkheden van Elderen, Masny, Wancourt, en Warfuzé. Hij overleed in Mei 1538, zijne weduwe in Junij 1550. Beide werden te Breda in het koor, achter het hoog altaar begraven. Hij liet drie zonen na.

Zie de anngeh. schrijvers, van Goor *Beschr. v. Breda.* bl.

[René of Reinier Renesse]

RENESSE (RENÉ of REINIER), kleinzoon van den vorige, zoon van Jan van Renesse, drost va Breda, stadvoogd van Luik, en diens eerste echtgenoot. Elizabeth, natuurlijke doch naderhand gewettigde dochter van Henrik, grave van Nassau, heer van Breda en van Margaretha van Schomdonk.(1)

Hij was baron van Elderen en Masny heer van Roucourt, Wanses, Hern, Schalkhoven, Brumorhee. Men vermoed dat hij den doopnaam René ontving van René, graaf van Nassau en Prins van Oranje, de broeder van zijne moeder ook hij behoorde tot de verbonden edelen, en overleed op zijn huis te Elderen in Mei 1624.

Hij liet geen kinderen na bij zijne echtgenooten Walburg van Merode, dochter van Henrik heer van Petershem en van Françoise van Brederode, en Marra van Rubempré, dochter van Karel, heer van Resves, enz., burggraaf van Montenake.

Zie behalve de aangehaalde schrijvers, Te Water, *Verb. d. Edel.* bl. 258 259.

(1) Zijne tweede vrouw was Catharine van Bronkhorst van Batenburg, dochter van Dirk van Bronkhorst van Batenburg, heer van Nieuwland en Runter,

[Jan van Renesse van Elderen]

RENESSE VAN ELDEREN (JAN VAN), broeder van den vorige, nam deel aan den zeeslag tusschen Don Jan van Oostenrijk en de Turken bij Lepanto, en overleed kort daarna te Napels.

[Georg Frederik van Renesse van Elderen]

RENESSE VAN ELDEREN (GEORG FREDERIK VAN), baron van Elderen en Masny, heer van Roucourt enz., zoon van René of Reinier van Renesse, en Catharina van Amelroy, dochter van George van Arkel van Amelroy en van Anna van Lokhorst.

Hij was stadvoogd van Stokkum, en verscheen in 1668 als commissaris van den keurvorst van Keulen, eu prins van Luik te 's Hage. Hij huwde Anna Maria van Bockholt, die hem 12 kinderen schonk.

Zie de aangeh. schrijvers; Schotel, *het slot Ammerzode*; *Chr. v.h. Hist. Genoots*. D. VIII, bl. 256.

[René of Reinier van Renesse]

RENESSE (RENÉ of REINIER VAN), zoon van Willem van Renesse van Elderen heer van Piershil, Bommenede en Grimmestein, en van Anna van Rubempré, burggravin van Montenaken, vrouwe van Seneffe, was graaf van Warfusé burggraaf van Montenaken, baron van Gaasbeek. Resves, Elderen, heer van Heybes, Montigny aan de Maas, Seneffe, Feluy, Escaussines, Bievre, Hese, Leinde enz.

In Januarij 1609 werd hij door keizer Rudolf II tot Graaf van Warfúsé verheven, kocht in 1615 de baronnie van Gaasbeek en heeft zijn wapen met Rubempré gevierendeeld. In 1611 hvwde hij Albertina van Egmond, vrouw van Cartaing, dochter van Karel, Graaf van Egmond, Prins van Gavere. Bij Aitsema, *Saken van staat en oorlog*, vindt men een omstandig verhaal van zijn treurig einde. Hij liet 6 kinderen na.

Zie de aangehaalde schrijvers.

[Gerard van Renesse]

RENESSE (GERARD VAN), heer van der Aa, zoon van Gerard van Renesse en van Agnes van der Aa, erfdochter van Gerard, Heer van der Aa en van Woutera van Gent, werd in 1586 beschreven in de ridderschap des lands van Utrecht en eerste burgemeester der stad, in 1593, 1594, 1505, 1606, 1607. Hij hielp in 1609 van wegen de Algemeene Staten het twaalfjarig bestand met den koning van Spanje sluiten en overleed in 1610. Hij huwde in September 1594 Anna van Assendelft, vrouwe van Streefkerken, Nieuwlekkerland, en na baars broeders overlijden ook van Haarlem, Assendelft enz. Hij liet 8 kinderen na.

[Adriaan van Renesse van der Aa]

RENESSE VAN DER AA (ADRIAAN VAN), zoon van Jan Renesse van der Aa, de Jonge, en Catharina van Arnhem, Maarschalk van het overkwartier van het Sticht van Utrecht, was in 's lands dienst en sneuvelde in 1632, in 't leger

voor Maastricht. Hij overleed ongehuwd en werd met zijn 32 kwartieren in den Dom te Utrecht begraven.

Zie aangehaalde schrijvers, W a g e n a a r , *Vad. Hist.* D. IX bl. 435, S c h e l t e m a , *Staatk. Nederl.*

[Johannes Renesse van Renesse]

RENESSE (JOHANNES RENESSE VAN), een Utrechts edelman, zoon van A d r i a a n v a n R e n e s s e , deken en proost van Utrecht, waar hij in Mei 1540 werd geboren. Hij werd te Leuven meester in de vrije kunsten en de beide regten, voorts kanunnik van St. Janskerk te Utrecht, vervolgens proost, aartsdiaken en na den dood van F r e d e r i k S c h e n k , officiaal en algemeen vikaris.

Hij overleed te Utrecht den 27 Julij 1619. A. M a t t h a e u s deelt zijn grafschrift mede. Zijn portret werd bij de pastoren van St. Geertruid bewaard.

Zie *Batavia Sacra*, D. I. bl. 389: A. M a t t h a e u s , *de fat. Eccl.*

[Johan Adolph Baron van Renesse]

RENESSE (JOHAN ADOLPH BARON van), heer van Lokhorst, Bergambacht, 's Heer Aartsbergen en Ammenstol, overleden 19 van hooimaand 1759 te Utrecht, in den ouderdom van 94 jaren. Hij was oudste lid van de Edelen en Ridderschap, repressenteerende den tweeden Staat der provincie Utrecht. Hij was in 1709 in deze opgenomen en nog in 1752 gecommitteerd als lid der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerden van de Staten der Provincie Utrecht.

Zie *Nederlandsche Jaarb.* D. XIII. bl. 859, 860.

[Graaf van Renesse Breidbach]

RENESSE BREIDBACH (Graaf VAN), lid der eerste kamer der Staten-Generaal, vervolgens lid van het Belgische congres, waar hij tot de weinigen behoorde, die tegen de uitsluiting van het Huis van Oranje stemde. Hij was een groot penning- en muntverzamelaar, en liet eene verzameling oude, middeleeuwsche en hedendaagsche munten en gedenkpenningen na, die op veel meer dan 45.000 stuks begroot werd. Deze collectie, waarvan de Catalogus uit drie dikke octavo deelen bestaat, is in 1836 te Antwerpen verkocht en bragt een aanzienlijke som op. Hij overleed in 't laatst van April 1833 op zijn landgoed Elderen, nabij Tongeren.

Zie N i e u w e n h u i s .

[Lodewijk Gerard van Renesse]

RENESSE (LODEWIJK GERARD VAN), zoon van G e r a r d F r e d e r i k v a n R e n e s s e , kapitein in dienst van den lande, den 19 Augustus 1603 bij de belegering van Ostende gesneuveld, en van E l i s a b e t h v a n W i j k , werd den 11 Mei 1599 te Utrecht geboren, Na voleindiging zijner Akademische studiën, werd hij in 1620 bij de Hervormde gemeente te Maarsen en Maarsenbroek beroepen. In 1631 en later was hij predikant bij het leger, en toen Breda wederom in handen der Staten was gevallen, werd R e n e s s e derwaarts beroepen, en nadat prins F r e d e r i k H e n d r i k aldaar eene illustre school

had gesticht, niet alleen tot hoogleeraar in de godgeleerdheid, maar ook tot haren eersten rector magnificus en tot opperregent van het *Collegium Auriacum* benoemd. Deze laatste betrekking aanvaardde hij den 11 September 1646. Elf jaren later schonk de Akademie van Oxford hem den titel van doctor in de godgeleerdheid. Hij overleed den 19 Februarij 1671. Zijn portret is fraai geëtst in fol. door zijn bloedverwant C. van Renesse (zie hier onder.)

Renesse was een ijverig voorstander van het Protestantismus, en hem werd mede de Reformatie van de Barony van Breda en van de Meijerij van 's Hertogenbosch opgedragen Hoe hoog zijne geleerdheid bij zijne tijdgeuooten geacht werd, blijkt ook daaruit, dat hem door de Utrechtsche Synode eerst als secundus de revisie van de vertaling der Heilige Schrift werd opgedragen.

Aan dien arbeid nam Renesse ijverig deel, terwijl wij bovendien aan hem te danken hebben een *Commentariolus historicus Actorum in revisione versionis Belgicae et Novi Testamenti librorum apocryphorum*, na zijn dood door zijne erfgenamen afgestaan om het tot de Bijbelvertaling behoorend archief bewaard te worden. Hinlopen heeft er een excerpt van gegeven in *Historie van de Nederl. overzettinge van den Bijbel*, en de Hoogleeraar Heringa er in zijne *Bijzonderheden betreffende de Nederlandsche Bijbelvertaling* gebruik van gemaakt.

Renesse heeft vele geleerden geschriften in het licht gegeven; o.a.

Tractatus de munere Ministrorum Ecclesiae et inspectione Magistratus circa illud. Lat. vertaling van een geschrift van Antonius Wallaeus tegen Uitenbogaerts werk *over het gezag der overheid kerkelijke zaken*.

Apologica ecclesiarum Belgü epistola. Bred. 1651.

Exercitatio theologica de legitimo et illegitimo cultu Beatae Virginis Mariae. Bredae. 1609.

Vox regis of de Stemme des Coninks van Engelant.... als een apology van.... Vox populi of.... Conseio of Spaenschen raedt.... Ende in nederd. overgheset.... door L.G.v. Renesse 1624.

Vox Dei clamantis, *of een protest in de name Godts aen de gheref. republycke ende kercke in Nederlant* enz. 1625,

Meditatien van de voorsienigheyt Gods ontrent de sterfelycken ende stervende mensche, *daerinne uyt Godes woordt.... bewesen word*, *dat Godt.... een yeder mensche het perck synes levens onveranderlyck ghestelt heeft*, *ende dat en niemandt dit perck kan.... verkorten noch verlenghen. In het licht ghegh na den* 55 *art. van de Kercken - ord. door L.G.v. Renesse*...., *tot wederlegginge van de* 2.... *troosteloose.... brieven van M.L. Episcopius* Amst, 1637.

Vier boecken van de voorzienigheijt Gods in het beleydt der

houwelycken, *daerinne uyt Godis woort*.,.. *aengewesen wort*, *dat ende tot hoedanighe eynden de houwelichen in den hemel besloten zijn ende op de aerden voltrocken worden: tot.... onderrichtinge van alle getrouwde ende ongetrouwde staats-persoonen*, *door L.G. van Renesse*...., *in 't licht ghegeven*, *nae den* 55 *art. van den Kercken-ord..... Tot Amst. voor Adr. Roman* 1639, 1660, 1739 3e 5e dr., *doorgaans verbeterd*. Amst. 1759, dr. 1765 7e dr. Utrecht.

De geblanckette Iésabel 1634 (tegen de luxe)

Troost voor kinderen in onecht geboren 12.

Leer van David Jorisz.

Over het Vader ons.

Meditatiën over Matheus I, *vs.* 3 tot 6 en 12.

Verhandeling van de oudheit, *waardigheit*, *noodzakelijkheit en nuttigheit van het regeer - onderlingschap in de Gereformeerde Kerk*. Utrecht, 1659 12. Amst. 1765 8.

Zie van Rhenen, *Lijsten van predikanten onder de provincie van Utrecht*. blz. 103; van Goor, *Beschrijv. van Breda*,. blz 76, 185; Paquot, *Mém.* T. I, p. 352, 353; Kist en Royaards *Kerk. Archief* (eerste serie) D. V, bl. 63, 124, 151, 175, 199; D. VIII, bl, 34, 35; Hinlopen, *Gesch. der nederl. overzet.* bl. 10, 121 volgg.; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Abcoude, *Naamreg.* bl. 303, *Aanh.* bl. 176; Arrenberg, *Naamr.* bl. 436; *Boekz. de Gel. Wereld.* 1760, bl. 292; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr. Cat. Reelant p.* 14; *Cat. Jacob I*, 38; Tiele, *Pamfl.* D. II, bl, 258 266; Rogge, *Pamfl.* Jocher; Rotermund; Muller, *Cat. van Godgel. Boeken*, bl. 103, 104.

[C. à Renesse]

RENESSE (C. à), een weinig bekend kunstenaar, blijkens zijne prenten, werkzaam tusschen 1649-1661. Nagler zegt tot 1670, en wel in Holland. Bruliot noemt hem een bekwaam teekenaar en plaatetser, die zoo in den geest van Rembramdt wist door te dringen, dat men zijne etsen voor die van den grooten meester nemen kan. Bruilliot kende alleen elf door hem geëtste prenten, waaronder slechts één met zijn monogram C.A.R. *een mansportret te halven lijve*, *van voren te zien*, *baret op het hoofd en een graveerstift in de linkerhand*, vermoedelijk zijn eigen portret. De overige prenten voeren bijna alle dezelfde monogram, maar met de letters *(enesse.)* Heller geeft nog als door hem geëcst op: *Een geestelijken op eeen leuningstoel bij eenige boeken zittend een man op middelbaren leeftijd met een calotje op het hoofd* en een *Dorps-Commissie*. Van Eijnden en van der Willigen, vermeld van hem een schoone teekening in zwart krijt, een *jongeling* voorstellende.

Zie van Eijnden en van der Willigen, *Leven der Schîlders.* D. I. bl. 298; Nagler; Kramm.

[Daniel Renesse]

RENESSE (DANIEL), een kunstetser. Men heeft o.a. van hem een prent Farao in de *roode zee verdrinkende*, zeer fraai in den stijl van Rembrandt.

Zie K r a m m .

[Jacob Renferd]

RENFERD (JACOB) zie RHENFERD (JACOB.)

[Constantijn Jacob van Renesse]

RENESSE (CONSTANTIJN JACOB VAN) schreef:
De Coercitione Accusatorum Traj. ad Rhen. 1723, 4.

Zie R o t e r m u n d .

[Ditmar Rengers]

RENGERS (DITMAR), heer van het Oldehuis, en ten Post, afstammeling van een aanzienlijk geslacht, oorspronkelijk uit de Provincie Stad en Lande, dat later zich in Friesland vestigde. Hij was de zoon van J o h a n R e n g e r s , het hoofd der Groninger vetkoopers, toen C o p p e n J a r g e s in 1413 het raadhuis overweldigde, dood geslagen.

Hij volgde de partij die zijn vader was toegedaan, en vlood toeu deze werd doodgeslagen met W i j b r a n d t C l a n t in de kerk der Franciskanen, waardoor hij een gelijk lot ontkwam. Hij teekende in 1422 met andere edelen het vredes verdrag met Secco Sjaardema en de Schieringers. Kort daarna komt hij als een der scheidslieden in den twist tusschen den Proost van Leppersum en de bewoners van naburige dorpen. In 1425, ten tijde der ontstane twisten tusschen de Oostervriesen en Ommelander grooten was hij Burgemeester te Groningen en Emmius schrijft het vooral aan zijn beleid toe dat de zaken niet tot uirerst liepen. Hij betoonde zich in de verschillen met Hambrug, waaraan ook E p p o G o c k e n g a Heer van het Oldampt, deel had genomen, een ijverig bevorderaar van stadsregten en bewerkte later den vrede.

Hij huwde His Aickinga van Woltersum en overleed.

Zie S c h e l t e m a , *Staatk. Neder.* en aangeh. schrijvers. K o b u s en de R i v e c o u r t .

[Edsard Rengers]

RENGERS (EDSARD), zoon van J o h a n R e n g e r s en van G r a e t s v a n C a m m i n g a was heer van Tuivinga, 't Oldehuis, ten Post enz. Hij werd in 1498 geboren en komt in 1541 onder de 4 personen voor, die belast waren met de zamenstelling van een nieuw landregt en het in 1550 overgaven. Hij was een ijverig voorstander van 's lands regten en der Hervorming, die hij omhelsde. Zulks drong hem bij het uitbarsten der troublen naar elders te wijken, doch hij keerde later naar zijn vaderland terug, waar wij hem in 1577 te Groningen ten landdage ontmoeten. Hij werd toen met verscheidene zijner ambtgenooten door die der stad gevangen genomen, en onder zeer bezwarende omstandigheden, bijna een geheel jaar gevangen gehouden. Vergeefs arbeidden M a r n y en de S i l l e tot verzoening, die eerst na verloop van jaren, volgde. Hij huwde F o u w e l H o l d i n g a , weduwe van T j a a r d H e r e m a .

Zie B o r , *Nederl. Oorl.* Dl. I, bl. 910, 962; S c h e t t e m a , *Staath. Nederl.*; K o b u s en de R i v e c o u r t .

[Rengers]

RENGERS. Wie de door van W i j n en van G r o n i n g e n

opgegeven watergeus is, die alleen met dien naam voorkomt. is onbekend. Zeer vele van dien stam leefden toen die alle vriend van vrijheid en hervorming waren. Men denke aan Tyart en Wilche Rengers, den 10 Jan. 1570 te Groningen gebannen, omdat zij, onder Lodewijk van Nassau hadden gediend, en zich aan het breken van beelden schuldig maakten; Johan Rengers (die volgt) Johan Rengers van Arenshorst gecommitteerde te Utrecht in zaken der Admiraliteit en anderen. Mogelijk is Rengers een voornaam.

Zie van Wijn, *Bijv. op Wagenaar*, Dl. VI, bl. 86; Winsemius, *Chronijk*, bl. 760, 828, 904, 917 van Groningen, *Watergeuzen*, bl. 284, 469

[Johan Rengers]

RENGERS, (JOHAN), Tho Hellem, Schildwolde, en Siddeburen, was de zoon van Zeno Rengers en neef van Johan Rengers, (die volgt). Toen in 1577 verscheidene regenten te Groningen gevangen waren genomen, reisde hij naar Brussel om de hulp der Algemeene Staten in te roepen. Hij bleef gestadig in bediening, en daar de Ommelanden zich vrij hielden van het gebied van Rennenberg, trok hij met den Syndicus, Hieronymus Verrutius, namens deze naar Alençon te Antwerpen, om hem den eed als heer dezer landen af te nemen. Na de reductie van Groningen tot de Unie, was hij in 1595 de eerste, die wegens de Ommelanden zitting nam, ter vergadering der Staten-Generaal. Hij werd sedert tot de gewigtigste handelingen gebruikt en afgevaardigd. Hij huwde Agnes van Laer, en overleed.

Zie Scheltema, *Staatk. Nederl.* Brucherus, *Gesch. der Kerkh. in de prov. Groningen*, bl. 244 246, 268.

[Joan Rengers]

RENGERS (JOAN), heer van ten Post en Garrelsweer, was zoon van Edsard Rengers (die voorgaat). De hervorming toegedaan, vluchtte hij voor de vervolgingen van Alba en den Bloedraad; teruggekeerd, werd hij in de twisten tusschen die van de Ommelanden en Groningen gewikkeld; benevens zijn vader en verscheidene Ommelanders en Regenten der stad gevangen genomen, en bijna een jaar in hechtenis gehouden. Na zijn ontslag en het aannemen der religions-vrede, bevorderde hij de hervorming, en leende hij zijn huis voor godsdienstige bijeenkomsten. Na het verraad van Rennenberg, moest hij op nieuw Groningen verlaten, en begaf hij zich naar Uithuizen bij Emden, later naar Bremen. Na het overgaan van Groningen in 1594, keerde hij derwaarts terug, en was een der eerste Gedeputeerden wegens de Ommelanden naar de vergadering der Algemeene Staten, waarheen hij sedert meermalen werd afgevaardigd. In 1597 werd hij, en later meermalen, afgevaardigd naar de Synode der Ommelanden eerst te Appingadam, later te Lopersum, Middelsum en Eenrum, sedert 1602 alleen beurtelings te Groningen en Appingadam, gehouden. In 1602 werd hij we-

gens de Algemeene Staten naar het leger voor Grave gezonden. Hij was Curator der Groninger Hoogeschool en Raad van State.

Hij was een geleerd man, en hield met Emmius, bij wien hij in hooge achting stond, Latijnsche briefwisseling.

Bor gebruikte zijn *Extract uit verscheydene Historiën*, *Cronycken* enz., (zie den titel bij Scheltema *Staatk. Nederl. Voorr.* bl. XXIII, XXIV); dit werk en andere van zijn hand zijn door Mr. H.O. Feith, onder den titel van *Werken van den Ommel. edelman Joh. Rengers van ten Post*, Gron. 1852, 1853, 3 dn. 8°. uitgegeven.

Hij huwde Baukje Jensuma, die hem kinderen schonk. Hij overleed. in 1626. Op het huis te Färnzum worden de oorspronkelijke afbeeldingen van hem en zijne vrouw bewaard.

Zie Scheltema, *Staatk.*; *Nederl.* Brucherus, *Gesch. van de Kerkherv. der Prov. Gron.* bl. 269, 308, 337; Jonckbloet, *Gedenkb. der Hooges. te Gron.*; Kobus en de Rivecourt.

[Jonkh. Ozebrand Jan Rengers]

RENGERS (Jonkh. OZEBRAND JAN), heer van Slogteren, werd in 1672, nadat de vijand Groningen verlaten had, op sterk vermoeden gedurende het beleg met dezen verstand te hebben gehouden, gevangen, scherpelijk onderzocht, doch ofschoon geen verraad belijdende, echter vast gehouden tot in Jan. 1678 toen hij op vrije voeten gesteld en in zijn eer en goederen hersteld werd.

Zie *Holl. Merc.* 1677, bl. 207-210, 1678 bl. 7-9; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XIX, bl; 451 volgg.

[Albertus Aemilius Lamoraal Rengers]

RENGERS (ALBERTUS AEMILIUS LAMORAAL), zoon van Edsard Rengers, heer van Farnsum en ten Post en Catharina van der Noot, geboren den 20 Oct. 1690, werd eerst kapitein bij de infanterie, en den 4 Sept. 1720, door afstand van zijn schoonvader, Grietman van Oostdongeradeel. Hij huwde in 1712 Frouk Elizabeth, dochter van Ulbo baron van Aylva en Helena, dochter van Tjaard van Aylva.

Hij overleed den 25 Sept. 1729, te Groningen, zij den 11 Julij 1758, waar zij in de Westerkerk werd begraven.

Zie *Wapenb. Aylva*; Sminia, *Gen. N. Naaml v. Grietm.* bl, 86,

[Ulbo Aylva Rengers]

RENGERS (ULBO AYLVA), zoon van den vorigen, was in zijn jeugd kapitein, in 1748 lid der Staten van Friesland, werd in 1751 lid der Gedeputeerden en in Aug. 1756 Grietman van Gaasterland. Hij huwde Nicasia, dochter van Johan Willem van der Haer, Grietman van Hemelumer Oldephaert. Zij was den 16 Aug. 1723 geboren en wed. van N. de Wilde en schonk hem twee kinderen. Hij woonde op den huize Rijs, en overleed den 14 Mei 1787, nadat hij twee jaren te voren afstand van de Grieterij had gedaan. Zijne vrouw

was den 13 Julij 1778 gestorven. Beide zijn in de kerk te Harich bijgezet.

Zie van Sminia, *N. Naaml. d. Grietm.* bl. 382.

[Lamoraal Albertus Aemilius Rengers]

RENGERS (LAMORAAL ALBERTUS AEMILIUS), zoon van den voorgaande, werd in 1785 Grietman van Gaasterland, en in 1795 afgezet. In 1811 bekleedde hij den post ven Baljuw van het elfde district van Friesland.

Hij huwde Francina Gerardina Constantia van Lijnden van Lunenburg. Hij overleed den 24 Maart 1811, zijne weduwe 27 Dec. 1825, in den ouderdom van 65 jaren.

Zie van Sminia, *N. Naaml. v. Grietm.* bl. 384.

[Sjuck Gerhold Juckema van Burmania Rengers]

RENGERS (SJUCK GERHOLD JUCKEMA VAN BURMANIA) werd den 8 Maart 1713 geboren. Den 1 Maart aangesteld tot Grietman van Franekaradeel, verwisselde hij die Grieterij den 4 Junij 1767 met die van Wijmbritseradeel, en deed daarvan wederom afstand in 1773. In 1740 was hij lid van gedeputeerden, en in 1748 een der gecommitteerden benoemd tot het aanbieden van het erfstadhouderschap aan den prins van Oranje. Hij was nog dijkgraaf van Wijmbritseradeel en curator van de Franeker Akademie, en woonde op Epemastate te IJsbrechtum, en huwde Odilia Aemilia, geboren den 24 Nov. 1723, dochter van Bernard des heiligen Roomschen Rijks, graaf van Welderen, en Genoveva Maria van Steenhuys, die hem 5 kinderen schonk. Hij overleed den 30 Maart 1784. Zij den 15 Oct. 1788.

Zie *Wapenb. Burmania* Gen. 14, *Geogr. Woordenb. v. Friesl.* bl. 58; *v.* v. Sminia. *N. Naaml. Grietm.* bl. 199, 302.

[Egbert Sjuck Gerrold Juckema van Burmania Rengers]

RENGERS (EGBERT SJUCK GERROLD JUCKEMA VAN BURMANIA), zoon van Sjuck Gerold, (zie hierboven), werd den 21 Maart 1645 geboren. In 1773 tot Grietman en Dijkgraaf van Wijmbritseradeel verkozen, werd hij het volgende jaar curator der Akademie te Franeker. In 1782 was hij met den baron van Hambroeck, burgemeester van Leeuwarden, commissaris over de slatting van de Zuiderhaven te Harlingen. Met alle zijne ambtgenooten in 1795 afgezet, leefde hij tot den 24 Febr. 1806. Hij huwde in 1768 Wilhelmina, dochter van Justinus de Beijer, heer van Hulze, domheer van Utrecht en burgemeester van Nijmegen en Maria van Casembroodt, geboren den 17 Febr. 1745. Zij schonk hem 5 kinderen, en overleed den 11 Nov. 1811.

Zie van Sminia, *N. Naaml. v. Grietm.* bl. 302, 303.

[Albertus Justinus Sjuck Gerrold Juckema van Burmania Rengers]

RENGERS (ALBERTUS JUSTINUS SJUCK GERROLD JUCKEMA VAN BURMANIA), zoon van Egbert Sjuck Gerrold van Burmania Rengers, werd in Augustus 1773 geboren,

en in 1795 met zijn ambtgenooten als Grietman van Franekeradeel afgezet. Na de omwenteling van 1813 werd hij lid van den Raad van State en Ridder van de orde van den Nederlandschen Leeuw. Hij huwde Henrietta Jacoba, dochter van Regnerus Livius van Andringa de Kempenaer, Grietman van Lemsterland, den 29 Julij 1775 gestorven. Zij schonk hem 9 kinderen. Hij overleed in November 1832; zij den 3 Maart 1812.

Zie v. Sminia, *N. Naaml. van Grietm.* bl. 201.

[Hans Willem baron Rengers]

RENGERS (HANS WILLEM baron) onderscheidde zich in den krijgsdienst en woonde o.a. als Majoor van Oranje-Vrieslandt, cavallery, in 't geallieerde leger den slag van Rocoux bij. Hoe dapper hij zich toen gedroeg blijkt uit een brief van prins Willem IV, den 20 October 1746 aan hem geschreven en door Bosscha medegedeeld.

Hij huwde

en stierf

Zie Bosscha, *Neêrl. heldend. te land. Bijv.* en *verbet.* bl. 30.

[Jonkh. Lammert Schotta Rengers]

RENGERS (Jonkh. LAMMERT SCHOTTA) tot Tuingsborg, ten Post, Heer van Farmsum, Siddeburen en onderhoorige dorpen, was afgevaardigde ter Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, bewindhebber der W.I. compagnie, Kamere Stad en Lande, Curator der Hoogeschool te Groningen, Meesterknaap van het Jagtgerecht en overleed te Groningen den 18 Maart 1779 in het 53ste jaar van zijn leven. Everhardus du Celliéé, predikant te Farmsum, sprak den 4 April 1779 een lijkrede op hem uit, die hij uitgaf met den titel:

*De Godsraad gediend hebbende en ontslapene David voorgedragen in een lijkrede over Hand. XIII:*36; *toegepast op het overlijden van enz. met een gedicht door wijlen Mevr. Rengers*, *geboren te Bestick*, *over wien de lijkrede ook is uitgegeven*. Gron. 1780.

Zie *Nieuwe Nederl. Jaarb.* 1779 I. bl. 488; *Boekz. d. Gel. wereld* 1780 a bl. 45.

[Lamoraal Hans Willem, baron van Aylva Rengers]

RENGERS (LAMORAAL HANS WILLEM, baron van AYLVA) in 1795 geboren, trad in 's lands dienst, klom tot den rang op van Generaal Majoor, vestigde zich op Boschdal bij Breda, en overleed den 21 Maart 1848. Hij liet bij zijne echtgenoote, eene gravin van Bijlandt, kinderen na.

Men heeft van hem:

Waarheidszucht, *een hoofd-deugd voor den geschiedschrijver* (In de *Berigten van het Hist. Gen. te Utrecht* IV: (1851) 8.

Dagboek, *geschreven*, *gedurende een verblijf op Java van het jaar* 1827-1830. *Uit het oorspronk. fransch Hands. vert.* (Utrecht 1846.)

(In de *Bijdragen tot de kennis der Ned. en vreemde Kolonien*, *Jaarg.* 1844-1846.)

Levensberigt van O.A. Graaf van Bijlandt.
(*Hand der Maatschappij van Ned. Letterk.* 1857 *bl.* 44.)

Zie *Gedenkboek der Maats.* 1766-1866 *bl.* 6, 46. *Cat. der Maats. v. Ned. Letterk.* D. III. bl. 179. 379. 471.

[Willem Frederik Lodewijk baron Rengers]

RENGERS (WILLEM FREDERIK LODEWIJK baron), zoon van Pieter Ubbo, Baron Rengers en van Lucia Johanna Gravin van Limburg-Stirum, werd den 28 November 1789 te 's Hage geboren. Voor den krijgsdienst bestemd bezocht hij op 16 jarigen leeftijd de artillerieschool te 's Gravenhage, alwaar hij zich in de mathesis onderscheidde. Door den dood van zijnen vader in 1809 als oudste zoon de steun zijner moeder geworden, bereidde hij zich in 1810 tot eene civiele loopbaan aan de academie van Utrecht, alwaar hij in 1811 den graad van Doctor in de Regten verkreeg. Kort daarna legde hij zijne eed af als advocaat. In 1812 werd hij benoemd tot surnumerair bij en in 1813 tot controleur van de directe belastingen in Friesland. - Opgevoed in de trouw aan het huis van Oranje, bood hij dadelijk in November van hetzelfde jaar zijne diensten aan bij het voorloopig bestuur, bestaande uit de Heeren G.K. van Hogendorp, den Graaf van Limburg Stirum en den Baron van der Duijn van Maasdam, door 't welk hij met eenige zendingen werd belast; onder anderen tot den Generaal von Bulow, om aan te dringen op het spoedig binnenrukken van het Pruisisch leger in Nederland; en ontving later de gedenkpenning, uitgegeven door de Districts-Commissie tot aanmoediging van den gewapenden dienst in de Nederlanden, gevestigd te 's Gravenhage, aan hen, welke op den 17 Nov. 1813 het herstel van de Nederlandsche vrijheid gewapender hand hebben helpen bevorderen. Onmiddelijk na de terugkomst van den Prins van Oranje, werd hij door mondelinge aanstelling als secretaris aan de toenmalige kabinet-Secretarie geplaatst. Na de herstelling der Souvereiniteit tot kamerjonker, straks tot gewoon kamerheer benoemd, en in 1816 als Secretaris bij het kabinet des konings aangesteld, bragten deze betrekkingen hem in de dagelijksche nabijheid van den koning, wien hij op alle zijne reizen vergezelde en van wiens bijzonder vertrouwen en gunst hij steeds herhaalde bewijzen heeft ontvangen. In 't jaar 1819 ontving hij daarvan een openbaar blijk door zijne benoeming tot Ridder van de orde van den Nederlandschen Leeuw. - Deze wederzijdsche persoonlijke genegenheid is ook na 's konings abdicatie en tot aan zijnen dood dezelfde gebleven. In 1819 wenschte hij het hofleven te verlaten, en werd hij tot belooning zijner ijverige en trouwe diensten in 's konings kabinet, benoemd tot Directeur der directe belastingen in Friesland, waarbij in 1822 ook de in uitgaande regten en accijnsen werden gevoegd. Gedurende deze en de navolgende jaren tot aan zijne benoeming als Gou-

verneur werden hem tevens eenige andere betrekkingen en werkzaamheden opgedragen. Als lid van de Ridderschap van Friesland nam hij deel aan diens reorganisatie in 1826. Hij was Curator van het athenaum van Franeker, lid van het kiezers collegie tot benoeming der leden van de raad der stad Leeuwarden, en van 1826 tot 30 lid van de tweede kamer der Staten-Generaal, van wege de Provincie Friesland. In deze betrekking werd hij onder anderen benoemd als lid eener commissie tot regeling van het middelbaar onderwijs. Handhaving der grondwet, rechtvaardigheid en onpartijdigheid waren ook toen zijne kenmerkende beginselen. In 1830 tot Gouverneur van de Provincie Groningen benoemd zag hij zich in deze eervolle betrekking meer dan vroeger in de gelegenheid gesteld de belangen en de eer van zijnen Vorst, die hem zoo na aan het hart lagen, te kunnen bevorderen. Steeds werkzaam, beijverde hij zich vooral den geest van eensgezindheid tusschen de regering en bevolking te bewerken, terwijl hij tevens met naauwgezetheid te bevorderen zocht de belangen en de welvaart der provincie, en der academie van Groningen, waarvan hij Curator was. Het Kommandeurskruis van de Koninglijke Orde van den Nederlandschen Leeuw, en de benoeming tot Staatsraad in buitengewonen dienst waren daarvoor zijne belooningen. Steeds zijne behoudende en monarchale beginselen getrouw, vonden hem ook de moeijelijke tijden in 1847 en volgende jaren vastberaden, en vol zedelijken moed, ook waar pligt met eigen belang strijdig was, de oude spreuk getrouw: doe wel en zie niet om. Den 22 Augustus 1850 ontving hij zijn eervol ontslag als Gouverneur, waartoe de aanleiding was dat hij zich niet konde vereenigen met de denkwijze van den toenmaligen Minister van Binnenlandsche zaken, noch diens daden goedkeuren, die hem voorkwamen strijdig te zijn met de wetten der billijkheid, de belangen der provincie en des lands, en gevaarlijk voor het grondwettelijk gezag des konings wiens commissaris hij was. - Hoewel diep geschokt door de wijze waarop hij ontslagen werd uit den dienst van het vaderland, waaraan hij zich sedert 37 jaren had gewijd, kon niets hem doen wankelen in zijne gehechtheid aan s' konings huis en persoon. Onder bewustzijn van getronw zijne pligten betracht te hebben, droeg hij deze beproeving als christen met onderwerping aan den wil van God, wien hij boven alles liefhad en wenschte te dienen. Zijn karakter was op waarheid en rechtvaardigheid gegrond in edele zamenstemming met diepte van gevoel. Zijne benoeming tot Ridder met de Ster van de Groot-Hertogelijke Luxemburgsche Orde van de Eikenkroon, eenigen tijd na zijn ontslag, gaf hem het bewijs dat zijne vroegere diensten en goede gezindheid niet onopgemerkt waren gebleven. Zijne staatkundige loopbaan geeindigd zijnde, vestigde hij zich

te Utrecht daarna te Zeijst, alwaar hij, na een zwaar en langdurig lijden, overleed.

Hij huwde S o p h i a E l i z a b e t h Baronesse van Schwartzenberg en Hohenlansberg en overleed te Zeijst 15 Jan. 1859.

Part. berigt.

[Michiel Renichon]

RENICHON (MICHIEL), priester in 't land van Namen, werd in lentemaand 1594, op vermoeden dat hij een aanslag op Breda in den zin had, gevat, en naar 's Hage gevoerd, waar hij zich met een strop het leven wilde benemen. Scherpelijk ondervraagd, beleed hij door den graaf van Barlaimont, met medeweten van den aartshertog, te zijn omgekocht om prins M a u r i t s van kant te helpen, als ook den jeugdigen F r e d r i k H e n d r i k, die thans op de Hoogeschool te Leiden was. Ook voegde hij er bij, dat O l d e n b a r n e v e l d, A l d e g o n d e en andere voorname heeren gevaar liepen van hun leven. Hij werd onthalsd en gevierendeeld.

Zie Resol. *v. Holland* 3 Junij 1594 bl. 191; Bor, *Nederl. Hist.* B. XXXI bl. 28, (812) 31 (815.) Brandt, *Hist. der Ref.* D. I bl. 798; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VIII bl. 398; *Antwoort van de Staten-Generael ghegh. in 's Gravenh. den* 27 *May op sekeren Missive van den Eertzhertoge van Oostenrycke aen de selve enz. Hier is by ghevoeght den voors. brief enz. Mitsgaders de confessie ofte bekentenisse van M. de R. enz. 's Gravenh*. Hiervan bestaat een andere druk.

Confessie ofte Bekentenisse ghedaan by Michiel de Rhenison geboren van Templen enz. inhoudende de moordadigsten aenslach, *die hy hadde voorgenomen teghen den persoone van Mauritz ghebooren Prince van Oranje enz. Mitsg. de ghevolchde sententie over hem ghegh den* 3 *Juny 's Gravenh*. Hiervan bestaat eene andere druk.

[Jacob Renier]

RENIER (JACOB), den 21 Mei 1761 te Leiden geboren, bezocht aldaar het gymnasium en de Hoogenschool, werd in 1788 tot predikant te Nisse beroepen vertrok van daar naar Aardenburg, IJzendijke, Colijnsplaat, en verdelijk in 1798 naar Veere, waar hem tevens de betrekking van rector der latijnsche school werd opgedragen. In 1836 werd hij emeritus, en overleed den 10 October 1837 te Leiden, waar hij sedert 1833 lid der *Maats. v. Nederl. Letterk.* was.

Behalve kleinere geschriften heeft hij in het licht gegeven:

De ware aard van het christelijk leeraarambt, *voorgesteld in eene leerrede over* 1 *Petr. V:*2, 3 *bij gelegenheid van de bevestiging van Chr. Meeuse als predikant op den Hoek in den Lande van Axel.* Dordr. 1804. 8.

Redevoering over de ongenoegzaamheid van de Rede ter vervulling van de dringendste behoeften van den mensch, *blijkbaar uit de geschriften van de beroemdste wijsgeeren onder de Grieken en Romeinen*, *uitgesproken op den* 12 *van Herfstmaand* 1804 *bij gelegenheid van de openbare Promotie der Latijnsche schooljeugd*. Dordr. 1805 8.

Chr. Meeuse, *Proeve van eens Christen Reize naar de eeuwig-*

heid, *met eene voorrede en een bijvoegsel van aanmerkingen*, Dordr. 1810 *bl.* 8.

Iets over het badwater Bethesda en het wonder door Jezus aldaar verrigt, *naar Joh. V*:29, in *Godgel. Bijdr.* 1836. D. IV St. 5 bl. 639.

Godgeleerd en uitlegkundig onderzoek omtrent den waren aard van 's Heilands zielelijden in Gethsemané, ald. IV D. 6 st. 1, bl. 853 en volgg.

De verdiensten van J. van Megrode omtrent de hervorming in Zeeland bijzonder in verre. Midd. 1827. 8.

Nieuwe Naamlijst der prodd. in de H. Gemeente te Vove enz. Midd. 1834.

Zie *Handel. der Jaarb. vergad. v.d. Maats. d. Ned. Letterk.* 1838

[Hermannus Rennecherus]

RENNECHERUS, RENECHERUS, REYNECHERUS, (HERMANNUS), kwam in 1578 van Frankendaal in O. Friesland, werd predikant te Embden, Groningen en Leeuwarden, waar hij in hooge achting stond.

Hij woonde te Groningen, toen de afval van Rennenberg plaats had, en vlood, gelijk hij zelf getuigt, in een zijner werken (*de Renegeratione*, te Licha, in 't graafschap Solms in 1600 gedrukt), en hield zich dan te Embden, dan te Leer bij de uitgewekene Groningers op, raakte in Westphalen in handen der Papisten, en viel uit menschelijke zwakheid en vrees voor pijn van de Hervormde kerk af, doch keerde spoedig tot deze terug, en werd den 8 Juni 1582 wederom tot het H. Avondmaal toegegelaten. Vervolgens hield hij zich, daar hier te lande geen promotie voor hem was te maken, te Osnabrug en te Wittemberg, waar hij aan de hoogeschool verbonden was, op. Nadat het Concordie-boek vervaardigd was en alle Gereformeerde leeraars uit Saksen moesten vertrekken, ging hij naar Licha. In 1581 bevond hij zich echter nog te Leer, toen de twist in die gemeente tusschen den pastoor J o h a n n e s N o r m a e u s en de gemeente, door J o h a n n e s P i l s u m a n u s werd vereffend. Sedert hield hij zich te 't Osnabrugsche, Wittenberg en Licha op.

Zie H a r k e n r o t h , *Aenmerkingen nopens de hervormde leer*, *of Kruiskerken van Nederlandt* enz., in *Boekz. der Gel. wer. Oct.* 1731, *bl.* 464. G a b b e m a , *Cent. III Ep.*

[Hermannus Rennecherus]

RENNECHERUS, RENECHERUS, REIJNCHERUS, REIJNECHERUS (HERMANNUS), in 1550 te Tecklenburg geboren, studeerde te Dusseldorp, en werd in 1575 Hoogleeraar in de Hebreeuwsche taal te Leiden. Tegen Julij 1576 werd hem het professoraat opgezegd, ‘ten eynde hij hem middelerttyt elders weer sal mogen versien.’ In Mei 1578 werd hij ‘als tot oneere zijnde van de universiteit van zijn dienst verlaten, doch met soodanige beleefdheid, dat hem geene redenen konde hebben te beklagen.’ Hij leefde gedurende zijn ver-

blijf te Leiden in vijandschap met den beroemden J a n u s D o u s a , die hem ‘homo omnium quot sunt, quot fuerunt aut futuri sunt infectissimus’ noemde.

Men verhaalt dat A r m i n i u s eens tot hem, een onrustig man, die het nergens lang kon uithouden, zeide: ‘Habes Rennechere, Mercurium in pedibus,’ waarop hij antwoordde: sed tu, Armini, diabolum in capite.’ In 1584 was hij Hoogleeraar in 't Hebreeuwsch aan 't Gymnasium te Bremen, bedankte in 1587, ging, volgens R o t e r m u n d , naar Groningen, van daar naar Leiden, en werd eindelijk hoogleeraar in de Grieksche taal te Heidelberg. In 1588 gaf hij te Franeker, in 1589 te Herborn, in 1591 te Wittenberg, in 1597 te Hanau, in 1599 te Bazel in, 1600 te Licha verschillende werken uit. Er heerscht echter een schromelijke verwarring bij zijne levensbeschrijvers Harkenroth noemt hem H e n r i c u s , en zoon van den vorige, R o t e r m u n d schrijft hem het werk *de Regeneratione* toe. Ofschoon wisselturig, schijnt hij een geleerd man geweest te zijn, en gaf, volgens Rotermund, in het licht:

In Psalmum I observationes et annotationes et varii alii XI doctrinarum loci script. de disciplina ecclesiastica, Franeker, 1589 8°.

Descriptio pontificis Romani. 1589 8°.

Aureae Salutis catena de praedestinatione 8°.
Modesta disputatio de electione.

Orat. de agnitione Dei et lingua Hebraea. Witteb. 1591 8°.

De majestate nominis Messiae. 1593 8°,
Scriptum Didascalicum et apologeticum 1595. (verdediging der *Aurea sal. cat.*
Carmen in nuptias Comitis Ludov. Gualteri Nassav. 1601.

De aeterna electionis veritate. Hanau, 1597 8°.
De veritate carnis Christi contra Ubiquistanos. Ibid. 8.

Expositio cap. 111 *Esaiae iu* 8°.
D. de Regeneratione.
D. in Psalmum C. XXIX.

Explicatio literarum servilium Hebraicarum. Basil, 1599 8°.

De vero Antichristo. Herborn, 1589 8°.

De nominis lapsi et corrupti regeneratione, Lich. 1600. 8°.
Oratio in laudem linguae Hebraeae L.B. 1603.

Zie J ö c h e n ; R o t e r m u n d ; Dez. *Lexic Gelehrter Bremer* T. III, S. 117; G. M e i e r i *Orat. II*, *de Schot. Brem. progressu et incremento*; H a r e [. . .] o n r o t h . a.p.; S i e g e n b e e k , *Gesch. der L. Hoogesch.* D, II, bl. 56; J. D o u s a e , *Poëm.* p. 79, *Acta mss*, *Curat. Leid.* S c h o t e l , *een Studenten oproer*, bl 18, 83, 84; A. V e r e u l , *Redev. over Dousa den ourden*, bl, 94, 95.

[Graaf van Rennenberg]

RENNENBERG (graaf van) zie LALAIN, (GEORG DE).

[Rennechon]

RENNECHON, zie RENICHON.

[Johann Ludwig Renno]

RENNO (JOHANN LUDWIG), in 1771 te Larsphe in Wiltgen

stein geboren, nam, den ouderdom van 17 jaren nog niet bereikt hebbende, dienst onder de huzaren van Salm.

In 1802 werd hij officier, na in 1792 en 1794 den veldtocht in Belgie en in 1799 dien in Noordholland, en in 1800 dien in Duitschland te hebben bijgewoond. In 1814 was hij bij de krijgsverrigtingen in Frankrijk, in 1815 aldaar en in Belgie, in 1830 en 1834 in Belgie. Tweemaal werd hij gevangen genomen, tweemaal gewond en niet minder dan zes paarden zijn bij onderscheidene affaires onder hem dood geschoten.

In 1836 werd hij als kolonel der cavalerie op nonactiviteit gesteld en vervolgens gepensioneerd. Hij overleed in 1852.

Zie Bosscha, *Nederl. Heldend. te land*, D. III. bl. 256 *byb.* bl. 56. K o b u s en de R i v e c o u r t.

[B. Renou]

RENOU (B.), landmeter te Zierikzee, schrijver van het antwoord op de vraag, door het Zeeuwsch genootschap uitgeschreven *over de Redenen en Herstelling der vallen in de Zeedijken* in *Verhandel*, *uitgegeven door het Zeeuwsch genootschap te Vlissingen*, 3de dr., Middelburg 1773.

Zie *Bibl. Hag.* D. V p. 634; *Cat. v.h. Zeensch Genoots*. bl. 391.

[Abraham Renod]

RENOD (ABRAHAM), portretschilder te 's Hage, bloeide omtrent 1771.

Zie Kramm.

[J.J. van Renselaer]

RENSELAER (J.J. VAN), dichter uit het laatst der 18 eeuw. Men heeft o.a. van hem. *Aan mijne huisvrouw geb. Beeldsnijder* 1792.

Zie Cat. d. *Bibl. van Mr. J. Meulman* bl. 293.

[Berendina van Rensinck]

RENSINCK (BERENDINA VAN), echtgenoote van H e n r i c u s H o f f m a n, predikant te Bennekom, leefde in het midden der 18 eeuw en beoefende de poezy. Men vindt hare poëzy vóór de werken harer tijdgenooten, o.a. vóór *Schutte's Gezangen* en op het overlijden van haren man (1759).

Zie *Boekzaal* 1759 a 514; v.d. Aa, *N.B.A.C. Woordenb*.

[Casparus Rensing]

RENSING (CASPARUS), med. dr, 17 gaf in het licht:

Verhandeling betreffende eenige merkwaardige bijzonderheden van het lijden, *sterven en de opstanding van onzen Heer en Zaligmaker Jezus den Christus*, *uit*

een geneeskundig oogpunt beschouwd; *Tweede uitgave - met eenige aanmerk. enz. van IJsbrand van Hamelsveld*. Amst. 1807.

Het zaad, *of de boontjes der Catoenplant (gossypium herbaceum*, *foliis quinquelobis*, *subtus eglandulosis*, *caule herbaceo*) *als een zeer nuttig middel ter voortbrenging en vermeerdering der melk bij zoogende vrouwen*, *door verscheidene waarnemingen bevestigd geworden*, *en ter verdere proefneming aangeprezen*,

in *Algem. Vad. Letteroef*, 1893 D III, T. 2. bl. 220 D. VI. T. 2. bl. 8.

Aanmerkingen wegens het thans algemeen bekende geneesmiddel uit de harst van pokhout en de rum bereid, in *Hedend. Vad. Letterprroef* 1778 D. VII, T. 2 bl. 149.

Waarneming van een zeer verouderde zenuwziekte, *vergezeld door bijzondere toevallen en vreemde verschijnselen*, *doch eindelijk geheel en al hersteld* in *Alg. Vad. Letteroef.* 179 I, D. 1 T. 2. bl. 500.

R e n s i n g beoefende ook de Nederl, poezy en gaf verdienstelijke dichtstukjes en de *Volksliedjes*, *uitgegeven door de Maat. tot Nut van 't Algemeen*.

Zie v.d. A a , *N.B.A.C.W.*; Holtrop, *Bibl. med. et. chir.* bl. 291.

[S.A. Rensing]

RENSING. (S.A.), geboren M u n n i k h u i z e n , echtgenoote van den vorige, plaatste onderscheidene liedjes in de bovengemelden bundel *Volksliedjes*.

[Arnout Rentinck]

RENTINCK (ARNOUT) in 1712 te Amsterdam geboren, werd door A r n o l d B o o n e n , N i c o l a a s V e r k o l j e en later door K a r e l d e M o o r in de schilderkunst onderwezen en een goed schilder van portretten en gezelschapstukjes, onder welke de zoogenaamde moderne, geheel en al overeenkomende met de mode of het costuum van dien tijd. Ook vervaardigde hij fraaije koppen, naar kunstige schilderijen van voorname meesters.

Hij beoefende ook de graveerkunst, in mezzo tinto, waarvan K r a m m eenige proeven mededeelt. Volgens N a g l e r vestigde hij zich te Berlijn en overleed aldaar in 1775.

Zie van E i j n d e n v a n d e r W i l l i g e n ; v a n G o o l ; I m m e r z e e l ; K r a m m ; K o b u s en d e R i v e c o u r t .

[Johannes Rentinck]

RENTINCK (JOHANNES), in 1798 aan de Nieuwenbrug bij Bodegraven geboren, werd in zijn jeugd in het vaderlijk bedrijf van timmerman en molenmaker opgeleid. Door het verlies van een zijner beenen ongeschikt voor zijne aanvankelijke bestemming geworden, legde hij zich aan de teekenakademie te Utrecht sedert 1819 op de kunst toe, genoot verder het onderwijs van P.C. W o n d e r en J. van R a v e n s w a a y .

Hij vestigde zich te Hilversum, hield zich daar bezig met schilderen van binnenhuizen en stillevens, en overleed in Oct. 1846.

Zie I m m e r z e e l ; K r a m m .

[Gerardus Renssen]

RENSSEN (GERARDUS,) I.V.D., was Gedeputeerde der Graafschap Zutphen naar de Vergadering der Gewestelijke Staten en Drost (?) alsmede Burgemeester der stad Doesburg (Drusburgensis,) op 't einde der 18e eeuw. Ook was hij latijnsch dichter, getuige het volgend geschrift van zijne hand:

Res gestae Guilhelmi Magni nec non laus Divae Mariae, *Magnae Brittanniàe Regis et Reginae*, *illustriumque principum Auriàcorum gloriosae memoriae generosa facta*, *horatiano et*

sapphico carmine decantata, *per Gerardum Renssen* I. *V.D. quondam Comitatus Zutphaniensis Deputatum Urbisque Drusburgensis Satrapem et Consulem*. Lugd. Batav., ex officina Joannis du Vivié 1791. 4.

Zie H o e u f f t , *Parn. Lat. Belg.* p. 200.

[A.P. Rentjes]

RENTJES (A.P.) was schreef:

Leeroefening volgens de klank methode 5 st. *Amst.* 8°. met *N. Grimmius. Prijsverhandelingen over de klank methode. Amst.*

Zie *Alphab. Naaml. d. Gebr. van Cleef*.

[J. Rentmeester]

RENTMEESTER (J.) schreef:

Waarneming eener geslotene Vagina bij eene in arbeid zijnde vrouw, *door het ontaard maagdenvlies*, *hetwelk door de sterke poging van de baarmoeder staande den arbeid niet konde overwinnen*, *maar door het mes moest weggenomen worden*, in *Tijds. voor genees- heel- en verloskunde* 1833, D. III. T. 3 bl. 204.

Zie Holtrop l.o. p. 291.

[Jonas Andries Repelaer]

REPELAER (JONAS ANDRIES) werd in 1733 te Dordrecht geboren. In zijne jeugd bezocht hij de Latijnschedoch niet de Hoogeschool. Ofschoon het hem aan geen gelegenheid ontbrak, zich met hooge ambten bekleed te zien, zoo vergenoegde zich de nederige en godvruchtige man met de betrekking van advijsmeester der zeehavens op Dordrecht en die van Hoogheemraad van den Alblasserwaard, en besteedde zijn overigen tijd met het beoefenen der schoone kunsten. Hij was een groot beminnaar der schilder- en teekenkunst, die na zijn tijd te Dordrecht bloeide, en nog meer van de poezy, waaraan hij zich van zijn jeugd af gewijd had. Hij was honorair lid van het Genootschap Pictura in zijn geboortestad, en lid van 't Haagsch genootschap *Kunstliefde spaart geen vlijt*. Hij overleed den 11 Februarij 1800: Zijne bibliotheek en platen werden te Dordrecht in 1833 geveild.

Hij gaf in het licht, behalve een groot aantal gedichten in de *Proeven van Poëtische mengelstoffen* van het Haagsch genootschap, *Kunst liefde spaart geen vlijt*: *Bijschriften op de geboorte*, *besnijdenis*, *het lijden*, *den dood*, *de begraving*, *opstanding*, *hemelvaart van den Zaligmaker* en *Bijschriften op den Heidelbergschen Catechismus* Dordr. 1777 1778.

Eenige overeenkomsten tusschen den schilder en den dichter, bij het 25 jarig jubelfeest van *Pictura* 1795 vervaardigd. Na zijn dood gaf P i e t e r v a n B r a a m te Dordrecht 's mans onuitgegevenen gedichten in het licht met den titel:

Stichtel. Zeded., voorafgegaan door zijn levensberigt en portret.

Zie v a n B r a a m , *Levensb.*; v a n d e r A a ; *N.B.A.C. Woordenb.* K o b u s en d e R i v e c o u r t .

[Ocker Repelaer van Driel]

REPELAER VAN DRIEL (OCKER) in 1759 te Dordrecht

geboren, studeerde te Leiden en was in 1795, bij de groote en met zijne staatkundige beginselen geheel strijdige verandering van zaken, als commissaris generaal, met de zorg voor het leger van den Staat belast. Hij bleef in die betrekking zoolang werkzaam, als ter behoorlijke verantwoording van zijn gehouden beheer noodig was; eene verantwoording, die van zijn eerlijkheid en onbaatzuchtigheid zoo loffelijk getuigde, dat het nieuw ingestelde bestuur hem eene aanmerkelijke schadedevergoeding toewees. Kort voor die omwenteling, had hij ook den hoogst moeijelijken en weinig nut beloovenden last op zich genomen, om in buitengewoon gezantschap naar Parijs te vertrekken, ten einde, waar het mogelijk, met het bestuur der Fransche Republiek een vrede te treffen, waardoor de instandblijving van het oud-Nederlandsche gemeenebest verzekerd werd. Niet alleen mislukte deze zending geheel, maar hij geraakte ook als bekend voorstander van het stadhouderlijk staatsbestuur in groote ongelegenheid. Op grond eener verdachte briefwisseling in hechtenis genomen, zag hij zich in een crimineel regtsgeding gewikkeld, waarvan de uitkomst voor hem noodlottig had kunnen zijn. Hij vond echter in de krachtige verdediging van zijn' welsprekenden voorspraak, en de regtvaardigheid zijner regters zulk een vermogenden steun, dat hem, in stede der ambtshalve gevorderde doodstraf, slechts die eener vierjarige gevangenis werd opgelegd. Na afloop van dien tijd, leidde hij eenige jaren achtereen een stil en ambteloos leven. Onder het staatsbewind en het daarop gevolgde bestuur van den raadpensionaris S c h i m m e l p e n n i n c k , was hij lid van het Wetgevend Lichaam, en onder Koning Lodewijk verkreeg hij zitting in den Raad van State. Na het vertrek van dien vorst en de daarop gevolgde inlijving van ons vaderland in het Fransche keizerrijk, keerde hij tot het ambteloos leven terug. Koning W i l l e m I, verhief hem tot den adelstand, benoemde hem tot kommandeur der orde van de Nederlandsche Leeuw, en belastte hem met het beheer van den waterstaat, de verzorging van het onderwijs en die van de Protestantsche eeredienst en andere gewigtige betrekkingen.

Eindelijk zag hij zich, onder den titel van Gouverneur, aan het hoofd der te Brussel gevestigde Bank geplaatst, en schoon dat beheer met den opstand van 1830 eindigde, ging hij echter steeds voort vaderland en koning met zijn raad te dienen.

R e p e l a e r was directeur der Holl. Maats. v. Wetens. te Haarlem en van het Zeeuwsch genootschap, lid van het Prov. Utrechtsch Genoots. der Brusselsche Akademie en van de Maats. van Nederl. Letterk.

Hij overleed den 26 Oct. 1832, in den ouderdom van ruim 73 jaren.

Zie *Gal. des Contemp.* M. S i e g e n b e e k , *Handel. der Jaarl. Verg.*

d. Maats. v. Ned. Letterk. 1833 Collot d'Escury. *Holl*, *Roem.* D. IV, st. II, bl. 428-438; Kobus en de Rivecourt, Ypeij en Dermout, *Ges. der Ned. Herv. Kerk*, D. IIII, bl, 664. Pape *Leven en Werken van J.D. Janssen*; Glasius *Gesch. d. Ned. Christ. Kerk*.

[J.G. Repelius]

REPELIUS (J.G.) schreef:

Waarneming eener volkomen genezing van eenen dreigenden borstkanker, *door aanwending van het kankermiddel van G.J. van Wy*, in *Alg. Vad. Letteroef.* 1809 D. XIX, st. II, bl. 499.

Waarneming van eenen uitgebreiden kanker in de onderlip, *door de operatie volkomen genezen*. Ald. bl. 546.

L.C. Bachner, J.G. Repelius en J.S. Zwaan, *Verh. over de oorzaken der besmettelijke ziekte*, *welke meestal in belegerde steden ontstaan*, *met aanwijzing der beste hulpmiddelen*, *gegrond op natuur- en scheik*, *aanwijzingen om ze voor te komen*, *of uit den weg te ruimen*, in *Geneesk. Meng. uitgeg. van wege het Genoots. vis unita forlior*, 1820, D. I, st. IV, bl. 1. Dl. II, st. I, bl. 1.

Zie Holtrop *Bibl. med. et chir.* p. 57, 291, 292.

[Louis de Zuniga Y Requesens]

REQUESENS (LOUIS DE ZUNIGA Y), groot staatsman, veldheer en zeeheld, door Philips II tot Groot-kommandeur van Castilië, kommandeur van Maltha, stadhouder van Milaan en in 1573 tot opvolger van Alva in de Nederlanden benoemd. Hij kwam den 17 November 1573 te Brussel. Alva bewees hem beleefdheden, met welke hij anders niet mild was, en had verscheidene mondgesprekken met hem over den toestand der zaken, die geenzins voordeelig was. Hij trachtte zich te verontschuldigen door den blaam van alle de schrikkelijke verwarringen waarin zich de Nederlanden bevonden, op de grooten en de ingezetenen te werpen. Hij schilderde die op de hatelijkste wijze af, doch Don Louis was genoegzaam te voren onderrigt, had den naam van een eerlijk man, kende den hertog van Alva en dacht er geheel anders over. De Nederlanden waren in een wanhoopigen toestand, toen de kommandeur de landvoogdij aanvaardde. Het ontbrak aan zijnen kant niet aan goeden wil. Hij wist zelfs vooruit hoe onaangenaam en moeijelijk zijn ambt was, maar toen hij de handen aan het werk sloeg, ondervond hij in de bijzonderheden, dat de moeijelijkheden en hindernissen het somberste denkbeeld, dat hij daarvan had kunnen vormen, verre overtroffen

Als de opvolger van een zoo verfoeiden man als Alva, verkreeg hij ligtelijk eenige achting bij de Vlamingen, zoo dat men hem minder persoonlijk haatte. Men waardeerde hem als een braaf man; maar zijne braafheid en bekwaamheden waren niet voldoende om de bres te stoppen en het vertrouwen te doen herleven. De haat tegen de Spanjaarden was te groot en te diep ingekankerd, de wonden waren nog bloedende. Terwijl hij zich toebereidde tot den aanvallenden oor-

log, maakte hij twee of drie veranderingen, die zeer aangenaam waren bij het volk, het omverhalen van het standbeeld van den hertog van Alva, in het kasteel van Antwerpen opgerigt, het ontslaan van den raad van beroerte, en het afschaffen van den tienden en twintigsten penning, die zoo veel opschudding veroorzaakt hadden. Te vergeefs trachtte hij Middelburg te ontzetten. De vloot, daartoe bijeengebragt, werd den 29 Jan. 1574 verslagen, en de stad door Mondragon aan den prins van Oranje overgegeven. Zulks had ten gevolge, dat geheel Zeeland voor Spanje verloren ging en het fort Rammekes alleen nog aan den zeekant door de Spanjaarden werd ingehouden: doch niet lang daarna ging ook deze sterkte over. Den 30 Mei 1574 deed de admiraal Boisot een onverhoedschen aanval op eenige Spaansche schepen tusschen Lillo en Calloo; hij nam er twee van met den admiraal Adolf van Haemstede, verbrandde vier andere en vervolgde de overige tot Antwerpen. De onzen liepen de vlakten tusschen Gorzel en Brusssl af, stroopten in het land van Waas en tot diep in Vlaanderen, terwijl de kapers de kusten van Antwerpen af tot aan de duinen van den Oceaan verwoestten, de muitende en zamenrottende Spanjaarden alles ten platten lande roofden en vernielden. Bij al deze rampen kwam de pest, die gedurende twee of drie jaren de meeste steden der Nederlanden teisderde. Won Requesens den 14 April 1574 de slag op de Mokerheide, voor Leiden en Alkmaar stiet hij het hoofd. Het opbreken van 't beleg dezer beide steden, besliste het lot van Holland, zoo als de inneming van Middelburg, dat van Zeeland beslist had. De kommandeur trachtte hierop weder voet te zetten in Zeeland; een aanslag op Schouwen en Duiveland gelukte, vervolgens hij het beleg voor Zierikzee. Dat was zijn laatste onderneming. Hij overleed den 5 Maart 1576 aan de pest.

Zie, behalve Bor; Strada; Hooft; van Meteren, Wagenaar, Cerisier, Bilderdijk, van der Vijnckt, Arend, en andere geschiedschrijvers, het *Repertorinm der Verh. en Bijdr. betreffende de Gesch. des Vad.* bl. 233, 234; *Viglii ab Aytta Epist. ad J. Hopperum* in Hoijnck van Papendrecht's *Anal.* T. I. P. II. p. 772 773 en de *Jndices* op de volgende deelen; 's Gravesande *Tweede eenwfeest der Middelb. vrijheid*, bl. 344, 366, 372, 375, 374, 378, 389, 397, 517, 524; Bosscha, *Neêrl. Heldend. te land*, D. I, bl. 185; Scheltema *Staatk. Nederl.*; van Kampen, *Karakterk d. Vad. Gesch.* D. I, bl. 306: Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt.

[Rutgerus Rescius]

RESCIUS (RUTGERUS), de eerste doctor in de Grieksche taal te Leuven. Later stichtte hij een beroemde drukkerij, in die stad, en gaf verscheidene door hem verbeterde schrijvers in het acht. o.a:

Jnstitutiones Juris Graecae per Theophilum, *a Rescio recognitae* 1536 4°.

Hippocratis Aphorismi, *cum mss. collati*. 1533 8°.

Plato de legibus, *ab eodem recenstus*.

Erasmus prees zijn geleerdheid en zedigheid. Hij overleed in 1555.

Zie Erasmi, *Epist.* XII lib. *Epist.* XVII en *Epist.* XXXI. lib. XIII; Val. Andreas *Bibl. Belg.* p. 806; Foppens, *Bibl. Belg.*

[Pieter van Resen]

RESEN (PIETER VAN), zoon van Pieter van Resen en Jonkvrouwe Margaretha Vos van Cortenbacht, uit de baronnen van Helmont gesproten, secretaris en pensionaris van Tholen en in 1535 gedeputeerd op de vergadering der Staten van Zeeland te Roemerswaal om koning Philips den eed als graaf van Zeeland af te nemen. Daarna werd hij in 1579 gecommitteerde raad wegens Tholen in het Hof van Zeeland.

Men heeft van hem:

Eene korte beschrijving op eene kaart van Zeeland, *zoo als dat gesteld was in 't jaar* 600, *gevonden in de Abdye van Egmond*.

Volgens Valerius Andreas is deze kaart met de *Chronijck van Reigersberg* door Boxhorn uitgegeven, doch deze schreef: 'dat hij de kaart in de chronijck zou hebben gebracht, doch ondervindende dat zij in gheenen deele bij de gedachte ouderdom mogt halen, liet hij zulks na.' Later vlechtte Gargon haar in zijn *Walchersche Arcadia*.

De la Rue vermeldt nog en geeft een uitvoerig berigt van een handschrift van Van Resen, getiteld: *Quinquaginta psalmi Davidici. Jambico Carmine redditi per Petrum Resenium* Anno 1575 12.

Zie Valerius Andreas, *Bibl. Belg.* p. 758; Foppens, *Bibl. Belg.* M.Z.v. Boxhorn, *Chron*, *v. Zeel.* D. I. bl. 462 Gargon, *Walch. Arcad.* D. I. bl. 376. La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 271. volgg. Paquou, *Mem.* II. p. 51.

[Felistis Jans Resinx]

RESINX (FELISTIS JANS) doopsgezinde jonge dochter van Vreden. Deze te Amsterdam op de paleye gebragt, beleed 'dat se eenige haerer geloofsgenoten had geherbergd en anderen tot haar gevoelen had getrokken. Zij droeg zich in de boeijen zoo sedich en eerbaar en werd door de langdurige gevangkenisse zoo gemeenzaam met des slotbewaerders vrouw, dat die haar tot het huiswerk gebruikte.' Zij had kunnen ontsnappen, maar weigerde zulks en werd in 1553 ter dood gebracht.

Zie T.V. Braght *Hist. der doopsgez. Martel.* D. II. 218, 219, Brandt, *Hist d. Ref.* D. I. bl. 166, 167,

[Philippus Jacobus Resler]

RESLER (PHILIPPUS JACOBUS), zoon van Johannes Resler, die toen hij predikant te Huizen was, deel nam aan de zoogenoemde Nijkerksche beroering. Hij was achtereenvolgend predikant te Vúúrsche, Kralingen, 1788, Oud-Beijerland 1794 en 1802 te Maassluis, waar hij in 1826 overleed.

Eene godsdienstige roering onder zijne catechisanten in den winter van 1801-1802, gaf hem aanleiding tot het schrijven

van eenige *Kleine bijdragen tot de regte beoordeeling der werking van den H. Geest*. Rott. 1802 gr. 8. Hier tegen verscheen een *Ernstige en gemoedelijke brief aan den Weleerw. Zeer gel. Heer* P.J. R e s l e r , predikant te Maaslandsluis (waarheen hij in 1802 beroepen en vertrokken was,) *over de werking van den Heiligen Geest op 's menschen hart*. R e s l e r gaf hierop eene *verhandeling* uit, waarin hij genoegzaam liet blijken dat hij door de aanmerkingen van zijn tegenschrijver overtuigd was. Hij gaat in plaat uit.

Men heeft nog van hem:

Het Leerboekje van Hellenbroek verkort. Rott. 1801.

Onuitgesproken Afscheids-rede van de Gemeente te Oud-Beierlandt, *over* 2 *Cor.* 11:14 15 16, *en Intreê-rede in de Gemeente te Maassluis*, *den* 17 *October* 1802, *over Rom.* I:13. Rott, 1803.

De ware godsdienstigheid geene dweeperij. Rott. 1805, gr. 810.

Invloed van den Heiligen Geest op de ware godsdienstigheid, *geene geestdrijverij*. Amst. 1807 gr. 81.

Dankrede van Ph.J. R, *ter viering van zijnen* 25*jarigen Evangeliedienst te Maaslandssluis*, *den* 17 *Nov.* 1827 *(niet uitgesproken) en leerr. ter zijne gedachtenis*, *W.W. van Beuzekom*. Rotterd. 1828, 8.

Zie B r a n s , *Kerk. Reg.* bl. II. d e J o n g h , *Kerk. Reg.* v. *Geld.* bl. 388, Y p e y , *Gesch. d. Christ. Kerk*, *d.* 18 *eenw*, D VII. bl. 111, 112, *Bibl. van Theol. Letterk*. D. II. bl. 845-855. *Alph. Naaml. der Gebr. v. Cleef* bl. 509.

[A.G. Resler]

RESLER (A.G.) med. dr. schrijver van

Diss. med. de nitrate bismuthi utilitate in morbis quibusdam curandis. Gron. 1826.

De verhandeling getiteld: Essai sur l'expectation en medicine van Dr. Fallot, Liège 1829, *beantwoord; of bedenkingen tegen eenige voorname practische punten uit het leerstelsel van Broussais*, Utrecht, 1831,

Iets over het aqua Binelli in *Alg. Kunst en letterb.* 1833. D. II. bl. 162 182.

Waarneming van eene herhaalde kinderziekte bij denzelfden persoon en gevolgtrekking hieruit ten voordeele der koepokinenting. Ald, 1834, D. II, bl. 372.

Een woord aangaande den stand van militairen arts. Ald. 1838. D. II. bl. 146-162.

Verslag van een belangrijk polsgezwel binnen de schedelholte waargenomen. Met Afb. in *Tijds. voor genees-*, *heel- verlos- en scheik*. D. IV. St. I. bl. 56. St. 2. bl. 32.

Zie H o l t r o p , *Bibl. med. et chir.* p. 292.

[J.P. Resler]

RESLER (J.P.) schreef:

Diss. de indicantibus et contra-indicantibus emeticorum. Gron. 1818 8^{o}.

Zie Holtrop, l.c., C. II. à Roy, *Cat. Bibl. Med.* T. II, p. 731.

[H. Restaut]

RESTAUT (H.) gaf in het licht:

Beginselen der Fransche Spraakkunst. Amst. 1760 8°.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 436.

[Restor]

RESTOR (....) Het is onzeker of deze schilder een Nederlander was. Kramm laat zulks in het midden. Hij vond alleen van hem vermeld:

Maria, *door hare ouders*, *in den tempel den Hoogepriester aangeboden*, meersterlijk geschilderd.

Zie Kramm.

[Anthony Rethaan]

RETHAAN (ANTHONY) werd in 1685 te Middelburg geboren. Hij was candidaat in de letteren en beoefende de schilderkunst tot uitspanning. Hij overleed in 1708.

Zie Kramm.

[Johannes Gottlieb Hendrik Reudler]

REUDLER (JOHANNES GOTTLIEB HENDRIK) werd den 21 Maart 1796 te Amsterdam geboren, genoot daar eerst het onderwijs aan de Latijnsche school van den rector Hermanus Bosscha, later hoogleeraar aan het Athenaeum, en van Prof. David Jacob van Lennep. Na het voorbereidende onderwijs der Amsterdamsche predikanten Ebersbach, Lagers Statius en Muller werd hij, bij de oprigting der kweekschool, een der eerste leerlingen van Prof. Pluschke, en achtereenvolgens predikant bij de Luthersche gemeente te Doesburg (26 Julij 1822-27 Junij 1824) Zierikzee (11 Julij 1824-24 October 1824) en te Woerden, waar hij den 20 Februarij 1841 overleed.

Men heeft van hem:

Gezangen voor de Ev. Luth. Gemeente te Woerden, *ter viering van de overgave der Augsb. Geloofsbelijdenis*, 1832 8°.

Gezangen bij de uitdeeling der eereblijken aan Hermannus Dirks, *te Woerden*, *op* 19 *Oct.* 1832 8°.

Liederen en brieven van Luther betreffende zijne volgers in de Nederlanden, in J.C. Schultz Jacobi en J.F. Domela Nieuwenhuis, *Bijdragen tot de Geschiedenis der Evang. Luth. Kerk*, eerste stuk.

De marteldood van Hendrik van Zutphen, *een der monniken van het Augustijner klooster te Antwerpen*. Ald. tweede stuk.

Grieksche en Latijnsche overzetting van Borgers Lentegroet aan den Rhijn in *Vad. Letteroef.* 1838 No. 15.

Redevoering over de belegering van Woerden door de Spanjaarden in de jaren 1575 en 1576. Ald. 1838 No. 16.

Zie J.C. Schultz Jacobi, en F.J. Domela Nieuwenhuis, t.a.p. D. III. bl. 166 volgg.

[Jan de Reus]

REUS (JAN DE) is schrijver van:
Naauwkeurig onderwijs in de vroedkunde met eene voorrede van P. Camper.
Amst. 1771, 1778 2e dr. 8°.

Kort Verhaal van de Roode Loop te Harlingen, *en derselver seldsame genezing aldaar*. Haarl. 1779 8°.

Waarneming wegens een geulcereerd uitwas aan de dije van eene vrouw, *boven de* 60 *jaren oud*, *nevens aanmerkingen over dat soort*, *en andere dergelijke gevaarlijke ongemakken* in *Hedend. Vad. Letteroef.* 1774. D. III. St. II bl. 505.

Zie H o l t r o p , *Bibl. med. et chir.* p. 292; C.H. à R o y , *Cat. Bibl. med.* T. IV. p. 1757; A r r e n b e r g , *Naamr* bl. 436.

[Leonardus Pieter de Reus]

REUS (LEONARDUS PIETER DE), was een vermogend Rotterdamsch kunstliefhebber, wiens kunst verzameling in 1845 voor de som van *f* 90,000 aan den baron von Rothschild te Frankfort a/d. M is verkocht. Hij overleed den 19 Februarij 1860 te 's Gravenhage.

Zie K r a m m .

[L.B. Reuse]

REUSE (L.B.) gaf in het licht:

Een woord over de behandeling der cholera aan mijne medeinwoners der gemeente Kondekerke, *die bij het ontstaan derzelve mijn hulp moesten verlangen*. Middelb. 1833 8°.

Zie H o l t r o p , l.c.

[Pieter Reuther]

REUTHER (PIETER) diende in 1799 als luitenant bij het Fransch-Bataafsche leger, en werd bij gelegenheid van den inval der Engelschen in Noord-Holland gekwetst. Hij was kolonel en voerde het bevel over de 13e afdeeling, toen hij bij eene schermutseling in het Belgische oproer (1830) sneuvelde. Hij gaat in prent uit.

Zie B o s s c h a , *Neêrl. Heldend. te land*, D. III. bl. 228, 668.

[Pieter Reuvens]

REUVENS (PIETER) werd in 1650 te Leiden geboren en volbragt zijne studiën bij J a c o b u s J o r d a e n s te Antwerpen. Men heeft van hem historiën en allegorische onderwerpen, o.a. teekende hij de *Triomfpoort* tot de ontvangst van W i l l e m III te 's Hage 1691. Ook schilderde hij zaal- en zolderstukken, o.a. het fraaiste werk van het lustslot *Het Loo*. Zijner beste zolderstukken was in het Huis van de la Court van der Vovent t e Leiden. Hij overleed op het eind van 1718.

Zie K r a m m .

[Mr. Casper Jacob Christiaan Reuvens]

REUVENS (mr. CASPER JACOB CHRISTIAAN), eenige zoon van mr. J.E. R e u v e n s (die volgt), den 22 Jannarij 1793 te 's Gravenhage geboren, was een der eerste Letter- en Oudheidkundigen zijner eeuw. Reeds op zijn vijftiende jaar in staat om het Akademisch onderwijs met vrucht bij te woneu, legde hij zich vijf jaren lang vlijtig toe op de kennis der Oude Grieksche en Latijnsche letteren, eerst aan het Athenaeum te Amsterdam, onder leiding van den hoogleeraar v a n L e n n e p , vervolgens aan de hoogeschool te Leiden, onder W i j t t e n b a c h , en eindelijk te Parijs onder B o i s s o -

n a d e . Te gelijk legde hij zich op de studie der regten toe onder de bekwaamste Hollandsche en Fransche regtsgeleerden, S m a l l e n b u r g , K e m p e r , D e l v i n c o u r t en anderen, en vérkreeg hij in Julij 1813 het licentiaat in de regten. Na Nederlands herstelling van onder de Fransche overheersching, zette hij zich in 1814 als advodaat te 's Hage neder, gaf in 1813 zijne *Collectanea literaria* (L.B. 8°.) in het licht, en werd dientengevolge aangesteld tot hoogleeraar voor de Grieksche en Latijnsche letteren en geschiedenis aan het, in plaats van de voormalige Akademie, toen pas oprigtte Athenaeum te Harderwijk, waarhij in Januarij 1816 zijn post aanvaardde met een *Or. de litterarum disciplina animos ad studia severiora et ad vitam communem praeparante*. (Hard. 1816 8°.)

Nog geen drie jaren later werd hem de toen voor het eerst aan de Leidsche hoogeschool opgerigte nieuwe leerstoel voor de Archaeologie opgedragen. In deze betrekking was hij 17 jaren, eerst als buitengewoon, vervolgens (1826) als gewoon hoogleeraar, werkzaam. In dit vak vond R e u v e n s ruime gelegenheid om te toonen, wie en wat hij was, en hoe ook daartoe eene aanhoudende beoefening en een naauwgezette taalen oordeelkundige verklaring van de Schriften der Ouden, de eenige vaste en veilige grondslag is.

Tot drie onderscheidene voorwerpen strekte zich vervolgens zijne zorg voornamelijk uit, het Museum van oudheden, het Academisch onderwijs en het uitgeven van geschriften tot zijn vak betrekkelijk. Tot deze laatste behooren de volgende:

Oratio de laudibus Archaeologiae. L.B. 1818.

Oratio de Archaeologiae, *cum Artibus recentioribus conjunctione* L.B. 1826 4°., in het Ned. vert. door P.O. v a n d e r C h i j s , die deze vertaling met een bijvoegsel van R e u v e n s te Amsterdam in 1827 in 8°. heeft uitgegeven.

Eenige bedenkingen over de vraag of de vacantiën der Hoogescholen in de Nederlanden al of niet te lang zijn. Dordr. 1824, 8°.

Over eenige oudheden door den graaf van Elgin uit Engeland medegebragt in *Antiquiteiten of oudheidkundig Tijdschrift* eerst door W e s t e n d o r p alleen, vervolgens (1820-1826) door dezen en R e u v e n s uitgegeven. D. II, st. 1 en 2. Hiertoe behoort mede een uitgewerkt stuk van zijne hand, in het Latijn geschreven en geplaatst in het Engelsch *Classical Journal* voor Sept. en Dec. 1823 No. LV. en LVI.

Over eene Grieksche inscriptie op Rhodus gevonden. Ald. Maart 1827 No. LXIX, p. 123 vg.

Epimetrum de quibusdam monumentis cum Pollionis historia conjunctis ad Thorbeckü comment. de Asinio Pollione, L.B. 1820 8.

Korte beschrijving en plan der Romeinsche bouwvallen, *gevonden ter waarschijnlijke plaatse van het Forum Hadriani*, *op de Hofstede Arentsburg onder Voorburg bij 's Gravenhage*, in het

Ned en Fransch; 's Gravenhage en Amst. 1829, in fo.

Periculum Animadversionum Archaeologicarum ad cippos Punicos Musaei Antiquarii. Acc. Tab. lithogr. L.B. 1822, 4°. 3 stukken.

Verhandeling over drie groote steenen beelden in den jare 1819 *uit Java naar de Nederlanden overgezonden* 1824 4°. met pl. in *Gedenks. v.h. kon. Ned. Inst.* D. III, Amst. 1826.

Over de nieuwste ontdekkingen omtrent den Dierenriem en den waarschijnlijken sleutel der Hieroglyphen, *ter gelegenheid van de werken van Letronne*, *Young en Champollion*, in W e s t e n d o r p *Oudheidk. Tijdt* D. III, st 1 (1826).

Lettres à Mr. Letronne.... sur les papyrus bilingues et Grecs, *et sur quelques autres Monumens Greco - Egyptiens du Musée d'Antiquités de l'Univ. de Leyde*. Leiden 1830 4on

R e u v e n s was sedert 11 Nov. 1816 correspondent, en sedert 5 Maart 1822 lid der 3de cl. van het Kon. Ned. Inst.

Hij overleed op zijn terugreis van Londen 26 Julij 1833.

Hij huwde L o u i s e S o p h i e B l u s s é, dochter van A b r a h a m B l u s s é d e J o n g e en J o h a n n a P e t r o n e l l a M a i z o n n e t.

R e u v e n s nagelaten boekerij werd in Oct. 1838 te Leiden verkocht. De catalogus er van, opgemaakt door Dr. C. Leemans, wordt voorafgegaan door een Latijnsch levensberigt.

Zie J.T. B e r g m a n, *Levensberigt van C.J.C. Reuvens* in *Alg. Kunst en Letterb.* voor 1835 No. 35, 36, 37, en daaruit vertaald; overgenomen in het *Journal de la Haye*, 1835 No. 287, 289; C. L e e m a n s, *de Vita Reuvensii* vóór de *Bibl. Reuvens*. L.B. 1838 (*Knnst- en Letterb.* 1838. et 41, 42, 49); B a k e, *Scholia Hypomnemata* L.B p. 34-36; S i e g e n b e e k, *Ges. d. Hooges.* D. I, bl. 431. D. II, bl. 127-130, 259. *Galerie Contempor.*, *Nouv. biogr. génér.*; *Procesverbaal der Algem Verg v.h. Kon. Ned. Inst.* 1836; *Alphab. Naaml d. Leden v.h. Kon. Ned. Inst.*; N i e u w e n h u i s; K o b u s en de R i v e c o u r t; M u l l e r, *Cat. v. Portr.*

[Jan Everard Reuvens]

REUVENS (JAN EVERARD), vader van den vorige, werd in November 1763 te Haarlem uit den midden burgerstand geboren. Omtrent 7 jaren oud verloor hij zijn vader: zijne moeder had noch kennis van zaken noch middelen om hem eene behoorlijke opvoeding te geven. In zijn vroege jeugd leerde hij nauwelijks iets meer dan lezen en schrijven en de gronden van den godsdienst. In zijn 11de jaar kwam hij aan de Latijnsche school zijner geboortestad, en reeds in 1778 werd hij met allen lof tot de academie bevorderd. Nog te jong om de Hoogeschool te betreden, werkte hij een jaar lang op het kantoor van een kundigen notaris te Haarlem en vertrok niet voor het najaar 1779 naar Leiden. Den 6 November 1784 werd hij, na verdediging eener desseatatic *de Cautione Madiana*, tot meester in de beide regten bevorderd, en in het laatste jaar, het gemis der Fransche taal gevoelenden, legde hij er zich zoo op toe, dat hij in

later tijd voor een der bekwaamste stellers in de taal werd gehouden.

In 1784 zette R e u v e n s zich als advocaat te 's Hage neder en genoot er de vriendschap en leiding van den beroemden advocaat Gallee. Bij verandering van zaken in 1787 verliet hij voor een korten tijd Holland, en ging naar Brussel, van waar hij echter het volgende jaar naar 's Hage terugkeerde, en hervatte er de praktijk. In 1795 werd hij schepen te 's Hage, vervolgens lid van 't Hof van Holland en Zeeland, en kort daarna, met 4 andere Heeren tot de Commissie benoemd ter afdoening van de voor den Hoogenraad nog hangende zaken. In 1796 benoemde hem de Nationale vergadering in de commissie tot het vervaardigen der Crimineele wetboeken doch, voor zoover men zich kan herinneren, zijn de leden, om welke reden dan ook, nooit bij elkander gekomen; waarop hem in Grasmaand 1798 de minder aangename commissie werd opgedragen om een regterlijk onderzoek te doen over de zaak van de Representanten. Men vergaderde te Utrecht, maar door verandering in 's lands openbare omstandigheden, ging deze commissie, na verloop van twee maanden, uit een. Nog in hetzelfde jaar werd hij door het vertegenwoordigend en uitvoerend bewind in eene commissie van 12 personen geplaatst. om, volgens de wetboeken, de nieuwe regterlijke magt in werking te brengen, doch reeds in het volgende jaar door zijn aanstelling tot agent van Justitie, aan dezelve onttrokken, welke post hij tot in 1801 waarnam, wanneer een andere regeeringsvorm dien deed vervallen.

Het in dat jaar ingestelde staatsbewind droeg hem, in vergelding van vroegere werkzaamheden, wederom den toenmaals hoogsten post in het regterlijk vak op, die van voorzitter van het Nationale, naderhand koninglijk geregtshof, dat in de Lentemaand 1802 bevestigd werd. Na de komst van Lodewijk werd hij gedwongen de betrekking van buitengewoon Staatsraad te aanvaarden en bij de instelling van de ridderorde de Unie, tot ridder benoemd. Toen in Februarij 1807 eenige buitengewone leden van den Staatsraad dien, alsof zij in gewone dienst waren, moesten bijwonen, bevond hij zich onder dezen. Het gevolg dezer bijeenkomst was, dat de Koning in November daaraanvolgenden drie commissarissen benoemde ter herziening van vroeger gemaakte ontwerpen van wetten. R e u v e n s werd tot voorzitter van de commissie tot het criminele wetboek verkozen, en nadat de drie commissien ieder hare taak volbragt hadden, werden de voorzitters, wier hoofd hij bleef, gemagtigd, om het werk dier commissiën te herzien, en met elkander in overeenstemming te brengen. Na den afloop hiervan, en de goedkeuring en vaststelling van het crimineel wetboek, werd hij tot commandeur der ridderorde verheven, bij welke gelegenheid hem zijn ambtgenoot in, de staatsraad N. H i n l o -

pen, een Latijnsch vers vereerde. In Nov. 1808 werd hij voorzitier der eerste afdeeling, in 1809 vice-president van den Staatsraad, welke benoeming echter van geen gevolg was tot dat de koning hem desniettemin de portefeuille van den minister vice-president van het genoemde staats-ligchaam in April 1810 opdroeg. Hij bekleedde dezen post tot de opheffing van den staatsraad bij de vereeniging van Holland met Frankrijk.

Reuvens verkoos thans te Leiden te gaan wonen, doch kort daarna werd hem het ambt van president in het nieuw opgerigt keizerlijk geregtshof te 's Hage opgedragen. In 1812 tot lid van het hof van cassatie benoemd, vestigde hij zich te Parijs. Na de omwenteling in 1814 werd hij door Willem I tot president eener afdeeling in het hof, dat thans den naam van Hoog Geregtshof hernomen had, benoemd, en vervolgens tot lid der commissie tot de wetboeken.

Het ontwerp der wetboeken voor de noordelijke provinciën geleverd, en inmiddels de zuidelijke met deze vereenigd zijnde, werd Reuvens met den voorzitter der commissie, den staatsraad en hoogleeraar Kemper, in Mei 1816 door den koning naar Brussel gezonden om de ontwerpen der wetboeken, gezamentlijk met een commissie uit de zuidelijke provinciën, te onderzoeken, doch terwijl men nog aan dat werk bezig was, maakte een ongelukkig toeval, in Julij van hetzelfde jaar een einde aan zijn leven.

Zie *Gal. des Cont.*; *Nouv. biogr. génér.*; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt.

[Karel van Revel]

REVEL (KAREL VAN), heer van Andrignies, zoon van Lodewijk van Revel, ridder, en van Louise de Lannoy, vrouwe van Andrignies, was een der verbondene edelen, die, in naam der overigen, het bekende verdrag met de landvoogdesse sloten Het aanzien van zijne geboorte en zijn ijver voor de vrijheid konden hem daartoe doen verkoren worden. Getrouw aan zijn gegeven woord, deed hij, op aanschrijven des graven van Hoorne, alle mogelijke pogingen, om de hooggaande twisten, wegens de godsdienstoefoningen der onroomschen te Valenchiennes gerezen, met beleid bij te leggen, hoewel de uitkomst aan zijne verwachtingen geenzins beantwoordde. Zijn eerlijk gedrag kon hem niet bevrijden voor den haat van Alva, die hem in 't jaar 1568, liet indagen, en, wanneer hij niet verscheen, hem veroordeelde vervallen in de misdaad van gekwetste majesteit, onder verbeurte van lijf en goed.

Hij huwde Margarete du Blaoul, vrouwe van Sart, bij welke hij een zoon en twee dochters won, die zijn geslacht schijnen voortgeplant te hebben.

Zie d'Espinoy, *Rech de la Nobl. de flandre* Livr. 1, p. 313-315; Christijn, *Jurispr. Her.* p. 1, p. 197; *Nobil. des Pays-Bas*, T. I, p. 227; *Le vrai supplem. au Nobil. des P.B.*; p, 190,

191; *Supplêment au Nobil.* T. V, p. 275, 276; Bor, N.O.[R]. IV, bl 148 (208); Hooft, *Ned. Hist.* B. III, bl. 3; *Procès Criminel des Comtes et Egmont, du Prince de Horne* T. II, p. 464, 465; van der Haer, *de init. tum. Belg.* lib. II, p. 288: van Meteren, *Ned. Hist.* B. III, bl. 49; Te Water, *Verb. der Edelen*, D. III, bl. 260; D. IV, bl. 423; Kobus en de Rivecourt.

[Dr. Maurits van Reverhorst]

REVERHORST (Dr. MAURITS VAN), zoon van Barholomeus van Reverhorst, fabrikant, koopman in lakenen en regent van het dol- en pesthuis te 's Hage, en Emerentia de Winter, werd den 6 Dec. 1666 te 's Hage geboren, promoveerde te Leiden tot doctor in de geneeskunst en werd den 13 Mei 1692 professor anatomiae et chirurgiae te 's Hage. Hij bekleedde voorts de betrekkingen van doctor van den Raad van Staten, van den Hoogen Raad, der Appointees, van stads-doctor der Justitie, van 't Gast- en Weeshuis, 't H. Geest-Hofje enz. Hij huwde 26 Nov. 1702 Emerentia, dochter van Theodorus Schrevelius, (Zie dit art.) die hem elf kinderen schonk. Hij overleed den 11 Dec. 1722, zij den 4 Dec. 1746.

Men heeft van hem:

Dissertatio de motu bilis circulari ejusque morbis. Le B. 1696 8 vo.

Zijn portret berust in olieverw bij Mejufvrouw Emerentia Jacoba Johanna Dutihl, dochter van Joanna Susanna van Reverhorst te Leiden en in zwarte kunst met een Lat. vers van J. Jensius.

Part. berigt.

[Hermanus van Reverhorst]

REVERHORST (HERMANUS VAN) zoon van den vorige, geboren te 's Hage 13 October 1817, werd in 1843 predikant te Mijnsheereland van Moerkerken, waar hij in 1777 emeritus werd. Hij begaf zich ter woon naar Oud-Beijerland, en overleed aldaar den 1781. Hij was gehuwd met Elizabeth Oostendorp, en gaf eene leerrede in het licht bij gelegenheid van den brand te Strijen (22 Mei 1759). Dordrecht, 1759 4.

Zie *Boekzaal*, 1781, 6; bl. 394, 395; Brans, *Kerk. Reg.* bl. 17;

[Dr. J. van Reverhorst]

REVERHORST, (Dr. J. VAN), schreef: *Disertatio de fabrica et usu linguae*. L.B. 1739 4.

[Albert François Jean Jaques Godefroid Revius]

REVIUS (ALBERT FRANÇOIS JEAN JAQUES GODEFROID), zoon van Johannes Revius majoor Administrateur van kleeding en wapening van het Regement Grenadiers en Jagers te 's Gravenhage, en van Louise Josine Petronella Helmcke, werd in 1824 geboren te Soerabaija, waar destijds zijne ouders zich tijdelijk met verlof bevonden, zijnde zijn vader destijds ridmeester van het O.I. Regement huzaren, in garnizoen te Buitenzorg op Java. Nauwelijks één jaar oud, namen zijne ouders hem mede naar Nederland, waar hij opgroeide en onderwijs genoot. Op twintigjarigen leeftijd, 1844

werd hij door den minister van koloniën J.C. B a u d aangesteld tot aspirant ingenieur voor den O.I. dienst, en hij vertrok in het najaar met Z.M. stoomschip Borneo, belast met de zorg voor de met dien bodem medegegeven geschenken van den koning voor den keizer van Japan. Te Batavia werd hij geplaatst bij het bureau van den hoofd-ingenieur van den waterstaat en gebouwen.

In het laatst van 1846 benoemd tot commies bij den resident van Ternate, was hij in 1847 op Amboina, toen de de gouvernements-commissaris A.L. W e d d i k en T.J. W i l d i k en de hem toegevoegde ambtenaar T.J. W i l l e r dáár waren: de laatste kort te voren reruggekeerd van het opnemen (in Januarij en Februarij) van Boeroe; en bestemd tot soortgelijke opnamen elders, hetwelk echter door ziekte tot geene uitvoering kwam. W e d d i k nam R e v i u s mede naar Ternate met Zr M. Brik Pylades. Eerst staken zij over naar Boeroe, bleven daar in Julij drie weken, en zeilden toen naar Wahaay op Ceram, alwaar W e d d i k hem opdroeg om een in het gebergte gelegen district op te nemen. Van daar vertrokken zij over het eiland Batjan naar Ternate, waar zij den 11 Aug. aankwamen Daar werd hun ter vervanging van W i l l e r , opgedragen om de geschiktheid van de eilanden Batjan en Obi voor kolonisatie van Europeanen te gaan onderzoeken.

Op de reis naar het eiland Obi, met eene korra korra, werden de eilanden Tidore, March, Motir, Makian, en Kajow aangedaan, en de schilderachtig straat Patientie langs Batjan doorgezeild, Bijna een maand werd aan het opnemen van Obi besteed. Het resultaat was, dat dit eiland alleen geschikt scheen voor bergeultuur en houtkap.

Vervolgens werd de steven weder naar Batjan gewend, hetwelk volkomen goed bevonden werd voor kolonisatie en onderscheidene industriële ondernemingen. Men vond er rijke mijnen van goud, koper en ijzer, alsmede paarlen. Bijna twee maanden verliepen er met dit tweede onderzoek.

Een nieuwe zending werd R e v i u s in het jaar 1848 opgedragen, en wel naar het reeds genoemde eiland Makian. Sedert langen tijd hadden de bewoners geklaagd over het bestuur hunner hoofden, aangesteld door den sultan van Ternate. Eindelijk staken een vijfhonderdtal naar Ternate over, en verlangden van des sultans bestuur ontheven te worden. Zij verzochten daartoe de bescherming van het Nederlandsche gouvernement. De resident oordeelde echter, dat het gezag des sultans gehandhaafd moest worden, en na langdurige onderhandeling, deed hij hen naar Makian terugkeeren, met behulp van soldaten en schutterij. Daar werden de huizen der Ternataansche hoofden in brand gestoken en andere hoofden gekozen. Er was dus finaal verzet en opstand.

Tot onderzoek en beslechting werd R e v i u s naar Ma

kian gezonden, vergezeld van eenige hoofden van den sultan van Ternate. Hij kweet zich van die nieuwe taak op kordate en doeltreffende wijze en herstelde niet zonder persoonlijk gevaar het gezag der hoofden volkomen, ofschoon later weder nieuw verzet ontstond.

In Maart 1850 werd dezelfde ambtenaar belast met eene niet minder belangrijke politieke commissie naar de Sulle eilanden en naar de landschappen Bangaai Tomaiti, Tomboekoe en andere aan de Oostkust van Célebes, staande onder den sultan van Ternate. Hij werd derwaarts met een officier en een klein detachement overgebragt met Zr. M. Schoener Saparoca. Een voorloopig verslag van 3 Julij 1850 deed hem ook ter zake van deze commissie hooge goedkeuring verwerven. Vermoedelijk stond met deze zending in verband hetgeen in het regeeringsverslag omtrent den staat en het beheer der O.I. bezittingen in 1851 vermeld wordt: ‘Door meerdere kennis van de aardrijks- en staatkundige aangelegenheden van Célèbes en onderhoorigheden, was de regering in de mogelijkheid eene omschrijving vast te stellen van de territoriale indeeling van het tot dat gouvernement behoorende gebied.’

Na eene afwezigheid van zeven maanden op Ternate teruggekeerd, was ‘A l b e r t R e v i u s ,’ aldus schreef hij zelf, ‘doodziek, afgemat, versleten van ligchaam, ellendig met wonden overdekt. Drie maanden werd ik in de grootste misère geplaagd door heete en ijlende koortsen.’ Bij eene andere gelegenheid schrijft hij: ‘Ik bragt 150 zeeroovers mede en twee beruchte roovers, hoofden, die zich op lijfsgenade aan mij overgegeven hebben.’

De doorgestane ellende en ziekte hadden op den 5 Julij 1851 te Ternate den dood van dezen jeugdigen en veelbeloovenden ambtenaar ten gevolge.

Part. berigt.

[Jacobus Revius]

REVIUS (JACOBUS) of RÈVES JACQUES DE), werd in het laatst van November 1586 te Deventer geboren, waar zijn vader R i c h a r d d e R è v e s toen burgemeester was. Zijne moeder heette C o r n e l i a H e i j i n c k , dochter van J a n H e i j i n c k , ook burgemeester van Deventer. Na de overgave van deze stad aan de Spanjaarden, verlieten zijne ouders haar en vertrokken naar Amsterdam, waar zijn vader later ook de burgemeesterlijke waardigheid bekleedde. De jonge R e v i u s ontving hier onderwijs in de Fransche, Latijnsche en Grieksche taal van C o r n e l i u s V e k e m a n en diens schoonzoon H u b e r t d e S a l i g n a c , vervolgens werd hij student te Leiden, en bezocht de collegiën van G i l b e r t J a c c h a e u s over de philosophie en die van F r a n c i s c u s G o m a r u s en L u c a s T r e l c a t i u s over de theologie. De godgeleerde twisten die te Leiden werden gevoerd, bewogen hem naar Franeker te gaan, waar

hij de lessen der Drusiussen (vader en zoon) over de Hebreeuwsche Grammatica bijwoonde. In 1610 deed hij een reis door Frankrijk. Van Rome, waar hij ontscheepte, ging hij naar Parijs, Orleans, Blois, Tours en Saumur, waar hij de hoogleeraren Craeg of Cragius en Robert Body (twee Schotten) den predikant Mouchereau en anderen hoorde; vervolgens bezocht hij Montauban, Cahors, Limoges, Poitiers, Thouars en la Flêche. Te Orleans wedergekeerd, benoemde men hem tot bibliothecaris, vervolgens tot assessor. Terstond na zijne terugkomst in het vaderland werd hij predikant te Zeddam, en in hetzelfde jaar te Winterswijk en Aalten, en in 1614 te Deventer. In October 1618 werd hij naar de Synode national te Dordrecht gedeputeerd, in 1619 bedankte hij voor het beroep naar Leiden, in 1632 voor dat naar Rotterdam. In 1641 werd hij tot opvolger van Festus Hommius als regent van het staten-collegie te Leiden benoemd. In deze betrekking betoonde hij zich zulk een hevig tegenstander van het cartesianisme, dat curatoren in 1648 genoodzaakt waren hem tot gematigdheid op te wekken. Ondertusschen was hij in 1643 tot doctor in de godgeleerdheid benoemd; ook was hij ouderling bij de Engelsche gemeente. Hij huwde 1. Christina Augustijn, 2. Anna Burtens, weduwe de Witte, en overleed den 15 November 1658.

Revius was een uitstekend geleerde, ervaren in de oude en nieuwe talen, godgeleerdheid, wijsbegeerte en regtsgeleerdheid; ook was hij een groot voorstander der toon- en dichtkunst. Hij werd ook tot de revisie der bijbelvertaling benoemd en nam er een werkzaam deel aan. Hij gaf in het licht:

Schriftuurlijck tegen-bericht van de leere der gereform. kercken, *aengaende de goddel. predestinatie ende andere aenlevende poincten*, *tegen de dwalingen dergenen*, *die haer selven Remonstranten noemen*, *voorghestelt in 't boecxken van de H. Herberts ghen. Cort ende claer bewijs etc. met korte openinge der Schriftuurplaetsen daer in aengetoghen door J. Revium*. Deventer, 1617.

Belgicarum Ecclesiarum Doctrina et ordo, *hoc est confessio*, *Catechesis*, *Liturgia*, *canones Ecclesiastici*; *Graecè et Latinè*. Lugd. Bat. 1627, 16. Daventriae, 1627, 12. Ook met den volgenden titel:

Ἐκκλησίᾶν τῇς Βελγικῆς enz.

Hoe est, *Ecclesiarum Belgicarum confessio*, *interprete Jacobo Revio. Et catechesis*, *quae in Ecclesus et scholis Belgicarum Provinciarum traditur*, *interprete Frederico Sylburgio*. Amst. 1638, 18°. Uj. 1660 16°.

Epistres Françoises des Personnages illustres et doctes a M. Joseph Juste de la Scala (Scaliger) *mises en lumière par Jacques de Rèves*. Harderwijck 1624 in 12.

Overijsselsche Sangen en Dichten. Devent. 1630 4. Amst. 1630. 12.

Laurentio Vallae libri duo de collatione Novi Testanenti; ex recensione et cum notis J. R e v i i Amst. 1636 12, verm. met aanmerk. Deventer, 1636 12. ook in de *Critici Sacri.* T. VI, VII.

Historia Pontificum Romanorum contracta et compendio perducta usque ad annum Aerae Christianae (1) *IↃ XXXII.* Amst. 1632 12.

De 64 *Psalmen Davids*, *door P. Dathenum*, - *in sin en rijmen gebetert door J. Revium.* Dev. 1660 8.

Examen Dissertationis D. Nicolai Vedelii de Episcopatu Constantini Magni, *eu de spotestate Magistratuum Reformatorum circa res ecclesiasticas*. Amst. 1642. 18°, tegen *Nic. Vedelii*, *de Episcopatu Constantini Magni seu etc*.

Dissertatio repetita, *cum responsione ad interrogata quaedam*. Franek. 1642 16°.

Oratio inauguralis de origine et usu Gymnasiorum, *ac nominatim collegii Theologici Lugdun. ap. Batavos*. L.B. 1642, 4.

Historiae vitae, *doctrinae ac rerum gestarum Davidis Georgii*, *Haeresiarchiae; conscripta ab ipsius genero Nicolai Blesdikoo. Nunc primum prodit in luceo ex Musaeo J. Revii*. Devent. 1642 kl. 12.

Suarez repurgatus sive Syllabus Disputationum Metaphysicarum Franc. Suarez, *societ*, *Jesu Theol. cum notis Jacobi Revii*, *quibus*, *quae ab Auctore illo recte tradita sunt*, *ubi opus est illustrantur aut defeuduntur*: *quae vero in Philosophiam*, *ac praecipue Theologiam peccavit*, *indicantur ac refelluntur* L.B. 1644 4.

Libertas Christiana circa vsum capillitii defensa, *qui sex ejusdem Disputationes de coma ab exceptionibus viri cujusdam docti vindicantur* L.B. 1647 16°.

Consideratio Theologica Methodi cartesianae. L.B. 1648, 16.

Abstersio macularum, *quae ab Anonymo quodam*, *calumniosae Praefationis in Notas cartesianas Autore*, *ipsi aspersae fuerunt* L.B. 1648, 12. Tegen den Leidschen Hoogl A d r i a a n H e e r e b o o r d .

Uittreksels van een boek van C. Everwijn, *Pred. te Gouda*, *over de magt van den Magistraat*, *betreffende het afzetten van predikanten. Met het antwoord van J.R.* Leiden, 1650.

Daventriae illustratae, sive Historiae urbis Daventrieneis libri sex, *perducti usque ad annum a nato Christo* CIↃ *X X* 41; *quibus etiam non pauca*, *quae ad universam Transisulaniam et regiones finitimas spectant*, *per occasionem edisseruntur*. L.B. 1651 4°.

Thekel, *id est*, *levitas Defensionis cartesianae*, *contra Tobiam Andreae*. Brielae 1653 12.

Cartesiomania, *hoc est*, *furiosum nugamentum*, *quod Tobias Andreae*, *sub titulo Assertionis Methodi Carthesianae orbi literato obtrusit*. L.B. 1654, 12.

Joannis Pistorii, *Woerdenatis*, *ob Evangelicae veritatis assertionem*, *apud Hollandos primo omnium exusti*, *Martyrium descriptum a Guilielmo Graphaeo*, *Hagensi*, *lunc temporis in eundem cum beato Martyre carcerem conjecto*, *nunc autem e Mss. editum.* L.B. 1658 12°.

Hij is meesterlijk door J. Suijderhoef in plaat gebragt.

Zie Hoornbeek, *Oratio Funebris in obitum J. Revii*, L.B. 1658 in *Miscel. Sac.* p. 575; Niceron, *vie de Jacques Revius en Mém.* T. XXX, p. 30, Revii. *Daventria illustr.* p. 505-508, 582, 600, 613, 624, 662, 671, 672, 688, 691, 694, 723-728; Witte, *Diar. Biogr.* ad an 1658; Paquot, *Mém.* T. III, p. 509 suiv; Saxe, *Onom.* T. IV, p. 267, 268; Königii *Bibl. Vet. et Nov.* i.v.; Pars, *Index Balav.* p. 134-136 (met zijn portret); Io Fabricii *Histor Bibl.* T. I, p. 320; J.F Foppens, *Biblioth. Belg.* T. I, p. 533, 536; D. Gerdes, *Floril. Libr Rar.* p. 298, 299; *Cat Bibl. Bunav.* T. I, V. II, p. 1554; J.F. Reimmanni *Catal. Bibl. Theol.* p. 434; R.v. Harderwijk, *Iets over Jac. Revins*, *in Overijss. Alm.* 1854, bl. 78; *Overijssel. Alm.* 1860, bl. 164; Columba, en Dreas, *Naaml. der Pred. onder de Cl. v. Dokkum*, bl. 123, 124. Rogge, *Bibl. v. Contrarem. en Geref. Geschriften.* bl. 81, 82; Dez. *Bibl. v. Rem. Geschrift.* bl 123; De Wind, *Bibl. v Ned. Gesch. Aanh.* bl. 1; Siegenbeek, *Gesch. der L Hooges.*, D. I, bl. 153, 163-165; D. II, bl. 284. 285; Dez., *Ges. der. Ned. Letterk.* bl. 133, 134; van Kampen, *Beknopte Ges. der Ned. Lett.* D. I, bl. 204, 207; Soermans, *Acad. Reg.* bl. 120, 121; de Jongh, *Naaml. der Pred. v. Gelderl.* bl. 398; Moonen en Hoogewal, *Naemket. der Pred. v. Overijssel*, bl. 3; Glasius, *Godgel. Ned.* Heringa, *Over de Ned. Bijbelvert.* op meer dan eene plaats; Hinlopen, *Ges. der Ned. overz. der Ned. Bijbels*, bl 216; Brandt, *Ges. der Ref.*, D. bl. Glasius, *Ges. d. Syn. van Dordr.* D. bl. Schotel, *Ges. v.d. Heidelb. Catech*, bl. 278; Koecher, *Hist. d. Heidelb. Catech.* p. 286; Niceron, *Memoires*, T. XXX, p. 33. Kist en Roijaards, *Archief voor Kerkel. Ges.* D. V, bl. 119, 149, 150; D. IX, bl. 495; Dez. *Ned. Archief*, D. II, bl. 422; Witsen Geijsbeek, *B.A.C. Woordenb.*, D. V, bl. 168, *Chr. v.h. Hist. Gen.* D. II, bl. 69, 226; Andriessen, *Aanm.*, bl. 182; v. Iperen, *Psalmgez.* D. I, bl. 174; Mr. Bodel Nijenhuis, *Bibl. Lijst* n. 2900; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I, bl. 169; D. II, bl. 158; D. III, bl. 76, 449; Hoogstraten; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Verwoert; Kok; Muller; *Cat. v. Portr.* Jöcher *Biogr. Univ.; Dict. Biogr.*

[Erhart Rewich of Reuwich]

REWICH of REUWICH (ERHART), een der vroegst bekende Utrechtsche kunstenaars. Hij vergezelde Bernhard Breijdenbach uit Mentz op diens reis naar het Oosten (1474-1483) en teekende landstreken, voordragten en waarschijnlijk zijn de houtsneden der Mentzer drukken naar die teekeningen, ook door Rewich vervaardigd De eerste druk dier reis is van Rewich zelven zoo in het Latijn als in het Hoogd. (1486), ook verscheen er een Holl. overzetting van getiteld:

Bernhardus de Breidenbach, *Bevarden tot dat Heylige Graft in Jherusalem. Ghedrukt door Meester Eerhaert Rewich van Utrecht in die stadt van Mentz* 1488 in f.

Ook is die reis in het Fransch (tym 1488) en in het Spaansch

overgezet. Kramm geeft andere drukken op, en geeft een uitvoerig verslag van dat boek.

Zie behalve zijn werk ook: Gerdes, *Cat. libr. rar.* p. 48; Vossius, *de Hist. Lat.* p. 570; *de la borde*, *Les Ducs de Bourgogne*, P. 2, T. I; *Introd.* p. CX; Jules Renouvrer *Hist. de l'Origine et des Progres de la Gravure*, p. 198; *Spectator* 1867 no. 20.

[D. van der Reijden]

REIJDEN (D. VAN DER). Van hem bestaan:

Zes Gezangen voor de Schooljeugd als: Voorzang, *Morgenzang*, *eerste en tweede Schoolzang. Avondzang en Slotzang. Op de bekende Psalmwijzen in gemakkelijke muziekmaat gesteld*. Rott. 1804. 8.

Zie Saakes *Nam.* 11. 27.

[Cornelis Reijersz]

REIJERSZ (CORNELIS), bevelhebber eener expeditie naar China in 1622-1624. Men vindt het verhaal er van in de 3de uitg. van het *Journael*, *ghehouden op de Reyse ende weder-komste van Oost-Indiën door Seijger van Rechteren* enz.

Zie Tiele *Mémoire des Navil*. p. *g Neérl*. 251.

[Nicolaas Reijers]

REIJERS (NICOLAAS), kunstschilder, in 1719 te Leiden geboren, leerling van Hieronymus van der Meij. Hij schilderde deur en schoorsteenstukken.

Zie Immerzeel, Kramm.

[Zeger Reijers]

REIJERS (ZEGER), beroemd architekt, werd in 1790 te Arnhem geboren, waar zijn vader directeur der stadswerken en Mr. metselaar was. Hij ontving het onderwijs van zijn oom, den architect Viervant, en leerde het handteekenen van den kunstschilder H.J. van Amerom, op de teekenakademie van den admiraal van Kinsbergen, wiens bijzondere bescherming hij bestendig mogt genieten. In 1808 benoemde koning Lodewijk hem tot kweekeling in het vak der bouwkunst, en begaf hij zich in hetzelfde jaar met A.S. Pitloo, tot kweekeling in de teekenkunst benoemd, op reis.

Na in Frankrijk, Italie en Duitschland gestudeerd te hebben, kwam hij in Julij 1813 terug, en werd dadelijk aangesteld tot ingenieur civiel van het departement van den Boven-IJssel, en in Augustus 1819 tot stads-bouwmeester te 's Hage. Hij huwde Mina Potken, uit Arnhem, in October 1824 overleden. Hij overlee te 's Hage den 7 Junij 1857.

Zijn voornaamste werken zijn *de Oranje kazerne te 's Hage*, *het Badhuis te Scheveningen* door Ch. Onghena in 't koper gebragt, naar eene teekening van P.J. Goetghebuer, bouwmeester te Gent; *het schijndoodenhuis en de barriere aan de burgerlijke tegraafplaats bij 's Hage*; *het wachthuis aan de Koningsbrug; de zalen*

voor tentoonstellingen van Kunst- en Industrie Werken, waarvoor de regering der residentie hem een gouden medaille schonk. R e i j e r s was lid der Kon. Academie

van Schoone Kunsten te Amsterdam, van het Kon. Inst. der Britsche Architecten te Londen, en der 4de klasse van het Kon. Ned. Inst.

Zie Immerzeel; Kramm.

[L.V. van Reijckevorsel]

REIJCKEVORSEL (L.V. VAN) med. dr., schreef:
Diss. de Syncope, Harderw. 1717.

Zie *Cat. Med. Bibl. à Roy*. T. III, p. 1077.

[Michiel Reijgersz]

REIJGERSZ. (MICHIEL), rederijker uit de XVI eeuw.

Zie van der Aa, *N.B.A.C. Woordenb*.

[David van Reijgersbergh]

REIJGERSBERGH (DAVID VAN), heer van Gapinge, oudste zoon van David van Reigersbergh, Schepen en Raad van Middelburg, bewindvoerder der O.I. Comp., werd te Middelburg in 1670 geboren. Hij bezocht de Latijnsche school te Gouda en toonde veel aanleg voor de Latijnsche poëzy, daar hij op zijn 15de jaar die school verliet, met eene door hem zelven opgestelde dichtmatige redevoering *Laus justitiae carmine heroico* 1685, met een opdracht in Latijnsche verzen aan zijn oom, Jan van Reigersbergh, Raad der admiraliteit te Amsterdam. Hij bezweek den 20 Jan. 1690 te Franeker, waarheen hij zich had begeven om zich op de regtsgeleerdheid toe te leggen.
(Zie het *Programma* van Perizonius; La Rue, *Gel. Zeel.* 2 dr. bl. 143; Kobus en de Rivecourt.

[Arnold de Reijger]

REIJGER (ARNOLD DE), een Nederlander, in 1559 geboren, verliet in 1586 wegens den oorlog zijn vaderland, en begaf zich naar Duitschland, waar hij de huisvriend van Joachim Meynsingerus werd. Hij was J.U. Dr. hoogleeraar te Helmstad, vervolgens te Jena, en Raad van Joachim Frederik, keurvorst van Brandenburg.
Hij gaf in het licht:
Meynsingeri comment in Institut. Justiniani Imp. en diens
Observationum singularium centuriae VI, *additis ad marginem notis multisque accessionibus*, *et novis quibusdam singulavibus passim insertis*.
Diatribarum libb. IV, Jenae 1593, 4.
Disputationes de processu judiciario. Ibid. 1590, 4.
Consuetudines feudales Jenae disputatae, Magdeburgi. 1602.
Thesaurus Juris e variorum Repertoriis concinnatus, Ibid 1664.
Zie Val Andreas, *Bibl. Belg.* p. 86; Foppens, *Bibl. Belg.* T. p. Jöcher.

[Johannes Hubertus Reijgers]

REIJGERS, (JOHANNES HUBERTUS), kunstschilder, in 1767 te Gorinchem geboren, zette zich te Middelburg neder en beoefende aldaar de teekenkunst en het portretschilderen, waarin hij onderwijs gaf. Ook bezat hij een ongemeen talent in het vervaardigen van kunstwerken uit papier. I m m e r z e e l beschreef zijn *Gedenkstuk op den vrede van Parijs* aan keizer Alexander toegewijd.

Zie Immerzeel.

[Gijsbert van Reijn]

REIJN (GIJSBERT VAN), zoon van dr. Cornelis van Reijn, en van Aletta Maria van Alphen, zuster der dichteres Petronella Cornelia, werd den 14den Oct. 1793 te Rotterdam geboren. Zijn eerste vorming had hij te danken aan Jean de Berset, een franschen emigrant uit Orleans, van aanzienlijke buize, die met verlies van have en goed naar Rotterdam de wijk had genomen, en door 't geven van onderwijs zijn brood moest verdienen. In de Latijnsche en Grieksche talen ontving hij onderrigt van Hermanus Habbema, praeceptor aan de Erasmiaansche school. Ook beoefende hij het Deensch en Italiaansch. In 1809 werd hij op een notaris-kantoor en in 1814 bij den kousen- en stukgoederen handel van J.L. Nierstrasz, vader van den dichter, geplaatst. In 1817 trad hij zelf als koopman op en ging een vennootschap in manufacturen handel aan, die twaalf jaren later ontbonden werd. In 1834 werd hem aangeboden om werkzaam te zijn bij de Rotterdamsche courant, toen het eenige dagblad der stad, en dat zonder beperkte politieke kleur op gematigden toon werd geschreven, onder de leiding van den bekwamen eigenaar Jan Arrensberg.

Na diens dood werd van Reijn bijgestaan door zijn oudsten zoon C.A. van Reijn. Groote mededinging ontstond in 1842 door het verschijnen der Nieuwe Rotterdamsche Courant, ten gevolge waarvan het debiet verminderde en in 1858 een naamlooze vennootschap de Rotterdamsche Courant voortzette, waarbij van Reijn als Directeur en zijn zoon als Redacteur optraden. Zoo is dit gebleven gedurende van Reijn's overige dagen.

Reeds vroeg schijnt van Reijn de dichtkunst beoefend te hebben en sedert 1810 was hij lid van een letterkundig gezelschap Nut door Vermaak. Ook J.F. van Oordt, C. Pruys van der Hoeven, T.A. Clasrise en J.L. Nierstrasz Jr. waren er leden van en oefenden zich elkander vooral door het voordragen en beoordeelen van schriftelijke opstellen.

Tot van Reijn's vorming droeg veel bij zijne lidmaatschap van Bijbelstudie en Geschiedkunde, waarvan de predikant Jan Scharp voorzitter was. Ook was hij werkend lid van Verscheidenheid en Overeenstemming en van 't Nut van 't Algemeen, waarbij hij verschillende opstellen voordroeg of liet voordragen. Van 1839 tot zijn overlijden nam hij het secretariaat bij het laatste waar. Ook was hij Regent van het Gereformeerde Oude-Vrouwenhuis, lid der plaatselijke schoolcommissie, Schalist, Collectant, Ouderling der Herv. Gemeente en Sectretaris der Bijbelvereeniging. In 1829 nam hij het het Mengelwerk der *Rotterdamsche Naamlijst* op zich, van 1837-48 met J. van Harderwijk de Redactie der *Vaderl. Letteroef.* en met dezen en J.A. Bakker van het tijdschrift *Euthymia*. Hij zette een menigte werken uit het Fransch, Engelsch en Hoogduitsch over, zooals C.H. Muston, *het leven en herkennen*, Gierson, *Pierre en zijn*

huisgezin, J.C. P f e n n i g e r , *Joodsche brieven*, en vervaardigde kleine levensberigten in tijdschriften, jaarboekjes, couranten of a l manakken ook voor den *Fakkel* van zijn schoonvader J.T. S p r e n g e r v a n E i j k . Deze laatste zijn meest van zedekundigen inhoud, b.v. over de *sterkte van geest*, *'s menschen betrekking tot het voor- en nageslacht*, *en de pligten*, *die daaruit voortvloeijen*, *Constantijn Huygens*, *inzonderheid als mensch beschouwd*. Ook als geschiedschrijver maakte zich van Reijn bekend door zijne *beschrijving van Rotterdam*, waarvan slechts het eerste deel het licht zag. Veelzijdige goedkeuring en ook het lidmaatschap der Maats. van Ned. Letterk. viel hem ten deel.

Hij huwde in 1822, C l a r a C r a m e r , met wien hij 32 jaren door een hoogst gelukkig huwelijk verbonden was, en overleed te Rotterdam den 3den April 1866, in den ouderdom van ruim 72 jaren.

Hij gaf in het licht:

Verlossings lied. Maart 1814.

Ontboezeming bij de landing van Napoleon in 1815.

Hulde aan de nagedachtenis van Ds. Scharp, *toegebragt den* 19den Maart 1828, *in het gezelschap*, *onder de zinspreuk Bijbelstudie*, *enz.* Rott. 1828.

Geschiedkundige Beschrijving der Stad Rotterdam; *en beknopt overzigt van het Hoogheemraadschap van Schieland. Met platen en platte gronden*. Eerste Deel. Rotterdam 1832.

Levensberigt van J. van Harderwijk in Handel der Maats. v. Ned. Letterk. te Leiden voor 1859.

Historische herinneringen, *naar aanleiding van het gedenkfeest van Nederlands bevrijding*. Rott. 1863.

Zie G. M e e s , *Levensb. van G. van Reijn*, in *Hand. d. Maats. v. Nederl. Letterk. voor* 1866; H.M.C. v a n O o s t e r z e e . *Het beeld van J.F. van Oordt JWZ. geschetst*. bl. 5 (der Aant.)

[G. van Reijn of Rijn]

REIJN of RIJN (G. VAN) van dezen schilder vermeldt K r a m m alleen twee schilderijen namelijk *twee fraaije batailletjes* voorsteilende. Zijn bloeitijd is onbekend.

Zie K r a m m .

[Aake Reijnalda]

REIJNALDA (AAKE.) Zie REIRALDA (AAKE.)

[Elardus. Reijnalda]

REIJNALDA (ELARDUS.) Zie REINALDE.

[J. Reijnders]

REIJNDERS (J.) med. dr. schreef:

Diss. de Scoliosi. ejusque causis et sanatione, *obsevatione ex experimentis confiermatis*. Gronn. 1687. 810.

Zie Cat. C.H.A. Roy T. IV. p. 1604.

[Geert Reijnders]

REIJNDERS (GEERT) Zie REINDERS.

[Johan Reijner]

REIJNER (JOHAN) koopman, in Rotterdam. In 1673 schreef hij een werkje over de Stenographie, waarvan men de uitvinding toeschrijft aan den Schot C.D. R a m s a y , die daar-

over een Lat. werkje schreef, in 1861 te Parijs vertaald. Het ging hiermede dus als met andere uitvindingen, die ons door vreemdelingen betwist worden. Onbekendheid met onze taal kan hier iets verschonen, daar Reijner zijn werkje in 't Nederduitsch schreef, met den titel:

Een nieuwe character-konst, *diergelycke noijt in dese landen gepractizeert is geweest*, *waardoor men met weynigh moeyte en in korten tydt sal konnen leeren*, *soo kort en snel te schrijven*, *met de ghemelde characters als men ordinaris spreken ofte prediken kan*. Het boekje is zeldzaam en het nadrukken er van werd op boete van *f* 300 verboden. De inhoud en strekking er van wordt opgegeven in S o m e r s h a u s e n 's *Verh. over de Stenographie op de Nederl. taal toegepast*.

Zie K o b u s en d e R i v e c o u r t .

[Cohnelis Reijneri]

REIJNERI (COHNELIS) werd in 1525 te Gouda geboren, oefende zich te Leuven in de talen, philosophie en godgeleerdheid, met zoo veel roem, dat hij er tot rector in de philosophie werd aadgesteld.

In 1565 verkreeg hij den rang van Licentiaat in de Theologie, en werd spoedig tot pastoor van 't groote Bagijnhof, vervolgens tot voorzitter van het kleine en later van het groote collegie benoemd. In 1567 bezwoer hij met andere Leuvensche godgeleerden de besluiten der Trentsche Kerkvergadering, en werd een jaar daarna tot doctor in de godgeleerdheid bevorderd waarop hij een kanunnikaat en dekenaat van St. Pieter te Leuven verkreeg. Ook in andere betrekkingen was hij loffelijk werkzaam, en genoot zoo zeer het vertrouwen dat de Algemeene Staten hem nevens anderen raadpleegden omtrent de Gentsche onderhandeling, die naar zijn oordeel heilzaam en noodzakelijk zou zijn. Hij had ook deel aan de overzetting des Bijbels op 's konings bevel, onderscheidene talen uitgegeven, en overleed den 26 December 1609.

[Karel Reijniersz]

REIJNIERSZ. (KAREL), zie REINIERSZ. (KAREL.)

[J. Reijners]

REIJNERS (J.), volgens K r a m m waarschijnlijk een Fries, een bekwaam teekenaar en welligt ook schilder.

Hij vervaardigde de teekeningen der begrafenis van E r n s t C a s i m i r die door J. H e r m a n n i gegraveerd werden. Zij zijn in 1633 in fo. obl. uitgegeven, onder den titel van*: Begrafenis van Ernst Casymier* enz. te Leeuwarden 1633.

Zie K r a m m .

[Frederik Reijners, van Gravenbosch]

REIJNERS, VAN GRAVENBOSCH (FREDERIK zette *Drie vraeghliedekens van sommige catholycke persoonen dickwils uytgegeven aan alle predikanten geref. afte colom waar op noyt grondelyck oft bescheidenlyck geantwoord is*. Uit het Hoogd. in het Nederl over.

Heer V o g e l l i n s , pred. te Enkhuizen beantwoordde deze vragen in zijn *grandelijcke ende bescheydelyke antwoorden op deze Papisten*, *vraeghliedekens enz*. Enckhuysen 1614.

[Reijnke of Reijneere]

REIJNKE of REIJNEERE, beeldhouwer, van wien in de rekeningen den Kathedraal te Antwerpen 1438 melding wordt gemaakt.

Zie K r a m m .

[Pieter Reijnegom]

REIJNEGOM (PIETER), treurspeldichter uit de eerste helft der 17de eeuw. Men heeft van hem een treurspel, getiteld:

Jhesus Christus of de vermoorde onnozelheid vol platen van H. d e G h e i n .

Zie W i t s e n G e i j s b e e k , *B.A.C. Wooodenb.* D. V. bl. 168.

[J. Reijnolds]

REIJNOLDS (J.) is schrijver van *Tooneel der Wereldsche rampzaligheden*. Amst. 1667 met vele platen. Het bevat 30 verhalen van moorden.

Zie *Cat. de la Bibl. de Meulman* p. 319.

[Bartholomeus Reijnierssen]

REIJNIERSSEN (BARTHOLOMEUS) werd te Vlissingen geboren, en bekleedde aldaar de betrekking van Apotheker, doch was ook schepen en raad zijner geboortestad. Hij schijnt het geweest te zijn, die in 1672, met B a r e n d L a m b r e c h t s e n en K a r e l v a n P o e l g e e s t , uit naam der Gilden der stad van W i l l e m III werd gezonden, om hem zekere artikelen van hervorming in de regeering van deze stad aan te bieden, waarop de prins een gunstig antwoord gaf, dat echter niet voldoende was de gemoederen der gemeente te bedaren, die niet tevreden was, voor er 9 heeren uit de regeering gezet werden. Hij was ook een geleerde en taalkundige, vooral was hij bedreven in het Engelsch, waaruit hij godsdienstige werkjes overzette:

Men heeft van hem:

Academische reden van den heer M. Leidecker dr. en prof. der H. Theol, *gedaan wegens den watervloet*, *voorgevallen den* 26 *Februarij* 1682. Middelb. 1862. 4. (Uit het Latijn).

Het cabinet der Godsaligheyt in 16 *predikatien*, *over* 2 *Petr.* I, 10, *van Chr. Love.* Vliss. 1658.

Predicatien van J. van Wall. Ald. 1666.

Kostelijk hulpmiddelen en raadt tegen des Satans bedreigingen ofte Heylsame Geneesmiddelen teghen de sieckten en qualen van geloovige en ongeloovige enz., *door Thomas Brooks*, *Dienaer Gods te Londen*.

Zie d e l a R u e *Gel. Zeel.* bl. 127; V r o l i j k h e r t *Vliss. Kerkhemel* bl. 188; V a l k e n i e r . *Verward Europa*; H o o g s t r a t e n o.h.w. *Vlissingen*; G l a s i u s , *Godgel. Nederl*

[Petrus Reijnierssen]

REIJNIERSSEN (PETRUS), zoon van den vorige, en van Thoren, werd te Vlissingen geboren en studeerde in Engeland en te Utrecht onder M e l c h i o r L e i j d e k k e r, werd den 30 Junij 1682 als proponent te Rhenen en kort daaaop te Rit-

them beroepen, en in December 1687 te Vlissingen, waar hij in September 1724 overleed.

Hij huwde de zuster van den hoogleeraar M. L e i j d e k k e r , die hem twee zonen naliet.

Hij liet in Mss. zware deelen in quarto met predikatien na. Ik heb twee deelen, schreef V r o l i j k h e r t onder 't oog gehad, maar wist niet, waarover men zich meest moest verwonderen, of over de groote geleerdheyd of de kragt van zeggen en praktyk, klaarheid, kortheid en feestelyke netheid.'

Zie V r o l i j k h e r t , *Vliss. Kerkh.*, bl. 107 volgg.

[H Reijnskens]

REIJNSKENS, (H), A b c o u d e vermeld van hem:

Van Overwyk hoofdzakelijke melding over Mattheus. Amst. 1722, 4.

Naaml. bl. 304.

[Jacob Reijnst]

REIJNST (JACOB), dapper zeeheld in de eerste helft der 18e eeuw. In 1729 was hij kapitein ter zee, toen hij met de *Provincie van Utrecht*, onder C o r n e l i s S c h r i j v e r (hij zelf had het bevel over de *Polanen*) en W i l l e m 't H o o f t , die *Twickelo* commandeerde, door den vice-admiraal v a n S o m m e l s d i j c k op last der Algemeene Staten, naar Algiers werd gezonden. In 1744 benoemden hem de Staten van Holland tot schout-bij-nacht, later werd hij vice admiraal en overleed eindelijk als lt.-admiraal van de Mase, in 1756. Hij is in teekening gebracht.

Zie J.C. d e J o n g e , *Ges. v.h. Neerl. Zeew*. D. V, bl. 62, 64, 106. M u l l e r , *Cat. van Portr*. in voce.

[Gerard Reijnst]

REIJNST (GERARD), te Amsterdam geboren, was een der eerste oprigters en bewindhebbers der O.I. Compagnie. De kamer de 17 koos hem in 1613 tot opperbestuurder van Nederl. Indie voor den tijd van 5 jaren; zijne heen- en terugreis er niet onder begrepen, bij welke gelegenheid hem de Algemeene Staten een fraaije medaille, ter waarde van *f* 1000 vereerden. In Julij van het gemelde jaar vertrok hij, voorzien van eene, door prins onderteekende commissie uit Texel, deed den mond der Roode Zee aan en gebood P. v a n d e r B r o e k , kapitein van het schip Nassau, verder op te zeilen en te onderzoeken, welke havens het best geschikt waren om den Nederl. handel te vestigen. Hij zelf kwam den 20 December 1614 te Bantam aan en werd er als Gouverneur-Generaal gehuldigd. Weldra begaf hij zich naar Jacatra, vernieuwde aldaar het verbond met den Koning en trok met 11 schepen naar Banda, ter tuchtiging der oproerige inwoners.

Intusschen was v a n d e r B r o e k met zijn schip terug gekeerd en ontving den last om het eiland Bouton op te zoeken en er een handels kantoor te stichten. Hij voegde zich in April 1615 bij den Gouverneur-Generaal, die met zijne 11 schepen onder 't fort Nassau op 't eiland Neira ten anker lag.

In Mei van hetzelfde jaar zond R e i j n s t eenige schepen om de Bandasche vesting Pulo-Ay, te veroveren, doch deze onderneming leed schipbreuk. Men schreef het mislukken er van toe aan zorgeloosheid, geringachting des vijands en wijl de gouverneur zelf aan dezen togt geen deel had genomen. Hij overleed den 27 December 1615 aan de roode loop.

Zie M u l l e r, *Cat. v. Portr.* D u B o i s, *Vies des gouv. génér.* p.
K o b u s en de R i v e c o u r t.

[Jonkhr. Joan Cornelis van Reijnst]

REIJNST (Jonkhr. JOAN CORNELIS VAN), Den 23sten Jan. 1798 te Velp geboren, kwam hij den 18den Jan. 1816 als ambtenaar der vijfde klasse in Indie aan, waar hij den 15den October daaraanvolgenden zijne loopbaan als tweede commies ter algemeene rekenkamer begon, en den 2den December van het volgende jaar tot eersten commies bij dat bureau benoemd werd. Achtereenvolgens werd hij in Maart 1818 secretaris bij den resident van Cheribon, in Januarij 1819 secretaris bij den hoofdinspecteur der financiën, in Junij van dat jaar, en alzoo op 21 jarigen leeftijd, resident van Sambas, in April 1822 toegevoegd, aan den directeur der inkomende en uitgaande regten. in Julij 1822 toegevoegd aan den commissaris van Palembang en tevens resident van dat gewest. In December 1825 kwam hij wegens ziekte op wachtgeld en bleef op dien voet gedurende 18 maanden, terwijl hij intusschen op verschillende wijzen werkzaam was, totdat hij in November 1826 benoemd werd tot waarnemend directeur van 's lands producten en civiele magazijnen. In Mei 1827 volgde hierop zijne benoeming tot waarnemend algemeenen secretaris, in Sept. 1827 tot directeur van 's lands producten en civiele magazijnen, en in Dec. 1830 tot waarnemend directeur-generaal van finantiën, terwijl hij in November 1830 benoemd was tot ridder der orde van den Nederlandschen leeuw. Na ruim 16 jarigen dienst werd hij in Februarij 1833 definitief tot directeur-generaal van finantiën benoemd en belast met de functien van directeur der middelen en domeinen gedurende het verlof van den heer du Puy. Sedert werd hij nogmaals belast met de waarneming der directie van producten en civiele magazijnen, waarvan hij eervol ontslagen werd in Mei 1833. In Sept. 1836 nam hij zitting in den Raad van Ned-.Indië, bij welke gelegenheid hem de betuiging der bijzondere tevredenheid van Z.M. den Koning te beurt viel, voor de door hem als directeur-generaal bewezen diensten, welke betrekking hij nog bleef waarnemen tot in Maart 1838, wanneer hij daarvan ontheven werd, onder betuiging van den dank van het Gouvernement voor de goede en gewigtige diensten, door hem met den meesten ijver en volharding bewezen. Na in 1839 een 2 jarig verlof naar Nederl. verzocht en verkregen te hebben, werden hij en zijne wettige afstammelingen zoo mannelijke als vrouwelijke, bij koninklijk besluit van 31 Augustus 1840, No. 16, in den Nederlandschen adelstand ver-

heven. In Julij 1842 werd hij gedurende de afwezigheid van den vice-president van den raad van Nederlandsch-Indie, waarnemend Gouverneur-Generaal, belast met het dagelijksch beheer van zaken. Door Z.M. den Koning werd hij in Februarij 1843 benoemd tot vicepresident van den raad van Nederlandsch Indie, in welke hoedanigheid hij in 1841, na den dood van den Gouverneur-Generaal Mr. P. Merkus, als waarnemend Gouv. Generaal optrad tot de aanvaarding van het bestuur door den Minister van Staat, J.J. Rochussen, op den 28sten September 1845. Eindelijk in Januarij 1850 werd hij op de meest eervolle wijze uit 's lands dienst ontslagen, onder dankbetuiging namens Z.M. den Koning voor zijne langdurige en trouwe diensten. Hij was commandeur van de orde van den Nederlandschen Leeuw en van het Legioen van Eer. In het burgerlijke leven teruggekeerd, hield hij niet op in het algemeen belang nuttig te zijn - getuige de jongens weezen-inrigting te Soerabaija en de escompto-maatschappij te Batavia. Groot was zijne ervaring, veelzijdig zijne kennis, door welk een en ander, gevoegd bij zijne overige hoog te waarderen hoedanigheden en minzamen omgang, hij de hoogachting afdwong van ieder, die met hem in aanraking kwam, waarvan hem bij zijn vertrek op de ondubbelzinnigste wijze nog een streelend bewijs gegeven werd.

Part. Berigt.

[Lambert Reijnst]

REIJNST (LAMBERT), zoon van Hendrik Reynst en Elizabeth Prince van Houwerton, werd in 1628 te Amsterdam geboren. Sedert 1649, toen hij lid der vroedschap werd, bekleedde bij de aanzienlijke betrekkingen van schepen, hoofdofficier en burgemeester zijner geboortestad, en was gedurende de stadhouderlooze regeering een der meest invloedrijke regenten zijner geboortestad. Hij was een tegenstander der verheffing van Willem III tot stadhouder, verzette zich in 1668 tegen de versterking van Naarden, en werd in 1672 van zijne eerambten als raad en burgemeester ontzet. Sedert leefde hij in stilte, en stierf in 1679. Hij huwde Alida Bicker, dochter van Cornelis Bicker van Swieten.

Zie Wagenaar. *Amsterdam*, D. V. bl. 276, 291, 366; Dez. *Vad. Hist.* D. XIV, bl. 209. 216; Scheltema, *Staatk. Ned.* Kobus en de Rivecourt.

[Jonker Arent Reijnsteijn of Rijnesteijn]

REIJNSTEIJN of RIJNESTEIJN (JONKER ARENT), te Vianen geboren, behoorde in 1566 tot de verbondene Edelen en bekleedde sedert 1564 het houtvesterschap van Holland.

Zie te Water *Verb. d. Edelen*. D. III, bl. 262.

[Jan van Reijsen]

REIJSEN (JAN VAN), zie RESINGENS (JOHANNES).

[C. van Reijssens]

REIJSSENS (C. VAN), dichter uit de eerste helft der 18e eeuw.

Men heeft van hem:
Snel-, *Punt- en Mengeldichten*. Amst. 1719, 8.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 437.

[Tiberius Reijtsma of Reitsma]

REIJTSMA of REITSMA (TIBERIUS), zoon van den ontvanger Foeke Reitsma van Hemelum en Sijbregje Swart van Kingmatille, werd den 16 Febr. 1689 te Nijega in Noordwolde geboren, studeerde te Franeker onder prof. Fullenius, en werd reeds den 16 April 1704, dus nauwelijks 15 jaren oud, gepromoveerd tot landmeter en ingenieur, hetgeen zijn vader ook was. Vervolgens ging hij over tot de studie der godgeleerdheid, onder Vitringa en Roëll, en te Leiden onder v.d. Honert en Fabricius. Nadat hij in 1715 te Franeker kandidaat was geworden, werd hij in dat zelfde jaar beroepen te L. Vrouwe-Parochie, in 1717 te Weesp, in 1724 te Middelburg en in 1727 te Amsterdam, waar hij den 1 Julij 1742 in 53jarigen ouderdom overleed. Hij is in schilderij bij zijne familie. Hij was eerst te Weesp gehuwd met Maria de Lange, en in 1730 te Amsterdam met Magdalena Hendriette Baalde, en liet uit dit laatste huwelijk na een zoon Foeco, later pred. te Middelburg, en drie dochters, gehuwd 1^{a}. met prof. Sebaldus Rau (den vader van den niet minder voortreffelijken Sebald Fulco Johannes Rau), 2^{a}. met Samuël en 3^{o}. met Johannes Luchtmans, bekende boekhandelaars te Leiden, uit welk laatste huwelijk de moeder sproot van Mr. Johannes Tiberius Bodel Nijenhuis te Leiden. In *de Stichtelijke Mengeldichten* van Magdalena Lollius (Leeuw. 1745) komen verscheidene gelegenheidsverzen op hem en zijne familie voor.

Part. Berigt.

[Jan van Reijtzelt]

REIJTZELT (JAN VAN) een burger van Utrecht, koos in de geschillen tusschen David van Bourgondie en Gijsbert van Brederode de zijde des eerst genoemde, en werd diens volgens in 1456 voor zijn leven lang ter stad uitgebannen: terwijl daarbij tevens bepaald erd, dat hem nooit zou worden toegestaan, met eenen nieuwen Bisschop weder in te komen.

Zie Burman *Utrechts Jaarb*. D. II. bl. 925, 314.

[Hendrik Rhala]

RHALA (HENDRIK) zoon van Jan Hendrik, ontvanger der kerkelijke inkomsten van Friesland en van Aletta de Veno, werd omstreeks 1591 te Leeuwarden geboren, liet zich den 15 Mei 1606 als student te Franeker inschrijven, en legde zich, na voleindiging zijne philologische studiën, onder Marcus Lycklama, Timacus Faber en Paulus Busius op de regten toe deed vervolgens een reis naar Duitschland en Zwitzerland, en promoveerde te Bazel in de beide regten. Terug gekeerd in zijn vaderland, zette hij zich in 1614 als advocaat

te 's Hage neder, doch werd een jaar later in plaats van Theodorus Leontius, hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid te Franeker. In 1620 voegde men hierbij het onderwijs in de instituten, doch eenige jaren later ontdeed hij zich van het laatstgemelde en bepaalde zich alleen bij dat in de eerstgenoemde vakken. In 1636 werd hem alleen het onderwijs in de regten opgedragen, en nam hij deze betrekking waar tot zijn dood, die plaats had den 8 November 1640. Hij werd in de St. Maartens kerk begraven, waar men zijn grafschrift vindt. In 1629 en 1634 bekleedde hij het rectoraat; zijne vrouw, Anna Duercoop van Emden, overleed den 3 December 1665. Zij had hem drie zonen geschonken Philippus, jur. utr. dr. te Leiden, later secretaris van Tzietzeresteradeel, Jan, en Frans (die volgt)

Hij gaf in het licht:

Dissertatio politica ad Lib. I. Annalium Taciti super illustri sententia: Donec Augustus cuncta discordiis civilibus fessa etc. Arnh. 1619, 4.

Disputationes ad selectiora Institutionum loca dubia maxime Franeq. 1632. 4.

Oratio de calumnia et delationibus solemniter habita die XIX Junii 1629. Franeq. 1632. 4.

Topica, *methodice tradita*, *succincte et dilucide explicata*, *exemplisque ex omni Antiquitate*, *maxime vero ex Jure depromtis illustrata* Franeq. 1641. 8.

Oratio de origine. progressu et dignitate Iurispr. Romanae achter het voorgaande, na zijn dood, door zijn vriend R. Meijer, uitgegeven.

Hij beoefende ook de poezy blijkens zijn *Carmen ad Heronum ab Inthiema in Epigramma Ren. Neuhusium*, in diens *Poëm. juven*. p. 498.

Zie Vriemoet. *Ath. Fris.* p. 193 seqq Val. Andrae *Bibl. Belg*; Foppens, *Bibl. Belg*; Meijer *Ded. or. inaug. Rhalae*; Winsemii *Chron.* p. 907; Coccejus, *Epist ad Buxtorf. Operum* T. VIII. p. 88. Nehusii *Epistol. Cent.* II. 26 *Poëm. Juv.* p. 45. Huberus, *Auspic. Domestic. Or.* VI p. 291; Blancardus, *Paneg. pro Jubl. Acad.* p. 84; Timareten, *Collect. monum* p. 438; Paqnot, *Mém.* T, II. p. 302. de Wal, *de claris Friscae Jurisc*. p. 231; Jöcher. Rotermund.

[Joannes Rhala]

RHALA (JOANNES), zoon van den vorige, studeerde van 1646-1651 te Franeker, werd even als zijn vader j.u. dr. te Bazel (1653.) In Friesland teruggekeerd, zette hij zich als advokaat neder (1654), werd in 1667 raadsheer van het Hof van Friesland, in 1673 curator der Hoogeschool te Franeker en overleed den 16 Junij 1686. Hij huwde 1 Jetje van Andringa, 2 Gratia van Dorsten en liet 2 dochters na.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris* p. LXXV, 196, 197; Huberi, *Ausp. Fris. dom.* p. 221; *Opera minora* T. I, p. 167; *Dedic. Disp. XX*.

C u p i i *de Successionibus*; *Naamr. der Raaden* bl. 44; d e W a l . l.c. p. 10, 233 A. F e r w e r d a , *Gen. van Andringa*.

[H.H. van Rhee]

RHEE (H.H. VAN), schreef:

Eenvoudige voorzorg- behoed- en geneesmiddelen bij paarden in tijden van heerschende verkoudheid en longziekte op den stal en in de weide van den vee-arts B. Kniepen in *Kunst en Letterb.* 1805 D. I, bl. 373.

[Johan Frederik baron van Rhede of Reede tot de Parkeler]

RHEDE OF REEDE TOT DE PARKELER (JOHAN FREDERIK baron van) was in 1779 administrateur der Compagnie's pakhuizen te Batavia, in 1791 eerste resident aan het hof van den Keizer van Soerakarta. De commissaris-generaal N e d e r b u r g h benoemde hem tot Raad van Indië en Gouverneur van Java's N. Oostkust. Hij overleed in 1801.

Part. berigt.

[Hendrik Adriaan van Rhede of Reede tot Drakenstein]

RHEDE OF REEDE TOT DRAKENSTEIN (HENDRIK ADRIAAN VAN), zoon van E r n s t v a n R e e d e en E l i s a b e t h v a n U t e n h o v e , werd in 't begin van 1637, in de provincie Utrecht geboren. Veertien jaren oud, verliethij de ouder lijke woning en begaf zich in zeedienst. Hij klom van trap tot trap, en werd in 1690 commissaris van Souratte en gouverneur-generaal der kust van Malabar Hij was een ijverig beoefenaar der natuur- en inzonderheid der plantenkunde en gaf als reslutaat zijner nasporingen in het licht:

Hortus Indicus Malabaricus, *continens regni Malabarici omnis generis plantas*, *Latinis*, *Malabaricis*, *Arabicis et Bramanum characteribus et nominibus expressas*, *una cum floribus*, *fructibus et seminibus magnitudine*, *naturali etc.*, *per Henr. van Rheede van Draakenstein et Jo Casearium notis et commentariis ab Arnoldo Syen*. Amst. p. 1678 fol. Zijn portret, waarschijnlijk door P. v a n G u n s t gesnedenkomt met zijne zestien kwartieren in dit prachtwerk voor

Het geheele werk bestaat uit 12 deelen, waarvan het laatste volgens B a n k s en S e g u i e r in 1698 en 1703 met 747 platen verscheen. Eenige deelen zijn in de *acta erud*. 1684, p. 159, 1685, p. 401 en 1688 p. 479 beoordeeld. Van het eerste deel bezorgde J o h . H i l l , Lond. 774, 4; maj. een editievertaling.

Commelin vervaardigde een tabel van het werk, getiteld: *Flora Malabarica sive Horti Malabarici catalogus*; *exhibens omnium*, *ejusdem plantarum nomina quaeia variis cum veteribus tum recentioribus Botanicis collegit et in ordinem alphabeticum dengessit*. L.B. 1696 fol.

De twee eerste deelen van het hoofdwerk zijn in het Ned. vortaald.

Matabaarse Kruythof, *vervattende het raarste slagh van allerley soorten van planten die in het Koningrijk van Malabar worden gevonden nevens derzelver bloemen*, *vrugten en zaaden*,

fol met platen. Amst. 1689, door Abraham Pott, en het eerste deel in 't Engelsch. Plumier heeft ter eere van dezen Nederlander een plant van 't geslacht *guttifera* naar hem *van Rheedia* genoemd. Hij overleed volgens sommigen, te Suratte, d. 15 Dec. 1691 volgens anderen in 1692 te Utrecht.

Zie Idensee, *Oude en Middeleeuwsche Gesch.* bl. 477, 478; Du Bois *Hist. des gouv. génér.* p. 112. *Biogr. Univ.; Nouv. Biogr. gén.*; Valentijn; *O.* en *N.O.I.* Jcöher; Rótermund; Kobus en de Rivecourt. Muller *Catal. van portretten* D, Havart, *op- en ondergang van Conomandel*, 1693, D. III, bl. 88.

[Theodorur Justinus Rheen]

RHEEN (THEODORUR JUSTINUS), te Amsterdam geboren, begaf zich naar Italië, waar hij een leerling van Feusano was. Teruggekeerd, vestigde hij zich te 's Hage, waar hij zich met het schilderen van portretten en andere voorwerpen en historiën bezig hield. In het huis van den heer van Wouw over de Grootekerk was in 1776 nog een *kamerbehangsel* met historiën van zijn penseel voorhanden. Uit 's Hage vertrok hij naar Amsterdam en later met zijn gezag als essayeur naar Oost-Indiën. Hier werd hij zoo door de fortuin begunstigd, dat hij als commandeur over een voorname kust overleed. Zijn bloeitijd was 1730. Hij was de laatste leermeester van Albertus Frese.

Zie Kramm.

[Henricus van Rheenen]

RHEENEN (HENRICUS VAN) werd omstreeks 1634 te Utrecht geboren, en den 1 Mei 1661 predikant te Jutphaas, waar hij in April 1705 overleed. Hij zette verschillende godsdienstige werkjes uit het Engelsch over. Voor het nageslacht maakte hij zich verdienstelijk door zijn *Lijst van de namen der predikanten die sedert de Reformatie de kerken*, *behoorende onder de provincie van Utrecht*, *zoo bij leening als andersints bediend hebben*. 1705, en herdrukt 1724.

Zie Glasius *Godgel. Nederl.*

[Jacob Rhenferd]

RHENFERD (JACOB) werd den 15 Augustus 1654 te Mulheim geboren, studeerde eerst in Duitschland en in 1673 te Groningen, waar hij vooral de lessen van Hendrik Alting, met wien hij, tot diens overlijden, in naauwe vriendschap stond, bijwoonde. Na onder hem eene *Dissertatio de viis Dei sive vera religione* verdedigd te hebben, keerde hij in 1676 naar Duitschland terug, doch begaf zich reeds in het volgende jaar naar Amsterdam, om zich bij de Joden in de Cabbalistische geheimen te oefenen. In 1678 liet hij zich als student te Franeker inschrijven om het regt te verkrijgen het hebreeuwsch en de oostersche talen onderwijs te geven. Zulks werd hem niet alleen toegestaan, maar hem het rectoraat der Latijnsche school opgedragen. In 1672 verdedigde hij, onder den hoogleeraar van der Waeyen, eene disputatie de *stilo Apocalypseos cabbalistico*; doch toen hem het professoraat in het

oostersch ontging, keerde hij naar Amsterdam terug om zijne kennis der hebreeuwsche taal- en oudheidkunde door omgang met geleerde Israëliten uit te breiden, tot dat hij in 1682 tot hoogleeraar aan de Friesche hoogeschool benoemd werd. In 1683 aanvaarde hij zijne betrekking met eene oratie *de baptismo Adami*, die het licht niet ziet. Hij overleed den 7 November 1712. R h e n f e r d was een zeer geleerd man, niet alleen in de gewone oostersche talen maar ook in het palmyreensch en phenisisch ervaren.

Een groot deel zijner schriften zijn in 1722 door den hoogleeraar D a v i d M i l l onder den titel van *Opera philologica* Ultraj. 4°. in het licht gegeven. Zij bestaan uit eene:

Dissert. de stylo Apocalypseos cabbalistico. 1679.

De phrasi saeculi futuri non denotante apud Judaeos dies Messiae Dissertationes II, *in oppositae Witsii de ea Dissertationi in Miscell*. T. II editae. 1693.

De fictis Judaeorum et Judaïzantium Haeresibus Dissertationes II, 1694.

De Sethianis. 1694,

De redemtone Marcosiorum et Heracleonitarum, *Irenaeo et Epiphanio memorata*, *Diss.* 1695.

De antiquitate Litterarum Judaïcarum. 1696.

De decem Otiosis Synagogae, *Dissertationes duae* 1686.

Investigationes Praefectorum et Ministrorum Synagogae. 1700, 1701, 4.

De Arabarcha vel Einarchia Judaeorum. 1700.

De ratione observandi genuivam Vocabulorum Hebr. significationem. 1704.

Periculum Palmyrenum. 1704.

De statuis et aris, *falsis verisque Dei et hominum Internuntiis ad illustr. Exod. XX:*23, 24. 1705.

*Observationes selectae ad locu Hebraea N.T. Matth. I:*17.

Judae, *vs.* 14, I *Cor. XV:*45, 47. *Luc. VI:*1, *Matth. XIIX:*15, 16, 17, 1705, 1706.

Periculum Phoenicium. 1706.

Conjectura de Tecto Sabbati, 2 *Reg. XVI*:18. 1707.

Periculum criticum s. Exercitationes VI, *ad loca Onomastici Eus. et Hieronymi*. 1707, 1708.

Epistola de orig. et significatione vocis ATTA.

Rudimenta Grammat.

Harmonicae linguarum orientatulium (onvoltooid) 1700.

Vindiciae sententiae de Seculo futuro. 1693.

Oratio de fundamentis et principiis Philologiae sacrae; *habita an*. 1710 *quum rectura abiret*.

Oratio de antiquitate Baptismi. 1700.

Disp. de Viis Dei s. vera Religione in *Miscellaneess Duisburgensibus*. T. II, p. 263. *seq.*

Comparatio expiationis anniversariae Pontificis Maximi in

V.T. cum unica atque aeterna expiatione Jesu Christi in Miscell. Gron. T. IV, p. 557.

Comparatio expiationis anniversariae Pontificis Max. in *V.T. cum unica atque aeterna Expiatione Jesu Christi*, gevoegd bij de nieuwe uitg. v.d. *Codex Talmud. Ioma c. vers. et comment. Rob. Sheringhamii Franeq*. 1696, 8.

(Anoniem) *Dispositio scholastica argumentorum*, *quibus probatur*, *mortem corporalem non eese poenam peccati*, *pro synodo Brielana* an. 1693, 4. Hij heeft er zich echter autheur van genoemd in:

Momentum controversiae de Morte corporali ponderatum et examinatum, *ad tollendas suspiciones et minuendas lites*.

Exeritationes Gramm. in Ps. 1 *et Gen.* 1, *exhibentes specimen Analyseos Hebraeae*. Franeq. 1702 8. (anoniem).

Verhaal van den eersten oorsprong der Broedertwisten in de Nederlanden 1708 8, *onder den pseudoniem Jrenaeus Philaletas*.

Ook gaf hij uit:

Disputationum Philologico-theologicarum de stylo N.T. Syntagma cum Praef. Editoris, *cuius accedunt Dissertationes*, *auae de seculo futuro. Leo.* 1701, 4.

Annotationes in Vetus T, *et in Epist. ad Ephesios*. Amst. 1711 8. *c. praef. Rhenferdi*. In 1723 verscheen te Leiden in 8°. een andere uitg. m.d.t. *Observationes selectae in V.T. et in aliqua loca N.T. cui adj. praefat. Jac. Rhenferdi*.

Zie: *Orat. fun. cl. Andalae;* Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 641 seqq.; Glasius, *Godgel. Nederl. Epp. Altingii* 74, 89, 93, 95, 197, 99 (*ad Rhenf.*) Masson, *H. Crit*, T. II, p. 310. T III, p. 313. *Bibl. anc. et mod.* T. XVII p. 85-138*; Bibl. Brem.*, *Cl.* III, p. 914, IV, *p.* 340, 441. *Cl.* VIII, p. 376: *Vrije Fries* D. VI. bl. 336, 384; *Boekzaal* 1746 *a*, bl. 226; *Bibl. Misc. Gron.* T. IV, p. 657; *Misc. Duisb.* T. II, *fasc.* II, p. 269; Kobus en de Rivecourt.

[Cornelius Rhetius]

RHETIUS (CORNELIUS), licentiaat in de beide regten te Emden, was lid der synode te Wesel in 1568 en van die te Emden 1571, waar hij, nevens Christophorus Becanus, den last ontving de stukken tot de kerkgeschiedenis behoorende naar Marnix van Aldegonde te zenden. Hij was als ouderling der Fransche kerk te Wesel wegens de kerken in 't Kleefsche op de Dortsche synode van 1578. Ook gaf hij in 1570 op den rijksdag te Spiers een smeekschrift (gedrukt in 1573) voor de vlugtelingen uit Groningen en de Ommelanden.

Zie Harkenroth, *Oostfr. oorspr*, D. I, bl. 153; 's Gravezande, *Tweehonderdj gedacht. der eerste synode* bl. 224; Kist en Royaards *Archief* (eerste Serie) D. IV, bl. 463.

[Johannes of Hinneus Rhodius]

RHODIUS, RODIUS, RODE (JOHANNES of HINNEUS) was, in den aanvang der 16 eeuw, overste of rector van het Hieronymiaansche huis te Utrecht, en om zijne geleerdheid op godsvrucht in hooge achting bij bisschop Philips van Bourgondië. Hij

begunstigde onder zijne leerlingen de Hervorming en werd in 1523 door eenige nederlandsche begunstigers der Hervorming naar Luther afgezonden, om het oordeel van dezen over een geschrift *de coena domini* van Johannes Wesselus in te winnen. Het antwoord van Luther leest men vóór de werken van Wesselus (Groningen 1614 4°.) Hij was een der overzetters van N. Testament, in 1525 in 8°. te Amsterdam uitgekomen.

Hij kwam ook in betrekking tot Oecolampadius en Zwinglius. Zijn vriend en leerling te Utrecht, was onder anderen Johannes Pistorius of Jan de Bakker uit Woerden, als eerste martelaar voor Luther's leer in de Nederlanden, in de geschiedenis der Nederlandsche Hervorming bekend. Zijne denkwijze maakte hem spoedig zijn verblijf in Utrecht onveilig, en hij vertrok naar Oost-Friesland, waar hij in 1627 predikant te Norden was.

Volgens Meiners, hebben hij, Eppo N., Thomas van Zwolle en anderen het werk der Hervorming in Oost-Friesland begonnen. Hij verliet echter, om welke reden is onzeker, deze plaats, en vertrok van daar naar Wolfhuizen, waar hij kort daarop overleed.

Zie U. Emmius, *Rerum Frisiacarum hist.* p. 848; M. Schooik, *de Bonis Eccles.* p. 488; Micronius, in *Apologetic. script*. p. 57, 41, 42. 43, Lavateri, *Hist. Sacrament*. p. 16. Brandt, *Hist. d. Ref.* D. II, bl. 92 E. Meiners, *Oostvr. Kerkges.* D. I, bl. 28, D. II, bl. 367; Le Long, *Boekz. d. Nederd. Bijbels*, p. 523 Delprat, *Over de Broederschap van G. Groote*; bl. 129, 130; Ekker, *de Hieronym. School te Utrecht*, bl. 23. Kist en Royaards, *Ned. Archief voor Kerk*, *Gesch.* D. II, bl. 115; D. III, bl. 397; D. V, bl. 362, 363; Reudler, *Ges. v. Joh. Pistorius*, in Schultz Jacobi en Domela Nieuwenhuis; *Bijdr. tot de Gesch. d. Ev. Luth. Kerk.* St. III, bl. 16 volg. St. I, bl. 77.

[Cornelis Willem de Rhoer]

RHOER, (CORNELIS WILLEM DE) werd 26 Sept. 1751 te Deventer geboren, en den 28 Jan. 1765, na het houden eener Latijnsche *oratio pro urbe Daventriâ* naar de Hoogesschool bevorderd. Na eenigen tijd kweekeling aan het Athenaeum geweest te zijn, verhuisde hij met zijn vader naar Groningen, waar hij Offerhaus, Widder en van de Wijnpersse in de voorbereidende wetenschappen en voorts van der Marck, Schroeder, van der Keessel en Cannegieter in de regtsgeleerdheid tot leermeesters had. Van Groningen vertrok hij naar Leiden, waar hij nogmaals van der Keessel, die intusschen derwaarts was vertrokken en nevens hem Pestel hoorde. Naar de Universiteit van stad en lande weêrgekeerd, eindigde hij den 19 Mei 1773 met een eervolle promotie in de beide regten zijn akademische loopbaan.

Vijfdehalfjaar had hij vervolgens als advokaat de pleitzaal van het Hof van Justitie te Groningen betreden, toen hij, den 17 November 1777 tot Hoogleeraar der Historiën, welspre-

kendheid en Grieksche taal te Harderwijk benoemd werd. Den 10 September 1778 wijdde hij zich plegtig aan haar toe met eene *Oratio inaug. quâ ostenditur multum ad ingenii culturam per Europam profuisse expeditiones*, *quae cruciatae vulgo appellantur*, (Hard. 1778 4^{o}). In den zomer van 1781 hield hij eene sierlijke rectorale rede *pro fructibus*, *qui ex historiae patriae studio in vitam civilem redeunt*.

Hierop werd hij t.j. 1784 tot professor in de Nederlandsche historie benoemd. Zulks geschiedde, zoo wegens de goede diensten, die hij aan de Academie bewees, als omdat hij, tot eene beroeping naar Franeker gepolst zijnde, daarvoor aanstonds bedankt had, terwijl hem tevens door curatoren het verlangen werd te kennen gegeven, dat hij zoo spoedig mogelijk lessen over de Nederlandsche Staatsiurigting openen mogt. In 1791 sprak hij wederom eene rectorale oratie uit: *de artibus ac literatura studiis Romanorum ingeniis et Reipubl. accommodatis*.

In dat zelfde jaar werd hem het onderwijs in het Natuur-Volkeren- en Staatsregt opgedragen, en drie jaren later werd hij tot hoogleeraar van het regt aangesteld. Was intusschen d e R h o e r eerst van het onderwijs in het Grieksch ontheven, het duurde niet lang, of hij nam voor een tijd dit werk weder op zich, zoodra S c h e i d i u s ' vertrek zulks wenschelijk maakte. In 1795, bijna gelijktijdig met R o s c a m , tot raadsheer te Utrecht benoemd, bedankte hij, gelijk ook zijn ambtgenoot. een en andermaal voor deze benoeming. Hierop volgde zijne aanstelling tot professor in het Staatsregt der Nederlanden. Zijne roeping tot de Nationale Vergadering ontroofde hem anderhalf jaar aan de hoogeschool. Spoedig ging de vreugde over zijne wederkomst in droefheid over, daar hij het beroep tot hoogleeraar in de regten aan de Utrechtsche hoogeschool aanvaardde. In 1798 verliet hij de Geldersche hoogeschool en ook te Utrecht strekte hij gedurende het overige zijner dagen den regtskatheder door den hem eigenen philosophischen en historischen leertrant tot eere, en zulks wel in weerwil der treurige ligchaamstoestand en gedeeltelijke verlamming, waardoor zijne laatste levensdagen moeijelijk gemaakt werden. Hij overleed 15 Januarij 1821, en is door P o s t m a n , naar M o r i t z gegraveerd.

Werken:

Diss. Philol. de studiis literariis Caesaris Augusti. Gron. 1770.

Spec. hist. Jur. inaug. de poenâ ad filios et propinquos res non extendendâ, *in quo variarum gentium mores ac leges exponuntur earumque causae indagantur*. Ibid. 1773.

Diss. de effectu rei Christ. in Jurispr. Rom., *Fasc.* I: Ibid. 1776.

De fide Herodoti recte aestimandi; in *Werken van Teylers tweede Genootschap* Deel VIII.

Zie H e r i n g a , *de Auditorio*, p. 59, 157, 163, 237; B o u m a n , *Ges. d. Geld. Hooges* D. II, bl. 372, 495, 499, 605, 625, 629; A r n t z e n i i , *Orat. de cultus humani progressione*, *in jure populorum civili perspicua* (*Ann. Acad. Rh.* Traj *a* 1820-1821) p. 51, 88: N i e u w h o f f , *Or. rect. a* 1780; T e W a t e r , *Aanspraak bij de Leidsche Maats*, t.j. 1821; v a n H e u s d e , *C.W d. Rh. gekenschetst bijzonder als Geschiedkundige*, Utr. 1821; v a n K a m p e n *Bekn. Ges. d Ned. Letterk.* D II. bl. 541, 604; *Boekz.*, 1765, I 114; *N. Alg. Vad. Letteroef.* V I. 20; N i e u w e n h u i s ; K o b u s en d e R i v e c o u r t . M u l l e r , *Cat. v. portretten*.

[Jacobus de Rhoer]

RHOER (JACOBUS DE), werd te Angeren, waar zijn vader[1] predikant was, in 1720 geboren. Na den dood van dezen, vestigde zich zijne moeder te Nymegen, waar hij aan de Latijnsche school, onder den rector A r n t z e n i u s , het noodige onderwijs ontving om zich vervolgens aan de studie der godgeleerdheid te wijden. Zulks deed hij te Utrecht, en na eene *Diss. de S. Pauli ad insulam Melitam naufragio* verdedigd te hebben, in 1745 predikant te Delden werd. Nog had hij daar geen drie maanden gestaan, toen hem het hoogheemraadschap te Deventer in de Geschiedenis, Welsprekendheid en Grieksche taal werd aangeboden. Hij aanvaardde dit ambt met eene *oratio de fontibus quibusdam unde res sacras hauserunt profani*. Deventer, 1745.

In 1768 werd hij hoogleeraar in de Latijnsche en Grieksche taal aan de hoogeschool te Groningen, en hij had zijne lessen reeds eenigen tijd geopend, voor hij, den 22 April van dat jaar zijne plegtige intreêrede *de eruditione humana minus perfecta* (Gron. 1768) hield. Behalve de talrijke Grieksche en Latijnsche classici, die hij met zijne leerlingen behandelde hield d e R h o e r belangrijke collegiën *de origine et fatis lïnguae Latinae*. Hij maakte veel werk van de tekststudie des N.T. Ook wijdde hij wekelijks twee collegiën aan den levensloop van beroemde mannen, naar aanleiding van S a x e 's *Onomasticon*. In 1780 droeg men hem, na den dood van O f f e r h a u s , het onderwijs in de algemeene en vaderlandsche geschiedenis en de vaderlandsche oudheden op, terwijl R u a r d i geroepen werd om in 't vervolg het Latijn en Grieksch te doceren. Ook gaf hij in 1791 het eerst een collegie over de statistiek onzes vaderlands. In 1798 werd de hoogbejaarde man nog bibliothecaris der Akademie, en in 1804 professor honorarius. Tweemaal bekleedde hij het rectoraat, in

(1) Zijn vader J a c o b u s R ü h r werd, in 1712 als proponent te Angeren bevestigd, in 1728 te Herwen en Aart, waar hij den 12 Sept. 1732 overleed. Zijn zoon J a c o b u s R h o e r werd 12 Aug. 1744 proponent, 27 Junij 1744 pred. te Delden. Intr. Ezech. XLIV:5, afsch. Hand. XIX:8.

1774-75 en 1790-91. Hij sprak bij die gelegenheid *de lingua Christi vernacula* en de *commodis et incommodis militiae statae et mercenariae*. Hij overleed den 12 Dec. 1813. De Rhoer was een uitstekend kenner en een bevallig schrijver der Latijnsche taal en een zeer goed en vruchtbaar Latijnsch dichter. Talrijk zijn dan ook zijne gedichten en redevoeringen. Zijne Geschied- en Oudheidkundige Verhandelingen doen hem kennen als een man van diepe en naauwkeurige geleerdheid.

Zijne tijdgenooten erkenden zijne verdiensten door hem het lidmaatschap van verschillende geleerde genootschappen aan te bieden. Zoo was hij lid van *Pro excolendo jure patrio*, van het Zeeuwsch genootschap (1772) en van de Hollandsche Maatschappij (1779).

Hij gaf in 't licht:

Oratio ligata de pace Aquisgranensi. 1749.

Oratio in obitum Guilliemi IV. 1752,

Elegiae pro salute publica inauspiciis anni 1756.

In obitum principis Annae. 1759.

Hiemis deliciae pro concione celebratae Daventriae.

Oratio de adventu Principis Wilhelmi in principem Saliorum urbem. 1766.

Elegiae in funere nobil. et praest. Juvenis. Hier, *de Blau*, 1772.

Prolusio poëtica ante actum promotionis in more majorum 1777.

Eene *Elegia*, uitgesproken ter gelegenheid van het 50jarig professoraat van N.W. Schroeder, die echter niet is uitgesproken; maar een dag na Schroeder's dood, met eenige dichtregelen over dit verlies, het licht zag. - *Feriae Daventrienses sive Miscelleanorum libri* II Tr. ad R. 1750.

Otium Daventriense s, *selecta de templis Roman. et observ. in loca quaedam sacra et profana*. Daventriae (Holl. en Lat.) Dav. 1762.

Porphyrius philosophus de abstinentia et esu animalium Libri IV, *cum notis integris Petri Victorii et Joannis Valentini et interpretatione latina Io. Bernardi Feliciani*, *Edit. cur. et suas itemque Jo. Jac. Reiskii notas adiecit I.d.R. Accedunt IV*, *Epistolae de Apostasia Porphyrii*. Tr. ad R. 1767. 4°.

Observ. philol. in Hieroclis αστεῖα 1768, 1769.

Oratio de fructu, *qui ex Antiquitatis patriae studio in omne doctrinarum genus redit*, *qua praelusit Lectionibus suis in Taciti libros de Moribus et populis Germaniae*. Gron. 1770 4°.

Observationes philologicae Gron. 1768-1770, *capitibus XIV absolutae* 4°.

Prolusio Poëtica Promotioni instituendae, *qua Wilhelmi V et Regiae conjugis praesentiam celebravit*. Gron. 1770, door Everard van Driel in Ned. overgezet.

Ook bezorgde hij de nitgave van het *Vetus Jus Frisiacum*, en van het *Oudste Land- en Dijkregt van Hemsterland*, en

schreef: *Onderzoek of de Germanen oudtijds halsstraffen uitgeoefend en menschen geofferd hebben*, en

Een plaatselijke beschrijving van Westerwolde en *Aanteekeningen op het stadboek van Groningen*, welke stukken zijn opgenomen onder de *Verhandelingen* van P.E.J.P. Dl. I-V.

Disquisitio de Dorestado Batavorum, *a Normannis vexato ac direpto in qua viri ampl. B. (alth.) (Huydecoper) sententia*, *examinatur eorum expeditiones illustrantur* (*Lat. en Holl.*), in *Werken van het Zeeuwsch genoots*. D. V.

Van een *Lexicon Graecum N.T.*, *in quo vocabula in N.T. obvia ad suas origines et primitivas significationes revocantur*, etc. gaf hij in 1782 alleen den titel en de voorr. uit.

Een portefeuille met onderscheidene onuitgegevene opstellen van de Rhoer berust thans in de bibliotheek van de Maats. van Ned. Letterk. te Leiden.

Zie *Program. inaugarale*; *Almanak der Akademie van Gron* 1815, bl 51-62; Gratama, *Regtsgel. Magaz.*, bl. 495-508; Saxe, *Onom.* T. VIII, p. 73-74; P. Hofman, Peerlhamp, *de poët. Lat. Neerl.* p. 555 seqq. *Gedenkb. v. Gron.* bl. 91-93. B. Keppel, *Alphab. Naamrol.* bl. 129. H. de Jongh, *Naamreg. der Pred v. Gelderl.* bl. 199; *Acta erud.* 1760. *Junii.* II, p. 337-347, 1768 *Jul.*, p. 289-297. Hoefft. *Parn. Lat. Belg.* p. 225 *Letterb.* 1815, D. I, bl. 53. *Boekz. d. Gel. Wer.* 1760 a bl. 226 1764 a bl. 699-709 1761, 6, bl 506, 1768 a bl. 594. N. Barkey, *Symb lit* p 1 *Fasc.* p. 235. *Fasc.* III, p. 669.

[Rhijn]

RHIJN. Zie RIJN.

[Willem ten Rhijne]

RHIJNE (WILLEM TEN) werd omstreeks 1640 te Deventer geboren, studeerde te Leiden onder Du Bois le Boe en promoveerde aldaar in 1669 met eene dissertatie *de anthritide* Tot geneesheer der O.I. Compagnie benoemd, scheepte hij zich in de lente van 1673 in, en hield zich aan de Kaap de Goede Hoop met natuurkundige nasporingen onledig. Te Batavia zette hij die voort, gaf openbare lessen in de geneeskunde en de anatomie en deed met eenige zijner leerlingen uitstapjes naar Java en de andere Soenda eilanden. Hij ontdekte eenmenigte planten en zond ze aan den kruidkenner Breijn in Europa, die er eenige van in zijne *Centuriae* beschreef en afbeeldde. Hij bezocht ook Japan, verscheen ten hove en genas den keizer van een zware ziekte. In 1674 te Batavia weêrgekeerd, hielp hij van Rheede aan zijnen *Hortus Malebaricus*. Zijn sterfjaar is niet bekend. Zijn portret is door een engelsch graveur J. Sturt geleverd, in 8°.

Men heeft van hem:

Meditationes in Hippocratis textum XXIV de veteri medicina, *quibus traduntur breves pneumatologia succincta physiologia cum additamento et variis laciniis de salium figuris* 2 B. 1672.

De anthritide; de chymiae et botanicae dignitate; de physiognoia; de monstris. Lond. 1683 8°.

Schediasma de promontorio Bonae Spei ejusque tractus incolis Schafh. 1686, 12^{o} Bas. 1718. *Accurante brevesque notas addente Henr. Soreta. Scoth a Zaverzix*. Basil. 1716 Ook in 't Eng.

Oratio de chemiae et Botanicae antiquitate et dignitate ed. c. ejusd. Diss. de Anthritide et Aupunctura et de Moxa. Lond. 1683. *C effigie authoris*. In 't Hgd. vert.

De salium figuris additamentum, *in ejus Meditatt. ad Hippocratis textum de veteri medicina*, *Excerpta ex observatt. Iaponicis*, *physicis etc. Frutice Thee*.

Fasciculus rariorum Plantarum ab ipso in Promptuario Bonae spei collectarum, *ex India ad Jac. Breynium transmissarum. Extant cum Jac. Breynii exoticarum plantarum*, *Centuria prima*. Gedan. 1678, fol.

Febris cardiaca et cordis palpitatio ex flatibus ab ipso autore passa. - Mantissa schematica, *libellus Japonicus*.

Descriptio morbi saevi maritimi.

Verhand. van de Arabische melaatzye. Amst. 1687 8^{o}.

Zie *Biogr. Univ.*; *Nouv. Biogr. génér.*; *Biogr. medicinale*; Jöcher; Rotermund; Kobus en de Reveccourt; Breijnii *Plant. exotic. cent.* I p. 112. Schotel, *Hier. van Beverningh*, bl. 65.

[Cornelis Rhijnenburg]

RHIJNENBURG (CORNELIS) was in de eerste helft der 17 eeuw raad, schepen en heelmeester te Medemblik. In 1655 gaf hij te Hoorn twee deeltjes, in zeer klein, langw, formaat met liederen in het licht onder den titel van *Vrueghdebergh*, *bestaende in ziel-zugten*, *bruiloftsgezangen*, *en stichtelijke vermakelijkheden*. Het tweede deeltje *bestaende in Nieu-jaars- en Karsgezangen. Zielzuchten en andere opmerckende deuntjes*. De obdragt van het eerste deeltje is '*Aen de Jeught*, is geteekend *in Medemblik den* 20 *van Wijnmaend* 1655; die van het tweede deeltje aan den *Deught-lievende leser*, is geteekend *Medemblik den* 28 *van de Winter-maend* 1658. Zij hadden eenen goeden klank in rijmen. Nog herdrukt te Amsterdam, in 1739.

Zie Witsen Geijsbeek, *B.A.C. Woordenb.* D. V, bl. 168. volgg.

[O.P. Rhijnenburgh]

RHIJNENBURGH (O.P.), waarschijnlijk een bloedverwant van den voorgaande, schreef vele gedichten in het *Medemblicker Scharrezoodtje ghevangen en ontweydt van verscheyden visschers: overgoten met een Sanghers-sausjen door Mr. H.J. Prins*, *organist en voorsanger binnen Medemblick* Anno 1650.; b. v. bl. 194 *Lente-tijdts Lof-*, *Morghen-ghebedt* bl. 197; Zijn spreuk was: *'t is nogt te degen*.

Zie *Cat. van Voorst*, T. V, bl. 52.

[Hendrik Ribbens]

RIBBENS (HENDRIK), den 17 Februarij 1724 te Warnsfeld bij Zutphen geboren, volbragt zijne studiën te Harderwijk, werd in 1747 te Amsterdam proponent en in het volgend jaarte Voorst en Harderwijk beroepen. Hij koos de laatste plaats

bleef er 7 jaren en vertrok in 1755 naar Arnhem, waar hij den 26 April, na den vorigen avond nog gepredikt te hebben, plotseling overleed. Volgens van den Berg was hij een uitmuntend herder en leeraar, en gaf eene *Lijkrede over H. de Haan*, Arnhem 1767 in het licht.

Zie de Jongh, *Naaml. der pred. iu Gelderl.* bl. 60; Ahas. van den Berg, *Leerr. over Hebr.* XIII:7 *a ter gedachtenis van H. Ribbens*. Arnhem, 1782; Bouman, *Geld. Hooges*, D. II, bl. 292, 293.

[Franco of Francois Riccen]

RICCEN (FRANCO of FRANCOIS), pensionaris van Purmerend, werd na het overlijden van Willem II, in 1650, door Holland naar Gelderland gezonden tot de algemeene vergadering te 's Hage, en in 1651 naar Zeeland om dit gewest te overtuigen van de noodeloosheid van een kapitein-generaal, en toen de Staten van Zeeland besloten hadden, den Prins van Oranje tot stadhouder te voorschikken, zonden die van Holland hem wederom derwaarts om zulks te voorkomen.

Zie Aitsema, *Saken van Staat en Oorlog*, D. III. bl. 475, Dez. *Herstetde Leeuw* bl. 134, 136. De Witt, *Brieven*, D. V., bl. 4, 11, 13, Wagenaar, *Vad.*, *Hist.* D. XII, bl. 130, 188, 227.

[Klaasz. Richard]

RICHARD (KLAASZ.) of RIJKET CLAESZ, een goudsmid, in 1572 als predikant te Enkhuizen beroepen, trachtte in het genoemde jaar Enkhuizen aan 's Prinsen zijde te brengen.

Zie Bor, *Ned. Hist.* bl. 233, (323), 238 (655); Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI bl. 320; Paauw en Veeris, *Vern. Kerk. Alphab.* bl. 166.

[Richardis van Nassau]

RICHARDIS VAN NASSAU, weduwe van graaf Otto I, van Gelder, gaf in 1218 aanleiding tot het bouwen van eene abdij te Roermond, waarvan zij zelve, ‘begeerig om den ouden mensch af te leggen en den nieuwen aan te doen die, volgens de religie der Cisterciënsers, zou geschapen zijn, eerst bewoonster en vervolgens abdis werd.’

Zie Kuippenbergh, *Hist. Eccl. duc. Gclr.* p. 78; van Spaan, *Inleid.* D. II, bl. 193; Moll, *Kerkges. v. Nederl.* D. II, bl. 26.

[Richardis]

RICHARDIS, dochter van graaf Willem I, zuster van graaf Floris IV, en dus moei van koning Willem II, ontving van haar vader de stad Delft in eigendom, waarnaar zij de jonkvrouwe van Delft werd genoemd. Zij had geen rede zich over zulk eene erfdeel te beklagen. Onder de inkomsten die zij er uit genoot, was de botermaat, een recht dat op de wekelijksche markten te Delft van een bepaalde ment boter betaald moest worden. De godsdienstige jonkvrouw vond zich bewogen hier van in 1243 een geschenk aan de abdij van Rijnsburg te doen. Willem II, liet voor haar

niet ver van de vesting op een ruimen plek grond aan de Schie gelegen en Koningsveld genoemd, een paleis bouwen, dat hij des konings uithof heette. Zij zelve stichtte in 1251 op haar eigen grond een adelijk nonnenklooster van de Premonstatenser orde, 't geen

haar neef met eenige voorregten begunstigde. Het groot altaar en het kerkhof werden reeds 14 dagen na Pinkster door den bisschop vaa Salland coadjutor van den bisschop van Utrecht gewijd. Ook gaf graaf Willem haar in 1251 verlof, binnen haar Hof van Delft een mannenklooster te mogen bouwen. Volgens anderen is het mannenklooster van Koningsveld in 1252 en het mannenklooster in 1255 gesticht. Blijkens een charter van 1268, was zij toen reeds overleden. Zij werd in het door haar gestichte nonnenklooster begraven, en in 1572 werd haar looden kist in de Nieuwe kerk te Delft overgebragt.

Zie Meerman, *Graaf Willem*, D. I, bl. 119, 136; D. II, bl. 28; Kluit, *Conspect*. p. 492, *in notis*; *Cod. dipl.* p. 491; *Beschr. v Delft* H. 1, 4, 6; Eyndius. *Chr. v. Zeel.* bl. 240; van Mieris, *Charterb.* D. I, bl. 262; *Kerkel. Oudh. v. Delft*, bl. 506; P. Opmerus, *Op Chronogr.* p. 282, 381; *Bat. Sacra.* D. I, bl. 417; D. II, bl. 332, 333 D. III, bl. 736; *Kabinet v. Ned. en Kleefsche Oudh.* D. III, bl. 399 volgg. Guicciard. *Beschr. d. Nederl.* bl. 312; Smids, *Schatk. Aanh.* bi 158; Bleiswijck, *Bes. v. Delft*, bl. 348; Rademakers, *Tafr.* N 125-128; Römer, *Abdijen en Kloosters*, bl. 76, 78, 154, 155, 162; van Wijn, *Nalez*, D. I, bl. 139.

[Franciscus Richardot]

RICHARDOT (FRANCISCUS), in Bourgondië geboren, bragt het grootste gedeelte van zijn leven in Nederland door. Hij werd doctor in de godgeleerdheid te Douay, en toen hij 21 jaar oud was, hoogleeraar in de godgeleerdheid. Hij verklaarde de H.S. eerst te Doornik, later te Parijs; reisde vervolgens naar Italië werd suffragaan van den aartsbisschop van Besancon, in 1561 bisschop van Atrecht en overleed den 26 Julij 1574 in den ouderdom van 67 jaren.

Hij schreef leerredenen door hem in het Fransch aan het Hof gehouden en bij Plantijn in 8^{o} gedrukt.

In orationem dominicam VI.

In Evangelium Lucae Missus est, *seu de incarnalione IV*.

De Eucharistia Sacramento IV.

De sacris Divorum imaginibus I.

Conciones II in funcre Isabellae Reginae, *uxoris Philippi II et hujus filii Caroli principis Hispaniarum*.

Oratio ad senatum Duacensem anno 1562, *de ortu Academiae*, *quae per Philippum II. Refem*, *suam Richardoto praesuli inprimis debet erectionem*.

Item de venia rebellibus a Rege et Pontifice concessa. Antwerpiae *anno* 1570.

Institutio Pastorum Atrebatensis Dioesesis; *anno* 1562.

Disputatio cum haeretcis in custodia habita, *anno* 1560

Oratio in Tridentino concilio habita, *anno* 1560; *de bono Ecclesiae*.

Oratio in Cameracensi sijnodo, *anno* 1575.

Statuta synodalia Atrebatensia, *adjectis quoque praedecessorum statutis*. Duaci. 1570, 4^{o}. Antv. 1588.

La règle et guide des curez et vicaires.

Sermons sur l'oraison dominicale.

Sermons, in 't Lat. vert. door François Schott, *advocaat de St. Omer*, 1608 in 4°.

Ordinationes Synodales. Anv. 1584 4°.

Zijn portret en grafschrift bij Foppens.

Zie Val. Andreas *Bibl. Belg.* Foppens, *Bibl*, *Belg.* T. I, p. 307; Thompson Stapletonus, *Epp. Lib.* VI; Ep. II, Dez, *Oraison funèbre de Riehardot* in *Oeuvres*, 1620, 4 vol. in fol. Gazet, *Hist. Eccl. des Pays-Bas. Gallia Christiana* T. III; Dom Berthod, *Vie mss. de Fr. Richardot in Memoires de la Societé royale d'Arras* 1814, p. 170; *Nouv. biogr. génér.*

[Jean Grusset Richardot]

RICHARDOT (JEAN GRUSSET), neef van den vorige, in 1540 te Champlette geboren. Hij nam, op verlangen van zijn oom, den naam en het wapen zijner moeder aan. Philips II, gebruikte hem tot verschillende diplomatieke zendingen en benoemde hem achtereenvolgende tot president van den Raad van Artois en den geheimraad te Brussel. Zijne diplomatische bekwaamheden blonken vooral uit in het gezantschap dat de aartshertog Albert, in naam van den koning van Spanje, naar Vervins zond, waar hij het vredes-tractaat tusschen Frankrijk en Spanje sloot (2 Mei 1598). Ook was hij het, die bij de troonsbeklimming van Jacob I, koning van Engeland, het vredesverdrag in 1604 tusschen Engeland en Spanje voorbereidde. Alexander bertog van Parma, maakte bijzonder werk van dien diplomaat, en gebruikte hem bij gewigtige gelegenheden. Inzonderheid is hij bekend door het ijverig deel dat hij nam aan het sluiten van het bestand tusschen Nederland en Spanje. Hij overleed te Atrecht in 1609. Zijn zoon Jean, te Arras geboren, te Kamerijk den 14 Febr. 1614 gestorven, werd in 1602 bisschop van Atrecht, in 1610 aartsbisschop van Kamerijk.

Zijn portret komt in medaillon voor onder *Cacificatores* van Hondius, en nog eens in een vierkant.

Zie Hoynck van Papendrecht, *Anal. Belg.* T. p. Bor, *Ned. Hist.* B. XVI. bl. 31 (443), 40, 45; Reyd, *Ned. Hist.* B. XVI, bl. 379; Grotius *Hist. Lib*, VIII, p. 363; *Lib.* XVII, p. 534, 544, T. I, p. 269 T. II. p. 106, 114, 139, 160, 397 402 407, 420 422, 505, 510, 511, 516, 523; van Meteren, *Ned. Hist.* B. XXIX, F. 546, 547; B. XXXI, F. 554 vs. 555, Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VIII, bl. 311; D. IX, bl. 46, 279, 320, 323, 325, 337, 336, 341, 358, 272, 387, 390, 392; Dunod de Charnage, *Hist. du Comté de Bourgogne*; *Aouv. Biogr. genér.*; *Biogr. Univ.*; Jöcher; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; *Negot. de Jeannin* T. I, p. 269.

[Richarius]

RICHARIUS, abt van Stavelo en van Prum, bij Trier, werd in 920 bisschop van Luik. Hij beijverde zich zeer in het herstellen der kerken, die door de Noormannen waren vernield. Onder anderen deed hij te Luik de kerke van den H. Petrus herbouwen, die door zijnen voorzaat Hubertus was gesticht. Deze kerk, die eerst door Benedictijnen was bediend geweest, werd door Richarius, omtrent 935, tot eene kapittelkerk van

30 kanunniken verheven. Dit kapitel heeft na het kapittel der hoofdkerk van den H. Lambertus, den eersten rang gehad, en tot den inval der Franschen, in het laatst der vorige eeuw bestaan. Richarius was te Rome door paus Johannes X gewijd. Sommige schrijvers willen, dat hij het bisdom ongeveer 25 jaren heeft bestuurd, en stellen zijn dood in 945. Uit een diploma van 944, door Miraeus aangehaald, blijkt nogthans, dat hij reeds lang voor dat tijdstip was overleden, dewijl daarin van zijnen tweeden opvolger reeds gewag wordt gemaakt.

Zie van Gils, *R.C. Meyer. Memorieboek*; van Gils, en Coppens, *N. Beschrijv. v.h. Bisdom v. 's Herlogenb.* D. I, bl. 29, 30. Kersten, *Journal Hist. et litt.* T. V. p. 443; Miraei, *Dipl.* T. I. p. 238.

[Hynes Richt]

RICHT (HYNES), geboren te IJlst, die in 1547 de eerste martelares in Friesland was.

[Hermannus Richters]

RICHTERS (HERMANNUS), dichter uit het midden der 18 eeuw. Men heeft van hem o.a. een *Rouwklagt op het schielijk en voor Nederland zoo smertelijk overlijden van W.C.H. Friso*, in het *Aanhangsel op de Dichtk. Cypressen-bladen*.

Zie v.d. Aa, *N.B.A.C. Woordenb.*

[Reinier la Riche]

RICHE (REINIER LA), een Fransch uitgewekene, leerling van Theodoor van der Schuur. Hij was een goed historieschilder, en woonde omstreeks 1703 te 's Hage.

Zie Kramm.

[Bernard de Ricke]

RICKE (BERNARD DE), in 1520 te Kortrijk geboren, was een goed historieschilder. Hij vestigde zich later te Antwerpen, en werd in 1561 als meester schilder in het St. Lucas-gild aangenomen. In de St. Maartens kerk te Kortrijk zijn twee schilderijen van dezen meester: *de Kruisdraging van Christus* en de *onthoofding van den Evangelist Johannes*.

[Daniel de Ricke]

RICKE (DANIEL DE), Gentsch historieschilder, bloeide in het midden der 15 eeuw. Hij was leerling van Nabor Martins, was in 1464 deken van het schildersgild in zijne geboortestad, en overleed aldaar in 1474.

Zie Immerzeel.

[Paul de Rickel]

RICKEL (PAUL DE), een Luiksch architect, die aan uitgestrekte kundigheden groote stoutheid in het ondernemen paarde. Hij stelde onderscheidene gebouwen, volgens

zijn eigene plannen daar, en werd in zijn geboortestad in 1560, door eenige zijner beroepsgenooten bij het vernieuwen van een kerkgebouw uit wangunst van het leven beroofd.

Zie I m m e r z e e l .

[N. Richter]

RICHTER, (N.) gaf in het licht:

Eendragt; zeede-spel, *ter geleg. der inhuldiging van een zevende lid in de zamenleving op Hooger-lust*. Aug. 1760. Amst. 8°.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I, *b* bl. 173.

[F. Richters]

RICHTERS (F.) Onder de bestaande teekeningen van Nederlandsche meesters, vermeldt K r a m m : *Drie stuks teekeningen*, *met diversche vruchten*, zeer natuurlijk geteekend door dezen meester,

Zie K r a m m .

[Jan de Ridder]

RIDDER (JAN DE), volgens N a g l e r een teekenaar en schilder die in 1595 in de Nederlanden bloeide.

Zie K r a m m .

[Abr. de Ridder]

RIDDER (ABR. DE) schilderde in 1690 het portret van zijn leermeester J a n A l b e r t s z o o n v a n d e n R i e t h o o r n , kunstschilder te Haarlem.

Zie K r a m m .

[Jan de Ridder]

RIDDER (JAN DE), den 12 October 1665 te Amsterdam geboren, heeft nimmer onderwijs in het teekenen genooten, doch veel geëtst. Zijne prenten zijn doorgaans niet veel waard; hoewel hij somtijds de hartstochten waargenomen heeft. Hij vond uit in perkament te snijden, dat bekwaam was, om op de boekdrukpers en op de plaatdrukpers gedrukt te worden.

In het *Tafereel der Dwaasheid* 1720 in fol., komen eenige beter gedachte dan geteekende, luchtig geëtste spotprenten van hem voor.

Zie K r a m m .

[G. de Ridder]

RIDDER (G. DE) bloeide in het begin der 18 eeuw. Hij bewerkte voor het tooneel:

Zamenspraak tusschen Thomas en Kreil, *dienende tot een voorspel voor de Bruiloft van Kloris en Roosje*. Amst. 1748.

Promotie van Marten, *door den professoor Jorisvaar*, *dienende tot een voorspel voor de Min in het Lazarushuis*. Ald. 1748, kl. 8^{o}.

Hijvervaardigde ook gedichten voor werken zijner tijdgenooten.

Zie v.d. A a , *N.B.C. Woordenb.* in *Cat. d. Maats. v.N. Letterk.* D. I, bl. 140, 174.

[Jan de Ridder]

RIDDER (JAN DE), dichter uit de 17 eeuw. Men vindt van zijne poëzy in *Ceur van Geestelijke Specerijen*.

Zie v.d. A a , t.a.p.

[A. de Ridder]

RIDDER (A. DE), was predikant en schreef:

Jerusalems roem en Zions lof, *wegens de voorrechten van den Heere haaren God*, *den Inwoonderen van Cleefsland*, *ter navolging aangepreezen uyt Psalm CXLVIII vs.* 12, 13, 14, *op het Dank feest over de geslootene vreede gevierd*, *den* 23 *January* 1746, *in de Gereformeerde kerk te Emmerik* Amst. 1746, 4.

Zie A b c o u d e , *Tweede Aanh.* bl. 132.

[G.L. Ridder]

RIDDER (G.L.), gaf in het licht:

Het woord aan de jonge Vriesche geneeskundigen, *over de behandeling der thans heerschende Ziekte van J. Vitringa Coulon onderzocht*, *en als bijdrage tot de Geschiedenïs dezer ziekte aangeboden*. Breda, 1827.

Zie H o l t r o p , *Bibl. Chir. med. et Chir.* bl. 293.

[S.A. de Ridder]

RIDDER (S.A. DE), schreef:
Genezing van een verregaande kwaadsappigheid, in *Verhand. v.h. Genoots. Servandis civibus* 1776, bl. 361.

[Ridder]

RIDDER ( ), gaf in het licht:
Amputatie van beide beenen, *door de opvolgende vereeniging en zonder verschijning der gewone windkoorts* (*febris traumatica*) *volkomen genezen*, in *Nederl. lancet* 1839. st. I, bl. 1.
Ontsteking van het intestinum rectum met uitgang in verettering en daarop plaats gegrepen pijpzweeren, *ten gevolge der aanwending van het copaïva balsamum in lavementen. Ald* 1839. st. II, bl. 422.
Scorbutus chronico-sporadicus van een algemeen vlekkenverschijnsel, *vergezeld gaande* (*haemorrhoea-petechialis* (*of zoogenaamde morbus-haemorrhagae-macalosus Werlhofii*. Met een afb. Ald. 1839, st. IV, bl. 196.
Zie H o l t r o p , t.a.p. bl. 295.

[P. de Ridder]

RIDDER (P. DE), schreef:
Noodige onderrigting tot de kennis der oude en nieuwe geographie. Middelb. 1737, 2 d. bl. 431.
Zie A r r e n b e r g , *Naamr.*

[Robertus de Ridder]

RIDDER (ROBERTUS DE), predikant te Dreischor in 't eiland Schouwen, vervolgens (1579) te Heinkenszand, eindelijk (1581) te Baarland, waar hij in zulke moeijelijkheden raakte, dat hij den 7 Januarij 1585 zijn ontslag verzocht. Volgens T e W a t e r was hij een bijzonder ijveraar voor de hervorming.
Zie T e W a t e r : *Hist. d. Ref. van Zeeland*, bl. 993, 295, 296.

[Ridderhof]

RIDDERHOF ( ) catechiseermeester te Dordrecht, gaf een *Register op de Psalmen*.

[Jeldert van Riddersma]

RIDDERSMA (JELDERT VAN) een Vries en een der verbondene edelen. Hij werd op last van Alva naar Antwerpen gedagvaard om zich over zijn vrijheidslievend gedrag te komen verantwoorden. Hij woonde op Riddersma-State te Kollum en was gehuwd aan W y t s v a n B e y m a .
Zie W i n s e m i u s , *Hist. Lib. II*, p. 114; T e W a t e r , *Verb. d. Edelen*, D. III, bl. 262, 263.

[Franciscus Ridderus]

RIDDERUS (FRANCISCUS), zoon van Jacobus Ridderus predikant te Middelharnis, geboren in 't begin van 1620, studeerde te Utrecht, werd in 1644 als proponent te Schermerhorn beroepen, in Brielle, en vertrok van daar naar Rotterdam waar hij, den 7 Mei 1656 werd bevestigd. Hij wijdde den 1 Jan. 1682 als oudste leeraar de toen voltooide Nieuwe- of Oosterkerk in met een leerrede over I Cor. V:4, 5. Den 27 Jan. 1665 deelde hij zelf in de kerkvergadering mede, dat hem van wegen de Staten van Holland zijn 's lands-, en van wege de Magistraat van Rotterdam zijn stads-tractement was opgezegd, wijl hij in een naamloozen Latijnschen brief bij de Staten was aangeklaagd,

als zoude hij in eene leerrede over G e n e s i s XXXII:9-11 zaken gezegd hebben, die de Staten onlijdelijk en ondragelijk waren; o.a. 1. dat O l d e n b a r n e v e l d een landverrader was; 2. dat God ons land zal straffen, indien wij ondankbaar zijn jegens den prins van Oranje; 3. dat noch aan hem, noch aan alle vromen de maximen van de tegenwoordige regering behaagde. R i d d e r u s verdedigde zich bij den Magistraat, die, na gedaan onderzoek, oordeelde, dat hij wel eenige woorden had gezegd, die op dien tijd niet passende waren, maar dat zij de beschuldiging in de door R i d d e r u s gehouden leerrede niet bewaarheid vond, weshalve men besloot hem zijn stads-tractement weder uit te betalen en bij de Staten alles aan te wenden om hem ook zijn lands-tractement te doen erlangen. R i d d e r u s was een zeer geleerd man. Hellenbroek noemde hem ‘den grooten en zeer beroemden F r a n c i s c u s R i d d e r u s .’ Vele geschriften, die in zijn tijd met graagte ontvangen en gelezen werden, gaf hij in het licht, en hij beoefende ook de Nederduitsche poëzy. Hij overleed den 11 Jan. 1683, en werd door den vermaarden W i l l e m a B r a k e l , schrijver van den *Redelijken Godsdienst*, opgevolgd. Zijn beeldtenis is meermalen in plaat gebragt.

Hij schreef:

Disp. Theol. de adoratione rel. Chr. mediatoris qua mediatoris. L.B. 1642.

Voorbeeld van een waar predikant. 8°.

Weegschaal des Heyligdoms. 4°.

Het leven J. Christi, *door F.R. Bloed-bruidegom*, *door S. Simonides. Hier is bij*: *de zuchtende bruid over den bloed bruidegoms*, *door Jac. Borstius*. Rott. 1664 12°. Amst. 1714.

Sevenderly Gezichten over het Lijden van Jesu Christi. Amst. 2 dln. 4°.

Driemaal herdrukt.

Worstelende Kerk door allerlei Dwalingen en Ketterijen. Utrecht 8°.

Drieweeksche Voorbereyding of Samenspraak tusschen Maria, *Martha en Lazarus* Amst. 8°.

Historisch Sterf-huys, *ofte t' Samenspraack uyt heylige*, *kerckel. en wereldsche historie ontr. siecke en stervende*. 2 dr. Rott. 1668 12°.

Bloedspiegel der Religie, *of kort en beknopt Huys-Martelaarsboekje*, *waarin alle de byzondere gevallen en ontmoetingen van de Martelaaren en byzonder haare laatste woorden worden verhandeld*, *by wyze van Samenspraak*. Rott. 1735 (4de dr) 1747 8°. (5e dr.).

Huysgezangen, *gepast op zyn Huys-Catechisatie*, *Hier is bygevoucht Een proufken van Geestelycke Gezangen door de E. Simon Simonides*. Rott. 1658. 24°.

Mensche Gods. Hoorn. 1658 4°.

Historisch A.B.C. tot een besige Ledigheydt, vervattende vijf honderd voorwerpselen. Yder met drie Historien, uyt Heylige. Kerckelycke en Wereldtsche Autheuren, soo Oude als Nieuwe, ende haer gebruyck, voorgesteld door ... Rott 1664 8°.

Nuttige Tydkorter voor reysende en andere Lieden ... toonende het nuttigh gebruyck van allerley goddel., kerckel. en wereldsche historien. Rott. 1663, 2e dr. 12°

Nodige Tydkorter in oorlog en vrede. Rott. 1667 8°.

Hollands Spiegel in memory Spreucken van onse Voorouders op haer penningen 1673.

Predicatie over Dan. C. II, vs. 44 *en* 45, *waarin opgelost worden de gronden van de Vyfde monarchie, gedaen door Es. Clement. Hierachter verhael van 't gene voorges. is over seker pred. van Ew. van Sommeren* 1674.

Apollos of Verantwoordingen van de Leere der Gereformeerde Kerke. Rott. 1670 4 dn. 4°.

Dag boven den dag. Rott. 1670 12°.

Historiesch Doop en Avondmaal. Amst. 1672. 8°.

Historiesch Mensch. Rott. 1672 12°.

Historiesche Kerkspiegel. Rott. 1673.

Historiesche Hollander. Rott. 1674 Hiertegen schreef de Antwerper jesuit Cornelius Hazart: *Sommige twijffelachtigheden, voorghehouden aen den gheleerden D.J. Ridderus, over den opdrachtsbrief, die hy ghevoeght heeft vooraen syn boeck, ghenaemt Historische Hollander*. Antw. 1674.

Hist. Engelsman. Rott. 1674.

Hist. Franschman. Rott. 1674.

Hist. Spanjaert. Amst. 1675.

De Historische Fransman, Engelsman, Spanjaart (*gepast op de onderdrukte staat van ons Vaderlant*) *Hollander en Kerkspiegel*. Rott. 1673; 1709 4°.

De dolende Herder. 1673 8°.

Schriftuurlijk Licht, Rott. 1675. 5 dn. 4°.

Proces voor God tegen Allerlei Athesten. Rott 1678. 2 d. 8°.

Trappen en Hinderpalen des Heiligdoms. 1679 8°.

Beschaamde Christen overtuygt door het Leven der Heydenen. Amst. 1679 8°.

Over verscheidene Texten. Amst. 1681 4°.

Over den Catechismus Sevenvoudige Oefeningen. Rott. 1671, 1687 2 dr. 4°.

Rotterdamse nieuwe kerck, ingewyet op den 1 *Jann. met eene leerrede. over* 1 *Cor. V vs*, 4, 5. Rott 1682.

De godsalige Sara en eenige Brieven. Amst 1715 8°.

Beschaamde Christen overtuygt door het leven der Heydenen. Amst. 1672, 12°.

Apollos ofte Verantwoordinge voor de Leere der Gereformeerde Kerke Rott. 1670, 4dl. 4°.

Dagelijksche Huyscatechisatie, bestaande in morgen-, middag-

en avondoefeningen voor den tyd van eene maand, *door den auteur vermeerderd*, *met vragen*, *Schriftuurplaatsen en Gezangen*, *alsmede de Gezangen van S. Simonides*. Amst. 1669 (4e dr) 1700 (8e dr.) 1715 (13e dr.) 1743. In die van 1669 zijn missen van Simonides, J. le Maire, J. van Nooye, Carolus Ursinus en anderen.

Huysoefeningen Rott. 1652, Amst. 1680 (7e dr.) Rott. 1682 (8e dr.) Amst. 1685 *(*9e dr.) Rott. 1687 (10e dr.*)* Amst. 1719 (11e dr,*)* 1742 *(*12e dr.*)* 1743 *(*14e dr.*)* 1766 *(*15e dr.*)*

Aanmerkingen (*Leerredenen) over verscheidene Texten der H. Schriften*. Amst. 1681 4°.

Het gevoelen van Johan Calvinus over de Rust-dagh, *te samen gestelt uit syne boecken*. Rott. 1656. Van dit boekje verscheen in 1654 eene tweede en in 1655 te Utrecht een derde druk.

Wegwijzer naar den Hemel. Amst. 1716 8°.

Historisch Sterfhuis. Leyden 1737 8°. (4e dr.)

Den Christelycken Feestdag. Amst. 1739 8°.

Reis-Discours tusschen een Burger, *Student en een Reyziger op het verscheynen van de Comeet Sterre*, Amst. 1744 8°., *die voor d' eerstemael gesien is den* 15 *Dec. des Jaers* 1664 *en verv. in 't jaer* 1665. Rott. 1665. Amst. 1744.

Doop en Zaligheit der Christen Wonderen. Leyd. 1738. Amst. 1745 8°.

De eigenschappen en groote aengelegentheit van den opperbevelhebber zoo te Waater als te Lande, *in tijden van Oorlogs Dienst in deese tijdsomstandigheden*, *doormengt met opmerkenswaardige Voorbeelden der beiden in Saamenspraaken gesteld*. Amst. 1747 8°.

Gedichten voor de werken van Borstius.

Priesterlyck Bruyloftsbedde. Geheiligt door nuttige gedagten, *en alzoo bereid voor den Eerwaardigen Godssaligen en geleerden Dr. Carolus Ursinus*, *Predikant te Helvoetstuis en de Eerbare Deugtts- en Zegenrijke Juffrouw Clara Bontius*, *'t zamen getreden in den Echtenstaat op den* 26 *November* 1658 *te Leyden*, waarin hij alles wat bij een huwelyk voorvalt vergeestelijkt. Dit stuk is weder opgenomen in *de Nederduitse en Latynse Keurdigten bij een versamelt door de Liefhebberen der Oud-Hollandse vryheid*. Rott. 1710. bl. 352-355, waarna eenige Spotdichten volgens bl. 356-368.

Verantwoordingen van F.R. tegen eenige verstroyde lasterschriften over een seecker Bruiloftsdicht (*Stekelige Venus-Krans*, *gevlochten ter eeren van twee van hare priesters*, *Franc. Ridderus en Sim. Simonides*, *voor hun minne-sang*, *op de Bruiloft van Car. Ursinus en Clara Bontius* (z.j.) Rott. 1659.

Zie Glasius, *Godgel. Ned.*; K.J.R. van Harderwijk, *Naaml. en Levensl. d. Pred. te Rott.* bl. 41 volgg; Koecher, *Cat. Hist.* bl. 334; van der Aa, *N.B.A.C. Woordenb.*; van der Schelling, *Bes. van den Briel* D. I. bl 99; Lilienthal, *Theol. Bibl* D. I. bl. 761; Veeris, *Kerk. Alph.* bl. 167; Soermans, *Kerk. Reg.* bl. 99; Schotel, D. I. bl. 411, 465 D. II. bl. 282; Hellenbroek, *Leerrede op Brakel*. bl. 18; Noordbeek en Maurik, *Naaml.*; Abcoude, *Naaml.* bl. 309, 310; Arrenberg, *Naamr.* bl. 438, 439; Muller, *Cat. v. Godgel. Boeken* bl. 114; Dez. *Cat. van Portr. Navorscher*, D. VI. bl. 235, D. VII. bl. 45, 173,

335. D. VIII bl. 91. D. IX. bl. 107, 271; *Cat. v.d. Groe*, bl. 49, 70, 72, 159, 167; Muller, *Pamfl.* D. II. bl. 122, 123, 180; Rogge, *Bibl. der Ch. Geref. Pamfl.* bl. 118-119.

[Cornelis van Rie]

RIE (CORNELIS VAN) werd in 1704 als proponent beroepen te Haaften, in 1706 legerpredikant, in 1707 predikant te Sliedrecht, en is aldaar overleden den 19 September 1741. Ypey geeft een proeve van 's mans predikwijze. genomen uit zijne leerrede over Jes. XXXI:14, toen hij den 14 November 1734 W. Geisweit, doctor der wijsgeerte te Babilonienbroek in den dienst bevestigde, en uit eene andere leerrede, waarmede hij den 5 Januarij 1738 zijn zoon Cornelis van Rie[1] tot predikant van Rocanje inwijdde over Esra V:2.

Hij gaf in het licht:

Israëls ververssinge op den vrede geviert, 14 *Junij* 1713, 8°.

Bouwing van Gods huys op de Bevestiging van zijn zoon te Racagne. Dordrecht, 1738 4.

Naspeuring van Bijbeltijden of Tijdrekenkundige Bijbeloefeningen. Amst. 1772, 3 *d.* 4.

Zie Ypey, *Kerk. Ges. der* 18 *eeuw* D. VIII, bl. 582-584, 585-587; J. Hartog, *Ges. d. Predikk*. bl. 124, 121; Braus, *Kerk. Reg.* bl. 27; H. de Jongh, *Naaml. v. Predd. v. Gelderl.* bl. 400; Abcoude, *Naamr.* bl. 370; *Aanh*, bl. 182; Arrenberg, *Naamr.* bl. 439.

[J. de Rie]

RIE (J. DE), gaf in het licht:

Wonderlycke levensloop van Sabatai-Zevi, *valsche Messias van de Jooden*. Leyden, 1739.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. III, bl. 400.

[Mr. Abraham van Riebeek]

RIEBEEK (Mr. ABRAHAM VAN), gouverneur-generaal van Ned. Indië, was de zoon van den stichter der Kolonie Kaap de Goede Hoop, waar hij den 18 October 1653 werd geboren. Hij genoot zijne opvoeding in Holland, waar hij tot meester in de regten werd bevorderd. In 1676 vertrok hij, ruim 22 jaren oud, als onderkoopman der kamer Enkhuizen, in dienst der maatschappij, naar Indië, en kwam in Mei 1677 ter reede van Batavia. Den 2 Aug. 1678 werd hij buitengewoon raad in 't hof van Justitie, in 1684 droeg de gouverneur-generaal Camphuis hem den post van secretaris der Hooge Regering op. Hij vervulde dien tot in 1690, toen hij buitengewoon raad van Indië werd. In 1691 ontving hij zijne benoeming tot gewoon Raad, den 1 Junij werd van Riebeek tot algemeen bestuurder van den O.I. handel benoemd, doch hij aanvaardde deze waardigheid eerst geheel den 31 Januarij 1704, toen zijn voorganger van Hoorn tot gouverneur generaal benoemd werd, in welke hooge bediening van Riebeek, hem den 30 October 1709 opvolgde. Onder zijn bestuur geraakten de koningen van Boni en Goa, op het eiland

(1) Deze werd in 1743 van daar te Nederhardinxveld en Giesendam beroepen, waar hij in 1744 stierf. Zie Brans, bl. 106.

Celebes, in oorlog. De Maatschappij ondersteunde den eersten, 't geen de nederlaag van den laatsten, die reeds eenige voordeelen behaald had, ten gevolge had.

Ook ontstond er onder zijne regering geschil tusschen Tolucco, koning van Ternate en Hassano, koning van Tidor. Tolucco bezette een engen weg op Gilolo, op het grondgebied der Maatschappij, 't geen de onderdanen des konings van Tidor verpligtte soms een omweg van 20 dagen te nemen. Om de gevaarlijke gevolgen voor te komen van dit geschil, wist de gouverneur van Amboina, geen beter middel dan den weg voor ieder vrij te verklaren. Hierin had echter de koning van Ternate geen behagen, 't geen ten gevolge had, dat de gouverneur de hooge regering met dezen twist bekend maakte, en onderstand verzocht, die zoo spoedig mogelijk werd gezonden, en aan de engte een fort met 12 stukken bouwde.

Kort daarna openbaarden zich op 't eiland Java nieuwe onlusten, die tot een warmen oorlog aanleiding gaven. In 1712 ontving Riebeek een gezantschap van den keizer, om te weten of de Maatschappij goed zou keuren dat zijn zoon hem, thans 60 jaren, ten zijnen tijd in 't gebied opvolgde, en hoe de Maatschappij zich zou gedragen, indien de prinsen van Sourabaja zich tegen deze opvolging zouden aankanten? In 't volgend jaar ontving de regering een tweede anbassade met prachtige geschenken, dat de 2 Mei 1713 plegtig werd ontvangen. Toen de gezanten ten gehoore ontvangen waren, verzocht de gouverneur hen den keizer te herinneren, in welke onlusten de compagnie zich te zijner behoeve had gestoken, de moeite, die zij zich had verwekt, en de sommen door haar verspild; de beloften door hem, tengevolge hiervan gedaan, en de verpligting, die op hem ruste, ze te vervullen, waarop de gezanten met een geschenk van een schoonen kemel werden teruggezonden. Die van Sourabaja bereidden zich ondertusschen ten oorlog en verzamelden van alle kanten een menigte troepen. Het duurde echter nog eenige jaren, eer de oorlog uitbrak, die van Riebeek echter niet beleefde.

Hij was een ijverig onderzoekend man, standvastig aan het eens gegeven woord. Ook was hij een groot liefhebber van paarden en reed zeer veel. Men weet dat hij een gemelijk humeur en een verdrietelijken inborst had, zelfs zoo, dat niemand hem ooit heeft zien lagchen. Hij was de eerste die op Java overland, met bijna onoverkomelijke moeite, de woeste donkere bosschen doorkruiste, en den hoogen javaanschen bergrug overtoog, dringende zelfs tot aan de zeekust door.

Onderscheidene buitenlandsche reizen verzwakten hem zeer, zoodat hij op het laatst een ziekelijk leven leidde en

den 17 November 1713 in den ouderdom van 60 jaren overleed. Hij huwde te Batavia Elisabeth van Oosten. Hij liet kinderen na, die in den *Navorscher* t.a.p. worden opgevoerd. Zijn portret vindt men in Valentijn en bij Du Bois.

Zie Mr. V a l e n t i j n , *Oud en Nieuw Oost-Indië*, D. IV. bl. 339-347; D u B o i s , *Vies des gouverneurs-generaux* p. 279. *Leven v. Ned. Mannen en vrouwen*, D X, bl. 23 volgg.; W.L. R i t t e r , *Neef en Oom. Een verhaal uit het leven van den gouverneur-generaal*, A. v a n R i e b e e k , in *Tijdschrift van Ned. Indië*. D. III, bl. 2, 237; *Hist. Chr. v.h. Hist. Genoots*. (Reg.) *Nav.* D. IV, bl. 123, K o k ; N i e u w e n h u i s ; K o b u s en de R i v e c o u r t .

[Jan Anthony van Riebeek]

RIEBEEK (JAN ANTHONY VAN), vader van den vorige, was eerst chirurgijn, later koopman, deed in die betrekkingen onderscheidene reizen zoo naar China en Japan, als naar Indië en Groenland, en was de eerste gouverneur der Kaap-Kolonie en stichter der Kaapstad, vertoefde aldaar van 1652-1662 en vertrok toen naar Batavia. Zijn wapen vertoonde drie gouden ringen op een rood schild, dat, gesteld op een anker op gouden grond, zinspelende op de *Goede Hoop*; in 1804 als wapen der Kaapstad aangenomen en voor den gevel van het raadhuis geplaatst is.

P.H. L e u p e , gaf in het licht:

Instructie voor den eersten commandeur van de Kaap de Goede Hoop in 1651, 8^{o}.; ook in

Kron. v.h. Hist. Genoots te Utrecht, XII, 7, 1856.

Eerste algemeene brief, *en eerste bijzondere brief*, *van de Kaap de Goede Hoop aan de Bewindhebbers der O.I.C. geschreven door den commandeur J.A. van Riebeeck*, *in* 1652 8 (Ald.)

Dagverhaal van Jan van Riebeeck, *eersten gouverneur aan de Kaap de Goede Hoop*, 1851, *Utrecht*, 1848, 8.

Iets naders over Jan van Riebeeck, *gouverneur van de Kaapstad*. Ald. 9 jaarg, 454.

Ook beschreef hij het feest, bij gelegenheid dat v a n R i e b e e c k s wapen voor den gevel van het stadhuis werd geplaatst in dezelfde *Kronijk* 1851, en deelde verscheidene brieven van hem mede. Het afbeeldsel van v a n R i e b e e c k versiert nog een der zalen van het stadhuis aldaar.

Zie *Kronijk v.h.H.G. Reg. Nav.* D. IV, bl. 126 H. H a l l , *Aardrijksk. Handb. v. Zuid-Afrika* bl. 23; *Repert. v.d. Verh.* enz. bl. 367, *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.*; D. III, bl. 336, 436, 609.

[Herbertus van Riede]

RIEDE (HERBERTUS VAN), ridder, heer van Pendrecht, leefde in 1323, 1338. Hij was Baljuw van Zuidholland. Zijne weduwe Jonkvr. M a c h t i l d t o t H e u s d e n (1338), stichtte een vergadering van 5 kanunnikken. Haar dochter A n n a huwde Jonker K o r n e l i s v a n B l e i j e n b u r g h Schildknaap, van wien de B l i j e n b u r g h e n te Dordrecht afstamde.

Zie B a l e n , *Boschrijv. v. Dordrecht* bl. 46.

[N. Riederen]

RIEDEREN (N.) wordt door A b c o u d e vermeld als schrijver van *Belijdenis des Geloofs*.

Zie *Naamr.* bl. 182.

[Hendrik van Riedt of Riet]

RIEDT of RIET (HENDRIK VAN), legde den eersten steen aan de Nieuwe-Kerk der Luthersche gemeente te Amsterdam, den 23 October 1668, terwijl Jacob van Riedt er de bouwmeester van was. Koning K a r e l XI van Zweden, vergunde de tolvrijheid voor het koper tot het dak, en de kerk was in 1671 afgebouwd.

Zie *Nav.* D. IV, bl. 338.

[Rieger]

RIEGER ( ) vroeger lijfarts der keizerin van Rusland, later praktiserend arts te 's Hage, kwam in 1754 als hoogleeraar in de geneeskunde te Harderwijk, in aanmerking.

Zie B o u m a n , *Geld. Hooges.* D. II, bl. 268.

[Johann Carel Riehm]

RIEHM, (JOHANN CAREL) werd den 22 Januarij te Neu Mornbach in het voormalig hertogdom Tweebruggen, geboren. In 1814 kwam hij in ons vaderland aan de hoogeschool te Utrecht, waar hij de lessen van H e r i n g a R o y a a r d s en G. v a n O o r d t bijwoonde, en tevens gebruik maakte van de letterkundige en philosophische voorlezingen van P a r e a u , v a n H e u s d e en S c h r ö d e r . In 1815 behoorde hij tot de vrijwillige jagers der Utrechtsche hoogeschool, die den veldtogt tegen N a p o l e o n bijwoonden In 1821 werd hij doctor in de theologie, na het verdedigen van zijne dissertatie *de fontibus Actuum Apostolorum*. Twee jaren vroeger had hij reeds eene proeve van zijne bekwaamheid gegeven, toen hij bij de Groninger hoogeschool eene gouden medaille behaalde op de uitgeschreven prijsvraag: *de vindicanda ecclesiae emendatae super fide salutari sententiae*. Kort na zijne doctorale promotie werd hij candidaat tot den heiligen dienst, en nog in den loop van hetzelfde jaar predikant te Deil en Enspijk. In 1825 vertrok hij naar Zalt-Bommel, en van daar, na voor Arnhem bedankt te hebben. in 1829 naar Amsterdam. In 1839 bedankte hij voor het professoraat in de godgeleerdheid aan de Groninger hoogeschool Vele jaren was hij lid en voorzitter der Amsterdamsche afdeeling van het genootschap *tot zedelijke verbetering der gevangenen*. Het tractaatgenootschap telde hem mede onder zijn werkzame leden. Tien jaren lang was hij niet alleen medearbeider, maar ook lid der redactie van het *Maandschrift*, *voor Christenen van den beschaafden stand*, waarin ook belangrijke stukken van zijne hand te vinden zijn. Behalve

deze kleinere stukken en eene *Leerrede over Nehemia* II:20, op den 29 November 1840 gehouden, bezitten wij van zijne hand nog eene vertaling van G.E. S c h u l z e , *Psychische Anthropologie* (*Menschkunde met betrekking tot de ziel*; 2 D. 1829), en eene met goud bekroonde Verhandeling, bij het Haagsch Genootschap *over het lijden van Jesus in Gethsemané* 1832. Van dit Genootschap was hij corresponderend lid, ook was hij lid van het Utrechtsch Genootschap. Hij overleed te Amsterdam 1 Jan. 1842.

Zie *Kunst en Letterb.* 1842, bl. 49-51.

[Christian Heinrich Riehm]

RIEHM (CHRISTIAN HEINRICH), zoon van den vorige, werd den 19 Julij 1822 te Deil geboren en te Hasselt (in Overijssel), onder leiding van Begeer opgeleid, ontving aan de Latijnsche school aldaar het onderwijs van Epkema, Waardenburg, Veegens en Cappellen, en werd in 1847 als student in de medicijnen aan het Athenaeum Illusstre ingeschreven. Den 18 Junij 1847 werdt hij tot doctor in de geneeskunde bevorderd aan de Leidsche Hoogeschool, na het verdediging eener *Dissertatio anatomico pathologica de corde hypertropico cum insufficientia valvulae bicuspidalis*. Spoedig daarop ondernam hij eene buitenlandsche reis en bezocht hij de voornaamste Duitsche Hoogescholen, Heidelberg, Halle, Berlijn, maar vooral Praag, waar hij gedurende onderscheidene maanden de lessen der Hoogleeraren bijwoonde. In het najaar van 1848 keerde hij naar Amsterdam terug, en zette er zich als praktisch geneesheer neder. Met bereidwilligheid nam hij tijdens het heerschen der cholera de post van assistent geneesheer in een der weeshuizen op zich Den 6 Nov. 1852 overleed hij aldaar. Hij trad zoo wel in zijn vak als in de letterkunde als schrijver op. In het eerstgemelde nam hij deel aan de Redactie der *Geneeskundige Courant* (Tiel bij Campagne) aan welke hij evenwel niet vorbonden bleef, door de oprigting, in gemeenschap zijner kunstbroeders, van het *Nederlandsche Weekblad voor Geneeskundigen*,' dat sedert 1851 te Amsterdam (bij v.d. Post) het licht ziet.

Doch zijn voornaamste arbeid op dit veld is de bewerking voor den Nederlandschen lezer van Dr. Mark-Aurel Hoefle, *de scheikunde en de mikroskoop van het ziekbed*, waarvan de eerste afleveringen, met een woord tot inleiding van den Hoogleeraar Dr J. van Geuns. in 1850 het licht zagen (*Gids* 1850 11 587). Reeds op de Latijnsche school had Riehm zich bezig gehouden met stijl- en letteroefenin gen, en werden onderscheidene stukken, door hem geschre ven, doch zonder zijn naam, in verscheidene Magazijnen ge plaatst. Ook als student gaf hij in den *Nederlandsche volksal-*

manak, in de vroegste jaargangen van *Christophilus*, *Vergeet mij niet*, *de Muzen-Almanak* en andere jaarboekjes, menige dichterlijke bijdrage, hetzij navolging van vreemde schrijvers, hetzij oorspronkelijke stukjes. Zijn buitenlandsche reis gaf hem aanleiding tot dichterlijke verhalen, geschiedkundige opstellen en andere, waarin hij zijn gedachten over poëzij en kunst ontwikkelde, in de *Gids*, waarvan hij mede-redacteur was. Hij was lid der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde, voor welke A u g . P h i l i p s zijne biografie bewerkte, die voorkomt achter de *Handelingen* van 1853.

Zijn portret komt voor in het *Album der Schoone Kunsten*, 1853.

Zie aldaar.

[A van Riel]

RIEL (A VAN), dichter uit het midden der 18 eeuw. Men heeft van hem:

Treurgalm op het zielswerkent en onverwagt overlijden van den allerdoorl. Vorst en Heere Willem Carel Hendrik Friso.

Zie van der A a *N.B.A.C. Woordenb.* D. III, bl. 79.

[Luitenant Rielman]

RIELMAN (luitenant) werd te Bergen krijgsgevangen gemaakt.

Zie B o s s c h a , *Nederl. heldendaden te land*. D. III. Bijl. 2.

[Pieter de Riemer]

RIEMER, (PIETER DE) geboren omstreeks d.j. 1760, oefende zich reeds in zijn jeugdin de ontleedkunde. Hij bezocht de hoogeschool te Utrecht, waar hij zich meer en meer onder den hoogl. B l e u l a n d ontwikkelde en aan diens kabinet belangrijke preaparata toevoegde. In den Haag als med. dr, gevestigd, trachtte hij zijne kundigheden ten algemeene nutte te doen strekken, door jongelieden tot de ontleed- en heelkunde op te leiden. Hij zag zich den titel van professor verleend en van president der stedel. Commissie van Geneesk. toezigt. Hij maakte zijne naam tevens ook buiten 's lands bekend, door eene verzameling anatomische en physiologische praeparaten, later door den koning aangekocht en aan de hoogeschool te Groningen vereerd. Zijne *Afbeeldingen van de juiste plaatsing der inwendige deelen van 't menschelijk ligchaam*, uitgegeven in atlas-formaat, met eene besch. in de Nederd, en Fr. talen, waarvan 5 afl, in 4 het licht zagen, zullen steeds een schoon gedenkteeken blijven van den ijver en de werkzaamheid, waarmede hij zijne geliefdkoosde wetenschap beoefende. Hij was ridder van den N. Leeuw en lid van verschillende geonoots chappen.

Hij overleed te 's Hage den 28 April 1831, zijne vrouw Elisabeth Roelofs, den 28 April 1858, in den ouderdom van 75 jaren. Zijn portret bestaat naar H a r i door A b r a h a m . folio.

Zie *Konst en Letterb.* 1828, d. 2, bl. 256, 1831, d. 1, bl. 273, 274.

[Mr. Jacob de Riemer]

RIEMER (Mr. JACOB DE), zoon van Isaac de Riemer en Janette Verhaven, werd in 1676 te 's Hage geboren, en huwde Joh. Philip van Rhenen. Hij was een neef van Cornelis van Alkemade, en vooral bekend door zijne *Beschrijving van 's Gravenhage* m. pl. Delft 1730 en 's Hage 1739 2 dr. 3 stukken m. pl.

Zie mr. Bodel Nijenhuis *Top. lijst*, bl. 98; *Nav.* D. VII bl. 188; Kobus en de Rivecourt; *Cat. v Alkemade en P.v.d. Schelling* bl. 39. Schotel *Leven van v. Alkemade* bl. 7.

[Jelis of Gillis van Riemsdijk]

RIEMSDIJK (JELIS of GILLIS VAN), zoon van Hendrik van Riemsdijk heer van de Hofstad te Maasbommel, en Margriet van Brempt, was een vermaard krijgsman en tijdgenoot van Maarten van Rossem. Hij was gesproten uit een oud adelijk Geldersch geslacht dat onderscheidene verdienstelijke mannen heeft opgeleverd en thans nog in bloei is. Het verscheen tot op het einde der zestiende eeuw in de ridderschap van het kwartier van Nijmegen en bezat de heerlijkheden Yzendoorn en van de hofstad te Maasbommel, benevens erfelijk de pandschap van het ambtmanschap van Maas-en-Waal.

In 1518 voerde Jelis van Riemsdijk, namens Hertog Karel van Gelre, het opperbevel te Sloten, zeer tegen den wil der Frlesen, die te vergeefs bij den Hertog op zijn ontslag aandrongen.[1)] Als ambtman van Maas-en-Waal, welke waardigheid hij sedert 1521 vervulde, bewees hij zijn vorst menigen gewigtigen dienst, vooral in den krijg dien deze onafgebroken met het oostenrijksche huis voerde. Den meesten roem verwierf hij als opperbevelhebber te Tiel in 1528, toen deze stad door de troepen van keizer Karel V, onder Floris van Egmond, Graaf van Buren, met een groote overmagt werd belegerd. Bijna twee maanden duurde het beleg, vier malen werd er storm geloopen, doch zóó krachtig was de tegenweer dat de vijand zich genoodzaakt zag met een verlies van 1500 dooden het beleg op te breken.[2)]

Toen Zutphen in 1537 zich wederspannig tegen den Hertog had betoond, werd Jelis met den maarschalk Maarten van Rossem naar die stad gezonden om haar tot rede te brengen, hetgeen hun door onderhandelingen gelukte.[3)].

Over het algeneen genomen, moet Jelis van Riemsdijk van een onrustigen aard zijn geweest en zelf met zijn landscheer ongenoegen hebben gehad. Immers wij vinden hem in 1536 in de betrekking van ambtman van Maas-en-Waal hersteld, waaruit hij ten vorigen jare door den Her-

1) Nijhoff, *Gedenkw.* dl. VI. st. bl. LXVII.
2) mr. E D. Rink, *Beschrijving der stad Tiel* bl, 50.
3) mr. R.W. Tadama, *Gesch. der stad Zutphen* bl. 461.

tog was ontzet.[3)], Na den dood echter van Karel van Gelre schijnt hij Willem van Kleef afkeerig te zijn geweest, die tegen den wil van velen en met blijkbaren tegenzin van zijn voorganger zelven, met de hertogelijke waardigheid was bekleed. Hij deed den eed van getrouwheid aan Karel V en knoopte in het geheim onderhandelingen aan met den Graaf van Buren om hem Wageningen en andere plaatsen door overrompeling in handen te leveren. Zijne plannen kwamen echter den Hertog ter ooren, die hem deed opligten en den 4 September 1539 door de pijnbank tot bekentenis dwong[4)], waarop hij te Nijmegen werd onthoofd. Zijne weduwe Henrica van Aller tot Watergoor werd door Karel V in 1545 weder in het bezit van het ambtmanschap van Maas-en-Waal gesteld, nadat daaromtrent het advies van het Hof ven Gelderland was ingewonnen.[5)].

Zijn eenige zoon Hendrik van Riemsdijk sneuvelde in datzelfde jaar voor Duren.[6)]

Part. berigt.

[Diederik van Riemsdijk]

RIEMSDIJK (DIEDERIK VAN) was burgemeester van Tiel, tijdens den inval der Franschen onder Lodewijk XIV in deze gewesten, en bewees in dat moeijelijk tijdsgewricht belangrijke diensten aan stad en burgerij.

Op de eerste aannadering van den vijand in 1672 was de stad van bezetting ontbloot en verkeerden de vestingwerken in slechten staat. Om in dezen ongunstigen toestand te voorzien werden van Riemsdijk benevens zijn ambtgenoot Jr. Otto van Wijhe van Echfeld door de stedelijke regeering naar de Gecommitteerden te velde en den Prins van Oranje gezonden. Zij moesten zich met beloften te vreden stellen en keerden nagenoeg onverrichter zake terug.

Inmiddels waren de Franschen tot bij de stad genaderd. Al de stedelijke regenten namen lafhartig de vlugt, alleen de burgemeesters van Riemsdijk en De Vries verzaakten hun pligt niet en bleven op hun post. Geen middel van behoud dan in een buitengewonen maatregel ziende, ontboden zij op den 15 Junij de officieren der burgerij met welke zij overeenkwamen, dat uit iedere burgercompagnie twee bekwame personen zouden gekozen worden, die met de vermelde burgemeesters en officieren het stedelijk bewind op zich zouden nemen,

Het voorloopig bestuur, aldus zamengesteld, behartigde met ijver de belangen der burgerij en wist een sauvegarde van den Hertog van Turenne te verkrijgen, waardoor men zooveel mogelijk van overlast der vijandelijke troepen werd

3) mr. R.W. Tadama , *Gesch. der stad Zutphen* bl. 461.
4) *Archief Rekenkamer van Gelderland*.
5) *Archief van Hattem*.
6) *Archief Rekenkamer v. Gelderland*.

gevrijwaard, Bij de komst van den Hertog te Tiel maakte van Riemsdijk deel uit van de commissie, die hem buiten de stad complimenteerde en een collation aanbood.[7)8)].

Zijn sterfjaar is onbekend. Hij was gehuwd met jonkvrouwe Alida van Eck van Panthaleon.

Part. Berigt.

[Gerrit of Gerhard van Riemsdijk]

RIEMSDIJK (GERRIT of GERHARD VAN), geboren in 1656, rentmeester des huizes Gramsbergen, ontvanger der personele middelen van het schoutambt Hardenberg, Heemse en Gramsbergen, gaf op zeventienjarigen ouderdom een zeldzaam blijk van onverschrokkenheid.

Als vaandrig in dienst dezer gewesten, bezette hij, bij den inval der Keulschen en Munsterschen in Overijssel, in 1673, het huis te Gramsbergen met 36 man en werd aldaar door vijanden ten getale van 900 onder den overste Ransdorf belegerd. Er werd van binnen gevuurd met dat gevolg dat de Bisschoppelijken aftrokken, doch om 3 dagen later met geschut terug te komen.

De bevelhebber, inziende dat tegenstand nutteloos zoude zijn, kapituleerde, nadat hij zich van de bruikbaarheid van het vijandelijk geschut had overtuigd. Door op alle punten de trom te doen roeren wist hij den trompetter, die het kasteel kwam opeischen, aan een grooter aantal verdedigers te doen gelooven, zoodat hij vrijen aftogt met vliegende vaandels naar Coevorden wist te bedingen. De Munsterschen echter tot hun spijt het kleine hoopje volks aanschouwende, ontvingen het met scheldwoorden en hielden het gevangen,[9)].

Gerrit van Riemsdijk was de oudste zoon van Jacob van Riemsdijk, kapitein in dienst van den Staat en Plaats Majoor te Coevorden. Hij huwde eerst met jonkvrouwe Machteld Elisabeth van Lennep daarna met Aleida Anna Voltelen en overleed den 10 Febr. 1714.

Part. Berigt.

[Jeremias van Riemsdijk]

RIEMSDIJK (JEREMIAS VAN), zoon van Scipio van

7) *Von Hefner*.
8) mr. E.D. Rink, *Beschrijving der Stad Tiel*, bl. 78-89,
9) *Overijselsche Almanak voor Oudheid en Letteren* 1836

Riemsdijk, predikant te Bunnik bij Utrecht en Johanna Bogaerd, geboren te Bunnik 19 Oct. 1712, ging vroegtijdig naar Oost-Indië en werd er achtereenvolgens in 1765 Eerste Raad en Directeur-generaal van Nederl. O.I.; in 1775 Gouverneur generaal van Nederl. O.I. Hij overleed den 3 (*niet* den 7) October 1777, en werd begraven te Batavia met groote plechtigheid den 7 October 1777.

Hij was gehuwd.

1°. met Adriana Louisa Helvetius,

2°. met Cornelia Catharina van Vianen,

3°. met Theodora Rotgers,

en liet na 4 zoons en 2 dochters. Van hem stammen af de geslachten Helvetius van Riemsdijk en Faber van Riemsdijk.

Part. Berigt en Theodorus Vermeer, *'s Oppergezag der Godheid in het afstervan van Aardsgrooten verheerlijkt of Leer-reede bij geleegenheid van afsterven van Zijne Hoog Edelheid*, *den Hoog Edelen*, *Groot-Agtbaare en wijdgebiedende Heere Jeremias van Riemsdijk* (*in leeven*) *Gouvern. Genl. v. Ned. Indie*, *enz. enz.* Batavia 1777.

[Mr. G. Riemersma]

RIEMERSMA (mr. G.), een letterlievend inwoner van Leiden, stelde in 1770 den Academischen senaat der Leidsche Hoogeschool tot erfgenaam van een groot gedeelte zijner aanzienlijke nalatenschap, 't welk bij wilde dat ten nutte der Bibliotheek zou komen; doch daar de aanvaarding dezer erfenis, wegens zekere, in den uitersten wil voorkomende, bepalingen aan vele zwarigheden onderhevig was, werd eerlang met zijne bloedverwanten eene schikking getroffen, volgens welke eene som van *f* 16.000, onder de vier faculteiten, gelijkelijk te verdeelen, tot verrijking van den openbaren boekenschat werd uitgekeerd.

Zie Siegenbeek, *Gesch. der Leidsche Hoogeschool*, D. II. bl. 51-52.

[Riemersma]

RIEMERSMA, zeekapitein, bevelhebber van het linieschip Overijssel, behoorende tot het eskader dat 25 Junij 1783 den pensionaris van Berckel, tot Grootmagtigde van Staat bij de jeugdige Republiek van Noord-Amerika benoemd, overbragt.

Zie J.C. de Jonge, *Gesch. v. Neerl. Zeew.* D. VI, bl. 360.

[Mr. Jeremias Cornelis Faber van Riemsdijk]

RIEMSDIJK, (MR. JEREMIAS CORNELIS FABER VAN), kleinzoon van den gouverneur-generaal Jeremias van Riemsdijk en van Cornelia Catharina van Vianen, zoon van mr.

Siebrandus Johannes Faber van Riemsdijk[1] en Ignatia van Beek, werd den 3 Junij 1786 te Haarlem geboren. Na het onderwijs van een franschen proponent, ontvangen te hebben werd hij student te Utrecht, welker akademie hij verliet, na het verdedigen eener *disputatio juridica inauguralis de crimine*, *quod vulgo laesae Majestatis in specie*, die hij aan koning Lodewijk opdroeg. Na den afloop zijner studiën, vestigde hij zich te 's Hage en werd den 10 Junij 1807 bij het Hof van Holland, en den 21 Maart bij het Hoog Nationaal Geregtshof van het koningrijk Holland als advokaat toegelaten. Hij begon zijne praktijk, onder leiding van zijn zwager, den bekenden mr. Fannius Scholten, uit te oefenen. Zijne praktijk nam spoedig toe, zoodat hij reeds den 15 Augustus 1809 een huwelijk kon aangaan met Henrietta Johanna Anna Rietveld. Hij had reeds in 1811 eene gevestigde praktijk, en sloeg het aanbod van den prefect van de monden der Maas, de bekende baron de Stassart, om in den Raad van prefectuur zitting te nemen, af, doch aanvaarde, mits hij tevens zijn praktijk kon blijven uitoefenen, de keizerlijke benoeming tot Adjunct-Maire, en tevens het lidmaatschap van de arrondissements-raad van 's Hage. Te gelijk met deze betrekkingen bleef hij dan ook de praktijk van advocaat uitoefenen met zijn zwager, met wien hij zich geassocieerd had. Den 1 Julij 1812 ontving hij zijne aanstelling tot lid van consultatie bij het keizerlijk geregtshof. Bij keizerlijk decreet van 25 Maart 1813 op nieuw benoemd tot Adjunct-Maire van 's Gravenhage, was hij, ten gevolge van het vertrek van den Maire, J. van Schinne naar Parijs, in de merkwaardige maand November van dat jaar belast met het bestuur der stad.

Nadat zijn zwager Fannius Scholten, die in 1813 zooveel heeft bijgedragen tot het herkrijgen onzer onafhankelijkheid, ten gevolge zijner benoeming tot president van Raden en Rekenmeester der Domeinen, zijne praktijk aan van Riemsdijk had overgedragen, wijdde deze zich voortaan er geheel aan toe, en werd den 14 October bij het Hoog-Geregtshof voor de Finantiën en Zeezaken der Vereenigde Nederlanden als advokaat toegelaten. Was de praktijk van Fannius Scholten groot, zij verminderde niet onder van Riemsdijk; integendeel zij breidde zich meer en meer uit, zoodat hij weldra onder de voornaamste advokaten der Haagsche balie werd gerangschikt, en sedert het jaar 1827 tot aan zijnen dood de betrekking van Deken bekleedde.

(1) Deze werd op zijn derde jaar door zijnen oom Faber, uit Oost-Indië medegebragt, en te Haarlem opgevoed. Na te Utrecht gestudeerd te hebben, zette hij zich te Haarlem neder, werd aldaar schepen, in 1784 hoofd-officier, en later burgemeester dier stad.

Den 31 December 1824 werd hij Ridder van den Ned. Leeuw; in 1828 lid der Maatsch. van Ned. Letterkunde en Directeur der Ned. Huishoudelijke Maatschappij te Haarlem. Ook werd hij lid van de permanente commissie van de Maatschappij van Weldadigheid, en had gedurende bijna 40 jaren aan de grondvesting, ontwikkeling en beheer dier Maatschappij een werkzaam deel. Den 15 Julij werd hij, in plaats van Mr. P.I. de Fremery, benoemd tot landsadvokaat, den 7 October 1839 tot lid van den Raad te 's Hage. Nadat in 1840 bij de gewijzigde Grondwet, Holland, in Zuid- en Noord-Holland verdeeld was, kreeg 's Gravenhage de benoeming van acht leden (in plaats van vier) in de provinciale staten. Er werden dus vier nieuwe leden benoemd, en onder deze van Riemsdijk. In 1843 werd hij staatsraad in buitengewonen dienst en den 1 Jnnij daaraanvolgenden herkozen tot lid der vergadering der Staten van Holland. In dit zelfde jaar werd hij tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Geneneraal voor dezelfde provincie gekozen bij staking van stemmen, terwijl de Heer Thorbecke tegenstander was.

Na de grondwetherkiezing werd hij niet meer tot lid der Staten-Generaal gekozen, doch de Raad van s' Hage koos hem in 1849 wederom tot lid der Provinciale-Staten. Den 7 October werd hij door den Groot-Hertog van Saksen-Eisenach benoemd tot kommandeur der orde van den Witten Valk, en den 4 Junij 1851 door koning Willem III tot kommandeur der Orde van den Nederlandsche Leeuw.

Hij ontsliep tusschen den 5 en 6 October 1863, en gaat in portret uit, in folio.

Zie. *N. Dagblad v. 's Gravenhage* van 7 en 10 Oct. 1863; *Weekblad van het Regt*, 12 Oct. 1863; *Nederl Regtspraak*. D. 75 bl. 205-208; J, L.G. Gregory, in *Levensb. der afgest leden der Maatsch. van Ned Letterk.* 1864.

[Wessflius van Riemsdijk]

RIEMSDIJK, (WESSFLIUS VAN) gaf in het licht:

Verhandeling over het zout van wier (*sal quercus marinae*, in *Verhand. der Holl. Maatsch. van Wetensch. te Haarlem*. 1776 bl. 332.

Zie Holtrop, *Bibl. med. et chir p.* 296.

[Hendrik Riemsnijder]

RIEMSNIJDER, (HENDRIK) werd uit Nederlandsche ouders te Wologda in Rusland geboren, en in Nederland groot gebragt. Hij was in 1782 een der secretarissen van de commissie, bestaande uit Boers en van de Perre, die de O.I. Compagnie naar Parijs zond, bleef aldaar, en overleed er den 5 April 1825, in zijn 82ste jaar. De predikant P.H. Marron heeft voor hem het volgende grafschrift vervaardigd.

'*Me prior in dias emissus luminis auras*,
Me prior et metam tangis, *Amice sequor*.'

Hij is schrijver van *Fabelen en vertelsels*, *naar de nieuwste en beste Hoogd. dichters*, 's Hage 1779 in 8.

Dichtlievende Rhapsodien, Ald. 1779 8.

Proeven van dichtlievende kleinigheden tot uitspanning van den geest. Ald. 1779 in 8.

Galante dichtluimen. Ald. 1781 in 12.

Liedjes voor kinderen. Ald. 1781 *in* 12.

Katechismus van den Oeconomischen Tak. 1791 in 8.

Ook vertaalde hij Humphrey Klinker's *Reizen*, uit het Engelsch van Smollet. Ald. 1779 in 8 3 dn; *Droomen van eenen menschenvriend*, uit het Hgd. van Lessing. Ald. 1780, in 8. *Nathan de wijze*, uit het Hgd. van Lessing Ald. 1780 in 8.

Zie *Konst en Letterbode*, 1825; Witsen Geysbeek. *B.A.C. Woordenb.* D. V. bl. 171; Nieuwenhuis, *Aanh.*, Kobes en de Rivecourt.

[Hans de Ries, Rees, Rijs, Rijke]

RIES, REES, RIJS, RIJKE (HANS DE) of Hans Caspier, in December 1553 uit R.C. ouders geboren, voegde zich eerst bij de Hervormden, vervolgens bij de Doopsgezinden. De strengheid door velen in het stuk van ban, mijding en echtscheiding gedreven, stuitte den zachtmoedigen man tegen de borst, doch toevallig vernomen hebbende dat er te Waterland een doopsgezinde aanhang bestond, vrij van zulke overdrijving, bezocht bij Noord-Holland en liet zich door den Waterlandschen leeraar Simon Machielsz. in of vóór 1576 doopen en tot leeraar bevestigen. De Ries was kassier op het kantoor van een handelaar te Antwerpen. Tevens was hij bekend geworden met den 21 jarigen voorbeeldigen doopsgezinden martelaar Hans Bret, in 1676 gevangen genomen, en ten volgenden jare gedood. Met diens moeder gehuwd, dreigde hun het gevaar om insgelijks gekerkerd te worden; zij poogden het te ontvlieden, doch werden op een dorp bij Antwerpen achterhaald. Zulk een diepen indruk maakte zijn vrome taal op de regering, dat men hem ontsloeg. Nu reisde hij met zijne vrouw naar Zeeland, doch zij werden te Middelburg, zoo het schijnt, door toedoen van eenige hervormde predikanten, in hechtenis genomen, doch op voorspraak van een vriend te Dordrecht ontslagen. Nu zocht hij veiligheid aan de grenzen, doch vond die ook te Aken niet, werwaarts hij zich begeven had. Naar Noord-Holland weergekeerd, bragt hij in 1577 onder de Waterlandsche doopsgezinden een naauwere vereeniging te weeg, en trad als leeraar onder hen op. Hier verwierf hij de vriendschap van Dir

V o l k e r t s z . C o o r n h e r t , die hem ook in kennis bragt met H e n d r i k L a u r e n s z. S p i e g h e i . Groot waren zijne verdiensten jegens de broederschap, tot welke hij was toegetreden; hij zorgde evenzeer voor hare uitbreiding als voor het prediken. Ook behartigde hij met ijver hare belangen en bevorderde vrede en eensgezindheid. Zoo ontmoeten wij hem in 1579 met de doopsgezinde leeraars te Emden in onderhandeling, waarvan een onderling verdrag, ook door meer dan een Noord-Nederlandschen leeraar onderschreven, het gevolg was. In 1591 trad hij in een geschrift als warm verdediger der Doopsgezinden op. Twee jaren later vestigde hij zich te Emden, waar hij tot in 1598 de Waterlandsche gemeente bediende. Naar Alkmaar teruggekeerd, blee. hij aldaar tot zijn dood, den 14 Sept. 1638. D e n y s v a n d e r S c h u e r e hield eene lijkrede op hem over Gen. 25:7-10.

Hij schreef: *Belydenisse*, (1581) Haarl. 1618 verm. met aanteek. en schriftuurplaatsen, door P i e t e r J a n s z . van Wormerveer, Alkmaar 1686 8, met eene voorr. van E n g e l A r e n d s z. van Dooregeest, 1716.

Tractaatje, handelende 1 *van het recht gebruik van de Tonge*. 2 *Van de Gierigheid*. 3 *Van getrouwe en ongetrouwe vrinden*. 4 *Van de lijdzaamheid*.

Zie Schijn, D II bl. 488 489; *Klaar bewijs vau de eeuwigheid en godheld van Jesus Christus. tegen* D a n i ë l Z w i c k e r te Haarlem, 1672 8.

Als voren *tegen Nittert Obbensz*. Hoorn 1627.

Tractaat, *genaamd*, *Ontdeckinge der Dwaallingen*, *Misduidingen der Heilige Schrift*, *en verscheidene misslagen*, *begreepen in zeker boek genaamd*, *Raech-besem* enz 1627.

In 1581 of 1582 verscheen, zonder zijn naam, doch in 1603 met zijn naam, (de 4e druk) *Zendbrief waarin begrepen is een korte bekentenisse*, *bevestigd met de Heilige Schrift van eenige stukken*, *betreffende de menschheid van Christus en het voortkomen derzelve*; *Item bewijs uit de Heilige Schrift*, *dat Maria is uit den zaade of geslachte Davids*.

Het is onzeker of zijn geschrift, ten verzoeke der Duitsche of overlandsche Doopsgezinden opgesteld, *over de menschwordinge des waaren Emanuels*, *Jesus Christus*, om te strekken o.a. om de vereeniginge tusschen de Waterlandsche en Hoog-Duitsche Doopsgezinden te meer te bevorderen, is gedrukt. *Lied* of *Gezangboek*, Alkmaar 1604, later merkelijk vermeerderd, met bijvoeging der Psalmen van D a t h e e n , verscheidene malen herdrukt, en somtijds uit *drie*, soms uit *vier deelen* bestaande, terwijl achter aan doorgaans gevonden wordt zijne *Belijdenisse*, in 1610 voor de eerste maal gedrukt. Achter deze vindt men eenige *aandachtige gebeden* en eene zielroerende *beschouwinge*

of overweginge van Christus, *verheven aan den kruice*, *als de geestelijke Metaalen slange*, *ter geneezinge onzer zielen*, ook het werk van de Ries. Hoorn, 1618 8, 1643 12, 1658 12, Amsteld. 1700 12.

Offer des Heeren 1614 in 12, meermalen gedrukt.

Historie der Martelaaren, *of waarachtige getuigen van Jezus Christus*, *die de Evangelische waarheid in veelerleye Tormenten betuigd*, *en met hun bloed bevestigd hebben*, *sint het jaar* 1524 *tot deezen tijd toe*; *waarby ook gevoegd zyn hunne Bekentenissen*, *Disputatiën en Schriften*, *uitdruckende hun lieder leevende Hoope*, *krachtig Geloove en brandende liefde tot God en zijnne Heilige Waarheid*, Haarlem, 1615, 4, merkelijk vermeerderd in folio, Haarlem 1631 met den titel: *Martelaars spiegel der weerelooze Christenen*, *Zedert Anno* 1524.

Het Fonteintje; zijnde een korte onderrichting, *daarin alle menschen vermaand worden*, *die waarachtige Spyze en Drank des eeuwigen levens aan zyne rechte plaatse met hooger begeerte te zoeken*; *mits eene Openinge*, *hoe zij zich tot die ontfangelijkheid deszelfs bereiden zullen*, *over veele jaaren uitgegeven door Hans de Ries*, *Herdruk in de Ryp* 1642 12.

Hij is in den ouderdom van 65 jaren in 1619 door Michiel Mierevelt geschilderd. In 1744 berustte dit portret by Jeronimo de Bosch, apotheker te Amsterdam. In het hier na te melden werk van Schijn, vindt men zijn afbeelding door J.C. Philips gegrav. met een 4 regelig vers van Adr. Spinneker; zijn afbeelding door Miereveld heeft Joost van den Vondel met een lofdicht vereerd.

Zie Denys van der Schuere, *Lijkrede op de Ries*, Amst. 1658 8. *Korl verhaal van het Leeven en Daaden van Hans de Ries*, *Oudste en Leeraar der Waterlandsche gemeente. Met eenige zijner en andere geschriften*, *Zendbrieven*, *predicatiën en gebeden*, *dienende tot oeffeninge in de godzaligheid. Gedr. in de Rijp Claas Jacobsz.* 1644 12;

Schijn, *Geschiedenis der Mennonieten.* In bl. 43, 156, 270, 482, 522 523 D. III bl. 2, 9, 76, 81, 85, 91 D I 93, 95 103, 106, 109, 117, 27, -130, 401 J. van Vondel, *Poëzy*, D. bl. 577.

Blaupot ten Cate, *Geschied der Doopsgez. en Friesl.* D. I. bl 144, 264, *in Holland*, *Zeeland. en Utrecht*, D. 1, bl. 42, 116, 193; 264, 274, 383 D. 10, bl. 210, 216; De Wind, *Bibl. v. Gentieds*, bl. 596; Glasius, *Godg. Nederl.*; Kobus en de Rivecourt; Muller *Cat. v. Portret*.

[Karel Jan Riesz]

RIESZ (KAREL JAN). Deze verdienstelijke officier van het Nederlandsch-Indische leger werd te 's Hertogenbosch, den 28 October 1791, geboren. Hij was de zoon van Jan Frederik Riesz en van Maria Katharina Wolff. Nog geen vijftien jaren oud, den 1 September 1806, werd hij geplaatst op de artillerie- en genie school en vier jaren later, nadat

Nederland bij het Fransche keizerrijk was ingelijfd, aangesteld tot Luitenant bij de Fransche armee. Als zoodanig nam hij in 1811, (als 1ste Luitenant) deel aan de bewengigen op de fransche kusten. Van daar werd hij bij het groote leger geplaatst, dat geroepen was tot wonderen van dapperheid in het weerstand bieden aan den strengsten winter. De Luitenant R i e s z verloor toen in Rusland, door de koude, vier halve vingers der linker hand en hij bekwam een kogel in de knie. In 1813 tot kapitein bevorderd, woonde hij de bataille van Dresden bij, waar hij den 27 Augustus van dat jaar op nieuw gewond werd, door een geweerkogel in den linker arm en aan de heup. Dit bragt te weeg dat hij in September 1813 op pensioen gesteld werd; doch reeds in Maart van het jaar 1814 werd hij bij het Nederlandsche leger ingelijfd als kapitein bij het 4e bataillon artillerie van linie, voorloopig door den Luitenant-Generaal K r a i j e n h o f f , hetgeen door den Souvereinen vorst bevestigd werd. Spoedig daarop, in het gedenkwaardige jaar 1815, werd hij geroepen om in Belgie en in Frankrijk dienst te doen. De dapperheid en geestkracht welke hij voor de vestingen Quesnoij en Valenciennes ontwikkelde, deden hem eene zeer eervolle vermelding verwerven bij dagorder van Z.K.H Prins Frederik der Nederlanden, onder wiens orders hij diende, van den 15 Augustus 1815. Na het einde van dezen korten, maar beslissenden veldtogt, volgde hij de naar Oost-Indië bestemde eerste expeditie als le kapitein bij het 5e bataillon artillerie van linie, en hij vertrok uit Texel in October 1815, aan boord van het koninklijk Fregat *Maria Reigersberg*, gekommandeerd door den kapitein luitenant E v e r d i n g e n v a n d e r N i j p o o r t . Ten gevolge van het ongunstige weder verliep echter een jaar, alvorens Batavia bereikt werd. In November 1816 zag hij zich aldaar het bevel toevertrouwd van de rijdende artillerie en twee jaren later, den 24 Augustus 1818, werd hij tot Majoor bevorderd. Als zoodanig woonde hij in 1819 de eerste expeditie bij tegen den sultan van Palembang, onder bevel van den Schout bij Nacht W o l t e r b e e k , en onderscheidde zich daar bijzonder, gelijk ook in het volgende jaar 1820 op Banka. In Junij 1819 benoemd tot Ridder der militaire Willemsorde van de 4e klasse, en in de volgende maand Julij, op den leeftijd van 29 jaren, bevorderd tot Luitenant-Kolonel, werd hem reeds op het einde des jaars 1820 de 3e klasse in de militaire Willemsorde toegekend. De bijzondere tevredenheid van den Gouverneur-Generaal, Baron v a n d e r C a p e l l e n , werd hem voorts door den Generaal Majoor d e K o c k , kommandant der troepen, betuigd over zijne verrigtingen bij de voormelde gecombineerde expeditie op Banka.

In 1821 werd eene tweede expeditie naar Palembang bevo-

len, waarvan de schitterende uitslag algemeen bekend is. De overste R i e s z was ook hierbij tegenwoordig, als bevelhebber der artillerie. Het aanvallen der vijandelijke batterijen geschiedde op den 20 Junij, en een hernieuwde aanval had plaats op den 23 van die maand. De overste R i e s z bekwam van den opperbevelhebber der expeditie d e K o c k in last, om zich met een detachement artillerie te voegen bij de ontschepingstroepen onder de orders van den kolonel B i s c h o f f, en om in het bijzonder den aanval tegen de versterkingen van Gombora een eilandje in de rivier Soensang, te ondersteunen. Toen op de vroegen morgen van den 24 Junij, de majoor, aide de Camp G e o r g e aan R i e s z de orde tot den aan val overgebragt had, nam deze hem, op zijn verlangen, mede op zijn ontschepings vaartuig, waarop zich ook bevouden de Luitenant Adjudant K e i j z e r en de Luitenant ter zee A l e w i j n, benevens acht onderofficieren en artilleristen, die als roeijers dienst deden. De kolonel B i s c h o f f had aan den overste R i e s z de taak toevertrouwd om zich te stellen aan het hoofd der aanval-troepen en hij kweet zich daarvan voortreffelijk. In het oprukken werd hij onmiddelijk gevolgd door pen kapitein G e i j en den Luitenant v a n G e e n, met hun detachement van 50 artilleristen, en vervolgens door een vaartuig, waarin zich de kapitein E l o u t en eene kompagnie infanterie bevonden. Daarna volgden de verdere troepen. 't Was in diezelfde volgorde, dat Gombora onder het vuur des vijands bereikt werd. R i e s z was het eerst aanland, besteeg het eerst de met balken bekleede batterij, kwam door een der schietgaten het eerst op de borstwering, en van daar tusschen den vijand willende nederspringen, ontving hij, bij het afweren van andere stooten, een lanssteek in de regterzijde, waarna de verovering van deze hardnekkig verdedigde batterij volgde. G e i j, die hem in zijne armen opving, deed hem in eene sloep dragen en naar de ambulance brengen. G e o r g e volgde hem ingelijks, zeer ernstig gewond.

In April 1822 werd R i e s z bevorderd tot kolonel en kommandant van het 5 regement artillerie, en de koning deed hem, bij kabinets besluit van den 7 September 1822, ztjne tevredenheid kennen wegens zijn loffelijk en uitstekend gedrag bij de Palembangsche expeditie. In het jaar 1823 keerde hij tot herstel zijner gezondheid naar Nederland terug, waar hij op zijn verzoek gepensioneerd werd, in October 1482. In Mei 1829, werd hij door den koning in activiteit hersteld, met den rang van kolonel, en benoemd tot chef van den generalen staf van het Indische leger. Den 4 Januarij 1830 kwam hij weder te Batavia. In November van het volgende jaar 1831 verleende de Gouverneneur-Generaal v a n d e n B o s c h hem echter, op zijn verlangen, ontslag als chef van den staf, onder dankzeg-

ging voor de bewezene diensten, bijzonderlijk ook wegens de wijze, waarop hij gedurende eene afwezigheid van den kommandant der troepen, diens functiën had waargenomen. Nu werd hem opgedragen het organiseren van inlandsche gewapende korpsen op Java, en in Februarij 1832 door den koning benoemd tot Generaal-Majoor titulair, werd hij aangesteld tot Inspecteur Generaal van de schutterijen der bedoelde Inlandsche korpsen Djajangsekars en Pradjoerits, te zamen ongeveer tienduizend man sterk. In Mei 1833 werd aan den Generaal R i e s z , eene andere gewigtige taak toevertrouwd. Aan het hoofd eener expeditie van 1200 man van het Indische leger, werd hij door den Gouverneur-Generaal v a n d e n B o s c h gezonden naar de Westkust van Sumatra, als Gouvernements kommissaris, zoo voor het burgelijk als militair. Te Padang aangekomen, vond hij den stand van zaken hoogst bedenkelijk. De kort te voren onderworpen landen op de westkust waren in vollen opstand, en de Luitenant-Kolonel E l o u t , dezelfde van wien hiervoren gesproken is, civiel en militair kommandant, was in het fort d e K o c k ingesloten. De belangrijkste goederen der Europesche ingezetenen van *Padang* waren ingescheept aan boord der schepen, welke zich op de reede van *Padang* bevonden. R i e s z marcheerde terstond op het fort de Kock. De opstandelingen trokken terug in het versterkte Kaman Kaman, alwaar zij door de onzen krachtig werden aangetast, met het gevolg dat, na eene hardnekkige verdediging van twee dagen, eene volkomen overwinning werd behaald, en de 50 kottas hernomen werden, die tot opstand aangezet en ondersteund waren door hoofden, uit Siak. Hierdoor werd ook verhinderd, dat de Padangsche benedenlanden tot oproer overgingen. De staat van zaken was nu aanmerkelijk van gedaante veranderd. De kommissaris R i e s z nam terstond afdoende maatregelen tot verder herstel der algemeene orde en betere vestiging van ons gezag. De vijandelijke sterkten werden geslecht, de gemeenschap overal hersteld, onze versterkingen verbeterd en zekerder gemaakt. Deze voordeelen werden in minder dan twee maanden verkregen en waren de vruchten van meenige vermoeijende marsch en contremarsch, met te bovenkoming van velerlei gevaar, te midden eener half wilde doch zeer strijdzuchtige bevolking, die begunstigd werd door een hoogst moeijelijk terrein, bedekt met ondoordringbare bosschen en doorsneden door ravijnen en rivieren.

De behoefte aan verdere regelingen, deed den Gouverneur-Generaal v a n d e n B o s c h besluiten om in persoon zich naar Sumatra te begeven, onder den titel van kommissaris-generaal van Nederlandsch-Indië. Hij kwam den 20 te Padang, en erkende, bij het bezoeken der bergachtige gedeelten des eilands, dat er veel gedaan was en dat hij het gedrag van den kommandant goed-

keurde, even als de operatiën tegen den vijand en het reorganiseren der troepen en van de burgerlijke administratie in de landen, welke op nieuw aan ons gezag onderworpen waren,' Men zegt nogtans dat v a n d e n B o s c h verlangd zoude hebben dat R i e s z terstond B o n d j o l had aangevallen, den weg nemende over Matoea, langs de rivier Masang. Dat deze onderdeming echter te gewaagd was, bleek v a n d e n B o s c h later, toen hij eene expeditie tegen Matoea deed oprukken en daardoor de verzekering bekwam van het juiste inzigt van den generaal R i e s z . Verschil van meenig ontstond vervolgens tusschen hen beiden, zoowel ten opzigte der militaire operatien, als ten aanzien der te trekken voordeelen van Sumatra's Westkust, voordeelen die v a n d e n B o s c h , gedachtig aan die van Java, zich al te grootsch voorspiegelde. De ondervinding tot dusver pleit voor de meening van Riesz. Deze verkreeg op het einde van het jaar 1833 de vergunning om naar Java terug te keeren. Die terugkeer was niet ontijdig, zoo als blijkt uit het feit dat op Sumatra, gedurende het geheele eerste gedeelte des volgenden jaars, geene onlusten meer ontstonden. Hoezeer R i e s z gewenscht had zijne functiën van Inspecteur-Generaal der Schutterijen en Inlandsche gewapende korpsen weder op te vatten, werd hij echter daarin te leur gesteld, vermits die betrekking ingetrokken werd. Daarop werd hij in Januarij 1834 benoemd tot waarn Resident van Soerabaja, Grissee, Madura, Pemakassan en Sumanap. Ook als zoodanig bewees hij zeer gewigtige diensten. Wél ontstonden er in het jaar 1838 gewigtige klagten tegen den regent van Soerabaja, waarvan een plaatselijk onderzoek het gevolg was, gedurende, 't welk het bestuur der residentie kortstondig in andere handen werd gesteld, doch R i e s z werd alras op eervolle wijze tot het weder aanvaarden van zijn ambt geroepen. Na die weder aanvaarding werd hij, in Januarij 1839, op zijn verzoek, eervol als Resident ontslagen, en in Junij van dat jaar vertrok hij met verlof naar Nederland. Hier verleende de koning hem in 1843 de decoratie der Orde van den Nederlandschen Leeuw, in Mei 1849 het kommandeurskruis van de Eikenkroon en in Januarij 1852 het kommandeurskruis der Militaire Willemsorde, waarvan hem de insignie door den koning zelven op de meest onderscheidende wijze werden overhandigd. Intusschen bekwam R i e s z in April 1846 pensioen in den effectieven rang van Generaal-Majoor. Den 22 Junij 1856 overleed hij te Frankfort, in den ouderdom van 65 jaren, geëerd en betreurd, daar hij zich, in eene langdurige en eervolle loopbaan had doen kennen als een dapper krijgsman en trouw dienaar van den Staat, en als een braaf en regtschapen man en huisvader.

Deze levensschets is ontleend aan die, welke voorkomt in

voorkomt in de dagbladen en den *Militairen Spectator*.

[van Riet]

RIET (VAN) schreef, *Toetsteen van de Weereld*, Gouda 1607 8°.

Zie A b c o u d e , *Aant.* bl. 482.

[Albertus van Riet]

RIET (ALBERTUS VAN), kapitein, werd krijgsgevangen genomen te Bergen.

Zie B o s s c h a , *Nederl. Heldend. te land*. D. III. Bijl. V.

[Fortunatus Riet]

RIET (FORTUNATUS), een toonkunstenaar uit het midden der 17e eeuw te Dordrecht.

Zie S c h o t e l , *Kerk. Dordr.* D. I. bl. 337. *Letter- en Oudheidk. avondst.* bl. 115.

[Jan van Riet]

RIET (JAN VAN), in het midden der 17e eeuw te Brussel geboren, werd praeceptor aan de latijnsche school te Gonda, en gaf in het licht:

Den Toet-steen van de Wereldt, *de welcke niet alleen de voornaemste gebreeken en sonden*, *die de menschen onderworpen zyn maer oock heijlsaeme middelen*, *tot verbeteringe en wegneminge der selve aenwijst*. Gouda 1687 12°.

Zie P a q u o t , *Mém.* D. III p. 577.

[J.J. van Riet]

RIET (J.J. VAN), gaf in het licht:

Onderrigting en handleiding voor de ingezetenen van Noord-Braband, *bij het invoeren der nieuwe lengtematen en gewigten*. 's Bosch, 1820 kl. 8.

[Johannes van Riet]

RIET (JOHANNES VAN), of a b t A r u n d i n e , een Karmeliet en wijbisschop van D a v i d v a n B o u r g o n d i e , wordt door T r i t h e m i u s als een uitsteekend prediker en geleerd theologant geprezen. Hij commentarieerde het Boek der Wijsheid en den Brief aan de Romeinen.

Zie M o l l , *Gesch. v. Nederl. voor de Ref.* II. 11. bl. 385. T r i t t h e m i u s , *ed.* I. p. 216. *Bat. S.* I. 229.

[Mr. Lubbertus Rietberg]

RIETBERG (mr. LUBBERTUS), in 1784 te Zwolle geboren, studeerde in de regten en letteren, verwierf in beide vakken den doctorgraad, en beoefende de Nederduitsche

poëzij. Op 24 jarigen leeftijd verscheen zijn eerste gedicht *Het geluk der liefde* (Haarlem 1808). Hierop volgden in 1810 *Lenteliederen*, in 1814 zijne *Poëzij*, in 1825 zijne *Dichtbloemen*. Hij had zich vooral in de school van F e i t h , wiens vriendschap hij genoot geoefend. J. I m m e r z e e l noemde zijne gedichten zinrijk en gespierd; zij droegen ook blijken zijner geleerdheid, waarvan zijne voortreffelijke dichtstukken, *De Jeugd van Cimon*, *zoon van Miltiades den Athenienser* en *Epimenondas* ten bewijze strekken.

Zie van der Aa, *N.B.A. Woordenb.*

[Jan Albertsz van den Riethoorn]

RIETHOORN (JAN ALBERTSZ VAN DEN), te Haarlem geboren, was een leerling van Cornelis Visscher, en werd in 1646 lid van het St. Lucas-gild te Haarlem. Hij overleed in 1669 Zijn leerling Abraham de Ridder vervaardigde in 1690 zijn portret.

Zie van Eijnden en van der Willigen D, I bl. 79; Immerzeel; Kramm.

[Hubertus Rietmakers]

RIETMAKERS (HUBERTUS), in het laatste gedeelte der 16e eeuw te Breda uit een oud geslacht geboren, legde zich te Leuven, onder den Hoogleeraar T. Fienus op de geneeskunde toe, zette zich te Thienen als arts neder en behaalde veel roem door zijn oordeel, verstand en geleerdheid.

Hij gaf in het licht:

Tractatus de Nephritico dolore, *de causis*, *signis et remediis calculi et arenularum* L. IV. 1622. Ibid. 1639, Venet. 1655. *De cura sanitatis libri* 3, Ib. 1626, door zijn vroegen dood onvoltooid.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.* T. I, p. 48 Jöcher; Nieuweuhuis; Kobus en de Rivecourt.

[Jan Klaasz Rietschoof]

RIETSCHOOF (JAN KLAASZ), in 1652 te Hoorn geboren werd door Abraham Liedts en Lud. Bakhuizen voor de kunst opgeleid, en schilderde verscheidene zee- en riviergezigten, van welke een *stil* en *woelend* water berusten in het museum te Amsterdam. Hij overleed in 1719.

Zie Houbraken, *Lev. der Schilders* D. III bl. 323; Immerseel; Abbing, *Gesch der stad Hoorn* D. II Bijl. bl. 68; Kramm.

[Hendrik Rietschoof]

RIETSCHOOF (HENDRIK), zoon van den vorige, werd in 1678 te Hoorn geboren, en door zijn vader in de kunst opgeleid. Zijne zeegezichten worden boven die van zijn vader en van L. Bakhuijzen, zoo uithoofde van penseelsbehandedeling als van levendigheid geschat. Ook zijne teekeningen zijn bijzonde geacht. Op de verkooping van de Vos golden 2 *woelende waters* met de pen en O. I inkt gewasschen *f* 151,00 en op die van van Eijl Sluyter eendergelijk *f* 135,00. Zijn portret komt voor op *Catal.* van van der Marck te Leiden. in 1775 te Amsterdam verkocht. Hij overleed aan de Koog.

Zie Abbing t.a.p.; Immerseel; Kramm.

[Antonius Bernardus Rietstap]

RIETSTAP (ANTONIUS BERNARDUS), zoon van Theodorus Adrianus Rietstap, hoedenmaker te 's Hage en van Maria van Rhijn, werd den 7 September 1814 aldaar geboren en door Schelfhout in de schilderkunst onderwezen. Hij overleed den 1 April 1837. Zijne nagelaten kunst berust bij zijne familie. In enkele kabinetten treft men van zijne voortbrengselen aan.

Zie Immerzeel.

[Petrus Rietveld]

RIETVELD (PETRUS), den 31 van Hooimaand 1739 te Amsterdam geboren, werd in 1767 van Zwolle te Delft, en in 1781 tot hoogleeraar in de godgeleerdheid te Leiden beroepen, waar hij den 7 Mei zijn ambt aanvaardde met eene *Or. de dono diversarum linguarum*, *in primos Christum profitentes divinitus collato*, *eoque gravissimo pro veritate religionis christianae argumento*. Hij overleed den 22 van Zomermaand 1784. Hij gaf in het licht:

Het einde des gerichts voorgesteld, *in eene verhandeling over Habakuk II*:3, 4. Delft, 1719, 8°.

*Afscheidsreden van Delft over Rom. XVI:*25-27, Delft, 1781.

Zie Te Water *Narratio*, p. 236, Z.p. *Symb Lit. Hag.* D. II. *Fasc.* 3, p. 620, 621, 650; Siegenbeek, *Gesch der L. Hooges.* D. I, bl. 317, 319. *Bijl.* en *Toev.* bl. 225; Glasius. *Godgel. Nederl.*; Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* (eerste serie) 2, IV, bl. 280; D. IX, bl. 491, 497 1; Sepp. *Proeve eener Pragm. Gesch. d. Theologg*. bl. 67; Braus, *Kerk. Reg.* bl. 35; Arrenberg, *Naaml. bl.* 440.

[Hermannus Rietveld]

RIETVELD (HERMANNUS) werd den 26 November 1760 te Emmerik geboren, voltooide zijne akademische studiën eerst te Utrecht, vervolgens te Leiden, werd in 1784 predikant te Wijngaarden, in 1786 te Eindhoven, in 1789 te Vlissingen en werd den 8 Junij 1791 als predikant te Amsterdam bevestigd. Hij overleed den 10 Januarij 1852. Zijne predikwijke onderscheidde zich door bondigheid, duidelijkheid en kortheid. Hij leverde menige vertaling, en gaf ook in het licht:

De lijdensgeschiedenis van Jesus in 39 *leerredenen met practicale aanmerkingen*, Amst.

J. Bartels, *karaktertrekken uit de lijdensgeschiedenis van den Verlosser*, Amst. 1825.

J. Bartels, *Homelien*, *of geschiedkundige gedenkwaardigheden uit het leven van Jesus*, Ald. 1824.

Zie *Boekzaal*, Jan. 1832, bl. 97; Julij 1832, bl. 129; *N. Christ. Maand. van den Ring Amst.* D. V. bl. 241; Glasius, *Godgel. Nederl.*

[Jacobus Gijsbertus Rietvelt]

RIETVELT (JACOBUS GIJSBERTUS), kolonel, nam deel aan den slag bij Bergen, en bragt de veroverde vaandels aan het uitvoerend bewind te 's Hage.

Zie Bosscha, *Nederl. Heldend. te Land*, D. III, bl. 213, *Bijl.* 3.

[Job du Rieu]

RIEU (JOB DU), geboren in 1578 te Norwits, predikant te Bergen-op-Zoom en gestorven in 1627, gaf in 1623 te Middelburg met Lambertus de Rijcke en Nathan Vay een werk over de belegering van Bergen-op-Zoom in 't licht. De staten van Utrecht schonken hem daarvoor *f* 100, terwijl A. Hoffer en L. van Kinschot, hem in het Latijn bezongen.

Zie A.J.v.d. Aa, *Aardr. Woordenb. art. Sluis. Naaml. der pred. van Bergen-op-Zoom*, achter het *Ordeboekje der teksten*, *welke op Feestdagen te B.o.Z. gepredikt worden* 1743, *Zeeuwsche Buyze van Hunnius*. J. A b . U t r e c h t ; D r e s s e l h u i s , *Waalsche gemeente in Zeelaud* bl. 122, 123; *Nav.* III, bl. 459; V, 121, *Bijbl.* 1855, c. XX. L a R u e , *Gdb. Zeel. bl.* 234, P a q u o t , *Mem. T.* III. p. 478; D e W i n d t , *Bibl. v. Geschied.* bl. 377; G l a s i u s , *Godgel. Nederl*.

[Karel Rietveld]

RIETVELD (KAREL,), eerste Luitenant bij het Nederlandsch Indische leger. Deze officier, ridder van de militaire Willems orde, was geboortig van 's Heerenberg in Gelderland. Hij onderscheidde zich door zijne zeldzame dapperheid in de oorlogen op de westkust van Sumatra. In het gevecht van den 10 Julij 1833, ter gelegenheid van eenen mislukten aanval op Kamang, in de Padangsche bovenlanden, waarbij verscheidene manschappen zijner onderhoorige kompagnie sneuvelden of zwaar gewond werden, gaf hij van zijn grenzelooze moed de ondubbelzinnigste blijken, en ofschoon hij persoonlijk ongeschonden bleef, waren nogtans zijne kleederen met lanssteken doorboord, en was hem eene lans in de hand verbrijzeld geworden. In het laatst der maand September 1833, bevond hij zich bij eene kolonne, welke van de zijde der Padangsche benedenlanden, onder bevel van den kolonel E l o u t , tegen B o n d j o l oprukte. Bij het bestormen van eene sterkte, Pankalang genaamd, welke door de onzen genomen werd, werd hij door een geweerschot doodelijk getroffen en overleed eenige dagen daarna te Tiko.

Aan den Javaschen oorlog van 1825-1830 had R i e t v e l d ook met de meeste onderscheiding deel genomen, en hij muntte onder anderen uit bij een gevecht hetwelk den 5 Augustus 1829 bij de dessa Tjermo in het Keliergebergte en de residentie Kedoe geleverd werd, bij welke gelegenheid hij, gewond met zes lanssteken, eenigeoogenblikken in 's vijands handen liggen bleef.

Zie *Militaire epectator*, *tijdscdrift voor het Nederlandsche leger. Zevende jaargang*, 1839, bl. 142.

[Jan van Rietvelt]

RIETVELT (JAN VAN) of Reytvelt, een burger van Utrecht, koos in de geschillen tusschen D a v i d v a n B o u r g o n d i e en G i j s b e r t v a n B r e d e r o d e de zijde des eerstgenoemde, en werd diensvolgens in 1456 voor zijn leven lang ter stad uitgebannen; terwijl daarbij tevens bepaald werd, dat hem nooit zou worden toegestaan, met eenen nieuwen Bisschop weder in te komen.

Zie B u r m a n , *Utrechtsch Jaarb.* D. II bl 259, 314.

[Eerhaert Rewich]

REWICH (EERHAERT) van Utrecht. Men heeft van hem: *Een werck inhoudende*: *die heylighe bevarden tot dat heylighe grafft in Jerusalem*, *ende van daer totten bergh Synai tot die heilighe Maghet ende Martelaresse Sinte Catharina*, *door Bernardus de Breidenbagh*, *gedruckt doir Meister Eerhaert Rewich van Utrecht*, *in die stad van Mentz*, *met houtsn. fig*.

Zie V o s s i u s , *de Hist*, *Lat.* p 570. *Cat d. Maats. v. Ned Letterk.* D. I, bl. 180.

[Du Rieu]

RIEU (DU), dichter uit de tweede helft der 17 eeuw. Me^{n} kent van hem: *Aan de Ed. Heer - Louis Trip Rurgem- en Raad van Amst. op den* 1 *Febr. A.* 1674 *Klinkdicht*.

Zie *Cat. v. Pamfl*. D III bl. 96.

[Jehan Rieue of Dreu]

RIEUE of DREU (JEHAN) komt in de archiven der oude graaflijke Rekenkamer der Hertogen van Bourgondië in het jaar 1439-1440 voor als 'enluminateur de livres, demourant à Bruges'

Zie Kramm; Le Comte de Laborde, *les Ducs de Bourgogne* T. part. II p. 378.

[Jan George Riga]

RIGA (JAN GEORGE) schreef: *Het Chymisch werkhuis der Apothekars van de voghtige en drooge voortbrengselen*. Amst. 1770.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 440.

[Antonie Rigerman]

RIGERMAN (ANTONIE), in 1509 te Aalst geboren, trad in 1530 in de orde der Domikanen te Gend. Sedert bekleedde hij verschillende waardigheden; zoo werd hij Prior der kloosters te 's Hage en Haarlem, tweemaal van die te Gend, biechtvader van het groot Bagijnhof aldaar, en van Val des Anges bij Brugge. Eindelijk bekleedde hij de waardigheden van predicatori generales inquisiteur.

De Calvinisten, die reeds in 1566 zijn klooster te Gend geplunderd hadden, drongen hem en zijne monniken het den 24 Mei 1578 te verlaten. Rigerman nam de wijk bij Martinus Rijthovins, bisschop van Yperen, die zelf naar Aire in Artois was gevlucht. In 1584 keerde hij naar Gend terug, waar hij den 12 Junij van het volgend jaar in den ouderdom van 76 jaren overleed.

Hij gaf in het licht: *Het Paradys der ziele*, *overg. uit het Lat. van Albert de Groote.* Gend 1556 16.

De praeparatione ad sacram communionem ms. Enchiridion Theologicum ms, *Mscellanea diversorum Tractatuum per F. Judocum Canlier*, *ord. FF. Praedicatorum conventus Gandensis olim collectorum et nunc per F. Ant. Rigermannum in hunc ordinem redactorum anno* 1581 *in* 8, *ms*.

Zie De Jonghe, *Belgium Dominic.* p 53, 76, 77, 194-108; Quétien Echard. p. 270, 271; Val. Andreas, *Bibl. Belg.*; Foppens, *Bibl. Belg.*; Paquot, *Mem.* T. II. p. 244.

[Mr. Rikoker]

RIKOKER (MR.) vertaalde uit het Engelsch: *De weezenlykheit en eigenschappen van Godt*, *de plichten van den natuerlyken en de waerheit van den Christelicken*

Godsdienst. Verhandelingen die de voornaemste inhout zijn van XVI Leerredenen welke te Londen, op bevel van mr. Boile zijn uitgesproken zijn door mr. S. Klarken. Amst. 1717 2 d 8.

Zie *Boekz.* D. *Gel. Wer.* 1717 D. II. bl 568.

[Pieter de Ring]

RING (PIETER DE), kunstschilder, bloeide in het midden

der 17 eeuw. Hij schilderde met ongemeen talent fruit en stillevens. Zijne schilderij op 's Rijks museum te Amsterdam, voorstellende, *vruchten*, *kreeften*, *oesters*, *liggende op eene tafel met een blaaaw fluweelen kleed*, tuigt van zijne groote bekwaamheid. In het koninklijk Museum te Berlijn is van zijn penseel een stuk van gelijke waarde. Het stelt voor een *aardglobe*, *staande op een met een groen kleed bedekte tafel*; *in een opgeslagen boek komt het afbeeldsel voor van een man die zeepbellen blaast*, *en verder nog een aantal voorwerpen*. Het is rijk geordonneerd. De kunsthandelaars dreven speculatie met zijne kunst en plaatsten den naam van Jan David de Heem, in plaats van den zijne. Op de Catalogussen van Hoet en Terwesten worden meer stukken van hem vermeld.

Zie Immerzeel; Kramm; Bryan; Stanley; Kobus en de Rivecourt.

[R.B. van Ring]

RING, (R.B. VAN) word door Abcoude vermeld als dichter van *Heilige Lofzangen* Antw. 8.

Zie *Naaml.* bl. 310.

[Ieme Jacobsz. de Ring]

(RING (IEME JACOBSZ. DE), in 1574 te Harlingen geboren, was leeraar bij de Waterlandsche doopsgezinden aldaar. Hij behoorde tot de medeopstellers en onderteekenaars van het besluit van 12 leeraren, in 1626 te Amsterdam genomen, en afgedrukt in Maetschoen's *Aanhangsel op 't* 3 *deel van de Geschied. der Mennon*. bl. 119. Voorts gaf hij in licht: *Lijkpredikati over het onnozel endroevig overlijden van Dr. Antoni Jacobsz*. (Roscius) Leyd, 1624.

Tractaet tegen het straffen der buiten getrouwden, *zonder onderscheid*, (onder den naam van Ben Israëls). 1627.

Zie Schijn, *Gesch d. Menn* D. bl. Kobus en de Rivecou Muller, *Cat. v. Portretten*.

[Sake van Ringhe]

RINGHE (SAKE VAN) of RINIA, zoon van Haring van Ringhe en Saeck Oetsma, was sedert 1543 Grietman van Westdongeradeel Hij huwde Romck, dochter van Sjoerd Jaersma en Popk N., die hem een zoon (die volgt) en 3 dochters schonk. Hij woonde op Jaersma-state te Holwerd en overleed den 2 October 1560.

Zie Upc. v. Burmania *Tab. Gen. Wapenb. Aylva van Witmarsum Gen.* 6 v; Sminia, *N. Naaml. v. Grietm.* bl. 61.

[Ritske van Ringhe]

RINGHE (RITSKE VAN), of Rinia, zoon van Sake, werd in 1581 Grietman van Westdongeradeel. Hij onderteekende in 1578 mede het rekwest aan den stadhouder Rennenberg, om toe te treden tot de Unie van Utrecht en was in 1607 extraordinair gecommitteerde in den Raad van State, om te onderhandelen over

den wapenstilstand met Spanje. Hij huwde R i n t s , dochter van B o t t e M o c k e m a en W o m p k

Tjaerda, en woonde op Jaersma-state te Holwerd. Hij overleed in 1618 zonder kinderen.

Zie v. Sminia, *N. Naaml. v. Grietm.* bl. 68, 69.

[Tjeerd Ringnerij]

RINGNERIJ (TJEERD), schoolmeesters te Leeuwarden gaf in het licht:

De getrouwe boekhouder, *of Friesch koopmans Handboek* Leeuw. z.j. kl 8°.

Het groot Graanboek ofte Graanhandelaar Handboek, Leeuw. 1763 kl. 8°.

Zie Eekhoff, *Cat. d. Ribl. v. Leeuw.* bl. 125.

[Kersten van Rinia]

RINIA (KERSTEN VAN) leefde in de 17e eeuw en was Grietman van Oostdingeradeel.

Zie van Sminia *N. Naaml. v. Grietm.* bl. 81, 82.

[Hayo van Rinia]

RINIA (HAYO VAN), zoon van Doeke van Rinia en Anna van Aldertsma, eene burgerdochter van Franeker. Hij was doctor in de regten, den 9 December 1608 ingeschreven als advokaat voor het Hof van Friesland. Naderhand werd hij Assessor van de Grietenij Kollumerland en Nieuwkruisland, en eindelijk den 28 Junij 1627, Grietman. Hij huwde 1) Maaike dochter van Frans Huyghs of Huijgens en Giel Bootsma. 2) Joukje, dochter van Sicke Dijxma en Frouck van Galama. Bij de eerste had hij geen, bij de laatste 4 kinderen.

Zie v. Sminia, *t.a.p.* bl. 98 99.

[P.J. Rink]

RINK (P.J.), portretschilder uit het laatst der 18e eeuw. Hij vervaardigde o.a. het *portret van Pieter Leonard van de Kasteele*, Raad en Pensionaris van Haarlem, in 1787 door C. Brouwer gegraveerd.

Zie Kramm.

[Mr. Egbert Dirk Rink]

RINK, (MR. EGBERT DIRK), zoon van mr. S. Rink d. 10 Sept. 1779 te Tiel geboren, werd in April 1798, doctor in de beide regten aan de Utrechtschte Hoogeschool. Tot het jaar 1811 oefende hij eene uitgebreide praktijk uit, terwijl hij in 1802 tot Secretaris van den Magistraat en van het geregt van Tiel en Zandwijk benoemd werd. Sedert 1811 was bij Regter, en sedert 1814 Regter van Instructie in de Regtbank van eersten aanleg te Tiel. In 1838 werd hij, bij gelegenheid der regterlijke organisatie, president der Arrondissements Regtbank te Tiel, welke betrekking hij tot zijn dood waarnam Tot 1853 was hij Lid en Vice-president van het collegie van Regenten van

het Huis van Arrest te Tiel. Ook behoorde hij onder de mede oprigters van het Departement tot Nut van 't Alge-

meen, (1811) en van een Natuurkundig gezelschap, dat sedert 1813 nog bestaat. Even als de rigting van zijn geest vooral practisch was, zoo waren de onderwerpen aldaar behandeld ook meestal van praktischen aard. Vooral de hydrostatica en hydrodynamica, met de daarmede verwante vragen van den dag over dijken, rivieren en overstroomingen kwamen meermalen ter sprake. Een gevolg van dat een en ander was dan ook dat hij in het Tielsche Stads en Arrondissements Weekblad van 1844 (No. 31 en 32) de quaestie behandelde of de beddingen der rivieren verhoogd, of wel deezelfde gebleven waren; of het raadzaam was overlaten te maken of wel de dijken te verhoogen. Zijne buitengewone belangstelling in alles wat zijne geboortestad betrof, gaf hem aauleiding tot zijne *Beschrijving der stad Tiel met plans en platen*, Tiel 1036 8. Hierbij voegde hij in het zelfde jaar *Bijvoegsels* en *Bijlagen* en in 1847 een *Vervolg van Bijvoegsels en Bijlagen*.

Hij was Ridder van den Nederl. Leeuw en lid van verschillende geleerde genootschappen. Hij overleed den 24 Februarij 1856.

Zie *Handel. d. Jaarl. Alg. Vergad. v.d. Maats. van Ned. Letterk.* 1856 bl. 72.

[Joachim Sterok van of Joann Fortius Ringelbergius Ringelbergh]

RINGELBERGH (JOACHIM STEROK VAN of JOANN FORTIUS RINGELBERGIUS), werd omstreeks 1499 te Antwerpen geboren. Toen hij 12 jaren oud was, zond men hem ten hove van keizer Maximiliaan, dat hij op 16 of 17 jarigen leeftijd verliet, zonder iets anders dan muziek geleerd te hebben. Te Leuven oefende hij zich vervolgens, in het Latijn, en verder onder Petrus Curtius, in de wijsbegeerte, en legde zich in zijn tusschenuren op het schoonschrijven, illimuneren en graveren toe. Na zich eindelijk op het leeren en later op het onderwijzen der rekenkunst, de astronomie en de Grieksche taal toegelegd te hebben, begon hij te reizen, zoo om kennis met geleer den te maken, als om mede te deelen wat hij zelf geleerd had In 1528 doorreisde hij Duitschland, en in April en Mei 1529 was hij wederom te Antwerpen. In Augustus van dat jaar bevond hij zich te Leuven en in November te Parijs, waar hij onderwijs gaf. Zulks deed hij ook te Orleans en te Bourges. Later ontmoet men hem te Lyon, en (1531) waarschijnlijk te Bazel. Zijn verdere levensloop is onbekend, doch Melchior Adam gist, dat hij omstreeks 1536 overleed. Tot zijne vrienden behoorden Erasmus, Nicolaas Beraud, Adriaan Amerot, Jan Oporin, Andreas Hyperius, die voor het Parlement van Parijs eene redevoering tot zijn lof hield. Hij zocht zich letterkundigen roem te verwerven, en had het voornemen duizend werken uit te geven, onder den titel van *Chilias*,

Zijne werken zijn uitgegeven met den titel van *Lucubrationes*, *vel potius absolutissima* Κυκλοπκιδεὶκ Antv. 1529, 1529, 8. Lugd. 1531, 8. Basileae 1538, 8. 1550, 8.

Zie P a q u o t , *Mém.* T. I, p. 642; F r a n c . S w e e r t i i *Athen. Belg.* p. 384, 385. V a l A n d r e a s , *Bibl. Belg.* p. F o p p e n s , *Bibl. Belg*, T. I, p. 455, P a n t a l e o n i s *Prosopograph.* T. III, p. 135; V o s s i u s , *de Scientiis Mathem.* C. XXXVI § 10, p. 189; B a i l l e t , *Jugemens*, T. V; *Enfans Celèbres*, N. 88, § 12, p. 123-125; M o r h o f i u s , *Polyh.* C VIII, 981, 82, p. 401; § 23-18, p, § 40-43, p. 415, 416, T. I, I o . F a b r i c u , *Hist. Bibl.* P. V, p. 438, 439; *Bibl. Bunav.* T. I, V. II, p. 15559; J.M. G e s n e r u s , V.C. in P*roëm. ad Isagogen* § 23, p. 40, 41; S a x e , *Cnom.* T. III, p. 121, 122, *Anal.* p. 600; M. A d a m a n *Vitae*.

[Vitus Ringers]

RINGERS (VITUS), geboren te Harlingen, werd Phil. Docter, den 27 Julij 1681 Kandidaat in de godgeleerdheid voor de classis van Franeker, in 1682 predikant te Britsum, in 1684 te Ried, en overleed den 20 Febr. 1725, in den ouderdom van 65 jaren. Zijne weduwe legateerde 3 Junij 1728 aan de diaconie te Ried *f* 200 om daarvoor een Zilveren Schotel ten gebruike bij 't H. Avondmaal te koopen.

Hij gaf in het licht: *Stichtelijk Zang-Prieel*, *of 't Hooglied Salomons en andere heilige Gezangen*. Fran. 1680 8.

Zie G r e y d a n u s . *Naaml. der Predd. van de Classis van Franeker*, bl. 94 95. W i t s e n G e y s b e e k *B.A.C. Weordenb.* D. V, bl. 172.

[Dr. Simke Heerts Rinkes]

RINKES (Dr. SIMKE HEERTS), jongste zoon van J a n J a n s R i n k e s en A n t j e W i e l i n g a , werd den 11 Decem- 1829 op de Joure geboren Van zijne jeugd af voor den predikstoel bestemd, ontving hij eerst onderwijs in de cude talen van den Jourschen predikant J. W a s s e n a a r , die ook aldaar het rectoraat waarnam, en vervolgens sedert 1845 aan het gymnasium te Leeuwarden, van J D. A n k r i n g a , dr. J.G. O t t e m a en van dr J.C G. B o o t , In 1848 verwisselde hij het gymnasium met de akademie te Leiden, waar hij als literator werd ingeschreven en zich geheel aan de litteratuur wijdde. Toen hij candidaat in de letteren was geworden, beantwoordde hij de Utrechtsche prijsvraag (*Dissertatio de Crimine Ambitus et de Sodaliciis apud Romanos tempore liberae respublicae*. Lugd Bat 1854 8.)

Reeds was hij sedert 28 December 1854 tweede praeceptor aan het Leidsche gymnasium,toen hij op eene *Disputatio philologica inauguralis de oratione prima in Catilinam a Cicerone abjudicanda*, den 26 September 1856, publiek promoveerde. Deze disputatie gaf aanleiding tot letterkundige gedachtewisseling en pennestrijd, waarvan zijn vroegere leermeester de hoogl. mr. J.C.G. B o o t , dr. P. E p k e m a en de hoogleeraar E.J. K i e h l deel namen

R i n k e s werd ook sedert 1855 medewerker aan de *Mnemosyne*, *Tijdschrift voor classieke litteratuur*, in 1852 door

de doctoren E.J. K i e h l , E. M e h l e r en S.A. N a b e r opgerigt In den jaargang van 1855 toch besprak hij de *Disputatio antiquaria de Fetialibus* van P.J.N. W e s s e l s (Gron. 1854). In het laatste nummer van den 7den jaargang (het 6de deel, reeds onder den tweeden titel van *Bibliotheca philologica Batava*) verschenen, plaatste hij eene bijdrage onder den titel *Verisimilia* (437-453), waarin hij eenige bedorvene plaatsen uit de oraties van C i c e r o trachtte te verbeteren. In het X deel schreef hij *de Q Asconio Pediano in Ciceronis orationes commentariis emendandis*. Dit stuk werd later door hem vervolgd. Eindelijk deelde hij een onuitgegegeven stuk van J o h a n n e s F r e d e r i k G r o n o v i u s *Cconiecturae in Asconium)* mede. Doch van zijn voorgenomen uitgaaf van A s c o n i u s zelven is niets gekomen; van Praeceptor te Leiden, werd R e n k e s tot Conrector te Arnhem benoemd, waar hij zich ook de be noeming tot schoolopziener van het eerste district van Gelderland liet welgevallen. In 1861 en 1862 was R i n k e zijn geachten leermeester B a k e , die een groot deel van het jaar te Velp woonde, behulpzaam bij den druk van he laatste Deeltje zijner *Scholica Hypomnemmata*, doch In 1864 trof hem eene doodelijke krankheid, die hem den 9 Julij 1865 naar het graf sleepte.

Hij was gehuwd met de oudste dochter van den Leidschen predikant v a n I t e r s o n . Hij was lid van de Maatsch. van Ned. Letterk. in welker levensbeschrijvingen, dat van R i n k e s door zijn vriend W.N. d u R i e u voorkomt.

[Kornelis van Rinteln]

RINTELN (KORNELIS VAN), geb te Buren, d. 22 Maart 1787, trad in Nov. 1821 als predikant te Giesen en Rijswijk in dienst, vertrok in 1827 naar Ossendrecht, in 1833 naar Veenhuizen en overleed den 10 Oct 1844.

Hij gaf in het licht: *Leerr. bij gelegenh. van eenen brand te Almkerk*, 's Bosch, 1826.

Zestal Leerredenen, Rotterd. 1828 gr. 8.

Leerr. ter herinnering aan den Tiendaagschen Veldtogt, Gron. 1839, 8.

Zie R o m e i n , *de Herv. predd. in Drenthe.* bl 124.

[J Rinsonides]

RINSONIDES (J) schreef *Eenvoudige practicale aanmerkingen over de Veengraveriën*. Leeuw 1766 8.

Zie *Bibl. Hulthem*, No. 24908.

[Hendrik Rintjes]

RINTJES (HENDRIK), was boekdrukker en leeraar bij de Waterlandsche doopsgezinden, te Leeuwarden geboren in 1630. Hij beoefende met goed gevolg de Nederduitsche poëzij, en in de door hem uitgegeven Bloemlezing getiteld, *Klioos Kraam.* Leeuw. 1656, 1657, komt een gedicht van hem voor, dat lof verdient. Later bragt hij eene dergelijke

verzameling van geestelijke verzen en liederen bijeen, welke hij in 1685 als een *Lustprieël der zeeden* uitgaf, met zijne eigene verzen: *de Morgenstond*, *Gedachten op den jongsten dag* en *Puntdichten*. Hij overleed in 1698, in welk jaar zijne weduwe nog een *Zielensucht aan God om een blijde verwachtinge des doods*, achter *de Heilsame bedenk. op het lijden Christi*, door J. O u d a a n , van hem drukte. Waarschijnlijk heeft hij ook medegewerkt aan de *Geestelijke goudschaele*, *zijnde eene verzamel. van uijtgesochte geest. liedekens en lofzangen enz.* Leeuw. 1662 8° 3e dr. 1683. kl. 8°.

Zie v.d. A a , *N B.A. Woordenb.* E e k h o f f , *Cat. d. Bibl. v. Leeuw.* bl. 154. 200, 425; K o b u s en d e R i v e c o u r t .

[Martinus Antonius del Rio]

RIO (MARTINUS ANTONIUS DEL), in 1551 uit Spaansche ouders te Antwerpen geboren, legde zich eerst te Douay. vervolgens te Leuven op de regtsgeleerdheid toe. en beoefende tevens de oude letteren zoo dat hij reeds op zijn twintigste jaar *Solinus*, met aanteekeningen uitgaf. In 1574 begaf hij zich naar Salamanca, waar hij met grooten lof den graad van Doctor in de regten verkreeg, en van waar hij in het volgende jaar naar de Nederlanden terugkeerde. Hier werd hij spoedig raadsheer in het hof van Brabant en daarna auditeur generaal van het krijgsvolk. Dit woelig leven hem niet aanstaande vertrok hij naar Spanje, begaf zich (1580) in de orde der Jezuïten. keerde,na twee jaren, naar de Nederlanden terug, en onderwees er op verschillende Hoogescholen, zoo binnen als buiten 's lands, de godgeleerdheid en oude talen. Hij overleed te Leuven den 19 October 1608.

Veelvuldig zijn de schriften van dezen geleerden man, zoo over onderscheiden Romeinsche schrijvers als uit het gebied der regts- en godgeleerdheid, zoo als *In C. Solini Pooyhistorem Notae* Antw. 1572 8°. *Inserta sunt scholia brivia in T. Livii Epitomen*, *Notae et Conjecturae in Claudiani poetae Opera.* Ibid. in 160, meermalen herdrukt.

Adversaria in L, *Annaei Senecae Tragoedias quae post altero Tomo aurxit*, *et triplici Syntagmate distinxit*, *in quo veterum Tragicorum fragmenta*, *Senecae Vita*, *et Senecae Tragoedias commentariis novis*. Ibid. 1591 4°.

Miscellanea scriptorum ad universum jus civile. Paris typis Sonnii 4°, en *auctiora studio Petri Brissaei*. Lugd. 1606.

Repetitio l. Transfigere transact.

De principiis Juris libri II.

Disquisitionum Magicarum Tomi tres Lovanii, *Mogantiae et* Lugd. *saepius editi*; ‘een verschrikkelijk boek, 't welk het menschdom op zoo veel bloed en tranen te staan is gekomen, en waaromtrent S c h e l t e m a , vele treffende bijzonderheden heeft medegedeeld.

Breves Notae in S. Orientii, *Epist. Illeberitani Commonitorium*, *et S. Athelmi Aenigmata*. Antv. 1600, 12.

Florida Mariana de laudibus et virtutibus virginis Deiparae Panegyrici XIII. Antw. *Typis Plant.* 1598, 8

Opus Marianum nempe speculum Marianum, *speculum Caritatis et Patientiae Jesu et Mariae*, *Polemica Mariana et Florida Mariana*. Lugd. 1607, 8.

Vindiciae Areopagiticae contra Jos. Scaligerum. Ibid. 1607. 8.

Peniculus feriarum Elenchi Scaligerani 1609, 12°. (Uitgeg. onder den naam van Liberius Sanga)

Commentarius in Canticum Canticorum. Ingolstadii, 1604, fol et alibi.

Commentarius litteralis in Threnos Jeremiae. Lugd. 1608, 4.

Pharus sacrae sapientiae sive comment. litteralis in Genesin. Ibid. 4.

Adagialia sacrae Veteri Testamento. Ibid. 1512. 4.

De difficilioribus et utilioribus S. Scripturae locis. Toni III.

Onder den bedekten naam van Rolandus Mirteus Onatinus (een Anagramma of letterverzetting van Martinus Antonius del Rio), gaf hij uit *Commentarius rerum in Belgio gestarum a Petro Henriquez de Azevedo de Fuentes*. Madrid 1610 4°. Keulen 1612 4°. Dit werk bepaalt zich tot de gebeurtenissen in de Nederlanden tusschen de jaren 1592-1594. Het schijnt onderscheiden te moeten worden van een ander werk, het welk Del Rio in 1601 onder den titel van: *Commentarios de las Altercaciones de los Estados de Flandres*, te Madrid in het spaansch heeft uitgegeven.

Zie Foppens, *Belg.* T. II p. 847. Fr. Sweertii *Ath. Belg.* p. 551 552. Scaliger in *Scaliger. Sec.* voce *Del rio;* Magiri *Eponym;* Pope Blount, *Censura* p. 885-887. J. Molleri, *Homonym* Sect. II k. VII. § XXXV. p. 666. Crenii *Animadvers. Philol.* P. IV p. 76, 77, P. IX p. 193, 197, 202, 203, 251, 252. Jo. Fabricii *Hist. Bibl.* p. III ë. 340-342. Jo. Alb. Fabricii. *Cent. Plag.* n. XLIX p. 52, 53. P. Burmannus, ad. *Syl. Epistol.* T. I, p. 700 n. I. Golt. Krantzius ad. *Conr. Sec.* XVII c. III, p. 206; *Cat. Bibl. Bunav.* T. I, VII p. 1198. P. Burmannus, in *Praef ad. Claud.* p. III-VI; Saxe, *Onom.* T. III p. 470, 471. Salmasius, *Prol. in Jul. Sol. Pol.* Jos Scaliger, *Epist.* p. 133, 134; Scioppius, *de Art. Crit.* p. 14; Lipsii L. I *Elect* c. 26; Drexell. *Auri fod.* P I, c V; Sanderus, *de Brugens erud clar* Miraei, *Elog. Belg.* p, 147, 150; Susius *M. A*, *Delrio*, *e soc. Jesu*, *vita*, *brevi comm. expr.* Antv. 1609 4°.; Bauillet, *Jugemens* T. II p. 199. n 440; *Enfans célètres*, T V p. 61 n 59; Langlet, T. V, p. 747. Nicer. *Mem.* T. XXII *Nouv. biogr. gea.*; *Biogr. univ.*; Scheltena, *Gesch. der Hexenprocessen*. bl 177-180, *Aant.* bl. 39 volg. De Windt, *Gesch. v. Geschieds.* bl. 294, 567. Te Water, *Verb. der Edelen*, D. IV. bl 386. Dodt van Flensburg, in *Vriend des Vaderlands* D. VIII n. II bl. 153-157 (1834) en mr. Bodel Nijenhuis, d. bl. 410-413. *Cat. van J.B. Verdussen*, D. I. bl. 214. Kous en de Rivecourt.

[Feitto Riords of Ruardi]

RIORDS (FEITTO) of RUARDI was de eerste leeraar, die in 1557 uit Emden naar Groningerland gezonden werd. Volgens Greijdanus, die hem 'de vermaarde Feiko' noemt, diende hij ook de kerk van Leeuwarden onder het kruis. In 1599 was hij predikant te Oldersum, en in 1595 te Groningen. Hij had toen reeds 75 jaren bereikt, en overleed in 1602. Volgens Menso Alting was hij vroeger pastoor te Oosthem, en moest in 1557 om de prediking der zuivere leer vluchten. De stad werd hem echter verboden en hij keerde in 1558 naar Emden terug.

Zie Schotanus, *Friesche Hist.* p. 741; Harkenroth, *Aanm. over de Naaml. v. Menso Poppius* in de *Boekz.* Nov. 1731; *Naaml. v.d. Classis van Sneek.* bl. 37 Greijdanus, *Naaml. der predd. en de Classen van Franeker* bl. 162. C Adama, *Naaml. der Predd. in Gron*, bl 2; Harkenroth, *Kerk. Gesch. van Oostfr.* D. I bl. 394-395.

[Pieter Ripke]

RIPKE (PIETER), schreef:

De sleutel des koopmans tot een examinatie der Boekhouders bij wijze van redevoering voorgesteld en beantwoord nopens de grondregelen van het Koopmansboekhouden, alsmede een Arithmetische beschrijving der wisselbrieven. Amst. 1753 8°.

Zie Abcoude, *derde Aanh. van Ned. boeken* bl. 19.

[Adolf Hendrik van Ripperda tot Vorden]

RIPPERDA TOT VORDEN (ADOLF HENDRIK VAN) zoon van Peter Vincent Ripperda tot Vorden, en Anna, dochter van Harmen van Eerde en Hedwich van Bevervoorde. Hij was mede gecommideerde in den Raad van Staten. (1656) en Schultus van Zutphen. Hij huwde Sophia Adriana, dochter van Willem van Renesse, heer van Mall en Heerbeen en Margaretha van Renesse van der Aa.

[Adolf hendrik Ripperda tot Beurse en Heerjansdam]

RIPPERDA TOT BEURSE EN HEERJANSDAM, (ADOLF HENDRIK), zoon van Pieter Vincent van Ripperda tot Vorden en van Anna van Eerde tot Beurse, werd in de Ridderschap van Zutphen beschreven, afgevaardigd tot de vergadering der Staten-Generaal en wegens deze in 1667 gevolmagtigd tot den vredehandel te Breda. In 1671 werd hij met Paets, Gockinga en van Vierssen door hunne Hoog Mog. naar Overijsel gezonden, om de twisten, die destijds deze provincie schokten, te dempen. Hij was aanhanger van het Huis van Oranje-Nassau, huwde Willemina van Tuyl van Serooskerke en liet één dochter na.

Zie Aitzema, *Saken van Staet en Ooorlog.* D. VI bl. 27, 28, 46, 70. D'Estrades, *Lettres et Negoç.* T. V. p. 349, Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XIII bl. 265, 266,

Scheltema, *Staatk. Nederl.;* Kobus en de Rivecourt; (over het geslacht) *Nav.* D. VII bl. 304 enz. D. VIII bl.

[Asinga Ripperda tot Winsum]

RIPPERDA TOT WINSUM (ASINGA) broeder van W i g b o l (die volgt), nam even als deze werkdadig deel aan de vrijheids-oorlog tegen Spanje. Het kasteel van Staveren werd door hem belegerd. Hij huwde N. B a u w e , dochter van C a t e r t o t F r a e m en N. v a n A d d i n g a .

Zie B r u c h e r u s , *Geschied. v.d. Kerkherv. te Groningen*, bl. 290; *Nav.* D. VII, bl. 304.

[Georg Ripperda]

RIPPERDA (GEORG), Heer van Verwolde, studeerde te Harderwijk (1648), werd Raad in den Hove van Gelderland en in 1664 door de Ridderschap van Zutphen aangesteld tot Curator der Geldersche Hoogeschool, ter vervanging van v a n H e e k e r e n v a n R u u r l o . Hij was een dier waardige curatoren, die 1 October 1688 maatregelen nam om den ondergang der Akademie te verhoeden. Hij mogt haar aanvankelijk herstel beleven.

Zie B o u m a n , *Gesch. d. Geld. Hooges.*, D. I, bl. 152, 192, 364. D. II, bl. 2.

[Georgics Ripperda]

RIPPERDA (GEORGICS) hield te Leiden eene Latijnsche redevoering over het beleg dier stad, die werd uitgegeven met den titel:

Oratio de urbe Leyda, *obsessâ ab Hispanis et divinitus liberatâ*, *habita in florentissina ejus urbis Academia* 2 *Oct.* 1654. Lugd. Bat. 1654, foll.

Zie N.C. K i s t , *Letterk. en Beoord. overzigt der Gesch. v.h. beleg en ontzet van der stad Leiden*, bl. 20.

[Joachim van Ripperda]

RIPPERDA (JOACHIM VAN), Heer van Farmsum, behoorde tot de leden van het gezantschap, dat Karel II, met zijne herstelling op den Engelschen troon begroette.

Zie K o k .

[Johan van Ripperda]

RIPPERDA (JOHAN VAN), Lid der Ridderschap van Overijssel, werd met B e n t i n c k naar Brussel afgevaardigd ter teekening van het Verbond (1577), en daarna nevens dezen naar Deventer gezonden, om eene overeenkomst te sluiten met de bevelhebbers van het krijgsvolk in die stad.

Zie B o u d a m , *Onuitgeg. Stukk.* D. I, bl. bl. 176, 486. D. V, bl 162. J.C. d e J o n g e *de Univ van Brussel*, bl. 164.

[Joan Willem van Ripperda]

RIPPERDA (JOAN WILLEM VAN), Heer van Jensuma en Poelgeest, een Groninger uit hetzelfde aanzienlijke geslacht, waarvan de tak tot welken hij behoorde, den Roomschen godsdienst beleed.

De jonge R i p p e r d a oefende zich op de hoogeschool te Leiden. Zijne vorderingen aldaar moeten niet aan zijnen grooten aanleg hebben beantwoord; eene ernstige vermaning deswege op last van zijnen vader gegeven, verbitterde hem zoo zeer tegen dezen, dat hij op het vernemen van diens dood,

geen traan stortte. Bij deze onverzoenlijkheid, zelfs jegens zijn vader, paarde R i p p e r d a een ontembare staatzucht. Hij omhelsde de Hervormde leer, om tot eerambten te kunnen opklimmen en dat miste hem niet. Hij werd afgevaardigde tot de staten-vergaderingen van Stad en Lande, en van wege dezelve tot de Algemeene Staten. Bij eene hooge geboorte voegde hij wezenlijk schitterende bekwaamheden, die hem ook in 1715 als afgezant naar Spanje deden afvaardigen. Reeds dadelijk toonde hij hier zijn eerzucht, door om den titel van ambassadeur te verzoeken, die hem dan ook, ofschoon zonder vermeerdering van jaarwedde toegestaan werd. De eenvoudige republikeinsche zeden van zijn vaderland, staken magtig af bij de weidsche praal, de statige grootschheid en den sleep van titels, die de Spaansche Grandes ten toon spreidden, en bij hun voorregt van zich in tegenwoordigheid des Konings te mogen dekken. R i p p e r d a vlamde op dit geluk, en om het te kunnen bereiken, omhelsde hij wederom den godsdienst zijner vaderen waartoe hij ook door de Jesuiten werd aangespoord, die hem alles beloofden, wanneer hij tot de gemeenschap hunner kerk wederkeerde. Intusschen werd hij na een gezantschap van twee jaren, waarin hij door zijne bekwaamheden. volkomen aan de verwachting zijner meesters voldaan had, in 1716 teruggeroepen. Hij keerde, doch de zijnen te Madrid achterlatende, deed verslag van zijne zending, en haastte zich naar Madrid terug, terwijl hij nogtans ten sterkste bij zijne gemeenzame vrienden, het reeds overgewaaide gerucht zijner verandering van geloofsbelijdenis logenstrafte, 't welk echter terstond na zijne terugkomst in Spanje door eene openlijke afzwering werd bevestigd. In Spanje verbond hij zich ten naauwsten aan den woeligen kardinaal A l b e r o n i , toen de gunsteling des Konings en vooral der Koningin, wiens ontwerpen lijnregt tegen de Staatkunde gekant waren, die Nederland destijds volgde, en die den pas gesloten vrede zoo in Italië als Engeland dreigde te zullen verbreken. De spoedige val des kardinaals stuitte R i p p e r d a in zijn loopbaan; hij werd echter door den Koning (bij wien hij geenszins in ongenade viel) tot verbetering van het Spaansche fabriekwezen gebruikt, waartoe hij zelfs werklieden uit zijn vaderland troonde. Kort daarna werd hij naar Weenen gezonden, welks Hof nog altijd, uithoofde van den titel van Koning van Spanje, dien Keizer K a r e l VI (te voren Koning K a r e l IV) zoowel als P h i l i p s V bleef dragen, met dat van Madrid in blijkbare onmin leefde. Hij wist dezen twist niet alleen te doen eindigen, maar zelfs in een hartelijke vriendschap te doen verkeeren.

Hij sloot een vrede, een handelsverdrag en een verdedigend verbond met den keizer, dat, in de toenmalige omstandigheden, als een meesterstuk van staatkunde mag worden beschouwd. Maar dit was ook brandstof te midden van Europa geworpen,

die weldra in ligtelaaije vlam dreigde uit te barsten. De titel van Hertog en Grande van Spanje, was zijn loon. Daarenboven was zijn 19jarige zoon, bij 's vaders terugkomst in Spanje te Weenen als gezant achtergebleven. Maar zijn geluk klom nog hooger. Hij werd bijna de eenigste staatsdienaar, daar hij het Ministerie van Oorlog endat vanKoophandel, der Kolonien en geldmiddelen, met de waardigheden van Staats-secretaris en Opperregter vereenigde. Trotschheid, opvliegendheid, een hooge toon, zelfs tegen de grootsten des rijks, vooral tegen hen, die hij in 's konings gunst den voet geligt had; daarenboven eene door gemelijkheid door jigtpijnen ontstaan, aan welke hij thans onweerhouden den teugel meenden te kunnen vieren, maakten hem bij de Grooten, en door hunnen invloed ook, eerst bij het volk gehaat en eindelijk bij den koning verdacht. De Jesuiten, door de Grooten in den arm genomen, beduidden den wantrouwigen P h i l i p s V, dat zijn gunsteling van zijn vertrouwen en 's lands penningen een onwaardig gebruik maakte, en zich met den Engelschen gezant S t a n h o p e , zijnen vriend, verstond om het land te verraden. De eerste staatsdienaar viel, werd met geweld uit het huis van den Britschen gezant weggehaald en te Segovia in hechtenis geplaatst. Hij ontsnapte door middel eener Spaansche juffer, die hij had weten te winnen, en die hem zelfs naar Holland vergezelde. Ziende dat hij hier alle hoop op bevordering moest laten varen, reisde hij naar Engeland, waar hij vergeefs eene poging deed, om zich in den gunst des konings te dringen, en zijne ongeregelde zeden hem algemeen in minachting deden vervallen. Hij maakte nu het zonderlinge ontwerp, om door middel van den Maroccaanschen gezant P e r e z dien hij bij zijn laatste verblijf in Holland had leeren kennen, aan het Hof van zijn keizer te worden geplaatst en aldus zijne wraakzucht te voldoen tegen Spanje. Voor de derde maal kwam hij in Nederland, en ging van daar scheep naar Marocco. Hier veinsde hij nog een tijd lang een Christen te wezen, doch ziende, dat de omhelzing van het Islamismus, de eenige voorwaarde was, om hooge waardigheden aldaar te bekleeden, ging hij er toe over. Hij werd nu Pacha, poogde Spanje door den oorlog te krenken, doch onderging herhaalde nederlagen, die hem hadden kunnen doen vallen; ook hier voorkwam hij door vrouwengunst die hij zich wist te verwerven, zijnen ondergang. Hij won de liefde der keizerin moeder, doch oordeelde voorzigtig het bevel over het leger neder te leggen; terwijl hij, om zijne wankelende gunst niet geheel te verliezen, den keizer het geheim leerde de munt te vervalschen. Zijne begunstigster overleed, na haren zoon een eed te hebben afgenomen, dat hij den nieuwen Pacha zou sparen; doch een mededinger, weleer door R i p p e r d a geslagen, betwistte hem de kroon; de Renegaat moest naar Tetuan vlugten, waar hij op het laatst van zijn leven koopman in schapen werd, en, zoo men zegt, voor de

vierde maal op zijn sterfbed van godsdienst veranderde, en weder tot de Roomsche kerk, waarin hij geboren was, terugkeerde. Hij onderging echter, daar zijne herroeping slechts in 't geheim plaats had, eene begrafenis als Mahomedaan. Men noemde hem den Alcibiades zijner eeuw. Den 7 October 1737 was zijn sterfdag.

Zie B..... (P.M.) *Vie du duc de Ripperda*, *Seigneur de Poelgeest*; Amst. 1739 2 vol. 8; John Cambell, *Memoirs of the Duke of Ripperda*, Lond. 1750, 8; *Vida del duque de Ripperda*. Madr. 1740, 2 vol 8; *Zuverlässige Erzählung der sonderbaren Begebenheiteu des Herzogs von Ripperda*, *primer ministre de Espana etc*. Leipzig, 1796, 4; George Moore, *Lives of Cardinal Alberoni and the duke of Ripperda*, *ministers of Philip V*, *King of Spaen*. Lond. 1806, 1814, 2 vol. 8; *Mercure de France*, Dec. 1737; Prevost, *Le Pour et le Contre* T. I, p 176. *et suiv.* Chenier, *Recherehes sur les Maures*, T. III, p. 456; Voltaire, *Siècle de Louis XV; Dict. Hist.; Biogr. Univ.*; *Biogr. génér. Moderne*; *Conv. Lex.*; *Levensbeschr. v.d. Hertog van Ripperda*: Amst. 2 dn.; *Lev v N.M. en Vr.* D. III, bl. 112. A. Beeloo, *Voorlez. over J.W.R.* in *Rec. o.d. Rec.* 1846, D. II, bl. 63, 66; *Julij-Dec.* 1837, bl. 310; *Europ. Merc. Jan.-Junij* 1715, bl. 187; Lamberti, T. IX, p. 131-134, 475, 476, 712, 713, 714; Rousset, *Recueil*, T. I, p. 441; Montgon, *Mém.* T. I, p. 152, 222; 312-332, 350-390; T. II, p. 108-113, 153, 154, 214; T. VII, p 8-15; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XVIII, bl. 100, 121, 301, 302, 306, 339, 349, 350, 363, 365, 367, 369, 373; van Kampen, *Karakterk.* D. II, bl. 494 volgg; Scheltema, *Staatk. Nederl.*; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Kobus; Rivecourt; en Verwoert.

[Wigbolt Ripperda]

RIPPERDA (WIGBOLT)[1], zoon van Focco Ripperda en Clara van Eversum, begaf zich als jongeling naar Genève, ten einde zich op de wetenschappen toe te leggen. In het vaderland teruggekeerd, schaarde hij zich onder de vanen van Willem I, en klom tot den rang van Hopman op. Hij schijnt een kundig en welsprekend man te zijn geweest en dapper in den strijd. Zijne vroegere krijgsbedrijven zijn volstrekt onbekend, en wij leeren hem in de geschiedenis slechts kennen als

(1) De stamvader van Wigbolt was Unico Ripperda, gehuwd met Ulska, dochter van Focko Ukema, en diens tweede vrouw Hideca van Dijkhuizen, Uit dit huwelijk werd geboren Focco Ripperda, gehuwd met Ontsta van Sauwert, waaruit voortsprotenPetrus Ripperda van Winsum,gehuwdmetJohanna Rengers. De zoon van dezen genaamd Fooco Wigbolds vader, had behalve dezen nog eene dochter Johanna en drie zonen. Orro, die met den prins van Oranje naar Frankrijk ging en daar in den krijgsdienst bleef. Peter, eerst gehuwd met eene jonkvrouw van Eversum, bij welke hij een zoon had, Onno. Zijne tweede vrouw was Tetta Friese van Loquert, bij welke hij een zoon verwekte. Wilko Asinga was mede in het beleg van Haarlem, en voor geld, door een Spanjaard (men zegt Verdugo, later stadhouder van Groningen) er uitgeholpen. Hij huwde jonkvrouw Kater, en had twee zonen, Focco en Lajart.

gouverneur van Haarlem, gedurende de belegering van 1572 en 1573. Bij de toerusting van Don Frederik om Haarlem aan te tasten ontbrak het niet aan raadgevers, die de Haarlemmers vermaanden van alle verdediging af te zien; velen leenden het oor aan die vermaningen, en dien ten gevolge werden jonker Christoffel van Schagen, Dirk de Vries en Adriaan van Assendelft bedektelijk naar Amsterdam gezonden om met Don Frederik over de overgave te verstaan. Zoodra Ripperda dit vernam, liet hij de schutters en andere burgers in de Doelen te zamen komen, en hield daar, in tegenwoordigheid van jonker Lancelot van Brederode, Adriaan van Dort en Gerrit Schrijver eene aanspraak, die bij onderscheidene schrijvers met eenige afwijkingen geboekt is. Nadat Ripperda dus de wankelmoedigheid der burgers in eene onversaagdheid had doen verkeeren, die hun tot aan het einde der belegering is bijgebleven, schreef hij terstond aan den Prins van Oranje om hem den zwakken staat der stad te kennen te geven en van hem krijgsvolk te verkrijgen, ten einde de stad krachtdadig te verdedigen. Ook zond hij naar den Nieuwen Dam, waar Klaas Mulder, kolonel, met tien vaandelen lag, en wist hem te bewegen dadelijk met al zijn volk binnen Haarlem te trekken, waardoor de bezetting aanzienlijk versterkt werd; voorts zorgde Ripperda, dat de afgevaardigden van Schaagten en Assendelft gevangen genomen en naar den Prins gezonden werden, die het zeer hoog opnam, dat zij zich door de vroedschap hadden laten magtigen, zonder voorkennis van Ripperda, en aan de staten opdroeg van hen naar behooren te straffen. Het is hier de plaats niet van het beleid en de dapperheid van Ripperda gedurende het beleg te gewagen; genoeg dat hem de eer toekwam het gezegde te hebben bewaarheid, dat Haarlem het kerkhof der Spanjaarden was.

Na de overgave der stad, werd Ripperda met ander krijgsvolk in eene kerk opgesloten, waar hij den 10 Julij is uit gehaald en met zijn luitenant onthoofd. Johan van Otensee, destijds bij Alva in dienst, heeft later verklaard, dat hij hiervan ooggetuige geweest was. Ripperda was in het zwart gekleed naar 't schavot gegaan en mannelijk en standvastig gestorven. Zijn afbeelding door Frans Hals geschilderd, is op het Museum te Amsterdam en in steendruk in *Gron. volksalm.* van 1839.

Zie, behalve Bor, Meteren, Hooft en Wagenaar, Bilderdijk, Cerisier Scriverius; Ampping en Koning, *Beschr. v. Haarlem.* D. II, bl. 67, 69, 109; van Kampen, *Vad. karakterk.* D. I. 558; Groen van Prinsterer, *Archives*; T IV, p 48; *Korte hist. Aant. wegens het voorg. in de Spaansche beleg der stad Haarlem.* Haarlem 1639. Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt; *Gron. volksalm.* 1839; Muller, *Cat. van portr*.

[Willem van Ripperda]

RIPPERDA (WILLEM VAN), Heer van Hengelo, Boxbergen, enz., diende in zijn vroege jeugd den lande en was reeds tot den rang van Ritmeester bevorderd, toen hij de staatkundige loopbaan intrad. Namens Overijssel werd hij ter vergadering der Staten-Generaal gezonden en aldaar in de gewigtigste zaken gebruikt, o.a. tot den vredehandel te Munster, waartoe hij werd benoemd in plaats van Zweder van Haersolte, in 1645 gestorven. Hij was zeer de Oranje partij toegedaan, 't geen vooral bleek bij de ziekte en het afsterven van den stadhouder, toen hij, voorzitter zijnde, voorstellen deed, die naar het oordeel der meerderheid, te veel naar vleijerij riekten en daarom niet gevolgd wden.

Hij huwde Alida van den Bouckhorst, dochter van Nicolaas Heer van Wimmenum. en van Anna van der Noot.

Zie Wagenaar *Vad. Hist.* D. XI bl. 405, Scheltema, *Nederl. Nav.* D. VII, bl. 305.

[Sixtus Ripperti]

RIPPERTI (SIXTUS), geboortig van Winsum, vlugtte om de religie naar Emderland. In 1566 werd hij uit West-Friesland tot predikant te Haarlem, vervolgens te Abbekerk, in 1572 te Medemblik en Twisk, in 1579 te Franeker beroepen. In 1583 was hij lid, in 1589 praeses en in 1597 wederom lid der synode te Franeker. Hij overleed 1 Jan. 1597, nadat hij bij het twistgesprek tusschen Ruardus Acronius en Pieter van Ceulen te Leeuwarden was tegenwoordig geweest. Hij was de vader van den Leeuwarder-predikant Rippertus Sicti.

Zie Greydarus, *Naaml. v. Predd. in de Cl. v. Franeker.* bl. 24-26; Paauw en Veeris, *vern. Kerk Alphab.* bl. *Dedicatie van 't boek Idzardus Nicolai Onderwijzinge tegen allerlei dwalingen en wederdoopers*; Sibrandus Vomelius, *korte beschrijving van Franeker*, vóór zijn overgezette *Sallustius*; Winsemius, *Kronijk*, bl. 634, Schotanus *Fris. Hist.* p. 832.

[Jacob Ripperts]

RIPPERTS (JACOB) werd in 1559 geboren te Hoorn. Zijne ouders vlugtten met hem om de religie naar Engeland. Te Hoorn teruggekeerd, kwam hij in de regering, werd schepen, en als zoodanig, in 1618 door prins Maurits afgezet. Hij huwde Immetje Jans Merens, en is in Febr. 1650, ruim 85 jaar oud overleden.

Zie Abbing, *verv. op Velius*, *Inl.* p. 71. B. bl. 110.

[Cornelis Ripperts]

RIPPERTS (CORNELIS), burgemeester van Hoorn, in 1650 door de Staten van Holland naar Friesland gezonden, bij gelegenheid dat Holland de bijzondere gewesten te 's Hage wenschte te beschrijven.

Zie Wagenaar; *Vad. Hist.* D. XII bl. 130.

[Nicolaas Rips]

RIPS (NICOLAAS), te Middelburg geboren, was in 1680 predikant te Schoonedijke, in 1682 te Wolfaartsdijk, werd in

1709 emeritus en overleed 11 Febr. 1729 in zijn geboortestad.

Hij schreef: *Beginsel der leere Christi*, *of kort Begryp der Christelyke Religie*, *aangewezen en verklaard tot verligtinge der genen*, *die nog duyster en onervaren zijn in 't woord der Geregtigheid*. Goes, 1699 8.

Verklaring over den ganschen Heydelbergschen Catechismus, in 4°.

Zie da Rue, *Gel Ziel*, bl. 87; Glasius, *Godgel. Nederl*; Kobus de Rivecourt. Paquot, *Mém.* T. II p. 389.

[Jan Willemsz. Ris]

RIS (JAN WILLEMSZ.), leeraar bij de Friesche Doopsgezinden gemeente te Westzanen.

Van hem bestaat:

Redevoering geschikt om in een sterfhuis, *op den dag der begravinge voor begeleiders van het lijk*, *ter bevordering van ware godzaligheid voorgedragen te worden*. Na zijn dood uitgegeven door Age Wijnalda leeraar der Mennonieten te Haarlem; 1745 4.

[Willemsz. Cornelis Ris]

RIS (WILLEMSZ. CORNELIS), leeraar der Mennonieten te Hoorn, gaf in het licht:

Leerreden ter gedachtenis van Geetruid van Rieten, *huisvrouw van G.V.* Hoorn 1771.

De geloofsleer der ware Mennisten of Doopsgezinden. Hoon 766.

Zijne *Lijkzang* achter deze leerrede bewijst dat hij ook de poëzij beoefende.

Zie van der Aa, *N.B.A.C. Woordenb. Hedend. Vad. Letteroef.* 1771 bl. 85.

[Joannes Riserius of de Reyser]

RISERIUS of DE REYSER (JOANNES), in 1572 te Amsterdam geboren, begaf zich, 21 jaar oud, in de orde der Jezuiten, en bekleede niet alleen het ambt van onder rector in het collegie te Antwerpen, maar was 40 jaren in de Hollandsche missie werkzaam. Hij overleed te Antwerpen, den 16 Maart 1650.

Hij schreef:

Sylva anachoretica Aegypti et Palaestinae, *figuris aeneis et brevibus vitarum elogiis expressa*, *Abrahamo Blommaert inventore*, *Boëtio a Bolswert sculptore*. Antv. 1619.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I, p. 361; Paquot, *Mém.* T. II, p. 79; Glasius, *Godgel. Nederl.* Kobus en de Rivecourt.

[Joan Risingius, of Jan de Reijsen]

RISINGIUS (JOAN), of JAN DE REIJSEN was de eerste die te Leuven tot doctor in de regten promoveerde. Waarschijnlijk is hij een Duitscher van geboorte, studeerde eerst te Heidelberg, vervolgens te Leuven, waar hij den 31 Jan. 1430 licentiaat, en den 3 October doctor in het kanonieke regt werd. Nicolas de Prum, eerste hoogleeraar in dit vak, was zijn promotor: de promotie zelve had plaats in de

St. Pieters kerk. Omstreeks 1434 volgde hij Henricus de Mera, als hoogleeraar in het kanonnieke regt op, en in 1440 was hij rector der Universiteit; doch nog voor het einde van zijn rectoraat keerde hij naar Heidelberg terug.

Hij schreef:

Lectura in primum, scundum, tertium et quintum Decretalium.

Zie P. Divaeus, *Rer. Lovan.* L. IV, C. 11, p. 114; Val. Andreas, *Fast. Acad.* p. 36, 155, 169; Paquot, *Mém.* T. II, p. 590

[Risoir]

RISOIR, bij Wagenaar vermeld als een der Verbondene Edelen, is Ch. van der Noot, Seig^{r}. de Rysoir, in de brieven door Groen van Prinsterer uitgegeven Risver genoemd.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI bl. 125, 275; Groen v. Prinsterer, *Arch.* T. II, p. 58; Te Water, *Verb. d. Edelen* bl. 167.

[Martinus Rithovius]

RITHOVIUS (MARTINUS) werd in 1560 door Philips II, tot bisschop van Yperen benoemd. Hij behoorde tot de bisschoppen, godgeleerden en raadsheeren, die den 25 Mei 1565 ten hove beschreven werden, om over het ketterstraffen te oordeelen. Hij was bij de ter dood brenging van Egmond tegen woordig.

Zie Bor, Meteren, Hooft, *Repert. v. Plakat.* bl. 112, 113; Hoynck v. Papendrecht, *Anal.* T. 1, p. 170, 183, 186, p. 11, p. 178 § 11; p. 11, p. 46; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. IV, bl. 65, 109, 279; Kist en Royaards, *K.A.* (1ste Ser) D. V. bl. 238.

[G.N. Ritter]

RITTER (G.N.), in 1748 te Heilbron geboren, vestigde zich te Amsterdam en vervaardigde fraaije miniatuurportretten en teekeningen. Hij overleed te Amsterdam in 1809. Zijn portret bestaat.

Zie Immerzeel; Kramm;

[G.H. Ritter]

RITTER (G.H.) schreef:

Verhandeling over de oorzaken der besmettelijke ziektens in belegerde plaatsen, en de middelen om dezelven voor te komen of weg te nemen, in *Natuurk. Verhand. d. Holl. Maats.* 1819, bl. 1.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. et Chir.* p. 296.

[H. Ritter]

RITTER (H.), bekend als beoefenaar der teekenkunst. Op de *Cat.* van J a c o b d e V o s te Amsterdam 1833, komen, bl. 32, *twee stuks teekeningen van Mansbeelden met zwart krijt van zijne hand voor*.

Zie Kramm.

[Louise Charlotte Ritter]

RITTER (LOUISE CHARLOTTE), dochter van den kunstschilder G.N. R i t t e r , (zie boven), en echtgenoote van den Heer N e u f v i l l e , beoefende de schilder-, teeken- en toonkunst

Op de Amsterdamsche expositie van 1813 zag men een *zinne beeldige ordonnantie* van haar penseel. Toen zich keizer Alexander te Brussel bevond, bood zij den Czaar een miniatuurportret aan, eene *Zaandamsche vrouw in haar eigenaardig kostuum* voorstellende. De Czaar beantwoordde haar geschenk met een kostbaren gordelhaak, bestaande uit een amatist met brillanten inzet. L G. Portman heeft haar portret gegraveerd.

Zij beoefende ook de toonkunst.

Zie Pijpers, *Eemle Timpe*, D. I. bl. 96, 97, waar ook haar afbeelding; Kramm, Immerzeel, Kobus en de Rivecourt.

[Helperus Ritzema]

RITZEMA (HELPERUS, geb. te Groningen, was een schoonzoon van Joh. Hofstede) predikant te Zuid-Laren. Hij trad als predikant den 10 Junij 1737 in dienst te Nijkerk en Faan, vertrok in 1744 naar Metslawier en Nijawier, en van daar den 8 Oct. 1747 naar Gasselte. Hij werd in 1758 gecommitteerd ter visie der antographae en vertrok den 21 Sept. 1766 naar Breda, waar hij in Nov. 1787 overl., oud 76 jaren. Hij schreef: *De uitmuntende heerschappij der zeer overvloedige genade Gods boven de vermeerderde zonde. aangetoond uit Rom.* V:12-21, *en proefkundig bevestigd met Lucas* XV:11-32. Leid. 1774 8.

Zie Romein, *de Herv. predd. v. Drenthe*, bl. 57; Columba en Dreas, *Naaml. d. Predd. v.d. cl. van Dokkum*, bl. 138, Brans, *Naamr.* bl. 171; Hermans, *Conspect.* p. 24; Arrenberg, *Naamr.* bl. 440.

[André Rivet]

RIVET (ANDRÉ), zoon van Jean Rivet en Catharine Cardel, werd te Saint-Maxent, waar zijn vader een aanzienlijk koopman was, geboren. Men is het niet eens over zijn geboortejaar. Volgens Meursius, werd hij den 25 Julij 1572, volgens Dreux du Radier en Filleau den 2 Julij 1571, volgens de *Biogr. Univ.*, den 2 Julij 1572 en volgens Jöcher den 5 Aug. 1573 geboreu, Van zijne jeugd af voor het leeraarambt in de Hervormde kerk bestemd, ontving hij zijne eerste opleiding in het Pensionaat van Louis de la Blachière te Niort. Vervolgens bezocht hij het collegie te La Rochelle, en de Hoogeschool van Orthez. In 1592 meester in de vrije kunsten geworden, legde hij zich vervolgens onder Lambert Daneau op de Godgeleerdheid toe. Na het vertrek van dezen hoogleeraar naar Castres, keerde hij naar La Rochelle terug, waar hij eenigen tijd de lessen van Rotan, die er een godgeleerde school had geopend, bijwoonde. Na voleindigde studien, werd hij in 1595 door Jonas Chesneau of Chaigneau, predikant te Saint-Maxent tot den H. dienst ingezegend en terstond kapelaan van den Hertog van Tremouille te Thouars. Na diens dood

bleef hij zijne weduwe en de gemeente van Thouars dienen tot in 1620, in weerwil de dringende pogingen van Du Plessis-Mornay om hem aan de hoogeschool te Saumur te verbinden. De ijver, die hij in het vervullen van zijn dienstwerk betoonde, en vooral zijn talent in het verdedigen van de leerstellingen der protestanten tegen hunne wederpartijders, hadden hem een grooten naam en invloed verworven zoodat hij tot vele eervolle betrekkingen werd geroepen. Zoo zonden hem, in 1610, na den moord van Hendrik IV, de kerken van Poitou naar het Hof, om de koninginne moeder de verzekering harer getrouwheid te geven. In 1617 koos hem de Nationale Sijnode te Vitré tot haren voorzitter. In 1620 gaf de synode-nationaal te Aix, op de dringende aanzoeken van curatoren der Leidsche Hoogeschoo, ondersteud door den Prins van Oranje, hare toestemming hem twee jaren aan de Hoogeschool te leenen, waar hem den leerstoel in de godgeleerdheid was aangeboden. Hij verliet Thouars en vestigde zichte Leiden, waar hij den 14 October 1620 het professoraat in de godgeleerdheid met eene *Oratio de bono pacis et concordiac in Ecclesia* aanvaardde.

Daar zijne vrouw, met welke hij meer dan 24 jaren in het gelukkigste huwelijk geleefd had, in dien tusschen tijd was gestorven, vroeg hij ten huwelijk M a r i a d u M o u l i n , zuster van den beroemden P i e r r e d u M o u l i n , die zich na den dood van haar man, kapitein A n t o i n e d e s G u y o t s , bij het beleg van Amiens gesneuveld, naar Engeland had begeven. Dit huwelijk werd aan het einde Augustus 1621 voltrokken. Gedurende zijn verblijf in Engeland werd R i v e t lid der Academie van Oxford. In het volgend jaar keerde hij naar Frankrijk terug, om orde op zijne zaken te stellen en aan de Synode van Charenton verlof te vragen, in weerwil der weigering van de kerk van Thouars om hem te ontslaan, in Holland te mogen blijven tot de volgende Nationale Synode. Deze Synode kwam in 1626 te Castres bijeen en liet aan R i v e t schrijven naar Frankrijk terug te keeren, doch hij kon niet besluiten een land te verlaten, waar hij in zoo hooge achting stond, gelijk blijkt uit het officieël verzoek der Staten-Generaal, door hunnen gezant bij L o d e w i j k XII, dat op hem het bevel van 13 April 1629, dat alle protestantsche leeraars, buiten het koningrijk vertoevende, op verbeurte hunner goederen, in Frankrijk moesten terugkeeren, op hem niet mogt worden toegepast

Van zijne zijde gaf de stadhouder F r e d e r i k H e n d r i k hem een blijk van hoogachting, door hem in 1632 te benoemen tot gouverneur van zijn eenigen zoon W i l l e m , wiens huwelijk met de prinses M a r i a van Enge-

land, zuster van Karel I, hij in 1641 bewerkte. Met zijn gansche hart was hij aan het huis van Oranje gehecht en wederkeerig schonk hem dit de grootste genegenheid. Hij vergezelde Amelia van Solms naar de wateren van Spa, en was, tijdens het beleg van Breda haar huisprediker.

In 1646 verliet Rivet Leiden om zich te Breda te vestigen, waar Frederik Hendrik hem het oppertoezigt der allustre school had toevertrouwd, die hij den 17 September van dat jaar met eene plegtige redevoering inwijdde. Tot zijn dood toe behield hij den titel van professor honorarius der Leidsche Hoogeschool. Den laatsten tijd zijns levens bragt hij te Breda door. Hij overleed, als met de pen in de hand, na een vreeselijk lijden van 12 dagen, den 1 Januarij 1671, in den ouderdom van 78 jaren en 6 maanden.

De omstandigheden van zijn ziekte en sterven zijn medegedeeld in een boekje, getrokken uit de aanteekeningen zijner nicht Marie du Moulin en uitgegeven met den titel: *les dernières heures de M. Rivet*. De Bredasche regtsgeleerde Janus Vlietius voegt, bij het berigt dat hij omtrent zijnen dood aan N. Heinsius deed toekomen, wel dat Rivet's sterfbed Christelijk was, maar dat hij ook toen een overdreven inhaligheid niet had kunnen afleggen, wenschende op openbare kosten begraven te worden,

Zijne eerste vrouw Susanna Oiseau, dochter van den predikant François Oiseau (den 25 Februarij 1625 in den ouderdom van 85 jaren gestorven), huwde hij in 1596. Zij stierf in 1620 en schonk hem 7 kinderen, onder welke 4 zonen. Van dezen is alleen bekend Salomo, die in 1613 studeerde te Genève. Hij stierf waarschijnlijk in jeugdigen leeftijd. Mogelijk was hij de vader van André, die uit heeft gegeven: *M. Smirké*, *or the divine in mode being certain Annotations upon the Animadversions on the Naked Truth* (*by craffts*) 1678 in 4^{o}. Achter dit werk vindt men een geschiedenis der generale concilien, en Symbolen. Ook zijn tweede vrouw schonk hem verscheidene kinderen, o.a. Frederik, edelman van den prins van Oranje, die zijn vader overleefde.

Andreas Rivet werd spoedig in het graf gevolgd door zijn broeder, dien hij tederlijk beminde.

Deze heette Guillaume Rivet, Sieur de Champvernon, volgens Aymon ‘un homme d'une prudence singulière et fort adroit à manier les affaires sijnodales.’

Hij was den I Meî 15S0 te St. Maxent geboren. studeerde in de godgeleerdheid en was op zijn 23ste jaar predikant. In 1600 ontmoet men hem als predikant te Taillebourg op de Synode te Gap. Hij huwde Maria Meschi-

net, dochter van Samuel Meschinet, controleur van den prins van Condé en Catharina Bigot.

André Rivet was een geleerd theologant, had groote belezen heid en een uitstekend geheugen. Hij schreef zeer gemakkelijk. Dreux du Radier schreef ‘qu'il ne raissonnoit pas toujours avec exactitude; il manque aussi trés souvent de bonne foi’, doch dit laatste heeft hij niet bewezen. Episcopius verklaarde, ‘dat hij hem hoog heeft leeren achten, nadat hij met zijne schriften was bekend geworden, toch zou hij hem onpartijdiger jegens de Remonstranten hebben gewenscht, maar toch betuigt hij naauwelijks iets gezien te hebben dat der Leidsche academie meer waardig was dan den arbeid van dien hoogleeraar. Daarin wedijverden kracht van zeggen en helderheid van redenering met veel omvattende geleerdheid.’ Er bestaan vele portretten van hem.

Hij gaf in 't licht:

Response aux demandes de J. Cristi, *docteur de Sorbonne et chanoine théologal de Nantes*, *en un livret intitulé*: *Les Resveille - matin des ministres*, 2e *édit. revue et augmentée*. Tours 1601 in 8°. Meursius vermeldt onder een Latijnschen titel, eene uitg. van 1600.

Eschantillon des principaux paradoxes de la papautè sur les points de réigion controversez en ce temps. La Rochelle 1603 in 8°.

Défense de la libertê chréstienne en 'usage sobre des viandes créés. Saumur, 1605 in 12°. *Contre l'apostat George l'Apostre*.

Responsio ad Declarationem Oliverti Enguerrandi apostatae, 1607

Sommaire et abrégé des controverses de nostre temps touchant la Réligton. La Roch. 1638 in 8°; Gen. 1609 in 8°.

In 't Lat. *Catholicus orthodoxus oppositus Catholico-Papistae*, *sive Summa controversiarum*. Lugd. 1630 (3e ed.)

2 vol 4°. Gen. 1644 4°. in fol.

Le Triomphe de la vérité, 1601. Tegen den Jesuit Baelius.

Critici Sacri Specimen, *hoc est censurae doctorum tam ex orthodoxis quam ex pontificiis in scripta quae Patribus plerisque priscorum et puriorum saeculorum vel affinxit inconstantia*, *vel supposuit imposturia: accedunt prolegmena de Patrum aucortate*, *errorum causis et nothorum notis. z.n.v. pl. Vegelin*, 1612 in 8°. Volgeus Meursius is deze editie de eerste van dit uitstekende werkje, dat Rivet aan Du Plessis Mornay. Het is meermalen herdrukt, het laatst te Leipzig in 1690 in 8° met den titel: *Critici Sucid libri* IV. *Praefixus est tractatulus de Patrum auctoritate*, *errorum causis et notharum notis*.

Déense de deux Epitres et de la préface du livre de Ph. de Mornay intitulé: Le mystère d' iniquité, *contre les calomnies de Pelletier et du Bray.* Saumur. 1612, in 12°.

Rémarques et considérations sur la réponse de F. Nicolas Coëffetiaux au livre de Du Plessis-Mornaij, intitulé: Le Mystère d'iniquité, 1e et 2e partie. Saumur 1615 et 1617, 2 vol in 4°. nouveau édit, itid, 1617 et 1619 2 vol in 4°.

Isagoge seu Introductio generalis ad scripturam sacram V. et N. Testamenti. Dordr. 1618 in 8°. L.B. 1627 in 4°.

Meditationes XII in selecta aliquot Scripturae loca. 1622, *Commentarius in Hoseam prophetam: accessit explicatio cap.* 1111 *Esaia prophetae* L.B. 1625 in 4°; ook in T. I der *Opera* met een *Comment. in Jonam*.

Synopsis purioris theologiae disputationibus 111 *comprehensa ac conscripta per J. Polyandrum, A. Rivetum et Anth. Thysium* L.B. 1625 in 8°.

Statera quâ ponderatur Mantissae Laurentii Foreri Jesuitae Oenipontani sectio 1, *quam emisit advi. libllum cui titulus est Mysteriae patrum Jesuitarum* L.B. 1627; ook in T. III.

Operum, onder den pseudon. van R e n a t u s V e r d a e u s . Volgens M e u r s i u s is het werkje getiteld: *Mysteria Patrum Jesuitarum* van R i v e t . Men vindt het in T. III der *Opera*.

Lettres escrites à Mmes les duchesses de La Tremouille sur le changement de réligion du duc de la Tremouille. Gen. 1629. in 8°.

P. Picherelli Opuscula Theologica, edita per A Rivetum. Lugd. Bat. Elsevir. 1629 in 12°.

Histoire du Siège de Bois-le-Duc, trad. du latin de Heinsius. Leyde. 1630 in fol.

Disputationes XIII de justa et gratiosa Dei dispensatione circa sulutem generis humani, habit. in Acad. Lugd. Batav. L.B. 1631 8°.

Oratio habita in Auditorio solemni. Lugd. Bat. 1632. in 5°.

Exhortations à repentance et recognaissance, faites au sujet du Siège de Maestricht. Leyde, 1632 in 12°.

Praelectiones in cap XX Exodi, in quibus ita explicatur Dialogus ut casus conscientiae quos vocant ex eo suborientes, ac pleraeque controversiae magni momenti quae circa legem moralem solent agitari fusè et accuratè discutiuntur. L.B. 1632; 1637 in 4°.

Theologicae et scholasticae exercitationes in C. XX in Genesin L.B. 1633 in 4°.

Diss. de origine Sabbatthi, in quâ expenduntur quae a Fr. Gomaro contra orthodoxorum Theologorum sententiam ab A. Riveto in exptication Decalogi propugnatam allata sunt. L.B. 1633 12°.

Commentaria in librum secundum Mosis qui Exodus

apud Graecos inscribitur. L. B 1634 in 4°. ook in *Opera* T. 1.

Instruction praeparatoire à la sainte cène, *avec des prédications convenables à la matière*. Leyde, 1634 in 12°. Breda, 1551 in 12°; vert. in 't Lat. Amst. 1636 in 12° L.B. 1640. in 8°.

Lettres de M.M. Rivet, *de la Milletière et du Moulin* Sedan, 1535, in 8°.

Jesuita vapulans, *seu castigatio notarum Sylvestri Petrasanitae romani Loyolae sectarii*, *in Epistolam P. Molinaei ad Balzacum* L.B. 1635, in 8°.

Via vitae, *meditationes in Ps. CXIX*. L.B. 1635, *in* 16°. De eerste editie is, volgens M e u r s i u s , van 1608.

Th. Bezae de pestis contagio et fugâ dissertatio; *cum A. Riveti de eodem argumento Epistola.* L.B. 1636, in 12°.

De brief van R i v e t vindt men ook in het 2e deel zijner *Opera*.

Divers traitez de piétè sur quelques occasions du temps présent. Leyde, 1637, in 16°.

Meditationes in VII Psalmos poenitentiales. Arnh. 1638 in 4°.

Mèditation sur le Ps. XCI, *pour servir d'antidote contre la peste et de preservation contre tous les dangers; avec une lettre sur la question s'il est loisible en temps de peste de sêloigner des lieux infectès. Quevilly*, 1638 in 12°.

Suspiria poenitentis afflicti. Arnh. 1638 in 4°.

Homilia de origine erroris in causa Religionis. Arnh., 1638, en in *Opera* T. I.

Sermon faict au camp devant Breda en la tente de son Altesse, *Mons. le Pr. d'Oranje*, *le dimanche XI Octobre*, *après la sortie de la garnison ennemie*. A. la Haye 1637 12°;

Apologia pro sanctissimâ virgine Mariâ, *matre domini adv. veteres et novos Antidicomarianitas Collyridianos Christiano-Categoros lib. II absoluta*. L.B. 1639, in 4°.

Instruction Chrestienne touchant les spectacles publics, *ou est décidée la question si les comédies ou tragédies doivent estre permises par le magistrat*, *et si les enfans de Dieu y peuvent assister en conscience*, *avec le jugement de l'antiquité sur le même sujet*. La Haye 1639, in 12°.

Ook in D u p r e z d e B o i s s y , *Lettres sur les spectacles* T. II, p 282 (6e ed.)

Les derniers voeux du sacrificateur éternel. Arnh. 1639 in 8°.

Instruction du prince Chrestien, Leide, 1642 in 8°.

Response à trois lettres du sieur la Milletière sur les moyens de rèunion en la réligion; *avec la défense de Rivet contre les calomnies du sieur La Milletière en son pretendu catholique réformé; plus une lettre d'un docte personnage snr le mesme traité*. Quevilly, 1642 in 8°.

Animadversiones in Hugonis Grotii Annotata in G Cassandri consultationem. Accessit tractatus de Christianae pacificationis et ceclesiae reformanda verâ ratione ante 80 *annos editus* L.B. 1642 in 8°.; en in *Opera.* T. III. G r o t i u s antwoordde, en Rivet schreef daarop:

Examen animadversionum H. Grotii pro suis notis ad consultationem Cassandri. Accessit Prodromus adv. columnias Th. Bracheti Milleterii L.B. 1642 in 8°.

Apologeticus pro suo de verae et sincerae pacis Ecclesiae proposita, *contra Grotii votum.* L.B. 1643 in 8°.

Commentarius in Psalmorum propheticorum de mysteriis evangeliciis dodecadem selectam: *in quo*, *praeter scholia et perpetuas doctrinarum in usum concionatorum quaestiones variae solvuntur*, *et controversiae hoc tempore agitatae discutiuntur*. Roter. 1645, in 4°.

Grotianae discussionis διάνοςις. Roter. 1646 in 8°

Apologia pro Hieronymi sententiâ de episcopis et presbyteris. Amst. 1646. in 8°.

Sermons sur Matt. VI:33. Quevilly. 1647 in 8°.

Decretum Synodi nationalis Carentone habitae anno 1644; *item consensus et testimonia ecclesiarum et doctorum praestantium de imputatione primi peccati omnibus Adami posteris*, *collecta ab A. Riveto.* Gen 1647, in 8° en in *Opera* T. III.

Epistolae apologeticae ad criminationes M. Amyraldi de gratiâ universali. Bredae, 1648 in 8°. (met zijn broeder G u i l l a u m e .).

Sur le Chapitre XII. *de l'Epitre aux Romains*. Breda 1648 in 8°.

Synopsis doctrinae de naturâ et gratiâ, *excerpta ex Mosis Amyraldi tractatu de praedestinatione et VI. concionibus Gallicè editis et Pauli Testardi*, *pastoris Blesensis etc.* Amst. 1649 in 8°. en in *Opera.* T. III.

Lupi Servati presbyteri, *viri doctissimi*, *qui ante annos* 800 *in Gallia vixit*, *De tribus Quaestionibus s. l* 1650, in 16. Onder den *Pseunoniem Renatus Deviraeuis. Opera theologica*. Roter. 1651, 1652 et 1660, 3 vol in fol.

La bonne vieillesse representée en une lettre d' A. Rivet

G. Rivet, *son frère*, *sieur de Champvernon et par luy trad*

en francois, *avec les Dernières heures du dit M^r. Rivet*. Utrecht 1652 in 8°.

Oordeel der proff. der H. Theol, *tot Leyden van seker boeksken*, *dat Ant. Hornhovius heeft doen drucken* enz. 4626.

Translaet uit het Fransch van een missive aen den Hertogh de la Tremouille van A. Rivet 1628.

Predications. Leyde, 1633, 8°.

Volgens Lipenius en Meursius schreef hij nog:

De autore affectionum Ecclesiae; voorts *Histoire de l'Eglise depuis l'envoi des Apostres jusques à l'an* 1620;

Praefatio ad Fr. Spanhemii seu Vindiciae exercitationum suarum de gratiâ universali; *Sermons de adieu*.

Vele brieven van en aan Rivetus zijn in verschillende bundels; o.a. in de *Opuscula* A.M. à Schurman, in de *Sylloge Epistol.* van Burman en andere collecties uitgegeven. Mss. brieven en Mss. vindt men in de *Bibliotheque de l' Arsenal (Collect. Conrart*, t.v.), in de *Bibliothèque nationale* (*Anc. fonds*, 80, 89), in 't *Britsch Museum* (*Bibl. Harleiana* 376 en 7012 en *Mss. Lansdown* 369, in de *Bibliothèque de l' Institut Collect*. (Godefroy 270); verder in het *Rijks-Archief* te 's Hage, *(Overzicht van het Rijks Archief stuk* bl. 59), in de *Bibl. der L. Hooges.* (*Catal. Libr. mss. qui inde ab anno* 1714. *Bibl. Lugd. Bat. accescerunt* p. 234. Ook zijn er uitgegeven in *Bulletin de la Société de l' Hist. Franc. Prot.* 10 *l' Année* 1862, *année* 1854 p. 353.

Het ontbreekt ook aan geen gedichten ter zijner eere. Men vindt ze in de meeste bundels met Lat. en Holl. gedichten van zijn tijd. Hij is ook meermalen afgebeeld.

Zie J.W. Daubert, *Orat. funeb*, *in excessum A. Rivet.* L, B. 1651; Saxe, *Onom. litt.* T. IV. p. 337, *Anal.* p. 595; P. Freheri *Theatrum* T. I. p. 1. Sect. II. p. 70. *c. icone*; Konigii *Bibl. Vet. et Nov.* voc. Magiri *Eponymol.* voc. *And. Rivetus*; Morhofius, L, V. *Polyh. Practici* § 21 p. 548, 549. T. II; Crenii *Animad*, V. *Philolog.* p. 1, p. 25-28, p. 11, c. II, p. 27-36, p. VI, p. 157-166; p. XVI p. 347-349; *Conring. Saec;* XVII c. i. p. 191; Krantzius ad *Bibl. Bunav.* T. I, 11 p. 1560. *Epist. J. Vlietii ad N. Heinsium* in *Syll Burm.* T. III, p. 735; *Epist. praest. et erud. viror.* p. 721; *Syll.* T. II, p. 565, T. III, p 220; 698, 700, 701, 735; J. Brantii *Epist. cel. vir.* p. 181; Meursii *Ath. Bat.* 315; *Vindic. Grotian* T. II, p. 490, 557; Calovius, in *Praef. ad Proph. Maj. T. II. bibl. illustr.* Salmasii L l. *Epist.* 24, Witten, *Philosoph.* T. II, p. 251; Cunaei *Epp.* 167, 253, 317, 3[3]7. P. de la Roque, *Recueil de div. dernières heures édifiantes.* Amst. 1706. (Rivet, Sapma, Mil. Huygens à Wiewert etc.) Dreux du Radier, *Biblioth. Hist. du Poitou* T. III, p. 487; Baillet, *Jugemens*, T. II, p. 29, N. 90; Haag, *La France Prot.* i.v. *Biogr. Univ.* i.v. *Dict. Hist.* i.v. *Biogr. génér. mod.* i v. *Bulletin de l'Hist. Protest. Franc.* 10 *Annêe* 1861 *et* 1854 p. 353. suiv; Coxe (Nehemiah) *Believers Triumph or death exemplified in a relation of the last hours of the Rev. father in God. Dr. A. Rivet*, *tutor of the Prince of Orange*, Haghe 1682 12. Portrait, Lond. 1682 12; Jöcher; Benthem, *Holl. Kirch-Schol. Staat* T. II, p. 198; Herzog

Real Ênclop. i.v. *De laatste uuren ofte Christeliek afsterven van mijnheer Andries Rivet in syn leven doctor en profesor honorarius in de univer. siteit van Leiden en Curator van d'illustre schole ende het collegie vau Oranjen tot Breda*, *getrouwelijk 't samen vergadert ende uit de Fransche in de Neder-tandsche tale overgeset* 2e dr Amst. 1651; S o e r m a n s , *Acad. Reg.* bl. 38, 39; v a n G o o r , *Beschrijv. v Breda*, bl. 185 verv. C o l l o t d'E s c u r y , *Holl roem*, D. V, bl. 112; Y p e y en D e r m o u t , *Ges. d. Ned. Herv. Kerk*, D. II, bl. 395, en *aanteek.*; K i s t e n R o y a a r d s , *Kerk. Archief*; S i e g e n b e e k , *Ges. d. Leidsche Hooges.*, D. I, bl. 1, bl. 115, 143 II *Bijl-* en *Toev.* bl. 108 verv.; G l a s i u s , *Godgel. Nederl.* S c h o t e l , *Kerk. Dordr* D. I, bl. 397; D. II, bl. 768; Dez. A.M.v. S c h u r m a n , bl. 71, en *aanteek.* bl. 14; K o e c h e r , *Ges. v.d. Heidelb. Catech.*, bl. 436, 437; L e i d e k k e r , *de Eere v.d. Nat. Syn. v. Dordr.* D. II, voorr.; M o r e r i ; H o o g s t r a t e n ; K o k ; N i e u w e n h u i s ; K o b u s en d e R i v e c o u r t ; M u l l e r , *Cat. v. portr.*; *Chr. v.h. Hist. noots.* D. V, bl. 10; H.C. R o g g e , *Bibl v. Contra-remonstr. en Geref. geschriften; Cat. de la Bibl. Walonne à Leide*, p. 38. 2e *Supplem.* p. 54; *Cat. v.d. Groe.* p. 166; *Cat. de la Bibl. de J. van Voorst*, mss. p. 107.

[Simon Rivier]

RIVIER (SIMON), behoorde tot den troep aan den Amsterdamschen schouwburg, toen deze in 1772 afbrandde. In 1786 nam hij afscheid van het tooneel en begon een *Weekblad* uit te geven, doch later ontmoeten wij hem wederom als acteur in Zeeland en tooneelschrijver.

Zoo heeft men van hem: D i d e r i k , *de eerste Graaf van Holland*, *Zeeland en Heer van Vriesland. Treurspel.* Amst. z.j. nameloos met de sp. *Zoekende Lust*.

Hertog Willem de Vijfde, *bijgenaamd de dolle*, *Graaf van Holland*, *Zeeland*, *en Henegouwen*, *en Heer van Vriesland. Treurspel.* Rott. 1774 en titelpl. van J. P u n t , naar J. de R o o d e .

Brief over eenige bijzonderheden van het tooneel, *enz.* (rakende de beide voornoemde treurspelen), Z. pl of j.

F r a n ç o i s van Brederode, *of het belegerde Rotterdam*; *treurspel.* Rott. 1775, met voorgev. titelpl. zonder naam.

De *verovering van den Briel*, *of grondlegging der Batavische vrijheid*, *treurspel* Ald. 1777. C.J. - B l o y s v a n T r e s l o n g . *Aanval op een gezegde*, *daarin voorkomende* in de *Rott. Courant* van 20 Dec. 1777. S.R., *voorstellingen op het geene door den graaf* v a n d e r M a r k , *in het treurspel (*voorn.) *van* '*het vechten en om zich rijk te maaken*', *gezegd wordt*, *op eene verregaande wijze is strijdende tegen de waarheid: ook ten volgens de Bekentm. in de Rott. Cour.* (voorn.) *aan ieder ter overweeginge voorgedragen*. Ald. z.j.

De drie gebogchelden, *kluchtig blijsp.* Ald. 1777.

De doodslag uit Broedermin, *treurspel* Ald. 1778.

A m a d i *of de verloste Afrikaansche slaaf*, *treursp.* Rott. 1779.

Apollo, *Melpomené en Thalia; voorsp. dienende ter opening van het tooneel buiten Rotterd.*, *onder het bestuur van Mej.* M.E. d e B r u y n , Ald. 1779.

De Spanjaard. buiten Rotterd. verjaagd door de burgerlijke heldendaaden, *treurspel Ald.* 1780.

Het tweede jubel der Unie van Utrecht, *Eeuwsp.* Utr. 1780.

Triomf der Doggerbanksche Helden en die der andere Heldendaaden, *met den dood van* B e n t i n c k ; *tydsp.* 's Gravenh. 7182.

D i d e r i k *de Vijfde*, *Graaf van Holland*, *Zeeland en Heer van Vriesland*, *met den dood van* G o d e v a a r t , *Hertog van Lothar. en overweldiger dezer landen. treurspel s Gravenhage* 1782.

De Boer en de koe, *of het Rechtvaardige Rechtsgeding van Willem den Goeden. Graaf van Holl*, *enz. treurspel Ald* 1782.

Vlissinge Geus, *of Vlissings verwerping van 't Spaansche juk en aanneming des Prins van Oranje*, *geschiedt op Paaschdag*, *den* 8 *April* 1572 *trsp.* M.F. B e s t e b e n s , *Vliss. Geus*, *gedeeltelijk gevolgd.* Vliss. 1703.

De Middelburgsche-kermisvreugd, *kluchtig devertissement*; *ter beneficie van de Nederlandsche Tooneelspeeleren te Vlissignen*, *op den* 7 *Aug.* 1785, Vliss. 1783.

ntzet van Dordrecht, *met de nederlaag van* J a c o b a v a n B e i j e r e n *enz. treurspel.* 's Gravenhage 1784.

B a t o , *eerste Patriot*, *vader der Batavieren en Balling voor de vrijheid*, *treurspel.* Rott. 1786.

De belegering en 't ontzet der stad Alkmaar, *treurspel. Alkm.* 1789.

De jeugdige M i c h i e l A d r i a a n z . d e R u i t e r , *te Vlissingen*, *in de touwbaan van de Heeren* L a n p r i n s *blijspel Vliss.* 1788. Ook op blaauw papier. De Maatsch. van Ned. Letterk. bezit eene verzameling van tooneelstukken en gelegenheidsverzen van hem ook in hands.

Zie *Voorgang van den levensloop* van S. R i v i e r ; Mr. A. v a n H a l m a a l J r , *Bijdragen tot dd Gesch. van het tooneel*, bl. 74, 105; W i t s e n G e y s b e e k , B.A.C. *Woordenb.* D.V. *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. 1 b. 178 volgg. Mr. J. Jr. v a n D o o r n i n c k , *Bibl. van Pseudoniemen*, No. 100, 759, 1259, 2400, 4916, 5088, 6048.

[Jean Brutel de la Rivière]

RIVIÈRE (JEAN BRUTEL DE LA) werd den 17 Aug. 1669 te Montpellier geboren. Zijn vader uit een adellijk geslacht van Langendoc had bij eene jonkvrouw uit Andemar zeven kinderen. Bij de herroeping van het edict van Nantes poogde d'Aguesseau, intendant der provincie, deze famillie in het koninkrijk te houden. Hij bood zelf een kanunnikaat van 1000 livres jaarlijks. aan Toen dit geweigerd was besloot hij hem J e a n , zijn oudsten zoon in hechtenis te nemen. Deze hiervan onderrigt, ontvlood naar Geuève en vervolgens naar Lausanne. Daar vereenigde zich het grootste gedeelte zijner familie, uitgenomen zijne vrouw en oudste dochter, die in Frankrijk waren achtergebleven. J e a n B r u t e l , die reeds zijne studiën had aangevangen, vervolgde ze te Zurich, van waar hij naar Holland vertrok en eenigen tijd te Rotterdam verbleef, waar hij de lessen van B a y l e over geschiedenis en wijsbegeerte

bijwoonde; vervolgens studeerde hij te Utrecht en Leiden in de theologie. In de laatstgenoemde stad kwam hij in Januarij 1689. Zes jaren later werd hij predikant bij de Waalsche gemeente te Veere, van waar hij in 1702 naar Middelburg, en in 1720 naar Amsterdam vertrok. Hij overleed aldaar den 14 Aug. 1742 in den ouderdom van 73 jaren. In 1706 huwde hij Marie Jeanne de Raba is die hem 4 kinderen schonk, waarvan twee zonen en twee dochters.

Hij vervolgde de laatste uitgaaf van den *Dictionnaire de Furetière*, na den dood van Basnage de Bauval (1710), beginnende met letter E. Het werk verscheen in 1725 in 4 d. in folio; ook bezorgde hij de uitgaaf van een kleine verhandeling van Claude getiteld: *l'Examen de soi même*, en hij heeft, waarschijnlijk de *Prières*, aan het eind van dit werkje uit het Engelsch overgezet. In 1731 bezorgde hij eene nieuwe uitgaaf *Visites charitables de Mr. Drelincourt*. In 1737 gaf hij, op verzoek van den kerkeraad der Waalsche gemeente te Amsterdam in het licht:

Exposition abrégée des dogmes et des préceptes de la Réligion en forme de catechisme. à l'usage de l'Eglise Walonne d'Amsterdam, waarvan de laatste uitg. te Leiden in 1752, 2 p. 1 v. 8 verscheen. Na zijn dood verschenen zijne *Sermons sur divers Textes de l'Ecriture Sainte*. Amst. 1846.

Zie *l'Éloge* vóór de *Sermons; Bibl. Rais.* 1747 *Juillet.* T. 39, p. 27. suiv.; Ypey, *Gesch. d. Chr. kerk in de* 18 *eeuw*, D. VIII, bl. 611, Harderwijk, *Predd. te Rott.* bl. 614; Glasius, *Godgel. Nederl. Cat. de la Bibl. Walonne à Leyde*, p. 35, 2e *Supplem.* p. 49, 3e Supplim p. 79.

[Jean Jaques Brutel de la Riviere]

RIVIERE (JEAN JAQUES BRUTEL DE LA), zoon van den vorige, kwam in 1731 kwam als proponent te Goes bij de Waalsche gemeente in dienst, vertrok in 1733 naar Middelburg en in 1745 naar Leiden, waar hij in 1763 overleed.

Hij gaf eene nieuwe uitgaaf: (*Revue et corrigêe*) van *Les consolations de l'ame fidelle contre les frayeurs de la mort*, *avec les dispositions necessaires pour bien mourir van Drelincourt* Leide, *Chez El. Luzàc fils* 2 T. 1 V. 8°.

Hierbij vindt men *les Dernières heures de l'Auteur*.

Zijn zoon Isaäc Brutel de la Rivière, in 1745 geboren, werd in 1766 proponent en predikant bij de Waalsche gemeente te Schiedam, vervolgens te Haarlem, in 1774 te Rotterdam, waar hij den 13 Jan. 1793 in den ouderdom van 47 jaren overleed.

Zie J. ab Utrecht, Dresselhuis, *De Hervormde Gemeente te Goes*, bl. XXXIX; *Cat. de la Biblioth. de l'Eglise Walonne à Leide.* 3 *Supplem.* p. 55 van Harderwijk, *Naaml. van Pred.* bl. 139.

[Samuel de l'Echerpière gezegd la Riviêre]

RIVIÊRE (SAMUEL DE L'ECHERPIÈRE gezegd LA), In 1574 ge-

boren, was een gevlucht edelman uit Sedan, gunsteling van Philippa Sidonia, gravin van Culemborgh, vrouw van Floris I van Pallant. Hij was eerst gouverneur van hun zoon Floris II, voor of na dien tijd bekleedde hij het predikambt te Rouaan, en bij de Waalsche gemeente te Delft, waar hij in hoogen ouderdom overleed.

Hij stond in hoog aanzien bij Maurits en beoefende de Latijnsche poëzij, waarvan men o.a. proeven vindt in de *Nederd. Poemata* van Adrianus Hofferus. Zijn portret door C. de Man stelt hem op 86 jarigen leeftijd voor.

Zie Schotel, *Floris I en II van Pallant* bl. 141; Kobes en de Rivecourt; Muller, *Cat. van portr.* bl. 219, A. Hofferds, *Ned. Poëm*.

[Francois Alexander de la Riviere]

RIVIERE (FRANCOIS ALEXANDER DE LA) kolonel in Nederlandschen dienst, hielp o.a. Maastricht in 1748 tegen de Franschen verdedigen.

Zie Bosscha, *Neerl. Heldend. te land*, bl, 656 1 D. II.

[Eustache van Rivieren]

RIVIEREN (EUSTACHE VAN), de Rivis, of Eustachius de Zichenis, naar zijn geboorteplaats Sichem, waar hij in 1482 uit een oude en deftige familie werd geboren. Na zich de voorbereidende kundigheden verschaft te hebben, studeerde hij te Leuven en behaalde bij de promotie van 1500 den 5den rang. Korten tijd daarna begaf hij zich in de orde der Dominica nen, en studeerde in het klooster (1507) in de godgeleerdheid. In 1508 werd hij student in de theologie te Leuven, in 1517 doctor in de godgeleerdheid. Hij bekleedde de post van Hoogleeraar of regent, prior van zijn klooster, en was defenitor der provintie. Ook werd hij regent in de godgeleerdheid te Leuven, waar hij in den ouderdom van omstreeks 56 jaren, den 26 April 1538, stierf. Hij was zoo al niet de eerste, ten minste een der eersten, die de pen tegen Luther opnam, van wien eenige boeken te Antwerpen gedrukt werden.

Hij schreef: *Errorum Martini Lutheri brevis confutatio*, *illorum potissimum*, *qui a Lovaniensi et Coloniensi theologiae Facultatibus fuerunt damnati*, Antv. 1523 4°.

Sacramentorum brevis elucidatio, *simulque nonnulla perversa Martini Luther*, *dogmata excludens*, *quibus et sacramenta temerare ausus est*, *tum ecclesiasticam Hierarchiam prorsus abolere. Proinde et hac tempestate*, *quam impie cum in Romanam sedem*, *tum in cateros Ecclesiasticos ordines a nonnullis debacchatur*, *palam faciens*, Antv. 1523 4°.

Apologia pro pietate, *in Erasmi Roterodami Enchiridii canonem quintum*, Ant.v 1531 12°.

Litaniae Sanctorum ac Beatorum Brabantiae.

Zie Val. Andreas, *Bibl.* p. 214, 215. *Fast.* p. 104; De Jonghe, *Belg. Dominic.* p. 151; Quètif et Echard, T. II p. 106; Paquiot, *Mem.* T. p. 465; Foppens, *Bibl. Belg.* T I p. 214.

[Johannes Rivius]

RIVIUS (JOHANNES) of Jan van Rivieren, zoon van Gerard en Johanna Bogaers, werd den 11 Julij 1599 te Leuven geboren. Na zijn eerste studien, waarschijnlijk in het collegie der Augustijnen te Leuven voleindigd te hebben, werd hij hoogleeraar in de rhetorica. In 1624 onderwees hij de wijsbegeerte te Leuven en in 1631 werd hij Lector in de Casuistiek te Doornik. Na te Trier de doctorale waardigheid verkregen te hebben, keerde hij naar Leuven terug, waar hij regent en hoogleeraar in de H. Schrift in zijn klooster werd. Omstreeks 1637 werd hij prior van het klooster te Luik, visitator en definitor zijner provintie, eindelijk in 1645 provintiaal. Na het overlijden van Josephus de Bergaigne, bisschop van Kamerijk en 's Bosch, werdt Johannes Rivius, of van der Beeken tot bisschop van 's Bosch benoemd, doch hij stierf zonder dat zijne benoeming ooit eenig gevolg gehad heeft. Sommigen stellen zijn dood in 1664, anderen in 1653, doch hij is, volgens Paquot, 1 Nov. 1665, niet te Leuven, maar te Regensburg gestorven.

Hij gaf in het licht: *Poëmata. Antv.* 1629 16°.

Zodiacus mysticus, *sive Analogia Zonae Augustinianae e Gallico Caroli Moreau*, *ejusdem ordinis Religiosi*. Tornaci 1631 12°.

Panegyricus in Festo. S.P. Augustini dictus Tornaci, 1631 12°.

Diarium obsidionis Lovaniensis ab exercitu Gallico et Batavico, *anno* 1635 4°.

Epicedium admodum Rev, *in Christo patris Cornelii Curtii*, *Lovan.* 1638 4°.

Vita D. Aur. Augustini Hippon. Episc. et Eccl. Doct. exim. ex operibus ejus concinnatae es. Antv. 1646 4°.

Rerum Francicarum decad. quatuor cet. Brux. 165 4°.

Hier. Seripandi, *doctrina orandi. Accessit. doctrina creclindi sevi. D. Aurel*, *August. Hippon*, *Episc. exposit. symb. Apostolde Lovan.* 1661 24°,

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 552, 553; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II p. 716, 717. Paquot, *Mém.* T. II p. 169; Hoefft, *Parn. Lat. Belgic.* p 144. Peerlkamp, *de poëtis Neerl.* p 410; van Gils, *Kath. Mijer Memorieb.* bl. 93, van Gils en Coppens, *N. Beschrijv. van 's Bosch* d. I bl. 261.

[Ruda Rivo]

RIVO (RUDA).

Zie Beke, (Rud. van der).

[Petrus a Rivo]

RIVO (PETRUS A), uit de omstreken van Aalst, werd S. Theol. doctor en pastoor van St. Pieter te Leuven.

Hij schreef: *De Anno*, *Die et Feria dominicae passionis et resurrectionis Libr.* III. 1492 in fol.

Elegia s. Dialogus, *Quomodo omnia in meliorem partem sint interpretanda*, *interlocuteribus Homine et Ratione*. Leydae 1509 4°.

Oratio an. 1478 *in adventu Maximiliani Archiducis* ms. (Hij was toen rector der Universiteit.)

Monotessaron, *sive concordia Evangelica. ms.*

Zie Val. Andr. *Bibl. Belg.* p. 759; Foppens, *Bibl. Belg.*

[Paulus Rixtel]

RIXTEL (PAULUS), of voluit Paulus Rodolphi, de Rixtel, voor hij geordend was Johannes Gruyter. Hij was de zoon van Rudolf of Roelof Gruyter, geboren te Rixtel, en werd monnik in het klooster van St. Odulphus van Staveren te Hemelum, en Kapellaan van den abt, Jacobus van Oest, van Oudewater. Deze, in 1494 tot abt en opvolger van Heer Agge gekozen, was bij de monniken zeer gehaat, omdat hij de reformatie invoerde, dat is, de losbandige broeders dwingen wilde om den regel na te leven, en zich aan de kloostertucht te onderwerpen. Door gedurige opstanden verbitterden zij hem het leven, en gingen zoo ver, dat zij hem in den ban deden, en in 1514 uit het klooster verdreven In deze zijne ballingschap begaf hij zich naar het St. Adelberts-klooster te Egmond, waar hij vroeger prior geweest was, en met welks abten hij steeds in vriendschappelijke betrekking gestaan had. Derwaarts volgde hem ook zijn kapellaan Paulus Rixtel, die in al zijne pogingen tot zedelijke verbetering der geestelijken hem steeds had ter zijde gestaan. De abt overleed den 26 Julij 1516 en Paulus Rixtel maakte een Latijnsch lijkdicht op hem.

Hij is schrijver van den *Proeliarius* waarvan dr. J.G. Ottema eene vertaling gaf met den titel: *Proettarius of Strijdboek*, *bevattende de jongste oorlogen in Friesland*, *in het jaar* 1518, *beschreven door Broeder Paulus Rodolphi*, *van Rixtel*, *vroeger geheeten Joh. Gruyter*; uitgegeven door het Friesch Genootschap. Leeuw. 1855, 8.

Zie *Nav.* D. IV, bl. 371, *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. III; bl. 357; Eekhoff, *Cat. d. Bibl. van Leeuw.* bl. 278; *Kunst en Létterb.* 1855, no. 49.

[Pieter Rixtel of van Rixtel]

RIXTEL of VAN RIXTEL, (PIETER) was eerst Procureur te Purmerend, later te Haarlem. Hij behoorde tot de Doopsgezinde gemeente en is te Haarlem den 18 Febr. 1663 gehuwd met Catharina Mooi en den 10 Mei 1673 aldaar overleden. Hij was eenige jaren Factor van de Rederijkkamer, de Wijngaartranken onder het Blazoen, ‘Liefde Boven Al,’ stond meermalen in zekere betrekking tot de dichtersbent, die zich onder Jan Zoet te Amsterdam verzamelde, en ook de zinspreuk ‘Liefde Boven Al’ had aangenomen. Van hem is een zeldzaam voorkomend boekje: P. Rixtel, *Mengelrijmen*, bij Vincent Casteleijn te Haarlem 1669, 2e druk te Amsterdam 1717. Uit de hierin voorkomende verzen blijkt, dat hij niet misdeeld was van geest, en zijne verzen verheffen zich nu en tot eene krachtige uiting, die hem boven velen van zijn tijd verhief. Uit een puntdicht op de Medea van Jan Vos blijkt dat hij daarmede niet ingenomen was en dus in strijd was met den heerschende smaak. Ook is hij dichter van een *treur-blij-eindspel*: *Grooten Robbert*, *vertoont op de Amsterdamsche Schouwburg*, Amst. 1672, 1742 kl. 816.

Zie W i t s e n G e i j s b e e k , *B.A.C. Woordenb.* D. V bl. 72, 73; D e V r i e s , *Gesch. der Nederl. Dichtk.; Nav.* D. IV bl. 94, 376. *Bybl.* 1855 bl XI.
V a l c k e n i e r , *Verw. Europa*, D. I *Byl.* N. 63 bl. 137, W a g e n a a r , *Vad. Hist.* D. XIV. bl. 200;
Cat. de Bibl. van Ned. Letterk. D. I, bl. 144 6 bl. 173, *Part. berigt*.

[Johannes van Rixtel of Rixtelius]

RIXTEL of RIXTELIUS (JOHANNES VAN), te Rixel geboren, was overste van het Fraterhuis der Hieronymianen, 't welk aan de oostzijde der voornaamste kerk van Gouda weleer bestond. Toen deze stad in 1572 onder Lumei door de Geuzen veroverd was, had dit huis van den euvelmoed der krijgslieden zeer veel te leiden. In den droeven toestand, in welken het verkeerde, ging J o h a n n e s , van den procurator des gestichts vergezeld, naar den bevelhebber, ten einde eenige ontlasting der baldadigheden te verwerven, of het verlof te verkrijgen om met de zijnen naar elders te vertrekken, Hij werdt met zijn medebroeder door L u m e i bitterlijk bespot, naakt aan het krijgsvolk overgeleverd en gewond, wreedaardig door doornen voortgesleept, is en den 20 October 1572 overleden.

Zie v a n G i l s , *Cath. Meyer Memorieboek* bl. v a n G i l s en C o p p e n s , *Nieuwe Beschrijv. van den Besch.* D. III. bl 412.

[Albertus Rizaeus Hardenberg]

RIZAEUS HARDENBERG (ALBERTUS), in 1530 te Hardenberg, een dorp in Overijssel, geboren, was bloedverwant van paus A d r i a n u s de VIe. Hij oefende zich in kunsten en wetenschappen te Leuven, op kosten van het beroemde Bernardiner klooster bij Groningen, later Aduwert, te Leuven, en kreeg daar kennis aan à L a s c o , met wien hij vervolgens een gestadige vriendschap onderhield. In December 1537 werd hij te Mentz theol. doctor. Tot kennisse der waarheid gekomen, hield hij zich eenigen tijd op in 't klooster Aduwert en onderwees de monniken in de gronden van den zuiveren godsdienst. Op het dringend aanhouden van à L a s c o verliet hij eindelijk het klooster-leven en werd hofprediker van H e r m a n n u s à W e d a , aartsbisschop van Keulen, een ijverig voorstander en bevorderaar van de hervorming. Toen het werk van den aartsbisschop door de R.C. verbinderd was, werd hij in 1547 predikant in den Dom te Bremen, en predikte daar driemaal 's weeks, Zondags in het duitsch, 's Woensdag in het latijn. In 1561 moest hij Bremen verlaten, wijl hij de stelling, dat Christus ligchaam overal was, tegensprak, en verdacht werd gehouden dat hij Christus' ligchamelijke tegenwoordigheid in 't Avondmaal ontkende. Uit Bremen vertrok hij naar graaf C h r i s t o f f e l van Oldenburg, broeder van gravin A n n a , een bevorderaar van 't werk der hervorming in zijn graafschap. Vier jaren lang leefde hij daar in het klooster Rahstedt in rust, en werd toen beroepen te Singwerden, in de heerlijkheid Kniphuizen. Hier bleef hij twee jaren, en werd 1567 met bewilliging van den graaf van Kniphuizen predikant te Emden.

Hier werd hij van het houden van lijkredenen, die daar toen veel in zwang waren, verschoond, nemende Sixtus Abbes van Leeuwarden die taak op zich. Hij overleed den 18 Mei in hoogen ouderdom, en werd in 't koor der Groote kerk begraven, waar men zijn grafschrift op een koperen plaat las. Hij huwde Druselle van Susinga, uit een rijk Groningsch geslacht gesproten, aan welke à Lasco verscheidene brieven schreef om haar te bewegen ganschelijk het pausdom te verlaten, die nog op de bibliotheek te Emden bewaar dworden. Bij deze vrouw had hij geen kinderen. Hij vereerde bij testament zijne nagelatene boeken aan de bibliotheek. In de genoemde bibliotheek is nog een uitlegging der *Openbaring van Johannes* van zijne hand aanwezig. Van Hardenberg is afkomstig een *Vita Wesseli Groningani*, met wien hij, gelijk ook met Regnerus, Praedinus en Melanchton bevriend was. Zijn beeldtenis vindt men o.a. in de Consistorie kamer te Emden.

In de *Bibl. Brem.* cl. VI p. 86 seqq. vindt men: *Joh. a Lasco ad. Alb. Hardemberg*, *Epistolac*.

(Gerdes, *Scrin. Antiq.* T. V, p. 1-90.)

Zie *Bibl. Brem.* bl VII p 114, 499 285 seqq Meiners, *Kerk. Gesch. van O. Friesl.* D. I bl. 452 volgg. H.H. Brucherus, *Gesch. d. Kerkherv. in Groningen*, bl. 12 enz. diens *Gedenkb. van Stad en Lande*; C. Ullmann, Joh Wessel, *een voorg. van Luther*, vertaald door Ds. W.N. Meesters, Kist en Royaards, *Kerk. Archief*, (2e serie) D. VIII bl. 183. *Nav.* D. II, bl 347. D. III, bl. 359. D. VI bl. 311.

[J.B. Robaet]

ROBAET (J.B.). Van dezen bestaan zes stuks portretten van het geslacht van van der Lely van Oudewater, met waterverw in ovalen, waarender *Maria van Pijnacker*, *nat.* 28 *Sept.* 1597, *ob.* 26 *Mei* 1678 in den smaak van en als naar Miereveld geteekend.

Zie Kramm.

[M. Robart]

ROBART (M.), leerling van J. van Huijsum, was een bloem- en vruchtenschilder. Mogelijk is hij dezelfde met Willem Robart, bij Nagler vermeld.

Zie Immerzeel; Kramm.

[Rob]

ROB ( ) Kramm vermeldt van hem *drie verschillende vogels op takken van een boom*, op perkament geteekend.

[Jan Robbers of Robberts]

ROBBERS of ROBBERTS, (JAN), in 1753 te Sommelsdijk geboren, was in 1803 organist der Waalsche kerk en in 1818 na den dood van Jakob Tours klokkenist te Rotterdam. Hij heeft vele orgels onderzocht, o.a. in 1828 met J.C. Berger, organist te 's Hage, en B. Tours, het orgel der St. Laurens kerk, hersteld door den facteur Meere, de zoon, in 1825 gestorven, en wiens vader in 1841 overleed. Niet

alleen beoefende hij de toonkunst met goed gevolg practisch uit, maar bevorderde ook hare theoretische

studie. In 1818 las hij in *Verscheidenheid en overeenstemming*, eene *vergelijking der oude en hedendaagsche muziek*, *en de werking der eerste op de gemoederen der menschen onderzocht en beoordeeld in muziekaal tijdschrift Harmonion* 1818 No. 1 opgenomen.

In 1820 verschenen van hem twee verhandelingen over het *Nationaal Nederlandsch Gezang*, in dezelfde letterkundige maatschappij door hem voorgedragen. In 1823 gaf hij *Tweetal proeven van verhandelingen over de muzijk als beeldende kunst en de muzijkale dichtkunde*, *in verband met de omposilie van zangmuzijk en de muzijk in de kerk.* Hij overleed den 13 Junij 1830, in den ouderdom van 77 jaren.

Zie G r e g o i r , *les artistes musiciens Neêrl.* p. 151*; Kunst en Letterb.* 1830, bl. N i e u w e n h u i s *Aanh.*

[Robert]

ROBERT, autheur van een handschrift, berustende in de *Bibltothèque de l' Eglise Wallonne* te Leiden, getiteld: *Rélation de ce que s' est passé de plus remarquable dans les Vallées de Luserne*, *en l' année* 1689 et 1600. R o b e r t is, volgens zijn eigen verhaal, na het verdrijven der Franschen uit de Valeyen, overgegaan bij het Regement *de Loches*, dat destijds door de geallieerden aan den hertog van Savoyen was afgestaan, en waarmede R o b e r t later de Republiek gediend heeft. De autheur was blijkbaar ooggetuige, ja opperbevelhebber op den zoo merkwaardigen togt, en waarschijnlijk dezelfde, die in de *Histoire de la glorieuse rentrée* enz. Arnoud, Kapitein der compagnie van St. Germain en Pramol genoemd wordt. Mogelijk is hij wel dezelfde die, M a r t i n e t een der navolgeren van A r n a u d noemt, of wel R o b e r t d e N e u f v i l l e , den neef van C l i g n e t , aan wien deze zijn postmeesterschap te Leiden in 1720 overdroeg en die in 1734 daar overleden is

De hoogleeraar N.C. K i s t beeft naar dat handschrift bewerkt: *Het terug keeren der Waldensen in hunne Valieijen*, *in de jaren* 1689 *en* 1690, *geschetst door een ooggetuige in Nederl. Archief.* D. VI.

[Jean Samuel Robert]

ROBERT (JEAN SAMUEL), laatst predikant bij de Waalsche gemeente te Amslerdam, in 1812 kinderloos gestorven. Na het overlijden zijner weduwe A n n a M a d e l a i n e d e s O r m e a u x is de aanzienlijke verzameling papieren, door hem nagelaten, op hare uitdrukkelijke begeerte verbrand.

Hij gaf in het licht: *Le troisième jubilé semi-seculaire de la Maison des Orphélins Wallons*, *à Amsterdam*, *célébré les* 23 *et* 25 *d' Avril* 1821 *par* M.M. R o b e r t , *et* C h e v a l i e r *Pasteurs de l' Eglise Wallonne*, Amst. 1821 8.

Zie K i s t en R o y a a r d s . *Ned. Archief* D. VI bl. 49; *Catal. de la Bibl. wall. à Leide. supplem.* p. 16.

[Robbert Robbertsz. Le Canu]

ROBBERT ROBBERTSZ. LE CANU, den 27 Nov. 1563 te Amersfoort geboren, was volgens B r a n d t ‘een vreemde, losse

en hollebolge geest, een schimper en schieter op allerley gesintheden; met naemen op het mengelmoes van al de verdeelde Doopsgezinden en de Gereformeerden die de Remonstranten veroordeelden.'

Hij liep daardoor zoo in 't oog, dat gecommitteerde Raden noodig vonden in Aug. 1619 den Schout van Hoorn te schrijven 'ondersoeck te doen op syn persoon, aengaende syne proposten tot nadeele van de Religie en de regeering, en, deselve bevindende, te straffen naer rechten en de plakkaten.' Hij was toen 'Geauthoriseerd en geadmitteerd schoolmeester van de kunste der zeevaart tot Hoorn' vroeger woonde hij te Amsterdam 'buiten de Haarlemmerpoort, achter de brouwerij van de Klaver, in de Leidstar te Amsterdam.' Hij schreef toen 'een *verklaringboekje der feesten Israels*' opgedragen aan de Gemeente van 'Christus' Hij eindigde die opdragt met deze woorden: 'geschreven door uwen dienst-schuldigen Robbert Robbertz, die zoo het God belieft, wel gaarne uw en aller creaturen voet-feil wil wezen.' Dit boekske werd in 1693 te Franeker in 8°. herdrukt met dezen titel: *Korte Inleidinge der feesten Israëls*, *zynde regte tydkaarten waarin men zien mag hoeveel groote jaren de wereld gestaan heeft en nog staan zal*.

De uitgever Jacob Horrius droeg het op aan 'een hoogberoemden Godgeleerde, omdat hij van sommigen verstaan hadde, dat Zijn Ed. een groot liefhebber was van de rekeningen der tijden, en haar onderscheid.' Uit dat werk blijkt, dat hij ook de poëzy beoefende, waarvan bij Rabus (*Boekzaal van Europa*, 1693 bl. 654, 541, en bij van der Aa, *N.B.A.C.W.* proeven voorkomen.

Hij behoorde eerst tot de Doopsgezinden, later tot de Remonstranten. Behalve de gemelde werken heeft hij nog geschreven:

Onder verbeteringhe. De slincker vluegel van Rob Robbertsz. In 't jaar 1596 8.

Onder verbeteringh. De rechter vluegel van Rob Robbertsz. Gedr. in 't jaar 1596 8.

(Beide tegen Pieter Willemsz. *Bogaerts Monster*).

Onder verbeteringhe. Een tuchtroede ghemaekt tot liefde van Jacob Jansz. Kist, *omdat hij die waerheyt in zijn ghedruckten brief aen L.G. hefet ghemist* (1527) 8.

Onder verbetering. Een Epistel van Robbert Robbertsz. aen de ghemeynte Godts in Hollandt, *Zeelandt*, *Vrieslandt*, *Vlaenderen Brabandt ende veel meer andere Provintien*, *dien hij waerschout voor de valsche propheten*, *als voor den Jesuyt Costerus ende zyns gelycken. Een* 0 *in 't cijfer. Ghedr. in 't jaer d.H.* 1605 8.

De noortsche rommelpot. Ludeken enz. (1608.)

Onder Verbeteringh. Een Meypraetjen over 't gheschil der professoren tot Leijden. Een 0 *in 't cyfer*.

Een dronckaert droncken zynde van den stercken dranck des Heeren. Meynt dat wij beter wyn-glasen konnen lichten en verkeeren, *Dan van de hooghe poincten der religie te verclaren*.

Hij soeckt om voor ons weeskens als quist-goeden te blameeren.

't Welck ons veroorsaeckt heeft, *ons een weynich te verweeren*.

En ons verstant nu bet. dan voorheen te openbaren. Ghedr. 1610. *vermeerd. druk* 1610. Aan het einde.

Nieuwejaars claach-liedt over de doodt van J. Arminius enz.

Rommelcaerte ofte wat oudts ende wat nieuws, *al voor een gheldt.* Gedicht, in plano.

Onder verbetering. 't Verscheyden antwoordt uyt vele steden in Hollant, *op de vraghe van numeratio*, *het eerste A.B.C. der talkunst. Uytghegheven door Robb Robbertsz. le Canu. Met een corte verantwoordinghe teghen de leughenen van Thomas Leamer Engelsman. Tot Hoorn*, *ghedr. bij W. Andriesz*. (1612).

Onder verbeteringh. Sommighe buerpraetgens van de resolutie der Stat. v. Holl. ende Magistr. der stadt Hoorn, *allen dienende tot opbouwinghe van de ware Gheref. Kercke ende tot rust ende vreede van de vrye Vereen. Nederlanden. 't samen gheset door Robb Robbertsz. le Canu. tot Hoorn.* 1614.

Zie B r a n d t , *Hist. der Ref.* D. III, bl. 830, 831; W. M e e r m a n , *Comoedia vetus*, bl. 45; R o g g e , *Bibl. der Rem. Geschrift.* bl. 273, 274; *Nav.* D. III, bl. 228; IV, bl. 201; V, *Bijbl.* bl. 14, 33,

[Robert de Vries]

ROBERT DE VRIES, jongere zoon van B o u d e w i j n V. graaf van Vlaanderen en van A l i x , dochter van R o b e r t , koning van Frankrijk, was even moedig als heerszuchtig. Hij ondernam een kruistogt tegen de Saracenen, die hij uit een gedeelte van Spanje poogde te verdrijven en zich zelven in Gallicië een nieuw rijk te stichten. In Vlaanderen teruggekeerd, vestigde hij zijne blikken op Holland, dat, daar F l o r i s I gesneuveld was, thans door de gravinne-weduwe G e e r t r u i d van Saksen als voogdes van haren minderjarigen Zoon D i r k werd bestuurd. Bijgestaan door zijn vader, viel R o b e r t met een gewapende magt in Holland, doch werd tweemalen afgeslagen en teruggejaagd. Nu deed hij huwelijks voorslagen aan de gravin G e e r t r u i d a . Zij nam ze aan en in 1063 werd de echt te Oudenaarde voltrokken. Nu nam R o b e r t den naam van d e F r i e s aan en aanvaardde het bestuur van Holland als voogd. Na het genot van een zevenjarigen vrede onder zijn bestuur, ontstond er door den dood van zijn broeder B o u d e w i j n VI, in Vlaanderen een felle krijg. R o b e r t eischte de voogdijschap over A r n o u t , den oudsten zoon zijns broeders. Richild, A r n o u t 's moeder betwistte hem deze. Nu viel R o b e r t gewapenderhand in Vlaanderen, doch Richeld riep den bijstand van den koning van Frankrijk en den keizer van Duitschland in; voor welke vereenigde magt hij moest wijken. Ondertusschen

was Godfried met den Bult, hertog van Lotharingen, door den keizer en bisschop Willem, van Utrecht ondersteund, in Holland gevallen en reeds tot Leiden doorgedrongen, eer Robert een leger gevormd had en herwaarts kwam. Hier kwam het tot een bloedigen slag (10 Julij 1072), waarbij Robert het onderspit delfde en genoodzaakt was met vrouw en kinderen en stiefkinderen het land te verlaten en waarschijnlijk in Saksen een schuilplaats bij zijn schoonvader te zoeken. Volgens sommigen steunt het op geen gronden, dat hij in gevorderden leeftijd nog een togt naar het H. Land zou hebben ondernomen, welligt heeft men dit met zijn vroegeren togt (of met dien welken zijn zoon ondernam, verward.

In 1093 stortte hij in een veldslag tegen Thibald, graaf van Champagne, waarin hij Lodewijk den vetten, koning van Spanje bijstond, van zijn paard en werd deerlijk vertrapt. Zijn lijk werd te Utrecht begraven.

Zie, behalve de Vlaamsche en Hollandsche Chronijken; Melis Stoke, Goudhoeven, van Hemert, Wagenaar, Cevisier, Bilderdijk; Arend: Hoogstraten; Kok; Kobus en de Rivecourt: Verwoert; *Bibl. Univ.; Nouv. Biog.*, *génér. Annales de la Société d'émulation* T. V, n. 4, p. 349; Louis de Baecker, *Le tombeau de Robert le Frison*, *Comte de Flandre*. Par. (Dunkerque) 1850 8.

[I. Robertus]

ROBERTUS (I.), bisschop van Langres, en sedert 1240 bisschop van Luik, was in 1245 op het 13e algemeene concilie, het eerste algemeene concilie dat te Lyon is gehouden; in het volgend jaar 1246 stelde Robertus in zijn bisdom van Luik den plegtigen feestdag van het H. Sacrament des altaars in; welk feest tot nu toe op Witten Donderdag was gevierd geworden, waartoe hij door den raad van Jacobus Pantaleon, een artsdiaken der kerke van Luik, en, volgens sommigen, ook door een bovennatuurlijke openbaring aan eene godvreezende vrouw Juliana werd bewogen.

Deze Jacobus, in 1261 tot het pausdom verheven, heeft in 1264 dien plegtigen feestdag voor de geheele Katholieke Kerk ingesteld.

Onder Robertus werd het kapittel van St. Pieter van Cortesheim gesticht, dat weleer het begevingsregt der Kerken van Strijp en Zon (dekanaat van Eindhoven) en van Nunen (de Kanaat van Helmond) bezeten heeft. Robertus had de verordeningen, die het kapittel te onderhouden had, goedgekeurd. De kerkvoogd overleed den 10 October 1246.

Zie Butler, *Fêtes mob.* T. II, *de la Fête du S. Sacr.* C. III; *Hist. de l'Instit. de la Fête Dieu* etc. Liège 1781; C.S met, *Heijl en roemw Pers.* D. II, bl. 285-294; Kersten, *Journal hist. et litt.* T. V, p. 494; van Gils, *Cath. Mijer. Memorieb.* bl. 285; van Gils en Coppens, *N. Beschr. v.h. Bisd*, *v. 's Bosch*, bl. 53, 54.

[Robertus II]

ROBERTUS II, uit het adelijk huis van van Berghen gesproten, werd na den dood van Georgius van Oostenrijk van coadjutor, bisschop van Luik (1557). Tijdens zijn bestuur had de oprigting der nieuwe bisdommen in Nederland plaats. Het bisdom van Luik werd daarbij aanzienlijk verkleind, wijl het geheele bisdom van Namen, bijna het geheele bisdom van Roermonde, het grootste deel van het aartsbisdom van Mechelen, van het bisdom van 's Bosch, en een deel van het bisdom van Antwerpen, van het oude bisdom van Luik werden afgescheiden. Robertus deed den 11 April 1564 afstand van zijn bisdom, en overleed in het volgende jaar.

Zie van Gils t.a.p. bl. 36; van Gils en Coppens, t.a.p. bl. 70 volgg.

[Joh. Bapt. Robbertus]

ROBBERTUS (JOH. BAPT.), bisschop van Roermonde. Van van hem bestaat:
Herderlijke brief van Z.D. Hoogwaardigheid J.B.R. bisschop van het Hollandsche aandeel van het diocese van Roermont aan de Roomsch-Catholijken van hetzelve ter gelegenheid van het gebed, voor Zijne Majesteijt den Koning van Holland, 's Hage 1806.

Zie van Doorninck, *Bibl. v. Ned. anon. en pseudon.* bl. 91.

[Wouter Robbertz]

ROBBERTZ (WOUTER) bijgenaamd COSTER, is schrijver van:
De Oranje Nachtegaal door den Oranje beminnaar W.R.C. Gedrukt in de Oranje-stad daar Prins Willem vrienden had. (1785) 8.

Zie v. Doorninck. *Bibl. v. Nederl. anon. en pseudon.*, bl. 367.

[J.R. Robbertzen]

ROBBERTZEN (J.R.) van hem zijn:
Herders-zanghen en Amsterdamsche Pegasus. Waer in bij een vergadert zijn veel minnelijcke liedekens. Amst. 1627. 4.

Zie v. Doorninck, *Bibl. v. Nederl. anom. en pseudon.* bl. 367.

[M. Robinet]

ROBINET (M.) is schrijver van:
Bereiding der stroop van Arabische gom en het Jujuben-e deeg in *Schei-, Artsenymeng- en Natuurk. Bibliotheek*, 1826 D. III N. 1 bl. 26 en *Bereidingen uit Yslandsche Mos.* Ald. D. II, No. 4 bl. 239.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. et Chir. p.* 296.

[John Robinson]

ROBINSON (JOHN), in 1575 geboren, studeerde te Cambridge, en moet, voor hij tot de Brownisten overging, in de gevestigde kerk, in de omstreken van Yarmouth en Norfolk een geestelijk ambt bekleed hebben. Toen de Brownisten, in den aanvang der 17e eeuw, genoodzaakt waren hun vaderland te verlaten, vonden zij een schuilplaats in Nederland, vormden, gedurende twintig jaren bepaaldelijk te Leiden een bloeijende gemeente, begaven zich van daar naar Noord-Amerika, sticht-

ten de later zoo bloeijende Plymouth-kolonie en legden den grondslag voor den bloei van Nieuw-Engeland.

In 1607 en 1608 verlieten de bovenbedoelde vlugtelingen, langs verschillende wegen Engeland, en vereenigden zich, na het ondervinden van velerlei wederwaardigheden, te Amsterdam onder John Robinson, die het herder en leeraarsambt onder hen waarnam, en van William Brewster hun ouderling. Te Amsterdam troffen zij een ander gezelschap aan, dat zich aldaar reeds een paar jaar, onder leiding van John Smith, gevestigd had. Deze laatste echter in groote onmin met eene andere congregatie van Engelsche Separatisten, die onder Francis Johnson en Henry Ainsworth reeds in 1592 uit Londen naar Amsterdam waren overgekomen, en daar eene eigene kerk hadden gevestigd. Waarschijnlijk lag in deze twisten de oorzaak waarom Robinson en de zijnen zich in 1608 of 1609 naar Leiden begaven. Door vlijt en inspanning in verschillende handwerken en andere middelen van bestaan, welke zij, oorspronkelijk meestal landbouwers, elk voor zich hadden uitgekozen, geraakten zij hier eerlang tot een gewenschten en zelfs bloeijenden toestand, zoodat hunne gemeenschap nog telkens door nieuwe vlugtelingen uit Engeland vermeerderd werd, en hun aantal tot ongeveer 300 zielen aangroeide, terwijl hunne christelijk stille en ingetogene levenswijze, in vergelijking met die der Walen, welke zich tevens in Leiden ophielden, sterk moet hebben in het oog geloopen. Robinson bleef de ziel der vereeniging en moet een man geweest zijn, die door braafheid en vroomheid zoo wel, als door verstand, beschaving, groote geleerdheid en uitgebreide kennis van menschen en zaken heeft uitgemunt. Bijzonder ook als godgeleerde deelde hij in de toegenegenheid vooral van den hoogleeraar Polyander en van den regent van het Staten-Collegie, Festus Hommius, met welke hij meer en meer tegen Episcopius en de Arminianen partij koos. Hij woonde de lessen van Episcopius en Polyander, zonder onderscheid te maken, bij, maar sloot zich meer en meer aan den laatsten en hield later meer dan een openlijk twistgesprek met den eersten.

Reeds in 1617 was het plan bij de Brownisten te Leiden opgekomen en voorbereid om liefst in de Nieuwe wereld en onder Engelsch oppergezag eene eigene kolonie te stichten. Nadat dit plan tot rijpheid was gekomen, vierden zij te Leiden een vast- en biddag. Robinson predikte bij die gelegenheid naar aanleiding van 1 Sam. XXIII:3, 4 en toen alles tot het vertrek gereed was van Esra VIII:21, waarop vooreerst eenige jeugdige en krachtige mannen, waarvan velen nog hunne vrouwen en kinderen achterlieten, den 21 Julij 1620 Leiden verlieten. In Augustus 1623, 1629, 1630 volgden de overigen. Robinson mogt dit voorregt niet te

beurt vallen. Hij overleed den 1 Maart 1625. De hoogleeraren der Leidsche Universiteit en de predikanten der Hervormde Gemeente volgden zijn lijk naar de St. Pieters kerk (4 Maart 1625).

Hij schreef:

A Justification of Separation from the church of England, against Mr. Richard Bernard his invective, intituled: The Separatists Scheme. Bij John Robinson 1610.

Of Religious Communion, private and public. With the silencing of the clamors raised by Mr. Thomas Hetwisse against our retaining the baptism received in England, and administering of baptism unto infants. As also a survey of the Confession of facih published in certain conclusions by the remainders of mr. Smith's Company. By Joh. Robinson 1614.

Apologia justa et necessaria quorumdam Christianorum, aeque contumeliose, ac communiter dictorum Brownistarum, sive Barrowistarum. Per Johannem Robinsonum, Anglo-Leidensem, suo et Ecclesiae nomine, cui praefigitur 1619.

Dit werk werd in het jaar 1644 ook in het Engelsch vertaald en uitgegeven onder den titel:

Just and necessary Apology of certain Christians not lese contumeliosly than conmonly called Brownists or Barrowists.

A Defence of the doctrine perpounded by the Synode of Dort, against John Muston and his Associates, with the Refutations of their Answer to a writing tonching baptism. Bij John Robinson. Printed un the year 1624 4^{o}.

A Treatise of the lawfulness of hearing of the ministers in the church of England; penned by that learned and reverend divine, John Robinson, late Pastor of the English church of God at Leyden.

Printed according to the copy that was found in his study after his decease and now published for the common good. Together with a letter written by the same author (Leyden 5 April 1624) *and approved by the Church, which folleweth after this Treatise.* Anno 1624 16^{o}.

Essays, or Observations, divine and moral, collected out of Holy Scriptures, ancient and modern writers, both divine and human, as also out of the great volume of men's manners; tending to the furtherance of knowledge and virtue. By John's Robinson. The second edition London Printed for I. Bellamie. 1638 4^{o}.

Jammer dat zijne *Records* of aanteekeningen, door hem gehouden, aangaande de vlugt zijner gemeente uit Engeland, hare aankomst in Holland, en haar overgang, verblijf en bestaan te Leiden, nimmer het licht hebben gezien en na zijn dood zijn verloren gegaan.

Het was deze Robinson, die gewoond heeft in 't Peseinshofje, en ter eere van wien voor weinige jaren een gedenksteen

met toepasselijk opschrift in den muur van dat hofje naast de voorpoort, door bemiddeling zijner Noord-Amerikaansche geloofsgenooten vastgehecht werd.

Zie *Chronicles of the Pilgrim Fathers of the colony of Plymonth*, *from* 1602 *to* 1625, *Now first collected from original Records and contemporaneous Documents*, *and illustrated with Notes By Alexander Young* 1841; J H o o r n b e e k , *Summa Controvers*. (L.B. 1653) p. 751; H o r n i i , *Hist. Eccl.* p 553; Venoma, *Hist. Eccl.* T. VIII p. 354 S.; M o s h e i m , *Kerk. Gesch.* D. IX. bl. 195 vv.; S c h r ö c k , *Kges. s.d. Ref.*; Uter, B. S 42 ff, H e n k e u. V a t e r , *Algem. Geseh. d. Chr. K.* Th. IX. S. 260; C e l e b a s , *die Dissenters in England* in I l l g e n s u. N i e d n e r s , *Zeitschr. jür hist. Theolog.* 1e St. S 420 ff; *John Robinson enz.* in *Nederl. Archief* van K i s t en R o y a a r d s , D. VIII: K o k , J ö c h e r , *Ned. Spect.* 1865, N^{o}. 35.

[Henrik Robinson]

ROBINSON (HENRIK) was een ijverig voorstander der Contra-Remonstranten gemeente en tevens een der doldriftigste weerstrevers der Remonstranten. Later kwam hij tot andere gedachten, zette zich neder tot een kalm en onpartijdig onderzoek der twistpunten tusschen A r m i n i u s en G o m a r u s , en begon mingunstig over den laatsten en gematigder over den eersten te denken. Bij beiden vond hij een mengsel van waarheid en dwalingen. Hij vormde zelf een zamenstel van godgeleerdheid, waarin hij den middelweg tusschen de twee uitersten trachtte te houden. Zijn navolgers noemde zich na hem Robinsonianen.

Zie H o f f m a n n , *Lexic. Univ.* i.v. K o k , K i s t en R o y a e r s , [1] i. D. VIII, bl. 372.

[R. Robinson]

ROBINSON (R.) is schrijver van *Christus alles en in allen.* Amst. 1668 4^{o}.

Zie A r r e n b e r g , *Naaml.* bl. 441.

[C. Robyn]

ROBYN (C.)
schreef:
Neerlands Jammerstaat, *beschouwt in 's Lands hooggaande aanhoudende en hemeltergende zonden met de daaropgevolgde en nog steeds toenemende zoo drukkende als dreigende oordeelen*, *waarby Nieuw-jaars Zegenwensch*, *gedaan aan Haar Hoog Moog aan de Agtbaare Regeerders der Steden*, *Dorpen en aan alle leeraaren en aan getrouwe onderdaanen*. Gouda 1746 4^{o}.

[E. Robijn]

ROBIJN (E.), dichter uit de 18 eeuw, wiens poëzy men vindt in *Dichtkundig Praaltoneel*.

Zie v a n d e r A a , *N.B.A.C. Woordenb.*

[Joost van Robijs]

ROBIJS (JOOST VAN), voornaam lakenfabrikant te Haarlem, in de eerste helft der 17 eeuw, kreeg verschil met de stadsregeering over het weigeren om den post van Diaken bij de

Nederduitsche gemeente, waartoe hij geroepen was. Ten gevolge daarvan verliet hij, op last der regeering, de stad, en begaf zich met bijna al zijn werkvolk naar Abbeville, zette zich daar met toestemming van den koning van Frankrijk neder, dreef daar zijn bloeijende fabrijk en alzoo werd Haarlem van een aanzienlijke bron van welvaart beroofd.

Zie de Koning, *Tafereel der stad Haarlem.* D. V, bl. 225; *Nav.*, D. IX. bl. 131, 260.

[Casper de Robles]

ROBLES (CASPER DE), Heer van Billy, werd in 1527 te Robles, een Portugeesch dorp, geboren, en was de zoogbroeder van Philips van Spanje. Deze omstandigheid bragt hem waarschijnlijk aan het hof te Madrid in kennis met vele aanzienlijke personen en baande hem den weg tot aanzienlijke ambten en waardigheden, zoowel in het staats- als in het krijgswezen. Volgens van Meteren, was hij langen tijd ‘jongen van den Prins van Oranje’, diende in de oorlogen tusschen Spanje en Frankrijk, en overwon, schoon klein van persoon, een kloeken Franschman. Het eerst ontmoeten wij hem in 1567, toen hij als kapitein en gouverneur van Philippeville het beleg van Valenciennes bijwoonde. Kort daarop werd hij door de Gouvernante Margaretha naar Spanje gezonden, om den koning het zenden van meerdere spaansche troepen dringend af te raden, en bragt hij het antwoord des Konings waarin deze beloofde nog dien zomer herwaarts te komen, om orde op zaken te stellen, terug. Na het vertrek van de Landvoogdes, trad hij in dienst van Alva In 1568 deelde hij niet in de nederlaag van Heiligerlee, maar wel in Alva's overwinning te Jemmingen. Door dezen zag hij zich in 1569 als Kolonel over zes vaandels waalsche soldaten de bescherming toevertrouwd van Groningen, welke stad hij met een forsch kasteel versterkte. Gestrenge bevelen toch waren hem ter uitvoering opgedragen. Dat hij anders menschlievend van aard was, bleek in den volgenden jare bij den geweldigen Allerheiligenvloed. ‘Dat de overste Robles,’ schreef Hooft, ‘daarbij treffelijke proeven gaf van Portugeesche trouwhartigheid, door niet alleen de bevelhebbers van zijn regement en alle schuitenvoerders, die zich vinden lieten, uit te zenden, om de lieden, op daken en in boomen zittende, uit den nood te redden, maar zelfs onwilligen daartoe te dwingen, zonder zijn eigen persoon of eenigen arbeid te sparen. Ja, hij bragt te Brussel te weeg dat de soldij zijner knechten van dáár bezorgd en zijne landvoogdij een rond jaar van schatting verschoond werd, als genoeg belast met de herstelling van hare dijken, dammen en sluizen. Alhetwelk hem, die te voren niet wel met de inboorlingen stond, grootelijks gezien en gewild maakte,

zoodat de sporen dezer genegenheid tot nog tot door den tijd niet zijn uitgewischt.'

Terwijl de beide stadhouders, die Aremberg opvolgden, zelden in Friesland kwamen, maar meest in Overijssel en Gelderland vertoefden, stond Robles hier alléén en op een moeijelijken post, en had het veel in, om, met eene geringe krijgsmagt en gebrek aan geld en krijgsbehoeften, het gezag des Konings te bewaren, de bevelen van Alva op te volgen en de ingezetenen niet te verbitteren door daden van geweld en wreedheid, die elders de Spaansche wapenen zoo zeer bezoedelden. Nog moeijelijker werd die taak, toen hij in April 1572 tot Luitenant Stadhouder van Gilles van Barlaimont benoemd was en de Hollandsche steden den Prins toevielen, de Watergeuzen de zeesteden bestookten, Graaf Joost van Schouwenburg reeds benoemd was tot stadhouder van Friesland en met Diederik van Bronckhorst poging deed om dit gewest voor den prins te winnen. Nadat verscheidene steden en edelen dezen waren toegegevallen, kon Robles zich alleen door de uiterste krachtsinspanning en geweld staande houden. Naauwelijks was Dokkum herwonnen en de bloedige woede zijner soldaten door zijne goedertierenheid bedwongen, of hij trok met zijne Friezen en Walen de 6000 man Nassausche troepen, die zich bij Stavoren verschanst hadden, tegen, en overwon hen met list en geweld. Weldra gaven zich de steden Bolsward, Sneek en Franeker over en nam Schouwenburg de vlucht. Zoo groot was het vertrouwen dat Alva in zijne dapperheid stelde, dat hij hem in Jan. 1573 naar het beleg in Haarlem ontbood, waarbij hij in Mei van het volgend jaar gewond werd, en eerst in Augustus verlof ontving om naar Leeuwarden, waar hij luisterijk werd ingehaald, terug te keeren.

Nu waagde hij zich op de Zuiderzee, en, in weerwil Duco van Martena het Flie bewaarde, veroverde hij met drie galeijen en zeven schuiten zeven schepen, die met 300 last rogge uit de Oostzee kwamen. Zelfs deed hij pogingen om Enkhuizen en Medemblik te herwinnen, terwijl hij het eiland Flie land bemagtigde. Als belooning voor zooveel goed werd nog in hetzelfde jaar de hem lang onthoudene bevordering tot stadhouder en kapitein-generaal over Friesland, Groningen en Drenthe zijn deel; reeds vroeger was hij benoemd tot Ridder der orde van St. Jacobus.

Niet alleen bestreed hij met dapperheid en voordeel zoowel te land als te water 's Konings vijanden, maar hij herstelde de zeedijken, door het laten graven van een kanaal tusschen het Bergumermeer en de Lauwers, dat nog zijn naam draagt, en bragt ook eene betere gemeenschap met Groningen tot stand. Bij het verkeeren van den kans, ten gevolge der Gentsche bevrediging in de komst van der Staten zendeling Stella te Gro-

ningen, in 1576, werd hij niet alleen door de zijnen verlaten, maar met zijn zoon, schoonzoon en kapiteinen door eigene muitende soldaten gevange genomen, van daar naar Leeuwarden op het blokhuis vervoerd; eerst in Maart 1577 werd hij, op bevel van den Raad van State ontslagen en naar Brabant gevoerd.

Vruchteloos deed hij nog een poging tot herstel van zijn gezag. Omtrent zijn volgend lot is ons alleen bokend, dat hij zich met den wakkeren Zeeuwschen landvoogd Mondragon bij Don Jan van Oostenrijk vervoegde, op het kasteel te Namen en daarna te Luxemburg; dat hij in 1578 in den slag van Gembloux eene afdeeling ruiterij kommandeerde, en na de overgave van Leuven belast werd met eene zending naar Spanje; dat hij, na zijn terugkomst Gouverneur werd van het kasteel van Limburg, en eindelijk, dat hij in 1585, dienende onder Parma, in het beleg van Antwerpen ongelukkig om het leven kwam, daar hij bij de bekende uitbarsting tot vernieling van de brug over de Schelde tegen een paal verpletterd werd. Volgens van Meteren huwde hij ‘een schoone rijcke dochter in Walslandt, de welcke hem toe-bracht sommige Heerlijckheden, als Belly, Malepert en andere.’

Getrokken uit W. Eekhoff, *Voorlezing over het leven en de verdiensten van Caspar van Robles*, *enz.*, *en de lotgevallen van de voor hem opgerigte gedenkzuil*, *op den Zeedijk nabij Harlingen*, *in de Vrye Fries.* D. IX, bl. 24 volgg.

Zie verder J. Caroli *de rebus Billaei in Frisia gestis commentariorum libri IV*, *ad Catholicum Hispan. Regem Philippum Austr.* 1731 en 1751; (Te Water, *Verbond der Edelen* D. IV, bl. 361); *Memorien van den Gedenkw. dingen*, *van Reinico Fresinga*. van Franeker. Burgem. v. Deventer, gebruikt door van Meteren. *Hist. d. Ned.* Amst. 1647 in fol. 112 in Fresinga en Dumbar, *Anal.* D. III, bl. 10 enz.; Strada, *de bello Belgico*, Rom. 1600, T. I, p. 261, 331 enz.; Hooft, *N. Hist.* bl. 275, 326; *de Kronijken van* Winsemius; Schotanus; Foeke Sjoerds. *Alg. Beschrijv. v. Friesl.*; Winsemius, *Histor. ab excessu Caroli V*, *sive Rer. sub Philippi II*, *per Frisiam gestar. Libri*; Hoynck van Papendrecht, *Anal. Belg.* T. II, p. 421, 428, 455, 552, 613, 645, 668, 687, 700, 721, 725, 749, 760, 766, 789, 797, 810, 812, 821, 827, 835, 838, 861. T. II, p. 2; (J.B. de Tassis, *de Tumultu Belg.*) p. 211, 212, 261, 272, 283, 294, 296, 303, 321, 471. T.T. p. 11 (Index); Viglii, *Epist. ad J. Hopperum*, *ed. S.A. Gabbema Leov.* 1661. Markies van Astorga, *Lev. v.d. Hertog van Alba*, D. II, bl. 267; M. Gachard, *Corresp. du Duc. d'Albe sur l'invasion du Comte Louis de Nassau en Frise en* 1560 p. 116, 135, 137, 139, enz.; Kervyn de Volkaersbeke, et J. Diegerick, *Documens hist. inéd. conc. les troubles des Pays-Bas*, 1577-1514, 3e leer. p. 412, *Vrije Fries* VIII dl. 4e st. bl. 398; Mr. H.O. Feith, *Register op het Archief van Gron.*, D. II, bl. 290 env.; Dez. *Dagboek* of *Aanteekeningen van Dr. Georgius Westendorp* (1566-1578) in *Vrije Fries* D. VII, bl. 41; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI, bl. 280, 310, 324, 369, 447, 473; VII, bl. 75, 98, 126, 127, 165; Cerisior; Bilderdijk; v.d. Vynckt;

Arend; Bor, *Ned. Oorl.* D. I, bl. 97, 128; Outhof, *Verh. van alle Wateavloeden* bl. 514, 535; Gabbema, *Verh. v. Leeuw.* bl 534; *Tegenw. staat van Stad en Lande*, D. I, bl. 386-428; *Vriesch Charterboek*, D. II, bl. 628, 876, D. III, bl. 1082, 1109, 1117; van der Aa, *Aardr. Woordenb.* D. V, bl. 177; Eekhoff, *Gesch. v. Friesl.* bl 184, Mr. J. Minnema Buma, *Bijdr. tot de Geschied. van het Dijkregt der Vijf deelen*, bl. 95. 227; *Eenige bijzonderheden uit de Levensgesch. v.C. Robles*, *in Friesche Volks-Almanak* 1841 bl. 2; Scheltema *Staatk. Nederl*; Amersfoordt en Evertsz, *Verh. v.d. Verrigt. der Jesuiten in Friesl.* bl, 17 223; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Verwoert.

[M. Robijn]

ROBIJN (M.), tooneeldichter uit de 2e helft der 18e eeuw, gaf met A. Spatsier in het licht:

Deugd én Minerva; Vreugdespel ter geleg. van het geslooten Vreeverbond tusschen de Koninginne van Hongaryen en den Keurvorst van Beieren. Amst. 1774.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 197.

[W. Robijn]

ROBIJN (W.), tooneeldichter uit het midden der 17e eeuw, is schrijver van:

Ferdinandt en Oratyn of 't Tooneel der Dwaesheyt, *tnp. gesp. op d' Amsterd. Schouwb.* Amst. 1647. kl. 8°.

Zie Witsen Geysbeek; Verwoert, *Cat. van Ned. Letterk.* t.a.p.

[de ridder de la Roche Gerault]

ROCHE GERAULT (de ridder DE LA) vestigde zich in 1754 te Amsterdam. Het gerucht liep dat hij te Rouaan een moord had gepleegd. In hetzelfde jaar liet hij te Amsterdam drukken: *La voix des Persecutés*, *Cantate précedé d'un discours aux protecteurs de Ste Innocence*, dat zoo vele ‘injurieuse reflectiën’ bevatte op den koning van Frankrijk en zijne regering, dat het den 15 September 1753 te Parijs door beulshanden verbrand werd. De schrijver werd, op verzoek van den Franschen ambassadeur, in hechtenis genomen, en over Rotterdam naar Frankrijk gevoerd, om aldaar te regt te staan.

Zie *Nav.* D. X. bl. 5.

[Alain de la Roche]

ROCHE (ALAIN DE LA). Zie RUPE (ALANUS DE)

[Charles de Rochefort]

ROCHEFORT (CHARLES DE) werd in 1605 geboren, vertrok als proponent naar Amerika, waar hij predikant werd. Na het vertrek van Nicolaas de la Bassecourt naar Amsterdam, volgde hij hem in 1650 als predikant te Vlissingen op. In 1653 vertrok hij van daar naar Rotterdam, waar hij in 1682 emeritus werd. Hij

was een godvruchtig man en schrijver van eene *Histoire naturelle et morale des Iles Antilles*. Rott. 1658, 1665.

Zijne afbeelding, door B. V a i l l a n t geschilderd, ziet het licht. Zijn zoontje legde in 1661 den eersten steen van de

verbouwde Fransche kerk te Rotterdam.
Hij gaf ook iets uit over de natuurbeschouwing van Nieuw-Nederland.

Zie V r o l i j k h e r t , *Vliss. Kerh.* bl. 133; v. H a r d e r w i j k , *Predd. te Rotterdam.* bl. 125; G l a s i u s , *Godgel. Ned.* B r u n e t , *Manuel du libr.* T. IV. p. 1577; E b e r t , *Lex.* n^{o}. 9782.

[J. Rochefort]

ROCHEFORT (J.), tooneelschrijver uit den aanvang der 19e eeuw.
Men heeft van hem:
Apollo hersteld op den Parnassus, *Anacreontisch ballet pantomine.* Amst. 1802.
Isabelle en Don Ferdinand, *of het Indisch Feest; groot ballet pantomine.* Ald 1802.
Telemachus op het eiland van Calipso. Ald. 1803.
De Fontyn van de Liefde en die van den Staet, *of de Minnarijen van Mirtel en Silvia; Arcadisch ballet* Ald. 1803.
De Vergoding der Bevalligheden, *of Bacchus en Venus.* Ald. 1804.
Alle in prosa met zang; en de beide laatstgen. Nederd. en Fransch. 4 st kl. 8^{o}.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 181.

[G.J.J. Rochell]

ROCHELL (G.J.J.) geboren 26 Junij 1791, Majoor 16 Augustus 1829, Luitenant Kolonel 4 Mei 1840, Kolonel 24 October 1843, Generaal-Majoor en gepensioneerd 5 Maart 1852. Hij maakte zich verdienstelijk als krijgsman, woonde den slag van Waterloo bij, nam deel aan de tiendaagschen veldtogt, aan de verdediging van de citadel van Antwerpen, en deelde in de krijgsgevangenschap te St. Omer. Hij woonde als gepensioneerd generaal-majoor te Amsterdam en overleed te Keulen, waar hij zich tot herstel zijner gezondheid bevond, den 9 Junij 1871. Hij was Ridder der militaire Willemsorde. van den Nederlandschen Leeuw, en Commandeur van de Eikenkroon.

Zie B o s s c h a , *Ned. Heldendagen te Land* D III, bl. 755; *Haarl. Cour.* 20 Junij 1870. *Naaml. gepens. offcieren* 1869.

[Pieter de la Roque]

ROQUE (PIETER DE LA) luitenant-generaal, voerde in 1747 het bevel over Staats-Vlaanderen, dat hij den 10 Mei lafhartig aan de Franschen overgaf.
Hij moest dit met levenslange gevangenis boeten.

Zie B o s s c h a , *Neêrl. Heldendaden te Land.* D. II, bl. 608.

[Godefridus van Rode]

RODE (GODEFRIDUS VAN), te St. Oederode geboren, was priester, en heeft zoo men gist omtrent 1450, een levensverhaal van de H. Oda opgesteld, dat in het Raadklooster bij Brussel in Sonienbosch, in handschrift is bewaard geweest. Hij komt in eene akte der schepenen van 's Bosch van den 17 Mei 1431 voor.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 294; Foppens, *Bibl. Belg* T. I, p. 374; van Gebr. en Coppens, *N. Beschr. van 's Bosch*, D. III, bl. 243; van Gils, *Bisdom van 's Bosch van 's Bosch*, bl. 448; Verwoert.

[Johannes Rochus]

ROCHUS, ROUCKES, ROUCCIUS, REUCONIS (JOHANNES), te Sneek geboren (SNECANUS), een der eerste Hervormde leeraren in ons Vaderland. Hij werd in 1573 predikant te Cillershoek in 1574 te Geertruidenberg te leen gevraagd, in 1576 voor onbepaalden tijd te Dordrecht beroepen. Na een beroep te hebben afgeslagen, werd hij predikant te Ridderkerk, vertrok in 1580, bij leening naar Sneek, werd aldaar vast predikant en diende er met Bogerman tot 1599, toen hij emeritus en waarschijnlijk door zijn zoon Johannes opgevolgd werd.

Volgens Vriemoet overleed hij in 1603.

Zie Soermans, *Kerk. Reg.* bl. 5; Nuyssenberg, *Beschr. van Geertruidenberg*, bl. 190, 191; Greydanus, *Pred. in de Classis van Franeker.* bl. Ib6; Columba en Dreas, *Predd. in de Classis van Dokkum*, bl. 30; Reinalda, p. 42; Vriemoet, *Alh. Fris.* p. 270; Schotel, *Kerk. Dordr.* D I. bl. 124. D. II. bl, 757.

[H. Rochussen]

ROCHUSSEN (H.), te Rotterdam, paarde aan uitgebreide kunst en historiekennis, mildheid van beginsels. Hij bezat een schoone collectie middeneeuwsche oudheden, eene uitgebreide collectie schrijvers over kunst en geschiedenis, en eene aanzienlijke verzameling van schilderijen, portretten en prenten Hij zelf vervaardigde smaakvolle teekeningen naar eigen ordonnantie. Immerzeel gist dat de vignetten voorkomende in Tollens' *Liedjes van Claudius*, naar zijne composities zijn gevestigd.

Hij overleed in 1852. Zijn beide zonen Henri en Charles zijn als beoefenaars der schilder- en teekenkunst beroemd.

Zie Immerzeel; Kramm,

[Jan Jacob Rochussen]

ROCHUSSEN (JAN JACOB), den 23 October 1797 te Etten in Noord-Brabant geboren,[1] begon zijne langdurige loopbaan te Amsterdam, waar hij tijdens het herstel van Neêrlands onafhankelijkheid in 1813, door den souvereinen vorst tot controleur der belastingen werd aangesteld. Nadat hij in 1815, op de roepstem der vaderlandsliefde, als vrijwillig jager te paard den veldtogt had mede gemaakt, die Europa's vrede voor een geruimen tijd bevestigde, keerde hij tot zijne ambtskring terug en wisselde daarin van woonplaats,

(1) Zijn vader was eerst secretaris te Etten, in 1804 lid van het departementaal bestuur en van den raad van finantiën te 's Bosch, onder den minister Gogel, eerste chef van devisie aan het ministerie van finantiën. Volgens *de Tijd*, 1845, bl. 133, was hij ook dichter.

daar hij zijn verblijf moest vestigen nu te 's Bosch, daarna te Rotterdam en te Delfshaven, tot dat hij in 1819 meer bepaaldelijk weder als controleur te Amsterdam werd aangesteld. Tot in 1825 bleef hij die betrekking vervullen en legde daar de grootste werkzaamheid aan den dag en een zucht naar kennis, waaraan hij vooral mogt voldoen daar hij zijn jaarlijkschen verloftijd dienstbaar maakte, om in de onderscheidene gewesten des lands of in den vreemde zich met al die vakken meer gemeenzaam te maken, die voor den staathuishoudkundigen en onderzoekenden ambtenaar van financiën onmisbaar zijn: de bronnen van Neêrlands handelsbloei, gelijk de behoeften van nijverheid en landbouw, kwamen daarbij het eerst in aan merking. De vruchten van zijn onderzoek werden door hem in 1823 ten papiere gesteld en kwamen onder de oogen van koning Willem I, die daarover zoo tevreden was, dat de jeugdige schrijver twee jaren later tot secretaris der kamer van koophandel en fabrieken te Amsterdam werd benoemd, - de eerste stap tot eene hoogere loopbaan. Deze ontsloot zich nog meer, daar het R o c h u s s e n was die bij de nieuwe handelsbeweging in de beide halfronden, het stelsel van entrepozering aanraadde. De koning keurde dat stelsel goed, dat, hoe ook aanvankelijk bestreden, werd ingevoerd, vooral nadat R o c h u s s e n , ten gevolge van eene reis naar Engeland, al de voordeelen daarvan had in het licht geplaatst, en daarbij de voorlichting en goedkeuring van Falck had mogen verwerven. Zoo mogt Neêrlands hoofdstad reeds in 1830 op een entrepôt roemen (waarvan R. de eerste direkteur was), dat den lof des vreemdelings wegdroeg en dat in de omstandigheden van de feitelijke scheiding van België, van dubbel nut bleek te zijn. Onder de leiding van den ontwerper werd dat groote werk gaandeweg uitgebreid, zoomede de havenkom uitgediept, ten einde aan de koopvaardijschepen de gelegenheid te geven door het Noord-hollandsch kanaal tot Amsterdam op te komen. Dat de maatregel later niet meer geheel voldoen kon, was het gevolg van de veranderde strekking des handels, t.w. het bouwen van schepen van meerderen diepgang. Nieuwe behoeften, nieuwe eischen, en deze leidden tot den aanleg van de werken, die de hoofdstad een snellere en ruimere gemeenschap met de zee moeten openen. Toch komt R o c h u s s e n de eere toe dat hij, in zijn tijd naar de toenmalige behoeften, den grooten stap ter verbetering gedaan heeft.

Zijne handels- en financiële kennis deden hem meermalen raadplegen, en toen de hoog begaafde O p d e n H o o f f in 1834 in een andere betrekking naar 's Hage vertrok, volgde R o c h u s s e n hem als lid der kommissie voor de Rijn-

vaart op. Naast de bevordering van die vaart was R. er al vroeg op uit Nederland in de voordeelen van de gemeenschsp der spoorwegen te doen deelen, waarin hij in den beginne ook veel tegenkanting ondervond. Reeds in 1834 behoorde hij tot eene kommissie, die den aanleg van eene spoorbaan tusschen Amsterdam en Keulen beoogde, en twee jaren later nam hij een zeer werkzaam aandeel aan de kommissie, door den koning bijeengeroepen onder leiding van Falck ten einde over de spoorwegen in verband tot de belangen van Nederland, een verslag uit te brengen. Hij was de aangewezen man, die van 1837 tot 1840 in de destijds zoo moeielijke handelsbetrekkingen over de handelsverdragen met het duitsche tolverbond en met Frankrijk onderhandelde; hij wist de verdragen tot stand te brengen. Zelfs was hij in 1839 benoemd als voorzitter der kommissie te Antwerpen, die zich met de uitvoering van het verdrag van Londen had bezig te houden, doch hij meende voor die onderscheiding te moeten bedanken.

Was de heer R reeds een tiental jaren vroeger met de ridderorde van den Nederlandschen Leeuw begiftigd, hij verwierf zich bij de sluiting van het verdrag met Frankrijk (waarbij o.a. de Rijn voor den vervoer van koloniale waren in Frankrijk geopend werd), met de bijzondere genegenheid van koning Lodewijk Philips, het Legioen van Eer. Hij mogt ook vele andere vreemde orden erlangen.

De nieuwe regelingen, vooral het herstel der geldmiddelen in Nederland, deden op hem het oog vallen als minister van financiën, tot welke hooge betrekking hij den 1 Augustus 1840 geroepen werd. Onder de meest uitkomende punten der loopbaan van dezen staatsman behoort zijn bewind over de geldmiddelen, dat hij niet aanvaardde dan onder voorwaarde, dat het amortisatie-syndikaat zou worden afgeschaft, de staat van 's lands financiën geheel zou worden blootgelegd, en dat de eerste grondslag ter verbetering zou zijn de vervroegde overgang der uitgestelde en werkelijke schuld. Men voege bij die maatregelen de vereffening der geldelijke vraagstukken met België, en de nieuwe regeling der algemeene rekenkamer in verband met de in 1840 aangenomen regeringsbeginselen. Nog uitgestrekter ontwerpen had de minister beraamd: zijn konversieplan, dat echter na een hevigen strijd in Junij 1843 met eene zeer geringe meerderheid door de Tweede Kamer werd afgestemd. Daar hij bij zijne overtuiging nopens zijn ontwerp bleef, en dat niet meende te mogen noch te moeten wijzigen, diende hij liever zijn ontslag in en gaf daarvan met treffende woorden ook aan de Ka-

mer kennis. Ook in 1848 had R. van zijne bekwaamheid als diplomaat blijk gegeven door de regeling der zaken van Luxemburg; - na zijn ontslag als minister van financiën werd hij tot gezant in Belgie benoemd, waar hij Falck had te vervangen. Zonder dat hij dezen zoowel in Nederland als in Belgiê hooggevierden staatsman kon doen vergeten, wist hij mede aan beide zijden ruimschoots de genegenheid te verwerven in een nog altijd moeijelijken tijd van vereffening van zaken en wegwissching van veten. Van Julij 1843 tot Februarij 1845 vervulde hij den post van gezant te Brussel, en vleijend waren de betuigingen van leedwezen over zijn vertrek. Koning Willem II had hem echter tot nog hooger werkkring geroepen: de heer R o c h u s s e n werd benoemd tot gouv.-generaal van Ned. Indië. Van 28 Sept. 1845 tot in 1851 vervulde hij die gewigtige betrekking, gedurende welke hij vele moeijelijkheden had te boven te komen, verbonden zoowel aan innerliijke regelingen, aan uitbreiding van den aanplant van verscheidene producten, aan de invoering van de nieuwe wetgeving, als aan krijgsondernemingen tot handhaving van 's lands gezag. De gewezen landvoogd heeft, na zijn terugkeer, zijne handelingen en maatregelen als zoodanig in een daartoe opzettelijk bestemd geschrift geschetst. Na zijn terugkomst in het vaderland, deed de werkzame staatsman verscheiden reizen bniten 's lands, ook om van zware huisselijke rampen te bekomen (hij was voor de tweede maal weduwnaar). In 1856 zag men hem het openbare leven weder intreden. Hij werd van wege het distrikt Alkmaar ter Tweede Kamer afgevaardigd en kenmerkte zich door menige beschouwing over financiële en koloniale vraagstukken, gelijk door zijn voorstel tot onderzoek van het misbruik van sterken drank. In 1857 zijn ontslag genomen hebbende als volksvertegenwoordiger, legde hij toen weder veel werkzaamheid aan den dag in de kommissie nopens de kolonisatie in Indië. Een jaar later werd hij met de zamenstelling van een nieuw ministerie belast, en bleef hij tot 1860 het beleid van de koloniën behouden. Ook nu trad hij liever af, na een votum van de Tweede Kamer, dan zijne overtuiging op te offeren.

Hoogst vleijend was voor hem de onderscheiding, hem door Z.M. den koning bij zijn aftreden voor zijne vele en langdurige diensten den lande bewezen. Hem werd bij een merkwaardig schrijven het Grootkruis met brillanten der orde van den Nederl. Leeuw toegekend.

In 1869 viel hem de eer te beurt als afgevaardigde ter Tweede Kamer uit Amsterdam te worden verkozen; en geene gelegenheid liet hij in of buiten de Kamer voorbijgaan om zijne meening over vraagstukken van kolonialen

aard en op ander gebied kenbaar te maken; meeningen, hier gedeeld, daar bestreden, maar die toch altijd van degelijk onderzoek getuigden, en geuit werden in den fijn wellevenden toon in op de duidelijke wijs R o c h u s s e n eigen. Hij overleed te 's Hage den 22 Januarij 1871.

Zie *Amst*, *Cour.* 1871 N^{o}. 20; *Onze Eeuw*, 1871 bl. 116; *Tijdschr. voor Nederl. Indie 7*e *Jaarg.* 3e D. bl. 461 volgg; M u l l e r , *Cat. v. Portr.*

[Izaac Rochussen]

ROCHUSSEN, (IZAAC), Middelburgsche Kaperkapitein maakte zich na een scherp gevecht bij de Sorles, den 7 Julij 1672 meester van het kostbare Engelsche Oost-Indische retourschip *de Gouden Valk*, dat anderhalve ton gouds waardig geschat en door hem, na vele gevaren te Amsterdam behouden binnengebragt werd. Sedert zette hij zich als koopman te Vlissingen neder, en werd een der grootste reeders van dien tijd.

Zie J.C. d e J o n g e , *Neêrl. Zeew.* D. III a bl. 179, IV a. bl 293.

[J. Roquette]

ROQUETTE (J.), arts te Haarlem, mitsgaders Anat. Chir. et Artis obstetric. Lector, werd in 1791 tot hoogleeraar in de Anatomie, chirurgie en vroedkunde te Harderwijk beroepen, en bedankte.

Zie B o u m a n , *Gesch. d. Geld. Hooges.* D. II, bl. 502, 503; M u l l e r , *Cat. v. Portr.*

[Jan van Rode]

RODE (JAN VAN). Volgens een handschrift der *Somme le Roy. Of des Conincx Somme*, *ende leest hoe men de sonden biechten ende beteren sal*, is de vertaling er van uit het Fransch van J a n v a n R o d e . Dat handschrift was voormaals een bezit van I s a a c L e L o n g en is thans in de Bibliotheek van den baron v a n W e s t r e e n e n v a n T i e l l a n d t berustende; waarin buitendien het een en ander gevonden wordt met de toenmalige gevoelens der geestelijkheid strijdende, dat in de gedrukte uitgaven weggelaten is,

Volgens de uitgaven zelve is de vertaler J a n v a n B r e d e r o d e , b.v. volgens die te Delft 1478, 24 April kl. 4^{o}.

Zie L e L o n g , *Boekz.* bl. 223-227; V i s s e r , *Naaml.* bl. 7 (bl. 251 der fransche vertaling); P a n z e r , *Ann. Typ.* T. I. p. 270 No. 2; v a n W i j n *Hist. Avondst.* 2e stuk bl. 52 *Bibl. Roveriana* 4^{o}. No. 59; E b e r t *Bibl. Lex.* No. 19579; *Chronyk v.h. Hist. Genoots*, D. II, bl. 9. *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II, bl. 178 179.

[Hendrik Rode of Rhode]

RODE of RHODE (HENDRIK), een man van buitengewone geleerdheid, die zich jegens de zaak der Hervorming zoo in Nederland als in Oost-Friesland zeer verdienstelijk maakte. Als overste van het H i e r o n y m u s huis

te Utrecht, was hij zeer gezien bij bisschop Philips van Bourgondië. Vroeg met de gevoelens der Hervormers bekend, geworden, omhelsde hij die, en telde den beroemden martelaar Johannes Pistorius onder zijn leerlingen. Het was aan hem, en aan Georgius Saganus of Sylvanus dat de raadsher Hoen (Hönius), een ijverig voorstander der nieuwe leer, de taak opdroeg om Luther over een geschrift, in de nalatenschap van Jacobus Hoek, deken te Naaldwijk, gevonden, te raadplegen. Dit geschrift, volgens sommigen van Wessel Gansfort, volgens anderen van nog vroeger dagteekening afkomstig, handelde over het Avondmaal (*de Coena*) en uitte daaromtrent dezelfde meening die Zwingli later omhelsde. Rode vertrok met een brief van Hoen, waarin de inhoud der verhandeling werd uiteengezet, eerst naar Luther, en toen deze zich met die leer niet kon vereenigen, naar Zwingli. Deze nam haar over en daarom kan met volle regt beweerd werden dat het Zwingliaansche Avondmaalsbegrip van Nederlandschen oorsprong is. De brief van Hoen is in 1523 door Zwingli uitgegeven en overgedrukt in de *Monum.*, achter Gerdes, *Hist. Ref.* T. I, p. 231, seqq. en in het Hollandsch bij Trigland, bl. 125 volg. Vermoedelijk had de reis van Rode in 1520 plaats. In 1525 vinden wij hem onder de overzetters van het Nieuwe Testament te Amsterdam in 8°. uitgegeven, vermeld. Zijne belangstelling in de Evangelische waarheid berokkende hem vele vijanden en dwong hem eindelijk in Oost-Friesland de wijk te nemen. Hier werd hij in 1527 predikant te Norden. Van daar vertrek hij in 1530 naar Wolthuizen nabij Emden, waar hij weinige maanden later zacht en vroom overleed. ‘Rode was, schrijf Glasius, een geleerd, zachtmoedig en verdraagzaam theologant in de Zwingliaansche rigting. Daarom was hij dan ook minder gezien bij de navolgers van Luther, die andersdenkenden met strengheid en hardheid belegenden. Zelf waren er onder deze, die gedacht hebben dat hij in ongenade zou gevallen zijn bij Enno van Oost-Friesland, en die hem een veel noodlottiger uiteinde toeschrijven, dan zijne tijdgenooten ons berigten.

Zie Le Long, *Boekz. der Ned. Bijbels*, bl. 523; U. Emmius, *Rer. Frinac. Hist.* p 848; M. Schoockii, *de Bonis Eecles.* p. 488; Brandt, *Hist. d. Ref.* D. II, bl. 92; E. Meinders, *Oostfr. kerk. Gesch* D. I, bl. 28. D. II, bl. 367; Ullmann, *Reform. vor die Reform.* Th. II. S. 560 ff; N.C. Kist, en Royaards, *Ned. Archief*, D. II, bl. 114 volgg.; Glasius en H.M.C. van Oosterzee, *Galery van Ned. Geloofshelden.* bl. 71 verv. Delprat, *over de Broederschap van Groete*, bl. 129, 130.

[Godfried Rode of Roode]

RODE of ROODE (GODFRIED), in 1752 te 's Hage geboren vervaardigde aldaar zeer goed gelijkende portretten in crayon en email en schilderde in miniatuur. Zijn leermeesters waren de landschapschilder J.J. Schaegh, en de portretschilder Hurten. In 1793 was hij nog werkzaam bij de Academie.

Zie K r a m m .

[Niels of Nielis Rode of Roode]

RODE of ROODE (NIELS of NIELIS), in 1742 of 1743 te Kopenhagen geboren, vertrok naar 's Hage, waar hij leerling werd van den portretschilder J.G. Z i e s e n i s . Hij schilderde welgelijkende portretten, zoo te 's Hage als te Leiden, waar hij zich ter woon vestigde, en in 1794 overleed. Vroeger bevond zich te 's Hage op het *Theatrum anatomicum*, een kapitaal stuk van zijne hand. Het bevat 7 personen ten voete uit, en stelt voor dat de professor kennis geeft aan deken en hoofdmannen van het chirurgijnsgild, een geschenk ontvangen te hebben, hetgeen door den deken beantwoord en door den hoofdman-secretaris aangeteckend wordt.

Zie K r a m m .

[Anna Rodenburgh]

RODENBURGH (ANNA), dichteres uit de eerste helft der 17e eeuw.
Menheeft van haar:
Trouwen Batavier, *treur- blij- eynde spel.* Amst. (1617).

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I, bl 182.

[Theodorus Rodenburgh]

RODENBURGH (THEODORUS), te Amsterdam uit een aanzienlijk Amsterdamsch geslacht, dat reeds sedert 1240 in de regering was en ook den naam van B e t h voerde, gesproten. Zijne moeder was E l i s a b e t h S p i e g e l , dochter van H e n r i k S p i e g e l . Hij bekleedde hooge waardigheden, en was ridder van de orde van den huize van Bourgondië, raad, gewoon gezant van den hertog van Holstein, resident der Hanzesteden van Duitschland, agent van de Republiek Hamburg, bij den prins kardinaal-infant van Spanje te Brussel. Hij was een vruchtbaar dichter en vervaardigde een tal van tooneelspelen, die te Amsterdam op de Akademie van C o s t e r vertoond werden. Zijne dochter H e s t e r huwde R e i n i e r A n s l o .
Hij is dichter van:
Keyzer Otto den derden en Galotrada, *bly-eynde-spel*, *eerste*, *tweede en derde deel*. Amst. 1617
Batavierse Vryagie-spel. Ald. 1616
Hertoginne Celia en Grave Prospero, *bly-eynde-spel.* Ald. 1617.
Casandra, *Hertoginne van Bourgonje en Karel Baldeus; treur- en bly-eynde-spel*, 4e dr. *overs. en verb.* Ald. 1642.
Jaloersche Studenten, *bly-eynde-spel.* Amst. 1644.
Eerste deel, *Melibea*, *treru-bly-eynde-spel.* Ald. 1618.
Tweede deel enz. Ald. 1617.
Derde deel enz. Ald. 1617.
Treur-bly-eynde-spel van Alexander; in vier en veertich uuren gereymt; *op den Reghel:* '*Onghezien ken gheschien*.' Ald. 1631.

't Quaedt syn Meester loont, *bly-eynde-spel; de tweedemael ghedr. ende. gesp. op de oude Camer. In Liefd' Bloeijende*; *d.* 24, *Aug.* 1631. Ald. 1631.

Wraekgierigers, *trsp. op de Reghel*: *De dulle woeste Mensch*, *die al zyn leet wil wreken*, *Blyft in de nickers wensch* '*ellendelycke steken;*' *gesp. op de Amsterd. Camer*, *in Dec.* 1634. Ald. (1634.)

Rodemont en Isabella, *trsp. op de Reghel*: *om de eere niet te derven*, *Ken de eerb're willich sterven*. Amst. 1633.

Hoerx en Cabelaaws, *oft Hartoch Karel den Stouten*, *en Balaviana*. Ald. 1628.

H. en C. enz., *Tweede Deel.* Ald. 1628.

Mags, *treur-bly-eynde*, *spel op de Reghel*: *In Liefd' bloeyende yver; ghesp. op de Amsterd. Camer den* 11 *Juny* 1634. Ald. 1634.

Sigismund en Manoella, *bly-eynde-spel: op de Reghel*: *Deughde veel vermach.* Ald 1636.

S. en M. enz. Tweede Deel. Ald. 1636.

Vrou Jacoba, *Erf-Gravinne van Hollandt enz. Historiael treur-*, *bly- en blyvende spel.* Ald. 1638.

Eglentiers Poëtens Borst-weringh. Amst. 1619 4e (Proza en Poezy)

Eglentiers Nieuwe-jaers-gist, *in liefd' bloeyende op* 1 *jaar* 1619. Ald. 1619.

Geboorte Christi.

Ecce Homo.

Aendachticheydt op 's doods ghedachtens Zoetheydt. Ald. 1639.

Met 's dichters portret.

Gemengde Dichtstukken. Tafelspelen, getiteld: *Bruilofts-Eer-gaef*.

Al deze spelen en dichtstukken zijn onder de zijnspreuk: *Nobilitat* vergadert en *Sola est atque unica virtus of Chi sara sara* in 4 d. in 4^{o} uitgegeven. Zij berusten in de Bibliotheek der Maats. v. Ned. Letterk. te Leiden.

Zie L. B i d l o o , *Pan-Poëticon Batavum*, bl 252; W i t s e n G e i j s b e e k , *A.B. C Woordenboek*, D. V, bl. 173, 174; S n e l l a e r t , *Schets eener Gesch. d. Ned. Letterk*, bl. 169; *Cat. v. Tooneelspelen v.W. Henskes*, No. 115; *Naamrol d Tooneelsp van J. v.d. Marck*, Aez. No 305*; Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D I, bl 179, 180; *Cat. Bilderdijk*, bl. 16; S c h o t e l , *Ges. d. Rederijkers*, D. II, bl. 55; K o k ; N i e u w e n h u i s ; V e r w o e r t : K o b u s en de R i v e c o u r t ; M u l l e r , *Cat. v Portr.*

[Jan Bets Rodenburch]

RODENBURCH (JAN BETS) of R o o d e n b u r c h , voorvader van den vorige, in 1566 als kapitein der handboogschutterij te Am-

sterdam tot middelaar gekozen tusschen de gemeente en de wethouders. Ook gebruikte hem de magistraat, in 't volgend jaar verkozen, tot de 9 personen van beide religiën, met welke hij, zoo 't noodig of oorbaar mogt zijn, over zaken, de bewaring der stad betreffende, zouden kunnen spreken. Hij beoefende de geschiedenis zijner geboortestad. In de Bibliotheek van D.C. en J.J. van Voorst berustte de volgende mss.

Historysche Beschryvinghe der stadt van Amstelredamme. Waer inn verhaelt ende beschreven wordt alle die beroerten, *troublen*, *oneenicheyden*, *die der voorghevallen zyn*, *zoo van weghen die Anabaptisten in den jaren van* 1535, *als oock van de jaren* 1566-78, *beschreven door Jan Bets Roodenburch ende Adryaan Reyniersen Pau ende Stoffel Jans. Ende wt der Aucteurs copie ende gheschryfte by een ghestelt ende beschreven door Adriaen Valkenier*, in fol. 1620.

In dit handschrift vindt men Rodenburch's *Journaal* (1566-1568).

Aanteekeningen van Jan Belz Roodenburch en Adriaen Pauw omtrent de onlusten te Amsterdam in 1566-69; *vervolgd met afschriften van verschillende missiven*, *plakkaten enz* tot 1584.

Een verkorting van het vorige.

Zie Wagenaar, *Amsterdam*, D. III, bl. 183, 242; Brandt, *Hist. d. Ref.* D. I, bl. 445; *Cat. rais. de la Coll. de Mss. de M.M.D.-C. et J.-J.v. Voorst*, p. 83, 84.

[Floris Rodenburg]

RODENBURG (FLORIS), een groot voorstander der gemeene zaak, voelde zich echter bezwaard om, op aandringen van Brederode, het Verbond der Edelen te onderschrijven. Toen Brederode van de Gereformeerde Gemeente te Amsterdam geld had geleend om zijne stad Vianen te bevestigen, werd het hem door Rodenburg overhandigd, ‘die’ schrijft Brandt, in den zomer des jaers 1568, door de Spaansche soldaten bezet zijnde, het schriftelijk blijk van den ontvangst in 't lijf at, uit vrees dat het hem den hals mogt kosten. Toen de vroedschap heimelijk besloot nog 300 soldaten te werven, was het ook Floris Rodenburg, die Willem Pauluszoon van Thenesse aanzette, zich hier tegen te verzetten.

Zie Brandt, *Hist. d. Ref.* D. I. bl. 319 440; Wagenaar, *Amst.* D. III. bl. 218, 221.

[Herman Rodenburg]

RODENBURG (HERMAN). Ook deze werd in 1566 te Amsterdam uit de Handboog-schutterij tot middelaar tusschen de gemeente en de wethouderschap te Amsterdam benoemd en verstrekte Brederode geld. Later werd hij hopman over een vendel stads knegten, en in 1571 Raad.

Zie Brandt, *Hist. d. Ref.* D. I. bl. 366; Wagenaar. *Amst.* D. III bl. 183, 243, 250, 259, 478.

[Herman Betsen Rodenburg]

RODENBURG (HERMAN BETSEN), volgens H o o f t ‘een man vol moeds, zonder middelen naar gelang, en een driftig aanhanger van L e i c e s t e r .’ Toen de krijgsraad te Amsterdam in 1587 L e i c e s t e r aan een maaltijd onthaald had, en er overwogen werd of men het wachtwoord al of niet van den landvoogd af zou halen, zoo lang hij in de stad was, was ook R o d e n b u r g , schoon geen lid van den krijgsraad, er wettelijk bescheiden, ‘misschien om 't eerste woord te slaaken, 't welk anderszins, in zulke hagchelijke gelegenheden bezwarelijk over de lippen wil.’ Terwijl men de hoofden bijeenstak om te raadplegen, trad de regeerende burgemeester P i e t e r K o r n e l i s z o o n B o o m , met, als opperbevelhebber, den degen op zij ter kamer in, en vroeg zoodra hij R o d e n b u r g zag, ‘wat hij, die thans geen plaats in der krijgsraad bekleedde, daar te verrigten had?’ R o d e n b u r g bedremmeld, wist niet te antwoorden dan dat hij er, als een getrouw beminnaar des vaderlands, nevens anderen verschen en was. B o o m , schoon nog onzeker van de gezindheid der anderen, gebood hem te vertrekken en R o d e n b u r g , hoe fors hij ook was, zwigtende voor een woord dat met bestendig gelaat en burgemeesterlijke deftigheid uitgesproken werd, droop door, zonder iets meer te zeggen.

Zie W a g e n a a r , *Amst.* D. IV. bl. 72, 73.

[Coenelis Martinus Rodenburg]

RODENBURG (CORNELIS MARTINUS) of R o i j e n b u r g , komt voor in de geschiedenis der hervorming in de stad Utrecht. Hij was te Utrecht geboren, in 1585, en werd na door E l c o n i u s onderzocht te zijn, derde predikant bij de St. Jacobs kerk. Volgens anderen bood hij zelf zijn dienst bij de St Jacobs kerk aan. Na de ontbinding van deze gemeente, en de geheele zegepraal der Leicestersche partij in 1590 vertrok hij naar Heusden, waar hij tweede predikant werd en in 1609 overleed.

Zie Y p e y en D e r m o u t , *Gesch. d. Herv. Kerk.* D. II bl 75 K i s t en R o i j a a r d s , *Neerl. Archief.* D. VII. bl. 232, 247. D. VIII bl. 196; S o e r m a n s , *Kerk. Rey.* bl. 196; V o e t en v. R h e e n e n , *Naaml. van Utrecht*.

[Christiaan Rodenburg]

RODENBURG (CHRISTIAAN), zoon van J o h a n n e s R o d e n b u r g en G e e r t r u i d a B o r , den 26 Junij 1618 te Utrecht geboren, verloor in zijn jeugd zijn vader en werd opgevoed door zijn oom P i e t e r B o r , neef van den beroemden geschiedschrijver, aan wien een brief van B a r l a e u s bestaat, en van wien hij zoo veel zorg erlangde, als hij van een vader had mogen hopen, zoo als hij met dankbaarheid erkent vóór de opdragt van zijn voortreffelijk werk *de jure conjugum*. Na voleindigde studiën, werd hij, zijnen oom, als secretaris bij het geregt toegevoegd (1642) en eerlang zoo beroemd door zijne kunde, dat hij (1644) namens de Staten-Generaal naar Engeland gezonden werd ter vereffening der geschillen tusschen de beide Oost-Indische Maatschappijen. In

1657 werd hij in de Chambre-mi-partie geplaatst, daarna kanunnik van St. Pieter, later deken, ook werd hij geëligeerd lid der staatsvergadering. Vervolgens afgevaardigde tot de Staten-Generaal, nam hij in 1663 zitting in den raad van state, en overleed den 18 Januarij 1668.

Hij is tweemaal gehuwd geweest. Zijn eerste huwelijk met Maria de Goijer (4 Mei 1641) is door Casper Kinschot bezongen. In 1658 hertrouwde hij met Gertrui Gelon. Hij was een uitstekend regtsgeleerde en gaf in het licht:

Tractatus de jure conjugum, *in quo de viri in uxorem potestate*, *eorumque obligationibus*, *bonorum communione*, *pactisque dotalibus*, *illustriores controversiae ad usum fori patrii vicinarumque regionum extenduntur*, *cum trac atione praeliminari de jure quod oritur ex statutorum vel consuetudinum discrepantium conflictu*. Traj. 1653 4°. Antv. 8°.

Hij hielp ook Matthaeus bij het zamenstellen van zijn werk *de Auctionibus*. Dat hij ook de poëzy beoefende, blijkt uit zijn epigramma voor het aangeh. werk van Matthaeus. Ook gaf hij een Lat. gedicht voor het werk *de Criminibus* van denzelfden geleerde. Een Ned. gedicht van hem vindt men voor het 5e deel, 1e stuk der *Historie* van zijn oom Pieter Bor.

Zie Burman, *Traj. erud.* p. 305, 306; van der Muelen *over de Ordonn. d. stad Utrecht* XXII. art VII. no XIV; Kinschot, *Carm.* p. 205; Barlaei *Epist.* XXVI; Graevii, *Oral. in* 4 *Acad. Traject. nat.*; Sandbrink, *de advocat. Juribus.* p. 76; Scheltema, *Staatk. Nederl.*; Hoogstraten, *over de Chambre mi-partie*; Nieuwenhuis, Verwoert, Kobus en de Rivecourt, van der Aa, *N.B.A.C. Woordenb*.

[Cornelis de Jong van Rodenburgh]

RODENBURGH (CORNELIS DE JONG VAN). Zie Jong van Rodenburgh (C. de)

[Rodermont]

RODERMONT. Zie Rottermondt (Arnoldus Paul).

[J. Asz. Rodtsius]

RODTSIUS (J. ASZ.), kunstschilder. Het door hem vervaardigde portret van Jan Cornelisz. Meppel, luitenant-admiraal van Holland en West-Vriesland, was op de tentoonstelling van *Voorwerpen uit vroegeren tijd* in 1858, en *Artiston et Amicitia* te Amsterdam gehouden.

Zie Kramm.

[Th. Roe]

ROE (TH.). Van hem bestaat een *Journaal van zijne reysen als ambassadeur naar Oost-Indie aan den grooten Mogol*. Amst. 1656 met pl. 4°.

Zie *Cat. de livres curieux etc. M. Geiswyt van der Netten.* p. 27.

[Johannes Arnoldi Rodinger]

RODINGER (JOHANNES ARNOLDI), of R o d i n g e n u s was predikant te Hoorn, werd in 1618 afgezet, teekende de acte van stilstand, doch herriep, waarna bij in 1621 predikant bij de Remonstranten te Alkmaar en in 1624 te Hoorn werd. Zijn zoon J o h a n n e s A e g i d i u s R o d i n g e r studeerde (1610) in het Staten Collegie, werd in 1614 te Nebbixwoude beroepen en tegelijk met zijn vader afgezet.

Men heeft:

Kort begryp van de verantwoordinghe Johannis Arnoldi teghen die beschuldinghen der afghegane ouderl. ende onbedachte condemnatie van hare patronen, *tot Enchuysen ghepracktiseert; daerinne* 1 *verthoont worden de extracten van de beschuld. van den classe*, *met weygheringhe van copye des origeneels*, 2. *die origen. beschuld. der ouderl. om J. Arn. te overtuyghen*, *dat hy een valsch leeraer zy* 3. *een cort begryp van de artic. op de beschuld.*, *so veel het extract aengaet*, *dewyl ons het origineel gheweyghert is*. 4. *de acte van condemnatie. In 't jaer o.H.* 1616.

Zie B r a n d t , *Hist. d. Ref.*: P a a u w en V e e r i s , *Verm. Alphab.* bl.; T i d e m a n , *Gesch. d. Rem.* bl. 244, 247; R o g g e , *Bibl. d. Rem. Geschr.* bl. 155.

[P. Rodingh]

RODINGH (P.) verdienstelijk teekenaar, etser en graveur, blijkens een zeer groote afbeelding der stad Amsterdam, van de Weesperzijde te zien, waaronder *P. Boldingh invenit et fecit*.

Zie K r a m m .

[Johannes Christiaans Roedig]

ROEDIG (JOHANNES CHRISTIAANS), verdienstelijk bloem- en fruitschilder, in 1751 te 's Hage geboren, ontving onderwijs in de schilderkunst van v a n d e r A a , werd 1794 secretaris der teeken-akademie aldaar en overleed in 1802.

Zie I m m e r z e e l , K r a m m .

[Coenraad van Roel]

ROEL (COENRAAD VAN), onzeker waar geboren. Hij noemt zich B e l g a op den titel van zijn werk, getiteld:

Verveceidos libri duo, *in quibus Athos perfoditur*, *et Similace coronatur ab alumnis Adrastiae; collatore Conrado van Roel*, *Belga. Oldenburgi*, *Successores Joh. Gultenbergii* 1636 12^{o}.

Zie P a q u o t , *Mém.* T. I. p. 381.

[Hendrik Roeland of Roelands]

ROELAND of ROELANDS (HENDRIK) is schrijver van *Biron*, *ghesp. op de Nederd. Acad. op de Reghel Hoe machtich*, *Edel*, *Rijck of Groot*, *Niemand gheluckich voor syn doodt*. Amst. 1629, 1651, 1662, 4°. 8. m. portr., *v. Biron.*

Zie W i t s e n G e y s b e e k , *B.A.C. Woordenb.* D. V. bl. 174. *Cat. d. Maats*, *v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 183.

[H. Roelands]

ROELANDS (H.), landschapschilder van wien op de verkooping van P i e t e r L o c q u e t, Amst. 1786 voorkomt *een Italiaansch landschap met een rivier doorsneden*.

Zie K r a m m.

[Gerard Roelants]

ROELANTS (GERARD), schrijver uit de 15e eeuw, te Mechelen geboren, werd Reguliers-kanunnik in St, Maarten te Leuven. Na de priesterlijke wijding ontvangen te hebben, werd hij biechtvader der nonnen van St. Lucie te St. Truyen. Hij overleed den 10 Maart 1490. Weleer berustten in het St. Maarten'sklooster te Leuven van hem de Genealogie van L o u i s d e B o u r b o n, bisschop van Luik, en een kort verhaal der rampen van dit gewest, beide in 't vlaamsch. Voorts eenige gedichten in dezelfde taal en *Catalogus librorum manuscriptorum in diversis Belgii Bibliothecis exstantium*.

Zie P a q u o t, *Mém.* T. II. p. 574.

[Joachim Roelants of Joachimus Rolandus]

ROELANTS (JOACHIM) of ROLANDUS (JOACHIMUS), tegen het einde der 15e eeuw te Mechelen geboren, onderscheidde zich als geneesheer en was de vriend van den beroemden A n d r e a s V e s a l i u s, die in 1542 een brief of liever eene verhandeling *de radice chinae* aan hem opdroeg. Ook was hij bevriend met J a n u s S e c u n d u s.

Hij schreef:

De novo morbo Sudoris, omstreeks 1533 met een gedicht van J a n u s S e c u n d u s, gedrukt.

Zie V a l e r i u s A n d r e a s, *Bibl. Belg* p. 447; F o p p e n s, *Bibl. Belg.* T. II p. 70; S w e e r t i u s, *Ath. Bat.* p. 387, *Monum. Sepuler.* p 118; *Praef. Pharmac. Antverpiae*; *Théatre de la Noblesse du Brab.* 40; P a q u o t *Mém.* T. II, p. 574.

[Egbert Roelants]

ROELANTS (EGBERT), den 30 Maart 1815 geboren, ontving zijn opleiding te Leuven, waar zijn vader het ambt van inspecteur der akademie van koning W i l l e m I werd opgedragen. De gebeurtenissen van 1830 verdreven dezen uit Belgie, en nu werd zijn zoon te Groningen voor de Akademie voorbereid. Nog voor dat hij kandidaat in de Theologie (bij was bestemd om als leeraar hij de Waalsche kerk op te treden) was geworden, sleepte de toen te Groningen heerschende griep hem, den 29 Maart 1837, ten grave. Zijn antwoord op de in 1833 door de theologische faculteit te Leiden uitgeschreven:

Eene vergelijking van de Noordsche Mythologie met die der Grieken en Romeinen, vooral met betrekking tot de overblijfselen dier aloude godsdienst in ons Vaderland.

En zijn antwoord op de vraag der godgeleerde faculteit te Utrecht in 1834:

Over de oorzaken en gevolgen der scheuring, die in de 15e *eeuw in het bisdom Utrecht heeft plaats gehad*, - beide niet met

het eermetaal bekroond, zijn na zijn overlijden door zijne vrienden Mr. J. de Wal en dr. L.S.P. Meyboom vertaald en met een voorrede van prof. Hofstede de Groot gegeven, onder den titel van:

Twee verhandelingen, *nagelaten door E. Roelants* te Groningen 1839.

Zie wat de hoogleeraren B.H. Lulofs en F.C. de Greuve en mr. J. de Wal ter zijner gedachtenis bij de vermelde *Twee Verhandelingen* hebben geschreven, en Glasius, *Godgel. Nederl.*

[J.M.A. Roelants]

ROELANTS (J.M.A.), med. dr. studeerde te Leiden en promoveerde in 1825 op eene dissertatie *de natura humana gravidarum saluti prospiccinte* (L.B.)

Voorts schreef hij:

Waarneming van eene aanmerkelijke uitzetting der borstholte in *Algem. Konst- en Letterb.* 1836. D. II. bl. 103.

Met G.J. Mulder gaf hij:

Bijdragen tot de Geschiedenis der thans in ons vaderland heerschende ziekte (galkoorts). Rott. 1827 8°.

Zie Holtrop, *Bibl. med. et chir.* p. 248, 296, 297; *Cat. à Roy.* T. I. p.

[Roelofsz. Roelof]

ROELOF (ROELOFSZ.), vermaander op 't schip *Amsterdam* gedurende de tweede reis der Hollanders naar O. Indiën onder den Admiraal Jacob van Neck. Men heeft van hem.

Kort ende waerachtigh verhael van de tweede schipvaerd bij de Hollanders op Oost-Indien gedaen onder den Heer Admirael van Neck, *getogen vit het Journael van Roelof Roelofsz. enz. ende doorgaens uyt andere schrijvers vermeerdert*.

Zie Tiele, *Mem. sur les Voyages Neerlandais* bl. 162.

[Pieiersz Roeloff]

ROELOFF (PIEIERSZ), ook Roeleff Pietersz. van Niedek of Rudolphus Petri, werd in 1608 als proponent te Oost- en West-Zaandam beroepen, den 29 December 1611 te Amsterdam en 1618 eenigen tijd te leen aan Utrecht gegeven en stierf te Amsterdam den 4 Junij 1669, in den ouderdom van 64 jaren. Hij schreef vele godgeleerde werkjes die meermalen herdrukt zijn.

Zoo als:

Evangelische Arend, *over de* 14 *eerste capiltelen van Johannes*. Amst. 1645 3 dr. 4°.

Regelen eenes heiligen levens. Ald. 1640. 4°.

Lof des woords. Gods. Ald. 1649 3°.

Lof der Kerke. Ald. 1649 4°.

Enge Poorte. Ald. 1626 4°.

Scherm en schildt der kinderen Gods. Ald. 1624.

Lof onzes Heeren Jesu Christu Ald. 1638

Lof des Heiligen Geestes. Ald. 1664 4°.

Zie Pauw en Veeris, *Verm. Kerkel. Alphab.* 169, 173; *Catal. van der Groe* bl. 44.

[Anna Roelfzema]

ROELFZEMA (ANNA). Zie HORST (ANNA VAN DER)

[Joris Roelants]

ROELANTS (JORIS), burger van Dordrecht, werd in 1672 door Cornelis de Witt tot Commandeur der garden maritimes hem door de Staten Generaal op het schip en omtrent zijn persoon ten dienste gesteld, benoemd.

Zie J.C. de Jonge, *Neerl. Zeew.* D. III. bl. 136*a*.

[Herman Alexander Roëll]

ROËLL (HERMAN ALEXANDER), zoon van Johan Roëll, een dapper krijgoverste, gedurende den dertigjarigen oorlog, den 16 Mei 1657, gesneuveld, en Elisabeth Bruggemans, die zijne geboorte slechts twee jaren overleefde, werd in 1653 op zijn vaderlijk landgoed Dolberg, in het graafschap Marck, geboren. Hij studeerde in 1669 en 1670 te Hamm en vervolgens te Utrecht, onder Franciscus Burman. De vrees voor den inval der Franschen in 1672 dreef hem naar Groningen, waar hij in het onderwijs van Hendrik Alting vergoeding voor dat van Burman hoopte te vinden; maar toen de bisschop van Munster ook deze stad met eene belegering bedreigde, begaf hij zich op aandrang van Alting naar Duitschland, en bezocht Bremen, Marburg en vermoedelijk ook Heidelberg; vervolgens was hij een geruimen tijd een ijverig leerling van Heidegger te Zurich in Zwitserland, en hij had het plan ook Frankrijk en Engeland te bezoeken, toen ongesteldheid hem noopte naar zijn geboorteplaats weder te keeren. Andermaal zette hij zijne studiën te Hamm voort, en verdedigde daar in Februarij 1675, onder voorzitting van W. Momma, eene *disputatio de vera satisfactione peccatorum praestita per Jesum Christum*. In het volgend jaar begaf hij zich naar Utrecht ter voltooijing zijne studiën onder Burman; vervolgens ging hij te Leiden de lessen bijwonen van Wittichius en Heydanus.

In zijn vaderland weêrgekeerd, noopte hem ziekte het hem aangeboden beroep te Keulen af te slaan, doch in 1779 nam hij dat van hofprediker bij Elisabeth, dochter van den ongelukkigen Boheemschen koning Frederik van de Paltz, abdisse van Herford, aan. Doch reeds in het volgende jaar overleed deze prinses, en vestigde hij zich te Bremen. In hetzelfde jaar aanvaardde hij het hofpredikerschap bij prinses Albertina Agnes, weduwe van Willem Frederik, Stadhouder van Friesland, twee jaren later (3 April 1682) het prediksambt te Deventer, waar hij tevens voor de studenten Coccejus verbandeling *de foedere et testamento Dei* verklaarde. In 1686 benoemde hem curatoren van Franekers Academie tot hoogleeraar in de philosophie als buitengewoon, en kort daarna tot gewoon hoogleeraar in de theologie. Hij aanvaardde den 17 Junij 1686 zijn professoraat met eene *oratio de religione rationali*.

Roëll was de coccejaansche rigting toegedaan, een zelfstandig liberaal theologant, gelijk zijne leermeesters Burman, Alting,

Heidegger en Wittichius, en gelijk het distichon, dat hij in den album zijner vrienden en leerlingen schrijven:

‘*Non ego sum veterum*, *non assecla*, *amicel novorum*,
Non vetus est, *verum diligo sive novum*.’

Hooge achting had men voor zijne geleerdheid en reeds kort na zijne komst te Franeker, werd hij tot doctor in de godgeleerdheid en wijsbegeerte bevorderd. Het duurde echter niet lang of onze cartesiaansche-cocceaansche theologant werd in wetenschappelijke twisten gewikkeld. Reeds had men het vreemd gevonden dat hij ('t geen te Franeker nimmer of zeldzaam had plaats gehad) een collegie over de natuurlijke godgeleerdheid hield; maar toen den 8 October 1686 zijn bloedverwant Gysbert Wessel Duker eene *disputatio de recta rat ocinatione* verdedigde, maakte men daar uit op, dat Roëll aan de rede in de studie der godgeleerdheid grooter gezag toeschreef dan men plagt te doen. De beroemde regtsgeleerde Ulrich Huber, ook een ervaren theologant, achtte zich geroepen onmiddelijk Duker's stellingen aan te tasten Van der Waeijen nam den handschoen voor Duker op, en schreef veel aan jeugdige onvoorzigtigheid toe, doch vooral trad Roëll voor hem in het krijt. Huber had er echter geen vrede mede en gaf zijne *Positiones duodecim* in het licht, waarop Roëll *examen breve Positionum* 12 deed volgen, waarop Huber met *Stricturae* en Roëll wederom met *Vindiciae examinis* antwoordde. Hiermede werd echter de strijd (1686-1687) verre van beslist Er volgden nog meer strijdschriften tusschen beide geleerden. Het geschil dreigde nu groote onlust te verwekken De hoogleeraren Witsius, Leydecker en de Vries maakten zich ten strijde gereed, Gijsbert Cock zond zijn *Examen* 18 *adsertionum de rationis usu in religione Christiana*, Ultr. 1687, in het licht en de Classis van Leeuwarden bragt op de synode van 1687 een gravamen ter dezer zake in. Het was alleen de invloed der Staten, die de partijen tot zwijgen kon brengen. Heviger nog woedde het twistvuur over de *eeuwigt generatie van Gods Zoon*, welk leerstuk Roëll op geheel andere wijze verklaarde dan de Hervormde kerk gewoon was. Ook openbaarde hij zijn gevoelen *over den tijdelijken dood des geloovigen*. Roëll verschilde nog in vele andere leerstukken, doch zij werden alle door den grooten en geruchtmakenden twist over de generatie op den achtergrond gedragen. Roëlls meening over dit leerstuk werd later afgeleid uit zijne rationaturalistische rigting, en grond hiervoor gevonden o.a. in de onder hem omstreeks 1687 verdedigde Dissertatie van Augustinus Saagmans *de indifferentia Dei circa decretum et opera externa*. Ook uitgegegeven in 1713.

De strijd ving den 9 Maart 1689 aan, bij gelegenheid dat R o ë l l *Theses theologicae de generatione filii* onder zich liet verdedigen. C a m p e g i u s V i t r i n g a trad tegen het daarin ontwikkelde gevoelen op, en liet kort daarop zijne *disputatio theol.*, *in qua theses de generatione filii ex patre examinantur* verdedigen. Hierop verscheen van R o ë l l s zijde *Dissertatio de generatione filii*, *qua suas de re theses plenius explicat et contra Cl. viri C. Vitringa objectiones defendit*, daarop van die van V i t r i n g a : *Epilogus dissertationis non itapridem a se habitae de generatione filii*, waarop R o ë l l wederom *Dissertatio theol. altera de generatione filiî opposita Epilogo clar. C Vitringae* liet volgen. Ook gaf hij, daar omtrent dezen twist vele geruchten rond liepen, in de vaderlandsche taal in het licht: *Kort en eenvoudig berigt van het verschil over de geboorte des zoons*, Amst. 1691. V a n d e r W a e i j e n en H a u t e c o u r t hadden intusschen pogingen aangewend tot bevrediging hunner ambtgenooten en den 12 December 1690 in den Senaat 5 artikelen voorgesteld om door R o ë l l , ten blijke zijner regtzinnigheid onderteekend te worden. Aanvankelijk mishaagde zulks beiden, doch in Febr. 1691 besloot R o ë l l ze te onderteekenen en zich tot stilzwijgen te verbinden. De Staten gaven hun volle goedkeuring aan deze handelwijs van den Senaat en legde van hunne zijde R o ë l l , zoo lang hij zich te Franeker bevond, het stilzwijgen op, en verboden over het betwistte punt zoo aan de academie als in kerkelijke vergaderingen te handelen. (28 April 1691). Het was hoogtijd dat zij tusschen beide kwamen, want V i t r i n g a had op het Hollandsch geschrift van zijnen van onregtzinnigheid beschuldigden ambtgenoot geantwoord met eene*: Korte verklaringe van het geloove der algemeene Kerke*, *aangaande de geboorte des Soons en de tijdelijke doodt der gelovigen*. (Franek. 1691) en de zaak voor de Friesche synode gebragt, die haar echter op verzoek der Staten niet doorzette. Ofschoon nu de twist in Friesland tot stilte was gebragt, bleef hij echter in de overige provincien voortwoedde. De Utrechtsche synode bleef tot in den aanvang der achttiende eeuw zich tegen R o ë l l verklaren; die van Zuid-Holland, welke reeds in 1691 zijn gevoelen als eene hoogst verderflelijke ketterij had gebrandmerkt, ontwierp twee jaren later vraagstukken, die aan de proponenten of van elders ingekomen predikanten, ten einde van hunnen regtzinnigheid verzekerd te zijn, zouden worden voorgelegd Ook in andere provincien vond dit plaats. Overal werden maatregelen tegen het Roëlisme genomen, en tot het laatst der vorige eeuw kwamen onder de synodale lemmata van Noord- en Zuid-Holland, als ook van Stad en Lande, *de dwalingen van Doctor Bekker en Professor*

Roëll voor. Vergeefs waren de vroeger en later door de Geldersche, Utrechtsche en Overijsselsche synoden, ook van wege Friesland aangewende pogingen om met meer zachtheid omtrent den Hoogleeraar te werk te gaan, de synode van Stad en Lande spoorde zelfs, na zijn dood, den geleerden D r i e s s e n aan, om tegen R o ë l l te schrijven terwijl in 1723, op verzoek der Z. Hollandsche synode het *judicium ecclesiasticum laudatum* van de Leidsche godgeleerden verscheen. In 1704 werd R o ë l l tot hoogleeraar in de godgeleerdheid te Utrecht beroepen, en aanvaardde den 22 September zijn ambt met eene *Oratio de theologia et theologiae supranaturalis prae naturali praestantia* Ultraj. 1704, ook in de moedertaal overgebragt. Hij overleed den 12 Julij 1718 te Amsterdam, toen hij zich, in weerwil eener ernstige ongesteldheid, derwaarts had begeven. Zijne drie zonen, J o a n n e s A l e x a n d e r, D i o n y s i u s A n d r e a s en W i l l e m, hebben het hoogleeraarambt bekleed.

Behalve de gemelde schriften gaf hij in het licht:

Oratio inaug. de Religione rationali. Franeq. 1686 fol.

In den vorm eener Dissertatie (*distincta in Paragraphis*, *additis a Gisb. Wessel Dukero lemmatibus*) Franeq. 1689 8, 1695 8, 1700 8. Herbornae 1705 8, Ultraj. 1713 8, in 't Holl. Utrecht, 1705. 8.

Dissertationes duae de generatione Filii et Morte fidelium temporali. Franeq. 1689 en 1690 4.

Dissertatio philosophica de Mentis existentia 4.

Exercitationes theol. tres, *ad* 1 *Tim.* 1:5. Franeq. 1692 et seq 4.

Dissertationes philosophicae, *de Theol. naturali duae*, *de Ideis innatis una*, *G. de Vries Diatribae oppositae*. Fran. 1700 8.

Oratio funebris de vita et morte Philippi Matthaei, *hou. Medicinae in Acad. Fris*, *Professoris. Ibid.* 1701 fol.

Disputatio theologica de sanctitate Dei et hominis. Utr. 1706 4.

Commentarius in principium Epistolae Pauli ad Ephesios. Traj. 1715 4,

Hij heeft ook in 't licht gegeven of met voorrreden versierd:

Abr. Gulichii Librorum Propheticorum V, *et N. Test. compendium et analysis*.

Ant. Rouse, *Uitgelezene Leerredenen en Briefwisseling over nuttige stoffen met Florentinus Bomble*. Leeuw, 1702 4.

Sam. Tzatmar Nemethi ad Prophetiam Zachariae, waarvoor eene *Dissertatio de Sermone prophetico*.

Na zijn dood verschenen:

Explicatio catecheseos heidelbergensis. Traj. 1728 4. door zijn zoon D o n y s i u s A n d r e a s R o e l l in 't licht gegeven.

Commentarii in Epistola mad Epheseos Pars altera. Et brevis Epistolae ad Colossenses Exegesis. Traj. 1731 4.

Exegesis in Psalmum LXXXIX. Duisburgi 1731 8.

Zie V r i e m o e t , *Athen. Frisiac.* p. 666 seq.; S a x e , *Onom.* T. V. p. 642; B u r m a n n i , *Traj. erud.* p. 206-312; G. S t o l l e , *ad Heumannum* p. 628, 429; *Cat. Bibl. Bonav.* T. I, Voll. II, p. 1561; S a l v. T i l , *Bibl. Theol. Select.* p. 107; J o . F r a n e B u d d a e u s *Th. Dogm.* L. II, c.I. p. 305; J. L a u r . M o s h e i m , *Inst Hist. Christ. recent.* p. 669: *Dissert. ad sanct. Discipl. Syntag*, Leipzig, 1723; S p a n h e i m , *Elp. controv.* T. II, p. 1009; *Theol. Leid. Jud.* c. III, D 14; Z a c h . G r a c i u s , *Theol. rec. controv.* T. I, C, II. *Quvast.* 9; B r a u n i u s , *Epimetr. Comment Ep. ad Hebr.*; V i t r i n g a , *Aphor.* c. IV, p. 88, ed. ult.; D i o n y s i u s A n d r e a s in *Praef. Comment.* (patris sui) *in Ep ad Ephes. et Coloss.*, T. II, p 323; *Bibl. Brem*, c. II, p. 707; *Oper. Altingii* T. V; *Ep.* 73. 82, 101, 103, 104; H e r i n g a , *de auditorio*, (*Index*) H.J.E. v a n H o o r n , *Disquisitio histor. dogm. exponens Roellii litem de aeterna generatione filii Dei. patre* Traj, ad Rhen 1856; W i t s i i , *Diss. epist. ad Cl.* Utr. Huber, 1687; L e i d e k k e r i , *Diss. Theol. de motis nuper in Frisia controv. super auct s. Scr. ad vir. ample Huberum*. Goesae; D e V r i e s , *Diatr. de idaeis rer. innat.*; L u d e w i g , *Bibl. theol. sel.* p. 107; Y p e y , *Theol Syst.* T. II p. 216; M u n t i n g e , *Theol. Syst.*; *Auserles. theolog Bibliotheca*, B. IV Bl. 686; *Deutsche Acta rud.* B. XIII Bl. 1; *Theol. Annal. Decen.* III p. 596; L i l i e n t h a l , *Theol Bibl* I Bl. 760; H e r z o g ; B a u e r ; J ö c h e r ; B e n t h e m , *Kirch. u, Schül. Staat.* T. II p 323; C h a u f e p i è , *Biogr. Univ.; Biogr. géner. moderne; Bibl. raiss.* T. XIV. T. XXIII. p. 232, 235; v d W a e i j e n , *Kort berigt*, Fran. 1691; D i e s t L o r g i o n , *de Herv. Kerk in Friesland* bl. 336 verv.*; Eccl. qui opin. quaedam clar. H.A. Roëll Jud. Syn damnatae sunt*, *laudatum prof. theol. in acad. Lugd. Bat.* 1723 (v a n d e r M a r c k , F a b r i c i u s , W e s s e l i u s en T.H. v a n d e n H o n e r t) in het Ned *het Kerkelijk oordeel*, *waardoor eenige meyningen van den vermaarden Dr. H.A. Roëll*, *in de synode veroordeett zijn geprezen van de professores der godgeleerdheidt in de Holl. Acad. tot Leijden*, Leijden 1724; Y p e y en D e r m o u t , *Gesch d Ned Herv. Kerk*, D. II bl. 542 en de aant. Y p e y , *Gesch. d. Chr. Kerk in de* 18e *eeuw* D VII bl 266 verv. 359 Dez. *Gesch*, *d. Syst. Godgel.* D. II bl. 215 verv G l a s i u s , *Gesch. d. Chr. Kerk in Nederl. na de Herv.* D. II bl 179; Dez *Godgel. Nederl.;* S e p p , *Proeve eener Pragm. gesch. êer theol* bl. 126; K i s t en R o i j a a r d s , *Kerkel. Archief* (eerste Serie) D VIII, bl. 419; K o e c h e r , *Gesch. v.d. Heidelb Cetecb* bl. 325; v a n A l p e n ; S c h o t e l , *over den Catech.* K o k ; N i e u w e n h u i s ; V e r w o e r t ; K o b u s en d e R i v e c o u r t ; M u l l e r , *Cat. v. Portr; Boekz*, 1723 en bl. 232.

[Joannes Alexander Roell]

ROELL (JOANNES ALEXANDER), zoon van den vorige en C o r n e i l l e B a i l l i (den 16 April 1737 gestorven), Doctor in de beide regten, die, na eenigen tijd advocaat te 's Hage en vervolgens Hoogleeraar in het burgerlijk regt te Deventer te zijn geweest, zich te Utrecht vestigde, waar hij nog in 1737 leefde, zijn tijd tusschen de Muzen en zijne vrienden verdeelende.

Zie B u r m a n , *Traj. erud* l.c.; V r i e m o e t , *Ath Traj.* p. 667 G l a s i u s , *Godgel. Nederl. Bibl. rais.* T. XXIII, p. 235.

[Dionysius Andreas Roëll]

ROËLL (DIONYSIUS ANDREAS), broeder van den vorige,

werd in 1710 te Deventer Hoogleeraar in de wijsbegeerte, waarin hij den 10 Oct. te Utrecht, *honoris causa* gepromoveerd werd. Hoogst opmerkelijk (schreef B o u m a n) was zijne bevordering tot Doctor in de Godgeleerdheid, die te Harderwijk den 15 Nov. 1717, met toekenning van hoogen lof, plaats had; waarbij alles in acht genomen werd, wat onze tegenwoordige verordeningen omtrent de gewone promotien van academische jongelingen voorschrijven. Lid der Regering van Deventer geworden, leidde hij in 1728 zijn professoraat neder en overleed in 1733. M e i e r , C r a m e r en andere geleerde tijdgenooten achtten hem hoog. Hij gal in het licht:

Oratio imaug. de modesto Philosopho. Dav. 4°.

Diss. de imagine Dei, Harderw. 1717 4°.

Ook bezorgde hij uitgaaf der:

Explicatio catecheseos Heidelb. Traj. 1728 4°., van zijn vader, als ook van diens *Comment. ad Ephesios pars altera* etc. Traj. 1731 4°. waarvoor hij een voorrede schreef.

Zie *Mus. Brem.* T. I, p. 303; *Bibl. Brem.* p. 162; *Misc. Duisb*, T. II, p. 356; B o s s c h a , T, I, bl. 117. B u r m a n , l.c. V r e m o e t , I, c. p, 69; G l a s i u s , t.a.p. B o u m a n , *Ges. d. Geld. Hooges.* D. II, bl. 77, 78, 113; *Boekz.* 1721 a. 241, 242.

[Wilhelmus Roëll]

ROËLL (WILHELMUS), broeder van denvorige, den 12 Febr. 1700 te Amsterdam geboren, legde zich op de geneeskunst toe, en verdedigde in 1721 te Franeker eene chemisch-physische dissertatie *de materia luminis seu de ignis*, *caloris et lucis natura*. Vier jaren later werd hij te Leiden med. dr., na het verdedigen eener dissertatie *De fabrica et actione musculari*. Hij vestigde zich in zijne geboorteplaats en werd in 1727 aan F. R u y s c h , hoogleeraar in de Anatomie, tot helper toegevoegd, en na diens dood in 1751 door de regering benoemd tot hoogleeraar in de ontleed- en heelkunde. Zijn verzwakte gezondheid noodzaakte hem in 1753 zijn ontslag te verzoeken, 't geen hem in zoo ver werd toegestaan, dat de beroemde C a m p e r hem ter zijde werd gesteld tot in 1762, toen hij geheel afstand deed van zijn post. Hij vertrok 4 jaren later naar Utrecht, waar hij 27 Oct. 1775 stierf. Hij liet een zoon na, N i c o l a a s W i l l e m , de vader van W i l l e m F r e d e r i k R o ë l l , die volgt.(1)

Zie v a n L e n n e p , *Amslel. Athen. Memorab.* p. 201, 256, K o b u s en de R i v e c o u r t .

[Willem Frederik Baron Roëll]

ROËLL, (WILLEM FREDERIK BARON), zoon van Mr. N i e o l a a s W i l l e m R o ë l l en van J o h a n n a A n n a S o p h i a F r e d e r i c a v a n G e e l v a n S p a n b r o e c k , werd den 25 Oct.

(1) Volgens de *Gal. des Cont.* T. VIII p. 90., en de *Hand. d. Maatsch. v. Ned. Letterk. te Leyden voor* 1835 bl. 18. B a n g s , *Gesch. der Geneesk.* bl, 538, 766, 787, 796, is hij de zoon van Willem.

1867 in Amsterdam geboren. Na zijn studiën voltooid en zich beide in de regten en wijsbegeerte de waardigheid van Doctor ver: worven te hebben, begon hij zijn staatkundige loopbaan met de bekleeding van het ambt van schepen in zijne geboortestad. Weldra werd hij, ten gevolge zijner ongemeene bekwaamheden, schoon naauwelijks 25 jaren oud, pensionaris. De omwenteling van 1795 deed hem de staatkundige loopbaan verlaten, daar zijne verkleefdheid aan het Stadhouderlijk Huis hem verbood, onder de nieuwe orde van zaken, zijne diensten aan het vaderland te wijden. Eerst in 1802 vond hij, gelijk vele aanhangers van dit Huis daartoe vrijheid. Hij werd toen lid der gedeputeerde Staten van Holland, en later tot Algemeen Secretaris dier Staten en lid van het hooge Dijkscollegie benoemd. Niet lang nadat Koning Lodewijk de regering aanvaard had werd hij door dezen tot secretaris van Staat aangesteld, en vergezelde hem in die hoedanigheid op zijn reis naar Parijs. Later werd hem door den zelfden vorst de waardigheid van minister van Buitenlandsche Zaken opgedragen, in welke betrekking hij hem andermaal in 1809 naar de genoemde Hoofdstad vergezelde, om, ware het mogelijk, de tusschen hem en zijnen keizerlijken broeder gerezene geschillen, zoo mogelijk, te vereffenen. In den beginne onderhandelde R o ë l l ten dien einde met den Franschen Minister van Buitenlandsche Zaken, den Hertog van C a d o r e . doch in den loop der onderhandeling, meer en meer bemerkende, dat het op de vernietiging der onafhankelijkheid van zijn vaderland was toegelegd, onttrok de eerlijke staatsman zich aan alle onderhandelingen en baalde zich daardoor de gramschap van Napoleon, niet gewoon bij zijne ontwerpen tegenstand te ontmoeten, op den hals. L o d e w i j k onttrok hun echter zijne achting en genegenheid niet en weigerde aan zijn herbaald verzoek om ontslag gehoor te geven. Doch de zwakke gezondheid noodzaakte R o ë l l de wateren te gaan gebruiken en dat was oorzaak, dat hij afwezig was, toen L o d e w i j k raadzaam vond, het bewind dezer landen, ten behoeve van zijnen zoon, neêr te leggen.

Vruchteloos zocht de Raad der ministers, die, volgens L o d e w i j k s bestelling, het bestaan van zaken in handen had, hem als oudsten hunner, overeenkomstig 's koninig stellig verlangen, aan, om het voorzitterschap van dien Raad te aanvaarden, daar hij, op geenerlei wijze wilde medewerken, om zijn vaderland onder de Fransche heerschappij te brengen. Hij hield zich dan ook verder van alle bemoeijing met staatkundige zaken verwijderd tot na de omwenteling, toen hij, op uitnoodiging van W i l l e m I, weder de staatkundige loopbaan binnen trad. Hij werd door dezen onder die mannen benoemd die belast waren met het ontwerpen eener staatsregeling voor het herstelde Nederland, en later tot minister van Binnenlandsche Zaken aangesteld. Zijne zwakke gezondheid noodzaakte hem in 1817 zijn ontslag

te nemen. Dit werd hem gegeven en hij tot Minister van Staat, grootkruis en kanselier der orde van den Nederlandschen Leeuw en tot Lid en voorzitter der Eerste Kamer van de Staten Generaal benoemd. Later werd hij door den koning nog aangesteld tot President der commissie tot herziening der verordeningen op het onderwijs, welke werkzaamheden door den opstand van Belgie werden afgebroken. Zeker kon de koning tot deze belangrijke taak geen geschikter man dan R o ë l l kiezen, die aan bondige geleerdheid groote mate van bedaardheid, wijsheid en menschenkennis paarde. Met volle regt werd hem dan ook het lidmaatschap der Tweede klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut opgedragen. Ook was hij lid der Maatschappij van Nederl. Letterkunde, van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke wijsbegeerte te Rotterdam, van het Prov. Utrechtsche Genoots., directeur van het Zeeuwsch Genootschap en van de Hollandsche Maatschappij der wetenschappen te Haarlem. Ook was hij ridder der Russische orde van St. Andreas, der Pruisische orde van den Zwarten- en der Wurtemburgsche van den Gouden Adelaar. Hij overleed den 3 Jan. 1835 te Amsterdam, in den ouderdom van ruim 66 jaren bij zijne echtgenoote S a r a J o h a n n a H o p , dochter van J a n H o p en van diens derde vrouw M a r i a H e n r i e t t a v a n d e r H o o p , 3 zoons en 4 dochters nalatende. De oudste dier dochters was gehuwd met mr. J. van Lennep, de jongste met J o a n H o d s o n , Kolonel der stedelijke dienstdoende schutterij te Amsterdam.

Men heeft van hem: *Verhandeling over de Ridderorde van het Gulden Vlies*, en *Bijdrage tot de verhandeling over de Ridderorde van het Gutden Vlies* in *Werken v.h. Kon. Ned. Inst.*

Memorie en aanmerkingen, *aan den Koning op den* 15 *Julij* 1825 *en den* 2 *Julij* 1825 *ingezonden voor den Minister van Staat*, *Baron W.F. Roëll* (*over den graanhandel*) 's Gravenh. 2 st. 8vo.

Zie *Galerie Historique des cont.* T. VIII p. 90, 91*; Convers. Lexcion der neuesten Zeit. und Litter.* III B.S. 779; *Mem. de Louis Napoleon; Proces verbaal v.d. algem. vergr. Kon. Ned. Inst.* 1835. *Prog. van het Prov. Utr. Gesch. voor* 1835*; Handel. der Jaarl. verg. v.d. Maats. d. Ned. Letterk.* 1835; *Kunst en Letterb.* 1835 D. I, bl. 18, D. II bl. 171; N i e u w e n h u i s ; K o b u s e n d e R i v e r c o u r t ; V e r w o e r t ; M u l l e r , *Cat. v. Portr.; Annuaire de la noblesse des familles patriciennes des Pays-Bas* T. I, p. 169. 1871.

[Arjen Roelofs]

ROELOFS (ARJEN) was de eenig overgeblevene der drie gebroeders P i e t e r , A l b e r t en A r j e n , die te gelijk met S.J. R i e n k s werkten, en wier verdiensten in 1810 door M e e r m a n in het licht werden gesteld Niettegenstaande zijn stand als landbouwer, onderscheidde hij zich door eigen oefening in vele wetenschappen, en was hij wegens zijne bekwaamheden, bijzonder in de werktuig- en gezigtkunde, geacht. Wat A r j e n bijzonder betreft, is het niet

overtollig te herinneren, hetgeen de toenmalige Directeur Generaal der wetenschappen en kunsten wegens hem berigtte. ‘A r j e n ’ zegt hij, de thans alleen overgebleven broeder en over de 50 jaren oud, blijft zich bij aanhoudendheid op den land- en veebouw, waaruit hij zijn tijdelijk bestaan ontleent, toeleggen, en met R i e n k s in vriendschap, die voorheen den drie broederen met hem gemeen was, verkeeren. Aan dezen A r j e n is R i e n k s , gelijk hij zelf belijdt, zijne geheele kunst en verdere ontwikkeling verschuldigd: gelijk inderdaad de hoofdbedoeling des laatstgenoemden geene andere is, dan om deze kunst tot den hoogst mogelijken trap, waarvoor zij vatbaar is, te volmaken, waarin hij met reuzenschreden voorwaarts gaat, en zijne overige kundigheden alle daartoe aanwendt.’

‘Bij de gebroeders R o e l o f s , daarentegen, en nu nog bij A r j e n , hoezeer zij dezelfde voorwerpen bearbeiden, en de kunst van het maken van teleskopen dagelijks tot meer volmaaktheid zochten to brengen, was het uitbreiden hunner astronomische kundigheden meer de hoofdbedoeling. A r j e n R o e l o f s heeft het, zonder eenig onderwijs genoten te hebben, onbegrijpelijk ver in de wiskunde gebragt, en is een sterrekundige in den strengsten zin van het woord. Van aanleg is hij zelfs een der grootsten, welke bestaan; en het is niet aan hem, maar aan de omstandigheden, waarin hij opgevoed is, leeft en leven moet, te wijten, dat hij niet inderdaad onder den rang dier allergrootsten kan geteld worden; waartoe slechts enkel zou gevorderd zijn geweest, dat hij geplaatst ware geworden op een der aanzienlijkste en uitgebreidste observatorien. De berekeningen, welke hij met zijnen jongst overleden broeder vervaardigd heeft, wegens hetgeen vereischt wordt tot het maken van een' goeden teleskoop; of de opgave der vereischte grootte, evenredigheid van al deszelfs deelen, als spiegels, glazen, buizen, koper, openingen, enz. zijn op eene wijze geschreven en voorgesteld, die niet alleen de verbazend groote naauwkeurigheid, waarmede daarbij te werk gegaan wordt, aantoonen, maar ook de uitnemende Mathematische genie zigtbaar doen uitblinken. Zijne pendule, ingelijks door hem, schoon mogelijk nog met medewerking zijner broederen, gemaakt, regelt hij zelf door sterrekundige waarnemingen. Ook de quadrant, voorzien van metalen vlakke spiegels, zijn parallactische kijker, de mikrometers van verschillende soorten, het aantal teleskopen, dat men bij hem ontmoet, hetgeen alle werktuigen zijn, of van eigen maaksel, of van de drie broederen zamengenomen, trekken de algemeene bewondering tot zich. Dagelijks vergroot hij de reeks zijner observatien aan den hemel. De voorbijgangen van Venus en Mercurius voorbij de zon, heeft hij reeds berekend; de zon- en maan-

eclipsen insgelijks; waaruit hij tevens de gevolgen heeft afgeleid; en ook die eclipsen, enz., welke in het toekomende zullen plaats hebben.

Ook de laatste komeet heeft hij waargenomen, en bij die gelegenheid een fraai en kunstig Cometarium, ter gemakkelijker voorstelling, toebereid. Behalve de onnoemelijke veelheid van al deze en andere berekeningen, reeds door hem gedaan, en zijne verbetering der tafels van De La Lande, tot de 3de uitgave van deszelfs werk behoorende, komen hierbij ook nog in aanmerking de netheid, waarmede hij zijn werk verrigt, en de fraaiheid zijner figuren en teekeningen'

Hij was broeder van den Nederl. Leeuw enoverleed den 11 Mei 1828 te Hijum in den ouderdom van ruim 74 jaren.

Zie *Kusnt- en Letterb.* 1828, D I, bl 810, D. II, bl. 4, 20; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus ende Rivecourt, en vooral de uitvoerige: *Levensberigten van Arjen Roelofs* in 1829 te Franeker uitgegeven door W.v. Peijma, landbouwer te Ternaard.

[Gerard Roelofs]

ROELOFS (GERARD), of Ger. Rodolphus, voor het midden der 16e eeuw te Grave geboren, studeerde waarschijnlijk in het collegie de Valk te Leuven en werd onderwijzer bij de familie Schets, vervolgens amanuensis van Elbertus Leoninus. Omstreeks denzelfden tijd werd hij Kanunnik der kleine collegialekerk van St. Elizabeth in zijne geboortestad. De onlusten verdreven hem van daar naar Keulen. Eindelijk vestigde hij zich te Luik, waar hij in 1584 Kannunik van St Pieter werd Hij overleed den 16 Junij 1591. Bij zijn uiterste wil stichtte hij een beurs tot onderstand van een student in het collegie de Valk te Leuven.

Hij gaf in het licht:

De litteris canonicis, *videlicet Formatis*, *Pacificis*, *Commendatitus ac Dimissoriis*, *quibus in Ecclesiâ primaevâ sancti Patres*, *ex generalium conciliorum Decretis*, *in sacrosanctâ Nicaena synodo prius excogitatis usi sunt*, *Gerardo Rodolpho Graviensi auctore*, *Colon.* 1582 8°.

Tractatus de apparatu bellico, *tam mari quam terrâ faciendo*, *uti olim apud Romanos fiebat*, *et hodierna militia fieri solet*, *in Tabulam redactus*, Leod. 1585.

Tractatus de stipendiis militum et eorumdem conficiendorum ratione, *in Tabalam redactus*, Leodei 1586.

Matheseos Tabulae. Col. in fol.

Zie Sweertius, *Ath. Belg.* p. 285. Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 282*; Fasti* p. 267; Foppens, *Bibl. Belg.* T. p. 359; Dupin, *Bibl. ae. Aut. Eccl.* éd. d. Amst. T. XVII p. 107, 108; Paquot, *Mem.* T. II p. 53; Glasius, *Godgel Nederl.*; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Jacobs Roelofs]

ROELOFS (JACOBS) werd in 1791 als proponent te Voorhout beroepen, in 1793 predikant te Zoeterwoude. in

1798 te Streefkerk, in 1801 te Oudewater, waar hij stierf.
Hij gaf in het licht:
Verhandeling over de oorzaken der toenemende opslibbing van het Y. Amst. 8°.
Vijftal leerredenen over Rigteren. VI, VII en VIII. Utrecht 1820.

Zie van Cleef, *Alphab. Naaml. van boeken* bl. 515; Brans. *Kerk. Reg* bl. 28, 63, 64, 71.

[Adolph Roelofswaart]

ROELOFSWAART (ADOLPH), te 's Hage geboren, leerling van Abraham Verkolje te Amsterdam, in wiens manier hij portretten en historien schilderde. Na een geruimen tijd te 's Hage gewoond te hebben, hield hij zich eenigen tijd te Delft op en vertrok in 1776 naar Rijswijk ter woon, waar hij zich met schilderen, doch meest met het vervaardigen van teekeningen met O.I. Inkt bezighield.

Zie Kramm.

[M. Roelofswaart]

ROELOFSWAART (M.), schreef:
Enige Aanmerkingen op de verhand over de Nederd. spelling van den Hoogl. M. Siegenbeek. In den Haage 1805 8°.

Zie *Cat. d. Maatsch. v. Ned. Leteerk.* D. I bl, 133.

[Gijsbert Roelofsz]

ROELOFSZ (GIJSBERT) komt als kunstschilder te Utrecht voor in een *Transport-Brief* van 1545,

Zie Kramm.

[Egbert Roelofszoon]

ROELOFSZOON (EGBERT), deftig Amsterdamsch koopman, die zich in het midden der 16e eeuw aan het hoofd stelde van dien aanhang, welke de kerkhervorming voorstondt. Ten tijde als men de openbare preek in, of bij gemelde stad zocht in te voeren, hield hij gemeenschap met Laurens Jacobsz Reael, Reinier Kant, Cornelis Willemszoon Hooft en anderen, en hield heimelijk verstand met eenigen uit de vroedschap, uit wie hij vernam wat ten hunnen opzigte ten stadhuize voorviel. Bij het uitbreeken der beeldstormerij ontboden Burgemeesters hem, benevens Adriaan Pauw en Arend Bouwer, als de voornaamsten der Gereformeerden, ten stadhuize om van hen eenige middelen en voorslagen te hooren, dienstig om het volk tot bedaren te brengen. Terwijl men bezig was met raadplegen, kwam een der Burgemeesteren, die buiten het vertrek gegaan was, ijlings binnenstuiven met groote verbaasdheid roepende: ‘dat in de Oude Kerk reeds alle heiligen in stuk geslagen waren.’ Roelofszoon gaf hierop, met koele bedaardheid, ten antwoord dat het slechts beelden, geenszins ‘heiligen’ waren.

Sedert werd hij een en andermaal voor de Heeren ontboden, o.a. ter gelegenheid der plundering van het Minderbroeders-

klooster, met verzoek om mede te werken tot het doen bedaren van de zaâmgevloeide menigte. Onder de 9 personen naderhand door Burgemeesteren benoemd, om te dienen tot middelaars tusschen de Regering en de Gemeente, als ook tot handhaving der openbare rust, behoorde ook Egbert Roelofszoon. Hij moest echter het land verlaten en bij den vreemde een schuilplaats zoeken en vond die, nevens vele anderen, te Hamburg. In 1578 keerde hij naar Amsterdam terug, en werd in hetzelfde jaar tot Raad en Commissaris tot huwelijkszaken aangesteld. In de laatstgemelde betrekking gaf hij een bewijs van zijnen ijver van het gezag der Regering te doen gelden en den predikanten, daar 't pas gaf, tegenstand te bieden.

Het eerste jaar na de verandering der Regering te Amsterdam, beklom Egbert Roelofszoon het burgemeesterlijk gestoelte. Vijfmaal in 1580, 1582, 1583, 1585 en 1587 bekleedde hij sedert die waardigheid; doch kort daarna zal hij overleden zijn; op de lijst der Raden ontmoeten wij Roelof Egbert Roelofsz. waarschijnlijk zijn zoon.

Zie Brandt, *Hist. d. Ref.* D. I, bl. 445, 592; Wagenaar, *Amst.* D. III. bl. 161, 177, 181, 189, 242, 478, 480. IV, bl. 67, Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt; Verwoert; Muller, *Cat. v. portr.*

[Hendrik Roelofsz]

ROELOFSZ, (HENDRIK) vertaalde: *Het Neefschap te Romen*, *of de Neven der Roomse Paazen*, *in de Kerkel. en Wereldl. Regeering gedrongen van Sixtus IV af*, *tot de dood van Alexander VII*, enz (uit het Italiaansch). Amst. 1678, 2 dln. 12mo.

Zie *Cat. d. Maats. v. Nederl. Letterk.* D. II, bl. 3.

[Jan Roelofsz.]

ROELOFSZ. (JAN), van Hoorn, voerde in 1664 het bevel over het uit Smirna komende koopvaardijschip *de Koning Salomo*. Voor de baai van Cadix gekomen en onverwacht door Engelsche oorlogsvaartuigen aangevallen, streed hij tegen deze schepen, tot dat zijn schip onder hem wegzonk. Hij sprong in een sloep en werd door zijn vijanden gevangen genomen.

Zie Velius, *Chron. v. Hoorn;* de Jonge, *Neêrl. Zeew.* D. II, bl. 330; Verwoert.

[Barend Roelofsz.]

ROELOFSZ. (BAREND), predikant der Doopsgezinden te Altona. Achter de 57 predikatiën van Willem Wijnandsz. zijn ambtgenoot aldaar, na zijn dood (1658) te Amsterdam, in folio gedrukt, vindt men een predikatie dd. 27 April 1650 door hem te Altona gehouden, en door Willem Wijnandsz. na ze gehoord te hebben, uit zijn geheugen opgeschreven.

Zie Schijn, *Ges. d. Mennonieten*, D. II. bl. 649, 650.

[Christoffel Roels]

ROELS (CHRISTOFFEL), te Leuven geboren, was voor het

overgaan van Middelburg, pensionaris van den prelaat en der Edelen. Den 3 September 1577 verscheen hij op opontbod der Staten van Zeeland, en werd den 16 aan den Prins gezonden met aanbeveling tot het ambt van Raadpensionaris van Zeeland. Kort hierna werd hij aangesteld doch niet voor het volgend jaar beëedigd. Omtrent dezen tijd nam hij bij afwezigheid van A van Dorp het ambt van Eerste Edele waar. Maurits benoemde hem tot zijn auditeur in de Rekenkamer, doch de Staten van Zeeland achtten deze betrekking onvereenigbaar met die van Raadpensionaris. Hij huwde Susanna Taymon dochter van Cornelis Taymon, secretaris der Staten van Zeeland, afkomstig van Gend.

Zie 's Gravensande, *de Unie v. Utrecht herdacht*, bl. 259; Scheltema, *Staatk. Nederl.* Groen van Prinsterer, *Archives*, T. V, p. 409, Sv. 415, 417; VI, p. 50 Sv; Kobus en de Rivecovrt; Verwoert.

[Thobias Roels]

ROELS (THOBIAS), zoon van den vorige (1577), was med. doctor te Middelburg, en schreef:

Epistola ad Chr. Clusium de certis quibusdam plantis, *gevoegd bij Clusii Historia Varior. Plantarum*. Antv. 1601. fol.

Hij huwde Catharina, dochter van den pensionaris Jan van Werve. Hij liet na Maria Roels. gehuwd met Johan de Brune, en Willem, (die volgt).

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 832; J.A.v. Linden, *de script. Medio*, p. 456; La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 87: 's Gravensande, *de Unie van Utrecht herdacht*. bl. 250.

[Willem Roels]

ROELS (WILLEM) of ROELSIUS, pensionaris van Middelburg, van 1574 tot 1595. Hij teekende de Unie van Utrecht namens Zeeland, en overleed in 1595 bij zijne huisvrouw Geertruid Buysen, een zoon nalatende (die volgt).

Zie s Gravesande, *De Unie van Utrecht herdacht* bl. 252. Scheltema, *Staatk. Nederl;* Groen v. Prinsterer, *Archives*, T. V, p. 417; T. VI, p. 51; Verwoert.

[Wilhelm Roels]

ROELS (WILHELM), zoon van Thobias was Raad van Schepen te Middelburg, van 1626-1661, daarna president van den Raad van Vlaanderen en Super-intendant van de leening. Hij huwde Elisabeth de la Palma. Hun zoon Wilhelm, fiscaal van den Raad van Vlaanderen huwde met Magdalena de Jonge van Bruinisse. Hij overleed in 1670. Men heeft van hem *Tractaat van de Complaincte*, Middelb. 1664 fol., briefwijze gerigt tot den heer Johan baron van Rheede.

Zie La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 86; 's Gravesande, *De Unie van Utrecht herdacht;* bl 252.

[Gelein Roels]

ROELS (GELEIN) kwam in 1732 als proponent te Dirksland, werd in 1748 emeritus, en overleed in 1749. Hij beoefende de poëzy, blijkens zijn werk: *De zugt der opregten ofte eenige Geestelijke Gezangen*, waarvan in 1754 te Dordrecht, de derde uitgaaf verscheen.

Zie B r a n s . *Kerk. Reg.* bl. 131; A b c o u d e , 4e *Aanh.* bl. 85, v.d. A a , *N.B.A.C. Woordenb.*

[Roelof Roelofsz.]

ROELOFSZ. (ROELOF), vermaner op het schip Amsterdam, gedurende de tweede reis der Hollanders naar O.I. onder den admiraal J a c o b v a n N e c k .

Men heeft van hem:

Kort ende waerachtigh verhael van de tweede schipvaerd by de Hollanders op Oost Indiën gedaen, *onder den Heer Admirael Jacob van Neck*, *getogen uyt het journael van Roelof Roelofsz. vermaender op 't schip Amsterdam*, *ende doorgaens uyt andere schryvers vermeerdert*. z.j.m. pl.

Dit verhaal werd later achter het *Journaal* van O l i v i e r v a n N o o r t uitgegeven, (Amst. 1648, 1650); omstreeks 1663 verscheen te Amsterdam bij G i l l e s J o o s t e n S a e g h m a n : *Journael van de tweede Reys*, *gedaen by den Heer Admirael Jacob van Neck*, *naer Oost-Indien*, *met ses Scheepen in den jare* 1600, *verhandelende al 't gedenckwaerdighste dat haer op de Reyse is voorgevallen*, *alsmede de vreemdicheydt van menschen*, *beesten en vogels van de Lande daer zy gheweest zyn*.

Zie T i e l e , *Mém. sur les Navig. Neêrl.* p. 162, 164.

[H.J. Roelvink]

ROELVINK (H.J.), med. dr. schreef: *Diss. med. polit*, *de renuntiatione lethalitatis vulnerum ad certum dierum numerum non adstringenda*. Gron. 1811.

Zie H o l t r o p , *Bibl. med. et chir.* p. 297.

[G. Roemer]

ROEMER (G.), In de kunstnalatenschap van J a n B i s s c h o p , Rotterdam, Junij 1771 bl. 18, komt van dezen kunstenaar voor *een kapitale teekening in waterverwen. Gezicht op Haarlem*.

Zie K r a m m .

[G.A. Roemer]

ROEMER (G.A.) schreef *over den Catechismus* Amst. 1730.

Zie A b c o u d e , *Naamr.* bl. 311.

[Georg Ulrich Roemer]

ROEMER (GEORG ULRICH), den 22 November 1672 te Aken geboren, en te Stolberg in Meurs, en vervolgens te Franeker voor het leeraarsambt bekwaam gemaakt, ontving nog twee jaren onderwijs van van Til te Dordrecht, en werd in 1697 achtervolgens predikant te Wilre, Tiel, Wezel, en in 1715 te 's Hertogenbosch. Den 10 Julij 1730 werd hij aldaar hoogleeraar in de Oostersche talen op eene rijksjaarwedde van *f* 250, en hield bij deze gelegenheid eene *Oratio*

de lingua Hebraea primaeva, *ejusque confusione Babylonica*.

Hij werd in 1740 emeritus, en overleed den 1 Februarij van het volgend jaar. Zijn ambtgenoot C o r n e l i u s d e W i t t hield zijne lijkrede, welke ook gedrukt is.

Zie H e r m a n s , *Ges. d. Ill. en Lat. School te 's Hertogenbosch*, bl. 24, S e p p , *Joh. Stinstra en zijn tijd*, D. I, bl. 177.

[Jan Roemer]

ROEMER (JAN), in 1769 te Amsterdam geboren, werd in 1791 proponent bij de Remonstrantsche broederschap, en in het volgend jaar predikant te Nieuwkoop, waar hij, uitgenomen van Julij tot October 1799 te Dokkum, gedurende bijna tien jaren werkzaam was; in 1802 aanvaardde hij het leeraarsambt te Leiden, verkreeg in 1831 zijn emeritaat en overleed den 21 December 1838 te Alphen.

Hij gaf in het licht:

Troostrede bij het overlijden van C. Rogge. Leid. 1806.

Beschrijving van de verwoesting te Leiden. Ald. 1807. m. pl.

Leyden in hare ramp op den 12 *Jan.* 1807 Leyden, 1807 8.

Vruchtmandje voor de Jeugd. Amst. 1811.

Proeve eener regtsgeleerde verdediging van de onschuld van Jesus Christus. Leid. 1820.

Jesus Christus voor het Sanhedrin. Dordr. 1822.

Hulde aan de nagedachtenis van Borger. Ald.

Voordeelen van den geest der eeuw. Ald. 1823.

Leerrede over het belangrijke en heilzame van de uitvinding der Boekdrukkunst. Ald. 1823.

De Pharizeër. Haarl. 1824.

Het vijfde halve eeuwfeest van het ontzet van Leiden. Leid. 1825.

Het vijfde halve eeuwfeest van de stichting der Hooge School te Leiden. Ald. 1825.

Feestrede bij de viering van het 50*jarig bestaan der Leidsche Afdeeling van de Nederl. Huishoudelijke Maatschappij*, *den* 15 *Oct.* 1829. Haarl. (1829.) 8°.

Ontboezeming bij de zegevierende terugkomst van het korps vrijwillige jagers der Leydsche Hooge School. Leyd. 1832 8s. (anon.)

Gedenkschrift van den veldtogt der Heeren Studenten van de Hoogeschool te Leyden, *ten heiligen strijd voor Vaderland en koning in de jaren* 1830 *en* 1831. Leyd. gr. 8°. 1832.

Gedenkschrift van den uittogt der studenten van de Hooge School te Leiden in 1830 *en* 1831. Leid. 1831.

Zie T i d e m a n , *De Remonstr. Broeders*, bl. 88, 102, 302, 376;

Glasius, *Godgel. Nederl.;* Kobus en de Rivecourt; Verwoert*; Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D II, bl. 122, 208. D. III, bl. 227, 319, 320, 418*;* v. Doornink, *Kunst en Letterb; Cat. v. Anon. en Pseud.* 1839, D. I, bl. 3. n. 3294.

[Roemer Visscher]

ROEMER VISSCHER (zie VISSCHER.).

[Anna Roemers]

ROEMERS (ANNA) zie VISSCHER (ANNA ROEMERS.)

[Tesselschade Roemers]

ROEMERS (TESSELSCHADE) zie VISSER (TESSELSCHADE ROEMERS.)

[A.J.V. Roen]

ROEN (A.J.V.) schreef eene verhandeling over de *Soorbut*, voor zeevarenden in *Alg. Kunst en Letterb.* 1792, D. II, st. 1, bl. 179.

Zie Holtrop, *Bibl. med. et chir.* p. 297.

[Koenraad Roepel]

ROEPEL (KOENRAAD), den 6 Nov. 1678 te 's Hage geboren, was een leerling van den schilder Konstantijn Netscher. Zijne zwakke gezondheid noopte hem de buitenlucht te zoeken. Daar begon hij zich op het planten, pooten en zaaijen en bezorgen van bloemen toe te leggen, en eindigde met een voornaam meester te worden in het natuurlijk schilderen van bloemen en vruchtstukken die, in den bloei zijner jaren, voor aanzienlijke sommen verkocht werden. Twee zijner beste stukken golden *f* 1,000 00. Later werd zijn roem verduisterd door dien van van Huysum, wiens kunstjuweelen ook duurder betaald werden. De keurvorst van de Paltz kocht eene schilderij van hem, en bestelde andere. Roepel liet zich in 1718 in de Haagsche Broederschap inschrijven, en werd bestuurder der Akademie. Zijn portret komt voor bij van Gool en bij Descamps. Hij overleed den 4 Jan. 1748.

Zie Houbraken; Deschamps; v. Gool; v. Eijnden en v.d. Willigen. Immerzeel; Kramm; Kobus en de vecourt; Verwoert.

[Johan Jacob Roeps]

ROEPS (JOHAN JACOB) werd den 1 Jan. 1805 te 's Hage geboren, was een verdienstelijk krijgsman, klom tot den rang van Luitenant-Kolonel bij het O.I. leger op, en overleed in 1848.

Zie Verwoert.

[Jacob van de Roer]

ROER (JACOB VAN DE), in het midden der 17e eeuw te Dordrecht geboren, oefende zich in de schilderkunst onder Jan de Baan, en werd, onder diens opzigt, een

verdienstelijk portretschilder. Hij begaf zich naar Londen om zijn fortuin te beproeven, doch kon niet opwerken tegen den vermaarden K n e l l e r , die zich echter van zijn penseel bediende, tot het schilderen van zijn kleedij en andere ondergeschikte deelen zijner portretstukken. Hij keerde later naar Dordrecht terug, en overleed aldaar in het gasthuis.

Zie H o u b r a k e n ; v. E i j n d e n en v a n d e r W i l l i g e n ; I m m e r z e e l .

[L. van de Roer]

ROER (L. VAN DE), Dortsch dichter uit de 17 eeuw, leverde stukken in *Belgium Glorosum* van L y d i u s ; het *Swart tooneelgordijn opgeschoven voor de Heeren gebroederen Jan en Cornelis de Witt* en in andere werken zijner stad- en tijdgenooten.

Zie v a n d e r A a , *B.A.C. Woordenboek*.

[Johannes Roering]

ROERING (JOHANNES) was student in de godgeleerdheid te Groningen, toen hij in 1752 onder den titel van *Stemme des gejuichs ende des Heils in de tenten der Regtvaardigen*, een paar gedichten in 4^{o} in het licht zond op de inzegening van C. S e g a e r en J.H. J a n s o n i u s als predikanten te Groningen.

Zie v a n d e r A a , t.a.p.

[Cornelis Roermans]

ROERMANS (CORNELIS), kunstschilder uit de eerste helft der 18e eeuw. K r a m m vermeldt van hem een *fraai gestoffeerd Landschapje*, waarvoor in 1744 *f* 30 werd betaald.

[H.J. van Roermund]

ROERMUND (H.J. VAN) is schrijver eener *Diss. de prolis deucatione physica* Tr. ad Rhen. 1785 4^{o}.

Zie C.H. a R o y , *Catal. Bibl. Med.* T. IV, p. 1911.

[Roesbrugge]

ROESBRUGGE ( ) dichter van *Liederen en Gezangen* 1690, vermeld bij A b c o u d e *Naamr.* bl. 311.

[Godscalck Roesmondt]

ROESMONDT (GODSCALCK), is schrijver van:
Die seven bloetstortinghen ons Heren en die sw. sonderlinge droefheden van Maria ende noch anders. Antw. *by my Henrich Eckert van Hombergh* 1516 *den* 9 *Sept.* 20 ff, met vele figuren in hout.

[Frederik Roest]

ROEST (FREDERIK), tooneeldichter in het midden der 17e eeuw. Hij schreef in 1633 het treurspel van de *Droeve Julia*.

Zie V e r w o e r t .

[Jan van der Roest]

ROEST (JAN VAN DER) werd den 16 Maart 1755 te IJsselstein geboren, studeerde te Utrecht en werd achtereenvolgens predikant bij de Hervormde gemeenten te Blaauw-Kapel, (1788) Elst, Amersfoort (1787) Haarlem, waar hij den 8 Jan. 1814, in den ouderdom van nagenoeg 60 jaren overleed. Hij muntte als Evangelieprediker uit en droeg veel bij tot verbetering der predikwijze in ons Vaderland. Zijne leerredenen waren bijbelschpraktikaal, eenvoudig populair en toch levendig, krachtig, treffend en echt welsprekend. Men heeft van hem, behalve een overzetting van K ö p p e n , *De Bijbel een werk der Goddelijke wijsheid*:

Bijbelsche tafereelen van leerzame sterfgevallen en uiteinden in leerredenen, 1782 2 st. herdr. Amst. 1802.

Leerredenen over de genoegens van den godsdienst, 2 st., Amst. 1806 2e dr.

Twee leerredenen. Ald. 1811.

Nagelatene leerredenen 2 st. Ald. 1816.

Ook gaf hij in het licht:

Brief aan eene vriendin over den zin van I Joan III:1, 2. Haarl. 1810, waarin hij zijne opvatting en vertaling van die plaats tegen eene aanmerking van den hoogleeraar van der Palm, voorkomende in diens leerrede over dien tekst, verdedigt.

Ook gaf hij: *Der Kinderen Goede Vrijdag*, *Gedachtenis van 's Heilands dood*, *gehouden in de Kinderkerk te Haarlem*. Hij was lid van Teylers 2e Genootschap en mede-beoordeelaar van de inkomende prijsvragen. A. Loosjes Pz. vervaardigde een lijkzang op hem.

Zie Ypey, *Ges. d. Christel. kerk in de* 18*e eeuw*. D. VIII, bl. 680; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Verwoert; Muller, *Cat. v. portr. Kunst en Letterb.* D. I, bl. 99.

[Johannes de Roest]

ROEST (JOHANNES DE), uit de heerlijkheid van dien naam in de provincie Luik, werd regulier kanunik der orde van Augustinus te Tongerloo en overleed als rector der religieusen te Cabbeeck te Thienen 17 Nov. 1534.

Hij liet in ms. na: *Fasuculus Florum Partibus III distinctus.*

Zie Val Andreas *Bibl. Belg.* p. 758, 759; Foppens *Bibl. Belg.* T. II, p. 718.

[Elias Jacob Roesler]

ROESLER (ELIAS JACOB), in 1802 geheimschrijver van den Gouverneur-Generaal en tot 1807 parapheur van het Klein Zegel te Batavia. In 1816 werd hij aangesteld tot resident te Sumanap op het eiland Madura en in 1819 tot commissaris ter Westkust van Borneo; daarna in 1821 tot resident van geheel Madura. Hij overleed den 10 Nov. 1833 te Soerabaya, oud 70 jaren.

Part. berigt.

[Hendrik Roeters]

ROETERS (HENDRIK). afstammeling van een Amsterdamsch geslacht, dat deels tot de Hervormden, deels tot de Doopsgezinden behoorde. Tot de eersten behoorde Hendrik Roeters, in 1662, 1665, 1671 schepen, van 1673-1680 hoofdschout zijner geboorteplaats. Hij is de stichter van het Roeters-hofje aan de zuidzijde der Linden graft.

Zie Wagenaar, *Amst.* D. VIII bl. 690, Kok; *Chr. v.h. Hist. Gen.* D. X, bl. 34, 36-40; *Cat. v. Pamfl.* D. III, bl. 79.

[Petrus Roestius]

ROESTIUS (PETRUS) te Nijmegen geboren, werd Jesuit en doctor in de Godgeleerdheid. Hij onderwees de wijsbegeerte de zedekundige en scholastieke godgeleerdheid aan verschillende Duitsche Hoogescholen, en gaf verscheidene

geleerde werken, meestal theses door hem opentlijk ter verdediging voorgesteld, in het licht.

Zie V a l . A n d r e a s , *Bibl. Belg.* p. 758, 759; F o p p e n s , *Bibl. Belg.* T. II, p. 1005; J ö c h e r .

[Pieter Roesstraten]

ROESSTRATEN (PIETER), in 1627 te Haarlem geboren, was leerling van Frans Hals, wiens dochter hij huwde. Gelijk zijn meester, schilderde hij portretten die zeer fraai waren; doch op voorstel van den schilder P. Lely staakte hij het portretschilderen en wijdde hij zich met den besten uitslag aan het schilderen van stillevens, als zilveren schotels, vazen enz., die deze voor hem tegen *f* 4 à 5000 in Engeland wist te plaatsen. Hij vreesde zijne concurrentie. Roesstraten overleed in 1698. Hij schilderde zijn eigen portret, waarnaar Bloteling een uitmuntende prent in zwarte kunst vervaardigde.

Zie Honbraken; van Einden en van der Willigen; Immerzeel; Kramm; Kok; Nieuwenhuis.

[Roevere]

ROEVERE zie ROVERE.

[Wilhelm Roeijer]

ROEIJER (WILHELM), In de *Bibl. v. Ned. Pamfletten*, D. II, bl. 90, komt voor:

Terminus Decisorius, *cum annexa Sententia*, *in saken van den vromen Patriot*, *teghens Wilhelm Roeyer*, *als Gemachtighste van Rutger van Haersolte*, *Drossart van Lingen. Tot Vryburgh. Ghedruckt by Ernst Sluytewagen* 1655. Met spotprent, Haersolte's wapen voorstellende.

[Jacob Lievensz. van Rog]

ROG (JACOB LIEVENSZ. VAN) schreef:

Een kort vertoog, *daer in aanghewesen wort*, *dat by de secten der Wederdoopers die harde maniere van spreecken*, *hoe sy ons beschuldigen omtrent* (*sic*) *het punt van de predestinatie*, *alsoo wel ghebruyckt worden als by andere. Met noch eenighe strytschriften. Mitsg. een request by de Wederdoopers overgheg. aen graef Mauritius*.

Korte aen-teeckeninghe uyt de schriften van de wederpartye der ware Ghereformeerden, *die nu met malkanderen t'samen spannen*, *om de selfde op 't hoochste te lasteren*, *ende bij alle de weereldt verdacht te maken door het punct van de praedestinatie*, *met den aenkleve van dien*.

Kort ende klaer vertoegh, *dat de stat met Wilhelmus den oorlogh teghen Spanjen aengenomen hebben voor de Christ. gheref. religie door J.L. van Rog* in 1630.

Zie Rogge, *Beschryv. Catalog. der Pamfl. Verzamel.* bl. 109.

[Meester Roger]

ROGER (MEESTER), zie WEIJDE (ROGIER VAN DER)

[Roger van Vlaanderen]

ROGER van Vlaanderen, zie (WEIJDE ROGIER VAN DER)

[Jacobus Roger]

ROGER (JACOBUS), geboren te Doornik, bloeide in de eerste helft der 16 eeuw. Hij was onderwijzer der jeugd en Latijnsch dichter blijkens zijn *Neopaegnia seu lusus pueriles* Paris. 1539, ook in T. III *Delic. Poët. Gallorum*. H o e u f f t vermeldt van hem: *Epistola Leonorae Austriacae nomine ad Franciscum*

Galliarum Regem scripta, en vermeldt dat hij veel uit de *Anthologia Graeca* in het Latijn overgebragt heeft.

Zie Sweertius, *Ath. Belg.* Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 427; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I, p. 536. Paquot, *Mem.* T. I, p. 12. J.C. Scaliger, *Hypercrat.* Cap. IV, p. 789, 790, ed. 21e Baillet, *Jugem. des Sav.* § 1368; Hoefft *Parn. Lat. Belg.* p. 22 23.

[Abraham Rogerius]

ROGERIUS (ABRAHAM), predikant te Paliacatta op de kust van Coromandel (1630-1640). Hij keerde in 1647 weder naar huis en overleed in 1649 te Gouda. Hij is schrijver van *Gentilismus reseratus* door Andreas Wissowatiu in het Hollandsch vertaald en getiteld:

De open-Deure tot het verborgen Heydendom, *ofte Vertoogh van het leven en de zeden*, *mitsg. de Religie en Godsdienst der Bramines op de Cust van Coromandel.* Leyd. 1651, 4°. Christoph Arnold gaf er in 1663 te Neurenberg eene Duitsche overzetting van in 8°.

Zie *Cat. Jacob*, le *Partie* p. 78. *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II. bl. 9.

[Adriaan Rogge]

ROGGE (ADRIAAN) in 1732 te Haarlem geboren, maakte zich als geschiedkundige bekend door zijne bij de Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen bekroonde Verhandeling; *Over den grond van Neêrlands Koophandel en diens aanwas en bloei*. Hij stierf den 22 Julij 1806.

Zie J.W. Regt, *Neêrl. beroemde Pers.* bl. 307.

[Cornelis Rogge]

ROGGE (CORNELIS) was de eenige zoon van Ysbrand Rogge, - die bij zijn dood (1796), behalve dezen zoon slechts twee dochters naliet, - en Johanna Regters. Hij werd in 1762 te Amsterdam geboren en reeds als zestienjarig jongeling als student opgenomen aan het seminarium der Remonstrantsche Broederschap, waartoe zijne familie van vaderszijde behoorde. Ofschoon van een zwak ligchaamsgestel toonde hij zulk een bijzonderen aanleg en maakte hij zich het onderwijs van Wyttenbach en van der Meersch zoo zeer ten nutte, dat hij in 1783, tegelijk met Frans Lorié, zonder examen tot proponent bevorderd kon worden. Nu deed hij eerst als proponent eenigen tijd dienst te Rotterdam, en algemeen werden zijne predikatiën, die gunstig afstaken bij zoovele andere van die dagen, hoog geroemd. De enkele leerredenen, die hij zelf in het licht gaf, de bundel die na zijn dood door C.W. Westerbaan werd bezorgd, en de predikatiën die nog in handschrift berusten op de bibliotheek van de Remonstrantsche kerk te Amsterdam, kunnen getuigen van zijne echt practische preekmethode.

Rogge's eerste standplaats was Noordwijk, waar hij in 1787 zijn werk aanvaardde. In 1790 nam hij een beroep naar Berkel aan, en vier jaar later kwam hij te Leiden,

waar hij reeds den 27 Augustus 1806 zijn nuttig leven eindigde. Hij stierf op zijn buitenverblijf onder Soeterwoude en werd te Katwijk aan Zee, in het graf van zijn vriend en uitgever Du Mortier begraven. Zijne weduwe Cornelia van Nievelt, waarmede hij in 1788 te Alkmaar in het huwelijk was getreden, liet hij slechts drie kinderen na (want zijn oudste dochtertje had hij vroeg verloren), namelijk twee dochters: Johanna en Anna Maria, die beide later zijn gehuwd, en een zoon Ysbrand. Deze laatste (geb. 26 Febr. 1794 te Berkel, gest. 14 Maart 1855), tot geneesheer opgeleid, maar door den dood van zijn vader en de ongunstige tijdsomstandigheden in zijne studiën gestoord, vestigde zich later als apothecar te Amsterdam, verkreeg door zijne bekwaamheden zelfs een uitgebreide praktijk, en maakte zich bijzonder verdienstelijk toen de cholera voor het eerst hier te lande zoo hevig woedde, waarom hem ook de zilveren medailje werd geschonken.

Als godgeleerde had de naam van Rogge bij zijne tijdgenooten een goeden klank. Naauw had hij zijn boek over het ware wezen van het Christendom in het licht gegeven, of Teylers godgeleered genootschap bekroonde met goud zijn antwoord op de prijsvraag: *Is*, *behalve het inwendig bewijs van de goddelijkheid van de leer van Jezus*, *nog eenig bewijs ter overtuiging noodzakelijk*, terwijl A. Hulshoff en anderen slechts den zilveren eerepenning ontvingen. Doch hij was niet enkel godgeleerde. De gewichtige staatkundige gebeurtenissen in zijn tijd, de algemeene belangen des volks gingen hem niet minder ter harte. Getuige hiervan een aantal belangrijke geschriften van verschillenden aard, waarvan de titels uitvoerig werden opgegeven in de *Bibliotheek der Remonstrantsche Geschriften* (Amst. 1863). Zoo leverde hij eene naauwkeurige beschrijving van de onlusten hier te lande in 1780, van de staatsomwenteling van 1795, terwijl wij tevens van zijne hand bezitten eene geschiedenis der staatsregeling van de Bataafsche republiek. Rogge was de laatste van ganscher harte toegedaan, en ijverde voor alle goede beginselen, die nu krachtig werden uitgesproken. Hij verlangde verbetering in opvoeding en onderwijs en wenschtte dat men vooral de ontwikkeling van de mindere volksklasse ter harte zou nemen. Hij schreef populaire werkjes voor de jeugd, sprak zijn oordeel uit over de verbetering van het schoolwezen, was een krachtig medewerker in tijdschriften, die zich ten doel stelden dergelijke onderwerpen te bespreken, gaf leerredenen in het licht voor de huiselijke godsdienst van den gemeenen man, en het was eene onderscheiding dat de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen zijn zedekundig leesboek voor de scholen liet drukken en verspreiden.

Bijzondere aandacht verdienen ook nog altijd zijne geschriften over de betrekking tusschen kerk en staat, en de vereeniging der protestanten. Zoodra de quaestie over de afscheiding van kerk en staat door de nationale vergadering aan de orde was gesteld, liet R o g g e er zijn stem over hooren. T e y l e r s genootschap bekroonde zijne verhandeling over den invloed van het burgerlijk bestuur op godsdienstzaken met zilver. Ook stelde hij een onderzoek in over de verplichting van het gouvernement om de armen te verzorgen. Zoo wel in het staatkundige als in het godsdienstige behoorde hij tot de vrijzinnige partij. Dat toonde hij vooral in zijn streven naar algemeene verdraagzaamheid. Terstond na de omwenteling van 1795 deed hij met zijn ambtgenoot v a n R e e s een voorstel aan de Remonstrantsche Broederschap, om aan alle protestantsche kerkgenootschappen eene uitnoodiging te rigten tot vereeniging. Hij voerde over dit onderwerp meermalen de pen, doch het bleek dat de tijden voor zulk eene vereeniging nog niet rijp waren.

R o g g e was een man van echte humaniteit, van een helder verstand, een scherpzinnig oordeel en onvermoeide werk zaamheid. Onder de verdienstelijke mannen van zijn tijd mag ook hij worden genoemd.

Zie verder vau hem: Y p e y , *Gesch der Christ. kerk in de* 18 *eeuw* lX. 224 v.v.; T i d e m a n , *de Remonstrantsohe Broederschap*; N i e u w e n h u i s , *Woordenb.* VI. 431 v v.; G l a s i u s , *Godgel. Nederl.* v.v. E e k h o f f , *Cat. v. Leeuw.* bl. 344. *Part. Ber.*

[C.H. Roggen]

ROGGEN (C.H.) ouderwijzer en kostschoolhouder te 's Hage, is schrijver van:

Nieuwe verzameling van gebrekkige opstellen Amst. 1827 kl. 8.

Leerwijze om vreemde talen volgens den gang der natuur werktuigelijk te leeren 's Hage, 1829.

Tijdrekenkundige tafels, *bevattende de merkwaardigste gebeurtenissen in de voornaamste staten*, *voor de tijdrekening der Christenen* enz. Dordr. 1829. Tweede verm. druk. Leyden, 1845.

Zie Gebr. v. C l e e f , *Alphab. Naaml.* bl. 519.

[A.W. van Roggen]

ROGGEN (A.W. VAN), med. dr., schreef:

Dissert. phys. de vesiculo umbilicali L.B. 1824.

Zie H o l t r o p l.c. p. 296.

[J.M. van Roggen]

ROGGEN (J.M. VAN), heel- en stadsvroedmeester te Nijmegen, is schrijver van:

Vroedkundige verdediging en antwoord op het verslag van J. van Munster, *ter beantwoording der belangrijke vraag: of namelijk J. van Roggen*, *heel- en stads vroed-*

meester en S. Monroy wed. Vleeschhouwer, *vroedvrouw te Nymegen in het geval der onverlost afgestorvene huisvrouw van zekeren Jan Jansen op den* 2 *en* 3 *Febr.* 1805 *aan hunne verpligting al dan niet hebben beantwoord* Nijm. 1806 8.

Waarneming eener beklemde darmnetbreuk; medegedeeld door R. Forster. in *Verhand. ter bevordering der Heelk. te Amsterdam*, 1799 D. V, bl. 223, 226.

Waarnemingen en genezing van hydrometra menstrua, in

Moll en Eldik, *Practisch Tijdschrift voor de geneeskunde in al haren omvang*. 1837 St. 4, bl. 310.

Over het overblijfsel der afkooksels van den koortsbast (*residuum decoct. cort peruviani*) *als kina-loog-zout bevattende*, *met waarnemingen*. Ald 1826 St. 4, bl. 251.

Paralysis musculorum facici, *door strychnine genezen; medegedeeld door van Eldik.* Ald. 1832 St. 3, bl, 283.

Zie H o l t r o p l.c. p. 297.

[Willem van Roggendorff]

ROGGENDORFF (WILLEM VAN), geb. 1481, werd in 1517 stadhouder van Friesland. Hij was een Oostenrijksch edelman, die reeds terstond bij zijne aankomst in Friesland teleurstellingen ontmoette, daar de tusschen K a r e l van Oostenrijk en K a r e l van Gelder gesloten vrede aan vele Friezen en Gelderschen mishaagde. Terstond wilde hij weder vertrekken, doch zijn voorganger F l o r i s van Egmond wist te bewerken, dat hij met een vaandel knechtën te Leeuwarden moest blijven. Hij was geenszins de man om de belangen van zijn vorst in zulke tijden te bevorderen; de oorlog werd met verdubbelde woede hervat, en hij zag zich spoedig (1521) door G e o r g S c h e n c k , vrijheer van Tautenburg vervangen. Volgens W i n s e m i u s zou R o g g e n d o r f f naar het Hof van Bourgondië zijn vertrokken. Eene uitvoerige levensschets van hem gaf mr. J. D i r k s in *de Vrije Fries*, VIII. 189.

[D. Roggeveen]

ROGGEVEEN (D. is schrijver van *Zeeuwsche Merkurius en kransdragers aan de zeehelden en 't aanvaarden van A. Bankers als admiraal* 4.

Zie A b c o u d e , *Naamr.* bl. 312.

[Arend Roggeveen]

ROGGEVEEN (AREND), te Delfshaven geboren, was een tamelijk bemiddeld man, die te Middelburg de nederige bediening van gouseerder of Roeijer en proever van wijnen en sterke dranken bekleedde. Hij was een vlijtig beoefenaar der wiskunde, ‘liefhebber der mathesis’ en legde zich inzonderheid toe op de sterre en aardrijkskunde; alsmede op de theorie der zeevaart, in welke vakken hij ook onderwijs gaf, terwijl hij zich van deze meer ernstige studiën nu en dan bij de dicht kunst verpoosde.

Een en ander blijkt uit zijne geschriften; zoo als uit een werkje over de komeet van de jaren 1664 en 1665: *Het nieuwe droevige nachtlicht ontsteken door Gods toren*, *ende vertoont op de Aardtkloot in een comeet ofte steersterre*, *den* 15 *van Winterm*. 1664 *tot den* 9 *van Sprokkelm*. 1665, *waarin wort aangewezen den wonderlijke loop derzelve. Beschreven door Arent Roggeveen*, *liefhebber der Mathesis*, *professie doende in dezelfde konst tot Middelburgh in Zeeland*. Middelburg 1665, 4to 38 bl. en twee sterrekundige platen. Ook schreef hij een dichtstuk getiteld: *'t Nederlandtsche treurspel*, *synde de verkrachte Belgica vertoonende d'onheylen voorgevallen 't sedert den* 25 *van Wijnm.* 1555 *tot den* 10 *van Hooim.* 1584, *verthoont door het Broederschap van de edele bloeme jesse onder het woort: In minne groeyende*. Middelb. 1669, 8°. En eenen grooten atlas en beschrijving der westelijke kust van Amerika, waarvan de kaarten meest alle door hem ontworpen zijn, een werk, 't welk om de fraaiheid der uitvoering en deszelfs volledigheid, voor den tijd waarin het verseheen, alle opmerking verdient. Eindelijk gaf hij in 1676 een klein werkje in het licht, 't welk in eene naauwe betrekking staat tot de latere reis van zijnen zoon J a c o b R o g g e v e e n .

Het had dikwerf zijne opmerkzaamheid getroffen, dat, bij den toenmaligen staat der aardrijkskunde, men zoo weinig kennis had van de Stille of Zuidzee. Meermalen had hij de Zeeuwsehe kooplieden, die over het verloop van den handel, bijzonder op de West-Indiën klaagden, toegevoegd, dat het wonder was, dat niet eenige liefhebbers te zamen spanden om dat groote onbekende deel der wereld te onderzoeken, ten einde op die wijze nieuwe handelswegen te openen, waaruit welligt nieuwe bronnen van levendig vertier, winst en welvaart zouden kunnen ontspringen. Eindelijk werd hij in 1671 door eenige Zeeuwsche kooplieden aangemoedigd, om daarvoor een plan te ontwerpen, doch het rampvolle jaar 1672 deed dit uit de gedachten stellen. In 1673 kwamen zij hierop terug, en wendden zich bij request aan den Prins van Oranje, met verzoek om ontslag te mogen hebben van de verbeurte van schip en goederen. Daar volgens het octrooi der West-Indische compagnie, op den 28 van Herfstm. 1674, die limieten werkelijk waren ingekort, en daardoor de vaart op de Zuidzee voor alle ingezetenen dezer landen was opengesteld, vervoegden zij zich op den 20 van Slagtm. 1675, bij request aan de Staten-Generaal, met verzoek van octrooi voor den tijd van 20 jaren, om alleen en met seclusie van alle anderen de Zuidzee te mogen bevaren tusschen de straat van Magellaan en Nieuw Guinea. Dit request werd om berigt in handen der West-Indische compagnie gesteld, welke na te dien aanzien met A r e n d R o g g e v e e n in schikkingen getreden te zijn, daarop een gunstig adres uitbragt, ten gevolge waarvan Hunne Hoog Mogenden op den 22 van herfstm. 1676 het

verzoek toestonden, en aan Arend Roggeveen en zijne medestanders het verzochte octrooi verleenden.

Dit een en ander maakte nu Arend Roggeveen aan zijne landgenooten bekend in het bedoelde werkje, 't welk onder den volgenden titel in het licht verscheen:

Voorlooper op 't octrooi van H.M. Heeren Staten-Generaal, *verleent aan Arend Roggeveen en zijne medestanders over de Australische zee*, *ofte beter geseght het onbekende gedeelte des werelts*, *gelegen tusschen de Meridiaan der strate Maggellanes Westwaerts tot de Meridiaen van Nova Guinea soo Noordwaerts als Zuidwaerts; mitsgaders de articulen waernaer een yder*, *die eenige sommen geldts inteeckent*, *hem sal hebben te reguleren*; *beneffens een kaerte van 't selfde district. Beschreven door den voornoemden A. Roggeveen*. Middelb. 1676.

Dan, hetzij door gebrek aan genoegzame deelneming om de kosten der uitrusting te bestrijden, of om welke reden dan ook, de ontdekkingsreis had destijds geenen voortgang, en Arend Roggeveen overleed in Slagm. 1679, zonder zijnen vurigen wensch te hebben verwezenlijkt tezien.

Zie Witsen Geysbeek, t.a.p. D. V. bl. 175; Nieuwenhuis, *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 227; La Rue, *Gel. Zeel* bl. 153; Hoogstraten; Nieuwenhuis; Kobus, en de Rivecourt. *Nav.* D. II. bl. 152. D. III. bl. 152.

[Jacob Roggeveen]

ROGGEVEEN (JACOB), de derde en jongste zoon van Arend Roggeveen en Maria Storm, werd te Middelburg in Louwm. 1659 geboren. Van zijne jeugd is niets bekend, dan dat hij aanvankelijk voor de studien werd opgeleid. Het jaar 1673 bragt hij door op de Latijnsche scholen te Middelburg, doch met den aanvang van het volgende verliet hij dezelve. Dat hij de Latijnsche taal elders heeft aangeleerd, is waarschijnlijk: ook dat hij aan de eene of andere hoogeschool den graad van doctor in de regten zal verkregen hebben: althans de titel van meester dien hij later voerde, en die hem ook in openbare stukken wordt toegekend, zoo wel als zijn later bekleed regterlijk ambt, schijnen dit te bewijzen. Zoo veel is zeker, dat hij na den dood zijns vaders elders gewoond heeft; want eerst in 1693, en dus toen hij reeds 34 jaren oud was, vestigde hij weder zijne woonplaats te Middelburg, waar hij een aantal jaren en zeker tot in 1703 verbleef.

In dat jaar, of niet lang daarna, begaf hij zich naar de Oost-Indiën, alwaar hij in 1712 raad van justitie te Batavia werd, en dus eenen aanzienlijken post verkreeg. In 1714 keerde hij naar zijn vaderland terug.

Niet lang daarna schijnt hij ernstig het geliefkoosde plan zijns vaders in overweging genomen te hebben, die,

naar men verhaalt, nog op zijn sterfbed zijnen zoon vermaand had, dit niet uit het oog te verliezen. Hij raadpleegde hierover met zijnen oudsten broeder J a n R o g g e v e e n , koopman te Middelburg, die almede blijkt een goed Aardrijkskundige geweest te zijn, en die te dien einde sommige kaarten voor hem ontwierp, en onder den titel van: *Memoriële gedachten over de te doene Australische Zeetogt*, zeer breedvoerige raadgevingen aan hem mededeelde.

Eindelijk verkregen zijne inzigten de goedkeuring der West-Indische Compagnie, welke besloot drie schepen *den Arend*, *Tienhoven* en de *Afrikaansche Galei* tot eene ontdekkingsreis naar de Zuidzee uit te rusten. Op den 10 van Grasm. 1721 werd de commissie geteekend, waarbij hij door de vergadering van Thienen werd aangesteld tot opperhoofd of chef van den kruistogt; en zoo brak voor onzen R o g g e v e e n in zijn 62 jaar de lang gewenschte dag aan, waarop hij eene ontdekkingsreis zoude aanvangen, waartoe zijn vader reeds vijftig jaren te voren het ontwerp gevormd en zoo vele ijverige pogingen aangewend had.

Volgens de hem door de West-Indische Compagnie mede gegeven instructiën moest hij, na in de Zuidzee gekomen te zijn, zich eerst tot hoofddoel stellen, om het onbekende Zuidland, de Terra Australis, waaraan men destijds, gelijk bekend is, vastelijk geloofde, of wel het land van Davis ('t welk men daarvoor hield) terug te vinden, 't welk gerekend werd te liggen op ongeveer 27 gr. Z.B. en op eenen afstand van 500 à 600 mijlen van Copaijapo op de vaste kust van Chili, en waarvan een laag, zandig eiland de voorbode moest zijn. Ten gevolge hiervan zeilde R o g g e v e e n op den 1 Oogstm 1721 met zijne schepen uit Texel. Na beoosten het Statenland om Kaap Hoorn gezeild te zijn, ontdekte hij op den 6 van Grasm. 1722 het door hem dus genoemde Paasch-eiland, 't welk hij in den beginne voor de voorbode hield der strekkende kust van het Zuidland. Dan na eenige togten heen en weder, bleek hiervan het tegendeel, en de eerste kruistogt hiermede vervallen zijnde, besloot men tot den tweeden, om den cours van S c h o u t e n te bezeilen - Nu ontdekte hij tusschen den 13 en den 16 graad Z.B. eenige grootere en kleinere eilanden, die echter meestal te aanmerkelijk in breedte met die van S c h o u t e n verschilden, om die voor dezelfde te kunnen houden. Op een derzelve verloor hij een zijner schepen. Geene kans ziende om langs dezen weg hun doel te bereiken, besloten zij den 3 van Zomerm. naar het vaderland terug te keeren, en de terugreis langs de Oost-Indiën te ondernemen, waarop zij met gebrek en ziekten te worstelen hadden. Hunne eetwaren meest bedorven en bijna oneetbaar geworden zijnde, begon de

scheurbuik verwoestingen onder de equipagiën aan te rigten; waarbij misnoegen en mismoedigheid met den mislukten togt zich van vele meester maakten. Zij ontdekten echter nu en dan eenige onbekende streken, onder anderen de Boumans-eilanden.

Op de tweede reise zeilden zij langs de Noordkust van Nieuw Guinea, passeerden meer dan 50 kleine eilanden, wierpen den 31 van Hooim. het anker uit bij Arimoa en Moa, waar zij goed ontvangen werden, en kwamen, tusschen Nieuw Guinea en Gilolo door, eindelijk op den 9 van Herfstm. te Japara, en zich daar eenigen tijd ververscht hebbende, op den 4 van Wijnm. ter reede van Batavia. Doch hier wachtte R o g g e v e e n de grievendste teleurstelling, daar op last des Raads van Nederlandsch Oost-Indiën, van den 22 van Herfstm. uitgevaardigd, bevolen werd, op zijne beide schepen, de ladingen, en schepelingen, arrest te leggen, en terstond al de scheepspapieren van hen af te vragen.

Niettegenstaande het stoutmoedig en mannelijk besluit van R o g g e v e e n om zich tegen die schandelijke daad te verzetten, moest hij voor de overmagt bukken, en hetzelfde lot ondergaan dat S c h o u t e n en l e M a i r e vroeger getroffen had.

De alzoo verbeurd verklaarde schepen werden dadelijk in dienst gesteld; het eene werd naar Perzië, het andere naar de Oostkust van Java gezonden. De ladingen werden met winst verkocht, en de ongelukkige equipage, en met dezelve ook R o g g e v e e n , werd in Winterm. met de retourvloot naar het vaderland terug gezonden.

Een gedeelte dezer vloot kwam den 6 van Hooim. met den kommandeur v a n d e r G r i j p ter reede van Middelburg. Op een dier schepen bevond zich R o g g e v e e n . Het overige gedeelte der equipage viel met de andere schepen op den 8 dier maand te Texel binnen, Hoog werd de aanhouding der schepen door de West-Indische Compagnie opgenomen. Reeds den 12 dier maand verscheen de advocaat der W.I. Compagnie, Mr. J e a n d e l a B a s s e c o u r , in de vergadering van bewindhebberen der O.I. Compagnie, zich daarover ernstig beklagende, en verzoekende de redenen daarvan te mogen vernemen; doch hij bekwam aanvankelijk niets dan een ontwijkend antwoord: ‘Men kon zich niet daarover uitlaten vóór de heeren, die in commissie gesteld waren om de papieren deze materie betreffende en nu laatst met de retourvloot aangebragt te examineren, rapport gedaan hadden.’

De uitslag dezer zaak is niet volkomen gebleken; waarschijn lijk is zij tusschen de beide Compagniën bij een accoord of transactie afgedaan: doch onder welke bepalingen is onbekend.

Roggeveen zette zich, na deze rampspoedige reis, weder in zijne geboortestad neder, waar hij zijne overige levensdagen in zeer onafhankelijke omstandigheden sleet. Hij is nimmer gehuwd geweest, en overleed te Middelburg in het begin van Sprokkelm. 1729 in den ouderdom van 70 jaren. Het jaar te voren was een zoogenaamd verhaal zijner reis, onder den titel van: *Tweejarige Reize rondom de wereld*, in het licht verschenen. Hij heeft dit verhaal, 't welk zulk een verkeerd denkbeeld van hem gegeven heeft, dus nog kunnen lezen; en zóó hij het gelezen heeft, hoe moet het hem dan in den avond van zijn leven gegriefd hebben, dat een togt, dien hij met zóó veel ijver ondernomen en met zoo vele gevaren en rampen volvoerd had. hem voor de oogen zijner landgenooten bijna in een belagchelijk daglicht stelde. Zoude het vreemd zijn, zoo hij zelf de uitgave van zijn dagregister had bij de hand genomen en reeds het een en ander tot zijne verdediging had ten papiere gesteld? Zoude het onmogelijk zijn, dat zoodanighandschrift nog onder de nakomelingen zijner erfgename in wezen waren?

Zie het Levensberigt van dezen Zeereiziger door mr. S. de Wind, in *Dagverhaal der Ontdekkingsreis van mr. Jacob Roggeveen*, uttgegeven door het *Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen*. Middelb. 1838; *Verhandeling over mr. Jacob Roggeveen*, door J. Borsius, in Kist en Royaards, *Archief voor Kerk. Gesch.* D. XII; Van Kampen, *Beknopte Gesch. d. Ned. Lett. en Wetens*. D. II. bl. 356; *Navorscher*, D. II, bl. 347; Hoogstraten, Kok; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Hans Regier Rogghen]

ROGGHEN (HANS REGIER) leefde in den aanvang der 17e eeuw en was een werkzaam lid der Rederijkerskamer *Moyses Bosch* te 's Hertogenbosch. Hij verscheen den 3 Mei 1620 op het Peoen-feest te Mechelen met een referein ‘in Fransche snede’, d.i. in Alexandrynsche voetmaat, met behoorlijke in achtneming van de stemrust en den klemtoon getiteld: *Refereyn tot des Swygens Lof*.

Zie *Schatkiste der Philos. ende Poeten*, bl. 110; Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woordenb.* D. V. bl. 175, 176.

[Johannes Roggius]

ROGGIUS (JOHANNES), een Duitscher, vroeger hoogleeraar in het Hebreeuwsch te Heidelberg, werd als proponent, predikant te Linde en Oudelands-Ambacht, in 1600 te Hoorn. In 1614 verzette hij zich zeer sterk tegen de Remonstrantsgezinde regering, en werd, ‘nadat hem de burgemeesteren uit last der vroedschap te vergeefs hadden vermaent synen dienst nevens d'andere twee predikanten waer te nemen, en sich daerin vreedsaem te gedragen,’ van zijn dienst ontslagen. Hij huwde in 1601 Maria Verlaar, kleindochter van Adrianus Junius. Hij overleed 4 Maart 1618.

Zie Soermans, *Kerk Reg.* bl. 32: Pauw en Veeris, *verm. Hist. Alphab.* bl. 170; Abbing *Chr. v. Hoorn*; D. I, bl. 52; Fruytier, *Syons Worstelingen*, 1715; *Navorscher*, D. IV, bl. 62; D. V. bl. 344. *Bijbl.* 1855, bl. LVIII.

[Hendr. Lamb Roghman]

ROGHMAN (HENDR. LAMB), graveur uit de 17e eeuw. K r a m m vermeldt van hem het portret van *Arnoldus Egmondanus*, *Gelriae ac Juliaci*, *Ditionis Zutphaniae* etc., waaronder een zes regelig vers van J o h . I s a c i u s P o n t a n u s . Deze prent behoort in Pontanus, *Hist. Geldr. Libri* XIV. Amst. 1639 in fol. - Voorts de afbeelding van *mr. Barent Jansz. Potgieter*, *van Munster*, *beminder des vreeds. Aetat.* LIII. A. 1627, onder aan *Myn hoope staet vast in Jesum Christum den gekruysten*.

Zie K r a m m .

[P.A. Roghman]

ROGHMAN (P.A.) graveur, tijdgenoot van den vorige. Zijn naam komt voor onder een prent naar Rubbens en een portret van E r a s m u s , ook heeft men een schoone gravure van hem, zijnde een portret van *Anthonius Roscius*, *Hornae quondam verbi Divini Minister et Medicinae Doctor. Nat. a.* 1594. *Den. a.* 1624 met een zesregelig Holl. versje.

Zie K r a m m .

[Magdalena Roghmans]

ROGHMANS (MAGDALENA), waarschijnlijk een dochter van R o e l a n d R o g h m a n , behandelde de graveernaald, blijkens den door hem gegraveerden titel van

Tractaet ofte Handelinghe van de Kercke enz. Eerst in Francoys ende Latyn gemaeckt van P. de Mornay enz. en nu (1580) *overgestelt in de Nederlandsche sprake door Lucas de Heere*. Amst. 1652. 12, en twee prentjes door haar gesneden, in J. B o n n a , *Vorst ofte geluckig ongeluck* enz, Amst. 1640. 4.

Zie K r a m m .

[Klaas Rogier]

ROGIER (KLAAS), een goed landschapschilder te Mechelen, bloeide in het midden der 16 eeuw.

Zie I m m e r z e e l .

[Rogier]

ROGIER ( ) glasschilder te Brussel, in de eerste helft der 16e eeuw. De baron van R e i f f e n b e r g meent dat de schoone glasramen in de H. Sacraments kapel, in de H. Gudule kerk te Brussel, werk van zijn hand is, doch volgens anderen is het van de hand van J e a n H a e c k .

Zie K r a m m .

[Jan Rogiers]

ROGIERS (JAN), Zeeuwsch dichter, bloeide in den aanvang der 17e eeuw. Hij begroette mede A n n a R o e m e r V i s s c h e r s dochter, bij hare komst in Zeeland. Men vindt van zijne poëzy in den *Zeeuwschen Nachtegaal vóór de Ned. Poëmata* v a n H o f t e r u s en andere boeken van dien tijd.

Zie Witsen Gysbeek, D. V, bl 176; La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 167.

[Geertruid Rogman]

ROGMAN (GEERTRUID), volgens den een de moeder, volgens den ander de zuster van Roeland Rogman, wordt door Kramm ‘eene bekwame kunstenares genoemd. Hare gravuren zijn meest alle naar Roelands teekeningen vervaardigd, o.a. 14 stuks onder den titel: *Plaisante ofte vermaeckelyke Gesichten*

na 't leven, *geteekend door Roeland Rogman;* het *kasteel Zuylen*, *naar denz.*; de *Bethlehemsche Kindermoord naar Jacobus Tintoret*; *Vijf prenten naar hare eigen teekeningen gegraveerd;* de *Vrouw in haar huiselijke bezigheden*, zijnde getrouwe afbeeldingen der gebruiken van dien tijd; het portret van Roeland Savry door P. Moreelse, borstbeeld in ovaal.

Zie Van Eynden en van der Willigen; Immerzeel; Kramm.

[Roeland Rogman]

ROGMAN (ROELAND), in 1597 te Amsterdam geboren, schilderde bergachtige landschappen met watervallen, kasteelen, gebouwen en dergelijke. Volgens Immerzeel was hij wat onachtzaam en ruw in zijn schildertrant. Meer bekend is hij als teekenaar en etser. In de kunstverzameling van Ploos van Amstel, in 1800 te Amsterdam verkocht, bevond zich eene collectie van 241 teekeningen van Vaderlandsche kasteelen en sloten, met zwart krijt en O.I. bewerkt, welke verzameling is verkocht voor f 2,000,00.

Een menigte van die teekeningen zijn verkocht en in het koper gebragt door J. Schynvoet en geplaatst in L. Smids' *Schatkamer der Nederlandsche Oudheáen* Op de verkooping van de Vos werden verscheidene teekeningen van adellijke huizen en landschappen voor f 20,00 tot ruim *f* 40,00, en eene van het *Stadhuis van Gouda* voor f 110,00 verkocht.

Rogman was ook een zeer bekwaam etser. Nagler vermeldt van hem 44 stads-prenten, door hem vervaardigd, en als de zeldzaamste: *De doode ligchamen van de Gebroeders de Witt*, bij Heller op 100 thlr. genoteerd (doch zie Kramm), Een stel van 33 etsen van Rogman werd op de verkooping van den Grave van Fries voor f 74,00, 6 plaatjes, bekend onder den titel van *Gezichten in het Haagsche bosch*, door Geertruid Rogman, naar hem gegraveerd voor f 5 verkocht. Hij overleed te Amsterdam 1687.

Zie Houbraken; van Eijnden en van den Willigen; Hoogstraten; Kok; Immerzeel; Kramm; Kobus en de Rivecourt; Verwoert.

[Kapitein Rock]

ROCK (Kapitein), ook bekend onder de benamingen *Rok Brasiliane* en *Rok de Groningue*, was een berucht zeeroover, te Groningen geboren. Hij woonde lang in Brasilie als Nederlandsch kolonist, toen een groot gedeelte van dat uitgestrekte land zich in handen onzer voormalige West-Indische compagnie bevond, tot dat hij met vele anderen bij de herovering door de Portugezen het weder ontruimen moest (1621-1654). In A.O. Exquemelin, *de Americ. Zeeroovers* komt zijn portret voor met het onderschrift: *Rock*, *de Brasiliaen genaemt*, *geboren tot Groningen*, *capt. van een troep Engelse rovers*. (Amst. 1678 4°.)

Zie *Historie d. Boecaniers of vrijbuiters in Ameriha.* Amst. 1700 4; Dr. P.A. Koppius in Gron. *Volks. Alm. voor* 1844 bl. 25-35; *Nav.* Dl. VI, bl. 31, 208.

[Hendrik Rokers]

ROKERS (HENDRIK), graveur uit het laatst der 16 en de eerste helft der 17 eeuw, wiens werken zeldzaam voorkomen. K r a m m vermeldt o.a. van hem: *Een student in zijn kamer zittende*, met een achtregelig vers van L u d . H o n d i u s , en I m m e r z e e l het portret van *Willem Hendrik Prins van Oranje*, *te paard*.

Zie I m m e r z e e l ; K r a m m .

[Jacobus Rolandus]

ROLANDUS (JACOBUS), in 1562 te Delft geboren, werd in 1587 predikant te Frankenthal of te Wiselock en Germersheim in de Paltz, in 1594 te Delft, in 1598 wederom te Frankenthal, in 1603 te Amsterdam. Hij nam deel aan de kerkelijke twisten van zijn tijd, omhelsded e partij der contre-remonstranten, en werd dan ook in 1618 lid der Synode en assessor te Dordrecht. Zeer verdienstelijk heeft hij zich gemaakt door zijnen arbeid aan de Staten vertaling. Hij kwam het laatst van alle overzetters te Leiden, daar het veel moeite had gekost zijn tijdelijk ontslag bij de regering en den kerkeraad te Amsterdam te verwerven, Bij het vervullen van deze taak was hij tevens met de revisie van de vertaling des O.T. belast. Toen men met die van het N.T. tot de Handelingen der Apostelen was gevorderd, stierf hij te Amsterdam in 1632, in den ouderdom van 70 jaren. Hij liet een zoon na, D a n i ë l R o l a n d u s , predikant te Buiksloot en Nieuwendam (1628) en vervolgens (1634) te Oud-Bijerland, waar hij in Mei 1661 stierf. Zijn afbeelding is door W.J. D e l f f , naar C. v a n d e r V o o r d t , vervaardigd.

Zie B r a n d t , *Hist. d. Ref.* D. III, bl. 27, 654, 657, 660; W a g e n a a r , *Amst.* D. VII, bl. 484, Y p e y en D e r m o n t , *Ges. d. Ned. Herv. kerk*, D. II, bl. 361; H e r i n g a , *de Ned. Bijbelvert*. in het archief v a n K i s t en R o i j a e r d s D. V, p a s s i m C h a t e l a i n , *Hist. d. Syn. te Dordr.* bl. 126; G l a s i u s , *Ges. d. Syn. te Dordr.* Dez. *Godgel. Nederl.*, H i n l o p e n , *Hist. d. overz. d. Bijbels*. S c h o t e l , *Kerk. Dordr.* D. I, bl. 494; P a u w en V e e r i s , *Verm. Kerk. Alph.*, bl, 170, 471; S o e r m a n s , *Kerk. Reg.* bl. 36; V e r w o e r t , K o b u s en d e R i v e c o u r t ; M u l l e r . *Cat. v. Portr*.

[Jacobus Rolandus]

ROLANDUS (JACOBUS), kleinzoon van den vorige, zoon van D a n i ë l R o l a n d u s , werd in 1653 proponent, in 1654 predikant te Rysoord en Strevelshoek in 1662 te Dordrecht, waar hij in 1682 overleed. Even als zijn grootvader was hij een ijverig contra-remonstrant, en beoefende de Nederlandsche poezy. Hij huwde 1. A g n e t a C o l v i a , de vriendin van M a r g a r e t h a G o d e w i j c k . 2. E v e r d i n a , dochter van R o c h u s v a n W e s e l . Zij schonken hem 13 kinderen. Zijn afbeelding bestaat.

Zie S c h o t e l , t.a.p. bl. 495, 496.

[G. Roldaan]

ROLDAAN (G.) is schrijver van *Een zeer beknopte en klaare Handleiding om over Practikaale waarheden oeffening*

te doen, *genaamt korte*, *Schriftuurlyke en Pactikaale Stellingen*, *voorgesteld in verscheidene oeffeningen*. Rott. 1745 8°.

Zie A b c o u d e , bl. 312; A r r e n b e r g , bl. 442.

[Johannes Roldanus]

ROLDANUS (JOHANNES), predikant te Ommen in Overijssel (1644), en Enkhuizen (1647), waarhij 16 Oct. 1688 overleed. Hij vervaardigde een verbeterde Psalm-berijming, in 1685 te Enkhuizen gedrukt.

(*De CI Psalmen Davids*, *midtsgaders eenige andere qedichten ende lofsangen*, *volgens de N. oversettinge des Bybels*, *gerymt door J. Roldanus* (*op muzyk*, *met den Catech*.) Zijne afbeelding bestaat.

Zie J.v. I p e r e n , *Kerkel. Hist. v.h. Psalmgez.*, D. I, bl. 195; W i t s e n G e i j s b e e c k , *B.A.C. Woordenb.*, D. V, bl. 180; G l a s i u s , *Godgel. Nederl.* A n d r i e s s e n , *Aanmerk.* bl. 192; P a u w en V e e r i s , *Verm. Kerkel. Alphab.* bl. 172; V e r w o e r t ; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I, bl. 173; M u l l e r , *Cat. van Portrettèn*.

[Johannes Rolandus]

ROLANDUS (JOHANNES), in 1781 van Nijmegen tot predikant te Leiden beroepen, en aldaar in 1822 overleden. Men vindt van zijn kanselarbeid in den *Bundel van Aanspraken*, *Gebeden en Leerredenen*, *gedaan te Leyden op den* 18 *en* 25 *van Loumaand* 1807 (*na de ramp der stad*.)

Zie *Lijst der predd.* achter de *Orde der Feest- en Lijdensteksten*, bl. 130*; Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. III, bl. 320.

[G. Rolandus]

ROLANDUS (G.), dichter uit het midden der 18 eeuw. Een zijner gelegenheidsverzen bezit de Maats, v. Ned. Letterk.

Zie *Catol.* D. I, bl. 299.

[Isbrand Rolfssen]

ROLFSSEN (ISBRAND), kunstschilder uit de 16 eeuw, een Antwerpenaar van geboorte, die zich in 1569 te Koppenhagen vestigde.

Zie K r a m m .

[Johan Martin Langheinrich Roll]

ROLL (JOHAN MARTIN LANGHEINRICH) werd den 14 Maart 1786 te Utrecht geboren en opgevoed en genoot bij zijne voorbereidende studie aan de Hoogeschool aldaar de bijzondere opleiding van den oudsten leeraar der Luthersche gemeente, den Kantiaanschen G.H. Lagers, waarna hij te Erlangen, onder den Hoogleeraar von Ammon zijne godgeleerde studien voltooide. In zijn vaderland teruggekeerd, werd hij (1808) predikant te Zwolle, Rotterdam 1810, 1818 te Amsterdam en verkreeg in 1859 zijn emeritaat, en den 29 April 1864 overleed hij.

R o l l was een der uitstekendste kanselredenaars van zijn tijd, die ook de gave der inprovisatie bezat. Uitgebreider nut stichtte hij door het vertalen en bewerken

van de *Stunden der Andacht* onder den titel van: *Uren aan de godsdienst gewijd* en van C. S c h m i d , *Bijbel voor Kinderen*. Ook gaf hij in het licht: *Leerredenen ter viering des* 50*jarigen bestaans van het Diaconiewees- Oude mannen- en vrouwenhuis der Luthersche Gèmeente te Amsterdam* enz. Amst. 1822; *Leerredenen*, Amst.

1827, 8. Onder de Christelijke *Gezangen voor de Evang. Luth. Gem. in het Koningrijk der Nederl.* is Gezang 233 van Roll. Zijn portret bestaat.

Zie Schultz Jacobi, *Oud en Nieuw*, 1865, bl. 225; Domela Nienwenhuis, *Ges. d*, *Amst. Luth. Gem.* bl. 233; Dez. *J.M.L. Roll*, *herdacht* in *Evang. Penningmagazijn 7e Jaarg.* No. 7; *Stemmen van waarheid en vrede*, Mei bl. 39. van Doornick, *Anon. en Pseud.* No. 6066; Muller, *Cat. v. Port.*

[Jonkheer Hieronymus Rolle]

ROLLE (Jonkheer HIERONYMUS), baljuw, en later gouverneur van Veere, onderscheidde zich in den oorlog tegen Spanje, in Zeeland. Hij sneuvelde in Mei 1573, in een aanslag door hem op Tholen ondernomen.

Zie Hooft, *Ned. Oorl* bl. 315; *Tegenw. Staat v. Zeel.* D. I, bl. 313; 's Gravesande, *Tweede Eeuwgedachtenis der Middelb. Vrijheid*. bl. 494, 252, 306, 310, 324. Dez. *de Unie van Utrecht herdacht*, bl. 152, 184-186-189 212-214, en aangeh. schrijvers.

[Tjomme Wijbes Rollema]

ROLLEMA (TJOMME WIJBES), in Sneek geboren, was in den aanvang der Nederlandsche beroerte (1555) Olderman aldaar, tot welk aanzien hem de vriendschap van Joachim Hopperus en de bloedverwantschap van Viglius van Aytta, den weg kunnen gebaand hebben. Hij was in dit jaar tegenwoordig namens Friesland, bij de overdragt der Nederlanden door Karel V aan Philips.

Een geschil met Nikolaas de Castro, bisschop van Middelburg en diens vicaris Johan van Strijen, gaf aanleiding dat hij zich te Middelburg moest ophouden, waar hij aan het einde van 1566, in plaats van Pieter Haeck, tot Baljuw werd aangesteld. Hij behoorde eerst tot de verbondene edelen, doch verzaakte zijn vrijheidsliefde, en liet niets onbeproefd om de pogingen van zijn voorzaat Haeck en Marnix van Thoulouse, die Walcheren poogden te overvallen, te verijdelen.

Desniettegenstaande kwam hij in groote ongelegendheden. Men hield hem voor niet straf genoeg tegen de beeldstormers gehandeld te hebben, 't geen zijne gevangenneming in Lentemaand 1569 ten gevolge had. Hij zat tot in Wintermand buiten eenigen toegang, en kwam eerst in Grasmaand 1570 in ruimer gevangenis op 't stadhuis te Brussel. Het ontbrak hem niet aan een kundigen voorspraak, die zijne onschuld zocht te bewijzen, of aan goede vrienden, die zijne belangen ter harte namen. Onder dezen was Viglius van Aytta, die zich beklaagde dat men hier aan geene voorspraak eenig gehoor wilde geven, waarom hij, bij herhaling Hopperus, die nu in Spanje was en bij den koning veel vermogt, met allen aandrang verzocht, dat hij ten hove de loslating van Rollema wilde bewerken. Hiertoe betoonde zich Hopperus niet ongenegen, en schreef uit Madrid den 23 Junij 1569 aan Viglius van Aytta, dat hij, wanneer de koning van zijn landgoed was wedergekeerd, mondeling zijne vergiffenis zou verzoeken. Eindelijk werd Rollema, den 2 Augustus 1571, uit

zijn langdurige gevangenis ontslagen, doch voor altijd uit Holland en Zeeland gebannen, en binnen Friesland gesloten. In 't volgend jaar vertrok Rollema met zijne vrouw en kinren naar Emden, verliet openlijk de zijde der Spaanschen, en voegde zich bij de vrijheidzoekende Friezen. Zijne verrigtingen te Sneek gaven bewijs van zijne tegenwoordige gezindheid, maakten zijne oude vrienden, Hopperus en Aytta, gramstorig op hem, en deden hem de gunst van anderen verwerven. Van Aytta gaf spoedig bericht aan Hopperus dat Rollema zich, op naam des prinsen van Oranje meester van de grietenij van Pieter Burgers gemaakt had, al diens goederen en die van Jaquelina van Aytta, eene broeders dochter van Viglius van Aytta, in openbare veilinge ten huize van den Grietman te Sneek, had doen verkoopen; terwijl het geld daarvan gekomen, gebragt werd in de algemeene schatkist waar van Rollema ontvanger was. Daarenboven werd de berooving en verwoesting der meeste kloosters in Friesland, volgens 't schrijven van Aytta, op zijne rekening gezet. Geen wonder, dat nu ook Hopperus betuigde, de schenddaad van Rollema te verfoeijen, en 't lot van Burgers te betreuren, en dat hij in 1574 uit de algemeene vergiffenis met name werd uitgesloten, Wat Rollema in achting en gunst bij de Spaanschen verloor, won hij bij de liefhebbers der vrijheid. Niet lang na 't overgaan van Middelburg werd hij andermaal baljuw van die stad, welken post hij bekleedde tot de helft van Wintermaand 1577, toen hij tot baljuw van Vlissingen werd benoemd. Waar en wanneer hij is gestorven, blijkt niet; alleen weten wij, dat Glaude Willems hem in 1582 in dit ambt opvolgde.

Zie Winsemius, *in Hist.* p. 22, 23; Hoynck v. Padendrecht *Not. ad Viglii ab Aylla Epist. VIII ad Hopperum* p. 363: Ejusd. *Epp. XXXV. ad Hopperum* p 429, 512, 530, 559, 562 600, 665, 777, 785, 1230; 's Gravezande, *Tweede eeuwgedacht. d. Middelb. Vrijheid*, bl. 124, 125, 130 479; J. Carolus, *de Reb. Billaei L. I*, p. 65, 70, 71; *Lib. II*, p. 81; Bor. *Ned. Hist.* D. VII, bl. 29, 513; Te Water, *Verb. d. Edelen*, D. III, bl. 263; Scheltema, *Staatk. Ned.* Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Jacob Pietersz. Rollwaghen]

ROLLWAGHEN (JACOB PIETERSZ.) wordt in een *Antwoort of Tsamenspreeckinghe van drie persoonen over het regiereus placcaet van Groninghen*, *ghecondicht den 7 September O.S.* Ao. 1601 *Hollander Embder. Ghereformeert* 1601 4. wordt hij ‘halve autheur van dat stuk’ genoemd. Zijn helper was den tegenstander onbekend. Het was misschien Jacob Pieterz. Vermeulen.

Zie v. Doorninck, *Anon. en Pseudon*, bl. 476.

[Nicolaas Rollius]

ROLLIUS (NICOLAAS), Calvinistisch predikant, werd om zijne godsdienstige begrippen te Utrecht eenigen tijd vastgezet. ‘Den 18 Februarij werd hij’ door Hertog Willem in de Willebrordus kerk te Wezel, in de bediening gebragt om 't woord onvervalscht te leeren, en, von Steinen noemt hem ‘een

beschermer der vlugtelingen en.' Men vindt berigtte omtrent hem bij 's Gravezande, *Tweehonderdj. gedachtenis der Synode te Wesel*, bl. 191; Kleinsorge, *Kirchengesch. von Westphalen*, Th. II, 418; Kist en Royaards, *Kerk. Archief*, D. V, bl. 370, 377, 379.

[Roloff]

ROLOFF, ( ), kapitein bij het Ned. leger, was een bekwaam teekenaar, blijkens een door hem geteekend, en door Madou op steen gebracht: *Gezigt op Wrythoff te Maastricht*.

Zie Kramm.

[A. Roman]

ROMAN (A.), stadsboekdrukker te Haarlem. De *Bijvoegsels* op de *Chronijck van Zeeland door J. van Reigersbergh* 2e dr. Middelb. 1654 4°. zijn niet van Joh. de Brune, maar deels van A. Roman. Ook bestaat van hem:

Eerste' samen-spraeck tusschen Waermondt ende Gaergoedt, *nopende de opkomste en de ondergang van Flora.* Amst. 1643 4°

Zie van Doorninck, *Anon. en Pseud. n.* 1153, 4496; *Nav.*, D. XIII bl. 98 *Bybl.* 2; mr. Bodel Nijenhuis, *Topogr. lijst* bl. 160.

[Jan Roman]

ROMAN (JAN), tooneeldichter uit den aanvang der 18 eeuw, gaf in het licht: *De edelmoedige minnaar of broederlijke vrienden*, *Blijspel*. Amst. 1715, 8.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterh.* D. I, bl. 183; Witsen Geijsbeek, *B.A.C Woordenboek*, D. V, bl. 180; v. Doorninck, *Anon. eu Pseud.* n. 2985, v.d. Marck, *Naamr.* n. 1445.

[J. Roman]

ROMAN (J.), mogelijk dezelfde als zijn voorganger. Hij gaf in het licht:

Gelukwensch van Christ. Scholten op zijn Edelheids aanstelling tot vaandrager ouder de resp. Comp. wijk No. 11, van Ph. Hack, *d.o. Sprokkelm*. 1738.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I, bl. 298.

[Jacobus Roman]

ROMAN (JACOBUS), med. et phil doctor, schijnt een tijdgenoot en volgeling van den Leidschen Hoogleeraar in de scheikunde, le Mort, geweest te zijn, die het stelsel van Sylvius hevig bestreden heeft. Bij Abcoude vinden wij van hem een brief aan le Mort, *wegens diverse insigten so der Philosophische als Medicynsche Stellingen* Ao. 1692; en *Antwoord van le Mort aan Jacobus Roman*, *aauwyzende de noodzakelijkheid der Chymie*. Amst. 1690 8. Hij heeft ook het werk *Chymia Medico-Physica* caet. Amst. 1696 12 van denzelfden Hoogleeraar vertaald.

Van hem bestaan drie portretten, in zwarte kunst, alle in folio formaat.

Zie *Nav.*, D. II, bl. 50; D. III, bl. 50; *Bijbl.* 1853 bl. 99, Abcoude, *Naaml. Aanh.* bl. 144, 183.

[Jacobus Roman of Romans]

ROMAN of ROMANS (JACOBUS), een Haagsch beeldhouwer, die omtrent 1690 bloeide. Hij was bouwmeester van Willem III, en hem werd de vervaardiging der prachtige eerepoorten, in 1691 te 's Hage ter blijde inkomsten van zijne

Majesteit opgerigt en door Romein de Hooge, (*Komste van Zijne Majesteit Willem III*, *Koning van Groot-Brittanje in Holland*, 's Hage, 1691) in plaat gebragt. Hij was het ook die, op bevel van Willem III, het kasteel van Breda, door Hendrik van Nassau, Heer van Breda, in 1536 aangevangen, in 1696 near 't ontwerp van den ouden bouw voltrok.

Men heeft ook: *Petri Schenkii Paradisus oculorum etc. Con spectus novi Praetorii Loo ex accurata delineatione Jaccol Romani*, *Architecti eximü*, *in lucem editi a Petro Schenck sculptore Amstelodomeni et inscripta Serenissimo et potentissimo Brittanniarum Regi Gulielmo III*.

Zijn afbeelding gaat in druk uit.

[J.G. de Roller]

ROLLER (J.G. DE) is schrijver van *Brieven* Amst. 1764 8^{o} en van *Ledige uren of XII van Davids Psalmen in digtmaat overgebragt*. Amst. 1755 8^{o}.

Zie Arrenberg, bl. 442; v. Doorninck, *Anon. en Pseud.* bl. 175.

[Joannes Roman]

ROMAN (JOANNES), predikant te Batavia, is schrijver van *Grondt ofte kort Bericht van de Maleysche Tale* met een opdragt *aan den Leser* van 29 Jan. 1653. Reeds had hij in 1649 te Haarlem *Scheepsbedenkingen* in het licht gegeven. Achteraan voegde hij een gedicht getiteld: *Zielverheffing*.

Zie *Nav.* 1853 *Bijbl.* LIX; Heringa, *Lijst van dichters*, bl. 72.

[Adrianus Romanus]

ROMANUS (ADRIANUS), predikant te Goeree in de classis van Voorn en Putten, door de Synode te Delft, ook met stemmen der Remonstranten, die er nog zitting in hadden (1618), geschorst en gecensureerd, wijl hij met Henricus Slatius, predikant te Bleiswijk, had geschreven: *Tafereelen*, waarin hij 'de leere der Geref. kercken heeft genoemt een valsche duyvelsche en goddelooze Leere.'

Zie Voet, *Selecta Disp.* P. IV, No. 127; J. Triglandi, *Kerckel. historie*, P. IV, p. 1031; Brandt, *Hist d. Ref.* D. III, bl. 873; v. Doorninck, *Anon. en Pseudon* No. 4309; Kist en Roijaerds, *Kerk. Arch.* (eerste serie) D. III, bl. 45.

[Gerrit Carel Rombach]

ROMBACH (GERRIT CAREL), beroemd tooneelkunstenaar. Hij begon zijn loopbaan, in den ouderdom van omtrent twintig jaren, in het zangspel, doch, ofschoon met een uitmuntende basstem begaafd, verboden zijne krachten hem spoedig de beoefening van dit kunstvak en ging hij over tot het blijspel, waarin hij grooten roem verwierf. Gedurende eene reeks van dertig jaren was hij aan den Amsterdamschen schouwburg verbonden en werd door landgenooten en vreemdelingen bewonderd. Hij overleed den 5 Julij 1833 te Scheveningen in den ouderdom van 49 jaren.

Zie *Konst- en Letterbode*, 1833 d. II p. 17 Nieuwenhuis.

[Romborgh]

ROMBORGH, landschapschilder, buiten zijne geboorteplaats Nijmegen weinig bekend, Hij bezocht Italië, verloor zijne studien op de terugreis, vestigde zich op een buitenplaats onder Nederbosch, schilderde in de smaak van F. M o u -

cheron. Op het voormalige Valkhof hing een kloek stuk van zijn penseel, voorstellende een jagtpartij van Koning Willem III, Prins van Oranje. Hij leefde nog in het eerste vierde deel der 18e eeuw.

Zie van Eijnden en van der Willigen; Immerzeel; *Nav.* D. IV bl. 326.

[Anthony Rombouts]

ROMBOUTS (ANTHONY), geb. te Amsterdam, ontving eene klassieke opvoeding en werd rector der latijnsche school te Oldenzaal en te Arnhem, waar hij den 1 Maart 1835 in den ouderdom van 48 jaren ontsliep. De corrector Waardenburg hield eene lijkrede over hem: Zijne *Prolusiones* worden om haar zuiver latijn zeer geprezen.

Zie *Kunst- en Letterb.* 1835 d, I bl. 243; Verwoert.

[Claes Rombouts]

ROMBOUTS (CLAES), glasschilder, bloeide te Brussel onder Philips de Schoone en Karel de V.

Zie *Messager des Sciences Hist.* Gand 1858 p. 338; Kramm.

[J. Rombouts]

ROMBOUTS (J.), leefde in de 2e helft der 17e eeuw te Leiden, en beoefende de Ned. poëzy. Heringa vermeldt zijn grafschrift op Heydanus 1678.

Zie Heringa, *Naaml. v. dichters*, bl. 73.

[Nicolaas Rombouts]

ROMBOUTS (NICOLAAS), hoogst bekwaam kunstenaar en glasschilder, in het lichf der 16 en het begin der 17 eeuw.

Hij vervaardigde o.a. in 1503 het beroemde glasraam in de cathedrale te Antwerpen. voorstellende den schenker van dit glas, Engelbert II. Graaf van Nassan enz. Burggraaf van Antwerpen, benevens het glas van de *Spaansche Natie*, *den strijd van St. Jacob met de Saracenen* voorstellende. Zijn voornaamste woonplaats was te Brussel en te Leuven.

Zie de *Dietsche Warande*, Amst. 1856 bl. 493 (met afbeelding van het eerstgemelde glae); Kramm.

[Robert Rombouts]

ROMBOUTS (ROBERT), volgens Brulliot een kunstgraveur of kunsthandelaar, doch Kramm, heeft op het artikel (Rombouts Theodorus) aangetoond, dat deze gelijk Immerzeel wil, geen Hollander, maar een Belg was,

[Rumoldus Rombouts]

ROMBOUTS (RUMOLDUS), in de eerste helft der 17 eeuw geboren, werd in 1658 predikant te Stad op 't Haringvliet, in 1662 te Nijmegen, in 1670 te Leiden, waar hij den 13 April 1692 overleed. P. Couwenburg van Swalmen hield eene lijkrede op hem over I Thess. IV:13.

Hij gaf in het licht:

Schriftuerlyke verklaaring ende Godvrugtige Betrachting over de Predicatie Christi op den berg, *vertaalt van Matthaeus cap. V*, *VI-VII*, *verhandelt ende uytgebreydt door R.R.* Leiden, 1685, 4.

Schriftuerlyke Verklaaring en Godvrugtige Betrachting over Christi Wonderwerken, *alsmede de zending der Apostelen*, *en*

t vervolg van zyn predik dienst, *vertaalt van Matthaeus*, *cap. VIII*, *IX*, *X*, *XI*. Leiden, 1689, 1692, 4.

Schriftuerlyke verklaaring ende Godvrugtige Betragtinge over de verdediging van de Leere Christi, *ende den staat van zyn Koningryk vertaald van Matthaeus cap. XI*, *XII*, *verhandeld en uitgebreid*. Leiden, 1691, 4.

Hij beoefende ook de Nederduitsche poëzy, blijkens zijn Grafschrift op den Hoogleeraar Heydanus 5Oct. 1678 overl.

Zie van Iterson, *Lijst van Leid. Pred.*; Bentheims, *Holl. Kerk. u. Schulen-Staat*, T. II, p. 416-418; J.v.d. Honert, *Orat. funebr. Fr. Fabricii*, p. 24; Paquot, *Mém.* T. II, p. 58; Glasius, *Godgel. Nederl.* Heringa, *Naaml. v. dichtcrs* bl. 73. Abcoude, bl 312.

[Thomas Annes Romein]

ROMEIN (THOMAS ANNES), werd in 1803 geboren te Buitenpost, studeerde te Groningen, werd predikant bij de Hervormde Gemeente te Harkstede en Scharmer, waar hij in Julij 1855 emeritus werd. Hij overleed 10 September 1867. Hij was een vlijtig beoeferaar der vaderlandsche kerkgeschiedenis en gaf in 1861 bij Oomkens te Groningen in het licht: *De Hervormde Predikanten van Drenthe* en in het *Kerk. Archief* van Kist en Moll D. II bl. 56, *De Reformatie te Groningen na de Reductie der stad in* 1594 *sedert de Hervorming tot in* 1861. Hij was een ijverig medewerker aan dit *Biographisch Woordenboek*. Zijne nagelaten boeken werden in Maart 1868 te Groningen geveild. Onder deze komen bl. 80 en volgg. zijne nagelaten biographische handschriften voor, welke aangekocht zijn door het Friesch genootschap te Leeuwarden.

[Casper Romer]

ROMER (CASPER), Nederlandsche schilder en bouwmeester, vestigde zich te Napels en vervaardigde or vele werken. Hij bloeide in den aanvang der 18e eeuw waarschijnlijk.

Zie Kramm.

[Patriccus Romeling of Rommeling]

ROMELING of ROMMELING (PATRICCUS), predikant te Dalfsen, in 1603 te Ruinen, was lid der Synode nationaal te Dordrecht in 1618 en 1619, vertrok in 1621 naar Farnsum, en overleed aldaar in Mei 1647. Hij bood in 1631 aan de Synode aan om de Psalmen in ‘weyniger en bequamer melodiën’ te brengen, doch werd naar de Nation. Synode, waar deze zaak behoorde, verwezen.

Zie Romein, *Predd. in Drenthe.* bl. 215, 216; Kist en Roaards, *Kerkel. Arcehief* (eerste serie), D. V, bl. 193, D. VI, bl. 194,

[A.E. Römer]

RÖMER (A.E.), med. Doctor, studeerde te Utrecht, en promoveerde op eene *Dissertatio med. therap. de remediorum roborantium notione*, *accuratius*, *quam vulgo fieri solet*, *determinanda*, Traj. ad Rhen. 1811.

Hij schreef:

Waarnemingen omtrent den invloed der Koepokinënting op

de natuurlijke kinderziekte in *Algem. Konst- en Letterb.* 1819, D. I, bl. 34.
Zie H o l t r o p . *Bibl. Med. et Chir.* p. 288.

[E. Romerhausen]

ROMERHAUSEN (E.) Men heeft van hem een *Berigt aangaande een werktuig om de lucht te zuiveren en te verbeteren*, in *Konst- en Letterb.* 1815, D. I, bl. 14.

[Willem Romero Romijn]

ROMERO ROMIJN (WILLEM), landschapschilder, bloeide in den aanvang der 19e eeuw. Ofschoon zijn penseelwerk bij dat van v a n d e r V e l d e , d u J a r d i n en B e r c h e m niet is te vergelijken, zoo was hij nu en dan een gelukkig navolger van dezen. Het Museum te Amsterdam bezit 3 schilderijen van zijn penseel. Zijn *Gezigt in de omstreken van Tivoli* gold in 1816 op de kunstverkooping van den heer C r e m e r *f* 470 00, op die van G. v a n S c h i m m e l p e n n i n c k zijn *Italiaansch bergachtig landschap f* 510.00 en zijne teekening, voorstellende een *Stadsgezigt met veel stoffaadje* werd op de verkooping van J a c o b d e V o s voor *f* 100.00 verkocht.
Zie I m m e r z e e l .

[Adriaan Romanus]

ROMANUS (ADRIAAN), of wel A d r i a a n R o m a i n , een in zijn tijd zeer geacht wiskundige, werd den 29 September 1561 te Leuven geboren. Hij studeerde aanvankelijk in zijn geboortestad in de wis- en gëneeskunde, later te Keulen en vervolgens aan de voornaamste hoogescholen in Italië. In 1586 keerde hij naar Berlijn terug en werd, in plaats van C o r n e l i s G e m m a F r i s i u s , die aan de pest overleden was, tot hoogleeraar in de wiskunde te Leuven aangesteld. Omtrent dezen tijd gaf R o m a n u s zijne *Methodus polggonarum* in het licht, een in vele opzichten merkwaardig werk, waarin hij o.a. de betrekking van de middellijn tot den omtrek eens cirkels tot op 15 of 17 decimalen benaderde. Omstreeks het jaar 1594, toen Rudolf II koning van Hongarije hem, wegens zijn groote verdiensten, tot den adelstand verhief, ontving hij een beroeping als hoogleeraar aan de hooge school te Wurtzburg, welke betrekking hij aannam en in hetzelfde jaar nog aanvaardde, doch slechts een korten tijd heeft waargenomen. In deze stad kwam zijn echtgenoot (A n n a S t e g i a v a n A m e r s f o o r t) te overlijden, na welk ongeval hij zijn ontslag vroeg en bekwam en de stad verliet, om zich elders tot den geestelijken stand te wijden. Hij doorreisde vervolgens een groot gedeelte van Europa en bezocht ook Polen, waar de koning hem in 1610 door zijn kanselier, J a n Z a m o s k i , liet uitnoodigen aan zijn hof te komen. Hij gaf aan dat verzoek gehoor en werd bij zijn komst aangesteld tot openbaar onderwijzer in de wiskunde te Zamose, een stad in de woeste streken van rood Rusland, die hare opkomst geheel aan de zorg van Z a m o s k i te danken had. Het schijnt dat R o m a n u s hier tot in het voorjaar van 1615 verbleven is, toen hij, wegens het voor hem

ongunstig klimaat, besloot naar zijn vaderland terug te keeren. Hij begaf zich op reis en was voornemens te Spa te vertoeven. om aldaar zoo mogelijk herstel van gezondheid te zoeken. Het mogt hem echter niet gelukken deze wensch vervuld te zien; want daar de krachten hem ontbraken, stierf hij te Mentz in de armen van zijn zoon, den 3 Mei 1515.

De geschriften die Romanus in zijn zwervend leven heeft opgesteld, zijn talrijk; de voornaamste zijn:

1) *Ideae mathematicae pars prima*, *sive methodu polygonorum etc.*, *Authore Adriano Louaniensi*, *Medico*, *et Mathematico*. Antwerpen 1593 in 4°. Dit is misschiende 2de druk, want het eerste privilegie is gedagteekend, Brussel 7 November 1593. Volgens Quetelet. (*Histoire des sciencec mathematiques* p. 132), bestaat er een uitgaaf, die te Leuven gedrukt is.

2) *Uranographia sive coeli descriptio*, Leuven 1590 in 4°. 3) *Theatrum Urbium*, Francfort 1595, in 4°. 4) *Theoria Calendariorum*, Wurtzburg 1595, in 4°. 5) *Problema Appolloniacum*, ibid. 1596 in 4°. 6) *Apologia pr. Archimede*, *ad clarissimum Josephum Scaligerum. Exercitationes Cyclicae contra J. Scaligerum*, *Orontium Finacum et Raymarum Ursum*, *in decem dialogos destinctae*, Wurtzburg, 1597 in fol. 7) *Phytologia*, ibd. 1598. 8) *Idea matheseos universae*, ibid, 1602. 9) *Speculum*, *astronomicum*, Leuven, 1606 in 4°. Dit werk is opgedragen aan den Aartshertog Albert, en bevat eene verhandeling over de bolvormige drichoekmeting, die hij later heeft uitgebreid. 10) *Canon trigulorum Sphericorum*, Mentz 1609 in 4°. 11) *De formatione corporis in utero*, Parijs 1615 in 4°. Venetie 1623 in 4°.

Als een bijzonderheid vermelden wij ten slotte, dat Romanus in drukke briefwisseling stond met den Leidschen hoogleeraar Ludolf van Ceulen, en hij overigens een hevigen strijd voerde met Joseph Scaliger, aangaande zijn *Nova Cyclometria*, welk werkje achtervolgens ook door Clavius en Viéta wederlegd is.

Zie *Biographie Universelle*; *Nouvelle Biographie générale* par Dr. Heefer; Quetelet, *Histoire des Sciences mathematiques et physiques*, p. 132-138 N*av.* XVIII, (1868) bl. 215, 467, 575, XIX (1869) bl. 85-87.

[Juliaan Romero]

ROMERO (JULIAAN), Kapitein der Spaansche benden. Toen Philips II, in 1559 besloot de Spaansche soldaten in 't land te doen blijven, hadden Romero en Joan de Mendoza het bewind, onder het opperbevel van Oranje en Egmond, doch deze wezen het van de hand. Sedert lag de eerstgenoemde in verschillende plaatsen in bezetting, en komt meermalen in de geschiedenis dier dagen voor. In 1572 was hij onderbevelhebber van het Spaansche leger, dat Naarden veroverde. Hij beloofde den burgeren genade, zij hem trouw. De stad ingelaten, vorderde hij vernieuwing van den eed, welken de

burgers, in de kerk vergaderd, gewillig aflegden, waarna hij hen, op 4 na, die hun leven voor zwaar losgeld vrijkochten, trouweloos deed vermoorden. Daarna deed hij het gebouw in brand steken en de ligchamen der zieltogenden door de vlammen verteren, om verder gruwzaam tegen de overgeblevene vrouwen en anderen in de stad te woeden. Hij streed tegen graaf L o d e w i j k te Jemmingen en later veroverde hij Sparendam, was bij de belegering van Haarlem en verloor daar een oog. Gedurende de onderhandeling te Dordrecht (1575) was hij mede als gijzelaar aldaar en hielp hij mede Antwerpen bemagtigen.

Zie H o y n c k v a n P a p e n d r e c h t, *Anal. Belg*, T. I, (Index); J, B. d e T a s s i s, *Comment. lib.* I, in *Anal. Belg.* T. II, p. 1330 H o o f t, *Ned. Hist.* B. I, bl. 23; G r o t i i, *Anal.* I, p. 23; S t r a d a, *de Bello. Belg.* I, *Libr.* III, p. 97-101; v a n M e t e r e n, *Ned. Hist.* B. I, f. 24, 26 vers; B o r, *Ned. Hist.* B. IV, bl. 17. (239), B.V. III, bl. 88, (597) V i g l i u s, *ad Hopperum Epist.* CLXXXVII, p. 719; B o x h o r n, *Theal. Urb.* p. 343; W a g e n a a r, *V.H.* D VI, 47, 60, 241, 279. 404, 413, VII, 30, 214; v. W i j n, *Nal.* op D, VI, bl. 30; B o s s c h a, *Ned. Heldend. te land*, D. I, bl. 163, 206; B u r g u n d i u s; C e r i s i e r; B i l d e r d i j k; A r e n d; V e r w o e r t, andd.

[Cornelis van Romerswaal]

ROMERSWAAL (CORNELIS VAN), aldus naar zijne geboorteplaats genoemd, was hoogleeraar in de godgeleerdheid te Leuven en deken te ter Veere. Hij leefde nog in 1575.

Zie *Oudh. en Gestichten in Zeel.*, bl. 106; de la Rue, *gel. Zeel.* bl. 314.

[Marijn van Romerswalen]

ROMERSWALEN (MARIJN VAN), zie SECU (MARIJN DE).

[Helena Margreta van Romondt]

ROMONDT (HELENA MARGRETA VAN), geboren v a n D i e l e n, den 14 Maart 1774 te Utrecht geboren, teekende op verdienstelijke wijze bloemen en vruchten met verwsap naar eigen ordonnantiën. Zij overleed 23 Jan. 1841 aldaar.

Zie I m m e r z e e l; K r a m m.

[Adam Cornelis Romswinckel]

ROMSWINCKEL (ADAM CORNELIS), predikant der Hervormde gemeente te Ethen en Drongelen (1803), vijf jaren later te Nieuwerkerk in Duiveland, sedert 1823 te Dordrecht. In 1849 nam hij zijn emeritaat en overleed 17 Febr. 1854. Hij schreef:

Bijbeloefeningen over uitgezochte plaatsen des Ouden Testaments in leerredenen. Amst. 1829. Na zijn dood gaven de predikanten der Herv. Gemeente te Dordrecht een *tiental* leerredenen van zijne hand in het licht, onder medewerking en met voorberigt van Prof v. H e n g e l.

Zie G l a s i u s, *Godgel. Nederl.*

[Joost Carel Romswinckel]

ROMSWINCKEL (JOOST CAREL), opperhoofd van het Generaal trakfements kantoor te Batavia, en Extraordinair Raad van Indie in 1807-1811, Ridder der orde van de Unie in 1809. Hij bewees in 1816, ambteloos zijnde, belangrijke diensten aan de op Java nieuw aangekomen kom-

missarissen-Generaal, en bleef zijn geheele leven zijnen invloed ten algemeenen nutte aanwenden. In het Cheribonsche bezat hij uitgebreide landerijen. Hij overleed te Batavia in 1847 in hooge ouderdom.

Part. berigten.

[J.D. Rompel]

ROMPEL (J.D.), zeeuwsch dichter uit het begin der 17e eeuw, Lid der rederijkets kamer *Lelyen en de blaew Acoleyen*, onder de zinspreuk: *In reyner janste groeyende* te Veere.

Men vindt zijne poëzy o.a. in *Vlissings Redens-Lusthof*.

Zie N.v.d. A a , *N.B.A.C. Woordenb*.

[A.V. Rontbout]

RONTBOUT (A.V.), een schilder uit Friesland, die omtrent 1666 bloeide. In het Museum te Berlijn is van hem *een boomrijk landschap*.

Zie Dr. W a a g e n , *Handboek of Painting*, Londen 1860; K r a m m .

[H. de Roo]

ROO (H. DE), hoogst middelmatig dichter uit het begin der 18e eeuw.

Zie K. L e s c a l j e , *Toneel- en Mengelpoëzy*, D. I, bl. 30; v.d. A a , *N.B.A.C. Woordenb*.

[Willem de Roo]

ROO (WILLEM DE), geboren in 1753, predikant te Zuilen in 1775, te Haastrecht in 1780, te Heerjansdam in 1782, en te Tiel in 1785, overleden den 13 Febr. 1813, beoefende de nederduitsche poëzie. In 1786 is het eerst geschrevene van Drie liederen op verzoek van eenige zijner vriendinnen, opgesteld, en gedrukt (z p. of j.), onder den titel: *Een Christen bij zijn graf*, later opgenomen in *Evangelische gezangen om nevens het boek der Psalmen bij de openb. godsdienst in de Ned. Herv. kerk gebruikt te worden* 1807 No. 182 *en in uitgezochte liederen*, *voor de openb. godsdienst en huisselijhe godsdienst der Doopsgez gemeente van Leyden en West. Zaandam*. Westz. 1807, en in *Christel. Gezangen voor de Evang. Luth. Gem. in het Koningrijk der Nederlanden*. Amst. 1826.

Zie B. J a n s s o n i u s , *Gesch. v.h. Kerkgez. bij de Hevv. gem in Nederl.* v. D o o r n i n c k , *Anon.* en *Pseud.* No 1755, 2754, 6006.

[Cornelis Geerlofsz Roobol of Roeboel]

ROOBOL of ROEBOEL (CORNELIS GEERLOFSZ), een der beruchtste Watergeuzen. Eerst was hij de luitenant van T r e s l o n g en met hem te Emden, toen deze door den Graaf in de gevangenis werd geworpen. R o o b o l vergezelde hem bij zijne togten op zee, doch bij den Briel was hij (volgens sommigen) de luitenant van L u m e y en een der dapperste en voortvarendste bij de vermeestering der stad. Na de verdediging en bevestiging van den Briel, toog hij Holland in en bezette Katwijk

op Zee, den 15 Mei, doch hij werd door de boeren en eenige Spaansche soldaten van daar verdreven en geslagen. 28 van zijn volk vielen den vijand in handen en werden te Rotterdam gehangen. Men verhaalt, dat hij met 400 man op wagens heentoog om de abdij van Rijns-

burg te plunderen, doch dat hij onderweg door 40 soldaten van D o n R o d r i g o d e S a p a t a werd aangegrepen en zijn volk met verlies van 60 dooden en 30 gevangenen. waaronder een kapitein, op de vlugt werd gedreven. Hij toog naar Noord-Holland. en lag naderhand met zijn vendel te Sparendam aan het IJ. Bij den stouten togt van een deel der Spaansche bezetting van Rotterdam om uit Amsterdam koren te halen, dwars door een vijandelijk land, poogde R o o b o l het op zijn terugtogt tusschen Amsterdam en Haarlem te slaan; doch zijn volk werd verstrooid en hij zelf gevangen genomen en waarschijnlijk ter dood gebragt.

B o r rangschikt hem onder de onstuimigste en woeste geuzen, wegens zijn plunderzucht bij de Hollanders zeer gehaat. R o b o l d (zoo noemt hem M e n d o c e)) grand piorsaire et redoubté au Pays.

Zie Mendoce, *Comment. Memor.* f. 137; L. VI, Ch 6; H o o f t , *Ned. Hist.* B. IV, f. 256; v. M e t e r e n , *Ned. Hist.* f. 69*;* B o r . *Ned. Hist.* D. VI, bl, 291; M a r c u s , *Sententien* bl. 243; van G r o n i n g e n , *Watergeuzen*, bl. 284; v. H a r e n , *Geuzen*.

[Johan Roobolt]

ROOBOLT (JOHAN), glasschilder, bloeide in het midden der 17 eeuw, waarschijnlijk te Haarlem.

Zie K r a m m .

[J. Roobol]

ROOBOL (J.) schreef:

Twee waarnemingen wegens het nut des heulsaps in de Venerische ongemakken, in *Verhand. v.h. Bat. Genoots. v. Proefonderv. Natuurk.* 1798, D, XI, bl. 44.

Twaalf waarnemingen wegens het inwendig gebruik van het heulsap in de versterving der teenen en voeten. Ald. 1798, D. XI, bl. 27.

Brief over het middel van J.J. van den Bosch in de Kinderpokjes, in *Algem. Vad. Letteroef.* 1793, D. III, st. 2, bl 390.

Waarneming wegens den múskús in een hardnekkigen risus sardonicus met het aangenaamste gevolg gegenen, *en Verh. v.h Genoots. Servandis Civibus* 1779, bl. 350.

Twee waarnemingen wegens het quassi-hout tegen maagpijn. Ald. 1778, bl. 465.

Proeven genomen met de speanter-bloemen (*flores Zinci*) Ald. bl. 211.

Waarneming wegens eene waterzucht der longen en deszelfs geneezing Ald. 1791, bl. 325.

Verhandeling over het gebruik der Zinkbloemen. Ald. 1791, bl. 129.

Zie H o l t r o p , *t.c.* p. 299.

[Adriaan de Roock]

ROOCK (ADRIAAN DE), een Friesch zee-kapitein, die zich

in den oorlog tegen Engeland 1780-1781 bijzonder onderscheidde. Hij ontving den last met het fregat '*de Eendragt*', van 24 stukken, naar de koloniën in W. Indiën te stevenen, ten einde de bestuurders er van te berigten, dat de oorlog was uitgebroken, en hen te gelasten, met verdubbelden ijver werkzaam te zijn tot het in staat van verdediging stellen der volksplantingen. Hij kweet zich van dien gewigtigen last met evenveel beleid als moed.

Zie J.C. de Jonge, *Ges. v.h. Ned. Zeew.* D. V, bl 511.

[Jan Rood]

ROOD (JAN), schipper tusschen Enkhuizen en Amsterdam, leefde in het midden der 18 eeuw. Hij teekende stille en woelende waters met sapverw en O.I. inkt. Er bestaan rijke ordonnanties van hem, doch zijne uitvoering liet veel te wenschen over.

Zie Immerzeel.

[Michiël de Roode]

ROODE (MICHIËL DE). In den aanvang der 18 eeuw liet Arnoud van Halen door Schijnvoet teekeningen vervaardigen van de portretten der voornaamste dichters. Deze afbeeldsels bragt hij deels zelf op doek, en liet hij deels door anderen schilderen. Reeds in 1779 was dit kabinet volkomen in orde, en had Lambert Bidloo er een dichtkundige beschrijving van in het licht gegeven. Na v. Halen werd Michaël de Roode 'een door zijn edelmoedigheid meest geprezen kunstmeçenen, eigenaar van het *Pan Poëticon* (zoo werd het genoemd.)' Hij liet deels naar het leven, deels naar schilderijen door Quinckhard en andere voorname meesters, er een aanzienlijk getal portretten bijvoegen. Ook liet hij in 1738 door J. de Wit een schoon tafereel maken, verbeeldende de vereeniging der dicht- en schilderkunst, en plaatste het in den binnenkant der groote deur van het kabinet. Na zijn dood kwam het kabinet in handen van Arnoud de Jonghe die er eenige afbeeldsels bijvoegde, en eindelijk in het bezit van het Genootschap *Kunst wordt door arbeid verkregen* dat den Leidschen kunstschilder Nicolaes Reyers tot opzichter over en schilder van het *Pan Poëticon Balavicum* aanstelde, en de Lofdichten en Bijschriften van verschillende dichters en dichteressen, hetzij in handschrift hetzij gedrukt, in licht het gaf, met den titel: Arnoud van Halen, *Pan Poëticon Batavum*, *verheerlijkt door lofdichten en Bijschriften: grootendeels getrokken uit het Stamboek van Michiël de Roode. En nu eerst in 't licht gebragt door het Genootschap*, *onder de spreuk: Kunst wordt door arbeid verkregen*. Leyden, 1773. 8.

Onder de Bijschriften zijn er verscheidene van de Roode zelve.

[Theodorus Roode]

ROODE (THEODORUS), in 1736 te Rotterdam geboren, genoot onderwijs in het teekenen en schilderen. Op twintigjarigen leeftijd, deed hij ter verdere oefening een reis door

België en Duischland, en kwam later in Weenen, waar hij hofschilder van prins Karel van Oostenrijk werd benoemd en tot 1771 bleef. Hij keerde na zijn Vaderland terug en overleed in 1791.

Een zijner schilderijen, een altaarstuk, bevindt zich in de Leeuwestraatsche kerk te Rotterdam.

Roode was ook een niet onverdienstelijk etser. Van hem is o.a het *portret van Vondel* vóór diens werken, door Bernardus Bosch uitgegeven, *het ijsvermaak van* 1784 *op de Maas voor Rotterdam*, het *portret van L. van Zwijn dregt*, *kapitein der schutterij te Rotterdam* enz.

Hij was de oud-oom van Nicolaas Johannes Wilhelmus de Roode, wiens leven door Immerzeel is geschetst.

[J. Roodekerken]

ROODEKERKEN (J.) diende als luitenant-adjudant in Spanje, en onderscheidde zich in het gevecht te Cividad-Real (1809).

Zie Bosscha, *Ned. Heldend. te Land.* D. III, bl. 337.

[J. Roodenrijs]

ROODENRIJS (J.) schreef:

Antwoord op de vraag: *of er eenig middel is*, *om het water uit de buitenstad van Rotterdam te keeren*, *zonder de scheepvaart te belemmeren?*

J. Hansman schreef over hetzelfde onderwerp.

Zie *Astrea* 1855 bl. 138.

[Jan Albertsz Roodtseus of Rotius]

ROODTSEUS of ROTIUS (JAN ALBERTSZ) in 1615 te Hoorn geboren, werd door Pieter Lastman onderwezen en was een bekwaam portretschilder. Hij schilderde in 1651, 1652 en 1655 verscheidene schutterstukken voor den Oudenen Nieuwen Doelen in zijne geboorteplaats, die van zijn talent getuigen. Ook bezat de heer L. Stokbroo, te Hoorn, van zijn penseel het *portret van den Admiraal Dirksz.*, diens vrouw en andere portretten. Op een der schilderijen van den Doelen, en wel op dat, 't welk bij het raam hangt, heeft hij zich zelven levensgroot voorgesteld. Hij overleed in 1674.

Zie Houbraken; Immerzeel; Kramm; Abbing; *Bekn. Ges. v. Hoorn*, bl. 48; *Ges. der stad Hoorn*, D. II, bl. 62, 63.

[Roodtseus of Rotius]

ROODTSEUS of ROTIUS, zoon van den vorige, was een leerling van den ouden de Heem en vervaardigde in diens trant fraai schilderwerk.

Zie Houbraken; Immerzeel; Abbing; t.a.p. D. II bl. 63.

[J. van Roojestein]

ROOJESTEIN (J. VAN). Van hem bezitten wij:

Eenige nagelaten schriften bestaande in een ontwerp eener christelijke zedekunde en eenige Redevoeringen en Brieven over schriftuurlijke stoffen naar de eigenhandige afschriften in het licht gegeven. Amst. 1748, 8.

[M.A. Rooker]

ROOKER (M.A.) vervaardigde vele boekprenten, o.a. de afbeelding van het *Zendingshuis en deszelfs omstreken*, *op het eiland van Otaheite*, door hem geteekend naar de schets van W. Wilson, en door Reinier Vinkeles gegraveerd. in fo. oblong, en meer andere platen van dit soort in Reisbeschrijvingen.

Zie Kramm.

[J. Rooleeuw]

ROOLEEUW (J.) Op *Cat. van Ploos van Amstel*, 1800, bl. 219, komt van hem voor:

Eene *Ordonnantie van een meisje en een jongeling voor eene nis*, bekend door de prent genaamd het *Muizevalletje*, uitvoerig met rood krijt geteekend naar G. Dou.

Zie Kramm.

[Reynier Rooleeuw M.D.]

ROOLEEUW (REYNIER) M.D. leefde in de tweede helft der 17e eeuw. Hij vertaalde het *N.T. uit het Grieksch*, (door W. Homma. Amst. 1694 met titelpl. van J. Luiken, uitgegeven) kl. 8^{o} en de Psalmen. Hij beoefende ook de Nederl. poëzy, blijkens zijne *Schriftuurlijke Gezangen*, waarvan in 1725 te Rotterdam bij S. Burgvliet, in 12^{o} de vierde uitgaaf verscheen. J. Oudaan vereerde die met een lofdicht, en maakte ook een lijkzang op zijn dood, te Amsterdam 11 Mei 1684. In de Gezangbundels der Gereformeerden, Lutherschen, Doopsgezinden zijn uit zijnen bundel kerkliederen overgenomen. Ook maakte hij *Stichtelijke* bij ieder der talrijke plaatjes van het werkje: *Schat der zielen*, *ofte begeerder* naar het Spaansch. 3e dr. Amst. 1684, kl. 8.

Zie v. d, Aa, *N.B.A.C. Woordenb.*; Oudaan, *Poëzy*, D. III, *bl.* 558, v. Doorninck, *Anon.* en *Pseud.* No. 2421, 2754, 2945. Arrenberg, *Naamr.* bl. 443; J. le Long, *Boekz.* bl. 680; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I, bl. 164.

[Boudewijn van Roon]

ROON (BOUDEWIJN VAN), uit het adelijke geslacht van dien naam, zoon van Pieter van Roon en Anna de Grave, was in 1554 raad te Luxemburg, vervolgens aan het Hof te Spiers; kanselier in het nieuw opgerigt Hof te Vollenhoven en 1 Julij 1576 Kanselier van Gelderland. Hij had den beroemden Leoninus in 1581 ten opvolger, Waarschijnlijk was hij toen overleden. Hij was bezitter van het Huis te Valkesteyn in Portugaal bij Roon, huwde Anna van Hekeren van St. Wijnoxbergen in Vlaanderen, die hem kinderen schonk.

Zie v. Leeuwen, *Bat. Ill.* 1074; Sligtehorst, *Gesch. v. Gelderl.* bl. 486; Scheltema, *Staath. Nederl.*; Kobus en de Rivecourt; Verwoert.

[Rogier Roonhuisen]

ROONHUISEN (ROGIER) bloeide in het laatst der 17e eeuw en was een der beroemdste heel- en verloskundigen van zijn tijd. Hij, of volgens Banga, zijn vader, vond een der nuttigste werktuigen in de verloskunde uit, 't geen aan-

leiding gaf tot een geleerden twist, omtrent het midden der 18e eeuw. De geschriften toen en later over het zoogenaamd Roonhuysiaansch geheim gewisseld zijn:

J.P. Rathlauw, *Het berugte geheim in de verloskunde van Rogier Roonhuizen ontdekt.* Amst. 1747, 8.

Klaare bewijsen dat het berugte geheim in de vroedkunde van R. Roonhuisen, ontdekt en uitgegeeven, door J.P Rathlauw, volstrekt valsch, en het instrument daarin fge beeld, gevaarlijk, en onnut in de meeste gevallen is. Amst 1747.

J. Vischer en H. van de Poll, *Het waare geheim in de vroedkunde ontdekt tegen de wederstrevers verdedigt door de beschrijving van de wijze, naar welke alle de Roonhuisiaansche vroedmeesters zijn gewoon te werken. Met bijlagen en eene Voorrede van H. Chamberlen en eenige aanmerkingen van Willougby,* Leid. 1754.

J.P. Rathlauw, *Brief van ** bevattende eenige aanmerkingen en wederlegging op en van het werk door J. de Vischer en H. van de Poll, raakende het Rood huysiaansch geheim.* Amst. 1754.

J.D. Slichting, *Embryulcia nova de testa, of een heel nieuw en nuttige vroedkundige behandeling in de meeste moeyelyke baaringen, eertijts gelukkig uitgeoefent door R. Roonhuisen, en over de* 50 *jaren geheel bedekt gehouden. Nu ontdekt en beschreven. Met pl. en eene bijvoeging van andere onbekende zaaken en de Mitrenchites.* Amst, 1747.

Appendix etc. Hid. 1747 8.

Hem wordt ook een verbeterde manier tot genezing eener hazelip toegeschreven.

Zie N.J. Sutthoff, *Diss. sistens vectis Roonhuisiani histor. fata et usum.* Gott, 1786; *Cat. à Roy*, T. IV, p. 1738-1740 p. 1759, 1775, Abcoude, *Naamr.* 2e *Aanh.* bl. 85, 86; Verwoert,; Nieuwenhuis,

[Hendrik van Roonhuisen]

ROONHUISEN (HENDRIK VAN), vader van den vorige, bekwaam heel- en verloskundige te Amsterdam, bloeide in het midden der 17e eeuw. Men heeft van hem:

Genees- en Heelkundige aanmerkingen, Amst. 1672 8. en

Heelkundige aanmerkingen betreffende de gebreken der Vrouwen. Amst. 1663, 8^{o}.

Historische Heelkunde.

Aanmerkingen over Herts'Examen der Chirurgie.

Ook vertaalde hij J. Ruff:

Tractaat van de phlegmatyke geswellen uit het Latijn, van J. Ruff, Amst. 1602 8.

Zie *Cat. a Roy*, T. IV, p. 1759, 1775*;* Verwoert.

[Popke Roorda]

ROORDA (POPKE), afstammeling van een oud, aanzien-

lijk Friesch geslacht, was in 1468 Grietman van Idaarderadeel, en regelde als zoodanig, den 2 Aug. v.d. j met P o p k e B r u i n s m a , mederegter, ook voor de andere mederegters een akte van indemniteit, gegeven aan het klooster Aalsum, wegens het schoonmaken van Keimpema zijlroede.

Zie *Charterb.* D. I, bl. 623; van S m i n i a , *N. Naaml. v. Grietm.* bl. 146, *over het geslacht*; F e r w e r d a , D. I, st 1, bl 91-98; T e W a t e r , *Verb. d. Edelen*, D. III, bl. 272 volgg.

[Frederik van Roorda]

ROORDA FREDERIK VAN), zoon van G o f f e v a n R o o r d a van Tjummarum en I m k H o m m e m a , werd in 1521 Grietman van Schoterland van de Geldersche zijde. Schoon hij den renversaalbrief aan den hertog van Saksen geteekend en zelfs op verzoek der overigen mede met zijn zegel voorzien had, was hij echter tot de Geldersche partij overgegaan, en behoorde in 1515 tot een gezantschap van den hertog van Gelder, om hem te verzoeken in Friesland te komen en 's lands zaken te regelen. In 1521 werd hij in een gevecht tusschen het volk van den bisschop van Utrecht en de Gelderschen bij de Lemmer door de eersten gevangen genomen. In 1545 behoorde hij onder de staatsleden, die de resolutie tot bescherming van 's lands privilegien en voorregten onderteekenden. Hij huwde A y l , dochter van B a v e I s k e n h u i z e n en N. D o u m a , en liet bij haar vier kinderen na.

Zie *Wapenb. Roorda in Tyemmarum*, Gen. 6; W i n s e m i u s , bl. 315, 391, 392; S c h o t a n u s , p. 581; v. S m i n i a , bl. 362, 363.

[Frans van Roorda]

ROORDA (FRANS VAN), zoon van J o a n v a n R o o r d a en T i e d v a n S c h e l t i n g a (of I d z i n g a) was Olderman van Sneek, Grietman van Wijmbritseradeel. (1538) Als Grietman zocht hij bij rekwest den 17 Januarij 1543 aan het Hof van Friesland, om te mogen weten, hoe hij handelen moest ten opzigte van de zwarigheden, die hem tegengeworpen werden bij het opmaken van het register der beneficiën en geestelijke goederen. Hij huwde H i s , dochter van P i e r B o n n i n g a v a n S j a e r d a en weduwe van D o u w e O e n e m a v a n T e r c a p l e en had een zoon.

Zie *Wapenb. Roorda in Tyemmarum* Gen. 7; *Charterb*, D. III, bl. 2, v. S m i n i a , bl. 292.

[Bernard Roorda]

ROORDA (BERNARD), ijveraar voor de vrijheid van Nederland, en daarom in 1570 door Alva gebannen.

Zie F. ab I n t h i e m a , *Querela Holl. ad Comit. de Marca*, p. 42 *Sentent. v. Alva*, bl. 229; T e W a t e r , t.a.p.

[Karel Roorda]

ROORDA (KAREL), deelgenoot van het Verbond der Edelen, door Alva gebannen, zwierf een geruimen tijd door Duitschland en Frankrijk. Zijne vrijheidsliefde bleek

later uit zijne belangrijke onderhandeling met prins Willem I tot verlossing van Friesland en zijne pogingen tot bevordering der Unie van Utrecht. Hij teekende den 13 Julij 1579, wegens Friesland, de bekende *Akte van Constrainte*, en in 't volgend jaar was hij een der Friesche afgevaardigden om met de afgevaardigden der overige vereenigde gewesten te beraadslagen en te besluiten over de gewigtigste punten, de geslotene Unie of 's Lands bestuur en welvaart betreffende. Later werd hij, namens Friesland, naar den Haag gezonden en verzette zich bijzonder tegen de aanslagen van Leycester. Hij werd door de klagende vrienden van den graaf over den stand der zaken in Friesland voorgedragen, alsof hij het besluit der Staten tot opdragt van het bewind in het burgerlijke en regterlijke aan Leycester had omvergestooten. Jaren lang behoorde hij tot de gemeenzaamste vrienden van Graaf Willem Lodewijk van Nassau, doch in 1593 ontstonden er tusschen hen geschillen, die toen niet dan met groote moeite konden gesmoord worden. Roorda, die, volgens Vervou, 's Graven hofmeester, een oproerigen geest bezat en een onverzettelijk hoofd, was een zeer ijverig voorstander van de onafhankelijkheid der Friezen, en kon het niet verdragen dat buitenboorlingen zooveel gezags verwierven; hij maakte de oogmerken van den Graaf verdacht, schreef scherpe brieven, 't geen ten gevolge had, dat hij uit de vergadering der Staten-Generaal geweerd werd. Zeer verschillend zijn daaromtrent de berichten der geschiedschrijvers. Het volledigste vindt men bij van Reyd; doch daar deze de secretaris en bijzondere vriend van Willem Lodewijk was, is hier waarschijnlijk de donkerezijde van Roorda voorgezet, en dus dient men daarbij te lezen de Verdediging van zijn neef Karel Roorda, in 1660 uitgegeven, ter gelegenheid dat de eer van zijnen oudoom door den Raadpensionaris van Zeeland werd aangetast. Hierin wordt hij wellicht te gunstig beoordeeld. Volgens Vriemoet was hij een man van groote geleerdheid en gaf daarvan blijk door de uitgaaf van *Rudimenta religionis Christiansae. Heb. Graece et Latine* L.B. 1591, 8°.

Na 1594 komt hij niet meer voor. Hij stierf den 10 November 1601.

Zie Winsemius, *Hist. Lib.* II, p. 115; *Chron.* B. XVIII, bl. 631, 632, 665, 666; Bor, *Neêrl. Hist.* B. VIII, bl. 128 (655) B. X, bl. 240, (811) B. XIII, bl. 73 (17)*; Verzam. van uitg. stukkenbetreffende de Unie van Utrecht*, door v.d. Spiegel en Bondam, *passim*; mr. P. Paulus, *Verkl. v.d. Unie v. Utr.* bl. 58; v. Reyd, B. X, bl. 199-202; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. IX, bl. 87; Aitsema, *Saken van Staat en Oorl.* D. IV, bl. 648-653; Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 146; te Water, *Verb. d. Edelen*, D. III, bl. 278-281; Scheltema, *Staatk. Nederl.*; Kok; Kobus en de Rivecourt; Verwoert.

[Mr. Watze van Roorda]

ROORDA (mr. WATZE VAN), zoon van Joan van Roorda *au Lambel* en Anna Titema, gezegd Hankema, was in 1544 doctor in de regten, Grietman van Hennaardedeel. In 1539 werd hij door de Staten naar de Gouvernante gezonden. Hij huwde eerst met Hylck, dochter van Taco van Roorda *au Lambel* en Wik Walta en voor de tweede maal aan Ansk Botnia bij welke hij 4 kinderen had, die voor hem overleden.

Hij en zijne vrouw stierven beide in 1547 te Kubaart.

Zie *Wapenb. Roorda au Lambel.*, Gen. 7; *Charterb.* D. II, *bl.* 790; v. Sminia, bl. 243.

[Popke of Poppe van Roorda]

ROORDA (POPKE of POPPE VAN), zoon van Frederik van Roorda en Haring Andringa, nam deel aan 't Verbond der Edelen, en werd door den bloedraad 22 Oct. 1568 gebannen, wijl hij een Katholiek priester had belet zijn predikatie te doen, om plaats te maken voor een afvalligen predikant der Onroomschen; wijl hij eenige der nieuwe predikazten gehuisvest en zelfs geholpen had om die te huwen; wijl hij met zijn aanhangers besloten had de wacht met 40 man te versterken, de sleutels der poorten van de stad Sneek den portier te ontnemen, en die in handen van IJdde Abbems, een der verbonden Edelen te stellen en geweigerd had den nieuwen eed van getrouwheid te doen. Zijn verdere lotgevallen zijn onbekend. Alleen blijkt, dat hij zich in 1580 in Friesland bevond en naar Overijssel afgevaardigd werd om met de Staten te handelen tot verzekerdheid en welvaren van den lande. Te Zwolle gekomen, gaf hij aan de ridderschap en steden te verstaan, dat die van Friesland uit aanmerking der verstandhouding des Graven van Rennenberg met Parma, noodig gevonden hadden hunne grenspalen te bezetten en te versterken, gelijk mede de Zwarte Sluis, zonder echter iets tegen de Overijsselschen te willen ondernemen; doch na lang onderhandelen met Roorda, berustten eindelijk de Staten in 't bezetten der Zwarte-Sluis door 't krijgsvolk van Sonoy, op begeerte der Friezen aldaar gekomen.

Zie *Sent. v. Alva*, bl. 166, 170; Winsemius, *Hist. lib.* II, p. 115; Gabbema, *Verh. v. Leeuwarden* bl. 499; *Charterb.* D. III, bl. 727*;* Bor, B. XIX, bl. 185, 861 (166, 167); te Water, *Verb. d. Edelen*, D. III, bl. 274*;* Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Schelte Roorda]

ROORDA (SCHELTE), waarschijnlijk zoon van Schelto Roorda en Iel van Hettinga, behoorde tot het eedgenootschap en moest in 1567 zijn vaderland ruimen en elders een veilige rustplaats zoeken. Of hij naderhand in Friesland is weêrgekeerd, is onzeker. Zoo hij de zoon is van Joan, dan had hij ten huwelijk Jel Botnia, weduwe van Pier Goslinga of van Sjoert Beijem.

Zie Ferwerda, D. I, st. bl. 92, 95; Winsemius, *Hist. lib.* II, p. 90; te Water, D. III. bl. 276.

[Ruurd Roorda]

ROORDA (RUURD), zoon van Joan Roorda en Anna Titema, gezegd Hankema, behoorde onder de vrijheidlievende Friezen; deed aan zijn vaderland groote diensten, kwam in den haat bij Casper van Robles, werd in 1572 gevangen genomen en overleed in 1576.

Zie J. Carolus, p. 25-27, 125, 126; Winsemius, *Hist. Lib.* I, p. 4, 29, 36, 42, 47, 59, 67, 80-84; *Chr. v. Friesl.*, p. 553-555; Aytta, *Epp. ad Hopper.* p. 721; *Frisia Nobilis*, p. 173; te Water, bl. 277.

[Johannes Roorda]

ROORDA (JOHANNES), regtsgeleerde, in 1579 raadsheer van het kamergerigt te Spiers, behoorde met andere van zijn geslacht tot de Spaanschgezinden, 't geen echter sommigen in twijfel trokken. In 't gemelde jaar zond Parma hem naar Groningen, om de wethouderschap over te halen tot het aannemen der voorwaarden, waarop de vrede tusschen Spanje en de Staten-Generaal zou kunnen gesloten worden. Doch zulks werd toen zoo euyel opgenomen, dat de regering hem gevangen nam en aan den Stadhouder Rennenberg uitleverde, die hem naar Stavoren zond, waar hij ruim een jaar opgesloten bleef. Naderhand heeft hij nog eenige maanden als gevangene doorgebragt op de kasteelen Loevestein, Woerden en Rammekens. In vrijheid gesteld, verliet hij het land en werd er niets meer van hem vernomen.

Zie Winsemius, *Hist.* p. 111, 112; Aytta, *Epp. ad Hopper.*, *p.* 618; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VII, bl. 301; te Water, t.a.p.

[Wijbrand Roorda]

ROORDA (WIJBRAND) van Goutum, in de wandeling gewoonlijk genaamd Wijbe Wijbes van Goutum, was luitenant onder den Hopman Rienk van Dekama, en, even als deze, zeer spaanschgezind. Hij waagde in 1577 een stoute onderneming. Met 130 man trok hij namelijk naar Leeuwarden, kwanswijs om de bezetting van het kasteel te versterken, in naam der Staten, doch inderdaad om het in handen der Spanjaarden te spelen. Door de verkeerde maatregelen van den Drossaard Mathenesse, die hem den intogt had moeten beletten, daar zijne bende wel in naam in dienst der Staten stond, doch niet te vertrouwen was, geraakte hij er binnen en hield den Drossaard gevangen. De burgers, in de wapenen gekomen, wilden Wijbe overhalen te vertrekken en aan hen de bewaring van het kasteel over te dragen; doch toen hij dit niet goedschiks wilde doen, waren zij genoodzaakt hem de som van *f* 3300 toe te tellen om van hem af te komen. In 1580 uitgeweken zijnde, woonde hij met Rienk van Dekama, den veldslag tusschen Schenk en Hohenloo bij. Over een schip, dat in 1583 voor de Zoutkamp lag, het bevel voerende,

werd hem zulks op listige wijze door den Hopman T j a a r l T j e b b e s ontweldigd. Deze zond namelijk negen soldaten, goede zwemmers en groote waaghalzen, op het schip af, die zich, zonder door den schildwacht gehoord te worden, er van meester maakten en er mede weg voeren. W i j b e sneuvelde voor Oterdum in 1584 en werd in de Aakerk, te Groningen bij zijne vrouw, eene dochter uit het geslacht van Hettema, die drie jaren te voren overleden was, begraven. Hij was Grietman van Idaarderadeel.

Zie v a n S m i n i a, bl. 150, 151.

[Abraham Roorda]

ROORDA (ABRAHAM), sedert 1620 Grietman van Idaarderadeel, komt niet voor in het geslachtregister der familie van R o o r d a. Hij was volgens v a n S m i n i a, waarschijnlijk afkomstig van een eigenërfd geslacht te Roordahuizum, en denkelijk de broeder van A n d r i e s R o o r d a (die volgt). In 1611 was hij reeds lid van de Gedeputeerden en den 30 Augustus 1635 werd hij met andere Gedeputeerden gecommitteerd om een reglement van Raadsbestelling van de stad Harlingen en in 1636 een dergelijk van Hindeloopen te maken. Hij leefde nog in 1648, komende voor, als lid van de Staten van Friesland, onder de resolutie, waarbij de Munstersche vrede van 30 Januarij van dat jaar werd goedgekeurd en aangenomen. Evenals zijn oom, K a r e l R o o r d a, was hij een ijverig tegenstander van het huis van Oranje en deed zijn uiterste best om het in alle zaken zoo veel mogelijk den voet dwars te zetten, zoo als o.a. door te bewerken dat de steden gesteld werden in het regt om hunne eigene regeering te benoemen, dat tot nu aan den stadhouder stond. Doch zijn invloed was van korten duur; door tusschenkomst van de Algemeene Staten werden de vorige regenten weder aangesteld, en R o o r d a verloor, bij de verandering van het collegie van Gedeputeerde Staten, zijne zitting in hetzelve. Ook van zijn ambt als Grietman heeft hij om denzelfden tijd afstand gedaan.

Zie *Charterb.*, D. V, bl. 513; K o k, *Vad. Woordenb.* D. XXIV, bl. 854; V i r e m o e t, *Ath. Fris.* p. 147; v. S m i n i a, *N. Naaml. v. Grietman* bl. 153, 154.

[Andreas Roorda]

ROORDA (ANDREAS), waarschijnlijk broeder van den vorige, werd den 25 April 1611 hoogleeraar in de Logica te Franeker, in plaats van L o l l i u s A d a m a. Den 27 Maart 1621 werd hij rentmeester generaal der domeinen en van het Bild. Hij huwde de dochter van E p o J a c o b s Y u c k e m a en liet na een zoon, die volgt.

Zie V r i e m o e t, *Ath. Fris.* p. 145 seqq.; W i n s e m i u s, *Chr.* p. 913; S c h o t a n u s, *Beschr. v. Friesl.* bl. 172, 182; v. S m i n i a, *N. Naaml. v. Grietm.* bl. 153; *Alg. Hist. Woordenb. v.*h.w. *Juwcema*.

[Karel Roorda]

ROORDA (KAREL), neef van Abraham (voornoemd), zoon van den vorige, was in 1628 student in de regten te Francker, en werd d. 25 Junij 1635 aangesteld tot Grietman van Idaarderadeel, waarna hij zijne woonplaats koos te Idaard op Friesma-state In 1649 te 1657 te Bolsward, in 1659 te Harlingen, in 1664 weder te Bolsward en in 1666 nog eens te Harlingen, was hij Commissaris-politiek bij de synoden. Eensgezind met zijnen oudoom en oom in staatkundige begrippen, werkte hij in 1668 voor de vanéén scheiding van het Stadhouder- en Kapitein-Admiraal-Generaalschap, en behoorde dus met Ernst Sikko van Aijlva, Grietman van Westdongeradeel, tot de weinige Friezen, die het met Holland hielden en daarom Hollandschgezinden geheeten werden; in tegenoverstelling der anderen, die men Prinsgezinden noemde. Om de eer van zijnen oud-oom, Karel Roorda, te verdedigen tegen den Raadpensionaris van Zeeland, Adriaan Veth, die zich in een voorstel ter vergadering van Holland in 1660 min gunstig over dezen en zijn geschil met den stadhouder had uitgelaten, schreef hij een Apologie en een brief aan gemelden Raadpensionaris, waarin hij zijn oudoom wegens zijne bekwaamheden en vrijheidsmin hoogelijk roemt. De aanhangers van Oranje spraken niet gunstig van hem; doch de andersgezinden verhieven hem hemelhoog, en de geleerde Schotanus heeft aan hem, als medelid van Gedeputeerden, opgedragen zijne Geschiedenis van Friesland. Roorda overleed te Idaard, den 16 Januarij 1670. Huber noemde hem ‘een ciersel van ons land.’ Hij was gehuwd met Lisk of Lucia van Wisseman.

Zie v. Sminia, bl. 154, *Charterb.* D. V, bl. 513; Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 147; te Water, *Verb. d. Ed.* D. III, 278; *Geogr. Woordenb. v. Friesl.* bl. 55; Scheltema, *Staatk. Nederl.* Kok; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Frederik van Roorda]

ROORDA (FREDERIK VAN), zoon van Poppe van Roorda en Elizabeth van Baerdt, werd den 11 Maart 1641 Grietman van Lemterland, en legde den 12 April daaraanvolgende zijn eed af als Dijkgraaf van het Roode Klif tot aan Veenhuisen. In 1632 was hij Commissaris-politiek bij de Synode te Harlingen en lid van gedeputeerden. Van 1635 tot zijn dood (29 Julij 1665) was hij volmagt ten Landsdage Hij huwde Anna Christina, geb in 1634, dochter van Haring van Harinxma thoe Heeg en Geertruid Quaad en had 2 kinderen.

Zie *Wapenb.*, *Roorda in Tyemmarum*, *Gen.* 10; *Charterb.* D. V, bl. 369-744; v. Sminia, bl. 372.

[Watze van Roorda]

ROORDA (WATZE VAN), zoon van Johan van Roorda en Ida Lezaen, werd in 1665 Grietman van Rauwerderhem en woonde te Hardegarijp. In 1665 was hij volmagt

ten landsdage en bleef dat tot zijn dood, den 8 Februarij 1670, in een-en-veertigjarigen ouderdom. Hij stierf ongehuwd.

Zie *Charterb.* D. V. bl. 744 volgg.; v. S m i n i a , bl. 164.

[Sytze Roorda van Eysinga]

ROORDA VAN EYSINGA (SYTZE), te Sneek geboren, vier en twintig jaren lang predikant te Kuinre, laatstelijk te Westzaan, begaf zich op vijf en veertigjarigen leeftijd van daar met gade en drie kinderen, op den 23 December 1818, met de *Henriette Elisabeth*, onder zeil naar Batavia, waar hij, in verschillende betrekkingen, o.a. als predikant en schoolopziener te Batavia en in 1821 als visitator der kerken en scholen van Makassar en der Moluksche eilanden werkzaam bleef tot 1830, als wanneer hij, op de terugreis, nabij St. Helena overleed en op dat eiland begraven werd. Zijn zoon (die volgt) gaf de verschillende *Reizen en loigevallen* van zijn vader (Amst. 1830) in twee deelen in het licht, waarachter hij, ook in twee deelen, liet volgen, die van hem zelven, sedert zijn veertiende jaar tot op zijn eerste terugkomst in het vaderland, den 19 Junij 1830.

R o o r d a was Lid van het Bataviaasch Genootschap en secretaris van het Hoofdbestuur van het Bijbelgenootschap te Batavia. Hij huwde Y d a C a t h a r i n a P i e r s , die in 1820 te Batavia overleed.

Zie W a p , *Levensschets van Dr. P.P. Roorda van Eysinga*, en de *Inleiding voor de verschillende reizen en lotgevallen van S. Roorda van Eysinga*.

[Dr. Philippus Pieter Roorda van Eijsinga]

ROORDA VAN EIJSINGA (Dr. PHILIPPUS PIETER), zoon van de vorige, werd den 1 December 1796 te Kuinre in Overijssel geboren. In zijne jongelingsjaren leerde hij bij zijn vader de beginselen der Latijnsche en Grieksche talen, en op eene goede school grondig het Fransch, Engelsch en Duitsch. In zijn jeugd trad hij in dienst en diende eerst als fourier, later als tweede luitenant bij het 18e bataljon infanterie. nationale militie, en nam als zoodanig deel aan den slag bij Waterloo (18 Junij 1815). Hij streed met roem, keerde met lauweren weder en weldra vielen hem de epauletten van eersten luitenant bij het 20e bataljon militie, ten deel. Hij telde destijd slechts 21 jaren en de vesting Grave werd nu zijn garnizoensplaats. Kort daarna besloot hij in Oost-Indischen dienst te gaan, vertrok den 18 Junij 1819 met zijn majesteits corvet *Galathea*, en kwam den 8 November van hetzelfde jaar te Batavia aan. Op den tweeden dag na zijn aankomst, schafte[1)]

1) Het aloud geslacht der R o o r d a 's splitst zich in drie takken: R o o r d a met de halve maan, R o o r d a met de lambel, en R o o r d a v a n G e n u m met een moorenkop.

hij zich W e r n d l e y 's *Maleische Spraakkunst* aan en een bijbel in het Maleisch. Tot onderwijzer in die taal nam hij een inlander, met name A b d o e l H a k ï m aan, en in Maart van het volgende jaar kon hij zich er reeds behoorlijk in uitdrukken. Op aandrang zijner ouders en ambtenaren van rang verwisselde hij den militairen met den civielen dienst, bekwam in April 1820 zijn eervol ontslag, en tevens eene benoeming tot kweekeling voor de inlandsche talen. Allereerst kreeg R o o r d a op het bureau van G. K o o l , den plaatselijken translateur, een werkkring, en van den mede daar arbeidenden priester R a s j c h o e n , een meer gezet en grondig onderwijs. Toen deze overleden was, genoot hij grondig onderrigt in het Maleisch van B â p a M o s t â t h i r , en leerde van den beroemden Arabier S j e i c h A b d o ' r R a h m a n eenig Persisch, Arabisch en Hindostansch.

In 1820 deed hij met Dr. B l u m e , die de koepokinenting overal ging invoeren, een reis door Java, deels om dezen, waar noodig, met zijn taalkennis bij te staan, deels om zich zelven in de taal, zeden en gewoonten van den inlander te oefenen Omstreeks twee jaren later (3 April 1822) werd hij als eerste commies bij het Departement van inlandsche zaken geplaatst en tevens de pas opgerigte inlandsche drukkerij aan zijne zorgen toevertrouwd. Ook moest hij zich met 's Rijks archieven bezig houden, ten einde daarvan uittreksels te maken ten dienste van het Indisch Gouvernement.

In den aanvang van het volgend jaar gaf R o o r d a de vertaling in het licht eener levensschets van S u l t h a n I b r a h i m . Hij leverde daarnevens ook den tekst in Arabische en Italiaansche karakters. Vervolgens werd door hem de Maleische geschiedenis van I s m a J a t i m met M o h a m m e d D j a d o e herzien, van vele feilen gezuiverd, uitgegeven en door inlanders en Europeanen even gretig als het vorige ontvangen.

Den 19 Julij 1822 werd R o o r d a tot ambtenaar voor Palembang, ter beschikking van den aldaar met het bestuur belasten commissaris benoemd. Deze belastte hem met de politie, eene betrekking, die voor de uitbreiding zijne taalkennis van het grootste nut was, wijl hij daardoor met alle standen der bevolking in aanraking kwam.

Gedurende een reis van den gouverneur-generaal naar Makasser en de Moluksche eilanden, nam hij, tijdens de afwezigheid van den hem vergezellenden translateur, het bestuur van het Departement van inlandsche zaken waar en hervatte tevens te Batavia zijne wetenschappelijke werkzaamheden. De hooge regering droeg hem de vervaardiging van een Nederduitsch-Maleisch en Maleisch-Nederduitsch woordenboek op. Aan dezen vereerenden maar

moeijelijken last werd door hem met ijver voldaan en in 1825 kwam zijn Maleisch-Nederduitsch woordenboek van de pers. Twaalf honderd exemplaren waren in weinige dagen uitverkocht. In hetzelfde jaar werd Roorda kapitein adjudant bij de in dat jaar opgerigte Bataviasche schutterij, eene betrekking, die hem zooveel werk verschafte, dat hem zelfs geen nachtrust meer overbleef; tevens voerde hij in de inlandsche talen voor het gouvernement briefwisseling met 10 vorsten, waardoor hij met de verschillende schrijfwijze der hoven bekend werd. Drie jaren hield hij zich bezig met eene Javaansche spraakkunst, ontwierp een Nederduitsch-Javaansch woordenboek in de verschillende, zoowel hooge als lage talen. Met Mohammed, Dâjim, Javaansch translateur te Batavia, zette hij, ook toen hij, in plaats van Ch. van Angelbeek tot Maleisch translateur van de hooge regeering (18 Oct. 1825) benoemd was, gelijk ook later met Maas Ahmad Wierjo Widjojo zijne Javaansche taalstudiën voort. Ofschoon ook Roorda gedurende de vijf jaren, dat de oorlog met Dipo Negoro, Prins aan het hof van Djokjokarta duurde, door den gouverneur-generaal van der Capellen met verscheidene gewigtige commissiën belast werd, bleef hij echter de studiën des vredes voortzetten en beoefende het Arabisch, onder raadpleging der spraakkunsten van Erpenius, Johnson en Rosenmüller en leerde van twee Arabieren de uitspraak van het Arabisch, zoo als in de hoofdstad van den profeet gelezen wordt, en vertaalde een gedeelte van een godsdienstig Arabisch werk van den Sjeich Abdollah Mohammed Jbn. Soleiman, alsmede de spreuken van Ali Ben Aboe Thalib. Later begon hij ook eene overzetting van den *Koran* te maken. Al verder en verder beoefende hij ook de Javaansche taal, bragt verscheidene stukken uit de *Babadh Noto rat Djowo* over en vertaalde de geschiedenis van Damar Woelan *). Ook stelde hij de Maleische geschiedenis van Sulthan Ibrahim, op verschillende zangwijzen, in Javaansche poëzy, ontwierp eene *Javaansche Spraakkunst* met chrestomatie en zamenspraken en arbeidde, met hulp van andere, aan een Javaansch-Nederduitsch woordenboek. Ook opende hij, op verzoek van den gouverneur-generaal, des avonds een collegie in Oostersche talen, te Batavia, dat door talrijke toehoorders, ambtenaren van zeer hoogen rang, soms door den gouverneur-generaal werd bijgewoond.

Na het vertrek van den baron van der Capellen, vorzocht zijn opvolger de burggraaf du Bus de Ghissignies Roorda hem te Buitenzorg bij zich te logeren en raadpleegde hem over vele belangrijke en netelige zaken. Van zijnen, uit de Molukke's weergekeerden vader. ontving hij, behalve de aantee-

*) Zij komt gedeeltelijk voor in zijne *Land- en Volkenkunde*.

keningen, door dezen op zijne reizen gemaakt, ook het Gebed des Heeren, de Tien geboden en de Twaalf artikelen des geloofs in de Alfoersche taal, en daarbij ook nog eenige overzettingen uit het N.T., waaruit hij eenvoudige spraakkunstige regelen met een woordenregister vormde, die hij later met de drie eerstgenoemde onderwerpen in het licht gaf in zijne Land- en Volkenkunde. In 1827 (R o o r d a was sedert 15 Januarij van dat jaar Hoofdkommies bij de Algemeene Secretarie) gaf hij een der beste Maleische handschriften, *Makola Segala Radja* '*de kroon aller koningen*' met een vertaling in het licht, en zette een reeds op Palembang begonnen dichtstuk *Neêrlands roem in Oost-Indië* voort.

In 1828 werd hij tot secretaris der Residentie Bamtam benoemd en met de afdeeling inlandsche zaken belast. Hier mogt hij een beruchten muiter T o e m e n g g o e n g M o h a m m a d , door middel van briefwisseling tot onderwerping brengen, gelijk hij in het najaar van 1829, door gepaste maatregelen, eene gewapende bende oproerlingen, die een aanval tegen Serang, de hoofdplaats der Residentie Bantam, beoogden, mede wist te doen stuiten en vernielen.

Intusschen begon R o o r d a te gevoelen dat door het onophoudelijk arbeiden, gelijk ook door het luchtgestel, zijne gezondheid hevig geschokt was, en zijne krachten zou overspannen, waarom hij ook in het belang der uitgave zijner Javaansche Spraakkunst, Woordenboeken en Zamenspraken, die nu voltooid waren, een tweejarig verlof vroeg. Na meer dan tien jaren in Indië geleefd te hebben, begaf hij zich met zijne gade en twee van de vier hem overgeblevene kinderen naar Nederland met het schip *Batavia* op reis, en kwam den 2 Junij 1830 op de reede te Helvoet aan.

In den aanvang van October 1830 vestigde R o o r d a zich met zijn gezin te Kampen, waar hij in een uitgebreide briefwisseling o.a. met v o n H u m b o l d t trad, en verscheidene oorspronkelijke geschriften en nederduitsche vertalingen ontwierp en voltooide. Hier werd hij eershalve door de Leidsche Hoogeschool tot doctor en door den Koning tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw benoemd. De stad zijner inwoning koos hem tot voorzitter van het daar gevestigde Departement der Maatschappij tot *Nut van 't Algemeen*, de broeders der Loge *le Profond Silence* aldaar benoemden hem tot hunnen voorzittenden meester; de *Maatschappij van Ned. Letterkunde* tot lid. In het zelfde jaar (1836) trad de Minister van Koloniën met hem in onderhandeling over den leerstoel, die aan de koninklijke militaire Academie te Breda, voor de Taal-, Land- en Volkenkunde voor O.-Indië stond opgericht te worden, en spoedig daarna werd hij tot hoogleeraar in die vakken benoemd, met het behoud van zijn radicaal als Indisch Hoofd-ambtenaar.

Ofschoon hij te Breda, behalve als hoogleeraar, in verschil-

lende betrekkingen werd geplaatst, die van hooge onderscheiding en vertrouwen getuigden, ontstond echter spoedig bij R o o r d a en zijne familie het verlangen, om nog eens weder naar Indië terug te keeren. Hij wilde echter niet eerder derwaarts vertrekken voor dat hij zijne taalkundige werken in het licht gegeven, en iemand gevonden had die hem in zijn academische betrekking zou kunnen vervangen en opvolgen. Den 20 Mei 1843 trok hij en zijn gezin met het schip *Sara Lydia* uit Rotterdam voor de tweede maal naar Java op reis, en kwam er den 2 November, op nieuw behouden aan. Hier werd hem de vervaardiging van een volledig *Maleisch Nederduitsch Woordenboek*, waarvan vroeger schoon onvolledig door L e n t i n g , S c h a a p en E l o u t de grondslagen waren gelegd, opgedragen.

Nagenoeg vier volle jaren hield R o o r d a zich onafgebroken met dit werk onledig, waarna hij zijn voltooiden arbeid aan het Indisch Gouveruement afleverde.

Na in April en Mei 1846, ten belange zijner Indische taalen volkenkunde door zijn éénigen zoon vergezeld, nog eene merkwaardige reis naar de Vorstenlanden ondernomen en volbragt te hebben, keerde hij met het genot van zijn volle pensioen, in December 1848 met het schip *Generaal List* naar Nederland terug, waar hij den 1 April voet aan wal zette, en zich vervolgens te Leiden vestigde. Hier ving hij zijn *Algemeen Nederduitsch-Maleisch Woordenboek*, *in de Hof-*, *Volks- en Loge Taal* aan, dat hij te Utrecht, werwaarts hij zich in Mei 1854 had begeven, voltooide. Hier overleed hij den 14 October 1856. Den 17 werd zijn stoffelijk overschot ter aarde besteld, en bij die gelegenheid door den Hoogleeraar M i l l i e s een lijkrede gehouden.

Waar hij zich bevond, werd hulde gedaan aan de uitstekende talenten van R o o r d a , en hem het lidmaatschap van binnen- en buitenlandsche letterkundige maatschappijen aangeboden.

Hij huwde den 12 Mei 1822 A n d r i s a W i l h e l m i n a A m a l i a , te 's Gravenhage geboren, dochter van den Luit.-Kolonel T h i l o , die hem 6 dochters en twee zonen schonk. Één zoon en twee dochters overleefden hem.

Hij gaf in het licht:

Levensschets van Sulthan Ibrahim, *vorst van Eirakh*, Batavia 1822 4^{o}.

Geschiedenis van Isma Jatim, Ald. 1822 kl. 8^{o}.

Verhandeling, *over de bovengenoemde Geschiedenis van Isma Jatim* 1824, opgenomen in de *Werken v.h. Bat. Genoots. v. Kunsten en Wetensch*.

Nederduitsch-Maleisch en Maleisch-Nederduitsch Woordenboek, *met Arabische Karakters*, Batavia 1824-1825 2 dn. 8^{o}.

De Kroon aller Koningen, Maleisch en Nederd. Ald. 1827 8^{o}.

Verschillende Reizen en Lotgevallen van S. Roorda van Eij-

singa (1½ deel) *en van P.P. Roorda van Eijsinga* (2½ deel) 4dn. Amst. 1830 m. pl.

Volkslied in tijden van Oproer, Kampen 1830 8°.

De Landstorm, *Volkslied*. Ald. 1834 8°.

Op het zegevierend binnenrukken van Neêrlands heldenschaar. in Leuven, Ald. 1931 8°.

Aan den Koning en Neêrlands heldenschaar en andere toepasselijke uitboezemingen Amst. 1831.

Volksboete op den gedenkwaardigen Bededag van 2 *December* 1832. Kampen 1832 8°.

Het kasteel van Antwerpen, *en vroegere krijgstooneelen in zangen*. Ald. 1833 8°.

De stomme getuige van het menschelijk hart, *in romantische tafereelen*. Amst. 1833 8°.

Blikken in het menschelijk hart of een spel der verbeelding, *vervolg op het voorgaande werk*. Breda 1841 8°.

Intogt der Verdedigers van het Kasteel van Antwerpen binnen Kampen. Kampen 1833 8°.

Algem. Javaansch-Nederduitsch en Nederduitsch-Javaansch Woordenboek 2 d. Ald. 1835 8°.

Javaansche Spraakkunst en Autografische tafelen. Amst. 1835 4°.

Neêrlands roem in Oost-Indië, *Dichttafereelen*. Ald. 1835 8°.

De Kardinaal de Richelieu, *Treurspel.* Ald. 1836 kl. 8°.

De voordeelen van een goede opvoeding. Verh. uitgespr. in het Nut van 't Algemeen. Kampen 1836 8°.

Op het onverwacht afsterven van den Baron J.J. Gansneb, *genaamd Tengnagel tot den Luttenberg*, *Wethouder van Kampen*. Ald. 1836 8°.

Iets over Nederlandsch Indië, Ald. 1836, 8°.

Op het onverwacht ontslapen van H.M. de Koningin, *den* 12 Oct. 1837 8°. *op muzijk gebragt*, *met begeleiding van Piano-Forte*, 1837 4°.

Aardrijksbeschrijving van Nederlandsch Indië met eene kaart en register, Breda, 1839, 8°.

Raden Mantri, *eene Romance naar een Indisch handschrift* Ald, 1838, 8°.

Tjeritera enz. (of Beschrijving in het Hoog-Maleisch van den Lt. Kolonel de Stuers, *over het vergaan van het stoomschip Willem I)* Ald., 1839. 8°.

Indië. Tot bevordering der kennis van Nederl.-Indië, *en het Nederduitsch en Maleisch* 8°. *Nederd. en* 4°. *Maleisch*, Ald, 1848.

Hiervan is alleen een prospectus en proefblad verschenen.

Schokland in 1839. *Uitboezeming* Amst. 1839, 8°.

Gids ter beoefening van het Maleisch, Breda, 1839, 8°.

Fragment van het verloren Paradijs naar Milton's eerste boek, opgenomen in de *Recensent*, 1839, 8°.

Maleische Spraakkunst, *Chrestomatie en Woordenboek*, Breda, 1839, kl. 8°.

Vertaling uit het Engelsch van verscheidene voorname boeken, *plaatsen en teksten van de Vedaas en van eenige twistschriften over Brahminsche godgeleerdheid*, Kampen, 1840, 8°.

Handboek der Land- en Volkenkunde enz van Nederlandsch Indië, 3 *dln.*, in vijf banden met kaarten en platen, Amst. 1841-1850, 8°.

Sri-Rama. Celèbre poëme Hindou, *traduit du Malais*, 1843, 8°.

Geschiedenis van Sulthan Ibrahim uit het Maleisch in Javaansche verzen overgebragt, *mitsgaders Niti Sastra of Kawische Zedespreuken*, Amst. 1843 8°.

Geschiedenis van Sri-Rama, *in het Maleisch met Arabische karakters*, Amst. 1843, 4.

Vrije vertaling van het Maleische dichtstuk: Geschiedenis van Abdoel Moeloek, in het Tijdschrift van *Neêrlandsch-Indië* Batavia 1848 8°.

Uitgave van het Maleische dichtstuk: Geschiedenis van Abdoel Moeloek, in het zelfde tijdschrift, Ald., 1848, 8°.

Uitgave van het Javaansche Heldendicht, *Bratha Joedha*, Ald., 1848, 8°.

Nederduitsche vertaling in 69 *zangen van het Javaansche Heldendicht*, *Brata Ioedha*, Ald. 1849, 8°.

Feestzang bij de plegtige inhuldiging en krooning van Z.M. Willem III, Leijden, 1849, 8°.

Typographische rangschikking der Sanskritische karakters ter drukkerij van J. Brill, *te Leijden*, 1850 8°.

Uitboezemiug bij den dood van Mr. W. Bilderdijk, Leiden, 1850, 8°.

Iets over het plan om landerijen op Java te verkoopen. Leijden 1852 8°. De vertaling van dit stuk in het Fransch.

Noodzakelijk handwoordenboek der Nederduitsche en laag-Maleische taal, 10 druk 's Gravenh. kl. 8°.

Algemeen Nederduitsch Maleisch Woordenboek in de Hof-, *Volks- en Lagen Taal*, 's Gravenhage, 1855, 8°.

Oostersche en Westersche Harptoonen aan godsdienst, *deugd en min gewijd*, Utrecht, 1855 8°.

Voorlezing over kolonisatie door Nederlanders in Nederlandsch Indië, *gehouden in de Maatschappij Felix Meritis te Amsterdam*, Haarlem, 1856, 8°.

Vertalingen in het Maleisch en Javaansch van Gouvsrnements-besluiten, *regelende de Javaansche Bank*, *de Koffijcultuur*, *verschillende verpachtingen enz.*, Batavia 1823-1828. Dit zijn eenvoudig Gouvernements-publicatie's.

Eenige gedichten in Almanakken enz. opgenomen, 1831-1849.

Verscheidene stukken, *recensien*, *verhandelingen enz. opgenomen*

in het Tijdschrift voor Nederlandsch Indië en andere Maandwerken verspreid, 1843-1849, 8°.

Bintang-Oetâra. De Noordstar, *Maleische maandelyksche Courant*. Rotterdam 1856 No. 1-8. De weinige daaropvolgende nummers zijn door zijn zoon, spoedig na hem overleden voortgezet.

Bij zijn dood lagen ter perse:

Noodzakelijk Handwoordenboek der Nederd. en Laag-Maleische taal IIe dr. Gebr. v. C l e e f, 's Gravenhage kl. 8°.

Geschiedenis van Birma Sjahdân in het Maleisch met Arabisch karakter, fol, Rotterdam, N i j g h . Niet uitgegeven.

Gereed voor de pers waren:

Vertaling in het Maleisch van een fragment der *Hollandsche Natie* van H e l m e r s .

Vertaling in het Maleisch van het *Handboek voor alle leeftijden*, *ten dienste van vrienden van waarheid en deugd*.

Vertaling in het Maleiseh van een fragment der *Ruines* van Volney.

Vertaling der *Geschiedenis van Emir Hamzah* in het Nederduitsch.

Als boven der *Geschiedenis van Isma Jatim*.

Als boven der *Geschiedenis van Birma Sjardân*.

Vertaling in poëzij van een fragment der *Geschiedenis van Indra Poetra*.

Een nieuw *Algemeen Maleisch Nederduitsch Woordenboek*, *met Arabisch karakter*.

Een Maleische vertaling van een gedeelte van het *N.T.* - Vertaling der *Maleische wetten*. - Eigen Maleische Poëzij - Maleische vertaling van een fragment uit de *Ilias*. - Uit *Amakreon*. - Dichtbundel in het Nederduitsch. - *Javaansch Nederd. Woordenboek in de Kromo-Ngoko-Modjo en Kawi-taal-Javaansche Geschiedenis van den tot Keizer verheven Pangera Poeger. - Arabische Spraakkunst naar Silvestre de Sacy. - Uitvoerig Leerstelsel der Sanskritische taal naar het Hoogd. van Frans Bopp. - Register op de Land- en Volkenkunde van Nederl. Indië*.

Zie *Handel der Maatsch. v. Ned. Letterk.* te Leiden 1857.

[A. Roos]

ROOS (A.), vaandrig, dienende in het regiment van V a n B r a k e l l , onderscheidde zich door zijne dapperheid in den Posten-oorlog in Vlaanderen in 1792, vooral bij den aanval op Poperingen. De Oostenrijksche bevelhebber erkende in zijn legerberigt de uitstekende dapperheid der Nederlandsche troepen, die den vijand een aanmerkelijk verlies toegebragt en hen teruggedreven hadden.

Zie *Gazette de Leide* No. 62, bl. 20, *Août* en *Suppl*; *Leven van Prins Frederik* blz. 99; Bosscha, *Neêrlandsch heldend. te land*, D III, blz. 66.

[Dirk Roos]

ROOS (DIRK), dapper zecheld, onderscheidde zich vooral in den Successie-oorlog. Hij was in 1704 kapitein van de *Oranjegalei*, behoorende tot het eskader van den Schout bij Nacht den Boer, en nam deel aan het gevecht tegen 5 galeijen uit Oostende, dat ruim twee uren duurde, en waarin de vijand met zwaar verlies aan dooden en gekwesten moest terugkeeren. In 1711 werd hij, als kapitein der *Arnhem* met van der Gon en Opzee, die de *Zeeland* en de *Leeuw* voerden, naar de Barbarijsche staten gezonden, om den Nederlandschen Consul, van Baerle, met twee vaartuigen beladen, met geschenken naar Tunis, Algiers en Tripoli over te brengen, te begeleiden, om den reeds vroeger met de Republiek gesloten vrede te bekrachtigen en het verdrag uittewisselen.

In 1791 behoorde hij tot het eskader, onder het bevel van den Vice-Admiraal François van Aerssen van Sommelsdijck tegen de Algerijnen, dat niet veel uitrigtte.

Zie J.C. de Jonge, *Geschiedenis van het Neêrl. Zeewezen*, D. IV*b* bl. 349, 516, D. V, bl. 27.

[Jan Roos]

ROOS (JAN), te Middelburg geboren, was zeer bedreven in het wetenschappelijke van den scheepsbouw. Hij vervaardigde in dat vak kleine modellen in naauwkeurige evenredigheid. Ook teekende hij niet onverdienstelijke schepen, stroom- en zeegezigten,

Zie Immerzeel.

[Jan Adriaan Roos]

ROOS (JAN ADRIAAN), den 1 November 1766 te Rotterdam geboren, wijdde zich reeds vroeg aan het tooneel. In 1795 keerde hij met een tooneelgezelschap uit Brabant terug en werd met hetzelve aan den Amsterdamschen schouwburg verbonden. Begaafd met een innemend en belangwekkend voorkomen, eene duidelijke en welluidende uitspraak, wist hij zijne aanschouwers voor zich te winnen, en door natuurlijke en tevens deftige uitvoering zijner rollen te behagen. Hij was verdienstelijk in het treur- en blijspel, doch schitterde vooral in het tooneelspel. De rollen van Eerman, (in *de onechte Zoon*), der beide Ataliba's (in *de Zonnemaagd* en *Dood van Rolla*), van den Doge (in *Aballino*) werden door hem steeds met algemeene toejuiching vervuld.

Hij overleed te Amsterdam 20 October 1800.

Zie Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt Verwoert.

[Johannes Roos]

ROOS (JOHANNES) Zie Woelwijck (A van)

[A. Roos]

ROOS (A.) is schrijver van *De Amsteld. Diogenes of philosoph. bloemhof*. Utrecht 1681, met pl. 12

Zie Cat. M e u l m a n p. 319.

[Johan Hendrik Roos]

ROOS (JOHAN HENDRIK) werd in 1631 te Otterberg in Duitschland geboren. Gedurende 7 jaren oefende hij zich te

Amsterdam in de schilderkunst, onder de leiding van Barent Graat en volgens Weijerman, ook van Julian du Jardin en Adriaan de Bie. In 1671 vestigde hij zich te Frankfort en maakte hij zich verdienstelijk in portretten en historiën, vooral echter in landschappen met koeijen, schapen, geiten en bokken, die hij naauwkeurig en smaakvol teekende, kunstig en eigenaardig schilderde.

Op de verkooping van de Vos gold een ongekleurde teekening van hem, voorstellende een *Landschap met rustende herders bij hun vee f* 32.00.

Ook onderscheidde zich deze meerder in het graveren. Barlitsch beschrijft van hem zijn *Peintre graveur* 59 stuks prenten vau hem, bestaande in koeijen, schapen, en ander veldgedierte, met bijwerk van boomstammen, hutten, ruinen, planten, vast van teekening en geestig en los geetst. Weigel voegde er in zijn *Supplement op Bartsch* nog 5 bij, en beschrijft de verschillende veranderingen, die bij deze drukken werden gevonden. Hij kwam in 1685 te Frankfort om bij een brand, die zijne woning in den asch legde. Zijn portret komt bij Houbraken en Descamps voor, naar dat door hem zelven geschilderd in 1684, toen hij 52 jaren oud was.

Ook zijn broeder Theodorus en zijn zoon Philip waren uitstekende kunstschilders.

Zie Houbraken; J.C. Weyorman; Immerzeel; Kramm; Bartsch; Fiorillo.

[Paul François Roos]

ROOS (PAUL FRANÇOIS), omstreeks 1750 te Amsterdam geboren, ging reeds in zijne jeugd naar Suriname, waar hij den 1 November 1805 overleed. Hij beoefende met goed gevolg de poëzy, en gaf in het licht:

Suriname verheugd bij de aankomst der Nederlandsche vloot, *op den* 11 *Junij* 1782. z. pl. of j. gr. 8°. Van dit stuk zijn slechts 25 exempl. gedrukt.

Redevoering over de oorzaken van het verval en de middelen tot herstel der volkplanting van Suriname. Amst.

Eerstelingen van Surinaamsche Mengelpoëzy. Amst. 1783.

Surinaamsche Mengelpoëzy. Ald. 1802. 2 dr. 8°.

Surinaamsche Mengelpoëzy. Amst. 1801 4°.

Zie Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woordenb*. D. V. bl. 180. 181; *Cat. der Bibl. v.d. Maatschappij van Ned. Letterk*. D. Ib. bl. 183. D. III. bl. 96; v. Doorninck, *Anon. en Pseud*. bl. 446; Arrenberg, *Naamr.* 442.

[J de Roose]

ROOSE (J DE), schreef:

Waarnemingen over eenen ascites of waterzugt van den onderbuik, in *Verh. v.h. Genoots. occidit qui non serval*. 1800 bl. 205.

Waarneming nopens eene beroerte. Ald. 1799. bl. 113.

Over eene epilepsia of vallende ziekte. Ald. 1830. bl. 113.

Waarneming van een ettergezwel en waterzugt tusschen het peritoneum en de buikspieren. Ald. 1800. bl. 198.

Waarneming over zekere gezwellen in de dije, *in de mam en in de glandula parotis van dezelve zijde*, *in eeue kraamvrouw*. Ald. 1800. bl. 219.

Over een gezwel in de hersenen. Ald. 1799. bl. 109.

Waarneming over eene hoofdpijn, *naar gramschap*, *met de dood gevolgt*. Ald. 1799. bl. 118.

Eene ligte hoofdwonden heeft veele gevolgen en de dood zelve. Ald. 1799. bl. 105.

Waarneming van eenen hydrops peritonei of waterzugl tusschen de spieren en het buikvlies. Ald. 1800 bl. 124.

Waarneming van de ontledeng van de maxilla inferior. of de onderste kaakbeen. Ald. 1800 bl. 180.

Waarneming nopens een gezwel van het mesenterium. Ald. 1800. bl. 206.

Waarneming over eene pijne in de regter bovenzijdebuik, *een ischuria vesicalis*, *abortus*, *waterzugt*, *kwaadaardig vijt en gezwel in de lever*, *in een en hetzelfde onderwerp waargenomen*. Ald. 1800. bl. 187.

Waarneming over een waare slagaderspat. Ald. 1799. bl. 99.

Waarneming over een Vomica ofte Meizak in de longen. Ald. 1800. bl. 212.

Waarneming over een waterzugt van de borst, *hydrops pectoris*. 1800. bl. 210.

Zie H o l t r o p , l.c.p. 299.

[F.S. de Roos]

ROOS (F.S. DE), was

Men heeft van hem:

Lijste van de lengte der heere- en rijwegen in Rijnland, Leiden, 17.., 24°. soms is hier eene kaart van Rijnland bijgevoegd, door N i c . V i s c h e r vervaardigd, uiigegeven bij P. S c h e n k .

Zie mr. B o d e l N i j e n h u i s , *Topogr. Lijst* bl. 94.

[C.H. Rooseboom]

ROOSEBOOM (C.H.), Schreef:

Zeemans-verhaal, *op eene reis*, *in het jaar* 1815, *van Rotterd. naar Zuid-Amerika*. Rotterd. 1806, gr. 8°.

[Willen Pieterz. Roozenburg]

ROOZENBURG (WILLEN PIETERZ.), in 1662 en volgende jaren Raad te Middelburg. Hij werd in verschillende

belangrijke commissiën gebruikt; o.a. werd hij in Maart 1569 ‘met Jacob Sagarus, secretaris, afgevaardigd om naar Brussel te reizen en aldaar bij en nevens de andere Staten van Zeeland, mitsgaders de andere Staten van den Lande van herwaarts over, te aanhooren al zulke propositiën, als zijne Excelentie van Alve van 's Konings wegen zoude willen voorhouden. enz.’

Zie 's Gravesande, *Tweede eeuwged. d. Middelb. vrijheid* blz. 128, 129, 161, 259, 260, 290, 515.

[Hendrik Roosing]

ROOSING (HENDRIK), kunstgravuur te Rotterdam in het laatst der 18e eeuw werkzaam. Hij arbeidde het meest voor boekwerken, en vervaardigde gelegenheidsprenten. Van hem gaan o.a. uit de portretten van *Washington* (1792), *Carolus George Augustus*, *Erfprins van Brunswijk Wolfenbultel*, Dom. D.J. Metske, Dom. J.W. Bussingh (1796). Ook etste hij, soms bij zijn graveerwerk, met de drooge naald b.v. *Het veroveren en wegslepen van eene geconvoieerde Engelsche sloep door Capt. Le Turc*, *op den 7 Februarij* 1782, in fo. obl.

Zie Kramm.

[Pieter Roosing]

ROOSING (PIETER), waarschijnlijk zoon van den vorige, was een verdienstelijk graveur, die in 1822 door de Nederl. Huishoud. Maatschappij te Haarlem, een prijs van 6 dukaten ontving, wegens door bij haar ingezonden plaatjes. Hij beoefende ook de etskunst, waarvan Kramm fraaije proeven vermeldt.

Zie Immerzeel; Kramm.

[A. Rosmale of Rooszmael]

ROSMALE of ROOSZMAEL (A.), kunstschilder, bloeide te Utrecht in de tweede helft der 17e eeuw. Op het Stadsarchief te Utrecht vindt men van hem de *Ruine van de St. Pieterskerk aldaar*, *van binnen te zien na den Storm van* 1674, in de manier van Emanuel de Wit, schetsachtig geschilderd. Kramm vermeldt teekeningen van hem *Gezigten in Utrecht* voorstellende, fraai met bruin geteekend, doch meer in de manier van een bouwkundige dan in die van een schilder.

Zie Immerzeel; Kramm.

[Dominicus Roosmale]

ROOSMALE (DOMINICUS) trad bij gelegenheid van het oproer te Rotterdam in 1672 voor de burgerij bij de regering op, Meermalen werd hij door de burgerij naar het stadhuis gezonden om uit haren naam voorslagen te doen. Hij en anderen, die deel aan de bewegingen gehad hadden, werden in Augustus van dit jaar lid der vroedschap.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XIX bl. 96, 194.

[L. van Roosmalen]

ROOSMALEN (L. VAN), dichter uit de eerste helft der 19e eeuw. Men heeft o.a. van hem:

Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid Cornelius Ludovicus, *Ba-*

ron van Wijkerslooth, *Heer van Schalkwijk*, *Bisschop van Curium*, *in het seminarie van Breda*, *den* 10 *September* 1837, *ter gelegenheid der plegtige inwijding der H. Anthonius-kerk in voornoemde stad*. Breda, 1810, 8°.

Zie Hermans, *Bijdr.* D. IV, bl. 337; Heringa, *Naamlijst v. Dichters*, bl. 73; *Cat. d. Bibl. v.h.N. Brab. Genoots*. bl. 117.

[N. van Rooswijck]

ROOSWIJCK (N. VAN) vervaardigde een *Cort en waarachtig verhaal van alle aanslagen stormen*, *enz.*, *in en voor Haarlem geschied sedert de belegheringhe*, Leiden 1573, 4°. Het loopt slechts tot het midden der belegering, of tot den 26 van September 1573, terwijl de overgave eerst den 13 Julij plaats had. Het is vervolgd door P. Sterlinex van Antwerpen en opgedragen aan M. Balfort, 'capitaine des escoscois, qui ont esté dedans Harlem,' en voert ten titel: *Een corte warachtighe Beschryvinghe van de gheschiedenissen*, *aenslaghen*, *stormen*, *schermutselingen*, *ende schieten voor de vrome stadt Haerlem in Hollandt gheschiedt. Mitsgaders en met wat conditien toen deselve den algemeijnen viant Ducque d'Albe overgelevert is*, *oock hoe hy met den soldaten en burgheren ghehandelt heeft tot* 12 *September* 1573. *Ghedrukt tot Delft in 't jaar* 1574, 4°. Het is bijna woordelijk nagedrukt in en der Vervolgen der *groote Hollandsche of Divisie Kronyk*, en wel in de *Historie ofte wijder verclaringhe der ser Nederlandscher oorlogs-geschiedenissen* (tol. 32-49)

Zie Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Verwoerd; *Cat. Meerman*, T III, o. 769-770; *Cat. v.d. Netten*, n. 632; mr. Bodel Nijenhuis, *Typogr. Lyst*, bl. 128.

[Paulus Root]

ROOT (PAULUS) en Reinier van der Daen, gemagtigden van den Hove van Holland. Ten hunner overstaan werd er, d. 30 Sept. 1566, een nieuw verdrag met de Calvinisten te Amsterdam gesloten, waarbij hun de Minderbroederskerk en kerkhof, werden ingeruimd.

Zie Hooft, *Nederl. Historie* blz. 115; Brandt, *Ref.* D. I blz. 374; Wagenaar *Amst.* D. VII blz. dez., *Vad. Hist.* D. VI bl. 195.

[Johannes Philippus. Roothaan]

ROOTHAAN (JOHANNES PHILIPPUS.), d. 23 November 1785 te Amsterdam geboren, was de zoon van Mathias Roothaan, heelmeester aldaar, en van Maria Angela Terhorf. Zijne voorouders waren protestanten, doch zijn grootvader ging tot de R.C. kerk over. Zijne ouders voedden hem met de teederste zorg op en vertrouwde hem, voor de geestelijke stand bestemd, aan de zorg van vader Adam Beckers van St. Truyen, een Jesuït, die te Amsterdam woonde en aan wien de orde groote verpligting had, vooral sedert hij in 1805 tot superior der Jesuïten der missie in Holland werd. Na de latijnsche school bezocht te hebben, werd hij als student aan het Athenaeum

ingeschreven. Hier genoot hij inzonderheid het onderwijs van den hoogleeraar David Jacob van Lennep, die hem spoedig onder zijne leerlingen onderscheidde en den zoowel door hart als verstand uitstekenden jongeling zijne vriendschap schonk. Hiervan strekte o.a. ten bewijze het getuigschrift aan den 19-jarigen jongeling, d. 15 Mei 1804, gegeven, toen deze op het punt was naar Riga en van daar naar 't Russisch Dunaburg, het eenige rijk waar de Jesuïten toen collegie hielden, te vertrekken.

Men vindt het met de Holl.-overzetting in Dr. W a p 's *Reis naar Rome* D. II blz 19; in den *Catholique des Paysbas*, den 7 Sept. 1829; het *Algemeen Nieuws- en Advertentieblad*, als ook in de *Appendices. Allocution sur la vie et les vertus du T.R.P. Roothaan par le père Ferdinand Minini*.

In een ms. nota onder eene copy van dit stuk stond: R o o t h a a n est arrivé à Riga le 20 Juin 1804, le Père H e n r y son compagnon de voyage dit entre autres nouvelles dans la lettre du 22 Juin: ‘on a été ravi et attendri ici à la lecture du témoignage de M. le professeur protestant. Le P è r e K r a n t z l en enverra une copie en Baviêre, Il veut, dit il, montrer à ses amis et ennemis Bavarois et le temoignage rendu a la Sociétié par un protestant et la qualité des sujets que viennent chercher cette bonne mère jusqu' en R u s s i e B. R o o t h a a n hield in 1802 onder v a n L e n n e p eene *Oratio pro Graecarum studio litterarum*.

Den 1 Julij 1804 trad hij in het collegie van Polotsk in het novitiaat en nam het kerkelijk gewaad aan. Den 21 Junij 1806 werd hij regent in het collegie van Dunaburg, en den 27 Januarij 1812 te Polotsk tot priester gewijd. Ook ontving hij in dit zelfde jaar, terwijl de Franschen in Moskow waren, bevel zich naar Pusza te begeven, en daar onderwijs in de rhetorika te geven. In het volgend jaar werd hij hoogleeraar in het Grieksch en Hebreeuwsch aan de hoogeschool te Polotsk, doch moest, ten gevolge van den inval der Franschen, van daar de wijk nemen, en onderwees vervolgens de rhetorika aan de normaalschool der Orde te Orsza, terwijl hij te zelfder tijd voor een groote schaar in de Poolsche taal predikte. In 1820, met alle andere leden der Orde, uit Rusland verbannen, begaf pater R o o t h a a n zich naar Zwitserland, bezocht in gezelschap van pater G o d i n o t in 1821 en 1822 zijnefamiliebetrekkingen te Amsterdam, en vertrok vervolgens naar Turin, waar hij aan het hoofd werd gesteld van het collegie der Edelen, en het bijzonder vertrouwen genoot van den Koning van Sardinië. Daar bevond hij zich nog in 1829, toen hij, den 9 Julij van dat jaar, te Rome, tot Generaal der societeit verkoren, zich derwaarts moest begeven. Hij overleed aldaar den 6 Maart 1853, een

grooten roem van geleerdheid en godsvrucht nalatende. Den 28 Junij daaraanvolgenden hield pater Ferdinand Minini in het professie huis te Rome, voor eene algemeene vergadering der vaders, eene redevoering over het leven en de deugden van pater Roothaan.

Men heeft van hem eene nieuwe latijnsche overzetting der *Exercices Spirituels*. Rome 1835, 1838, Parme, 1841, Palermo 1843 en op nieuw te Rome 1852 herdrukt. Ten einde het gebruik van dit boek des te gemakkelijker te maken, gaf hij, doch annoniem, in het licht een werkje getiteld: *De ratione meditandi*, waarvan Italiaansche, Fransche en Vlaamsche overzettingen verschenen. Ook bestaan er van hem *Epistolae encyclicae*, waarvan er een nevens eene Fransche overzetting in het *Journal historique et littéraire de Liège*. T. XI, p. 58 en 107 voorkomt.

Zie *Allouction sur la vie et les vertus du T.R.P. Roothaan*, *Génèral de la compagnie de Jésus*, *par le P. Miniini* Bruxelles; Dr. Wap, *Mijne reis naar Rome*, D. II, bl. 47, volgg. Kisten Royaards, *Kerk. Arch.* Kobus en de Rivecourt.

[Adriaen Roothaes]

ROOTHAES (ADRIAEN), Commandeur en Kapitein van een der gehuurde schepen in de Middellandsche zee

Hem werd in 1654 door de Admiraliteit van Amsterdam een gouden keten en een penning van hetzelfde metaal geschonken, omdat hij vele blijken van moed en beleid gegeven en met zijn togtgenooten dertien prijzen veroverd had.

Zie J.C. de Jong, *Gesch. v.h. Neêrl. Zeewezen*, D. IIa, bl. 112.

[Roothoof]

ROOTHOOF, komt voor onder de dappere zeehelden der 17e eeuw. Hij was een Zeeuw en kapitein ter zee, en handhaafde de eer der Nederlandsche vlag tegen de Duinkerkers.

Zie J.C. de Jonge, *Gesch. van Neêrl. Zeew.* D. I, bl. 319.

[Roothoofd]

ROOTHOOFD, burgemeester van Purmerend. Volgens De Guiche zou de Witt ook dezen, voor de benoeming van Tromp, tot opperbevelhebber der vloot, hebben trachten aan te stellen (1665).

Zie J.C. de Jonge, t.a.p. D. II^{b}, bl. 220.

[Antony de Rooy]

ROOY (ANTONY DE), te Arnhem geboren, doorliep aldaar de latijnsche scholen en genoot het privaat onderwijs van Hendrik Cannegieter, toen ter tijd hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid en rector van het gymnasium. Op het punt om zich aan eene hoogeschool voor het predikambt te bekwamen, boden Curatoren hem den post van praceptor aan de school zijner geboorteplaats

aan. Hij nam die betrekking vijftien jaren waar, waarna hij, tot rector te Sneek beroepen, het gymnasium te dier plaatse

(dat vroeger zeer gebloeid had, maar toen in diep verval was geraakt) met een *carmen elegiacum* (1758) plegtig inwijdde. Zeven jaren later werd hij tot prorector te Kampen, en. na aldaar zeven maanden werkzaam geweest te zijn, tot rector aan de illustreschool te Dordrecht benoemd. Den 5 Junij 1765 hield hij zijne *oratio inauguralis de languentium linguarum causis e sequiori rei scholasticae moderamine petendis* Omstreeks negen jaren later vertrok hij als rector der latijnsche school naar Harderwijk, waar hij den 24 Junij 1774 zijn taak aanvaardde met eene *oratio de una atque altera antiquitate romana historiam Sospitatoris ad supplicium ducti attingente; de arundiae sc. in Christi caput impacta*, *nec non de Spongia*, *Ejusdem moribundi ori adutoa*, die toen gedrukt en later met eenige veranderingen achter zijn *Elegiarum volumen* op nieuw uitgegeven is. Van zijne ervarenheid in de bijbelsche oudheidkunde dragen zijne *Aanteekeningen op Genes. XXXIX*:6, *op Matthaeus XXV*:6, *XVII*, 65, 66, zijn *Onderzoek naar de reden*, *waaronder Romeinsche soldaten den Heiland 't kruis hebben afgelicht en aan Simon van Cyrenen opgeleqd* en zijn *Onderzoek naar de reden*, *waarom de Joden de eerlijke begraffenisse van Jezus Christus niet hebben zoeken te beletten*, bewijzen, zijne hoofdstudie naar de philologie en critiek der oude schrijvers. Bevoegden noemden hem *een grondig kenner der oude talen* en bevestigen hunne getuigenis door aanhalingen uit zijne *Conjecturae criticae in diversorum poëtarum spectacula*, *M. Val. Martialis Epigr. et P. Corn. Severi Aetneam*, Traj. ad Rhen 1766; zijne *Specilegia critica*, Dordr. 1711; *Animadversiones criticae in Martialem*, Harderov. 1787 8°. *Epistola critica super locis aliquot Minucu F. Cypriani J. Firmici et Tertultiani*, Amst. 1719. Ook gaf hij te Arnhem eene latijnsche Grammatica met eenige *colloquia Erasmi* er achter in het licht.

Hij was een vlijtig en gelukkig beoefenaar zijner moedertaal, en zijne *Taal- Oudheid- en Oordeelkundige Mengelstukjes* (Dordr. 1774) verdienen de vergetelheid niet, waarin zij gedompeld liggen. Het oordeel van H o e u f f t over zijne latijnsche gedichten is minder gunstig dan dat van M e e r m a n en P e e r l k a m p , Zij zijn meerendeels opgenomen in zijn *Elegiarum volumen*. Den 11 Junij 1793 hield d e R o o y eene *Oratio semisaecularis*, *cum quingesimum laboris scholastici natalem publice celebraret*, die met de *Adlocutio gratulatoria ad patrem* van J o a n n e s F r e d e r i c u s d e R o o y , in 4°. te Harderwijk is uitgegeven.

Hij bragt zijne laatste levensdagen in zijn geboorteplaats door, waar hij in 1806 in 82 jarigen ouderdom overleed.

Zie S a x e , *Onom.* T. VIII, p. 269, 270; *Nov. Acta erud*. Oct. 1761 p. 443-453; *Auct. Bibl. Philol. Theol*. T. II, p. 1, No. V p. 81-86.

H o e u f f t , *Parn. Lat. Belg.* pag. 53; P e e r l k a m p , *de poet. Neêrl.*

p. 546; van Braam, *Carm.* p. 29; Hoeuftt, *Carm. juv.* p. 28; De Rooy, *Carm. secul.* p. 19-26; Ypey, *Geus d. Ned. tale* D. II bl. 448; Schotel *Kerk. Dordr.* D. II bl. 192; Dez *Ill-school* blz. 154 volgg. 234; Meerman, *Jaarb. der wetens. en kunst*, *in het Koningr. Holland* 1806; Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt.

[Evert Willem de. Rooy]

ROOY (EVERT WILLEM DE.), zoon van Evert Willem de Rooy, Hoofdinspecteur der directe-belastingen, in en uitgaande regten en accijnsen te Zwolle, en van Gerardina Voorthuys, werd den 3 Junij 1816 aldaar geboren. Hij ontving het eerste elementaire onderwijs op de lagere school van Callegoed te Arnhem, werwaarts zijn vader verplaatst werd, onder leiding van den bekwamen ondermeester Viehman, en verwisselde met zijn veertiende jaar de lagere met de latijnsche school, onder den rector Rombouts en den corrector Waardenburg. Bekwaam voor het academisch onderwijs, kreeg hij zulk eene neiging tot den militairen stand, dat zijn vader genoodzaakt was zijne plaatsing als volontair, dingende naar den rang van officier bij het Departement van oorlog, aan te vragen. Doch tot den rang van officier kon hij het niet brengen, daar hij in het zelfde jaar, waarop hij het daartoe gevorderde examen moest afleggen, genoodzaakt was gezondheidshalve den dienst te verlaten. Kort na zijn ontslag werd hij benoemd tot ambtenaar bij het bureau van Hypotheken en kort daarna tot ambtenaar bij s'Rijks Entrepôt te Amsterdam. Spoedig vestigder van Bosse, die toen aan hef hoofd van het Departement van Finantiën stond, het oog op den bekwamen ambtenaar en benoemde hem tot adjunct commies bij het Ministerie van Finantiën, welke betrekking later door hem met die van commies verwisseld werd. Hij overleed te 's Gravenhage den 1 Maart 1866. Men heeft van hem: *Geschiedenis der Staathuishoudkunde in Europa van de vroegste tijden tot heden* met eene *voorreden* van Mr. D.A. Walrayen Amst. 1851-1852 in 8°. en *Geschiedenis van den Nederlandschen handel*, Amst. 1854, 2 stukken.

De Rooy was Lid der Maats van Neêrl. Letterkunde.

Zie Dr. T.C.L. Wijnmaelen in *Levensberigten der Maats. van Ned. Letterk*. 1869.

[Gabriël van. Rooyen]

ROOYEN (GABRIËL VAN.), in 1652 te Utrecht geboren ontving kunstonderwijs van zijn vader en schilderde achtereenvolgens te Haarlem on te Amsterdam behangselwerken ook in fabrieken, en teekende craijon-portretten. Hij overleed in 1817 te Amsterdam.

Zie Immerzeel; Kramm; Muller, *Cat. v. portretten*.

[M.C. van. Rooyen of Roygen]

ROOYEN of ROYGEN (M.C. VAN.) was een bekwaam teekenaar. In den Catal. der kunstverzameling van van der Marck te Leyden (1773) komen van hem voor: een *Per-*

sische Faisante-hen, in een landschap in waterverw, een *Faisante-haan*, in een landschap, en een *landschap met geboomte waarin twee olifanten*.

Zie K r a m m .

[J. de. Rooy]

ROOY (J. DE.) vervaardigde waarschijnlijk het *Klinkdicht op Willem Hendrik Prins van Oranje uitgeroepen voor Koning van Engeland*, Amst. 1689, in plano.

Zie van D o o r n i n c k , *Bibl. v. anon. en pseud.* N^{o}. 3416.

[M Rooijen]

ROOIJEN (M).
Van dezen bezitten wij*:*
Vriendelijke Samenspraak over Christus' Borgtogt. Rott. 1713.

Zie A b c o u d e , bl. 312.

[Gisbertus Johannrs Rooijens]

ROOIJENS (GISBERTUS JOHANNRS), zoon van P. R o o i j e n s , onderwijzer in den godsdienst te 's Hertogenbosch en D.W. D i x , studeerde te Utrecht in de godgeleerdheid onder de hoogleeraren H. R o y a a r d s en G. v a n O o r d t , werd achtereenvolgens predikant te Pouderoijen (1808), Rumpt (1810), Leerdam (1811), Harlingen (1817) en Amsterdam (1818).

Bij het vertrek van deu hoogleeraar v a n H e n g e l naar Leiden, volgde R o o i j e n s hem als hoogleeraar in de godgeleerdheidheid op, en aanvaardde den 22 Nov. 1827 zijn ambt met eene *oratio de indole Religionis Christianae in qualibet formae varietate perpetuo*, *spectabili*, *neque unquam peritura*.

Door zijne grondige geleerdheid, scherpzinnig oordeel, schrandere opvatting, bezadigde denkwijze, echte liberaliteit en onvermoeiden ijver, strekte hij de doorluchtige school ten sieraad In 1832 vierde hij haar tweede eeuwfeest met eene *Godsdienstige rede* en toonde hij zijne gehechtheid aan het Athenaeum door het afslaan eener hoogleeraarsplaats te Groningen en Leiden. Hij overleed te Amsterdam den 9 Januarij 1846. R o o i j e n s was lid van het Koninklijk instituut, sedert 1822 medebestuurder van het Haagsch Genootschap ter verdediging van den Christelijken godsdienst, medeoprigter en redacteur van den *Evangelischen Kerkbode*, medearbeider aan het *Maandschrift voor den beschaafden stand*, *uitgegeven door de Ringsvergadering van Amsterdam*. Proeven van zijne scherpzinnige schriftverklaring, van zijne preekmethode en van zijne leerredenen worden medegedeeld in den *Tekstenrol* van W. B r o e s . In het VII d. der tweede serie van het *Kerk. Archief* van K i s t en R o y a a r d s vindt men van hem eene verhandeling getiteld: *De beschuldigingen tegen de tempelorde ingebragt*.

Zie L e n n e p i i *Memor. Amst. Ath.* p. 254; *Boekz. voor Jan.* 1846, bl. 89; G l a s i u s , *Godgel. Nederl.*; *Verslag der algem. zitt*.

van het Kon. Nederl. Instituut 1846; *Chronyk van het Hist. Gen.* D. II bl. 120. D. III bl. 130; Wildschut, *Een woord ter Nagedachtenis van den Hoogleeraar G.J. R* in *Christ. Maands.* 1846, bl. 120; Kist en Royaards, *Archief.* D. XVIII. bl. 1; *Hand. der Maats. v. Ned. Letterk.* 1846 bl. 25; Kobus en de Rivecourt; Verwoert, Muller, *Cat. v. Portr*.

[Jan Gijsbert Roozeboom]

ROOZEBOOM (JAN GIJSBERT), te Elburg geboren, studeerde te Harderwijk. Schoon tot geneesheer bestemd, behaagde hem toch bij voorkeur de wijsbegeerte en bijzonder de natuurlijke Historie. Hij had in de eerste Nieuhoff tot leidsman, 't geen genoegzaam bleek uit zijne geleerde, geheel in diens geest geschrevene verhandeling *de Idealismo*, die hij den 23 Junij 1808 openlijk verdedigde ter verkrijging van het doctoraat in de Philosophie. Bij de laatstgenoemde sterkte hem Reinwardt tot gids, daarbij vond hij een vermogenden beschermer in den Admiraal van Kinsbergen. Al aanstonds droegen Curatoren hem den minister van binnenlandsche zaken voor tot gewoon of buitengewoon professor in de wijsbegeerte. Hij werd benoemd en aanvaardde den 20 Junij 1809 zijn ambt met eene rede over *de voortreffelijkheid der Natuurkunde*, *die 's menschen geestvermogens gelijkvormig ontwikkelt*. In 1810 tot rector aangesteld, hield hij, ten volgenden jare een tweede redevoering en bleef die bediening waarnemen tot zijn verscheiden. Hij overleed te Elburg 13 October 1811.

Zie van Hall, *Leven van Kinsbergen* bl. 334; Bouman, *Gesch. der Geld. Hooges*. D. II, bl. 553, 630.

[Philippe Rooze]

ROOZE (PHILIPPE), zoon van Jan Rooze, raadsheer in het hof van Vlaanderen, was heer van Straetseele en stadvoogd van Biervliet en onderteekende de Unie van Brussel in 1577.

Zie *Nob. des Pays-Bas*, *Suppl.* VI, p. 73 en volg; Butkens, *Troph de Brab. Suppl.* T. II, p. 155; J.C. de Jonge, *de Unie van Brussel*, p. 74.

[Cornelis Loncq van Roozendaal]

ROOZENDAAL (CORNELIS LONCQ VAN), een dapper zeeheld in den oorlog met Spanje. Hij was kapitein ter zee, tijdens de uitrusting der onoverwinnelijke vloot, en werd door de Staten-Generaal met 27 schepen ter ondersteuning naar Engeland gezonden.

Zie Scheltema, *Onoverw. Vloot* bl. 5; J.C. de Jonge, *Gesch. v. Neêrl. Zeew.* D. I. bl. 197.

[Joan Willem van Roozeveld]

ROOZEVELD (JOAN WILLEM VAN) werd wegens Goes in 1747 naar Leeuwarden gezonden om Willem IV plegtig als stadhouder, kapitein-generaal en admiraal van Zeeland te begroeten.

Zie W a g e n a a r , *Vad. Hist.* D. XX, bl. 78.

[Worp Ropta]

ROPTA (WORP), een Friesch edelman te Metzlawiers, raakte in 1297 in twist met Jucka Helbada, die Doeda Ropta, Worp's zoon, gedood had. Ocko van Scharl geeft een uitvoerig verslag van deze vete, en meldt, dat Ropta den 10 Augustus 1302 stierf, en dat hij ‘een man was zeer fors en onversaagt van gemoed tegen zijn vijanden: dog zeer goed, liberaal en lieflijk in 't ommegaan jegens yder een.’

Zie *Chronyk v. Friesl.* blz. 129-131.

[Worp Ropta]

ROPTA (WORP), sedert 1539 keizerlijke Majesteits Grietman van Oost-Dongeradeel, was zoon van Fokke Ropta en Graets van Eysinga. In 1542 komt hij voor als Grietman en gemagtigde van de verdere gedaagden van West-Dongeradeel in eene procuratie, afgegeven op Syts Tjaerda en Haring Heringa, om toe te zien op de handelingen van Douwe Burmania met de Groningers wegens de schadeyvergoeding, door deze laatsten te geven voor het nadeel, dat zij vroeger de ingezetenen van Oostergoo hadden toegebragt. Hij was gevolmagtigde ten landsdage toen in 1550 de acte nopens den eed der huldiging aan Philips II, als Erfheer van Friesland, ingeval van overlijden van Karel V, werd opgemaakt. Hij woonde op Ropta of Ropperda-slate, te Metzlawier, waar hij in 1551 overleed. Hij huwde Bieuck Aebinga van Humalda, van Blija, later echtgenoote van Sytze van Aylva, Grietman van West-Dongeradeel en had bij haar eene dochter, Cunera, later getrouwd met den Drossaard Christoffel Sternsee, Grietman van Barradeel.

zie van Smina, *N. Naaml. van Grietm.* blz. 79, *Charterb.* D. II blz. 887, D. III, blz. 181, *Tegenw. staat d. Ned.* D. XIV, bl. 219.

[Pieter de la Roque]

ROQUE (PIETER DE LA), Luitenant-Generaal in Staatschen dienst en Gouverneur van Hulst, voorzag in 1747 den aanval der Franschen in Staats-Vlaanderen en schreef naar Zeeland, (17 April) om onderstand, doch eer hij die kon bekomen, waren de Franschen reeds meester van verscheidene plaatsen. Terstond na de opeisching (11 Mei) gaf hij Hulst over. Later werd hij beschuldigd aan eenig wangedrag in 't waarnemen van zijn ambt, met het zwaard over 't hoofd gestraft en op Loevenstein gevangen gezet.

Zie Wagenaar; *Vad. Hist.* D. XX. bl. 62, 105.

[Guillaume Vassear de Roques]

ROQUES (GUILLAUME VASSEAR DE), Ingenieur-Generaal en directeur der approches der Republiek. Hij was een man van groote talenten en onderscheidde zich in de successie oorlog; was bij het beleg van Rijssel (1708); brak zijn been door een val. bij de belegering van Doornik (1709), en bestuurde het beleg van Douay (1710), dat 52 dagen duurde, en op een verlies van 8000 man te staan kwam. Hij laadde den blaam

op zich van met weinig beleid den aanval te hebben bestuurd, geraakte in ongenade bij de Staten, en ging na dezen 22 jaren gediend te hebben nog in hetzelfde jaar over in den dienst van ken koning van Polen. Ook gaf hij in dit jaar te Keulen een boekje in 't licht, getiteld: *Le Directeur-Général des Fortifications etc. composé par Mr. D.R. Ingénieur au service de S.M.L.R.D.P.*

Zie B o s s c h a , *Neerl. Heldend. te land.* D. II, bl. 436, 451, 500; *Leven van W. Vliertman*, bl. 101; *Leben und Denkwurdigkeiten von Schulenburg*. Th. I, p. 397; *Spectateur Militaire*, T. XVI.

[Pipinus Rosa]

ROSA (PIPINUS) uit Landen (?), Prior van 't Preêkheeren-Klooster te Leuven en Brabant, was een welsprekend redenaar. Door den kardinaal d e G r a n v e l l e werd hij tot suffragaan van den bisschop van Mechelen benoemd en door P i u s IV, 28 Maart 1562 tot *Episcopus Salubriensis*. Hij overleed te Mechelen den 7 Maart 1569. Hij liet in handschrift na *Canones in Passionem D.J.C. juxta contextum IV Evangeliorum*.

Zie D e J o n g h e , *Belg. Domin.* p. 155; F o p p e n s , *Bibl. Belg.* T. II, p. 1047.

[Mr. Hendrik Rosa]

ROSA (Mr. HENDRIK), Ordinaris Raad in den Hove van Holland uit Zeeland, van 19 Aug. 1597 tot 21 Jan. 1629, wanneer hij overleed. Hij was een ijverig contra-remonstrant, die zwarigheid maakte de predikatiën van U y t e n b o g a e r d langer aan te hooren en werd tot regter van O l d e n b a r n e v e l d , d e G r o o t en H o g e r b e e t s benoemd.

Zie v. L e e u w e n , *Bat. Ill.* bl. 1477; V r e e d e , *de Hooge Raad*, W a g e n a a r , *Vad. Hist.*, D. bl. X, 150, 340.

[Pieter Rosa]

ROSA (PIETER), zwager van den raadpensionaris F a g e l , uit de geëligeerde te Utrecht, behoorde tot de gemagtigden der Staten 's lands van Utrecht, die in 1675 naar den Prins gezonden werden om hem aanteraden de hooge regeering over Gelderland, onder den titel van Hertog van Gelder en Graaf van Zutphen, te aanvaarden.

Zie *Tweej. Gesch.*, bl. 421; W a g e n a a r *V.H.* D. XIV bl. 347.

[Clemens Rosaeus]

ROSAEUS (CLEMENS) werd in 1576 predikant te Klaaswaal en Kromstrien, in 1578 to Berg-ambacht, in 1579 te Lekkerkerk. Hij was een vriend van U i t e n b o g a e r d en gaf in het licht *Voorlooperken, zijnde een Tractaetgen van 't inhouden der schriften van David Joris*, door sommigen ten onregte aan H e r m a n H e r b e r t s toegeschreven. Toen hij zich eens met C h r i s t i a a n v a n d e W o u w e r e , toen predikant te Dordrecht (zie dit art.) en J o h a n n e s B a c h o v i u s , predikant te IJsselstein, bij zekeren snijder H e n d r i k v a n S o e s t ter gemelde stede, bevond,

poogde v.d. W o u w e r e hem tot bekentenis te brengen, dat H e r b e r t s het *Wonderbock* van D a v i d J o r i s wilde uitgeven. Toen hij zulks ontkend had, fluisterde

van de Brouwer hem toe: ‘Het is mij lief dat ghijt ontkent hebt, want hadt ghijt beleden, ie soude daer kennisse bij ghenomen hebben, en de ghij en Hermannus soudt beijde vuijl hebben geweest.’

Hij overleed in 1603, nalatende 2 zonen, Henricus (die volgt) en Johannes in 1617 predikant te Lekkerkerk en Zuidbroek, legerpredikant bij de Pruissische troepen, (1627), predikant te Sydevelt (1637), en aldaar gestorven in 1658.

Zie Soermans, *Kerk. Reg.* bl. 15, 70, 72; De Jongh, *Kerk. Alphab.*, bl. 403; Kist en Royaards, *Kerk. Archief*, D. IX, bl. 524; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. I, bl. 135.

[Henricus Rosaeus]

ROSAEUS (HENRICUS), zoon van den vorige, werd, op voorspraak van Joh. Uitenbogaerd, wiens gunsteling hij toen was, in het Staten-Collegie te Leiden opgenomen, en toen, benevens anderen, ‘om sekere insolentiën in 't gemeen begaen, daaruit gezet werd,’ was het wederom Uitenbogaerd, door wiens bezorging hij te Steinfurt onder Vorstius zijne studiën kon voortzetten en vervolgens te Vriemerssum in het Graafschap Meurs tot predikant werd aangesteld (1602) nadat hij het predikambt bekleed had te Berkouw (1599) en te Overschie (1600). Door denzelfden invloed werd hij te Wezel, ten huize der weduwe Françoisaux Brebis, later de vrouw van Uitenbogaerd, gastvrij ontvongen. En toen hij in 1607 te 's Hage beroepen was, werd hij dan ook door Uitenbogaerd als een vertrouwde vriend behandeld. Uitenbogaerd deed zulks te meer, daar Rosaeus ook in godsdienstige gevoelens met hem instemde, als die, predikant zijnde te Vriemerssum, tegen de *preciese* onderteekening van den catechismus zwarigheid gemaakt had. Uitenbogaerd gaf dan ook de eerste Remonstrantie, vóór dat zij werd uitgegeven, eerst aan Rosaeus te lezen; ofschoon deze toen reeds eenigermate bleek van denkwijze veranderd te zijn: gelijk hij zich dan ook, vooral sedert 1615, meer openlijk tegen Uitenbogaerd en voor de latere Contra-Remonstanten begon te verklaren, en zelfs in zijne predikatiën met hevigheid uittevaren. Later, toen Uitenbogaerd uitlandig en zijne goederen verbeurd verklaard waren, ontzag Rosaeus zich niet bij zijne Hoogheid en de Staten moeite te doen dat het huis van zijnen voormaligen vriend en ambtgenoot tot zijn gebruik mogt worden afgestaan, 't geen hem dan ook, doch eerst na den dooe van prins Maurits in 1625 gelukte, 't geen hem zelfs door zijn partij euvel werd geduid. Volgens Uitenbogaerd zou Rosaeus omstreeks dien tijd een catechismus hebben uitgegeven, waarin de woorden: *Ghij en sult niet begeeren uws naesten huys*; sedert de *Catechismus van Rosaeus* genoemd, waren weggelaten.

Rosaeus werd voor een der hevigste aanranders der Contra-remonstrantsche partij gehouden, en zelfs om zijne bit-

terheid jegens de Remonstranten door de regering te 's Hage in zijn dienst voor eenigen tijd geschorst. Hij was lid der synode nationaal te Dordrecht, die hem verschillende belangrijke commissien opdroeg. Hij overleed in 1657.

Hij gaf in 't licht: *Bewys van den waren Godsdienst in scs. boecken gestelt by Hugo de Groot. Gedruckt in 't jaar O.H.* 1622 4°.

Zie Soermans, *Kerk. Reg.* bl. 40, 70, 128; Brandt; Regenbogen; Glasius (*Syn. v. Dordr.*); Uitenbogaerd, *Verantwoord*, (2e dr. 1647) bl. 70 verv. 267, 268, 382, 385; Trigland, *Kerk. Gesch.* bl. 874-189; Kist en Royaards, *Arch. voor Kerk. Gesch.*, D. VII, bl. 231, 265, D. IX, bl. 525:2e serie D. VIII, 28; Walaei. *Opera*, T. II, p. 417; mr. H. Vollenhoven. *Broeders Gevangenisse*, bl. 147; Wagenaar, *Vad. Hist*, D. X, bl. 150; van Doorninck, *Anon. en Pseud.*, p. 71.

[R. de la Rose of Rosaeus]

ROSE (R. DE LA) of ROSAEUS, een wiskundige, die omtrent 1647 te Leeuwarden bloeide.

Hij schreef: *Hexaemeron geometricum*; *Institutio astronomica*, Abcoude vermeld van hem: *Onderwijs der landmeeterij* 8°.

In de stedelijke Bibliotheek van Leeuwarden is van hem: *Meet. en Pegel-const.* Leeuw. 1639, kl 8°.

Zie Jöcker; Abcoude, *Aant.* bl. 182.

[Cyprianus Rorus]

RORUS (CYPRIANUS) van Mechelen, beroemd musicus in 1565 te Parma, in den ouderdom van 49 jaren, overleden.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.*, T. I, p. 224; Jöcker.

[Rosart]

ROSART ( )

schreef: *Evangelische Triumph*, 1634, 8°.

Zie Abcoude *Naaml*.

[Jan Willem Roscam]

ROSCAM (JAN WILLEM) rigtte in 1650 met G. Stouw W. Kroon en G. Muysers te Utrecht een taal- en dichtkundig genootschap op, dat tot spreuk voerde: *Studio et labore*. Dat hij zelf niet gelukkig de poëzij beoefende blijkt uit hetgeen hij leverde in de *Dichtkundige Cypressen bladen* Zijn zinspreuk was: *Sine Pallade nihil*.

Zie Witsen Gijsbeek D. IV bl. 458; v.d. Aa bl 89.

[Pieter Roscam]

ROSCAM (PIETER). In weerwil van vele nasporingen bleef de geboorteplaats en het geboortejaar van dezen geleerde onbekend. Wij weten alleen dat toen hij in 1713 te Harderwijk tot gewoon hoogleeraar in de beiden regten B o n d a m opvolgde '19 jaren de Haagsche pleitzaal betreden en sedert lang verdriet in haar rumoer gehad had.' en dat hij in 1758 als advocaat en diaken in den Haag de waalsche Synode te Arnhem bijwoonde. Zijne benoeming te Harderwijk geschiedde, op uitdrukkelijk bevel van den stadhouder, en eerst den 15 Junij hield hij zijne entreé-rede *de caussis depereuntis in dies mogis magisque studii Juris*

civilis (Harderw. 1774 4°.). Twee jaren later sprak hij, als Rector aftredende *de üs*, *quae Jurecons*, *praesertim in his regionibus scire oportet*. Tot secretaris zag men hem in 1786 aangesteld. In zijne bovengemelde en later uitgesproken redevoeringen, klaagde hij over de verwaarloozing der Romeinsche regtsgeleerdheid hier te lande en drong hij op de beoefening der Instituten en Digesten en van hetgeen daarmede in verband staat, krachtig aan. Weinige maanden na de aanvaarding zijner bediening opende hij een collegie over het *hedendaagsch regt* en werd hem door Curatoren den bijzonderen ambts titel van *Hoogleeraar in het hedendaagsch regt* verleend, en vermeerderden later, wegens die betrekking, een en andermaal zijne wedde. Op 1 Junij 1784 werd hem den titel van Hoogleeraar in het *Nederlandsche staatsregt* geschonken, doch reeds in 1787 werd hij tot Hoogleeraar in het *Romeinssche en Hedendaagsche regt*, aan de hoogeschool te Utrecht, benoemd. Hij aanvaardde den 8 Mei van dit jaar die betrekking met eene oratie *praecipuis quae Ictum commendant dotibus*. Kort daarna, wegens zijne patriottische gevoelens uit Utrecht verdreven, riepen hem de bestuurders der Geldersche akademie terug (21 Maart 1788), ontving hij daar later den titel van Professor in het *leenregt*, en zag hij zich, nadat hij in 1795 voor den hem aangeboden post van Raadsheer te Utrecht bedankt had, door vermeerdering van inkomsten vereerd en bevoordeeld. Intusschen was dit jaar nog niet ten einde toen hij den 16 November zijn ambt nederlegde om de betrekking van Raadsheer, bij het Hof van Holland, te aanvaarden. Hij bleef in deze betrekking tot zijn dood. d. 19 Jan. 1801. Hij huwde W i t i a A b b i n g .

Behalve eenige orationes (niet alleen die hij te Harderw. gehouden heeft, zien echter het licht) verscheen, zonder weten van den schrijver, zijn *Korte verklaring van Rechten en plichten van Burgers in betrekking tot Burgers*, Utrecht 1795. De maatschappij van Ned. Letterkunde bezit eenige handschriften van hem.

Zie H e r i n g a *de Auditorio* p. 27, 83, 34, 154, 217, 219; B o u m a n , *Gesch. d. Geld. Hooges*. D. II bl. 310, 311. 347, 402, 439, 493, 609, 629; W i l l m e t , *Or. in aug Hardero; Orat. rect.* T y d e m a n , *Orat.-inaug. a* 1787 p. 33, 56; *Cat. der Maats. v. Ned. letterk.* D. III bl. 27.

[Anthony Jacobsz. Roseius]

ROSEIUS (ANTHONY JACOBSZ.) bekleedde niet alleen te Hoorn, waar hij omstreeks 1594 geboren werd, het ambt van geneesheer, maar ook dat van leeraar bij de Doopsgezinde Waterlanders. Hij was een zeer werkzaam en met zijn gezindte ingenomen man, maar die rijkelijk zijn aandeel had in de beproevingen des levens. Toen hij zich in den winter 1624 zich met zijne vrouw en kind over het

ijs naar Amsterdam wilde begeven, brak het onder zijne voeten en verdronk zijn kind, weinig tijds later bezweek ook zij. Deze dubbele slag verpletterde hem, zoodat ook hij, den 27 Januarij 1624, na een kortstondige ziekte overleed. Roscius stond bij velen, o.a. bij Vondel, in hoog aanzien en was een grooten verdediger van den Doop der bejaarden. Toen Robertus Puppius, predikant te Middellie en Kwadijk (later (1616) te Edam) als bestrijder van dit leerstuk optrad, verscheen als tegenschrift, *Wederlegginghe des kinderdoops*, *waerin betoont wordt*, *dat deselfde niet uyt Godt is maer uit den mensch*, *teghen R. Puppium*, *door A. Jacobs Med.* Dort. 1617, waarvan de derde uitgave in 1624 verscheen. Puppius antwoordde in eene *Beschermínghe des Kinderdoops teghen A. Jacobsz.*, waarvan in 1629 te Amsterdam de tweede druk verscheen.

Na zijn dood kwam nog in het licht:

Babel, *dat is verwarringe der Kinderdooperen onder malcanderen ende den aencleve van dien*: *Uit verscheyden schriften der Kinder-dooperen ghetoogen*, *tot stichtinge van de waerheytlievende*, *ende eenen spiegel voor Hermanno Faukelio*, *predicant tot Middelburgh*, *ende syne medestemmeren*, *tot beschouwinghe van haer eygen vlecken. Hier zijn oock bygevoecht* 25 *argumenten*, *genomen uyt der Kinder-dooperen eygene woorden*, *en de getuygenissen*, *dienende tot wederlegginghe ende verwerpinghe des Kinder-doops*, *'t samengestelt door wijlen Anthoni Jacobsz. ende een synder medehulperen*, 1620.

Zijn portret vindt men bij Schijn, *Hist. der Mennonieten* die ook zijne biografie heeft gegeven.

Zie verder Paquot, *Mem.*, T. I, p. 124; Blaupot ten Cate, *Gesch. der Doopsgez. in Holland*, D. I, bl. 282, D. II, bl. 219; Glasius, *Godgel. Nederl.;* Kobus en de Rivecourt; Mnller, *Cat. van Portr.*

[Mr. Simon Hendrik Rose]

ROSE (Mr. SIMON HENDRIK) was vóór 1800 eerste secretaris der Indische reegering, in 1802 Extra-ordinair Raad van Indie en tot 1804 resident te Cheribon. Zijne verrigtingen aldaar worden geroemd in het rapport van N. Engelhard over de cheribonsche onlusten van 1806, geplaatst in het Tijdschrift *Indisch Archief* van 1850.

[N.N. Rosee]

ROSEE (N.N.), in 1632 te Leiden geboren en aldaar in 1682 gestorven, was niet alleen eene bekwame schilderes, maar verstond de kunst om allerlei kleuren van losgerafelde of uitgeplukte zijde, zóó op het paneel te plaatsen, dat zij landschappen, bloemen, menschen, dieren enz., zóó natuurlijk en fraai vertoonden, dat ze, op eenigen afstand zich voordeden, als of ze door een fiks penseel geschilderd waren. Zulk een kunststuk werd, voor een aanzienlijke prijs hot eigeudom van den Groothertog van Toscanen.

Zie Houbraken; Kok; Verwoert.

[Godschalck Rosemondt]

ROSEMONDT (GODSCHALCK) werd omtrent 1483 te Eindhoven geboren, studeerde te Leuven in de philosophie en theologie, werd meester in de vrije kunsten en doctor in de godgeleerdheid. Te Leuven werd ook hem eerst het onderwijs in de philosophie, later in de theologie, opgedragen, krachtens welk ambt hij tevens in de kerk van St Peter te Leuven, kanunnik van den eersten rang werd: hij bekleedde ook in het zelfde jaar (1520) de waardigheid van Rector der Universiteit. R o s e m o n d t maakte zich door zijnen ijver in het prediken en zijne buitengewone kennis der H. Schrift beroemd.

Hij werd in 1524 de eerste president van het Pauselijke collegie te Leuven, 't welk, ingevolge het testament van Paus A d r i a a n VI van den 4 September 1523, was gesticht. Hij behoorde tot de drie Leuvensche hoogleeraren, die in 1525 naar 's Gravenhage werden gezonden om met den eersten Noord-Nederlandschen martelaar der Hervorming, J a n d e B a k k e r en diens medegevangenen te twisten Wanneer wij de door G r a p h a e u s bewaarde gesprekken raadplegen, schijnt R o s e m o n d t niet de hardste der Leuvensche theologanten geweest te zijn, maar toch springt het in het oog dat zijne geleerdheid, hoe ook door E r a s mus geprezen, niet bestaud was tegen de Evangeliekennis van den Woerdenschen martelaar. Hij overleed den 5 December 1527, en werd in de kapel van het zieken-gasthuis, welks religieusen hij vele jaren bestuurd had, met een latijnsch grafschrift begraven.

R o s e m o n d t schreef in 't vlaamsch eene korte uitlegging van het gebed des Heeren, voorts een *Confessionale*, dat over het H. Sacrament der Biecht handelt en verscheidene reizen herdrukt is. In hetzelve komt echter eene uitdrukking voor, die door Paus B e n e d i c t u s XIV in zijn geleerd werk *de Synodo*, *Lib.* VII *C.* 44 *N.* 5 wederlegd wordt.

Voorts gaf hij in het licht:

Een sier profytelyk boecxken van der Biechten en van dye seven Dootsonden, Antw. 1518.

Een gheestelic Avontmael, Ant.

Een seer goet ende devuoet boecxken voer eene yegeliken kersten mensche, *hoe men den berch van Calvariën opclimmen sal ende helpen onsen Here syn swaer cruys draghen enz*: Ant 8°.

Den berch van Calvariën, *een seer devoit hant-boecxken voor een yegelyke kristen mensche*, Leiden P. J a n z o o n , z.j. Antw. 8°.

Zie V a l . A n d r e a s , *Bibl*, *Belg.* p. 57, 58; *Fasti* p. 41, 78, 79, 103, 104; F o p p e n s , *Bibl. Belg.* p.T. I, p. 177: M i r a e i , *Elog. Belg.* p. 57, 58; *Script. saec.* XVI *ed. Fabricio*, p. 129; P a q u o t ,

Mém. T. I. p. 459; van Gils, *Meijers Memorieboek*, bl. 300, van Gils en Coppens. *N. Beschrijving van 's Hertogenbosch*, D. I, bl. 365, 366, D. III, bl. 79, 80; Glacius, *Godgel. Nederl.;* Verwoert; Kobus en de Rivecourt; v. Doorninck, *Psend. en Anon.* n. 5798, 5876; *Cat. d. Maatsch. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 181, 185, D. II, bl. 445.

[Amelius van Rosendael]

ROSENDAEL (AMELIUS VAN), was raad in zijne geboortestad Gouda en overleed omstreeks 1602. Hij liet in H.S. eene verzameling na der *Besluiten van Holland*, waarbij stukken voorkomen, van welke van Wijn gebruik heeft gemaakt voor zijne *Bijvoegs. en Aanmerk. op de Vad. Hist.* van J. Wagenaar.

Zie van Wijn, *op Wagenaar.* D. VIII. bl. 55.

[Nikolaas Rosendael]

ROSENDAEL (NIKOLAAS), een historie-schilder, die in 1636 te Enkhuizen geboren, Jacob Torenvliet, op zijne italiaansche reis vergezelde en, na zijne terugkomst in Holland, vele fraaije kunstwerken vervaardigde. Hij teekende ook landschappen in den trant van Ruisdaal en overleed in 1686.

Zie Nogler; Immerzeel, Kramm.

[L.F.J. Roseveldt]

ROSEVELDT (L.F.J.) den 15 Febr. 1798 te Rotterdam geboren, was een groot deel van zijn leven als komiek aan den Hollandschen schouwburg verbonden en behoorde in laatstelijk tot het personeel onder directie van Bouwmeister & Comp. Hij overleed te Rotterdam in Julij 1868.

Men heeft van hem een blijspel met zang *Ja of Neen*, Rotterdam z.j.

Zie *Cat. d. Maatsch. van Ned. Letterk.* D I. bl. 183.

[H. Rosing]

ROSING (H.)

schreef:

De regte regel om in het huys des levenden Gods te verkeeren, Leiden, 1674 8^{o}.

Zie Abcoude, bl. 185.

[Roske]

ROSKE ( ). Van dezen kunstschilder komst op een kunst-catalogus van 1780 voor *Een woelende zee met zeilende schepen*.

Zie Kramm.

[Rosmale]

ROSMALE ( ) bloeide in de tweede helft der 17e eeuw. Op het stads-archief te Utrecht is van hem, een in de manier vnn E u m a n u e l d e W i t t geschilderde voorstelling der *ruïne van de St. Pieters-kerk* aldaar, *van binnen te zien na den storm van* 1674, schetsaardig geschilderd, uitmuntend behandeld.

Zie I m m e r z e e l .

[Marten van Roshem]

ROSHEM (MARTEN VAN), 'Ridder, Poeta Laureatus.' Dus teekende zich de dichter van:

Lofbazuyn gevlogten om het hoofd van den hoog-geboren wijdberoemden Heer de Meester den doorluchtigen samenstelder van het nooit volprezen Boek, *met regt genaamd*, *Zedige Beproeving van de voorgestelde karakters van den Raadpensionaris Joan de Witt*, z. pl. en j. 1757.

Zie *Cat. der Maatsch. van Ned. Letterk.* D. II, bl. 547.

[J. Rosiersz.]

ROSIERSZ. (J.) bloeide in het laatst der 18e eeuw. Hij beoefende de Nederduitsche poëzij, blijkens zijn lijkzang op G.J. Nahuys.

Zie van der Aa, *N.B.A.C. Woordenboek*.

[Samuel Rossaeus]

ROSSAEUS (SAMUEL), dichter uit de 17e eeuw, was een kunstgenoot van Jacob Heiblocq.

Zie van der Aa, *N.B.A.C. Woordenboek*.

[Jan Ross]

ROSS (JAN), vertaalde uit het engelsch:

Een godvrugtige en doorwrogte verhandelinge over het gebedt en de verhoringe van hetzelve over Joh. XIV:13, 14 *door Johannis Brown*, Rotterdam, 1745.

De leere der wet en der genade verklaart of eene verhandeling van de wet en van de genade, Groningen, 1746 8°.

Zie *Boekzaal der gel. wereld* 1745a, bl. 703; Abcoude, *Tweede. aanh.* bl. 35.

[Commandeur van Rossem]

ROSSEM (Commandeur VAN), benevens de commandeurs Arnold de Jongh en Valckenrijck, voerende *de Post*, *de Jager* en *de Arend*, ieder van 24 stukken en met 110 koppen, met het Hamburgsche Convooi op de hoogte van Vlieland gekomen, werden den 30 Julij 1706 door drie Fransche kapers aangetast, en na eenigen tegenstand, waarbij de commandeur de Jongh sneuvelde, alle drie genomen. De beide overige commandeurs werden gevangen genomen, hun gedrag regterlijk onderzocht en uit 's lands dienst ontslagen.

Zie J.C. de Jonge, *Gesch. v. Neêrl. Zeew.* D. IV^{b}, bl, 405, 406.

[Hendrik Willem van Rossem]

ROSSEM (HENDRIK WILLEM VAN), med. dr. te Amsterdam vervulde de plaats van den hoogleeraar Reinwardt aan de Ill. School aldaar, gedurende diens verblijf in de Indië 1815 tot 1822.

Zie van Lennep, *Ill. Amst. Athen. Secul. altera*, p. 281.

[Maartfn van Rossem]

ROSSEM (MAARTFN VAN), zie Rossum (Maarten van).

[Cornelis van Rossen]

ROSSEN (CORNELIS VAN), remonstr. pred. te Hazerswoude, 1765, Hoorn 1776 en Rotterdam 1780, in 1796 gestorven, schreef:

Sporen voor Nederland, *ter aanmoediginge van dapperheid en vertrouwen op God*, *aangedrongen in eene leerrede over Chron.* XV:3-7 *uitgesproken den* 17 z. pl. 1786 te Rotterdam.

Zie T i d e m a n , *Rem. Broeders*, bl. 59, 188, 250, 374; *Cat. van de theol. bibl. der Rem.-Geref. Kerk te Rotterdam*, bl. 192, N^{o}. 31; R o g g e , *Bibl. van Rem. geschriften*,

[Johannes Theodoor Rossijn]

ROSSIJN (JOHANNES THEODOOR), een zeer bekwaam wiskundige en wijsgeer, werd den 18 December 1744 te Noord-Zijpe in Noord-Holland geboren. Hij genoot zijne eerste opleiding te Weesp, waar zijn vader het predikambt waarnam, en maakte spoedig veel vorderingen in de latijnsche taal en wiskundige wetenschappen, ten gevolge waaavan hij bij het verlaten der school afscheid nam met een toespraak getiteld: *Ter aanprijzing van de wiskunde*. Hij bezocht vervolgens de hooge school te Franeker en verwierf aldaar in 1762 den doctoralen graad in de wijsbegeerte met eene natuurkundige verhandeling: *De tonitru et fulmine ex nova Elextricitatis theoria deducendis*, welke hij niet alleen openlijk verdedigde, maar ook in eene redevoering toelichtte. Waarschijnlijk ging hij daarna de hooge school te Leiden bezoeken, van waar hij in 1765 beroepen werd te Harderwijk tot hoogleeraar in de wijsbegeerte en in de wis- en sterrekunde. Een jaar na zijne benoeming hield eene redevoering: *De philosophia ad humanitaten pertinente* en twee jaren later als rector magnificus: *De mathematicis Belgarum ingeniis*. R o s s i j n , die als geleerde uitblonk, onderscheidde zich door eene ongemeene duidelijkheid bij het geven van zijne wijsgeerige en wiskundige lessen, zoo als zijne leerlingen meermalen getuigden. Hij vertrok in 1775 naar Utrecht als hoogleeraar in de bespiegelende wijsbegeerte en begon zijne lessen met eene rede: *De scientiis philos. ex veritate aestimandis*.

Bij de nieuwe inrigting der Nederlandsche hooge scholen in 1815, werd hij emeritus verklaard doch vervolgde evenwel toch met veel ijver zijne lessen over de logica, metaphysica, welke werkzaamheden hij tot weinige dagen vóór zijn dood voortzette. Hij stierf aan een spoedig verval van krachten op den 27 December 1817, nalatende veel vrienden en vereerders die zijn overlijden diep betreurden. Hij heeft weinige geschriften in het licht gegeven doch uit het Engelsch vertaald: *T. Cavallo*, *volledige verhandeling over de electriciteit in de theorie en de praktijk*, Utrecht, 1780.

Zie N i e u w e n h u i s , *Woordenboek van Kunst en Wetenschappen;* K o b u s en d e R i v e c o u r t , *Biogr. Handwoordenboek; Kunst- en Letterbode*, 1818. D. I, bl. 4; V e e r i s , *Kerk. Alphab.* bl. 172*; Boekz. der geleerde Wereld*, 1761 2-349, 17622-766, 1767 1-82; C a m p e r , in *Ann. Acad. Gron.* 1816-1817, p. 514 *Litter- en Hist. Boekbeschouwer*, 1, 72*; Bibl. Brem. nova*, cl. IV Fasc I, p. 192; v a n H e u s d e , *Or. de pulchri amore* in *Ann. Ac.*, R. Traj. a 1817-1818 p. 30, 59; H e r i n g a *; de Auditorio*, p. 25, 133; B o u m a n , *Geschder Geld. Hoogeschool*, D. I. bl. 1; V e r w o e r t ; S c h o t e l , *Kerk. Dordr.*, D. II, bl. 121; t e W a t e r , *Aanspraak bij de Leidsche Maatsch.* t.j. 1818.

[Lodewijk Willem van Rossum]

ROSSUM (LODEWIJK WILLEM VAN), Kapitein Luitenant van het admiraalschip, een dapper en kundig zeeman, sneuvelde in den slag bij Kamperduin den 11 Oct. 1797.

Zie J.C. de Jonge, D. VI[a], bl. 453, [b]., bl. 211.

[Gerrit van Rossum of Rossem]

ROSSUM of ROSSEM (GERRIT VAN), afstammeling van een aloud geldersch adelijk geslacht, wordt in 1417 onder de bevelhebbers der Geldersche krijgsmagt genoemd. Toen in gemeld jaar Jan van Beijeren, met hulp van Jan van Egmond en Willem van Arkel, nabestaanden van het Geldersche huis zamenspande tot overrompeling van Gorinchem en het slot van Arkel, en daartoe eenige Geldersche en Kuiksche benden had op de been gebragt; behoorde hij, even gelijk zijn broeder Jan van Rossem onder de Ridders, die den beroemden aanslag zouden helpen uitvoeren.

Zie Pape, *Levensg. van Maarten van Rossem*, bl. 30-31.

[Maarten van Rossum of Rossem]

ROSSUM of ROSSEM (MAARTEN VAN), tweede zoon van ridder Johan van Rossum, genaamd den Ouden, Heer van Rossum, Broekhuizen. Pouderoyen, Oyen en Half Meijnerswijck, Raad van Arnold van Gelder, en van Johanna van Hemert, vrouw van Pouderoyen en Engelenburg, dochter van Pieter van Hemert, Heer van Pouderoyen en Johanna van Herlaer, werd in 1478 te Zalt-Bommel, waar men nog ten huidigen dage, in de Nonnenstraat de woning aanwijst, geboren. Van zijne jongelingsjaren is niets bekend, doch zeker is het dat Hertog Karel van Gelder hem in 1536 naar Friesland zond en hem de Staten van dit gewest te Sneek, als zijnen Stadhouder liet voorstellen. De staten erkenden hem als zoodanig, doch hij legde reeds in het volgende jaar deze betrekking neder. In 1527 stond hij aan het hoofd der Geldersche krijgsmagt in den oorlog tusschen Hertog Karel en Hendrik van Beijeren, bisschop van Utrecht. De aloude bisschopsstad werd door de Gelderschen bezet, die ook Rhenen bemagtigden. De bisschop verschanste zich te Jutphaas, doch kon niet beletten dat zijn gebied, door zijne vijanden, onder bevel van van Rossum werd leeggeplunderd. Deze bevond zich thans te Utrecht ingesloten, want de kerkvoogd, rukte, na een aanzienlijke magt bijeen verzameld te hebben, op de stad aan, vermeesterde het in hare nabijheid liggende klooster Veenendaal en sneed hun allen toevoer van levensmiddelen af. Van Rossum wist zich echter door een list uit den neteligen toestand, waarin hij zich bevond, te redden. De oorlog bleef echter nog met afwisselend geluk voortduren, zelfs toen de bisschop den 15 Augustus 1527 te Schoonhoven de wereldlijke heerschappij over zijn gebied aan Keizer Karel V had opgedragen.

Nu echter was het niet de zwakke bischop waartegen Gelderland den krijg voortzette, maar tegen den Oosten-

rijksch-Bourgondische Colossus. De Hertog droeg het opperbevel van zijn leger aan den Graaf van Meurs op, onder hem zou van Rossum dienen en na hem den eersten rang bekleeden. Aan den laatsten werd de uitvoering van het plan om, aan het hoofd van omtrent 2,000 man en 200 ruiters 's Gravenhage te overrompelen opgedragen. Onder het krijgsgeschrei Gelder! Gelder! overviel hij onverwacht de bevolking. Niemand had tijd zich te bergen; de aanzienlijkste woningen werden geplunderd en van alles beroofd, ook het hof werd ingenomen, doch bleef, vreemd genoeg, van plundering vrij. De St. Jacobs kerk met een 30tal daarbij gelegen woningen werd in brand gestoken en in de asch gelegd; de geheele plundering van 's Gravenhage voor 25,000 goud-gulden afgekocht, slechts de huizen van Gelderschen stam, of die, welke hertog Karel waren toegedaan, bleven van de brandschatting verschoont. Rijk met buit beladen, keerde van Rossum over Bodegraven, alle dorpen, waardoor hij trok, schatting opleggende, naar Utrecht terug. Van daar veinsde van Rossum naar de Zevenwonden op te trekken, waar Joris Schenk van Nijddeggen de Gelderschen in Overijssel gevoelige verliezen toebragt, onderscheidene steden en sterkten veroverd en het beleg voor Hasselt geslagen had, om hem dit te doen opbreken. Werkelijk trok hij op, waarna bisschop Hendrik de kans schoon achtte de Betuwe uitteplunderen, doch hier viel hij in de hinderlagen, die van Rossum hem gelegd had, want deze keerde eensklaps op zijne schreden terug, viel de bisschoppelijken onverhoeds op het lijf en rigtte een zoo deerlijke slachting onder hen aan, dat slechts weinigen den dood ontkwamen.

Nu trok van Rossum werkelijk naar Overijssel; doch Schenke was op zijn hoede en wachtte hem in slagorde af. Ofschoon hij van Rossum verre in getal overtrof, besloot echter deze de kans te wagen, doch ofschoon hij met leeuwenmoed streed moest hij afdeinzen en verschanste zich niet verre van de kampplaats. Ongelukkig liep ook een strooptogt naar de majory van 's Hertogenbosch af, onder een zijner opperbevelhebbers Hendrik van Wisch. De Bosschenaars vielen dezen met de bezettingen van Helmond, Eindhoven, Mol en het krijgsvolk van de Peel, bij Heeze en Leende, onder hunnen gouverneur Floris van Batenburg, zoo onverhoeds aan, dat zijn volk tot de Maas vervolgd of gedood of verstrooid werd en hun heil in de vlucht moest zoeken.

Het liep, nadat den 23 Mei 1528 door Holland met Antwerpen en 's Hertogenbosch eene Unie voor drie maanden tegen de Gelderschen gesloten was, meer en meer tegen tot dat den 5 October 1528 te Gorinchem de vrede getee-

kend werd op voorwaarden, die aan K a r e l wel is waar de landen van Gelre en Zutphen toekenden, maar hem toch tot een leenman des keizers deden afdalen. Onder de bepalingen behoorde ook de voorwaarden dat K a r e l v a n G e l d e r den Keizer met 250 man ruiterij moest bijstaan: het bevel hierover zoude v a n R o s s u m voeren. Een gedwongene rust van eenige jaren scheen den roekeloozen man nu opgelegd. Eerst in 1532 zien wij hem wederom als 's vorsten maarschalk, aan het hoofd van een leger oprukken naar Oost-Friesland, in welks grafelijke geschillen de woelzieke Hertog zich gemengd had. Gelijk vroeger, kenmerkte roof en plundering den weg zijner soldaten. Met den overste M e i n e r t v a n d e n H a m , trok hijin 1533 uit Jemgum, roovende en brandende naar Leer, Oldersum, welks kasteel hij innam, Pelkum, waar hij uit gebrek van geschut niets tegen het slot kon uitrigten. Ook waren zijne pogingen vergeefs om zich van Emden en Aurich meester te maken, doch het kasteel Gretna gaf de bevelhebber Drost A l b e r t B a c k e m o e r laaghartig over. De vrede te Loga, den 5 Mei 1534, maakte een einde aan de geschillen. De onversoelijke haat des Hertogs tegen het Huis van Bourgondië bewoog hem zich aan een erkende vijand des Keizers F r a n s I, Koning van Frankrijk, aantesluiten. In Oct. 1534 droeg hij dezen al zijn landen, benevens Groningen op, en ontving daarvoor de belofte van bescherming, van een aanzienlijk jaargeld en het onderhoud vae zeker getal fransche hulpbenden in Gelderland. Weldra echter was hij genoodzaakt afstand van dit bondgenootschap te doen en den keizer weder als leenman te erkennen. Na den dood van Hertog K a r e l , werd aan zijn zoon W i l l e m de heerschappij over Gelderland door F r a n s , Hertog van Lotharingen en K a r e l V betwist.

Sterk door zijn bondgenootschap met Frankrijk, bood hij den Keizer, die hem gelaste van het hertogdom en graafschap afstand te doen, en hem en de Staten van Gelderland voor den Rijksdag te Regensburg daagde, het hoofd.

Te vergeefs poogde v a n R o s s u m van den Luikschen kant Antwerpen te veroveren en zich van de Majorij meester te maken, doch, den 24 Julij, stak hij met een leger van 14,000 man voetvolk en 2,000 ruiters bij Ravenstijn over de Maas en werden de Brabandsche kwartieren der Majory van Oosterwijk de tooneelen der ongehoordste vernieling; kerken noch kloosters gespaard en alle eerbied voor den godsdienst en zijne bedienaren uit het oog verloren, dorpen, kasteelen, kerken verwoest, verbrand, of onder brandschatting gebragt, het kasteel van Hoogstraten belegerd en tot overgave gedwongen, en de prins van Oranje bij Breschaet geslagen. Eindelijk verscheen v a n R o s s u m voor

Antwerpen verwoeste haren omtrek, verbrandde den te veld staanden oogst, vernielde kloosters en kerken. Antwerpen wilde van geen overgave weten, verdedigde zich dapper en noodzaakte hem afterukken. Bitterlijk moesten het nu de dorpen Merxem, Damme Burgerhout en omliggende kasteelen misgelden. Hierop trok hij naar Lier, waar hij echter door het geschut werd verwelkomd, vernielde Ranst en Duffel, ligtte eene brandschattig in Rozendaal, terwijl Walem met zijne kerk afgebrand werd, omdat de inwoners, even als te Duffel de gierpont over de Nethe hadden weggenomen. Met verlies van veel volk, bij het overtrekken der Nethe bij Walem, wendde hij zich van hier, stroopende, roovende en brandende naar Leuven, dat hij, in naam des konings van Frankrijk opeischte.

Deze stad was reeds met hem overeengekomen zich voor 50,000 gouden lelien en lijftogt aftekoopen, toen de studenten achterdocht kregen, dat v a n R o s s e m de stad, onder de aflevering, van het bedongene, zou trachten te verrassen, den lijftocht aanhielden en het geschut op de wallen losbrandde. Nu sloten zich ook anderen bij hen aan, zelfs vrouwen en jonge dochters van edele huize bragten steenen, kogels en alle oorlogstuig aan. Deze loop van zaken had v a n R o s s e m niet voorzien; hij brak zijn leger op en Leuven was gered. Naar gewoonte moesten nu wederom weerlooze plaatsen zijn mislukten aanslag misgelden. Deze werden verbrand, gene gebrandschat en moord en roof kenmmerkte zijn spoor tot in het graafschap Namen. Zijn doel was zich met den Hertog van Orleans, die te Luxemburg lag, zich te vereenigen. Te Mazières ontstond geschil tusschen L o n g u e v i l l e en v a n R o s s u m over de verdeeling van den buit. De Hertog van Orleans beslistte dit echter, deed aan de krijgslieden van v a n R o s s e m alle achterstallige soldij uitbetalen en zond hen vervolgens met hunnen krijgsoverste naar Gelder en Kleef terug, daar hij vernomen had, dat die gewesten door een aanzienlijk leger onder O r a n j e , B u r e n , en B o s s u bedreigd werden. Hier brandde en brandschatte O r a n j e tot wederwraak in Gulik en de streken van Roermond, nam Gulik, Susteren, Sittard, Heinsberg en Duuren in en het zou ook Gelder en Kleef gegolden hebben zoo niet de Aartsbisschop van Keulen en de Landgraaf van Hessen een wapenschorsing hadden weten te bewerken, die echter Hertog W i l l e m verwierp, zoodra hij den aftogt van O r a n j e vernam en daar zijne Staten met middelen tot voortzetting des oorlogs voorzien was. Keizer K a r e l wilde thans, het kostte wat het wilde, den Gelderschen oorlog, die hem zooveel leed en nadeel berokkende, voor goed doen eindigen. Hij klaagde daarom op den rijksdag te Neurenberg, in het begin van 1543,

Willem van Kleef aan als een vorst, die aangehitst door Frankrijk, door zijnen veldheer van Rossem geheel Nederland in jammer en onrust dompelde, en verzocht den rijksdag den Kleefschen Vorst tot zijn pligt te brengen en hem tot ontruiming van Gelderland en vergoeding der schade te noodzaken. Zijner zijds verdedigde Hertog Willem door zijne gezanten bij den rijksdag zijne regten op Gelder, die hij met het zwaard had gehandhaafd en welligt ware men het na vele onderhandelingen over den vrede eens geworden, zoo niet Hertog Willem door Fransch goud omgekocht, geweigerd had, de reeds gemaakte voorwaarden te onderschrijven. Op nieuw begon nu de krijg. In 1543 werd Philips van Croq, hertog van Aerschot, door van Rossem bij Sittard verslagen, en het Sticht van Utrecht het tooneel des oorlogs: Soest en andere dorpen plunderde van Rossem uit en Amersfoort werd door hem ingenomen. Uit het Sticht richte hij zijne vernielende oorlogszwermen naar Brabant, zette zijn leger bij Ravenstein over de Maas en liet het onmiddelijk tot plundering overgaan en nam zijn weg over Berchem, Oss, Veghel en Schijndel naar de Baronie van Boxtel, waar de woede des krijgsvolks niets spaarde en zelfs de gewijde voorwerpen op de trappen van het altaar door den woesten hoop vertreden werden. Van Boxtel trok hij naar Vught tot voor 's Hertogenbosch, welke stad hij deed opeischen, edoch, nadat hij, die met de opeisching was belast, tot antwoord op den eisch, op bevel der regeering van 's Hertogenbosch was doodgeschoten, keerde hij naar Vught terug, meer dan 600 huizen en het kasteel Leeuwenburg afbranddende, en na het dorp Vlijmen met zijn schoon kerkgebouw en de Halderschen hoeven plat gebrand te hebben, trok hij naar Boxtel terug, dat hij nog *f* 7,000 liet betalen. Van daar rukte hij naar Oosterwijk. dat hij benevens een aantal dorpen brandschatte, terwijl hij Eindhoven belegerde.

Deze stad nam hij in, de bezetting joeg hij over den kling, vermoorde ook burgers en plunderde het klooster ten Hage. Te Eindhoven overviel hij ook eene bende ruiterij, versloeg ze en voerde de gevangenen, meest edelen, met zich. Van de berenning van Helmond moest hij, door de manmoedige houding van Joost, Heer van Helmond, afzien, doch hij plunderde het omliggende land.

Rijk met buit beladen en gevolgd door een aantal aanzienlijke gevangenen en gijzelaars trok de Maarschalk door Noord-Brabant, dat zijne krijgslieden niet meer dan puinhoopen en geplunderde kerken en kloosters aanbood, naar Roermonde, van daar naar Gelder, om die stad, door het keizerlijk leger belegerd, te ontzetten, doch deze was reeds voor zijne komst stormenderhand ingenomen. IJsselijk was het lot der veroverde

stad. Zij werd eerst geplunderd en toen verbrand. Nu opende Gulik en Roermond gewillig hare poorten voor den keizer, Venlo gaf zich na eene belegering van weinige dagen aan hem over en hertog W i l l e m , die zich te Dusseldorp ophield, ontzonk nu alle moed, begaf zich persoonlijk naar den keizer, om den hooghartigen K a r e l om vergiffenis te bidden. Deze verwierf hij dan ook, onder voorwaarde van blijvenden afstand van alle aanspraak op Gelder en Zutphen. V a n R o s s u m , door den Hertog van eed en trouw ontslagen, ging nu in dienst des keizers over, die hem het opperbevel over een aanzienlijk gedeelte der Nederlandsche scharen in den oorlog tegen Frankrijk opdroeg, waarin hij zich dan ook in den beroemden veldslag bij Cerignan in Piemont, hoezeer deze door den keizer verloren werd onderscheidde. Na den vrede te Crespy, 18 September 1544, bragt hij den meesten tijd door op het in 1538 door hem gestichte Oude Loo bij Apeldoorn en den hem toebehoorenden burg Kannenburg bij Vaassen en jaagde als een tweede N i m r o d de Veluwe, waar zich toen nog vele wolven en wilde zwijnen ophielden, af.

In 1551 barste op nieuw de oorlog tusschen den keizer en Frankrijk uit. V a n R o s s u m ontving last om krijgsvolk te werven, en begaf zich tegen den winter van dit jaar naar Mechelen en bij de opening van den veldtogt in 1552 rukte hij met zijn legerafdeeling voorwaarts, en deed de Franschman gevoelen dat de krijg zijn uitspanning was, totdat hij zich in November van dat jaar, in afwachting der bevelen van de Landvoogdes de koningin weduwe M a r i a , te Douay legerde. Reeds had H e n d r i k II zich aanzienlijke vorderingen in den Elzas gemaakt, doch hij week terug toen hij vernam dat v a n R o s s u m in Campag was gevallen, naar ouder gewoonte alles uitplunderde, en zich van Estenay had meester gemaakt. H e n d r i k toog wel tegen v a n R o s s u m op, en veroverde de stad, maar v a n R o s s u m , geenzins van plan een veldslag tegen den koning te wagen, vereenigde zich met den graaf d e R o e u l x , viel met deze in Champagne, dat hij allererbarmelijk brandschatte, terwijl hij steden, dorpen, en kasteelen verbrandde. Hij was op den weg naar Parijs, en de schrik voor zijnen naam sloeg over tot in de hoofdstad des Franschen rijks. Wat vlugten kon vlugtte, want men zag den schrikkelijken man reeds voor de poorten en geheel Parijs sidderde voor den gelderschen edelman.

De Hertog van Vendôme rukte hem in allerijl te gemoet, doch kon niet beletten dat v a n R o s s u m het kasteel en de stad Hesdin stormenderhand, in Julij 1553, veroverde. De keizer benoemde hem, tot belooning zijner dapperheid, tot gouverneur van Luxemburg. Wederom ontmoeten wij hem in 1555, terwijl de Prins van Oranje in Picardie

viel, en Frankrijks leenmanschap versloeg in de omstreken van Mazières en Marlebourg, aan het hoofd van een aanzienlijk leger, tegenover de Franschen. Voor Givet werd hij door een besmettelijke ziekte aangetast, naar Antwerpen vervoerd, waar hij op Pinksteren van het Jaar 1555 in den ouderdom van 76 jaren overleed. Zijn lijk werd naar zijn heerlijkheid Rossuin gevoerd en ter aarde besteld. Men vervaardigd een latijnsch geschrift op hem, dat bij F o p p e n s bewaard is gebleven. Reeds bij zijn leven was er in de kerk te Rossum een schoone graftombe voor hem opgerigt, die door de beeldstormers werd vernield. Hij is nimmer gehuwd geweest en liet eene natuurlijke dochter na, zijn stam stierfmet deze uit en zijne bezittingen werden weldra het onderwerp van vele regtsgedingen tusschen de erfgenamen en gingen grootendeels de processen te loor, van waar het spreekwoord ontstond: de goederen van van Rossem zijn met den degen gewonnen en met de pen verloren.

Zie P o u t a n u s , *Hist. Gelr.* p. 412; P o n t u s H e u t e r u s , *Rerv. Austr. Lib.* IX, X, p. 224; J. C h a p p e a u v i l l e , *Gesta Pontific. Leodic.*; L. T o r r e n t i u s , *Geldrogallorum grassatio in Lovanienses per M.v. Rossum ab eximioe spei adolescentulo posteritati prodita*. Antw. 1542, 12°; J. S e r v a t i u s , *Geldrogallica conjuratio in totius Belg. clarissimam civelatem Antwerpiam*, *duce M. Rosheymio*, Antw. 1542. 8°; Vert. in 't Ital. s.c.t. *La congguirationed é*, *Gheldresi contro ta cista d'Anversa par Frascesio Strozzi*. Venet. 1548, 8°; *Bericht der Fürstin Maria zu Hungern*, *Regentin enz. belangend den Uelberzüg und Einfal durch M.v. Roszheim etc. in Brabant* s l. 1543, 4°; *Verh. over het huis van M.v.R. te Arnhem*, Amst. 1780, 8°; N i j h o f f , *Bijdr. van de Vad. Gesch. en Oudheidk.*, D. 2, bl. 124 i.; vooral Mr. J.D.W. P a p e , *De Levensgeschiedenis van M.v.R.*, 's Hertogenb. 184ä; C. K r a m m , *Anne van Rossum* in *Utr. Volksalm.* 1856, bl. 77; G. v a n H a s s e l t , *Maerten van Rossem*, in *Arnh. Oudh.* D. III, bl. 367; *Lev. v.N.M. en Vr.* D. II, bl. 54; J.A. N i j h o f f , *M.v.R.* in *Geld. Volksalm.*, 1864, bl. 3; *Handschrift over het leven van M.v.R.* in *Hist. gen. Kron.* Ve Jaarg. bl. 404, Xe Jaarg. bl. 74; *Hoe M.v.R. naar den Haag is getrokken* in 1528 bij D o d t , *Arch.* D. I, 141; bl. J.B. L a u w e r s , *Beleg van Leuven door M.v.R. in* 1542, in *Middelaer*, D. II, bl. 5; *Over een verloren Gedenkteeken van M.v.R.* in *Letterb.* 1850, D. II, bl. 172; J.F. W i l l e m s , *M.v.R. enz. Satyr. referein van Anna Bijns*, in *Belg. Mus.*, D. VII, bl. 73; J. D i r k s , *Over Severinus Feyta of Leuven in* 1542, *door M.v.R. berend*, in *Vr. Fries*, *D.* VII, bl. 287*; Divisie Chronyk*, G o u d h o e v e n , B o x h o r n , W a g e n a a r , C e r i s i e r , B i l d e r d i j k , A r e n d ; v a n K a m p e n , *Vad. Karakt.*, bl. 204, 205, 208; F o p p e n s , *Hist. Ep. Sylv.* S l i c h t e n h o r s t , *Geld. Gesch. Beschr. der stad Bommel;* v a n S p a e n , *Oordeelk. Inl. tot de Hist. van Gelderland*, D. III, bl. 47; N i j h o f f , *Gedenkw.* D. I, n. 47, n. 102, n. 211, n. 388; O u d e n h o v e n , *Beschrijving van 's Hertogenbosch*, bl. 194, 196*;* A. C u p e r i n u s , *Chron. van de verm.* enz. *Stadt 's Hertogenbosch;* D e R i e m e r , *Beschrijving van 's Gravenhage*, D. I, n. 278; J. D o d t v a n F l e n s b u r g , *Kerk. en Wereldl. Archief;* H.v, E r p , *Jaarb.* bl. 107, 108*;* v a n H e u r n , *Beschrijving van 's Bosch*, D. I, bl. 467*;* v a n H a s s e l t , *Arnh. Oudh.*, D. III*;* v a n G o o r , *Beschrijving uan Breda*, p. 140*;* A.v.

Bemmel, *Beschr. uan Amersf.;* L. Smids, *Schatkamer der Ned. Oudheden*: Schotel, *Abdij van Rijnsburg;* Halma, Hoogstraten, Kok, Niewenhuis, Verwoert Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. van Portr.*

[J. van Rossum]

ROSSUM (J. VAN), portretschilder, overleden in 1654. Naar hem is de afbeelding van *J.A. Husinga of Hustinga*, door F. Mattham gegraveerd.

Zie Kramm.

[Pieter van Rossum]

ROSSUM (PIETER VAN), tooneeldichter uit het midden der 17 eeuw. In 1664 dichtte hij een blijeindend treurspel *Salem* of *gelukkig ongeluk*.

Zie *Cat. der M. van N.L.* D. I[b], bl. 184; Verwoert.

[Heribertus Rosweyde]

ROSWEYDE (HERIBERTUS), den 22 Januarij 1596 te Utrecht geboren, trad twintig jaren oud in de societeit der jesuiten, volbragt zijne academische studien te Douay, waar hem het onderwijs in de philosophie en later te Antwerpen in de H. Schrift werd opgedragen. Van zijne jeugd af aan openbaarde hij buitengewone zucht tot het onderzoek van kerkelijke geschiedenis, die bij het klimmen zijner jaren steeds toenam. Reeds lang had hij den wensch gekoesterd om al de levens der Heiligen der Roomsche kerk bij een te verzamelen en naar de volgorde hunner vierdagen in het licht te geven.

In 1607 maakte hij dit reuzenplan eerst aan de geleerde wereld bekend en zeer groote verpligting heeft daaraan de studie der kerkelijke oudheid, want was het Rosweyde, bij al zijnen onvermoeiden ijver, onmogelijk eenen arbeid van zoo wijden omvang te voltooijen, hij had er toch eenen uitgebreiden voorraad van bouwstoffen uit in- en buitenlandsche bibliotheken voor bijelkander gebragt, en hieruit werd, toen, na zijnen dood, de voortzetting der taak aan Bollandus en vervolgens ook aan anderen werd opgedragen, het voor elken beoefenaar der kerkgeschiedenis hoogst belangrijk werk geboren, dat onder den titel *Acta Sanctorum* het licht ziet.

Ofschoon dit groote doel door Rosweyde niet kon bereikt worden heeft hij echter veel uitgegeven dat aan zijn geleerde historische nasporingen en studiën een blijvende getuigenis geeft. Werd Rosweyde bij al dezen historischen arbeid bezield door zijne voorliefde voor het onderzoek der kerkelijke oudheid, niet mnder stelde hij zich daarbij tot doel om de Roomsche Kerk tegen de Protestanten te verdedigen. Overal voeren zijne werken er het bewijs van met zich, en wordt hij hierdoor reeds verleid om het onpartijdige standpunt dat den geschiedschrijver voegt, te verlaten, men wordt er tevens door gedrongen van de strenge historische kritiek, die zijn arbeid behoeft, niet te vergeten.

Hij overleed te Antwerpen den 5 October 1629.

Hij schreef:

Fasti Sanctorum, *quorum vita in belgicis bibliothecis manu-*

scriptae. Item, *Acta praesidialia S.S. Martyrum Tharaeaei*, *Probi et Andronici*, *nunc primum integre edita*, Antw. 1607 8°. (Het prospectus zijner collectie van hagiologen.)

Vindiciae inferiarum Justi Lipsii contra Josephum Scaligerum (Anoniem,) ibid. 1608, 8°.

Disputatio de fide haereticis servanda ex decreto Concilii Constantinensis cum Daniele Plancio, *scholae Delphensis moderatore*, *in qua quae de Husso historia est*, *excutitur*, Antw. 1610, 8°. Hier tegen schreef J a c . C a p p e l .

Assertio bonae fidei adversus praecipuas H. Rosweydi strophas, *seu artes Romanae sedis*, *Jacobi Cappelli Notis in H. Rosweydi Jesuitae librum de fide haereticis servanda delineatae*, Sedan, 1610 8°.

Martyrologium romanum ad novam Kalendarii rationem et ecclesiasticae historiae veritatem restitutum: *Gregorii XIII Ponut. Max.*, *jussu editum*; *Caesaris Baronii ex congregatione oratorii S.R.E. Presb. cardinalis Tit. S.S. Nerei et Achillei*, *et S. apostolicae sedis Bibliothecarii Notationibus illustratum. Novissimae et curatissimae huic editioni seorsim accedit vetus Romanum Martyrologium hactenus a Cardinale Baronio desideratum*, *una cum Martyrologio Adonis ad M.S. exemplaria recensito*, *operâ et studio* etc. Antw. 1613, fol., D o m i n . G e o r g i gaf er in 1745 eene nieuwe, onveranderde, uitgaaf van:

Lex Talionis XII Tabularum Cardinali Baronio ab Isaaco Casaulono dicta, Antw., 1614 in fol., gerigt tegen het werk van C a s a u b o n , getiteld *Exercitationes in Baronium*, Lond., 1614, in fol. Het gaf aanleiding tot een letterstrijd met J a c q u e s C a p e l , die zijne *Vindiciae Casanbonianae contra Roswegdum* Sedan, 1619, in 8°. tegen hem rigtte.

'T leven ende spreuecken der vaderen, *Beschreven door den H. Hieronymus priester ende andere verscheyde autheuren in thien boecken*, Antw. 1615, 1617 in fol., Brugge, 1699, in fol.

Vitae Patrum. De vita et verbis seniorum, *sive Historiae Eremiticae libri xauctoribus cuis et nitori pristino restitutie*, *ac Notationibus illustrati. Acedit Onomasticon rerum et verborum difficilliorum*, *cum multiplici Indice etiam concionatorio. Editio secunda*, *varie aucta et illustrata ex offic. Plantin.* Antw. 1628, in fol.

Dit werk, opgedragen aan den abt d e L i e s s i e s , den Maecenas van B o l l a n d u s , was voor de geleerden doch de vlaamsche overzetting voor 't volk bestemd. De uitgaaf van M o r e t u s is de beste. De dissertatiën en kritische aanteekeningen geven hooge waarde aan dit werk.

Syllabus malae fidei Cappellianae, *excerptus ex Jacobi Cappelli mendaci Adsertione bonae fidei et fictis artibus romanae Sedis pro Anti-Cappelio suo et dissertatione de fide haereticis servanda*, Antw. 1619, in 8°.

Anti-Cappellus, *sive explosio naeniarum Jacobi Cappelli*,

quas funeri Isaaci Casauboni ad legem XII Tabularum in vindiciis accinuit, (Antw.) 1619, in 8°.

'T Bosch der Eremyten ende Eremytinnen van Aegypten ende Palestinen met figuren van Abraham Blommaert. In coper gesneden door Boetues à Bolswert. Met cort verhael van eens yders leven, *ghetrocken uit het Vaders-Boeck*. Antw., 1619, in 4°. met 27 afbeeldingen opgedragen aan de abdis van Messines, de gravin A n n e d'A n t h i n .

De jezuit J o h . R i s e r i u s heeft er eene latijnsche overzetting van gegeven, met den titel: *Sylva anachoretica Aegypti et Palestinae*, *fig. aen. et brevibus vitarum elogiis expressa ab Ab. Blommaert inventore. B. à Bolswert sculptore*, Antw., 1619, in 4°., opgedragen aan A n t o n i u s d e W i n g h e , abt van Liessies.

Generale Legende der Heylighen met het leven Jesu Christi ende Marie. Vergadert wt de H. Schrifture, *Oude Vaders ende Registers der H. Kercke door P. Petrus Ribadineira* 1619, 1629, 1641, 1686, 2 d. fol. Deze laatste uitgaaf is, volgens den titel, de 6e met vele biografen vermeerdert.

Chronicon Chronicorum regularium ordinis S. Augustini capituli Windesemensis, *auctore Joanne Buschio Can. reg. Accedit chronicon Montis S. Agnetis*, *auctore Th. à Kempis Can. reg. Nunc primum in lucem edita. Una cum vindiciis Kempensibus pro libro deimitatione Christi*, Antw. 1621, 8°.

Leven lyden ende Doodt ons Heeren Jesu-Christi, *in veurige meditatiën ende uytstortinge des geest begrepen*, *door den Eerw. Pater Bourgeois*, *priester der S.J. met beelden uytgedruckt door Boetius á Bolswert*, Antw. 1625, in 8°. met 77 platen.

Generale Kerckelycke Historie van de gheboorte onses H. Jesu Christi tot het jaer MDCXXIV. Bewijsende den vasten standt der Roomsche Kercke; de onghebroken successie der Pausen; *de synoden der vaderen; victorie der martelaeren; opganck en onderganek der ketterijen. Ghemaeckt door den Doorluchtigsten Cardinael Caesar Baronius ende den Eerw. Heer Henricus Spondanus oversien*, *verrijckt eude noch vermeerdert met eene besondere Kerckelycke Historie van Nederland vervallende d'oudheyt des Gheloofs in de XVII Provinciën*, *stiften der Bisch-Dommen. fondatien van Cloosters*, *de Synoden*, *Heylighen enda Ketters. Ghetrocken wt auttentycke registers ende chronycken enz.* Antw. 1623, in fol. De titel is gegra-

veerd door L. Vorsterman, naar een teekening van Rubens.

Leven der H.H. Maeghden die van Christus-Tyden tot deese eeuwe in den staet van suyverhydt in de wereldt geleeft hebben, Antw. 1626, 1642, 1696, in 8°., m. pl.

Het leven van de Heylighe Maghet ende Moeder Godts Maria, *princessi der Maegheden. Met een cort tractaet van den Maeghdelycken staet*. Leuven, 1629, in 8°. met pl. van Ch. van Sichem, Andr. Zypaeus, abt van St. André bij Brugge, schreef tegen deze beide laatste werken van Rosweyde.

Behalve deze werken schreef hij nog het leven van Ignatius de Loyola en van Philippe de Nerée in 't vlaamsch en gaf eene vlaamsche overzetting van het eerste gedeelte van de verhandeling over de christelijke volmaaktheid door Rodriguez; hij vertaalde nog de Navolging van J.C. door Thomas à Kempis in 't fransch: ‘C'est par une équivoque du titre Français schreef Goethals, que plusieurs biographes lui ont attribué la version de Marillac, retouchée sur le texte de l'éditeur Latin.’

Ook heeft hij goede uitgaven gegeven van *Joannis Moschi Pratum spirituale cum notis*. Antw. 1615 in fol.; *Eucherii Lugdanensis*, *de contemptu mundi et laude eremi*. Ibid, 1627, in 8°.*; Paulini Episcopi Nolani opera cum notis amoebaeis Frontis Ducaei et H. Rosweyde*. Ibid, 1622, in 8°.

Zie Saxe, *Onom.* p. IV, p. 485; Burmanni, *Traj. erud.* p. 342; Scriverius, *ad. Martialem II*, LXXXV; Gouthoeven, *Chron*, D. I, bl. 225; Graevius, *Or. in L. Accd*, *Traj. Nat.*; Sweertius, in *Epist. Camden.*, p. 147; Barthius, *Advers.* lib. XIV, cap. alt.; Oudenus, *de Script. Eccl.* T. I, p. 920, T. II, p. 997, T. III, p. 2547; Ribadens., *Bibl. Jesuit.*, p. 89; Alegambe, *Bibl. Script. Societ. Jesu.*, p. 171, 179; Miraeus, *de Script. secal. XVII*, O, 188; Fabricius, *Bibl. Lat.* lib. VI, C. III, p. 503; Baudius, *Epist. cent.* II, *Epist.* LXXX; Fabricius, *Bibl. Graeci.* T. XI, p. 30, p. 621, T. XII, p. 163; Fabrlcius. *de Script. verit. relig. Christ.* p. 247; *Acta erud. Lips. a.* MDCLXXXV, p. 482; Fabricius, *Bibl. Med. et infim. Latint*, lib. X, p. 639; Bolland, *Praef.* voer T. I; *Act. Sanct.*; Witte, *Diar. Biogr.* ad. an. 1629; Labbaeus, *de Scriptor. Eccles.* T. p. 121, 448; Possevini, *Anpar. Sac.* T. I, p. 735; Lipenii, *Bibl. Theol.*, T. I, p. 624, T. II, p. 165; Draudius, *Bibl. Class.*, T. I. p. 330; Zeltnerus, *Theatr. erud. vir. qui speccat. Typogr. laudib. oper. prastit.* p. 440; Val. Andreas, *Bibl. Belg.*; Sweertius, *Athen. Belg.*; Foppens, *Bibl. Belg.*, Placii, *Theatr. Anon.*, p. 41, 382; Buchelius, t.a.p. Matth. *Syllog. Epistol.* XV, CXXVI, T. II, p. 186; Morhor, *Polyk.* XXV D. IX; *Cent. I Epist.*; Puteani, *Epist.*, XVI; Lipsii, *Epist. Select. cent.* IV; *Miscel*, *Ep.* LXII *et cent.* II, *ad.*, *Belgas*, *Ep.* XXXVII: Tob. Magyri, *Eponym.*; Baillet, *Jugen.*

T. II, p. 82 n. 244, p. 220 n. 484; Niceron, *Mem.*; Goethals, *Lect. relat. l'Hist. des Sçiences* T. III, p. 139; De Wind, *Bibl. v. Ned. Geschieds.*, bl. 492; Glasius, *Godgel. Ned.*; Malou, *Rech. sur l'autheur de l'Imit. de J.C.*; Schotel, *Iets over de Navolging van J.C.*; Halma; Hoogstraten; Nieuwdnhuis; Verwoert; Kok; Kobus en de Rivecourt; *Biog. Univ.*; *Biogr. génér. mod;* Jöcher, Bauer; *Convers. Lex.*; Hertzog.

[Wopke Rot]

ROT (WOPKE), geboren te Woudsend in 1704, een der scheepstimmerlieden, welke op de werf te Olonets werkten onder Noord-Hollandsche boeren. Hij is later naar Woudsend teruggekeerd, werd aldaar groot-scheepmaker, beleefde eenen hoogen ouderdom en heeft schriftelijke berigten nagelaten aangaande zijn lot en bedrijf in Rusland en zijnen omgang met den ezaar, waarin de geleerde Petrus Couperus, predikant te Woudsend veel belang stelde, doch waarnaar te vergeefs onderzoek is gedaan.

Zie Scheltema, *Rusland en de Nederl.*, D. III, bl, 191.

[Jacobus Rotarius]

ROTARIUS (JACOBUS), omtrent 1398 te Bochous geboren, vestigde zich te Sichem, na tot priester gewijd te zijn. Vervolgens werd hij monnik in het klooster van Corsendonck, waarin hij spoedig onder-rector en vervolgens prior werd. Vier jaren later werd hij tot het bekleeden van dezelfde betrekking te Tongeren en Luik voorts rector van het St. Barbara-klooster te Tirlemont, waarna hij in 1461 wederom prior te Corssendonck werd. Hij overleed in 1479, in den ouderdom van 81 jaren. Hij schreef een werkje getiteld, *De religiosa vita bene instituenda*.

Zie Goethals, *Lect. relat. à l'Hist. des Sçien.*, T. II, p. 54.

[Lucas Rotgans]

ROTGANS (LUCAS), zoon van Jacob Rotgans, commissaris der monstering van Holland en Maria Magdalena Timmerman, werd in October 1645 te Amsterdam geboren. Zijne ouders vroeg verloren hebbende, werd hij door zijn grootmoeder opgevoed, en leide zich toe op de beoefening der fraaije letteren en de kennis der Latijnsche dichters. Bij het uitbarsten van den oorlog in 1672 trad hij in den krijgsdtenst, doch geene bevordering voorziende, verliet hij dien weder in 1674 en verkoos de hofstede zijner grootmoeder aan de Vecht, tusschen Breukelen en Maarssen, Kromwijk genaamd, die door de Franschen verwoest, doch veel fraaijer weder opgebouwd was, tot zijn verblijf. Na het sluiten van den Nijmeegschen vrede deed hij eene reis naar Parijs, en begaf zich van daar op Kromwijk teruggekeerd in den echt met Anna Adriana de Salengre, die hem in 1689 door den dood ontviel, hem nalatende twee dochters. Hij zocht zijn vertroosting in de beoefening der dichtkunst en sloeg de hand aan zijn heldendicht *Willem de Derde* dat hij in acht boeken voltooide. Ook ver vaardigde hij twee voortreffelijke treurspelen, *Eneas en Turnus* en *Scilla*, de geestige *Boerenkermis* en andere dichtstukken, die, bij elkander verzameld, onder den titel van *Poëzy van*

verscheidene Mengelstoffen in 1721 te Leeuwarden in 4°. zijn gedrukt. Hij overleed den 3 November 1710 aan de kinderziekte.

Afzonderlijk verschenen:

Gedichten (op 4 verschillende onderw. Utr. 1691, 4°,

Koning Willem de derde in Heldendicht, m. pl. van R. de H o o g h e , Utr., 1698, 2 dln.. 4°.

Boerekermis, Amst. 1608, m. pl. 1734, 8°.

Scilla, treurspel, Amst., 1711, kl, 8°. Ald. 1751, gr. 8°.

Eneas en Turnus, treurspel, Amst. 1736, kl. 8°.

Gedicht op Goudestein aan Johan Huydekoper, Utr. 1690.

Zie d e V r i e s , *Gesch. der Ned. Dichtk.*; S i e g e n b e e k , *Beknopte Gesch. der N.L.*; J. W a g e n a a r , *Amst.*, fol. III, st. bl, 252; W i t s e n G e y s b e e k , *B.A.C. Woordenboek*, D. V, bl. 182; v a n K a m p e n . *Bekn. Gesch. der Letter. en Wetens.*, D. I, bl. 371; C o l l o t d'E s c u r y , *Holl. roem*, (Reg.); B o w r i n g , *Iets over de Holl. taal en letterk.*, bl. 55; J o n c k b l o e t , *Gesch. der Ned. Letterk.*, D. II, bl. 506; v a n D o o r n i n c k , *Anon. en Psend.*,; *Cat. der M. van N. Letterk.*, D. I; H a l m a , H o o g s t r a t e n , K o k , N i e u w e n h u i s , V e r w o e r t , K o b u s en d e R i v e c o u r t , M u l l e r , *Cat. van Portr.;* S. S t i j l , *Leven van J. Punt*, bl. 67.

[Johannes Rotgerus]

ROTGERUS (JOHANNES). Het is onzeker of deze een Nederlander was. Hij leefde in de XVe eeuw, was overste van het Fraterhuis te Munster en maakte zich door enkele dichterlijke voortbrengsels bekend. M u r m e l l i u s (zie dit art.) droeg hem zijn *Commentarius* op P r u d e n t i u s op.

Zie H a m e l m a n , *de viris in Westphalia scientia claris* T. I, p. 189 268; D e l p r a t , *Broeders. van G. Groetc*, bl. 154, 155.

[Arnoldus Rotgers]

ROTGERS (ARNOLDUS), uit een aanzienlijk Groningsch geslacht afkomstig, studeerde te Leiden, promoveerde er in 1710, na verdediging eener *dissertatio*, *qua demonstratur Jus gentuim non dari* en hield er als lector in de regten, bijzondere akademische voorlezingen. Den 27 Julij 1718 werd hij tot gewoon hoogleeraar in de regten te Harderwijk beroepen, waarna hij, den 11 April 1719 zijn inwijdings-rede hield *de socialitate*, *a Grotio contra Carneadem bene allegata; ad demonstrandum Jus Naturale; qua oratione refelluntur defficultates*, *ab aliis viris eruditis illi objectae*.

Al aanstonds droeg hem de Senaat, in hevige geschillen met den Magistraat gewikkeld, een gewigtige en moeijelijke zending naar den landdag op, bij welke gelegenheid hij een *vertoog van regten* indiende, zóó scherpzinning dat het aan de heeren van de stad genoeg te doen en te wederleggen gaf. Als aftredend rector sprak hij in 1727 *contra accuratissimum atque optimum naturae humanae contemplatorem*. Nog voor het einde van 1727 werd hij naar Groningen verplaatst en verkoos hij, bij de aanvaarding van zijn ambt, hetzelfde onderwerp, waarvan hij in der tijd ook te Harderwijk had gesproken. Op zijne collegien behandelde hij uitsluiteud het romeinsche regt, bij die over de Pandecten het *Compendium* van V o e t .

Het rectoraat bekleede hij in 1737/1738 en 1744/45. De eerstemaal sprak hij wederom *de socialitate*, *a Grotio contra Carneadem bene citata ad demonstrandum jus naturale*. Of de hoogleeraar zijne hoorders nu driemaal op dezelfde rede vergaste, dan wel het hem geliefkoosd onderwerp telkens op nieuw bewerkte of vervolgde, wagen wij niet te beslissen. In 1735 hield hij eene *Oratio de Deo*, *misericordiae amico*. Hij overleed den 7 December 1752, in het 68ste jaar zijns levens. Zijne vrouw Juliana Louisa Trigland, dochter van den Leidschen hoogleeraar van dien naam, geboren den 26 September 1690, met welke hij den 25 April 1730 huwde, ontviel hem reeds den 27 November daaraanvolgenden. Hij liet zijne nalatenschap aan het Burgerweeshuis te Groningen na. Hij gaf in het licht: *Apodicticae demonstrationes ad illustr. Jus Romanum caet. acc. diss. quâ demonstratur jus gentium non dari*, *et Oratio de socialitate*, vol. 1 (L.B. 1727), als ook eene verhandeling *de successione legentima*.

Zie *Boekzaal*, 1727, D. II, bl. 730. 1746, D. I, bl. 105. 1752, D. II, bl. 379; Bouman, *Gesch. der Geld. Hooges.*, D. I, bl. 347, 374. D. II, bl. 67, 74, 85, 183; Jonckbloet, *Gron. Gedenkb.*

[Nicolaas Rothamel]

ROTHAMEL (NICOLAAS), in het graafschap Henneberg geboren, onderwees in 1529 de fraaije letteren te Deventer, werd vervolgens rector te Tiel en later leermeester der kinderen van den edelman Jan van Munster te Vorslage. Na, waarschijnlijk met zijne kweekelingen, veel gereisd te hebben, vestigde hij zich te Voorburg, waar hij nog in 1650 in hoogen ouderdom het Latijn en Fransch onderwees en de latijnsche poezy beoefende.

Hij gaf in het licht:

Pegasus Auriacus, *sive praeconium inelytae et almae Academiae Lugduno-Batavae. L.B.* 1630, 3 *Oct.*

Triumphus in Naumachiam et memorabilem victoriam, *qnam classis Batava*, *seu Foederata Resp. reportabat ad Schaldis ostea*, *anno* 1631 1 *Septembris*.

Ister triumphatus, *id est*, *continuatio belli Germanici*, *auspicato*, *suscepto et administrato a serenissimo et invictissimo Suecorum Gothorum et Vandalorum Rege Gustavo Adolpho*, *etc. cum Expeditione vernali anni* CIↃ.IↃC.XXXII *a Rheno per Noricum agrum succepta ad Danubium*, *Versu heroico conscripta*. Hagae comit.

Fxpeditio castrensis, *suscepta auspicato*, *verejam adulto anno* CIↃ.IↃC.XXXII, *pro voto gratulatorio dicta illustrissimo et invictissimo principi Auriaco D. Frederico Henrico Comi Nassoviae*, *etc.*

Zie Revii, *Dav. ill.*, p. 534; Paquot, *Mém.*, T. I, p. 574;

[Johannes Rothe]

ROTHE (JOHANNES), een Amsterdammer van goeden

huize, veroorzaakte in 1677 groote opschudding in Holland en Duitschland. Hij was zeer godsdienstig, doch geraakte ten gevolge van zijne nasporingen der geheimen van den godsdienst tot de zonderlingste denkbeelden. Hij droomde slechts van een duizendjarig rijk, en zou C h r i s t u s in het oprigten er van behulpzaam zijn. Zekeren T h e o d o r u s H u b i te Amsterdam drong hij *f* 3000 op, zeggende dat deze het tiende gedeelte zijner goederen waren, die hij als A b r a h a m , aan H u b i , die bij hem M e l c h i s e d e k was, moest betalen. Hij liet hem volgens de joodsche wijze besnijden, voorgevende zich van hem te willen bedienen tot de bekeering der Joden. H u b i kreeg tengevolge der besnijdenis eene gevaarlijke ziekte, maar R o t h e liet hem oppassen en op zijne kosten genezen. R o t h e kreeg vele aanhangers, waarmede hij naar Hamburg vertrok; maar ziende dat het beloofde koningrijk geen aanvang nam, keerden zij weder naar Amsterdam.

Verscheidene malen werd hij aangeklaagd, zoowel te 's Hage als te Amsterdam, aangezien hij zich niet ontzag den Prins te lasteren. Eindelijk werd hij gevangen genomen, doch op de bewijzen zijner vrienden dat hij niet goed bij zijn verstand was, losgelaten en door hen opgesloten,

Men heeft van hem, meestal onderteekend *Johannes den dienstknecht Godts:*

Koninclijck geschenk aen den Heer Prince van Orange. (waarschijnlijk van J.R. althans geheel in zijn geest.) Anno 1672, 8°.

Een geschenck aen de werelt van een koningh, *verkooren van Godt*, *om het volck te verlossen van hare vyanden in de Nederlanden*, Amst. 1674, fol.

Eenige Prophetien en revelatien Godt aengaende de Christen Werelt in dese eeuw. Amst. 1672, 1673, 1674, 4°.

Een nieuwe Hemel en Aerde. Het nieuwe Jerusalem. De wederoprichtinge aller dingen. Amst. 1673, 4°.

Het leger des grooten Godts wort opgerecht in 't Noordegedeelte des werelts tegen Babel. Amst. 1673, 4°.

Spiegel voor alle menschen besonderlijck voor de leeraren in dese eeuw. Amst. 1673, 8°.

Een korte Aenwijsinghe van saken te herstellen, *in het vernieuwen van de regeringe nu op de aerde te geschieden*. z. pl. en jr. (1673), 4°.

De baniere of standaert Godts, *de werelt voorgestelt tot een heyl*, *opmerckinge*.

Een voorloopende tydinge van 't nieuws voor Israel. Tweede druck met Aanm. verm. Amst. 1673.

De Koningh Melchisedeck.

Een sedige en Christen beantwoordinge op het lasterschrift

van J. Prize, *getiteld Satan en een engel des lichts*. Amst. 1674.

Eenige Fragmenta (*of*) *gebroocken stuckjes uytgedeelt aen de lievelingen Godts*, *door den knecht des Heeren Joannes*. 1674, 4°.

Refutatie van den Brief van den Prins van Oranje 18 *Maart* 1675 *aan de Staaten van Zeelant*.

Het bedrogh van de Prins van Oranje ontdeckt. (1675).

Een kort verhael, *waar uyt de oorlogh tusschen Vranckryck en desen Staet gesprooten is* 1676.

Eenige sware beschuldiginge tegen de prins van Oranje ingebracht. 1676.

Zie W a g e n a a r , *V.H.*, D. XIV, bl. 419; R o g g e , *Beschr. Cat. der Pamfl.*, bl. 253; v a n D o o r n i n c k , *Anon. en Pseud.*, (Reg.) bl. 227; *Nav.*, D. VI, bl. 5.

[Frederik Jacobus Rothenbuhler]

ROTHENBUHLER (FREDERIK JACOBUS) van 1796-1808 gezaghebber van Java's Oosthoek, in 1808 Raad van Indie, in 1809 ridder der orde van de Unie. Overleed te Soerabaya den 21 April 1836, oud 78 jaren.

Part. ber.

[Arnold Rotterdam]

ROTTERDAM (ARNOLD), proponent geworden in 1741, pedikant te Zuilen 1748, te Steenwijk 1755, gestorven 1781.

Voortreffelijheid en gelukzaligheid van des Heeren volk voorgestelt in eenige leerredenen over verscheidene plaatsen des Oude en Nieuwe Test., in 4°., Amst. 1751.

Lykreden over de doodt van wijle Zijn Doorl. Hoogh. den Heer W.C.H. Friso enz.. uitgesprooken over Joh. XXXVI vs. 30 *te Zuylen den* 24 *Oct.* 1751, in 4°., Amst. 1752.

Zuylens Dank-altaar opgeregt ter gedagtenisse van den eersten honderljaarigen kerkdienst dezer Gemeente in een Kerkelijke redevoering over Kon. VIII vs. 57, 58, *uytgesprooken den* 14 *Mey* 1752, Amst. 1752, 4°.

Gods weg met Nederlandt of vervolg op J. Bloemharts Geschiedenissen van het vereenigde Nederlandt, *zeedert het sluiten van de vreede te Utrecht tot op de doodt van Willem de IV^de^ Prince van Oranje en Nassau*. Utrecht, 1753.

Praktyk des Biddags, *ofte wegwyzer voor eenvoudige Christenen om regt biddag te houden in vragen en antwoorden*. Amst. 1753, 8°.

Praktyk des Avondmaals. Amst. 8°.

Verzameling van Predikatiën. Amst. 1751, 4°.

Verklaring over de XXXVII Artikelen der Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Amst. 1757, 2 dn, 8°.

*Lijkrede ter onsterfelijke gedagtenis van hare Koningl. Hoogheit Anna uit Prediker III:*14. Amst. 1759, 4°.

Leerrede op het aanstellen van Prins Willem den V. Amst. 1766.

Kort begryp, Amsterdam, 1768, 8°., 2^e^ dr.

*Leerrede over Jesaia XXIV:*14-16 *bz gelegenheit der invoering van een verbeterd Psalmgezang*, Amst., 4°.

Zie van Keppel, *Alphab. Naaml.*, bl. 433; Abcoude; Arrenberg, bl. 444. Mooren, *Naamk.*, bl. 82; *Boekz.* 1752a bl. 577, 1755b bl. 184, 764.

[Johannes Rotterdam]

ROTTERDAM (JOHANNES), boekverkooper te Amsterdam in de eerste helft der 18e eeuw, was beoefenaar der poëzy blijkens zijne:

Geestelijke Poëzy, Amst. 4°.

Hervormde Geloofsstukken, Amst. 8°.

Mengeldichten, Amst 8°.

Kort en klaar onderwijs, Amst., 1725.

Noodige vermaning, Amst. 1726, 8°.

Over het genade verbond, Amst. 1746.

De wondertijke in- om- en wederkeering des armen zondaars tot Godt, *vertoont in vijf bijzondere voorvallen uit de heilige schriften*. Amst., 1750, 8°.

Rijm-chronyck of jaarverhaal van alles dat er gebeurt is, *seedert het oprigten der Unie*, 1578 *tot op het jaar* 1751 *ingeslooten*, *vermengt met de levens*, *daden en bedrijven der zeven Princen van Oranje en andere land- en zeehelden te zamen gebragt in orde opgestelt*, Amst. 1752, 4°.

Zie Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woordenb.*, D. V., bl. 190; Abcoude; Arrenberg, bi. 444.

[A. Rotteveel]

ROTTEVEEL (A.), nederduitsch dichter, vriend van J. Zeeuws.

Zie v.d. Aa, *N.B.A.C. Woordenb*.

[Aegidius Paul Rottermondt]

ROTTERMONDT (AEGIDIUS PAUL), ook onder den naam van M. Rodermondt bekend. Hij bloeide in het midden der 17e eeuw en schilderde historieele onderwerpen in den smaak van Rembrant, etste (Kramm noemt zijne etswerken op.)

Zie Kramm.

[Bernard Eugène Antoine Rottiers]

ROTTIERS (BERNARD EUGÈNE ANTOINE) werd den 15 Augustus 1771 te Antwerpen geboren. Hij studeerde bij de Carmelieten van Bornhem nabij Antwerpen, die aldaar eene latijnsche school hielden, die toen ter tijd zeer beroemd was; daarna aan de hoogeschool te Leuven, waar hij twee jaren verbleef, zich voorbereidende, naar het verlangen zijner moeder, voor den geestelijken stand. Het karakter en de aard van Rottiers kwamen daarmede niet overeen en op raad van een geestelijke, vriend van zijne familie, zeide hij de godgeleerde studiën vaarwel en omhelsde, daartoe door zijne ouders gemagtigd, den militairen stand, waartoe hem zijne levendige geest en sterke konstitutie eene zeldzame geschiktheid gaven. Hetgeen hij evenwel aan de letteren gedaan had was niet verloren en kwam hem later zeer te stade.

Hij trad in 1789 als kadet in dienst in het regiment van Clairfayt en werd weinig tijd daarna onderofficier bij de jagers van Leloup.

Hij nam deel aan de slag bij Jemmapes, waar hij gewond werd, en na de overheersching van Holland en Belgie door Frankrijk vertrok hij naar Holland, waar hem de graaf van

Starenberg eene plaats als officier der Mariniers deed verwerven, welk korps toen een keurkorps van de Republiek kon genoemd worden. Hij nam als zoodanig deel aan de weerstand die men bood tegen Frankrijk's inval. En toen Willem V genoodzaakt was naar Engeland te vlugten, vergezelde hij dien vorst op hetzelfde vaartuig dat hem van Scheveningen in Januarij 1795 naar Engeland moest brengen en bleef gedurende 2 jaren ter zijner beschikking.

In 1797 trad hij met den graad van adsistent kwartiermeester generaal in Engelschen dienst en woonde als zoodanig in 1798 den veldtogt in Ierland bij.

Hij nam in 1799 in denzelfden rang bij het corps van den kolonel Donald Macdonald deel aan de landing der Engelschen in Noord-Holland, betoonde daarbij eene ijver, die zeldzaam gevonden werd, en waarvan alle toenmalige officieele rapporten met lof melding maakten. Hij werd bij een gevecht bij Egmond aan Zee gekwetst en ontving tot erkenning van zijnen diensten van zijnen chef, den Kolonel Macdonald een exemplaar van: *A narrasive of the expedition to Holland in the autumn of* 1799, voorzien met eene eigenhandige inscriptie van den gever, dus luidende: ‘To captain Rottiers etc. from his friend, Donald-Macdonald, colonel.’

Na zijne terugkomst van den veldtogt in Holland, voegde zich Rottiers bij het leger in Spanje van den Generaal Moore en werd er eenigen tijd gebruikt.

Bij de vestiging van het Koningrijk Holland kwam hij terug in zijn vaderland en werd door Koning Lodewijk aangesteld als kapitein bij het état Major général de l'armee du nouveau royaume. Hij deed in 1807 en 1808 den dienst van Chef de l'état major general de l'armé du marechal de Winter en stond ook als zoodanig vermeld op de Naamlijst van Officieren, in 1807.)

Tegen het einde van 1808 vroeg Rusland aan Koning Lodewijk Hollandsche officieren tot het waarnemen van den dienst in het Keizerrijk, Rottiers werd als zoodanig gedesigneerd, onder de officieren van het état Major. Hij vertrok naar Rusland en werd er geplaatst met den graad van majoor ‘dans le corps dit des quartiers-maîtres a la suite de l'empereur Alexandre.’ Hier werd hij gebruikt totverschillende belangrijke verrigtingen bij de armee van Georgie, waar zijn kennïs als ingenieur en zijne groote bekwaamheid als teekenaar hem zeer nuttig deden zijn. Hij verkreeg in 1811 den graad van Luitenant-Kolonel en kwam toen in het midden van het Keizerrijk, waar hij met den Keizer zelf over dienstzaken in rapport kwam. Hij stond bij dezen en bij de rijksgrooten in hooge achting en heeft daarvan steeds de onmiskenbaarste blijken ontvangen.

Na de herstelling van ons vaderland wenschte Rottiers

in hetzelve terug te keeren. Hij verkreeg den rang van Kolonel en met zijn eervol ontslag ook brieven van aanbeveling bij Willem I, die hem terstond in den zelfden rang in het Nederlandsche leger plaatste.

Voor zijne terugkomst werd hij door Keizer Alexander gebezigd tot het doen van een wetenschappelijke reis door de verschillende deelen van Rusland en naar de kusten der Zwarte zee en deed aan het russische gouvernement een officieel rapport van zijn waarnemingen. Hij gaf ten gevolge van die reis in 1820 te Brussel uit een werk getiteld *Itinéraire de Tifflis à Constantinople*. Dit werk is topographisch en geschiedkundig niet alleen belangrijk maar handelt ook over zeden en monumenten van de streken die hij doorreisd had.

Hij keerde in 1820 in Holland terug. Koning Willem wachtte niet hem onderscheiding te geven. Hij zond hem in 1825 op eene wetenschappelijke zending naar het Oosten. Zoowel als militair-ingenieur als geleerd schrijver, kweet hij zich van die zending tot groot genoegen van hem, die hem gezonden had en bevestigde tevens zijn roem als schrijver, door zijn werk *La Déscription des monuments de Rhôdes* Brux. 1830, met een atlas der door hem zelve geteekende monumenten en oudheden van het geheele eiland. Zijn reis was ook nuttig voor het fransch gouvernement, daar hij, met goedvinden en toestemming van de hollandsche regering, door die van Frankrijk, belast werd met het opnemen der kust en haven van Algiers. Ten gevolge van zijn gedaan rapport aan de fransche regering werd door haar in 1830 tot de groote onderneming naar Algiers besloten. - Toen zulks ter kennis van Rottiers kwam, bood hij vóór de expeditie den franschen minister van oorlog zijne diensten aan om hen te helpen in de daarstelling van de expeditie. De generaals Bourmont en Clouet weigerden zijne aanbiedingen, zeggende dat zij hun plan naar hunne zienswijzen zouden beramen. Om zich te wreken plaatste Rottiers in de *Révue des Révues* zijn beroemd plan ‘défiant les generaux francais d'en adopter un autre.’ - Dit plan verscheen in 't eind van Mei 1830 en de expeditie, die een maand later plaats had, werd geheel daarnaar gevormd.

Gedurende de Belgische omwenteling hield Rottiers de zijde van Willem I, want hij nam geen deel aan de vijandelijkheden. Toen de revolutie uitbrak woonde hij te Antwerpen waar zijn woning, bij het bombardement van den 23 October vernield werd tegelijk met zijn verzameling kunstvoorwerpen en oudheden.

Na de scheiding van Holland en België woonde Rottiers, nu generaal geworden, te Brussel en leefde er van zijn pensioen, behield tot het laatst van zijn leven zijne uitmuntende geestvermogens en bespeurde eerst op hoogen ouderdom de gebreken en zwakheden er aan verbonden. Hij overleed te Brussel den

6 Julij 1858. Hij was meest alle talen van Europa magtig, maar had eene voorliefde voor het vlaamsch en het latijn, dat hij gaarne sprak en gretig greep hij de weinig voorkomende gelegenheid aan, om zich daarin met iemand te onderhouden.

Hij was lid van verschillende academiën, Commandeur en Ridder van verscheidene erden; zijn begrafenis had met groote militaire eer plaats.

Uit zijn huwelijk met P l a c i d a M i l l o t , geboren te Breda, sproten 6 kinderen, J.N. R o t t i e r s , landeigenaar te Lafargeville in Noord-Amerika, V.A. R o t t i e r s , gepensioneerd majoor van het O.I. leger, wonende te Brussel, L.A.M. R o t t i e r s , kapitein der 1ste klasse bij het 6e regiment Infanterie te Willemstad. F. R o t t i e r s , huwde kapitein B e a u j o t in Belgischen dienst. M. R o t t i e r s , huwde met B r a n d , Controleur der 1ste klasse te St. Nicolas, M. R o t t i e r s , huwde met M u l l e r , koopman te Amsterdam.

Zie *Journal d'Anvers*, 13 Julij 1852, *Part ber*.

[Jean Rou]

ROU (JEAN) was eerst advokaat bij het parlement van Parijs, vluchtte naar Holland, en diende daar als tolk bij de Staten-Generaal.

Hij schreef:

Rémarques critiques sur l'Histoire du Calvinisme de Mr. Mainbourg. La Haye, 1682, 8°., opgedragen aan den Prins van Oranje.

Zie L e L o n g , *Bibl. hist. de la France*, p. 84, n. 1842; P a q u o t . *Mém.* T. I, p. 330;

[Francois de Rougemont]

ROUGEMONT (FRANCOIS DE), in 1624 te Maastricht geboren begaf zich, 17 jaren oud, in de orde der Jesuiten. Toen hij in 1654 vernomen had, dat de jesuit en missionaris M a r t i n M a r t i n i , uit China wedergekeerd, derwaarts zou terugkeeren, bekroop hem de lust zich ook naar het hemelsche rijk te begeven. Na al wat hem daartoe in den weg stond, overwonnen te hebben, nam hij de verre reis aan, en bevond zich in 1659 op chineeschen grond. Hier legde hij de gelofte af, werd een der ijverigste zendelingen en deelde hij in de vervolging, waaraan de christenen, vooral de jesuiten, in 1664 blootstonden, doch deelde ook in de gunst, die zij ten jare 1671 wederom begonnen te genieten. Hij bleef onvermoeid werkzaam tot dat hij in de kracht zijns levens in China overleed.

Hij schreef;

Historia Tartaro-Sinica nova, *auctore P.F. Rougemont*, *S.J. Belga*, *Euangelii apud Sinas praecone*, *curiose conplectens ab anno*, 1660 *Aulicam Bellicamque inter Sinas disciplinam*, *sacrorum jura et sacrificulorum*; *Christianae religionis prospera adversaque*, *singulari fide*, *elegantia facili*, *idonetsque testimoniis breviter et clare describens*, Lov. 1673, in het Portug. vert. Lisbon, 1672.

Zie P a q u o t , *Mém.* T. II, p. 133; G l a s i u s , *Godgel. Nederl.*; K o b u s en d e R i v e c o u r t ; V e r w o e r t .

[Roelof Roukema]

ROUKEMA (ROELOF) in 1669 te Leeuwarden geboren, was aldaar van 1712-1722 stads-chirurgyn en zag zich in hoogen ouderdom gewikkeld in een twist met verscheidene geleerde doctoren. De twistgeschriften in dezen strijd uitgegeven, zijn door E e k h o f f vermeld. Overigens schreef hij nog: *Gedenkschriften behoorende tot de historie van Holland*, *behelzende de ware oorzaken der verdeeldheden die er zedert tagtig jaren syn voorgevallen enz. door den ridder Lovvys Aubery*, *Heer van Muarier*, *overgezet door R.R. Met figuren*, (acht portretten), Amst. 1704.

Naamboek der beroemde Genees- en Heelmeesters van alle eeuwen, Amst. 1706.

Verhandelinge over de beenbreuken, *hoe dezelve tot een onverminkte herstellinge moeten getracteerd worden*, *hetzij die wel of zonder wonden zijn of dat er eenige fragmenten been moeten afscheiden of uitzwellen*, *bij gelegenheid van een zeker voorval opgesteld*. Leeuw. 1717, 4^{o}.

Natuurlijke stellingen tot betoginge, *dat een drijvende long*, *een onfeilbaar teken is*, *dat een kindt na de geboorte ingeademd heeft*, Leeuw. 1739.

Hij beoefende ook de poezy, blijkens zijn lofdicht voor de uitgave van K. v a n M a n d e r 's *Leermeester der Schilderkunst*, door W. v a n G e e r t.

Zie E e k h o f f, *De Stedel. Bibl. van Leeuw.*, bl. 76, 117, 159; à R o y, *Cat. Bibl. Med.*, T. I; p. 1933; A r e m b e r g, *Naam*.

[Dirk Roukens]

ROUKENS (DIRK), afstammeling van een oud en aanzienlijk geslacht in Gelderland, dat binnen Nijmegen, meer dan twee honderd jaar (ten tijde van K o k) te Nijmegen de hoogste waardigheden bekleed heeft. Hij werd in 1522 geboren, was een man van aanzien en vermogen, hopman der Nijmeegschen schutterij. Voorstander der gezuiverde leer, trachtte hij die te Nijmegen intevoeren, doch zijn ijver kwam hem duur te staan. In een zwaren volksoploop, den 25 September 1566, werd hij, door een zijner eigene sergeanten met een hellebaard dermate gekwetst dat hij het eenige uren daarna bestorf.

Hij was gehuwd met M e t g e n R o e s t, dochter van N.B. R o e s t, Schepen der staat en van A n n a C a n i s.

Hij liet na:

[Wilhelm Roukens]

ROUKENS (WILHELM), in 1564 geboren. Hij was een geleerd man en tevens een der voornaamste regenten zijner geboorteplaats. Daar hij de partij der Arminianen was toegedaan, werd hij door Prins M a u r i t s van zijne ambten verlaten, als beschuldigd van zooal niet de steller te zijn geweest althans in orde gebragt te hebben het Protest of de Remonstrantie der oude regering tegen de buitengewone regeringsverandering, door M a u r i t s in 1617 te Nijmegen gemaakt.

Hij huwde T o m a s k e v a n M e k e r e n, dochter van Jonkheer J a n v a n M e k e r e n, Heer van Myerswyk en van H i l l e k e

van der Lynden, die hem twee zonen schonk, Jacob en Johan.

[Mr. Jacob Roukens]

ROUKENS (mr. JACOB) was een der 7 regeringsleden. die, nadat de Fransche krijgsbenden, den 12 Juni 1674, Nijmegen verlaten hadden, door afgevaardigden van Prins Willem III benoemd werden om, bij voorraad, de zaken van regering en justitie de stad betreffende waar te nemen. Het is bekend hoe, den 16 Februarij des volgenden jaars, dit getal nog door 13 leden werd vermeerderd en dat de regering sedert op dien voet bleef, gedurende het leven van den stadhouder. In 1699 deed hij afstand van zijn post, ten behoeve van zijn zoon,

[Mr. Dirk Roukens]

ROUKENS (mr. DIRK), doch die daarvan ontzet werd, en vervolgens zijn leven lang verlaten bleef, in den jare 1704, te gader met zijn neef, den burgemeester Willem Roukens, (die volgt)

[Johan Roukens]

ROUKENS (JOHAN), zoon van Wilhelm, broeder van Jacob, bekleedde den post van Advokaat-Fiskaal, doch overleed in den bloei zijns levens, nalatende bij Anna van Ansom, twee zonen, Willem en Theodoor.

[Mr. Willem of Dokter Willem Roukens]

ROUKENS (mr. WILLEM of gelijk men, in die tijden de advokaten gewoon was te noemen, Dokter Willem), zoon des voorgaande, was een beroemd regtsgeleerde en bekend als een der grootste costumiers of kenners van de costumen of aloude gewoonten van Gelderland. Na zich te Leiden op de regtsgeleerdheid toegelegd te hebben, werd hij te Orleans mr. in de regten, en na zijne wederkomst en bij de oprichting der Akademie te Nijmegen, hem de waardigheid van Hoogleeraar in de regten aangeboden; doch hij wees die aanbieding van de hand, meer behagen vindende in den post van gewoon advokaat, dien hij met luisterrijken opgang en algemeenen lof waarnam.

Het leed echter niet lang of hij werd, ingevolge het reglement op de regering, op nominatie van den Raad, door den stadhouder tot mede-raad en vervolgens in 1702, nevens den burggraaf Jacob van Randwijk, tot Burgemeester verkezen. Niet lang bekleedde hij die waardigheid. Na den dood van Willem III ontstonden zoowel te Nijmegen als elders klagten over de regenten, met dat gevolg, dat ze in Junij 1702 met geweld uit het bewind gezet en anderen in hunne plaats gesteld werden. De gemeenteraden, na in een opzettelijk vertoog beweerd te hebben, dat zij de magt hadden om alle regenten te kunnen afzetten en dat aan hun alleen, als vertegenwoordigers der gansche burgerij, daartoe de keus stond, maakten den 29 Julij van dit regt gebruik.

Met geweld werd Roukens door gemeenslieden en gemeenen van zijne waardigheid ontzet, wijl hij aan de

regering was gekomen, terwijl zijn oom Roukens in het schepensgestoelte zat.

Dergelijk lot ondergingen de burgemeesters P. Beekman, Eck van Panthalion, Pieter Cornelis Beekman, Johan van Leeuwen en Johan Verboet, wijl zij, gelijk men voorgaf, ten tijde hunner bevordering elkander te na in den bloede hadden bestaan. Deze afzetting geschiedde op een geweldige wijze. Vergeefs bragt Roukens daartegen in, dat alle regenten, in 1699, op nieuw waren aangesteld en dat zijn oom toen al voor eenigen tijd overleden was; dat hij nevens zijne lotgenooten zich ten goede regt wilde stellen, als mede, dat volgens den nieuwen zoowel als den ouden privilegie brief, iemand tot raad verkozen zijnde, dien post zijn leven lang moest behouden, tenzij hij, volgens regten, daarvan ontzet werd.

Na zich andermaal ten goede regte gesteld te hebben, vervoegden zich de ontzette leden ter vergadering van het landschap, die de gehoudene handelwijze afkeurde, en de afgezette leden en daarenboven het hof provinciaal nevens 6 adjuncten, leden van het landschap, gelastte de oproermakers geregtelijk te vervolgen en hunne in het licht gegeven bezwaren te verbranden. Kort daarop namen zij, door gewapend krijgsvolk ondersteund, wederom bezit van hunne posten, terwijl tegen de begunstigers der afzetting van de oude regenten vonnissen werden uitgesproken. Het duurde niet lang of de nieuwe regenten eischten van de herstelden ‘dat het bewind hun zou worden afgestaan,’ en toen zulks werd afgeslagen, verdreven zij ze van het stadhuis en namen van de raadskamer bezit. Het graauw kwam op de been en nu begon het werpen met steenen, door eenen van welken Roukens getroffen werd. Deze had zich met de overige verdreven regenten naar den burg begeven, waar zij genoegzaam belegerd werden en gedreigd, ‘dat hunne beenen hen niet levend van daar zouden dragen.’ Hoewel zij voor overmagt moesten bukken, verloren zij echter den moed niet en wendden zich op nieuw tot de landschapsvergadering.

Terwijl er over hunne zaak beraadslaagd werd, deed de andere aanhang Roukens den voorslag, te bewerken dat hij, in plaats van den overledenen Frans Romswinckel tot raadsheer bevorderd werd, mits hij beloofde zijne medestanders en vrienden te verlaten. Toen deze zulks afsloeg banden zij hem en zijne partij uit de stad en het schependom en beloofden tweehonderd rijksdaalders aan elk, die een hunner in handen van 't geregt wist te leveren.

Deze echter hadden nog een aantal vrienden in de stad, die, door verscheidene gemeenteleden en burgers gesterkt, en zich grondende op de verklaring des landschaps, bij welke

zij voor wettige regenten verklaard waren, bij hen telkens aanzoek deden naar de stad terug te keeren en wederom bezit van hunne posten te nemen, met belofte van hulp en bescherming tegen de opgeworpen regenten. Zij lieten zich overhalen, keerden naar Nijmegen terug, doch met dat ongelukkig gevolg dat R o u k e n s bijna doorschoten en in het zoogenaamde Emaus in bewaring gesteld werd. Kort daarop werd hij, zonder verhoor of vorm van proces, door den raad veroordeeld om op de binnenplaats van het stadhuis onthoofd te worden, 't geen den 8 Augustus 1705 geschiedde. Hij had den ouderdom van 72 jaren bereikt. Zijn portret vindt men bij K o k .

Zie W a g e n a a r , *V.H.*, D. XVII, bl. 244, 245; S c h e l t e m a , *Staatk. Nederl.*; K o k ; V e r w o e r t ; K o b u s e n d e R i v e c o u r t ; M u l l e r , *Cat. van Portr.*

[Mr. Theodorus Roukens]

ROUKENS (mr. THEODORUS), zoon van mr. J o h a n R o u k e n s , broeder van den vorige, oefende zich te Leiden in de regtsgeleerdheid en verkreeg den graad van meester in de beide regten. In 1695 werd hij tot secretaris van schepenen aangesteld, doch ook hij moest, ten gevolge der beroerte in zijn vaderstad, zijn ambt verlaten. Zonder hem gehoord, of eenige redenen gemeld te hebben, deed men hem, door een roededrager of stadsbode aanzeggen, dat hij, volgens besluit der regering, van zijn ambt was vervallen verklaard.

Vergeefs waren de tegenbetuigingen die hij inbragt tegen zulk eene wederregtelijke handelwijze. Bij zijne afwezendheid opende men zijn lessenaar op het stadhuis waarin de penningen uit den ontvangst van den veertigsten penning en van de collaterale successie, van welke penningen toen om de drie jaren rekening en verantwoording moesten gedaan worden, bewaard werden, maakte zich van deze, de boeken, papieren en aanteekeningen meester, om, zoo men voorgaf, er een inventaris van te maken. Die inventaris is nimmer opgemaakt en de penningen werden, volgens 't algemeen gerucht, gebruikt om het volk van drank te voorzien. Na het treurig lot zijn broeder overkomen, verliet R o u k e n s Nijmegen en begaf zich naar Arnhem. Hier vervoegde hij zich bij het landschap met een vertoog, inhoudende een verzoek tot herstelling in zijn ambt. Niet ongelukkig slaagde hij in zijn aanzoek.

Toen in 1710 de gemoederen eenigzins bedaard waren, ontving hij toezegging tot herstelling in zijn post. Hij overleed echter kort daarna bij zijn vrouw C a t h a r i n a v a n d e r N o e n , één zoon nalatende.

Zie K o k .

[Mr. Johan Michael Roukens]

ROUKENS (mr. JOHAN MICHAEL), een der grootste geleerden van zijn tijd en boezemvriend van den Amster-

damschen advokaat Hermanus van Noordkerk, werd den 26 Januarij 1702 te Nijmegen geboren. Hij legde de gronden zijner taalkennis, vooral van het latijn, onder den vermaarden Cannegieter en studeerde te Leiden onder Gerard Noodt, Vitriarius en anderen in de regten. Na zijne promotie, keerde hij naar zijn geboortestad terug, waar hij in 1745 zitting in den raad verkreeg In 't volgend jaar ontving hij last van wege het gewest om de 14,000 man hannoversche hulptroepen door het kwartier te geleiden. Nog hooger eer genoot hij in 1749, wanneer hij, van wegen de stad Nijmegen, werd benoemd om den erfstadhouder Willem V over den doop te houden. In dat onrustige jaar was hij een der 7 regenten van de 12, die van hunne regeringsposten werden verlaten. Hier niet mede voldaan, dreigde het gepeupel zijn huis met plundering en den dood aan al wat er in leefde. Het graauw, voor het huis zamengeschoold, opent de voordeur met geweld, dringt naar binnen en werpt een hagelbui van steenen in de kraamkamer, waar zijne huisvrouw in het kinderbed ligt, en eenige steenen nedervallen op de wieg, waarin het kind ligt. Eenige manden wijn, die in het voorhuis stonden, werden geplunderd en den inhoud ten lijve geslagen. Hier door nog meer opgewonden, verbrijzelde het eenige meubelen en maakte zich gereed de kraamkamer binnen te dringen, toen eenige gewapende burgers de plunderaars verdreven, die tevens door een spoedig opgekomen stormwind, zoo door schrik bevangen werden, dat zij, uit vrees voor het neêrvallen van dakpannen en het instorten van schoorsteenen, naar hunne woningen terugkeerden.

Als grondig regtsgeleerde kenmerkte zich Roukens door verscheidene verhandelingen onder anderen door die *over den dijkbrief van de Ooy*. Ook beoefende hij de latijnsche en nederlandsche poëzy. Hij huwde Agneta Jeannetta Verspyck, dochter van Leonard Verspyck, ontvanger generaal van het nijmeegsche kwartier en van vrouwe Huberta Ingenoel, dochter van den burgemeester Johan Ingenoel en van Johanna Rebbers. Zij werd den 30 November 1705 geboren en overleed den 28 Mei 1782, twee kinderen nalatende.

Zie *Ned. Jaarb.*; Scheltema, *Staatk. Ned.;* Kok,

[Mr. Arent Anthony Roukens]

ROUKENS (mr. ARENT ANTHONY), zoon van den vorige, werd den 29 October 1747 geboren, bekleedde de aanzienlijke waardigheden van burgemeester, schepen en raad zijner geboortestad en huwde Adriana Johanna van Ressenu Jongbloet, heer van Hey en Boeyecop en van Mina Ernst van Ressinu Jongbloet, geboren den 23 December 1790. Hij overleed, I kind nalatende.

Zie Kok.

[Mr. Theodorus Leonardus Roukens]

ROUKENS (mr. THEODORUS LEONARDUS), broeder van den vorige, werd den 26 Februarij 1751 geboren en overleed den 26 Mei 1782. Hij was een man van buitengewone begaafdheden en een kundig regtsgeleerde. Hij schreef eenige verhandelingen die gedrukt zijn, o.a. *In laudem Gerardi Noodt* en *de Academia Noviomagensi*.

Ook heeft men van hem een *Oratio in laudem vespertilionis* (Lof van de vledermuis), in den smaak van E r a s m u s ' L o f der zotheid.

Zie K o k .

[G.P. Roulach]

ROULACH (G.P.), adjudant der Rotterdamsche schutterij, wordt gehouden voor den schrijver van *Gezelschap van Utrechtsche heeren op een pijpje en een glaasje wijn. Gedrukt te Utrecht* 1783 8°.

Rotterdamsche Historien, *verteld door vier goede vrienden*, *onder het rooken van een pijpje en het drinken van een glaasje wijn.* z. pl. en j. (Rott. 1783) 8°.

Rotterdamsche, *Dordsche*, *Delftsche*, *Haagsche en andere Historien*, *verteld door vier goede vrienden onder het rooken van een pijpje en het drinken van een glaasje wijn. Eerste stukje.* z. pl. en j. 8°.

Zie v a n D o o r n i n c k , *Anon. en Pseud.* No. 1764, 2036, 2037.

[Henri Jean Roullaud]

ROULLAUD (HENRI JEAN) werd den 2 September 1729 te Amsterdam geboren, waar zijn vader zich, uithoofde der vervolgingen om den godsdienst had gevestigd, en met eene zeeuwsche Juffer gehuwd was. Met zijn veertiende jaar op een voornaam koopmanskantoor geplaatst, verwierf hij aldaar de noodige kundigheden en ervarenis, om eenmaal zelf in den handel zijn bestaan te zoeken, doch Apollo scheen hem gunstiger dan Mercurius.

Veel verpligting heeft de Nederlandsche letterkunde aan hem. Als letterkundige en dichter wist hij zich voordeelig te onderscheiden van zijne tijdgenooten door vlug vernuft, gezond oordeel en een grondige kennis van hetgeen hij tot een onderwerp van prozaïsche of dichtmatige behandeling koos.

Sommige zijner geestige opstellen, in *Concordia et Libertate* en *Diligentiae omnia* voorgedragen, zijn door den druk gemeen gemaakt, zoo als zijne *Allegorische Beschrijving van het Regt der Historie* in de *Letteroef. van het Kunstgenootschap Diligentiae omnia* bl. 199; *De Lof der Letteroefeningen* in *Algemeen Magazijn* van *W.K. en Sm.* D. III bl 366; *Redevoering over het Bevallige*, ald. bl. 817 en vele anderen. Reeds als jongeling van 18 jaar trad hij op als bevallig dichter en won weldra de achting en vriendschap zijner kunstlievende tijdgenooten, in wier gezelligen omgang hij snelle vorderingen maakto in de dichtkunst als andere fraaije wetenschappen. In 1755 voorzag hij den amsterdamschen schouwburg met eene fraaije, vertaling van het Treurspel *Aristomenes* naar het fransch

van Marmontel, dat door andere gevolgd werd, zoo als:

Adela, *Gravenne van Ponthieu*; *trsp. gev. n.h. Fr. van De la Place*. Ald. 1762.

De Jaloersche Vrouw, *blsp. gev. n.h. Fr. van Monvel*, *zijnde het vervolg van 't vorig*. Ald. 1788.

De twee Jonge Savoyaards. blsp. met zang, *gev. n.h. Fr.* Ald. 1790.

De Optimist: of Alles wél; trsp. gev. n.h. Fr. van Collin d'Arleville. Ald. 1790.

De Graaf van Waltron, *krijgssp. gev. n.h. Hgd. van Möller*. Ald. 1789.

Blaise en Babet, *Blijspel m. zang n.h.* E*r. van Monvel.* Amst. 1788.

Uitgenomen de beide eerstgenoemden, vervaardigde hij de overige met zijne medeleden van het genootschap *Oefening baart Kunst*, waarvan hij, als ook van de *Maatschappij van Nederl. Letterk.* en het Genootschap *Laus Deo Salus Populo*, lid was.

Van hem vindt men ook liederen in de *Uitgezochte Liederen voor den openb. en huissel. godsdienst der gemeente van Leyden en West-Zaandam* Westz. 1810 8°. in de *Christel. Gezangen verzameld en uitgegeven op last en van wege den Kerkeraad der Vereen. Doopsgez. gemeente te Haarlem*. Amst. 1561, in de *Christelijke Gezangen*, *ten gebruike der Doopsgez. gemeente te Amsterdam* 1791 8°, in de *Christelyke Gezangen voor de Evangelisch Luthersche Gemeente in het Koningrijk der Nederlanden*. Amst. 1826, en in het *Boek der Psalmen*, uitgegeven door het kunstgenootschap *Laus Deo Salus Populo*.

Ook komt hij voor onder de overzetters van *Gellerts' fabelen* en vervaardigde hij gedichten op de gebeurtenissen van 1747 en 1748 in de *Dichtk. Lauwerbladen*. Ook in het fransch was Roulland een bevallig dichter. Er bestaat van hem eene vertaling van Langendijks' *Krelis Louwen*, onder den titel *Alexandre le grand ou le Paysan Roy*, in 1751 gedrukt. Ook zijn van hem verscheiden vertalingen in het fransch van de geestige bijschriften op sommige prenten naar de schildederijen van C. Troost. Zijne meesten, zoo fransche als nederduitsche vertalingen, zijn in dichtverzamelingen geplaatst of afzonderlijk gedrukt en verspreid.

Hij overleed den 28 Augustus 1790.

Zie *Gedenkb. der Maats. van Nederl. Letterk.; Cat. der Maatsch.*, (Reg.) Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woordenb.* D. V, bl. 194; W. Holtrop, *Lofrede op H.J. Roulland;* Verwoert; Kobus en de Rivecourt; van Doorninck; *Anon. en Pseud.* (Reg.)

[Lucas Gijsbert Rousse]

ROUSSE (LUCAS GIJSBERT), Burgemeester van Zwolle, afstammeling van een Deventersch en Zwolsch regeringsgeslacht, zoon van Gerard Rousse, Luitenant-Generaal, adju dant van Willem IV en Johanna Maria Fronten, werd in 1728 te Maastricht geboren, kwam in 1753 in de

regering te Zwol en bekleedde sedert dien tijd de Commissie ter vergadering der Staten-Generaal. Hij legde zich bijzonder toe op alles wat betrekking had tot politie en finantie, verwierf den roem van een bekwaam regent te zijn, en erlangde tevens hierdoor zeer veel invloed en gezag. Hoezeer het stadhouderlijk huis toegedaan, vleidde hij echter den stadhouder niet, en stond hem, vaak als raadsman bij.

Zijne vrijmoedigheid werd niet zelden door de hovelingen ten kwade geduid. Vooral had zulks plaats ten tijde van het consulentschap van den Hertog van Brunswijk, ook later in 1786, wanneer R o u s s e , benevens andere afgevaardigden der Overijsselsche hoofdsteden, de vermaarde bezending naar den stadhouder op het Loo bekleedde, om hem afteraden krijgsvolk naar Hattem en Elburg te zenden. In 1787 werd hij, nadat door de burgerij in het stedelijk reglement van regering veranderingen waren gemaakt, bij de keuze voorbijgegaan, doch na de omwentelingen is hij op nieuw in de regering geroepen en bleef in zijne vorige betrekkingen tot 1795. Sedert leefde hij in rust op zijn buitenplaats Emmen bij Dalfzen, waar hij den 3 November 1797 overleed, geen kinderen bij zijne huisvrouw S u s a n n a C h r i s t i n a v a n S y p e s t e y n nalatende.

Zie S c h e l t e m a , *Staatk. Nederl.*; K o b u s e n d e R i v e c o u r t ; V e r w o e r t .

[Jean Roussel]

ROUSSEL (JEAN). Onder de handschriften, behoorende aan de Maats. van Ned. Letterk. te Leiden, vindt men:

Instructie gegeven der stede van Haerlem, *by Meester Phillips Wielandt en Jan Roussen* (*Roussel*) *raden myns genadiche heeren ende commissarissen in dit stuk*, *achtervolgende den laste hen luyden gegeven by brieven van den selven mynen genadigen heere daer of te houden*, *enz.*, geschreven omstreeks 1546 113 bladz. h.b. kl. fol.

Zie *Handel. der Maats.* 1856, bl. 52; *Cat. der Maats.* D. III, bl. 22.

[Jean Rousset de Missy]

ROUSSET DE MISSY (JEAN), zoon van J e a n R o u s s e t en R a c h e l C o t t i n , werd den 26 Augustus 1686 te Laon geboren. begon zijne studien aldaar, en vervolgde ze te Parijs in het collegie van P l e s s i s , waar V i e l , B i l l e t en M o n t e m p u i s zijne leermeesters waren

Onaangenaamheden met zijne stiefmoeder (zijn vader was hertrouwd) deden hem besluiten naar Holland te gaan. Hier werd hij opgenomen in de compagnie van fransche cadetten, diende met eer, en was bij vele veldslagen o.a. bij die van Malplaquet tegenwoordig. Zijne liefde voor de studie overwon die voor den krijgsmansstand. Hij rigtte te 's Hage een pensionaat op voor hollandsche edellieden, en telde onder zijne eléves meer dan 50 Jongelieden, die later aanzienlijke waardigheden bekleedden.

In 1723 sloot hij zijn inrigting en wijdde hij zich aan de beoefening der politiek en historie, en werd redacteur, na het van verschillende letterkundige journalen geweest te zijn. van den *Mercure historique politique*. Hij liet zich bij voorkeur door Franschen in zijne werkzaamheden bijstaan en ontving ze immer met hartelijkheid ten zijnent. O.a gaf hij schuilplaats aan L a B a r r e de B e a u m a r c h a i s , die zijne gastvrijheid met ondankbaarheid beantwoorden.

In Holland genaturaliseerd en deel willende nemen aan de publieke zaken, omhelsde hij de partij van het stadhouderlijk huis en gaf hij vlugschriften in het licht tegen de hollandsche regering. Vooral meende men dat hij de hand had aan eenige naamlooze geschriften, waarin eenige staatslieden, vooral den raadpensionaris G i l l e s , schandelijk werden ten toon gesteld. Daarenboven hield men hem verdacht van overbrieving naar Engeland van het geen, naar zijn oordeel, op de bredasche onderhandeling aangaande eene neutraliteit voorviel. Hoe het zij; zeker is het dat R o u s s e t , ten tijde van den raadpensionaris, zijn verantwoording deed, wegens de geruchten ten zijnen nadeele verspreid te Amsterdam, waar hij zijn woonplaats had, geligt naar 's Hage werd gevoerd en in de kastelnije in bewaring gesteld werd.

Na eenige dagen zittens, werd hij, op voorspraak van den Prins van Oranje, tot stadhouder verheven, ontslagen en door dezen tot zijn buitengewonen raad en geschiedschrijver benoemd. Naauwelijks was hij te Amsterdam weergekeerd, of hij plaatste zich aan het hoofd der Doellisten, waarop de stadhouder hem het volgende jaar al zijn waardigheden en titels ontnam. Een werk tegen Frankrijk geschreven hebbende, werd het verboden en zou hij gevangen zijn genomen, indien hij zich niet met de vlugt naar Brussel gered had.

Hij overleed aldaar in 1762 in den ouderdom van 76 jaren.

Hij gaf in het licht.

Déscription géographique, *historique et politique du Royaume de Sardaigne. Cologne*, 1718, 12^{o}.

Histoire du Cardinal Alberon depuis sa naissance jusqu' en 1716. La Haye, 1769, 8^{o}.

Edition Augmentée, 1720, 2 vol., 12^{o}.

Mercure historique, 1724 - *Juillet* 1749, 15 vol.

Histoire du prince Eugène, *du Duc de Marlborough et du Prince d'Orange*. La Haye 1729, 1747, 3 vol. in fol. Het eerste deel, in 1725 uitgekomen, is van J. D u m o n t .

Supplément du corps diplomatique de J. Dumont, door R o u s s e t vervolgd en o.a. nog bevattende *Cérémonial des cours de l'Europe*, *ou collection d'actes*, *de mémoires et rélations*, *récueillis en parti par Dumont mis en ordre et augmentés par Rousset*, Amsterdam et la Haye, 1739, 5 vol. in fol.

Traité sur le cérémonial heeft Rousset alleen vermeerderd met verscheidene uittreksels uit de bekende werken van Marcelli, Théod. Godefroy en Chr. Zunig.

Intérêt des puissances de l'Europe, *d'après le traicté conclu de depuis le traité d'Utrecht* (1713) La Haye 1733, 2 vol. in 4°. 1734 9 vol. in 12.

Nouvelle édition augmentée 1735, 3 vol., 4°. Trevoux, 1734, 14 vol. in 12°. *avec des mutilations*.

Histoire de la succession de Clèves, *Berg*, *Juliers etc. - Procès entre la Grande-Bretagne et l'Espagne. - Récherches sur les alliances entre la France et Suède. - Mémoires instructifs sur la vacance du throne impérial sur les droits des électeurs*, onder de pseudon. van Baron de D. Amsterdam, 1741, 8°. 1740, in 12°.

Histoire des guerres entre les maissons de France et Autriche, *avec remarques*, Amst. 1742, 2 vol.

Nouvelle édition augmentée 1748, 6 vol. in 12a.

Mémoires sur les rangs et la préséance entre les Souverains de l' Europe et de leurs ministres, *leurs différents caractères*. etc. 1747, 4°.

Memoires du Règne de Pierre le Grand, *empereur de Russie*, onder den naam van den baron Iwan Nestesuranoi, meermalen herdrukt, o.a. te Amsterdam, (Paris) 1740 12°.

Hierbij is gevoegd:

Rélation historique de la grande Révolution arrivée dans la république des Provinces Unies en 1747 *avec une généalogie des diverces branches de la maison de Nassau* (Amsterdam z.j.) ook Amsterdam 1747 afzonderlijk.

Dit werk is in het nederd. overgezet door J. Haverkamp. Andere werken vermeldt Haag in *La France Protestante* en Abcoude.

Zijn afbeelding ziet het licht door Houbraken naar J. Fournier.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. XX, bl. 85, 196, 299; Kok; Verwoert; Kobus en de Rivecourt; van Kampen, *Karakterk*. D. II, bl. 598, *Biographie Univ. par Michaud* en *par De Filler; Nav.* D. VIII, bl. 34, 146, 298; Muller, *Cat. van Portr.*

[Philippus Rovenius of Rooveen]

ROVENIUS (PHILIPPUS) of Rooveen, aldus genoemd naar het Overijsselsche dorp, waar hij in 1575 geboren werd. Reeds vroeg toonde hij een veelbelovenden aanleg, die de daarop gevestigde verwachting geenszins te leur stelde. Onder den pauselijken vicaris in Nederland, Sasbout, bekleedde hij hooge kerkelijke waardigheden en na diens dood, in 1614, verhief Paulus V hem tot pausselijk vicaris van geheel Nederland, en Urbanus benoemde hem tot aartsbisschop van Philippi en van Utrecht. Het was geen ligte taak, die hem werd opgedragen, in onze republiek, waar de plakkaten tegen de roomsche kerk in volle kracht waren, hare belangen te handhaven en te behartigen. Doch het ontbrak hem noch aan moed, noch aan bekwaamheid, gelijk bleek bij het beleg van Grol in 1627. Hij bezocht zijne geloofsgenooten getrouw en bleef daarin volharden, nadat hij door een bijzonder vonnis met bedreiging van de hoogste straf, uit de vereenigde Nederlanden was gebannen.

Hij maakte zich ook verdienstelijk jegens zijne geloofsgenooten hier te lande, daar hij zorgde dat het hun aan geen godsdienstige geschriften ontbrak: hij zorgde dat het getal geestelijke werd vermeerderd en nam onderscheidene besluiten om de zamenstelling der roomsche kerk in Nederland op vaste grondslagen te ordenen, waartoe de loop der gebeurtenissen in Nederland hem uitwendig in de hand werkten.

Frederik Hendrik was toegevelijker dan Maurits, de koophandel vorderde verdraagzaamheid, die na den vrede van Munster toenam. Dat het hem niet aan moed ontbrak om, waar het hem mogelijk was, de belangen der roomsche kerk te bevorderen, toonde hij ook reeds als deken van Oldenzaal ten jare 1612 door zijn ijver tegen de Doopsgezinden. In weerwil van het klimmen zijner jaren ging hij voort met zijne geloofsgenooten om ons vaderland te bezoeken. Op een dezer heimelijke togten overleed hij te Utrecht 1 October (O.T.) 1615, in den ouderdom van 67 jaren. Hij werd heimelijk in huis van Jufvrouw van Duvenvoorde begraven.

Rovenius heeft verschillende geschriften uitgegeven, waarvan *de Republicâ Christiana*, 1648, de voornaamste is. Zijn *gulden wieroock-vat ienen ieghelycken nut ende oirbaer om syn gebeden Godt optedragen* is in 1636 *van nieus vermeerdert ende verbetert*, bij Jan Cnobbaert, en in 1671 te Utrecht met het leven van den autheur herdrukt. Hij was niet blind voor de gebreken zijner kerk en vooral niet voor die der klooster geestelijken. Hij keurde in November 1641, den *Augustinus* van Jansenius, bisschop van Iperen met 9 zijner voornaamste geestelijken, goed. Bij Dodt (*Archief* D. VI) komen Brieven van hem aan [L]asbout 1600-1611) voor.

Zie M.G. Dupac de Bellegarde *Hist. abrégeé de l' Eglise Métropolit. d' Utrecht*, p. 117; *Bat. Sacra*, P. II p. 82-83; *Hist. Eccl. Ultraj*, p. 87; *De relut. Hist. Ultraj*, p. 87; P. de Swert, *Cron. Orat. Belg.* p. 5-37; *Sacra Belgii Chronol.* p. 183; Sq. Bayle, T. III 2491; Blaupot ten Cate, *Gedenk. d. Doopsgez. in Groningen*, *Overijssel en Oost-Vriesland*, D. I, blz. 109, D. II, bl. 75-187; Glasius, *Ned. Kerkgesch. na de Herv.*, D. I bl. 55; Dez. *Godgel. Nederl.* verwoert; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*

[Hendrik van Rouwenoort]

ROUWENOORT (HENDRIK VAN), zoon van Hendrik van Rouwenoort en Charlotte Schimmelpenninck van der Oije, heer van den Ulenpas, sedert 25 April 1721, als mede vertegenwoordiger van den zutphensche ridderstand, Curator der hoogescholen te Harderwijk. Hij was gewoon gedeputeerde en lid der rekenkamer van de Graaflijkheid, mitsgaders buitengewoon raad in den Hove van Gelderland.

In 1734 vierde hij voor het laatst met de Akademie haar verjaardag.

Zie Bouman, *Gesch. d. Geld. Hoogesch.* D. II blz. 12.

[J.M. Roux]

ROUX (J.M.), predikant bij de waalsche gemeente te Maastricht, hij gaf in het licht:
Sermons sur l'état intermédiaire entre la mort et la bienheureuse resurrection, Amst. 1803 vert. in 't Nederd. Ald. 1804 Ook gaf hij eene overzetting van: *Sermons pour les jeunes Dames et Demoisselles par M. James Fordice*, *Doct. en Théol. de l' Univ. de Glasgow et Pasteur d'une congrègation de Londres*; *trad de l'Angl. Nov. ed.* Maastricht 1772 z.t. 8°.

Zie *Kunst en letterb.* 1832 D. I blz. 402; *Cat. de la Bibl. Walonne á Leid. Supplém.* 1855-1860 p. 48, 50.

[Anthonis de Rovere]

ROVERE, ROOVERE, ROEVERE, (ANTHONIS DE), vlaamsch rederijker, te Brugge geboren, leefde omtrent 1462 en werd toen genoemd *Vlaemsch doctoer ende gheestich poeët*. Hij was een groot lief hebber van bastaard woorden, zooals onder andere blijkt uit een stukje door hem gedrukt op den dood van Hertog Philips van Bourgondiën. Doch voor de stukken, waar hij minder naar het rijm en de initiale letters moest zoeken, gebruikte hij een zuiverder vlaamsch. Zijne *Rhetoricale wercken* werden 1562 te Antwerpen gedrukt. Onder deze bevinden zich de *dry spelen*, door hem gedicht voor de stad Lier en aldaar vertoond in 1450, ter gelegenheid van het landjuweel der Gilden van hand- en voetboog.

De Rovere ontving voor zijne moeite 18 stuivers grooten. In de stads-bibliotheek te Gend berust een handschrift in 4°. met opschrift *Res Gandae* No. 44, waarin men een zevental refereinen aantreft van Potterkin Dingelsche ende Rovere. Hij nam deel aan het schrijven van *Dits die excelente Chronike van Vlaenderen. Geprent T' antwerpen* 1531 fol. Het eerste gedeelte, ongeveer tot fol. 84, is (door de Smeth?) uitandere kroniken overgenomen, van daar tot fol. 225 verso dois Anth. de Rovere; tot 1514 is door Andr. de Smeth. Het supplement is van onzekere hand.

Zie De Wind, *Bibl. van Geschied.* blz. 530; v. Doornick, *Anon. en Pseud.* n°. 1287; Willems, *Verh. over de Nederduijts. tael en letterk.* D. I blz. 204-205; Le Lom, *Beschrijving der stad Lier* blz. 144; Laserna Santander *Mém. p.* 148; De Vries, *Geschied. d. Ned. dichtk.* D. I blz. 23; IJpey, *Gesch. d. Ned. tale* D. I blz. 327; Kops, *Schets eencr gesch. d. Rederr.* blz. 230; Schotel, *Gesch. der Rederr.*; *Die eccel. Chron. v. Vlaend.* blz. 133; Blommaert, *Nederd. schrijv. van Gend*, blz. 54; Witsen Geijsbeek, *B.A.C. Woordenb.* D. V blz 191; Snellaert, *Gesch. d. Ned. Letterk.*

[Jacobus de Rovere]

ROVERE, ROEVERE, ROOVER, ROVERE, ROVERIUS, (JACOBUS DE) aanzienlijk Dortenaar,, in den aanvang der 17 eeuw, beoefenaar der latijnsche poëzy, blijkens zijn, *Epithalamium in Nuptias ampl. prestantissimi viri Petri de Roovere*, *Zuyt-Hollandiae Baillivi et carissimae lectissimaeque Virginis Sophiae a Beveren - Cornelii a Rovere - filiae*, *Dordrechti*

Excudebat Henr. Essaeus 1633, in fol. (*Auliud in eundem nuptias J. Westenburgii* in fol.)

Epithalamium in nuptias Ampl. Praestantes viri Gerardi Marcel Reipubl. Goudanae Senatoris ac Syndici ac lect cariss. virg Catharinae van der Burch. Dordr. 1633 in fol.

J.C. van Someren noemt hem in zijn *Orat. funeb. in obitum G. de Beveren*, p. 22 (fol.) '*vir insigniter doctus et coguatus noster*.'

[Petrus de Rovere]

ROVERE, ROOVERE, ROEVERE, ROEVER, (PETRUS DE) Heer van Hardenzveld, was in 1628 raad te Dordrecht en van 1629-1652 Baljuw van Zuid-Holland.

Hij was een vlijtig beoefenaar der grieksche en latijnsche letterkunde en bevriend met Nicolaas Heinsius, aan wien hij ook vermaagschapt was. In den *Mercurius Batavus* van J. Crucius, p. 331-342 vindt men een brief aan zijn broeder Janus.

Hij was gehuwd met Sophia de Beveren, dochter van Cornelis van Beveren, en overleed de 17 September 1652 kinderen nalatende.

Zie Balen *Besch. van Dordrecht*, blz. 975, 1136; Schotel, *Comm. de merit. Gentis Blijenb.* p. 43.

[Mr. Pompejus de Rovere]

ROVERE, ROOVERE, ROEVERE (Mr. POMPEJUS DE), zoon van den vorige, heer van Hardinxveld, te Dordrecht geboren, werd in 1671 schepen en commissaris over de desolate boedels, in 1673 baljuw van Zuid-Holland enz. enz. enz. Hij werd meermalen gecommitteerd ter dagvaard op de vergadering der Staten van Holland en West-Friesland.

Zie Balen, t.a.p. bl. 974; Dez. *Dag-lijste* enz.

[Matthias Röver]

RöVER (MATTHIAS), zoon van Valerius Röver, en Cornelia van der Dussen, werd den 6 Januarij 1719 te Delft geboren, oefende zich van zijne jeugd af, onder leiding van zijne vader, in de muzijk- en teekenkunst. Sedert zijn twaalfde jaar begon hij de Latijnsche en Grieksche talen te leeren en won door zijn vlijt en aanleg de genegenheid van zijn praeceptor Gerard Schröder, gelijk deze getuigde van zijn gedicht *Somnium sive iter in regnum Luxuriae* en 1735 to Delft uitgegeven.

Reeds in zijn jeugd maakte hij Grieksche en Latijnsche verzen, o.a. een Latijnsch gedicht onder den titel van *Somnium* of *Droom*, waarin hij de fabel van Hercules, die bij Xenophon gevonden wordt, met veel smaak en sierijkheid heeft bezongen, bij gelegenheid dat hij naar de Hoogeschool werd bevorderd. In zijn 18e jaar gaf hij *Musaei Carmen de Herone et Leandro* in het licht, en twee jaren later *Fragmentum Veteris Juris consulti de Juris speciebus et*

de Manumissionibus quod seravit Dositheus Magister in Exercitationibus Graeco-Latinis nondum editis, welk fragment hij uitgegeven heeft. *Cum notis et emendationibus ex Codd. Mss. Bibilothecae Batavae*, *adiecto Specimine Observationum et Emenditionum ad Glossas veteres Verborum Juris*. L.B. 1737.

Bijna te gelijker tijd verscheen zijn *Spec-Juridicum inaugurale ad loca quaedam Juris civilis depravata*.

Na de akademie verlaten te hebben, zette hij zich te 's Hage als advokaat neder, doch reeds drie jaren later keerde hij naar Delft terug, waar hij het overige van zijn leven ambteloos doorbragt, zich geheel aan de studie en correspondentie met geleerde mannen van zijn tijd toewijdende. Hij overleed te Delft den 6 April 1803 Zijne uitstekende bibliotheek, waarvan de catalogus in 1806 in 2 deelen met eene voorrede van Benjamin Petrus van Wesele Scholten in het licht verscheen, werd in Juni 1806 te Leiden vertaalt.

Zie de genoemde Praefatio van Wesele Scholten; *Kunst en Letterb.* 1806 D. I, bl. 163; L.C. Valckenarii, *Epist. ad Vir. Nobilism. Matth. Röverum*, *quae praemissa est Virgilio collat*, *script. Graec. illustrato* p. 11; S. Havercamp in *Dedic. Syllog. script. qui de ling. Graec. pronunc. Comment. reliquerunt.* Edit. 1737 en in *Praef. edit. an* 1744; J.D.v. Lennep, *Praef. ad Coluthum* p. 14; L. C, Valckenaer, *in Not. ad Ammon* p. 97, in *Praefat. ad Eurip. Phoen.* p. 7, 16; *Praef. ad Theocrit. Eid.* X. p. 2; en in *annotat. in Adoniazuzas Theor.* p. 302, B; J.Ph. d'Orville, *ad Charit. Aphrod.* p. 61; P. Hemsterhuis, *Praef. ad Arisstoph. Plut.* p. 22; Saxe, *Onom.* T. p,; Wyttenboek, *Vita D. Ruhnkenii*; H. de Bosch, *Poem.* p. 163; Te Water, in *Schouwb. van iu- en uill. Lett.* D. III. bl. 212; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Gijsbert Roverze]

ROVERZE (GIJSBERT), een burger van Utrecht, koos in de geschillen tusschen David van Bourgondië en Gijsbert van Brederode de zijde des eerstgenoemde en werd diensvolgens in 1456 voor zijn leven lang ter stad uit gebannen; terwijl daarbij tevens bepaald werd, dat hem nooit zou worden toegestaan, met eenen nieuwen bisschop weder in te komen.

Zie Burman, *Utr. Jaarb.* D. II, bl. 314.

[Thiarck Rowerda]

ROWERDA (THIARCK) zegelde als grietman van Idaarderadeel in 1436 den consentbrief van den abt van Oldeklooster.

Zie van Sminia, *N. lijst van Grietm.*, bl, 146.

[Andries de Roy]

ROY (ANDRIES DE), een vestingbouwkundige, die als ingenieur in het leger van prins Maurits diende en bij hem in hooge achting stond.

Hij sneuvelde bij het beleg van Grave in 1602.

Zie Bosscha, *Neêrl. Heldend. te Land*, D. I, bl 289; Verwoert.

[B. de Roy]

ROY (B. DE), Op *Cat. d.M.v.N.L.*, D, III, bl 352, komt voor:

De nieuwe platte grondkaart van Utrecht, *op zijn schoonst en sterkst. Ev. Meyster inv.*, *B. de Roy delin*, *Ant. Winter fec*, *Anno* 1776. *fol.*

[B. le Roy]

ROY (B. LE) gaf de volgende tooneelstukken in het licht:

Het Feest der Zotten, *Divertissement*, *berymt door N.W. op den Hooff.* Amst. 1749.

De Zomer of het Feest van Ceres, *Divert.* Ald. 1751.

De Pelgrimagie na het Eiland Citherea, *Ballet voor de Liefh.* Ald. 1754.

De Triomph van de voorleden, *tegenwoordige en toecomende Tyden; blijspelen met derzelver Divert.*, *meerendeels gevolgt n.h. fr. van Le Grand.* Ald. 1759.

Jason en Medea, *seriens Ballet*. Ald. 1762 m. pl.

De gedwongene Toestemming, *blijspel gev. n.h. fr. van Guyot de Merville*, Ald. 1762.

Heracliet en Democriet, *zinnebeeldig Disert.*, z. pl. 1763 kl. 8°.

Lied op het feest van Bacchus, *gezongen op den 's Gravenhaagschen schouwburg*, z. pl. en jr., door anderen aan J.J. Mauricius toegeschreven.

Zie v.d. Mark, n°. 1291; v. Doorninck, *Anon. en Pseud.*, (2757); *Cat. der Maatsch. van Neerl. Letterk.*, D. I, bl. 183.

[Cornelis Hendrik à Roy]

ROY (CORNELIS HENDRIK à), een geneeskundige, die gedurende 60 jaren de praktijk binnen Amsterdam beoefende. Zijne bibliotheek, waarvan in 1830 te Amsterdam in 5 deelen 8°. de catalogus is uitgegeven, was in de vakken der heel- genees- en natuurkunde welligt de rijkste die eenig persoon in Europa bezat. Hij was lid van het Konink. Nederl. Instituut en andere geleerde genootschappen, ridder van den Nederl. Leeuw, enz.

Hij overleed te Amsterdam don 14 Julij 1833.

Hij schreef:

Verhandeling over de voorbehoedmiddelen tegen de kinderziekte; waarin aangetoond word, *welk vermogen de koepokken wezenlijk hebben in het voorkomen der kinderziekte boven alle anderen tot heden aangewende middelen*, Amst. 1806 8°.

Verhandeling over de voornaamste uitwendige geneesmiddelen tegen inwendige ziekten, Amst. 1811, 8°.

Onderzoek of de theorie van aerthenische ontsteking nieuw zij, *en met het wezen der zaak overeenkome*, in *Verh. der eerste kl. v.h. Kon. Ned. Inst.* 1817, D. III, bl. 195.

Verh. over de werking van den azijn in de typhus, Ald. 1807.

Le Roy en Bernard, *Waarnemingen gedaan met het sulfas de quinine*, Ald. 1823, D. VI.

Eenige bedenkingen over de wormen, *welke door den gewonen pisweg ontlast worden*. Ald. 1812. D. I, bl. 123.

Onderzoek van den aard, *eigenschappen*, *oorzaken en onderkenning der zonderlinge zenuwziekte*, *ten gevolge eener verwonding*, Ald. 1816, D. II, bl. 139.

Waarneming van een zonderlinge zenuwziekte. Ald. 1812, D. I, bl. 177.

Geneeskundige waarnemingen over het gebruik van levertraan in rachitis in *Nieuwe Verh.* enz, 1827, D. I, bl. 177.

Geneesk. waarn. over het vinum colchici autumnalis in verouderde rhumatismus, Ald. 1827, D. I, bl. 182.

Waarnemingen van een kwaadaardige zinkingkoorts, *welke in het roomsche meisjes-weeshuis te Amsterdam in de maanden November en December* 1782 *en Januarij en Februarij* 1783 *geregeerd hebben*, in *Verh. v.h. Genoots. Servandis ciortus*, 1784, bl, 337

Zie *Kunst- en Letterb.* 1833, D. II, bl. 34; *Verslag van de Algem. verg. van het kon. Ned. Inst.* 1833; H o l t r o p , l.c., p. 303: V e r w o e r t ; K o b u s en d e R i v e c o u r t .

[Daniel le Roy]

ROY (DANIEL LE), den 8 October 1661 te Middelburg geboren, studeerde te Utrecht, werd in 1685 beroepen en in 1686 bevestigd tot predikant van de Koog aan de Zaan, den 17 Maart 1695 te Nijmegen Van daar vertrok hij naar Rotterdam, waar hij den 15 Junij 1698 tot elfden predikant bevestigd werd. In 1716 verkreeg hij een halve predikbeurt en overleed den 11 Mei 1722.

Hij gaf in het licht:

Het mergh van de gantsche Godgeleertheit, *kortelijk uitgebreit in twee byzondere belydenispreedikaatsiën over Joh. XVIII:*3. *Rom. VII:*24, 25. 1689, *áo*.

De onvervalste Melk, *tot opvoedinge der kinderen*, *alsmede een Bijvoegsel en Ontleeding van den Heidelbergschen catechismus bij vraegen en antwoorden*. 1692, 12°.

De vier laatste uiteinden der menschen, 1698 8°

Korte schets tot onderwijs der eenvoudigen in de eerste Beginselen van de Leere der Waerheit, *volgens den draedt van het kort begrip der christelijke religie*, *getrokken uit den Heidelbergschen cathechismus alsmede een Aenhangsel over het nuttig gebruik en praktijk van 't H. Avondmaal alles bij vraegen en antwoorden*. 1696 en meermalen herdrukt.

De waerheit der H. Godgeleertheit. 1699 8°. driemaal herdrukt.

Zedige verhandeling van de praktyke des H. Avondmaels. 1702, 8°.

Het merg van de zuivere leere des Geloofs. 1706, 8°.

De Christen-kerk, zijnde een Historische verhandeling van 's Waerelts Heilands Geboorte, Leven, Leere, Wonderdaden, Lyden en Heerlijkheid. 1712, 4°.

De waerheit der heilige Godgeleertheit in hare gewigtigste Leerstukken. 1714, 4°.

Godgeleerde Verhandelingen over het waerdig en nuttig gebruick des II. Avondmaels. 1719, 8°.

Joodsche Oudheden in opzicht van hunne Mondwet en Talmud. 1720, 8°.

Kerkredenen, 8°.

Oordeelkundige Aanmerkingen over de dansserijen zoo der oude als latere volkeren. 1722, 8°.

Predikaetsie op de Doodt van Maria Stuart, koninginne van Engeland, uit Gen. XXXV:8.

- *op den ontdekten Koningsmoort van Willem den III. uit Esther II;* 21-28.

Op het 50*ste Jaer des ouderdoms van Willem III, koning van Engeland, uit Psalm CXLVI:*4, 4.

*Op den Doodt van D. Wilhelmus à Brakel, uit Joh. XI:*11.

Afscheids Predikaatsie van de Koogh, uit 2 *Cor. XIII:*11.

Afscheids Predikaatsie van Nijmegen, uit Hebr. XIII:20, 21.

*Intrêe-Predikaatsie tot Rotterdam, uit Rom. I:*15, 16.

Bevestiging van Ds. Daniel van den Hengel over Coll. III:17.

Bevestiging van Ds. J.G. Visscher, 4°.

Bevestiging van Ds. H. van der Mey 8°.

Bevestiging van Ds. J. Groen, 8°.

Zie *Boekz. der Gel. Wereld*, 1722, bl. 614; La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 87; Harderwijk, *Naaml. en Levensl. der Predd. te Rotterdam*, bl. 61; Soermans, *Kerk. Reg.;* De Jongh, *Alph. Naaml. der Predd. van Gelderl.* bl. 405; Arrenbergh, *Naamr.* bl. 445; Paquot, *Mém.*, T. II, p. 79.

[Henricus de Roy]

ROY (HENRICUS DE), zoon van Abraham de Roy, laatst predikant te Amsterdam, (overl. 21 April 1680) werd als proponent beroepen te Schalkwijk (1655) en vervolgens te Barneveld (1656), Zutphen (1661), 's Hage (1672), in 1674, hofprediker van Willem III. Toen de prins den 28 October 1674 in het door hem veroverde Grave zijne introde deed en de Roy naast hem reed, gaf deze op de door den prins hem gedane vraag, of hij wel aanstonds eene dankrede zou kunnen doen, een bevestigend antwoord. ‘Laat ons dan voort in de kerk gaan en allereerst God dankon dan zullen wij daarna verder op de din-

gen order stellen,' hervatte de prins. Hierop stegen allen voor de kerkdeur van het paard, en de leeraar, zoo gelaarsd en gespoord als hij was, trad binnen, legde aan den voet des predikstoels zijn rijgewaad af en hield, terwijl de verzamelde menigte, bij gebrek van banken, op meelzakken was neêrgezeten, te midden van de nog rookende en bloedige puinhoopen der stad, eene *zoo heerlijke als wel stichtelijke dankpredikatie over* 1 *Sam. XII:*12, *tot hiertoe heeft ons den Heer geholpen*. De Roy overleed den 15 Mei 1675.

Zie De Jongh, *Naaml. van Predd. van Gelderl.*, bl. 404, Valc. kenier, *Verw. Europa*, bl. 4046; Bosscha, *Neêrl. heldend. te Land*, D. I, bl. 490.

[H. de Roy]

ROY (H. DE) med. doctor
schreef:
Diss. med. de dysenteria biliosa, L.B. 1816.
Zie Holtrop, p. 303.

[Ignatius J. van Roy]

ROY (IGNATIUS J. VAN) een plaatetser, wien de *zieke Job wordt door zijne vrouw gehoond* naar G. Crayer wordt toegekend.
Zie Kramm.

[L.D. le Roy]

ROY (L.D. LE) schreef:
Waarneming nopens eene nieuwe handgreep om de onheilen en kwetsing van het balzakje te voorkomen in de meeste bilbaaringen in *Verh. v.h. Genoots occidit qui non servat*. 1800, bl. 127.
Heelkundige aanmerking over het nuttig gebruik der binding met den gouden draad in een onherstelbare en bezwaarlijke beenbreuk. Ald. 1794, bl. 53
Waarneming over eenen hartnekkigen hoest aan alle aangewende geneesmiddelen wederstaande, *en welke na drie jaren geduurt te hebben*, *eindelijk door het uithoesten van een steen volkomen genezen is*. Ald. 1800, bl. 97.
Waarneming over eene nieuwe verhandeling, *om door middel van een uitdrijvend verband alleen*, *zonder aanwending van eenig snijtuig*, *den toevalligen of ziekelijken phymosis en paraphymosis te genezen*. Ald. 1800, bl. 108.
Natuur- en geneeskundige verhandeling over de wanschepsels in het algemeen. Met afb. Ald. 1799, bl. 145.
Geneeskundige waarnemingen over het beteugelen van den drift tot zelfmoord. Ald. 1799, bl. 250.
Zie Holtrop, bl. 303. 304.

[L. de Roy]

ROY (L. DE) van dezen bezitten wij eene
Beschrijving van eene allerzonderlingste wanstaltige menschenvrugt, met afb. in *Verh. v.h. Zeeuw. Genoots.* 1773, D. III, bl. 520.
Zie Holtrop.

[P.L le Roy]

ROY (P.L LE) in den *Kunst-Cat.* van W e i g e l n o , 13021 komen 14 door hem geetste prenten voor, voorstellende *Jagtpartijen*, *Honden en Bedrijven uit de zamenleving* enz. 1805-1806.

Zie N a g l e r , K r a m m .

[P.L. le Roy]

ROY (P.L. LE) is schrijver van

Relaas van het gebeurde aan vier Russische zeelieden, *welke* 6 *jaren en* 3 *maanden op een onbewoond eiland hebben doorgebragt*. Amst. 1768, 8°.

Zie A r r e n b e r g , bl. 446.

[S. le Roy]

ROY (S. LE), bloeide in 1710 als teekenaar en schilder in Holland. Hij vervaardigde de portretten van aanzienlijke Hollanders, zooals van *Graaf W. van Wassenaar*, *Bentinck van Portland*, enz door H o u b r a k e n gegraveerd *Peter de Groote* (1717), in 1780 door B a u s e , *Huiselijke Tafereelen*, door P.F. l e G r a n d , gegraveerd.

Zie K r a m m .

[Pierre Royalme]

ROYALME (PIERRE), schilder te Brussel, komt in de rekeningen der hertogen van Bourgondië van den jare 1480-1481 voor.

Zie K r a m m .

[Johannes Royaard of Royardus]

ROYAARD of ROYARDUS (JOHANNES), tegen het einde der 15e eeuw te Oudenaarden geboren, trad in de orde der Franciskanen van observantie, wijdde zich geheel aan den kansel, en muntte verscheidene jaren te Antwerpen als prediker uit. Hij overleed in 1547 te Brugge, en werd in de kerk der Cordelieren begraven.

Hij schreef:

Narratio passionis Domini nostri Jesu Christi, *secundum utriusque Testamenti scripturas*.

Homiliae in omnes Epistolas feriales Quadragesimae.

Homiliae in omnia Evangelia feriarum Quadragesimae.

Homiliae in Evangelia dominicalia.

Homiliae in omnes Dominicales Epistolas.

Homiliae in festivitates Sanctorum temporis aestivi.

Homiliae in Epistolas et Evangelia Festorum totrius anni.

Zie S u f f r i d i P e t r i , *appendia ad Bekae et Hedae Historiam Episcop. Ultraj.* p. 5. *in not.;* V a l . A n d r e a s , *Bibl. Belg.* p. 354; J.F. F o p p e n s , *Bibl. Belg.* T. II.

p. 708; P a q u o t , *Mém.* T. II. p. 312; H.J. W i l d s c h u t , *Memoria Herm. Royaards*, p. 96, 97.

[Albertus Royaards]

ROYAARDS (ALBERTUS), als proponent in dienst gekomen te IJzendijke, den 27 Maart 1697, predikant te Nijmegen, in November 1724, overleden den 4 November 1739.

Hij gaf in het licht:

Verklaring van de XIX Psalm. Nijmegen 1728, 2e dr. 4°.

Waarschouwing tegen Sodom. Nijmegen 1731 4°.

Predikatie gedaan op den Dank, *Vast- en Bedendag van* 1731 4°.

Verklaring van Paulus Brief aan den Efezen. Amst. 3e dr. 4°.

Zie de Jongh, *Naamreg. van Predd. in Gelderl.* bl. 405; Wildschut, *Mém. H.R.* p. 8; Arrenberg, p. 447.

[Hermannus Royaards]

ROYAARDS (HERMANNUS), zoon van Albertus Royaards, med. dr. te Zalt-Bommel, werd aldaar den 7 April 1753 geboren. Hij verloor vroeg zijn vader, en begaf zich op 17-jarigen leeftijd naar Utrecht, om zich tot arts te vormen.

Hij liet echter spoedig de geneeskunde varen, en legde zich op de godgeleerdheid toe, beoefende de voorbereidende wetenschappen onder Saxe, Hennert, Tydeman en Segaar; verdedigde, onder praesidium van den eersten, een *Specimen Philologco-criticum de emendandis plurimis veterum scriptorum Graecorum locis*, *ubi et de Hecatombis Homeriqae Oceano*, en plaatste vier latijnsche verhandelingen in de werken van het Akademisch gezelschap *Tandem fit Surculus Arbor*; eene over deze zinspreuk zelve, twee *de decoro* en *de dono linguarum*. Ook oefende hij zich niet het minste onder Rau, in het Oostersch en bezocht eindelijk de gehoorzalen der Hoogleeraren Burman, Voget, Vos en Bonnet. In 1777 werd hij proponent, een jaar later predikant te Scherpenzeel, in Maart 1780 te Elburg, in December van hetzelfde jaar te Alkmaar, in 1782 te Middelburg, in 1785 te 's Hage. Reeds in 1780 vestigde men te Harderwijk het oog op hem, als hoogleeraar in de godgeleerdheid, te Middelburg werd hem het professoraad in de godgeleerdheid opgedragen, en in 1788 deed hij in die betrekking te Utrecht zijne intrede met eene *Oratio pro ordinis ratione qua Deus in patefacienda religione usus sit*. Te Utrecht opende hij eene exegetische dogmatische school, gelijk die van Bonnet, eene philosophische theologische mogt genoemd worden, en stelde voor zijne leerstellige lessen eene *Theologia Christiana* en een *Uitlegkundig dogmatisch Woordenboek des N.T* op, dat hij niet in het licht zond, maar zijn leerlingen in de pen gaf. Zijne preekmethode was de analytische, ook wel vereenigd met de syntethische en geheel zijne theologische denkwijze kan men leeren kennen uit zijn *Diatribe de divinitate Jesu Christi vera*. Ultraj. 1790, 1791, 2 P.

Hierop volgde zijne *Verhandeling over den waren aard van Jesus Koninkrijk*. Ultr. 1799, waarin hij bij het vasthouden aan veel, door andere godgeleerden verworpen was, tevens de nieuwere duitsche theologie en philosophie bestreed.

Overigens heeft Royaards, behalve zijne akademische Oratiën, weinig uitgegeven. In het 13e deel der Verhandelingen van het Zeeuwschgenootschap komt eene van hem

voor: *over het ware grondbegi nsel der Zedeleer;* terwijl in de werken van dat ter verdediging der Christelijke godsdienst vier aanspraken, in 1794, 1799, 1807 en 1816 gehouden, worden gevonden. Het Haagsch genootschap had in hem eenen geleerden en ijverigen medebestuurder, die het van 1786-1788 als quaestor en bibliothecarius diende. Ook was hij praeadviserend lid der eerste synode in 1816. In 1823 ontving hij zijn emiritaat, den 15 Januarij 1825 overleed hij, bij zijne echtgenoote Johanna Henrietta Schorver, met wie hij te Middelburg gehuwd was, en die vóór hem overleed, kinderen nalatende.

Behalve de gemelde werken, schreef hij nog:

Bedenkingen over een algemeen grondbeginsel, *waaruit alle de Voorschriften van het Natuurlijk Regt kunnen worden afgeleid*, en *Verhand. v.h. Zeeuwsch Genoots*, D. XIII bl 345.

Oret de doctrinae Christi Judicio hodie regundo habita die 26 *Martii* 1792.

Or. de iis, *quae animum erigant demissum contemplantium illis diebus rem Christianam*, *habita die* 90 *Martii* 1809.

Or. de Guil. Emmer. a Perponcher, *habita die* 23 *Martii* 1820, in *Annal. Acad. Rheno-Traject. anni* 1819-1820.

Diatribe de Divinitate Jesu Christu vera. p. I., Traject. venit Rhen. 1791. p. II. ibid. 1792.

Zie *Annal. Acad. Rheno. Traj. an* 1824, 1826; Heringa, *de auditorio*, p. 25 sqq 46 sqq. 58, 60 sqq.; Bouman, *Memoria Clarissii* p. 25 sqp. 418; *Gesch. der Geld. Hooges.* D. II. bl. 378, 380; *Utr. Studentenalm.* 1826 bl. 33; H.J. Royaards, *Leerrede over* 2 *Cor. V:*1, *uitgegesproken na het afsterven van wijlen den Hoogleeraar H. Royaards*. Utr. 1825; D.H. Wildschut, *Memoria Hermani Royaards*. Amst. 1836; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt, *Bibl. Crit. Nov.* vol. IV. p. 190; Ypey en Dermout, *Gesch. van de Herv. kerk.* D. IV. bl. 61. *Aant.* bl. 13; Ypey, *Gesch. v.d. Christ. Kerk in de* 18^{e} *eeuw.* D. VIII. bl. 244; *Godgel. Bijdr.* 1834 D. IX. bl. 17; Muller. *Cat. van Portr.*

[Herman Johan Royaards]

ROYAARDS (HERMAN JOHAN), jongste zoon van den vorige, werd den 3 October 1794 te Utrecht geboren, en, na de Latijnsche school bezocht te hebben, in Dec. 1810 als student in de godgeleerdheid aan de akademie zijner geboortestad ingeschreven. Was zijn geleerde vader hem een wijs en ervaren leidsman, hij vond bij zijne letterkundige oefeningen eenen leermeester, die door niemand zijner leerlingen is vergeten geworden, namelijk van Heusde. Het was onder leiding van dezen, dat Royaards in 1812 met anderen een studenten gezelschap oprigtte, dat zijn eerste zinspreuk: *Historia Duce* later in die van *Utile Dulci* veranderde, en onder deze zijn bestaan tot heden met lof heeft gehandhaafd. Tot dezen vriendenkring behoorde een reeks van jongelingen, die zich later in de vaderlandsche kerk zeer verdienstelijk maakten. (Van Oordt, Ren-

court, Beeckman, Dassevael, de Wijs, de Geer.)

Ook gaf hij ook toen reeds blijken van zijn aanleg voor de poëzy, waarvan verscheidene proeven nog in lateren leeftijd zijn in het licht gegeven. Toen in 1815 de wapenkreet gehoord werd, gordde zich ook Royaards ten strijde en toog met de Utrechtsche studenten ter verdediging van het vaderland naar Frankrijk. Dat deze tijdelijke verwisseling van het stille studeervertrek met het woelige krijgsmansleven hem niet berouwde, maar tot aangename herdenking bleef, toonde hij in zijne toespraak, 25 jaren later, den 8 October 1840 in de senaatkamer der Utrechtsche hoogeschool gehouden.

Na een verblijf van 7 jaren aan de Utrechtsche hoogeschool verliet hij haar, na den 2 Maart den rang van theologiae doctor verkregen te hebben, na het verdedigen eener *Disputatio de altera ad Corinthios epistola et observanda in illa Apostoli indole et oratione. Traj ad Rhen*. 1818.[1)]

Kort daarop (8 Mei) werd hij kandidaat tot den H. dienst en reeds den 15 Februarij 1819 tot predikant te Meerkerk bevestigd.

Hier schreef hij zijne *verhandeling over den geest en het belang van het boek Daniel* door het Haagsch genootschap met goud bekroond.[2)]

In 1823 werd hij gelijktijdig te Schiedam beroepen en tot buitengewoon hoogleeraar in de godgeleerdheid te Utrecht benoemd, en aanvaardde den 20 Junij v.d.j. de laatste betrekking, met eene *oratio de hominum gentiumque varietate in Societate christiana observanda*.

Schoon buitengewoon professor, met alle pligten en werkzaamheden aan het ordinariaat verbonden, belast en bovendien tot academie-prediker aangesteld, had Royaards van stonden af aan een zwaren post te vervullen, doch in al zijne werkzaamheden, met den hem eigen ijver aangegrepen, was hij al spoedig geheel en al te huis. Zijne lessen en ook zijn predikwerk vonden gunstig gehoor.

In 1826 werd hij tot gewoon hoogleeraar benoemd, welke nieuwe betrekking hij aanvaardde met eene *Oratio de theologia historica cum sacri Codicis exegesi rite conjuncta*, *nostris potissimum temporibus in Belgio excolenda*[3)].

Het was omtrent dien tijd, dat hij en zijn vriend, de leidsche hoogleeraar N.C. Kist, het reeds vroeger beraamd plan, begon te verwezenlijken om de verwaarloosde studie der kerkhistorie in wijden kring te verlevendigen. Ook de groninger hoogleeraar, Th. Adr. Clarisse, sloot zich, ter

1) In *Tijdschrift voor Geschiedenis*, *Oudheden en Statistiek van Ctrecht*, D. VI, st. II, n. 9, bl. 320.
2) In werken van het Genoots. voor 1872.
3) In *Annal. etc. Rhen. Traj.*, 1825-1826.

bereiking van dit doel, aan beiden aan en in 1829 verscheen het 1e deel van het *Archief voor Kerkelijke geschiedenis inzonderheid in Nederland*. Het was de aanvang van een arbeid, op het gebied dezer wetenschap, destijds eenig in zijn soort en die vijf en twintig jaren lang bijna jaarlijks in een nieuw deel werd voortgezet. In hetzelfde jaar der verschijning van 't Archief, bezocht R o y a a r d s een groot gedeelte van Duitschland, eene reis het volgende jaar op veel breedere schaal voortgezet, en ontving hij mede den gouden eereprijs voor zijne *Bijdragen tot de bewerking van de Geschiedenis der Nederlanden*. Hoe de gebeurtenissen der jaren 1830 en 1831 zijne innigste deelneming wekten, daarvan getuigden twee toen gehouden en uitgegeven leerredenen.

Den 26 Maart 1835 legde hij zijn rectoraat neder met eene rede *de Proavorum nostrorum pielate in condenda tuendaque Belgii Foederati republica conspicua*, en in hetzelfde jaar sprak hij te 's Hage de feestrede uit ter viering van het 50 jarig bestaan van het Haagsch Genootschap ter verdediging der christelijke godsdienst, die, met een schat van aanteekeningen en bijlagen verrijkt, door hem werd in het licht gegeven.

In 1836 mogt hij op het twee honderdjarig jubilé der hoogeschool den doctoralen graad *more majorum* aan den (later) leidschen hoogleeraar J.H. S c h o l t e n en J.J. S n o u c k H u r g r o n e e (later) predikant te Middelburg mededeelen en in 1850 legde hij voor de tweedemaal het bekleede rectoraat neder met eene *Oratio de commutationis quam subüt Theologia in Neerlandia sec. hoc XIX via ac ratione*. Omstreeks 4 jaren later (2 Januarij 1854) overleed hij. R o y a a r d s was niet alleen een uitmuntend geleerde wiens lof ook buiten het vaderland, vooral in Duitschland gehoord werd, en wien G i e s e l e r, L ü c k e en Ü l l m a n n zich een eer rekende onder hunne vrionden te tellen; maar hij was ook een voortreffelijk en regtschapen mensch.

In 1825 was hij gehuwd met H e n r i e t t e J o h a n n a B o h h H e n d r i k s e n, die hij den 6 October 1823 verloor. In 1831 trad hij andermaal in den echt met S a r a M a r i a S w e l l i n g r e b e l. De eerste schonk hem twee, de tweede drie zonen. W i l l e m II benoemde hem tot Ridder van den Nederlandschen leeuw, W i l l e m III tot commandeur van de Eikenkroon; ook was hij lid van 't Kon. Ned. Inst., van het Zeeuwsch, Utrechtsch, Leidsch en andere wetenschappelijke en letterkundige genootschappen.

Twaalfmaal was hij adviserend lid der synode. Ook was hij medebestuurder van het Haagsch genootschap en voorzitter der Maatschappij van Welstand.

Hij gaf in het licht:

De Kompagnie vrijwillige jagers der Utrechtsche studenten aan haren braven leidsman den Weled. Gestr Heer J.W. Techters, krpit. der kompagnie enz. (Ex tempore) door J.F. v a n O o r d t J. Wz. en H.J.R. 11 Oct 1815

Herinnering aan den disch ter viering van de verjaring van onzen togt als vrywillige jagers. 11 Oct. 1816.

Disputatio de altera Pauli ad Corinthios epistola etc. Traj. ad. Rhen. 8°.

Proeve over den geest en het belang vau het Boek Daniel. Bijdragen ter handhaving van de eer des Bijbels. Met de gouden medaille bekroond in *N. verhandd. v.h. Gen. tot verd. v.d. Chr. godsd.* 's Hage, 1822.

Lukas als geneesmeester voorgesteld. Ten verklaring van zijn Geschiedverhaal Ev. H. XXII, v. 44 *en* 51.

Wanneer verried Judas zijn meester met een kus? in *N. Chr. Magazijn van J.H. Krom*, D. III, Amst., 1823.

Oratio de hominum gentiumque varietate etc.

Leerrede over 2 *Corinthen V:*1, *uitgesproken na het afsterven van wijlen den Hoogl. H. Royaards. Utr.* 1825, 8°.

Oratio de Theologia historica, etc.

Redevoering over den invloed der Nederl. vrouw op de handhaving en wijziging van het volkskarakter; geh. den 26 *Febr.* 1828, *in de Domkerk te Utrecht, bij de viering van het* 40 *jarig bestaan der Maats. tot Nut van 't Algemeen*. Utrecht, 1828, 8°.

Redevoering der historische herinnering der Unie van Utrecht, voor 250 *jaren gesloten. Uitgesproken te Utr. in Nov.* 1822 in *Tijdschr. voor de gesch. en statistiek van Utrecht*. D. IV, 1828, bl. 31.

Over den voortgang in de beoefen. der Geschiedenis ook van die der Chr. Kerk in *Archief voor Kerkelijke gesehiedenis*. D. I.

Over het belang van historische Tractaatjes en *Kerk. Actenboeken voor de Kerkelijke gesch*. Ald.

Bijdrage tot de gesch. van den Ned. Volksgeest in de XVI eeuw tegenover de Spaansche Inquisitie. Ald.

Vergelijking der nieuwere thans in werking zijnde Europeesche concordaten en concordaats-bullen met die van Nederland. Ald.

Röm im Concordate mit den Regierungen. Ein Beitrag zur besseren Gestattung der Verhaltnissen der Regierungen mit Rom. Aus dem Holländischen ubersetzt mit Anmerkungen des deutschen Herausgebers, Leipzig, 1831, 8°.

Conspectus Scriptorum Theologicorum, qui in Belgio

Septemtrionali prodierunt inde ab anno 1815-1829, in *Theol. studiën und Kritiken herausgegeben von Dr. C. Ullmann und Dr. F W.C. Umbreit* 1829. 11 *B.*, *III H.*, *s.* 639-664.

Over de vestiging en ontwikkelng der Nieuwe Europ. volken tot aan het einde der middeleeuwen vooral door het christendom in het *Archief*, D. II.

Bijdragen tot de bewerking van de Geschiedenis der Nederlanden, 's Grav. 1830.

Vergelijking der thans in werking zijnde concordaten enz. Tweede gedeelte in *Archief*, D. III.

*Leerrede over Gen. XXII:*14^{b}, in den bundel *Leerredenen der Ned. Academiepredikers*, Utr. 1831.

Acad. Dankrede geh. na de terugkomst der vrijwillige jagers enz. Utrecht, 8^{o}.

Chrestomathia patristica P. I, Traj. ad Rhen. P. 1.

Klaagz. bij den den vroegen dood mijner onvergetelijke gade (1832), niet in den handel.

Een woord over de naspeuringen van W.H.J. Baron van Westreenen van Tiellandt over zekeren Codex Psalmorum in de Utrechtsche Boekerij berustende in *Arch.* D. II.

Hedendaagsch Kerkregt bij de Herv. in Nederl. D. I, 1834.

Conspectus scriptorum theologicorum, *quae a societatibus theologicis in Hollandia recentiori aevo sunt edita*, *praposita brevi notitiâ de origine et indole Societatum illarum* in *Theol. Studiën und Kritiken* 1834 *Sieb. Jahrg.* H. II, en in *Arch.* D. V.

Jean Migault in *Archief* D. IV.

Oratio de Proavorum nostrorum pietate in condenda tuendaque Belgii Foederata republica conspicua in *Annal. Acad. Rhen. Traj.* 1834-35.

Ueber die Grundung und Entwickelung der Neu europaïschen Staaten in Mitteralter von Dr. H.J. Royaards. Aus den Holl. von Gottfr. Kinkel. In *Zeitschr: fur die hist. Theologie von Dr. C.F. Illgen*, V B., 1 St

Het Haagsch genootschap tot verdediging der Christel. Godsd. geschiedk. geschetst. Feestrede ter viering van het 50 *jarig bestaan des Genootschaps*, *uitgesproken te 's Hage*, *den* 23 *Oct.* 1835. *Met aanteek. en Bijlagen.* 's Hage, 1835.

Dicta a J.H.R.d. 14 *Jun. A^{o}*. 1836, *quum J.H. Scholten et Jac. Jul. Snouck Hurgronje*, *Acad. Rhen. Traj. alteris secularibus celebrandis*, *more majorum*, *doctores Theologiae renuntiaret* in *Annal. Ac. Rhen. Traj.* 1837, 1837.

Chrestomathia patristica P. II, Ultraj. 1837.

De laatste levensdagen van J. Migault in *Archief* D. VIII.

Iets over den leerstelligen twist tusschen de Hoogleeraren B.S. Cremer en J. Wesselius. Ald.

Hedendaagsch Kerkregt bij de Hervormden in Nederland

D. II, Utr. 1837.

Bij den dood van ons pasgeboren zoontje, zes weken na het afsterven van ons eenig dochtertje 3 *Mei* 1836, niet in den handel.

Levensberigt van den Kardinaal Willem van Enckevoort, Dataris van Paus Adriaan, Bisschop van Tortosa en Utrecht in *Archief* D. IX.

Acta en Post-acta der Synode van Dordrecht. Ald.

Kerkbestuur in Drenthe gedurende den tijd der Republiek. Ald.

Voorrede voor Dodts Archief voor kerk en wereldl. gesch. inzonderheid van Utrecht. D. I, Utr. 1838.

Hulde aan van Heusden by zijn graf toegebragt. Niet in den handel 1839.

Ph.W. van Heusde geschetst als geschiedkundigé en als Paedagoog tot de Godgeleerdheid. In twee voorlezingen Utr. 1840, 8°.

De Geldersche Synode, in 1560 *te Harderwijk gehouden, in de kerkorde aldaar vastgesteld voor de Geld. Herv. Kerk*, in *Archief* D.X.

Proeve van kerkelijke verdraagzaamheid bij de inwijding der Evangelische kerk te Presburg in Bresgau, den 26 *Julij* 1839 (*uit het hoogd. vertaald*) in *Archief* Deel X.

Compendium Historiae Ecclesiasticae In usum scholarum. Traj. ad. Rhen., 1840, 8°.

Begin en omvang der Kerkhervorming der XVI eeuw in vergelijking met de Hervorming der middeleeuwen,

Brief aan den Hoogl. Mr. C.A. den Tex, betreffende deszelfs: Regtsvragen omtrent een concordaat tusschen Nederland en den Paus in *Regtsgel, Bijblad*, D. III.

Evangeliewoorden, vooral voor lydende christenen, Leerredenen door H.J.R. Utrecht, 1841.

Geschiedenis der invoering en vestiging van het Christendom in Nederland. Eene door de tweede klasse van het Kon. Ned. Inst. van Wetens., Letterk. en Schoone Kunsten bekroonde Prijsverhandeling. Utr. 1842, 8°.

De leer der quaterniteit in de Christelijke Kerk, in *Arch*. D. XIII.

Ahasuerus, de eeuwig wandelende jood. Ald,

Brieven van Hofstede de Groot over den gang der Godgeleerdh. in Nederland. Ald.

De Staats-Kerkorde van Willem I, Prins van Oranje in 1583 in *Archief*, D. XIV.

Redevoering over de aankweeking van den echt wetenschappelijken geest onder eene Natie in *Tijdschrift v.h.K.N.I.*, D. III., I H.

Geschiedenis der vestiging en invoering van het Christendom in Nederland, 3*e vermeerderde en verbeterde druk*, Utrecht, 1848.

Proeve eener geschiedenis der Hervorming in de stad en provincie Utrecht. Eerste stuk in *Archief* D. XVI.

Compendium Hist. Eccles. christianae Fascic. alter. Traj. ad. Rhen. 1845.

Levensberigt van wijlen prof. J.P.L. Schröder in den *Utrechtschen studenten Almanak*, 1846.

De concept wet omtrent de ondersteuning van behoeftigen, *in betrekking tot de Diakenen*, *kerkregterlijk beschouwd. Benevens het reglement op de diaconie-administratie*, *gearresteerd door de Synode der Ned. Herv. Kerk in* 1844. Utrecht, 1846.

Proeve eener geschiedenis der Hervorming in de stad en provincie Utrecht, *tweede stuk* in *Archief* D. XVIII

Aanspraak bij de Rennieten viering van het 35 *jarig bestaan van het letterk. genoots. Utile Dulci*, *den* 16 *Julij* 1846 (niet in den handel.)

Proeve eener Gesch. der Herv. in de stad en provincie Utrecht, *van* 1582 1586, *derde stuk*. 1847, 8°.

De oorsprong en vestiging der Waalsch Herv. Gemeente te Utrecht (1583-1598) in *Archief* D. XVIII.

Het laatste tijdperk der Pauselijke magt. Een woord van waarschuwing voor onzen leeftijd, in *Evang. Kerkbode*, 12 Mei 1858.

De Artikelen der concept-Grondwet van de Godsdienst getoest. Ald. 19 Mei 1848.

De Nederduitsche-Gereformeerde kerk in Zuid-Afrika (*Kaap de Goede Hoop*) *en hare kerkregtelijken toestand*, *vooral in betrekking tot Nederland. Met oorspronkelijke bescheiden*, in *Archief* D. XIX.

Het kerkregt als wetenschap, *ook voor het Akademische Onderwijs-Voorlezing gehouden in de* 3*de kl. van het Kon. Ned. Instituut*, *in Nederl. Jaarb. voor het regt van d. Tex*, *enz. van Hall*, XI D. I St.

Het historisch karakter der Ned. Universiteiten, *als waarborg voor haar voortdurend bestaan*. Utrecht, 1848.

Geschiedenis van het gevestigde Christendom, *en de Christelijke kerk in de middeleeuwen*. D. I 1849, D. II. Utrecht, 1853.

Leerrede over I Kon. 18 *vs.* 12*b. Obadja of de hooge waarde van beproefde Godsvrucht*, *geh. te Utrecht* 12 *Oct.* 1848. In de *Leerredenen ter bevord. van Evang. kennis*, *en Christ. leven* 1849.

Aanbevelingsbrief voor Mozes Michaëlis, *Aartsprediker te Jeruzalem*, *afgegeven door de Professoren der theol. faculteit te Leiden*, *in het jaar* 1648, in *Achief*, D. XX.

Levensberigt van Jan Kops, in *Hand. der Maats. v.N.d. te Leiden* 1849.

Oratio de commatationis, *quam subiit theologia in Neerlandia*, *saec. hoc. XIX via ac ratione Publice habita*, *d.* 21 *m. Martio* 1850 *Cum Acad. Rhen. Traject. regundae munus clernm deponeret*. Traj. ad Rhen. 1850.

Een woord aan mijne Landgenoten. Voorwoord voor tergedachtenis van August. Neander. Uit het Hoogd. Utrecht, 1850.

Schets der Christ. zedel. Utrecht, 1850. (*Niet in den handel.*)

Leerrede over Pred. XI vs. 8-10 *en XII vs.* 1-7. *De roepstem van den godvruchtigen ouderdom aan de jeugd. Geh. te Utrecht*, 1 *Dec.* 1850, in *Leerredenen ter bevord. van Ev. kennis* 1851.

Aanspraak bij de 31*e vergad. der Maatsch. van Welstand*, *gehouden te Leeuwarden* 1851.

De Herv. Diaconiën, *en de Concept-Armenwet van* 1851. *Kerkregtelijke wenken*. Utrecht, 1851.

Nederland in betrekking tot de Waldenzen, *gedurende hunne bal-*

lingschap, *na de herroeping van het Edict van Nantes*, (1686-1690.) *Grootendeels bewerkt naar de Resolutiën der Staten-Generaal*, *en andere officieële bescheiden*, in *N. Archief*. D. I.

e uitbreiding der kerk, in de *Geschiedenis der Chr. kerk in Tafereelen*, *vijfde Tafereel*.

De Alexandrijnsche school, *en de zegepraal der Christelijke Letterkunde*, *elfde tafereel*.

Aanspraak bij de 31*e vergad. der Maatsch. van Welstand. gehouden te s' Hage*, 1852. *Aanspraak bij de* 33*e vergad*, *gehouden te Haarlem*, 1853.

Donatus en Pelagius, *de Donatisten en Pelagianen tegenover Augustinus. Elfde Taf.*, in *Gesch. der Christ. kerk*, enz.

Levensb. van Jonkh. Mr. H.J. Baron van Doorn van Westcapelle in *Handel. der Maats. van Ned. Letterk.* 1853.

*De overtuiging der algemeene sterfelijkheid. Leerrede over Gen. XLIII:*27, 'Leeft hij nog,' in *Leerr. tot bevord. enz.*

Zijn de Cluniacensers ook naar Nederland verplaatst? in *N. Archief*, D II.

De aanteekeningen van Ludovicus a Renesse, *aangaande de overzetting des Bijbels*. Ald.

De Gasthuis-Predikatien der Ned. Herv. Ald.

De strijd en zegepraal van het christendom in Nederland vierde Tafereel, in *Gesch. der Christ. Kerk*, in tafereelen.

Zie *Ter nagedachtenis van H.J.R.*, *den vriend mijner jeugd en van geheel mijn leven*, *mijn studie-genoot en mede-uitgever van het Archief voor Kerk. Gesch. door N.C. Kist*, in *N. Archief*, D. I; H. Bouman, in *Utr. Prov. en Stads-Cour.*, van 4 Jan. 1854; Prof. H.E. Vinke, *Toespraak bij het graf; H.J.R. in zijne betrekking tot de Ned. Herv. Kerk door N.C. Kist* in *Kerk. Weekblad voor het Kon. der Nederlanden* 1854, No. 3 (ook afzonderlijk); H. Bouman, *Leerrede ter aandenking van H.J.R.*, *met een voorb. en aanteekk.; H.J.R. Necrologie* in de *Jaarboeken voor Wetens. Theol.* door Dr. J.J. van Oosterzee; J.H. Scholten. *Levensberigt van H.J.R.* in *Handel. der Maats. van Ned. Letterk. te Leiden*, 1854, 1854; Glasius, *Godgel. Ned.*, *Utr. Volks-Alm.* 1855, bl. 76; H. Bouman, *Narratio de H.J.R.*, *Christi Societatis historico*, *Chart. Theol.* T. II; W. Broes, *Prof. Kist en wijlen prof. Royaards*, *met de lofr. des eersten* in *Christ. Maands.*. 1855, bl. 406; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Anna van Royen]

ROYEN (ANNA VAN) teekende met de pen naar etsen van oude meesters in de manier van Anthonie Overlaat o.a. *varkens* naar Karel Du Jardin verdienstelijk bewerkt in 1728.

Zie Kramm.

[Willem van Royen]

ROYEN (WILLEM VAN) teekende in kleuren. Op *Cat. van der Marck* te Leiden. Amst. 1773 waren van hem *Vier vreemde vogels in een landschap; een doode ijsvogel; een bloedvink*.

Zie Kramm.

[Willem Frederik van Royen]

ROYEN (WILLEM FREDERIK VAN), te Haarlem geboren, kwam in 1869 als hofschilder te Berlijn, en was er nog in 1689 en afwisselend te Potsdam.

Hij ontving van het Pruisische Hof eene jaarwedde van 5000 thaler en was rector der academie.

Hij schilderde bloemen, vruchten, vogelen, stillevens, jagers met dood wild. Hij overleed in 1723 in den ouderdom van 69 jaren.

Zie Kramm.

[J. van Royen]

ROYEN (J. VAN), dichter uit de tweede helft der 17e eeuw, vriend en tijdgenoot van Focquenborch, dien hij boven Homerus stelde. Zijne gedichten zijn voor de werken zijner tijdgenooten verspreid, o.a. voor Focquenborchs, *Herderszangen van Virgilius*, Amst. 1666.

Zie Heringa, *Lijst der Ned. Dichters*.

[Joannes van Royen]

ROYEN (JOANNES VAN) in 1763 predikant te Kate, in 1674 te Westzouburg, nam in 1676, op verzoek der classis van Walcheren, den legerdienst waar bij het regiment van den overste de Mauregnauld binnen Dixmuiden, werd den 24 Dec. 1679 te Veere beroepen, doch is niet gekomen wijl men hem, een ijverig voorstander van het Coccejanisme en de Veersche gemeente hem volstrekt niet begeerde. Naderhand overgaande tot de Nederduitsche gemeente te Londen in den jare 1686, is hij aldaar in dat zelfde jaar gestorven.

Belangrijk is hetgeen Ds. J. Reinier wegens dat beroep mededeeldt. A. Andriessen maakte eenige dichtregelen op zijne afbeelding. (Andriessen was gehuwd met Catharina Joanna van Royen, Kleindochter van Joannes van Royen.

Zie Reinier, *N. verb. Naaml der Predd. te Veere*, bl. 22, 46-51; A. Andriessen, *Dichtk. Uitsp.*, bl. 64.

[Adrianus van Royen]

ROYEN (ADRIANUS VAN), den 17 November 1704 te Leiden geboren, werd, op aanbeveling van zijn leermeester, den hoogleeraar Boerhaave, reeds in 1729 lector in de kruidkunde en drie jaren later gewoon hoogleeraar in de genees- en kruidkunde. Deze laatste betrekking aanvaardde hij met een latijnsch dichtstuk *de amoribus et connublis plantarum*. In 1738 werd hij door curatoren uitgenoodigd met Gaubius de ambtsverrigtingen van Boerhaave, gedurende diens ziekte, waartenemen, en in 1766 met den hoogleeraar Weiss benoemd, Willem V als erfstadhouder te begroeten, 't geen hij in een latijnsch dichtstuk deed. Ook het tweede eeuwfeest der leidsche hoogeschool werd door hem met een carmen gevierd en hem in hetzelfde jaar (1775) een eervol ontslag verleend.

Nog in het volgende jaar sprak hij, in het groot auditorium, in tegenwoordigheid van den prins erfstadhouder, een dichtstuk uit (*de Otio suo*), door Bilderdijk in het Nederduitsch overgebragt (*Landrust.*) In 1778 gaf hij zijne latijnsche dichtstukken in het licht, waarop nog volgde

Elegia in lapsum praefracto femoris osse uctuosum, 27 Febr. 1778; zijn zwanenzang. Van Royen was een vruchtbaar dichter, die bij elke plegtige gelegenheid een carmen voordroeg. Zoo reciteerde hij in 1759 bij het neêrleggen van het rectoraat een *Carmen elegiacum de motuum corporis animique moderamine optimo tutissimoque vitae sanae longaevae praesidio*. Ook sprak hij bij dezelfde gelegenheid (1762, 1770), *de historia morbi*, *primo et perpetuo therapiae Medicae fundamento* en de *Morbis aetatum*. Hoefft en Peerlkamp spraken met lof van zijne poëzy. Of hij ook de nederduitsche beoefende is mij niet gebleken. Behalve zijn *Orationes* en *Poëmata* gaf hij nog *Florae Leydensis Prodromus*, L.B. 1740 8°. Hij overleed den 28 Febr. 1779.

Zie te Water, *Narratio*, p. 243, 244; Siegenbeek, *Gesch. der L.H.*, D. I, bl. 266, 267, 270, 274, 284, 298, 306, 343, 344, D. II, 84, 83, 187, 188, 275; Hoefft, *Par. Lat. Belg.*, 217, 218; Peerlkamp, *de Poëti. Neêrl.*, p. 545, 546; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt; v. Doorninck, *Anon. en Pseud.*, bl. 3. *Biogr. Univ.; Encycl. Bot. Préf.*

[Abraham van Royen]

ROYEN (ABRAHAM VAN), predikant te Noordwijk buiten van 1755-1790, toen hij emeritus werd, was een kundig en godsvruchtig man, die zich verdienstelijk heeft gemaakt bij de redding van het scheepsvolk van het in 1781 tusschen Noordwijk aan Zee en Zandvoort gestrande O. I Engelsche schip *de generaal Barker* gelijk ook vroeger bij gelegenheid van den geweldigen storm en hooggaanden zeevloed die den 15 Nov. 1775 woedde.

Zie *Nieuwe Nederl. Jaarb.*, Febr. 1784, bl. 449; Brans, *Kerk. Reg.*, bl. 61; *Levensb. van H. van Royen* in *Hand. der Maats. v.N.L.*, 1845, bl. 8.

[Mr. David van Royen]

ROYEN (Mr. DAVID VAN,) was van 1725-1753 Secretaris van Curatoren der Leidsche Hoogeschool, in welk laatste jaar hij een eervol ontslag verwierf. In 1738 hield hij, op bevel van curatoren, een belangrijk gesprek met Boerhave over zijn opvolgers, dat bewaard is gebleven, en werd in 1741 door hen, tot belooning zijner veelvuldigen werkzaamheden, ten nutte der hoogeschool op zich genomen, een stuk zilver ten waarde van *f* 500 vereerden, met een toepasselijk opschrift door Oudendorp ontworpen.

Groot was zijne verdiensten omtrent de Bibliotheek, waarover hij na den dood van Burman (31 April 1741) het provisioneel toezigt verkreeg. Hij vervaardigde van dien boekenschat een geschreven catalogus.

Zie Siegenbeek, *Gesch. d.L. Hoogesch.*, D. I blz. 270, 272, D. II blz. 42, 46, 50, 123; *T. en B.* blz. 46, 391-397; *Schotel*, *de L. Biblioth*.

[David van Royen]

ROYEN (DAVID VAN), te Leiden geboren, volgde in 1754 zijn neef Adriaan van Roijen (zie boven) als

hoogleeraar in de kruidkunde op, en aanvaarde den 14 Junij zijn ambt met een oratie *de hortis publicis praestantissimis scientiae Batavicae adminiculis*.

Het rectoraat, door hem in 1763 gevoerd, leide hij neder met eene redeyoering *de hodierna rei*, *Herbarum excolendae ratione*, *ad certitudinem et evidentiam in ea consequendam egregie comparata*.

Hij leide in 1786 zijne waardigheid neder en werd door B r u g m a n opgevolgd. Hij overleed den 30 April 1799.

Zie t e W a t e r, *Narr.*, p. 224, 225; S i e g e n b e e k, *Gesch. der L.H.*, D. II, bl. 205, 206; V e r w o e r t; K o b u s en d e R i v e c o u r t; *Dict. Unïn.*

[E.J. van Royen]

ROYEN (E.J. VAN), dichter uit den aanvang der 19e eenw. Hij vervaardigde o.a. gedichten *bij het graf van mijne echtgen. G.W.A. van Neck*, *geb.* 2 *Maart* 1777, *overleden den* 28 *October* 1812 (Leiden 1842), en *bij het graf van J.A.S Bects*, Leiden, 1813, 8°.

Zie v.d. A a, *N.B.A.C. Woordenboek*, *Cat. der Maats. v.N. Letterk.*, D. I, bl. 300.

[Gysbertus van Royen]

ROYEN (GYSBERTUS VAN) schreef: *Bedenkingen over de beloften van allerlei heil den belommerden gedaan*, *en de voorbereidings predikatiën voor de bedenkingen des Heillgen Avondmaals. Door Philalethes*, (G.v.R), Utr. 1753.

[Hendrik van Royen]

ROYEN (HENDRIK VAN), zoon van A b r a h a m v a n R o y e n (zie boven), in 1760 te Noordwijk aan Zee geboren, bezocht de latijnsche school te Leiden, en oefende zich later aan de hoogeschool in de letterkunde onder V a l c k e n a e r en R u h n k e n i u s. Hier sloot hij ook een naanwe vriendschap met den hoogleeraar v a n d e r P a l m, waarvan beide den 13 September 1832 het vijftigjarig bestaan vierde. Na voleinde studie, werd hij Rector en later Lector Historiarum et linguae Graecae te Vlissingen.

Door de veranderde omstandigheden des vaderlands werd hij eerlang in de staatkundige loopbaan overgebragt en door W i l l e m I, tot staatsraad in gewonen dienst benoemd welke betrekking hij tot kort voor zijn afsterven, 16 Julij 1844, vervulde.

V a n R o y e n beoefende, gedurende zijn gansche leven, de oude letteren en de latijnsche en nederduitsche poëzy, blijkens zijn latijnsch dichtstuk ter eere van d e R u i t e r, dat met eene navolging in nederduitsche dichtmaat door J o a n n e s H o u t m a n Thz. in 1792 het licht zag, en zijne nederduitsche gedichten *Feestzang voor den* 19 *Dec.* 1799, *bij het plechtige vieren van den aftogt des vijands en het geheel verlaten van den Bataafschen grond door de Engelsch-Russische legerbende. In den Haag*, 1799, kl. 8°; *De tachtigjarige verjaardag van mijne vader*. z. pl. 1810, 8°; *Gouden bruiloft*, (van neef L o k e), 1819, 8°.; *Bij de ter aarde*

bestelling van Joh. Kappeyne van de Cappello op Eikenduinen.

's Gravenhage, *op den* 2 *Mei* 1833. 's Gravenhage, 8°., andere Latijnsche gedichten, zijn door van Santen in zijn *Deliciae poëticae* opgenomen, Hij arbeidde ook aan eene nieuwe uitgaaf van Sulpicius Severus, die echter niet verschenen is.

Van Royen was commandeur en ridder van den Ned. Leeuw, lid van het Prov. Utrechtsch, Zeeuwsch en Leidsch genootschap, curator der lat. school te 's Hage, lid van de Plaateelijke schoolkommissie enz. Zijn portret vindt men vóór *Ned. Jaarb. voor Fosterijen* voor 1850. Van Royen bekleedde weleer de post van administrateur der posterijen.

Zie G. Bax, *Prolusio Scholastica*, *habita die* 18 *Septembris* 1844; Siegenbeek, *Lev. v.v. Royen* in *Handel. der Maats. van Ned' Letterk.* 1845; *Cat. der Maats. van Ned. Letterk.*, D. I, bl. 299' D. III, bl. 99, 122, 482; Verwoert; Kobus en de Rivecourt, Muller, *Cat. van Portr.*

[Hermanus van Royen]

ROYEN (HERMANUS VAN). Van dezen dichter zijn eenige dichtstukken in de werken van het Leidsche dichtgenootschap opgenomen.

Zie Verwoert.

[Jan van Royen]

ROYEN (JAN VAN), omstreeks 1670 geboren, dichtte:

's Menschen leven van de wieg tot het graf afgeschaduwt door korte spreuken, *verdeelt in de XII maanden des Jaars. Tweede druk met geschicht en zedekundige Aanmerkingen*, *zoo over ieder opschrift*, *als ook Aristoteles en Kalvis zedelessen verrijkt* (*door R.v.L. en J. R*,) Amst. z.j.m. pl.

Zie *Cat. der Maats. van Ned. Letterk.* D. II, bl. 530; van Doorninck, *Anon. en Pseud.* no. 2950.

[Jan van Royen]

ROYEN (JAN VAN), oudste zoon van mr. David van Royen, volgde zijn vader in 1753 als secretaris van curatoren op en bekleedde die post tot aan zijn overlijden in den aanvang van 1783. Hij was tevens raad en pensonaris van Leiden.

Mogelijk is hij de dichter, die den latijnschen eeuwzang van de 250ste verjaring van 's lands hoogeschool te Leiden in nederduitsche dichtmaat overbragt.

Zie Siegenbeek, *G.d.L.H.*, D. II, bl. 46.

[J. van Royen]

ROYEN (J. VAN) beoefende de dichtkunst, blijkens zijn gedicht *bij het overlijden mijner echtgen* (Leiden omtrent 1800, 8°.

Zie *Cat. d.M.v.N.L.*, D. I, bl. 300.

[Jan van Royen]

ROYEN (JAN VAN) gaf in het licht:

Nederlandsche Oudheden, m. pl. Amsterdam, 1732, 8°.

Duytschlandsche Oudheden, Amst. 1728, 8°.

Zie A b c o u d e , *Naaml.*, bl. 314.

[Jean Royer]

ROYER (JEAN) predikant *de la chappelle de leurs H.*

Pruissanees au congrès de Soisson (Sept. 1728) vervolgens, 1728, te Leeuwarden, en eindelijk, 1731, te 's Hage, der waalsche gemeente. Hier bad hij 1 Jan 1735 openlijk voor den prins en de prinses.

De staten van Holland bedreigde hem daarom met inhouding zijner wedde; doch op zijn verklaring, dat hij in zijn gehed, alleen op den welstand der hooge persoonaadjes en op het belang van den protestantschen godsdienst gedoeld had, werd hij verschoond. Hij werd later hofprediker van zijn hoogheid

T e W a t e r noemt hem een der aanzienlijkste kerkleeraren, en van grooten invloed. Hij was daarenboven een welsprekend kanselredenaar, en had een belangrijke verzameling der zeldzaamste gedrukte en geschreven werken. Hij huwde S a r a P h i l i p p i n a H o e u f f t v a n O i j e n, en overleed.

Hij schreef:

Sermon sur Pseaume XXXIX, 10 *prononcé a l'occasion de la mort de S.A.S. Monseigneur Guillaume Charles Henri Friso Prince d' Orange et de Nassau*, *Stathouder héredctaire Capitain Général*, *et Améral*, *Stathouder héréditaire. Capitain Général et Ameral der provinces Unies etc. par S. Royer*, *pasteur de Eglise Walonne d' la Haye*. Ook in Nederlandsch vertaald.

Sermon prononcé á l'occasion de la mort et des funerailles de S.A.R. Anne princesse Rogale de la Grande-Brétagne, *princ. Douaeriére d' Orange et de Nassau etc. ect. par Jean Royer*, *Pasteur de l' Eglise Wall. á la Haye et Chap. de S.A.S. Monseigneur le prince d' Orange*. La Haye 1758 8^{o}.

Sermons sur divers textes de l'écriiture sainte par feu Mr. Jean Royer. Chap. de S.A.S. Monsigneur le Prince d' Orange et de Nassau, *Stathouder héred. etc. et pasteur de l' Eglise Wall. à la Haye*. La Haye 1789. 2 vol. en 8^{o}.

Zie T e W a t e r, *Handel. d. Maats. v. Ned. Letterk.* 1801, bl. 15; W a g e n a a r *V.H.* D. XIV bl. 167, *Cat. de le Bibliothéque Wal.* à *Leijde*, *Supplem.*, p. 48, 49.; 3^{e} *Supplem.* p. 80.

[Mr. Jean Theodorus Royer]

ROYER (Mr. JEAN THEODORUS,) zoon van den vorige werd in 1765 secretaris van den hove van Holland, Zeeland, en West Friesland, en in 1767 substituut griffier bij hetzelve.

Hij bekleedde dien beide betrekkingen tot 1795, waarna hij geen posten meer bekleed heeft. Hij was zeer bevriend met den hoogleeraar T e W a t e r, die hem als taal- en oudheidkundige roemt, zelfs hield hij zich bezig met aanleeren der Chineesche taal, waarvan hij een uitvoerig woordenboek bezat. Hij was lid der maatschappij van Neerl-letterkunde, en overleed in 1808.

Hij vermaakte zijne Handschriften die betrekking hadden

op den grooten natuurkundige C. Huijgens, aan de bibliotheek der L. Hoogeschool, en in 1809 zijne rijke verzameling van prenten en platen, in 1823 vereenigd met die der oude pleisterbeelden.

Zie *Hand. d. Maatsch. v. Ned. Letterk.* 1808, bl. 15: Kobus en de Rivicourt.

[Louis Royer]

ROYER (LOUIS), zoon van Johannes Royer en Barbara Lemaitre, den 2 Augustus 1793 te Mechelen geboren, woonde aldaar de lessen in de teekenkunst aan de akademie bij. en behaalde in 1810 den prijs naar het levend model.

Vervolgens was hij acht jaren leerling van den beeldhouwer J.F. van Geel en behaalde in 1816 den prijs in de heeldhouwkunst met zijn *standbeeld* van Hebé, bij de maatschappij van schoone kunsten te Antwerpen, en de gouden medaille voor zijne allegorie op het huwelijk van den toenmaligen Prins en Prinses van Oranje, op de tentoonstelling te Mechelen. In 1819 vertrok hij naar Parijs, waar hij zijne studiën onder den beeldhouwer J.B.J. de Baij voortzette, en een jaar later naar Amsterdam.

Hier beitelde hij het standbeeld *van Claudius Civilis*, waarvoor hij in 1821 den grooten prijs te Brussel ontving. Dien behaalde hij ook in 1823 voor zijne voorstelling van eenen *Griekschen herder*, *vlugtende voor een slang die hem in den hiel trachtte te kwetsen*. Ingevolge dier bekrooning bragt hij vier jaren (1824-1828) in Rome, Napels en andere plaatsen in Italië door, vestigde zich vervolgens te 's Gravenhage, waar hij Godecharle, als beeldhouwer van den koning der Nederlanden verving. Het volgende jaar werd hij lid der 4 klasse van het kon. Ned. instituut en in 1837 directeur der koninklijke akadomie te Amsterdam in het vak der beeldhouwkunde.

Zijne voornaamsten werken zijn door Immerzeel en Kramm vermeld. Zoo vond men op het koninglijk paleis van Willem I de marmeren buste van *Rembrandt*, *een groep van Paul en Virginia* in albast, borstbeelden van koning *Willem* I *en zijne gamalin* en de buste van een *Grieksch meisje*, alle drie van marmer, op het paleis van *Willem* II een groep, *La veuve du soldat*, eene buste van *S. Cicilia*, beiden in albast, een van *Willem I* in marmer, en een *Basrelief*, voorstellende eene *heilige familie*.

Op het paviljoen te Haarlem bevindt zich van zijne hand een *Ecce homo*, een buste van *Leo XII*, beide in marmer, op de koninglijke bibliotheek te 's Hage een *kolossaal standbeeld van Erasmus* in steen, voor het R.K. kerkhof te 's Hage bewerkte hij een kolossaal *Christus-beeld* in steen, voor de R.K. kerk, de *krijtberg* te Amsterdam 10 *basre-*

liefs in den vorm van kleine monumenten, voorts vervaareigde hij den kollossalen *Leeuw* van het *monument van van Spijk aan den vuurtoren te Egmond aan zee*, het kollossale standbeeld van den *admiraal de Ruiter*, in 1841 te Vlissingen opgerigt, de buste van *Willem II*, het standbeeld van *Prins Willem den zwijger*, beiden in den fabriek der heeren Paul van Vlissingen en Dudok van Heel, te Amsterdam gegoten, de fraaije buste van prof. *J. Bosscha*, die van mevrouw *Hofdijk-Ukena*, de *getrouwe vriendschap*, in marmer, voor J. de Vos Jac. te Amsterdam vervaardigd, het standbeeld van *Laurens Janszoon Coster* te Haarlem, het kolossale beeld de *Eendragt* boven het *monument voor het metalen kruis* op den Dam te Amsterdam, het monument van pastoor *Telders*, stichter van het R.K. kerkhof, buiten de Raampoort te Amsterdam, een fraaije groep voorstellende de *Jurisprudentie en de Philologie* voor prof. van Assen, het gedenkteeken voor *Simon Stijl*, te Harlingen het standbeeld van *Michiel de Corce* op het binnenplein van het stadhuis te Mechelen enz. enz.

Roijer huwde in 1831 C.F. Kerst en overleed in Junij 1868. Hij was ridder van den Ned. Leeuw (1837), kommandeur van de Eikekroon, en groot dignitaris dier orde (1867).

Zie *N. Rott. Cour. v.d.* 8 Junij 1868; Immerzeel, Kramm en de aldaar aangehaalde schrijvers; Muller, *Cat. v. portr.*

[W. van Royestein]

ROYESTEIN (W. VAN), vertaalde uit het latijn:

Kortbondige, klaare en nadere Bewijsredenen op en tegen de korte remarques daardoor het regt van zijne Kon. Maj. van Pruyssen om te moeten succedeeren, aangetoond wordt. Amst., 1702, 4°.

Zie v. Doorninck, *Anon. en Pseud.*, 1673.

[Rozee]

ROZEE zie ROSEE.

[J.G.P. van Rozendaal]

ROZENDAAL (J.G.P. VAN) Men heeft:

J.S. Swaan, P. Bakker en J.G P. van Roozendaal, *Rapport wegens de bestanddeelen der rob antisiphylliticus* in *Tijds. voor genees-, heel-, verlos- en scheik wetens. Uitgegeven door het Genoots. Vis Unita Fortior*, 1824, D. I, st. 3, bl. 72.

Zie Holtrop, bl. 345.

[Jan Jacobz. van Rozendaal]

ROZENDAAL (JAN JACOBZ. VAN), een geacht ingezetene van Gouda, die met anderen in 1572 de omwenteling te dier stede bevorderde. Hij was een der eerste burgemeesters en werd door den Prins tot zijn raad aangesteld. In 1576 te Gouda teruggekeerd, bekleedde hij nog tweemaal met grooten lof de burgemeesterlijke waardigheid en overleed in 1581.

Zie Verwoert.

[Johannes Ruardi]

RUARDI (JOHANNES), zoon van P a u l u s R u a r d i, Griffier der staten van Friesland, en J o h a n n a J e l g e r s m a, werd den 29 Maart 1746 te Leeuwarden geboren. De rector H.J. A r n t s e n i u s vormde hem voor hooger studie, en sedert 1763 hoorde hij de lessen van V a l c k e n a e r, S c h r a d e r, C a n n e g i e t e r en W i g e r i aan de hoogeschool te Franeker. Den 29 Junij 1769 eindigde hij zijn academische loopbaan met bevordering tot J.U. doctor, na de verdediging van een *Specimen criticum ad nonnulla Juris et aliorum auctorum loca*. Een maand te voren was hij reeds tot conrector te Deventer benoemd, welke betrekking hij in 1771 verwisselde met die van hoogleeraar in de grieksche taal en welsprekendheid aan de hoogeschool aldaar. Den 31 Januarij aanvaarde hij dit ambt met eene *Orat. de historia veteri*, *Romanae praesertim Reip. optima civilis prudentiae magistra*. (Dav. 1771), bij welke gelegenheid zijn voorganger en boezemvriend E v. W a s s e n b e r g h hem met latijnsche dichtregelen begroette. Ook werd hem den 26 Oct. 1776 het onderwijs in de vaderlandsche geschiedenis opgedragen, terwijl hij, na den dood van prof. J o r d e n s, mede een jaar lang de regtswetenschap onderwees.

Toen in 1776 de hoogleeraar d e R h o e r de taak van wijlen O f f e r h a u s aanvaardde, werd R u a r d i tot hoogleeraar in de welsprekendheid en de latijnsche en grieksche talen te Groningen benoemd. Hij aanvaardde deze taak met eene *Oratio inaug. de doctrina liberali et eleganti ex eruditae antiquitatis fontibus petenda*. (Gron. 1781.) Tweemaal bekleedde hij het rectoraat, namelijk in 1781-1783 en 1794-1795, en sprak bij de eerste gelegenheid *de studiorum nostris temporibus invidenda facultate*, en bij de tweede *de amore in patriam per sermonis patrii cultus probanda*.

Geen dezer beide oratiën ging ter perse.

R u a r d i beoefende ook de poëzy. H. B o s s c h a plaatste hem met S c h r a d e r op eene lijn.

Hij overleed den 25 Julij 1815 te Scharmer, bij zijne echtgenoote W i l h e l m i n a K n o o p, eene dochter, die met mr. H. S t a a k m a T r e s l i n g huwde, nalatende.

Behalve zijne oratiën en eenige verstrooide gedichten heeft men nog van hem:

Carmen panegyricum in natales principis Auriaci Guilielmi Frederici Daventr. 1772. *Elegia ad H.J. Arntzenium*, 1762, 1763*; ad Jo. Ratelband*, 1767*; Trochaicum ad Seirpium Gratama*; *Elegiacum ad Hier*, *de Bosch. Carmen seren. ac celsiss. Belgar. principe Guilielmo primo*, *ad d. X Octobris*, *à* CIↃ.IↃ.CCCXIX *publice dictum*.

Zie *Progr inaug.;* S a x e, *Onom.*, T. VIII, p. 327; G. d e W a l l, *de clar. Fris. Jurec* p. 368; M u n t i n g h e, *Acta secul.*; Mr. J.D. T r e s l i n g, *Schets van het Lettërk. leven van wijlen Mr. J. Ruardi in*

Alm. der Acad. van Groningen 1819, bl. 39-50*; Konst- en Letterb.; Gedenkb. d. Gr. Ak.* bl. 100; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt: Hoefft, *Parn. Lat. Belg.*, p. 243; Bouman, *Gesch. der Geld. Hooges.*, D. II, bl. 371; *Cat. Bibl. Belg. Leeuw*. p. 65.

[P. Ruardi]

RUARDI (P.) schreef:

Waarneming eener caries van het scheenbeen in *Tijdschriftvoor genees- verlos- en scheik. wetens. uitgegev. door het genootsch. Vis Unita Fortier*. 1826 D. II St. 2 bl. 124.

Twee waarnemingen van verwrichting en herstelling der regterdye, Ald. 1826. D. II. St. 2, bl 122.

Zie Holtrop, bl. 304.

[Ruardi]

RUARDI ( )

schreef over de *Hemelvaart* 8°.

Zie Abcoude, *Aant.* 185.

[Martinus Ruari]

RUARI (MARTINUS), in 1588 op 1590 te Crempen in Holstein geboren, studeerde te Hamburg, Rostock en in 1611 te Altorf, waar Ernst Socinus hem met zijne gevoelens bekend, en tot zijn navolger maakte. Hierop vestigde hij zich te Racow en volgde den beruchten Johannes Crellius als rector van het collegie der Socinianen aldaar op.

Van daar ging hij naar Straffin bij Dantzig, waar hij eenigen tijd het ambt van predikant bij de Unitarissen bekleedde. Uit deze plaats verjaagd, vestigde hij zich te Amsterdam; waar hij in 1657, in den ouderdom van 70 of 71 jaren stierf.

Zijne zonen Joachim en David, beide de gevoelens van hun vader toegedaaen, rigtten een boekhandel op te Amsterdam.

Martinus Ruari schreef

Aanteekeningen (in het Latijn) op den *Catechesis Eccles. Polonic*. 1680 4°. tegelijk met den catechismus in het licht verscheen. Voorts heeft men van hem.

Epistolarum selectarum centuria, *in quâ etiam nonnullae Hugonis Grotii*, *Marini Mersenni*, *Michaelis Guttichii*, *Joannis Naerani aliorumque virorum ad ipsum epistolae insertae sunt. Subjunctum est scriptum Ruari de Magistratu*, *ut et Rationes*, *cur Romanae Ecclesiae asseclae non deberent adeo infensi esse Unitariis quos Socinianos vel Arianos vocant. Item M. Guttichii ad Ruari Epistolae in quâ de Grotio ejusque operibus agit. Praefixa est huic codici*, *filii ejus Joachimi Ruari ad lectorem praefato*, Amst. *David Ruari* 1677 8°.

Epistolarum selectarum M. Ruari, *nec non aliorum illustrium*, *spectabilium*, *doctorumque virorum Centuria altera*. Amst. *David Ruari*, 1681 8°.

Zie Sandii, *Bibli. Ant.* p. 96, 108, 109, 114, 115; *Comp. Gel. Lex.* Leipz. 1715, fol. p. 1921, 1922, 2140; Paqout, *Mém.* T. II p. 665. Jöcher; Zeltner, *Hist. Cryplosocin allorf*.

[David Ruarus]

RUARUS (DAVID). Zijn zoon, boekhandelaar te Amsterdam, schreef *Des Werelds Ondergang* Amst. 1738 4°.

Zie Abcoude, bl. 315.

[Ruarus]

RUARUS ( ) Van deze meester komt voor in den Catal. der kunstverzameling van Ploos van Amstel te Amsterdam.

Het afbeeldsel van een oud heer in het bond gekleed, *zittende in een armstoel*, *uitvoerig met dikverwen*.

[N.N. Rubbens]

RUBBENS (N.N.), in 1719 als Mr. beeldhouwer in de kamer van Pictura te 's Hage ingeschreven. Ter Westen schreef dat hij een Brusselaar was en ‘een braaf en bekwaam meesster’, die eenige tijd te s' Hage werkzaam was.

Zie Kramm.

[Joannes Conradus Rücker]

RÜCKER (JOANNES CONRADUS), in 1702 te Windesheim in Frankenland geboren, werd in 1733 tot lector en een jaar later tot gewoon hoogleeraar in het burgerlijk regt te Leiden benoemd en aanvaardde deze bediening met eene *Or. de superanda difficultate studii Juris Civilis*. Tweemalen werd hij ook met de tijdelijke waarneming van het hoogleeraarambt in het staatsregt belast. In 1769 werd hij emeritus en den 8 April 1778 overleed hij. Zijne af beelding is door J. Houbraken in plaat gebragt. Hij bekleedde in 1741 en 1757 het rectoraat en sprak bij die gelegenheid *de Libertatis praesidio*, *Jure Civili*, en *de vero Jurisonsulto viro bono*. In 1840 verscheen van hem:

Interpretationum Liber primus (j.B. 8°.) in 1749 herdrukt.

Praemissa Dissertatione de civili et naturali temporis computatione in jure, *nec non observationibus*, *quibus Florentina scriptura variis Pandectarum locis defenditur. Subjectisque orationibus quinque varii argumenti* (L.B. 8°.) In 1752 verscheen het tweede boek. Ald.

Zie Saxe, *Onom.*, T. IV, p. 475, 738; Te Water, *Narratio*, p. 216; Hambergeri, *Germ. erud.*, p. 976; *Nov. acta erud.* 1754 *Martii*, P. I, p. 109-112; *Retationes de libris Novis*, *Fasc*, VIII, no. IV, p. 380-396 *Fasc*. VIII, p. 390-412; Siegenbeek, *Gesch. d.L.H.*, D. III. bl. 268, 285, D. V, bl. 191, 275; Bouman, *Gesch. der Geld. Hooges.* D. II, bl. 246; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. van Portr*.

[Gerhard Cristiaan Rücker]

RÜCKER (GERHARD CRISTIAAN) in 1722 te Windesheim geboren, studeerde te Leiden in de regten, terwijl zijn oom, J.C. Rücker, aldaar het hoogleeraarsambt bekleedde. In 1744 werd hij privatim en in 1751 ook publice tot J.U.D. bevorderd, nadat hij een *Dise. de l.* 6 & *I D. quemadm servit amitt. l.* 49 *D. de re judic. et de*

effect. sent., *l.* 21 & 1. *D. de pactis*, had verdedigd. In het volgend jaar werd hij tot hoogleeraar in de regten te Groningen beroepen en aanvaardde dit ambt met eene *Orat. de subsidiis futuro Jcto necessariis*.

In Augustus 1760 nam hij afscheid van deze akademie om den 22 Sept. d.v. met eene *Oratio de juris civilis disceplina*, *morum magistra*. Redenen van gezondheid noopten hem in 1768 van zijne betrekking afstand te doen. Hij keerde naar zijne geboorteplaats terug, waar hij den 5 April 1780 overleed.

Zie Saxe, *Onom.*, T. VII, p. 165; *Prog. inaug.*, van 1752; *Series Profess. qui in Acad. Rhen. Traj. docuerint*, p. 16, J. Heringa, *de Audit.*, p. 150; Muntinghe, l.c.; F. Stoschius, *Nova erud. Europa*, P. IX, p. 70, 77; Hambergeri, *Germ. erud.*, p. 633 *ed. sec.* p. 977 *ed. tert.*; Haubold, p. 203; Bouman, *Gesch. der Geld. Hooges.*, D. II, bl. 246; van Kampen. *Gesch. der N.L.*, D. II, bl. 314; *Gron. Gedenkb.*, bl. 78, 79; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus ende Rivecourt.

[F. Rubisch]

RUBISCH (F.) schreef:

Waarneming van eene geheele ontaarting der vesica urinaria in *N.A. Vad. Letteroef.*, 1689, D. IV, St. 2, bl. 514.

Zie Holtrop, bl. 304.

[Jan Andreas Rudersdorff]

RUDERSDORFF (JAN ANDREAS), violonist, van duitschen afkomst, in 1797 te Amsterdam geboren, had den violonist Binger, van Juter te Stuttgard en van Hoffman te Frankfort, waar de jonge musicus eenigen tijd vertoefde, tot leermeesters.

Hij was lid der kapel van den Hertog van Leiningen te Amerbach, die hij, na den dood zijns vaders, verliet. De maarschalk Kellerman nam den jongen Rudersdorff onder zijne hoede en stelde hem in de gelegenheid voor keizer Napoleon I te Mentz te spelen. Later werd hij de geliefde leerling van P. Rode, die hem overhaalde naar Parijs te komen.

Hij deed vervolgens kunstreizen door Duitschland, Rusland, Engeland en Denemarken en bekleedde verschillende betrekkingen in die landen. Na acht jaren als orkestmeester aan het theater van Hamburg verbonden te zijn, vestigde hij zich in 1834 in Engeland. In 1844 derigeerde hij nog het genootschap Philharmonie en Anacreon te Dublin. Hij liet drie dochters na, die zich als zangeressen beroemd hebben gemaakt.

Zie Gregoir, *les artistes music.* p. 153; F.C. Kist, *Iets over J.A. Rudersdorff* in *Caecilia*, *I.*

[Abram Frederir Ruckenfeld]

RUCKENFELD (ABRAM FREDERIR), den 19 September 1727 te Frankfort a/M geboren, reisde, na volbragte studie door Duitschland en de Nederlanden, werd te Groningen theol. doctor en in 1753 professor te Deventer. Behalve onderscheidene openbare redevoeringen, gaf hij in het licht: *Sylloge Comment. et Observ. philolog. exeget. et crit. Daventriae* 1792, waarin o.a. voorkomen de varianten van een hebreeuwsch handschrift van de propheten in de bibliotheek van Deventer, en *Philosophia de religione rationali*, Amst. 1770.

Hij was een man van onbekrompen denkwijze en een beminnelijk karakter, en had geen gering aandeel aan de verbetering van het armbestuur te Deventer, waarin vele misbruiken waren ingeslopen. Hij kon zich niet onttrekken aan de algemeene partijwoede in 1787, en zijn echtgenoote Reinira Maria Borgerink met welke hij in 1757 was gehuwd, ontving in een volksoploop een zoo geweldige stoot tegen de borst, dat zij dien ten gevolge overleed.

Hij keerde naar Duitschland terug en overleed te Bremen, waar zijne moederlijke bloedverwanten woonden.

Zie Kobus en de Rivecourt; van Doorninck, *Geslachtk. aant. ten aanzien der Gecomm. ten landdage van Overijssel*, bl. 750.

[Graaf van Diepholt Rudolf]

RUDOLF (GRAAF VAN DIEPHOLT), studeerde te Keulen, en werd keulsch kanunnik en proost van Osnabrug. Na den dood van bisschop Frederik van Blankenheim (9 Oct. 1423) werd hij tot bisschop van Utrecht verkozen.

Daags daaraan gingen boden en brieven naar Rome om van paus Martinus V de bevestiging van de electie te vragen, doch de paus verwierp Rudolf als een onwaardige en schonk de electie aan Rabanus van Helmstad, bisschop van Spiers, doch de domproost Zweder van Kuilenburg, die bij de verkiezing eenige stemmen had verworven, wist bij Rabanus te bewerken, dat deze zijne regten op het bisdom zou afstaan en Zweder nadrukkelijk bij den paus aanbevelen.

Ondertusschen raakte het gansche Sticht in beweging en er ontstonden twee partijen, de een voor Zweder, de andere voor Rudolf. Die van Zweder verkreeg de bovenhand, en nadat deze de pauselijke confirmatie ontvangen had, deed hij, den 21 Aug. 1424, zijne intrede en sloeg den kerkban over Rudolf en zijnen aanhang. Terwijl hij in April 1426 zich naar Amersfoort had begeven, nam Jan van Renesse Utrecht voor bisschop Rudolf in. Sedert deze zich aldaar gevestigd zag, nam zijne partij dagelijks toe, en op den 8 Oct. van dat jaar ging de ridderschap van Utrecht een verbond aan met die van Overijssel, waarbij men hem tot ruwaard en beschermer aannam.

Kort daarna benoemden ook de utrechtsche geestelijken hem tot ruwaard en hun gepostuleerden bischop. Na den dood van Martinus V beklom Gabriël Condolmieri, kardinaal van Siëna, onder den naam van Eugenius IV, den pauselijken troon. Deze zond Johannes, bisschop van Maçon naar Utrecht, die een einde aan de scheuring maakte, zoodat alle stemmen zich op Rudolf vereenigden: de pauselijke confirmatie volgde en hij werd op het slot te Vollenhoven door de bisschoppen van Osnabrug en Minden en

twee wijbisschoppen geordend, waarna hij, in den aanvang des jaars 1344, te Utrecht zijne openbare intrede hield. In hetzelfde jaar stierf Zweder te Bazel, vergaderden de kanunniken die hem getrouw waren gebleven, te Dordrecht en kozen Walraven van Meurs tot bisschop. Deze begaf zich terstond naar Bazel, verkreeg daar zijne bevestiging en werd door vele dekens in Zeeland, Zuid- en Noord-Holland, die zich vroeger aan de partij van Zweder gehouden hadden, erkend, vestigde zich te Dordrecht en hield daar de kerk in zekeren staat van onrust, die nu en dan een gevaarlijk karakter aannam.

De vijf kapittelen te Utrecht verklaarden zich ten krachtigste tegen hem en Eugenius liet ban en interdict vallen op allen die het met Walraven hielden, doch Eugenius opvolger verhief hem tot kardinaal en bevestigde hem tot bisschop van Utrecht. Na den dood van zijn broeder Hendrik, bisschop van Munster, (2 Junij 1450) verliet hij het land, deed afstand van Utrecht en werd reeds den 5 Julij van dat jaar zijns broeders opvolger.

Het scheen nu dat de laatste levensjaren van den reeds bedaagden prelaat voor hem en de zijnen rustiger zouden zijn. Maar Rudolf was een onrustige geest, die, na zijn leven in onophoudelijken strijd doorgebragt te hebben, de zegeningen des vredes kwalijk wist te waardeeren. Door zijn toedoen brak er krijg tusschen het sticht van Munster en dat van Utrecht uit en toen hij tot stijving zijner door den krijg uitgeputte schatkist in 1453 en het volgende jaar van de geestelijkheid buitengewone opbrengsten eischte, kwamen de vijf kapittelen in openbaar verzet, hetgeen echter niet verhinderde, den Munsterschen oorlog voort te zetten, Er is weinig spraak van zijne zorgen voor het binnenlands bestuur. Een zijner gewigtigste bedrijven was het sluiten van een concordaat met Philips van Bourgondië.

Ten gevolge der buitengewone tijdsomstandigheden, kreeg hij op den staat der kerkzaken in het naburige land van Kleef gedurende eenigen tijd grooten invloed. Hij was niet van kunstzin ontbloot en overleed waarschijnlijk te Vollenhoven op den 24 Maart 1455.

R. Agricola vervaardigde een grafschrift op hem, dat voornamelijk zijne krijgsbedrijven roemt.

Zie Matthaei, *Anal.*, T. III, p. 631-646; T. V, p. 410 siqq.; Busch in *Chron. Wind.*, Beka; Heda; Buchel *ad Hedam*; Revius; *Bat. ill.*, *Bat. S.*, T. I, p. 217 volgg.*;* Edmannus, *vita Rudolphi* in Meyhomii *res Germ.*, T. II*; Chronicon de Trajecto;* Bianco, *die alte Universit Köln.*, s. 840; Veldenaar; Burman, *Utr. Jaarb.*, D. I, bl. 279-284 volgg.; Roelants, *Gesch. van de Kerk. Scheur. in het bisdom van Utrecht*, in zijne *Twee verhandelingen*, Gron. 1839; Royaards, *Gesch. van het Christend. en de*

Christ. Kerk, D. II, bl. 74 volgg.; Dodt, *Archief*, T. III, p. 95; Drakenborch, *Aanh. op de Kerk. Oudh.*, bl. 142, 143; Kist en Royaards, *Kerk. Archief*, D. IX, bl. 47, 68, 79, 104, 112; Moll, *Kerkgesch. van Nederl.*, D. II, bl. 176 volgg., 207 volgg. J.M. Assink Calkoen, *Scheuring in het bisdom van Utrecht* in *Gesch. der Christ. Kerk in Nederland in tafer.*, Amst. 1864 bl. 352 volgg.; Dumbar, *Kerk. en Wereldl. Deventer*, D. II, bl. 79 ss.; *Tijdschr. voor gesch. van Utrecht*, 1842 bl. 263; Balen, *Beschr. van Dordr.*, bl. 774, Wagenaar, *V.H.* (Reg.); *Chron. van het Utr. Genoots.*, (Reg.); van Gils, *Kath. Meyer. Memorieb*. bl. 75; van Gils en Coppens, *N. Beschr. van 's Bosch*, D. I, bl. 143; Hoogstraten; Kok, Nieuwenhuis, Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Rudolf]

RUDOLF van Antwerpen bloeide in de eerste helft der 16e eeuw. Hij vervaardigde o.a. het groote altaarstuk in de St. Victors kerk te Xanten.

Zie Kramm.

[F.X. Rüdtorffer]

RÜDTORFFER (F.X.) schreef eene *Verhandel. over de werktuigen uitgedacht tot de breuksnijding en de beste wijze derzelve* in *Verh. bekroond met den prijs van het legaat van J. Monnikhoff* 1807, D. V, St. 2.

[Eloy Rudam]

RUDAM (ELOY), Op de lijsten der Watergeuzen bekend onder den naam van kapitein Loy of Eloy. Van waar hij was is niet bekend, tenzij hij dezelfde is met Eloy de Melser, een der uitgeslotenen uit het pardon, 8 Maart 1574. Zoo hij dezelfde is dan is Audenaarden zijn geboorteplaats en Rudam zijne heerlijkheid. Doch dit is onzeker.

Sommigen houden hem voor een Waal of Luikenaar; van Haren hield hem voor een Brusselaar. Wij ontmoeten hem het eerst als luitenantop het schip van Zeger Fransz. van Medemblik, die in 1571 uit de vloot van Boshuizen tot die van den Nederlandsche Admiraal Lumbres was overgeloopen. Vervolgene vinden wij hem bij den Briel, vanwaar hij met de Rijk en Bernard naar Engeland werd gezonden om onderstand in geld en manschap. Vrij wel geslaagd in deze onderneming, kwamen ze tegen hunnen, last, omstreeks 9 April 1572, met 500 man, meest Engelschen, Schotten en gevluchte Nederlanders te Vlissingen aan. Bij het beleg van Rammekens had Eloy het bevel over het geschut, en beschoot het kasteel met zooveel kracht dat het, na een beleg van vier of vijf dagen, (31 Julij-4 Aug. 1573) aan de Zeeuwen werd overgeleverd. Eloys vendel werd er in bezetting gelegd. Kort daarna bij eenaanval van de soldaten uit Veere op eene verschansing der Spanjaarden aan den hoek, nabij Middelburg, deelde Eloy in hnnne, hoe zeer niet groote nederlaag en verloor een zijner oogen. In den gedenkwaardigen slag door de vloot van Boisot bij Roemerswaal, op die van d'Avila

en Romero bevochten, (29 Jan. 1574), was hij een der strijders. Het jaar daarna was hij een der kapiteinen te Zierikzee in bezetting, welke stad hij, na de overgaaf aan de Spanjaarden, verliet en vestigde zich voorts te Middelburg, waar hij in 1587 nog woonde.

Zie van Haren, *Geuzen*, *Hist. verh.* bl. 36, en III z. bl. 32; Le Petit, *Gr. Chron.*, T. II p. 228, 250, 256-258, 267, 274; Meursius *Fred. Albanus* L. II p. 97; Bor D. V f. 240, VI f. 315; van Groningen, *Waterg.*, bl. 285-287.

[De Rue]

RUE (DE) zie VERSBRATEN.

[Adriaan de Rue]

RUE (ADRIAAN DE), kunstschilder, leerling van P. van Slingeland. Zijn portret, door J. Toornvliet met rood en zwart krijt geteekend, komt voor op *Cat. van der Marck* te Leiden. (Amst. 1773.)

Zie Kramm.

[Mr. Pieter de la Rue]

RUE (Mr. PIETER DE LA), den 30 Mei 1695 te Middelburg geboren, wenschte zich op den koophandel toe te leggen, doch zijn vader had hem voor de studie bestemd, zoodat hij, na de latijnsche scholen doorloopen te hebben en na het houden eener *Oratio de jurisprudentia Romanorum*, te Leiden in de regtsgeleerdheid studeerde, (1712) en tot doctor in de beide regten, na het verdedigen eener dissertatie *de modis*, *quibus testamentis informantur* verheven werd. Ten jare 1715 kwam hij terug in zijn geboortestad, zoo ongeschikt als ongenegen zich op de regten toeteleggen.

In 1718 werd hij tot schepen verkozen, en in het volgend jaar tot raad der stad Middelburg, thesaurier en voorzitter van het collegie van kleine zaken.

Na langdurige ongesteldheid, verviel hij in een zware ziekte, die hem drie jaren met afwisselende vlagen van krankzinnigheid, nutteloos maakte voor zich zelven en de maatschappij. In 1722 was hij in zoo verre hersteld, dat hij het volkomen gebruik van zijnen werkzamen geest terugkreeg. Hij aanvaardde op nieuw den post van schepen zijner geboortestad, en gaf zich voorts geheel aan de letteroefeningen en het onderzoek der H. Schriften over, waarin hij door Scwancke, Boddaert, Voget, Wesseling en anderen ondersteund werd.

Reeds vroeger had de la Rue, met eenige dichtlievende vrienden, eene wekelijksche bijeenkomst, aan de oefening der dichtkunst en Nederl. taal toegewijd, waartoe ook Johan Steengracht, pensionaris der stad Middelburg, en Pieter Boddaert, griffier van den raad van admiraliteit in Zeeland, behoorden, met Boddaert het treurspel van den franschen dichter Crebillon, *Atreus en Thyestes* ('s Grav. 1716 8°.) in Nederl. verzen gebragt en in 1717 door den druk gemeen gemaakt, terwijl in hetzelfde

jaar het eerste deel der *Dichtlievende Tijdkortingen bestaande in gedichten van onderscheiden stoffen en rijmtrant*, *onder de zinspreuk*: *Urgant Carmina Curas*, in 1718 te Leiden uitgegeven, werd gevolgd door een tweede deel, waarin zich de drie genoemde heeren als schrijvers van de beste stukken bekend maakten. Na zijne herstelling hield hij zich bezig met de beantwoording, der vraag of de schouwburg al of niet geoorloofd is?

Aanleiding gaf hem daartoe de in 1711 door B u r m a n gehoudene *or. pro Comoedia*, waarin deze het nut van den schouwburg had aangedrongen, met het gevolg dat menigvuldige geschriften daartegen in het licht kwamen, waaronder ook (later 1724) het door d e l a R u e overgezette werkje van R i v e t *sur les Comédies*. Ook gaf hij nog in hetzelfde jaar eene vertaling der redevoering van den hoogleeraar V o g e t *de Natalibus Academiae Groningensis*. Van eigen vinding was een gedicht, genaamd *Schets der Heerijkheid*, door hem omtrent dien tijd gemaakt en aan den predikant B o s s c h a a r t opgedragen. In 1725 verliet d e l a R u e de Middelburgsche regering en werd door de staten van Zeeland tot provincialen rekenmeester van Zeeland aangesteld. Op den 8 Februarij van dit jaar was, op de 150e verjaring de Leidsche hoogeschool, door de hoogleeraren F a b r i c i u s en B u r m a n , de eer van Zeeland op een schampere wijze aangetast. Dit gaf d e l a R u e aanleiding tot het schrijven eener *regtvaardige verdediging van Zeelands luister tegen den onverdienden blaam door den wijdvermaarde en hooggeleerden heer Pieter Burman*, *onder de zinspreuk: Pro patria*. Middelb. 1725.

In 1734 verscheen zijn *Geletterd Zeeland*, een werk wel niet verheven boven alle bedenkingen, maar echter geprezen door geleerden en letteroefenaars. Dit werd gevolgd door zijn *Staatkundig en Heldhaftig Zeeland*. In 1741 verscheen een tweede druk van het eerste.

Had d e l a R u e in 1744 zich met C a n n e g i e t e r bezig gehouden met het onderzoeken der oudheden te Domburg en zelf eene kleine beschrijving van Domburg gegeven, in 1741 legde hij met P. B o d d a e r t de hand aan eene verbeterde uitgaaf der *Delices des Pais-Bas*, naderhand te Brussel gedrukt en uitgegeven.

In November van hetzelfde jaar, werd hij door een hevige zinkenkoorts aangetast. Daarvan hersteld, verviel hij in een zware melancholie, die hem tot alle redelijke werkzaamheden ongeschikt maakte. Zóó sleet hij 29 jaren zonder eenig nut of genoegen voor zich zelven of voor anderen, tot dat hij den 1 December 1770 te Middelburg, in den ouderdom van 75 jaren 6 maanden, ontsliep. Weinige dagen voor zijn

dood maakte hij voor zich zelve een grafschrift, dat bij L a m b r e c h t s e n is bewaard gebleven

Behalve de genoemde werken, heeft men nog van hem:

P. d e l a R u e en D r e l i n c o u r t, *Christelijke klinkdichten*. Middelb. 1727.

De christelijke geloofsbelijdenis, *en het gebed des Heeren in rijm gebragt*. Middelb. 1729. 8°.

Bijbelstoffen. Middelb. 1732.

Stichtelijke gedichten. Rott. 1731. 8°.

Van de *Dichtlievende tijdkortingen* verscheen de eerste druk in 1718, de tweede Leiden 1728. 8°.

Bilderdijk heeft een dezer gedichten beoordeeld, in 1776, in de Oefeningen van het genootschap. *Kunst wordt door Arbeid verkregen* IV Dl.

Ook vervaardigde hij de *Beschrijving der stad Middelburg* voor het *Woordenboek* van H o o g s t r a t e n en hield zich bezig met de uitgave der *Nagelaten gedichten* van vrouwe A n n a R e t h a a n en A n n a M a r i a V i n c e n t i u s; en zoo veel de spelling aangaat met de *Gedichten* van J a c o b W i l l e m s e n en het werk van P l e v i e r over de *Handelingen der Apostelen*.

Zie N.C. L a m b r e c h t s e n, *Leven van P. de la Rue*, enz. i n *N. Verh. v.h.Z. Gen*. III, I; S. d e W i n d, *Johan de Kanter Philipz. Fragment op een onuitgegeven vervolg op de la Rue's gelet. Zeel.*, in *Achal* 1850, bl. 192; *Vervolg op Gel. Zeel. van P. de la Rue*, in *Nav.*, D. VII bl. 224, 316, 370; W i t s e n G e i j s b e e k, *B.A.C. Woordenb.*, D. V bl. 196; D e V r i e s, *Gesch. der Ned. Dichtk.*, D. II bl. 123; S i e g e n b e e k, *Gesch. d.N.L.*; v a n K a m p e n, *Bekn. Gesch. der Nederl. Letterk. en wetensch.*; *Boekz. der Gel. wereld*, 1730, bl. 319, volgg. Dec. 1734; L. P a t e r, *Poëzy*, bl. 443; *Panpoetic. Bat.* bl. 121; v a n D o o r n i n c k, *Anon. Pseud.*, no. 367, 4520, 4704; V r o l i j k h e r t, *Vliss. kerkhemel*, *voor* bl. 22; *Republiek der geleerden van Sept. en Octob.*, 1734 bl. 290-649; G. de W i n d, *de Practar. Zeland. meritis in rempubl. litter.*, (1778); A r r e n b e r g, *Naamr.* bl. 447; K o k; N i e u w e n h u i s; V e r w o e r t; K o b u s; en d e R i v e c o u r t; *Nav.*, D. XI, bl. 11, D. XII, bl. 175, D. XIII, bl. 15.

[P. Ruebbens]

RUEBBENS (P.), een beeldhouwer. Hij was, en vervaardigde in 1723 het grafmonument van P o m p e j u s d e R o o v e r e, baljuw van Zuid-Holland, schout der stad Dordrecht en Heer van Hardinxveld, in de kerk te Hardinxveld.

Zie K r a m m.

[Pieter de Ruelle]

RUELLE (PIETER DE). Van dezen schilder wordt niets gemeld als dat hij ook de poëzy beoefende, blijkens een *Treurzang op zijn overlijden in Wiedemaand*, 1658, alwaar op het eind gezegd wordt, ‘dat hij door zijn vernuft een dubbele konst gevonden had.’ Mogelijk is hij dezelfde niet.

[P. des Ruelles]

RUELLES (P. DES), nederduitsch dichter, die leefde in de 17e eeuw, Men vindt van hem eenige losse minnedichtjes in de *Amsterdamsche vreughde-stroom*.

Zie v.d. A a, *N.B.A.C. Woordenb.*

[S. P Rues]

RUES (S. P), is schrijver van

Tegenwcordige staet der Doopsgezinden of Mennoniten, *in de vereenigde Nederlanden*, *waeragter komt een berigt van de Rijnsburgers of collegianten*. Amst. 1745, 8°.

Zie *Cat. d.M.v.N.L.*, D. III, bl. 229.

[Martinus Josephus Ruffa]

RUFFA (MARTINUS JOSEPHUS) was den 18 Mei 1801 te Rotterdam uit burger ouders geboren, die buiten staat waren veel onkosten aan zijne opvoeding te besteden. Reeds vroeg toonde hij groote geneigdheid voor het tooneel en wist het, in weerwil zijner zwakke gezondheid, op liefhebberij tooneelen zòò ver te brengen, dat hij door het reizend tooneelgezelschap van Obeld, Kup en de Koning tot medelid werd aangenomen. Zòò groot waren zijne vorderingen, dat hij ongeveer 23 jaren oud, bij het Koninklijk Hollandsch tooneelgezelschap, onder directie van Hoedt en Bingly werd geëngageerd. Gedurende meer dan 30 jaren bleef hij onafgebroken, onder verschillende directeuren, aan deze schouwburg verbonden, zoowel als acteur als bij de administratie en ook als regiseur.

Hij onderscheidde zich vooral door zijn grooten ijver in het behartigen der belangen, en tot instandhouding van het nationale tooneel, en bij al zijne drukke bezigheden besteedde hij nog de weinige uren van verpoozing aan het vertalen en omwerken van Hoogduitsche en Fransche tooneelstukken, die alle met veel succes op het repertorium voorkomen.

Hij huwde op 31 jarige leeftijd met de tooneelspeelster Anna Maria Louise Vink, die hem eene dochter (Adriana Bartholomea Louise) schonk. Hij overleed te 's Hage den 24 Februarij 1857.

Part. berigt.

[Philippus Cornelisz Ruil, Ruyl, Rulaeus]

RUIL, RUYL, RULAEUS (PHILIPPUS CORNELISZ.) was de zoon van Cornelis Albertsz. Ruil, oud-burgemeester en zouthandelaar te Alkmaar, en van Maartje Philips, dochter van Philips Pietersz, secretaris van St. Maarten, ‘in die tijd een gauw, getrouw en dienstig man in 's landts Regeeringe, die groote correspondentie hield met Wilhelm, de eerste Prins van Oranje, zijnde genoechsaem als zijn secretaris omtrent de saeken van Noord-Hollandt.’ Hij werd in 1577 te Alkmaar geboren, studeerde te Leiden onder Trelcatius, Junius en Gomarus, en werd in 1601 tot predikant te Zevenhoven beroepen. In 1610 vertrok hij, na voor Egmond, Assendelft, Bovenkarspel en andere plaatsen bedankt te hebben, naar Naarden, waar hij in 1649 overleed. Zijn zoon Hendricus Ruil, was pred. te Wormer (1634), Weesp (1637), Amsterdam (1646), waar hij in October 1686 in den ouderdom van 68 jaren stierf. Hij schreef een pamflet, G. Brandts, getiteld *Stoute Geveynstheyt en Liefdelose Geest*, enz. Amst. 1675.

Zijne zonen waren R u d o l p h u s R u l a e u s , predikant te Barsingerhorn (1659), Graft (1662), Amsterdam in de gasthuis kerk (1668), gestorven Junij 1688, en P h i l i p p u s R u l a e u s , predikant te Uitgeest (1668). Hoorn (1668), aldaar gestorven in 1678.

Zie G. B r a n d t , *Hist. der Ref.*, D. II, bl. 439; *Nav.*, D. XIV, bl. 146, 205, 209; P a u w en V e e r i s , *Vern. Kerk. Alphab.*, bl. 175.

[Albert Cornelis Ruyl]

RUYL (ALBERT CORNELIS), koopman of opperkoopman in dienst de O.I. Compagnie, schreef:

Spieghel van de Maleytsche tale, *in de welcke sich die Indiaensche jeucht christelyck ende vermaeckelyk kunnen oefenen vol eerlicke t' samenspraecken ende onderwysinghen in de ware godsaligheyt tot voorstandt van de christelycke religie*, *met een vacabularium van de Duytsche ende Maleytsche tale*, *dienstich voor alle liefhebbers derselven*.

Tot Amsterdam by Derrick Pietersz., *op 't Water*, *in de witte Persse* 1612. 4^{o}

Uit de opdragt blijkt dat hij meerdere werkjes heeft geschreven

Zie L e u p e , in *Kron. v.h. hist. Genoots.*, 1848, bl. 235 volgg. en in *Bijdr. tot de Taal- Land- en Volkenk. van Ned. Indie*, D. II; *Nav.*, D. XIV, bl. 81.

[David Ruhnkenius]

RUHNKENIUS (DAVID) werd den 2 Januarij 1723 te Stolpe in Pommeren geboren. Na te Wittenberg openlijk eene dissertatio *de Gallia Placidia Augusta* verdedigd te hebben, begaf hij zich, op raad van E r n e s t i , naar Leiden (1744) om zich onder H e m s t e r h u i s in de Grieksche letterkunde te volmaken. Ruim twaalf jaren had hij reeds te Leiden, buiten openbare bediening doorgebragt, toen het ten laatste zijnen beroemden leermeester gelukte, hem in 1757 tot lector der Grieksche taal te doen aanstellen, welke post hij den 10 Mei aanvaardde met eene *oratio de Graecia artium et doctrinarum inventrice*.

In den jare 1761 werd hem, na het overlijden van O u d e n d o r p , met den rang van gewoon hoogleeraar, de leerstoel der historie en welsprekendheid opgedragen, bij welke gelegenheid hij, den 21 September van dat jaar, eene redevoering *de doctore umbratico* hield. In 1768 sprak hij, bij gelegenheid dat hij de rectorale waardigheid neerlegde, het schoone *Elogium Hemsterhusii* uit. In 1774 werd hij tot opvolger van A. G r o n o v i u s , aan het bestuur der akademische boekerij, benoemd, na zich reeds vroeger daaraan te hebben toegewijd. Van zijne gehechtheid aan Nederland en bijzonder aan Leiden en hare hoogeschool, gaf hij, gelijk meermalen te voren, blijk, zoo met name ook in 1785, toen die v a n G o t t i n g e n hem op vereerende en voordeelige voorwaarden, tot zich noodigden, door de beleefde weige-

ring van hun aanzoek. Curatoren bleven niet in gebreken, hem hunne erkentenis te betoonen. Na een roemrijk en nuttig leven, overleed hij den 12 Mei 1798. P.H. Jonxis heeft een fraaije afbeelding van hem gegeven, waarnaar die van R. Vinkeles, en de steendruk van P. Simonau te Brussel vervaardigd zijn.

Hij schreef:

Dissertatio prior et posterior de Gallia Placidia Augusta. Vitebergae 1743.

Epistola critica prima in Homeridarum hymnos et Hesiodum ad L. Valckenarium. L.B. 1749 8°.

Multis partibus locupletius iterum prodiit L.B. 1788 8°.

Thalelaei, *Theodori*, *Stephani*, *Cyrilli aliorumque Ictorum graecorum commentarii in Titulos Digestorum et Codicis de Postulando sive de Advocatis et de Procuratoribus et Defensorio ex Codice Msc. et latine cum ejus castigationibus. Hagae comit*. 1752 fol. en in *Nov. Thes. Juris civilis et canonici Meermannianus* T. III.

Oratio de Graecia, *artium et doctrinarum inventrice*. L.B. 1757. 4°.

Epistola critica III *in Callimachum et Apollonium Rhodium ad Joh. Aug. Ernestium*. Ibid 1751, 8°. Deze *Epistola* heeft aanleiding gegeven tot het schrijven van Winckelmani *Epistola ad comilem Bruhlium de inventis Herculanensibus*.

Deze beide brieven zijn L B. 1782 8°. herdrukt met *Homeri Hymnus in Cererem*, door Ruhnkenius het eerst in het Grieksch en Latijn uitgegeven.

Timaei sophistae Lex. vocum Platonicarum, *quod primum edidit atque animadverscönibus illustravit*. Ibid. 1754.

Oratio de Doctore umbratico L.B. 1763 4°

P. Rutilii Lupi de figuris sententiarum et elocutionis Libri II. recens. et annotationes adiecit L.B. 1768. 8°.

Annotationes in Hesychii Albertiani Tomum L.B. 1766 fol.

Elogium Tiberii Hemsterhusii. L.B. 1768. 8°. met *duae Richardi Bentleii Epistolae ad Hemsterhusium*. L.B. 1789 8°. met het *Elogium Ruhnkenii cum praefatione et annotatione edidit J.F. Bergman* L.B. 1824 *A clar. Theoph. Christoph*, *Herlesio*, *adspersis paucis notulis in libro de Vitis philolog. nostra aetate clarissimorum*, vol. IV p. 214-265, in *Opusculo de ratione studii*, door E Scheidius uitgegeven, P. I p. 171-219.

Dissertatio de vita et scriptis Longini. L.B. 1776 4°, door de schrijvers der *Bibl. crit Vol. Part*, 1 p. 116-131 aan Ruhnkenius toegeschreven, en herdrukt in J. Toupii *edit Longini. Oxonii* 1778 4°.

Velleius Paterculus, *cum integris animadversionibus doctorum virorum. Tomis* II L.B. 1779 4°. maj.

Homeri Hymnus in Cererem, *primum editus e Bibl. Mosquense*. L.B. 1780 4° *cum versione latina Joh. Henrici Vossii et cum duabus suis Epistolis criticis multis partibus locupletioribus*. L.B. 1782 8°.

Praefatio ad A. Cornelium Celsum (nomine Luchtmansii.) L B. 1786. 4°.

Praefatio ad Apuleii Metamorphoseon Libri XI, *Francisci Oudendorpii*. L.B. 1786.

M. Anton. Mureti opera omnia ex Msc. aucta et emendata, *cum brevi annotatione* L.B. 1789 8°. *Tomti quatuor*.

Observationes in Xenephontem, *insertae Xenephontis Memorabilium editioni Ernestianae Quintae Lipsiensi* 1773. 8°.

Annotationes ad Hesiodum editione Hesiodi Loesnerianae. Lipsiae 1778 8°.

Hij had ook het plan den Scholiast op Plato uittegeven doch eerst na zijn dood verschenen zijne *Scholia in Flatoex codicibus Msc. multarum Biblioth. primum collecta*. L.B. 1800 8°.

Ook verscheen na zijn dood zijn uitgaaf van het *Lexicon Schelleri*. L.B. et Amstl. 1799. 2 vol. 4°.

Opuscula varii argumenti cet. 1 *ed J.T. Bergman*. L.B. 1823. 2 vol. 8°.

Orationes, *Dissertt. Ed. F.T Friedemann*, Brunsw. 1828 2 vol. 8°.

Scholia in Suetonii vitas Caesarum, ed. J. G e e l , L.B. 1828. 8°.

Dictata ad Ovidii Heroides et Albinoveni elegiam. Nunc pr. ed. F.J F.T. Friedemann Lips. 1831 8°.

D. Rhunkenii et L.C. Valckenaerii Epistolae mutuae; - D.R. Epistolae ad Wyttenbachium; - D.R. Epp. ad. diversos. Ed. G.L. Mahne, Vliss. 1832-1834. 8°. 3 vol.

Dictata in Terentium.

Zie Zijn leven door hem zelven beschreven in *Analectis Pomeranis*; D. W y t t e n b a c h i i , *or. de Adolescentia D. Ruhnkenii in exempl. proposita adolescentibus Batavis*, *Leidae* 1799, nog in het zelfde jaar (Amst. 1799 8°. met den titel *Vita D. Ruhnkenii*, *auct. D. Wyttenbacchii*. herdrukt en later, vooral met de aanteekk. van Dr. B e r g m a n ; S a x e , *Onom*. T. VIII p. 69-73, J. A l b e r t i , *Praef. ad Hesychium* p. XXXIV. T e W a t e r , *de Rebus Academiae Lugduno-Batavae secundis et adversis*, p. 29. 30, 50, in *Append*, p. 146, LVII; *Nov. acta Erud.*, 1750, *Aug.* p. 169-476, 4752 *Octob.* p. 613-623, 1755 *Sept.* p. 11 p. 534-538, 1769, *Junio*, p. 246-254, *Aug.* p. 337-365, 1776 *Junu*, p. 299-305; J a e g e r û s , in *Fabricii Bibl. Graeca.*, vol. III, p. 831, *ed Harlesii*, vol. I p. 1, p. 116-131, p. 33, v. I. p. IV, n. 3 p. 45-66, v. II p. IV, p. 1-30. *Bibl. crit.* v. III p. 11, n. III, p. 118-111 n. V p. 117-123, *Bibl. Philolog. ed. Volbortho*, V. I n. III p. 40-47; *Nova Bibl*, *Phil*, v, I *Fasc*. I, n. IX p. 136-148; *Das Gelehrte Teutchland*; B a u e r ; *Conv. Lex.*; S i e g e n b e e k , *Gesch. d.L. Hoogs.*, (Reg.) v a n K a m p e n , *Bekn. Gesch. d. Ned. L.*; C o l l o t d'E s c u r y , *Holl. roem* (Reg.); R o y a a r d s en K i s t , *Kerk. Arch.* (Reg.); S e p p , *proeven eener pragtm. Gesch. d. Theol.* I. 65, 89, 100; N i e u w e n h u i s ; V e r w o e r t ; K o b u s en d e R i v e c o u r t ; M u l l e r ,

Cat v. portr., *Cat. mss. Bibl.* L.B. p. *Cat. librorum Bibl. publ. Univ. Lugd. annis* 1814-1847 *allatorum* p. 296.

[Niklaes Ruychaver of Ruichaver]

RUYCHAVER of RUICHAVER (NIKLAES) ook C l a e s R y c h a u r e , volgens de sententiën van Alva een Amsterdammer, doch volgens anderen van Haarlem. waar het geslacht der R u y c h a v e r s toen ter tijd in aanzien was.

Hoe het zij; hij was een der werkzaamste, ijverigste en regtschapenste watergeuzen, en bekleedt onder de bevrijders van ons vaderland een hoogen rang.

Reeds in 1569 had hij, onder de eerste Geuzen-hoplieden, deel aan den buit van 100 schepen, in het Vlie veroverd. Het volgend jaar liep hij gevaar zijns levens bij den Allerheilige vloed, en door het ijs, doch hij wist zich te redden' schoon zijn schip reeds verloren werd geacht, en ontkwam in het Vlie, waar hem weder 4 of 5 schepen in handen vielen. Van daar naar de Zeeuwsche stroomen vertrekkende, nam hij het marktschip van 's Hertogenbosch naar Antwerpen (Nov. 1570) en ligtte er 4500 daalders uit. Na de inneming van den Briel, begaf hij zich aan het hoofd van een vendel krijgsknechten naar Noord-Holland en te Enkhuizen in bezetting.

Medemblik werd door hem tot Oranje overgebragt en later ook door zijn toedoen met haar bevelhebber C a b e l j a u w bevredigd. Toen Haarlem zich bij Oranje voegde, werd R u y c h a v e r spoedig met zijne soldaten ter bewaring dier stad afgezonden, en als, den 20 Julij, door den moed en de tegenwoordigheid van geest van K o l t e r m a n , Oranje's commissaris, de stad ter naauwernood aan het verradelijk plan van sommige Spaanschgezinden ontkomen was, trok R u y c h a v e r met zijn volk naar buiten, schermutselde met de Spanjaarden en dreef ze terug naar Spa rendam.

Gedurende het beleg van Haarlem evenwel was hij niet in de stad, maar in Jan. 1573 te Egmond, en het was om zijne ervarenheid dat men uit het belegerde Haarlem eenige afgevaardigden tot hem zond, om over de zaken der stad te raadplegen. Zijn voortvarende moed en ijver wist de benden van C a b e l j a u w in Alkmaar te brengen, nadat zijn beslissende taal den raad der stad overreed had.

Hij moest echter met zijne bende buiten de stad blijven, schoon hij last van S o n o y had om er binnen te trekken, de vijand had hen den intogt reeds afgesneden. Terwijl Alkmaar belegerd werd, was hij te Schoorldam, van waar hij den vijand in onrust moest houden. Ook was hij aan boord van den admiraal C o r n e l i s D i r k s z , bij den slag op de Zuiderzee, waar B o s s u 's vloot verslagen werd en hij zelf genoodzaakt was, zich aan R u y c h a v e r en D i r k z o o n over te geven. Gedurende zijne togten in Noord Holland

was zijne vlieboot nog in dienst der Zeeuwen, en een schipper vertegenwoordigde te Veere zijnen kapitein op *Ruychavers boot*.

Terwijl hij in Noord-Holland werkzaam was, ontving hij een blijk van het vertrouwen dat Sonoy in hem stelde, gelijk hij een bewijs van braafheid en nederigheid gaf. Bij den inval van Bossu in Waterland, hadden verscheidene benden de vlugt gekozen, zoo als ze zeiden, uit gebrek aan kruid en lood. Sonoy zond het hun en droeg Ruychaver het bevel over 7 vendelen op. Doch hij weigerde, om zijne jongheid en onervarenheid, onder kapiteinen te bevelen, belovende dat hij deze eer met den getrouwsten ijver voor het vaderland zon vergelden. Hij bleef zijne geloften getrouw. Het gelukte hem met hopman Koen van Steenwijk, Krommenie te bezetten, en na een hevige schermutseling den vijand op de vlugt te slaan.

Ofschoon de verdediging van Wormer tegen 3 of 4000 Spanjaarden, die hem overvielen, zoo wel niet slaagde, dreef hij eerst den vijand op de vlugt en wist den terugkeerende, hem te magtig zijnde, toch zoo lang bezig te houden, tot de dorpelingen zich met hunne have naar Purmerend in veiligheid hadden gebragt. Zelfs bleef het grootste deel zijner soldaten behouden, hij zelf ontsnapte alleen het gevaar van verdrinken, door de trouw van een zijner lijfschutters. Kort daarna werden de Spanjaarden door Tiete Hettinga en andere vrijbuiters met verlies van meer dan 1500 dooden en 250 gevangenen verslagen, en Waterland was van den vijand bevrijd (1574).

Reeds in Mei van 1574 was echter Ruychaver naar Zuid-Holland gezonden, toen de tijding van graaf Lodewijks nederlaag door Holland klonk en Leiden bedreigd werd. Bij de komst van Valdez voor Leiden, lag bij met zijne knechten te 's Gravenhage. Te laat gewaarschuwd, versterkte hij zich echter met haast aan de Geestbrug en hield de Spanjaarden, onder Don Louis de Gaëtan, zóó lang tegen tot de inwoners van den Haag zich te Delft hadden gered.

In 1574 was Ruychaver ook bij den aanslag op Amsterdam. Men had 2000 man in de stad weten te brengen, en bij de burgers verborgen. Ruychaver was met Josua van Alveringen, heer van Hofwegen, aan het huis van den griffier Martini, die met Maarten Neyen, een der zaâmgezworenen was. De kloekheid van Martini's vrouw, eene dochter van Jakob Koppier, heer van Kalslagen, redde de beide echtgenooten. De aanslag was door Requesens ontdekt.

De Zeeuwen hadden, bevreesd het anker voor Lillo geworpen, en Oranjes gemagtigden, Martini, Ruychaver en Alverdingen, waren in den uitersten nood. In eene tafelkas verscholen, toen de spaansche onderzoekers binnenkwamen, hoorden zij het hoe een prijs op hun hoofd werd gesteld. Evenwel dit gevaar ging voorbij en vervielen zij, in de vreeselijke

angst die hen pijnigde, tot het besluit om den voornäamsten der zamenzweerders Neyen ter dood te brengen, doch zijn moed en het inzien hunner boosheid, hun mededogen en godsvrucht (zegt Hooft) redden hem van den dood en zijne makkers van een gruweldaad. Zij ontkwamen allen den dood. In den aanvang van 1575 zond hem Oranje om met Sonoy en die van het Noorder-kwartier te raadplegen over de belangrijke inneming van het Barndegat, en van eene plaats aan den zuidelijken IJdijk tot bevrijding van Holland.

Wederom ontmoeten wij Ruychaver onder de kapiteinen in het belegerde Zierikzee, aan het hoofd der bezetting. Na de overgave aan Mondragon, begaf hij zich wederom naar Noord-Holland, ten minste in den aanvang van 1577 was hij met den overste Stelling en den admiraal van Holland, Johan van Duvenvoorde te Haarlem, nadat de spaansche soldaten van daar vertrokken waren, volgens de Gendsche pacificatie, waarbij men zich verbonden had tot wering der Spanjaarden. Hier bleef hij tot den dag waarop hij met zijn bevelhebber Stelling, gouverneur van Haarlem, Amsterdam poogde te overmeesteren bij welke gelegenheid hij, door een bijzonderen vijand in koelen bloede vermoord werd.

Zie *Levensbeschr*. in *Vruchten van de Rederijkerskamer de Wijngaardranken* D. I, bl. 52 volgg.; *Korte Hist. aanteek. wegens het voorgevallene in de beleg. van Haarlem; Kort verhaal van de beleg. van Alkmaar*; van Haren, *Geuzen*, *Hist. verh.*, bl. 36; J. Schrevelius, *Beschr. van Haarlem*, bl. 279, 284, 302, 308, 338, 339; Hooft, *N.H.* XII, f. 544 volgg; Bor, B. XI, f. 370, VIII, f. 103; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. II, bl. 55, A II, 142-145, II, 35, 36, A II. 143, 144; Wagenaar, *V.H.* (Reg.); v. Groningen, *Watergeuzen*, bl. 287; Kok, Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. van Portr*.

[Abraham Ruimig]

RUIMIG (ABRAHAM)
schreef:
Over 't Lied Hanna over 2 *Sam. II:*1 *tot* 10, *den VIII Psalm en Matth. XXV*, Leyden, 1720, 8°.

Verklaaring van Heylige en Schriftuurlyke zinnebeelden, Leiden, 2 dn. 4°. *Met vermeerd. aanteek. van J.v.d. Honert*, Leiden, 1744, 2 dn. 4°.

Zie Abcoude; Arrenberg.

[Ruisch]

RUISCH zie RUYSCH.

[Ruisdaal of Ruysdael]

RUISDAAL of RUYSDAEL werd, volgens het algemeen gevoelen in 1635, doch volgens Dr. Waagen in 1625 te Haarlem geboren, waar zijn vader fabrikant van ebbenhouten lijsten was. Hij zond zijn zoon naar de latijnsche school. Later verwierf hij den doctoralen titel en zette zich te Amsterdam neder, waar hij met roem de geneeskunde uitoefende en vele chirurgicale operatiën deed. Reeds in vroegere jaren had hij tot

uitspanning het teekenen en schilderen geleerd en als arts bleef hij ook dit liefhebherijvak beoefenen en kreeg zoovele bestellingen dat hij de praktijk nederlegde en zich geheel aan de kunst wijdde.

Het blijkt niet dat Ruisdaal zich onder de leiding van eenen bepaalden onderwijzer heeft begeven, doch de raad en de lessen van zijn vriend Berchem zullen veel tot ontwikkeling van zijn talent en de vorming van zijn smaak hebben toegebragt. Ook bragten welligt Ad. van de Velde, Wouwerman en Lingelbach, die even als Berchem zijne stukken meermalen stoffeerden, daartoe bij. 'Met dat al (schrijft Immerzeel) heeft Ruisdael eenen geheel eigendennclijken weg gevolgd, die eenige overeenkomst met den stijl van Albert van Everdingen en Meindert Hobbema heeft. Zijne voorstellingen zijn meest bosch- en rotsachtige streken met statig voortbruischende stroomen, of uit rotskloven voortschietende watervallen: dikwijls ook strand- en havengezigten met zeilende vaartuigen en booten.'

'De dichterlijke geest van Ruisdael vond een bijzonder behagen in trotsche voorstellingen. Betrokken en door storm voortgejaagde wolken, sterk woelende zeeën en binnewateren, ontwortelde stammen en door den wind hevig bewogen geboomte, trok hij doorgaans voor aan stille en liefelijke land- en watergezichten; maar al wat hij wrochtte, droeg het zegel der waarheid en was een zuivere afdruk der natuur.'

Er valt dan ook niet aan te twijfelen of Ruisdael heeft in Duitschland of Zwitserland dergelijke streken als hij veelal schilderde, naar het leven afgeteekend en bestudeerd.' 'Boven alle tegenspraak' schrijft Dr. Waagen, 'is Jacob Ruisdael de grootste der nederlandsche landschapschilders. In zijne werken en in geene andere, vonden wij dat poëtisch gevoel der noordsche natuur en de volmaakste voorstelling er van, in dezelfde mate vereenigd, teruggeven.

Smith vermeldt, behalve eenige twijfelachtige en enkele dubbelen, 448 schilderijen van zijn penseel, doch 460 zijn er meer, die hem onbekend bleven.

De meeste zijn in Engeland. In 1857 waren er op de expositie te Manchester 20 echte en zeer belangrijke, waarvan 4 à 5 'zoo uitmuntend, dat ze nergens schooner in de wereld te vinden zijn.'

Evenals de kunstwerken onzer eerste meesters werden de schilderijen van Ruisdaal, in de eerste helft der 18e eeuw, voor spotprijzen gekocht, en er even zoovele guldens als thans honderden, ja duizenden voor besteed.

In de kunstverzameling van wijlen koning Willem I bevond zich een *Westphaalsch landschap op een regenachtigen dag tegen den herfst*, met stoffaadje van Adriaan van de Velde, waarvoor op de verkooping van mevrouw de douariè-

riére Boreel *f* 5.500. - betaald werd. Het Haagsche museum bezit van dezen meester een *zeestrand* en een *gezigt van Overveen*, het Amsterdamsche een *woest bergachtig landschap met een grootschen waterval*, *tusschen rotskloven en neérgevallen boomen*, *op den voorgrond uitstroomende*, *en een dito landschap met een kasteel*

In 1857 golden twee zijner schilderijen op de verkooping van den graaf van Stolberg, te Hanover *f* 12.720 en *f* 14.160.

Op de verkooping van J.B. Molkenboer gold een teekening van R., voorstellende een*he uvelachtig landschap* met de pen en sapverw, *f* 450. -. een *gezigt buiten Alkmaar met een hooge steene brug*, *liggende over een stil water*, met zwart krijt en O. 1 inkt *f* 440. -. Nagenoeg dezelfde prijzen werden op de verkooping van de Vis besteed, twee *landschappen met watermolens* golden *f* 1.000. -

Ook voerde hij op schilderachtige wijze de etsnaald. Bartsch beschreef 7 dezer etsen door R. Weigel nader toegelicht, en vermeerderd. Zijn komen ook bij Kramm voor. Nog 3 berusten in 's Rijks museum te Amsterdam.

Nagler noemt 48 graveurs, die naar zijne schilderijen gegraveerd hebben.

Hij huwde Annetje Colyns, bij welke hij kinderen verwekte, en die hem overleefde. Zij was waarschijnlijk een bloedverwante van den schilder David Colyns.

Zie Jacob Campo Weyerman, Houbraken, de Piles, le Comte, Immerzeel, Kramm, Kok, Hoogstraten; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. I bl. 67, 97 98; *Nav.* D. XIII bl. 273, 309, 341; Muller, *Cat. v. Portr.*; Dr. Waagen, *Handb. of Painting*, Lond. 1860; Smith, *Cat. rais. of the Dutch and Flemish masters; Cat de la Musée d'Anvers*, 1857; W. Burger, *Musée de la Hollande* T. II bl. 300. Dez. *Trésors d'art*, *exposés à Manchester* in 1857 p. 294. *Biogr Univ.; Biogr. génér. mod.* Chabert et Franquinet, *Galer. des Peintres*; Descamps, *vie der peintres Flam. et Holl.*, T. III p. 9; Bartsch, *Le peintre graveur* T. I p. 309; Villot, *Livret du Musêe du Louvre*, *êcoles Hol et Flam.*; Dr. Waagen, *Künstw. und Künstner in Engel*. Berlin 1838, T. II S. 577; R. Weigel, *Súplém*, *au Peintr. graveur de Bartsch*; J.J. von Haber, *Handb. für Künsller und Freunde der Kunst*.

[Theodcor Ruisdaal of Ruysdaal]

RUISDAAL of RUYSDAAL (THEODCOR), broeder van den vorige, volgens Immerzeel een twintigtal jaren vroeger te Haarlem geboren (1615). Ook hij was een verdienstelijk landschapschilder, wiens werk naar dat van Jan van Goyen zweemt. Zeldzaam evenaarde hij zijn broeder in kracht van koloriet, b.v. in een voortreffelijk geschilderd *landschap*, met een breeden stroomende vloed, waarin de boomen en de aan den oever gelegen boerenhutten zich natunrlijk afspiegelen, in de galerij te Munchen. Te Berlijn zijn 2, te Dresden 3 voortreffelijke stukken van zijn penseel.

Houbraken meldt, dat hij de vinding gedaan heeft om gepolijst marmer van allerlei kleuren, voor meubelsieraden te

vervaardigen, dat de zwaarte, koelte en glans van het oorspronkelijke bezat. Hij overleed 1670.

Zie Houbraken,; Immerzeel; Kramm.

[J. Ruisscher of Ruischer]

RUISSCHER of RUISCHER (J.) bloeide in het midden der 17 eeuw. en schilderde Noordsche gezichten. Ook etste hij. Op Cat. von Fries bl. 154 komt van hem voor *een boomrijk landschap*, voor *f* 17 verkocht.

Zie Immerzeel; Kramm;

[Henricus Rulaeus of Ruylaeus]

RULAEUS of RUYLAEUS (HENRICUS) werd in 1634, als proponent te Wormer, drie jaren later te Weesp, en in 1640 te Amsterdam beroepen, waar hij in October 1680 in den onderdom van 68 jaren overleed. Hij heeft zich bekend gemaakt door een paar gelegenheidsredenen, b.v. *De eerste predikatie in de Amstelkerk*, Amst. 1670; *Rouwklage over de doodt van de admiraal de Ruiter*, *in de jare* 1677 *te Amsterdam op den Maandelycke vast- en bededag*, waaruit Collot d'Escury eene proeve mededeeld. Ook vermeldt Abcoude van hem, *Babylons val en afval* 12°. en *Waarheid Triumhf*. Amst. 1658. 8°.

Zie Pauw en Veeris, *Vern. Kerk. Alphab.*, bl. 175; Glasius, *Godgel. Nederl.;* Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. IV, II bl. 141, 742; Abcoude.

[Ruiter]

RUITER zie RUYTER.

[G. de Ruiter]

RUITER (G. DE)
schreef:
Waarneming van adenites gastro-duodeno-hepatetis, *peritonitis en colitis*, in *Hippocrates*, *toegewijd aan geneesk*. 1828. D. II. St. 3 bl. 127.
Heelkundige waarneming, *betreffende eene verwonding van den buik tengevolge von overrijding*. Ald. 1828, D. II St. 4 bl. 400
Hoofdwonde en lijkopening. Ald. 1830, D. IV St. 2 bl. 50.
Verloshundige waarneming (*scheuring der baarmoeder*.) Ald. 1830, D. IV St. 3 bl. 96.

Zie Holtrop, p. 304, 305.

[Gerardus Ruiter]

RUITER (GERARDUS), predikant te Egmond aan Zee, (1720) en te Enkhuizen (1722),
schreef:
Christelyke Vryheit des Testaments, Amst., 1733, 4°,

Zie Arrenberg, bl. 448; Pauw en Veeris, bl. 175.

[Aleida Ruiters]

RUITERS (ALEIDA), geboren Schuurmans, bloeide in den aanvang der 18 eeuw, en woonde te Emden, waar zij zich als dichteres van Bijbel- en Zededichten bekend maakten. Ofschoon Oudhof hare poëzij ten hemel verhief, zijn evenwel de proeven, die men er van heeft, zeer gebrekkig.

Zie Oudhof, *Poëzij*, D. I bl. 464; Witzen Geysbeek, *B.A.C. Woordenb*. D. V bl. 190

[H. Rulant]

RULANT (H.) schreef:

Satyra of Schimpdichten, *prysende den God Bacchus*, *of 't droncken drincken*, *groetsgewyse gesonden aen J.D.L. tot Dordrecht in* 1618, *uit Amsterdam door R. Rulant*, *te Amsterdam voor C.W. Blaeu-Laken*. 1632. 4°.

Zie v.d. Aa, *N.B.A.C. Woordenb*.

[Bartholomeus Ruloffs]

RULOFFS (BARTHOLOMEUS), omstreeks 1735 te Amsterdam geboren, was pianist, organist, violonist, componist en dichter. Hij zefte zich reeds vroeg als muziekmeester in zijne geboortestad neder, werd organist der Oude-kerk, en orkestmeester zoo bij den Schouwburg als bij Felix Meritis.

Breed is de lijst zijner tooneelpoëzy, zangstukken, losse gedichten, te breed om hier in te vlechten. Een uitmuntend en eenig exemplaar van zijne werken, bezit de Maatschappij van Nederlandsche letterkunde te Leiden. Een zijner beste dichtstukken is *Amsterdam hervormd* in 1778, met platen en portret van den auteur, in 't licht gegeven. Ook verdienen zijne *Musicale verlustingen*, *bestaande in nienwe Nederd. Gezangen*, Amst., 1757, 3 dn., 8°., lof. Hij overleed den 13 Mei 1801. Zijne vrouw maakte zich als zangeres beroemd

Zie Gregoir, *Artist. music.* p. 154; Witzen Geysbeek, *B.A.C. Wb*. D. V bl. 198; S.A. Titsinghiae, *Epicedia*, p. 68; *Ned. Bibl.*, D. VII St. I bl. 210 *volgg.*, *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk*, Verwoert; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. Portr.* Arrenberg, bl. 448.

[Martinus Rummerink]

RUMMERINK (MARTINUS,) zoon van Johannes Rummerink, predikant te Meden, Scheemda en laatst te Groningen, bezocht de Groningsche, Utrechtsche en Leidsche hoogeschool, en werd prredikant te Oldenschoot en aanhoorige dorpen (1765) te Voorschoten, (1774) te Leeuwarden, van waar hij in 1777 te Dordrecht werd beroepen. Tweejaren later begeerden hem die van Groningen, doch hij wilde Dordrecht niet verlaten. en bleef er tot 1807 in zijne bediening werkzaam. Hij overleed den 1 December 1813, bij zijne huisvrouw, Adriana Pulat, geen kinderen nalatende. Als kanselredenaar heeft hij zich bekend gemaakt door eene *lijkrede op Jacoba Maria Baronesse van Wassenaer* (1771,) en twee bundels *Leerredenen*, Dordrecht 1807, 1808. Hij was (1785) mede oprigter van het *Genootsehap ter verdediging der voornaamste waarheden van de christelijke godsdienst*, *inzonderheid tegen derzelven hedendaagsche bestrijders*.

Zie Ypey, *Kerk Gesch. d. XVIII eeuw*, D. VII bl. 659; H.J. Royaards, *het Haagsch Genoots.*, bl. 159; Schotel, *Kerk. Dordr.*, D. II bl. 579; Glasius, *Godgel. Nederl*; Brans, *Kerk. Reg.*; Vorwoert; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*

[J.H. Rumpel]

RUMPEL (J.H.) schreef

over het steunsel der gedistelleerde oliën, *over de christalschieting van het Sal Secativum Hombergii*, *over het hedendaagsche Opium en over de Gagel*. Nijmegen, 1774 8°.

De stads- en lands-huishouder. Nijmegen 1762, 1780, 8°.

Brief aan directeuren en leden der Maatschappij van drenkelingen te Amsterdam, *nopens de aanwending van het Tabaksclisteer* in *Hedend. Vad. Letteroef.* 1778, D. FII St. II bl. 161.

Zie Arrenberg, bl. 449; Holtrop, bl. 503.

[Johannes Cunradus Rungius]

RUNGIUS (JOHANNES CUNRADUS,) of Runge werd den 22 Januarij 1786 te Cappel, in het Graafschap Lippe, waar zijn vader, George Runge, predikant was, geboren. Het eerste hooger onderwijs ontving hij aan het gymnasium te Bremen, dat hij in 1703 met de Leidsche hoogeschool verwisselde.

Hier bleef hij zeven volle jaren; hoorde er de vermaarde hoogleeraren van zijn tijd; maar voelde zich inzonderheid aan getrokken door den persoon en het onderwijs van Perizonius, door naauwe bloedverwantschap aan zijn moeder verbonden, maar bijna nog naauwer aan zijn jeugdigen neef gehecht, door beider gemeenschappelijke liefde voor de klassische oudheid. Dit toonde hij door den lof, hem in de voorrede van *Petavius*, *Rationarium temporis cum tabb. geneal.* caet. L.B. 1710 8°., waarvan Rungius eene veel vermeerderde uitgaaf bezorgde, gegeven.

Eerst werd hij conrector te Nymegen en was drie jaren later hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid en der Grieksche en Latijnsche letterkunde te Harderwijk. Hij aanvaardde dit ambt met eene *or. de prudentia et artibus Romanorum de constituendâ domi forisque Rep.* Vier jaren later als rector aftredende, sprak hij *de Romanorum luxuria et corruptissimis moribus*, *quibus Remp. et libertatem et amplissimum imperium corrumperunt et pessumdederunt*.

In 1721 naar Franeker als hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid beroepen, aanvaardde hij deze betrekking met eene *or. de Politicis*, *Gentilium et maxime Romanorum sacris*. Hij overleed den 17 Januarij 1723. Tiberius Hemsterhusius hield eene lijkrede op hem die echter het licht niet ziet.

Hij hield zich bezig met eene nieuwe verbeterde uitgaaf van Festus en Aelianus, en gaf. behalve de door hem gehoudene oraties, ook die hij als conrector te Nijmegen hield, in het licht (1710)

Zie *Progr. funeb.* Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 784; Jocher; Paquot, *Mém.* T. VIII p. 235; Rotermund, *Brem.*, T. II p. 14. ff. *Boekz.*, 1723 T. I bl. 108, 608; Bouman, *Geld*, *Hooges.*, D. II, bl. 69, 70.

[Christiaan Frederik ruppe]

RUPPE (CHRISTIAAN FREDERIK.) zoon van een orgelmaker, werd in 1753 te Salningen in Saksen geboren, en studeerde te Leiden onder Valckenaer, Ruhnkenius enz. Reeds toen was hij bekend door zijn uitgebreide musiekale kennis, wendde

men pogingen aan om hem te Leiden te houden. Zulks gelukte en hij gaf les op de piano, zijn meest geliefdkoosd instrument. Den 18 October 1709 werd hij, op eene jaarwedde van *f* 400, kapelmeester der Universiteit, ook was hij tot zijn dood organist der Luthersche kerk.

Men heeft van hem 36 werken voor de piano, twee groote oratorio's met orkest (*De geboorte*, *en opstanding van den Zaligmaker*; 15 cantaten, 3 psalmen op stemmen, gewijde liederen met orgel en piano, hymnen, *La Chasse* voor piano; 3 trioos voor de piano, violon en bas, sonaten voor piano en violon; *Lijkfeest* voor het orgel, op den dood van B o r g e r ; *lö vivat*, met variaties voor het orkest; *La grande bataille de Waterloo*, toegewijd aan den Prins van Oranje; *Ouverture du Tartare*, voor piano; 22 sonaten voor de piano, enz. Ook schreef hij: *Theorie der Hedendaagsche muzyk*, Amsterdam 1809 2den, Hij stichtte in 1800 te Leiden een zangvereeniging, en was lid van het kon. Ned. instituut. Hij overleed den 25 Mei 1826 in den ouderdom van 73 jaren. Hij huwde mejufvrouw C h r i s t i n a C h a l l o n , die zich als schilderes bekend maakte, zijne kinderen stierven in jeugdige leeftijd.

Zie G r e g o i r , *Art. music. Neerl.*, p. 154; V e r w o e r t ; K o b u s en d e R i v e c o u r t ; K r a m m .

[B. Rusburg]

RUSBURG (B.) werd leeraar bij de Doopsgezinde gemeente te Aalsmeer, vanwaar hij naar Hengelo in Twenthe vertrok. In 1822 naar Kampen beroepen, trad hij aldaar in 1851 eene eervollen rusttijd in, doch hield niet af van zich bekend te houden met den gang der theologische wetenschappen, altoos met ijver door hem beoefend, waarvan hij vroeger proeven gegeven had, door de uitgave van:

Micha vertaald en opgehelderd. Kampen, 1832 8^{o}.

Handleiding tot de geschiedenis eener christelijke zedekunde. Kamp. 1836 kl. 8^{o}.

Hij overleed den 19 Mei 1856.

Zie *Supplem.* op (d e J o n g) *Alphab. Naaml. v. Boeken*; B r i n k m a n , *Alphab. Naaml. v. Boeken*; *Boekz. d. gel. Wereld*, 1856 D. I bl. 668.

[Hendrik Ruse]

RUSE (HENDRIK) werd geboren in den jare 1624, naar men meent te Sauwerd of Sawerd, een dorp, op 1½ uur afstands ten noorden van de stad Groningen. Volgens eene bij de bewoners van dat dorp bestaande overlevering, zou hij de zoon geweest zijn van een schoolmeester te Sauwerd; doch daar zijne moeder, F e m i n a van Katwijk genaamd, tot cen aanzienlijk geslacht schijnt behoord te hebben[1)], verdient

1) Zij wordt op eene plaat, welke op de ktst gehecht was, waarin haar gebeente besloten lag en die in 1794 te Sauwerd ontdekt werd, (waarvan nader) genoemd: *De zalige E.W. Femina van Katwijk*, *uit de geslagte der Bestens*, *gewezen moeder van Hendrik*, *Baron Ruse*.

deze overlevering misschien weinig geloof. Naar diezelfde overlevering, zou hij buitengewoon groot geweest zijn, en van daar den bijnaam van R e u s e of R u s e verkregen hebben. Hoe dit zij, zeker is het, dat hij zich onderscheidene talen, met name het Latijn, eigen maakte.

'R u s e zag het eerste levenslicht in eene tijd, toen het Gemeenebest der vereenigde Nederlanden voortging zijne onafhankelijkheid tegen het magtige Spanje te verdedigen, en geheel Europa door bloedige oorlogen verdeeld was. Vele jonge lieden werden door die omstandigheid tot den krijgsdienst uitgelokt, met den wensch, zich onder de beroemde Veldheeren, die de verschillende legers aanvoerden, te bekwamen, en in de hoop van door eigene kunde en dapperheid zich eenen weg tot hoogere betrekkingen te banen. Deze drijfveren bewogen ook R u s e daartoe, zoo als hij zelf getuigt: 'gedreven door eene natuurlijke genegenheid en lust tot de actiën van den oorlog, maar inzonderheid tot de fortificatiën, artillerie, vuurwerken, mijnen en wat daarmede in verband stond.' Hij trad dus, nog slechts vijftien jaren oud zijnde, in dienst van de Algemeene Staten, in welken dienst hij vier jaren bleef; gedurende welken tijd hij, gelijk hij zegt, 'zeer naauw acht nam op de manieren, in deze landen gebruikelijk, zoo om te kamperen en retrencheren, als om te fortificeren.' Hij zal dus, gedurende die vier jaren, onder den beroemden Stadhouder en Veldheer F r e d e r i k H e n d r i k zich vlijtig geoefend hebbeu in al de vakken, tot de krijgskunde behoorende, maar in het bijzonder in hetgeen betrekking had tot zijne lievelingsvakken, de genie en artillerie, waartoe de vermaarde belegeringen en veldtogten, in die jaren gedaan, hem ruime gelegenheid aanboden.

Dan langzamerhand begon de felheid des oorlogs hier te lande af-, en de zucht naar vrede toe te nemen. Dit verdroot den vurigen jongeling, die, veel hebbende hooren spreken van de praktijken der Franschen en andere natiën, en zich inbeeldende dat men bij hen niets dan mirakelen deed, besloot den Nederlandschen dienst vaarwel te zeggen en zijn geluk elders ts beproeven. Hij vertrok derhalve in den jare 1643 met een regement Walen uit Maastricht naar Frankrijk, in de hoedanigheid van Luitenant. Met dat regement woonde hij een jaar later den veldslag voor Frijburg bij, waarin het ganschelijk vernield werd, en R u s e , zoo als hij heeft opgeteekend, '4nevens anderen van de oorlogsrampen zijn deel kreeg.' Vervolgens hielp hij onder den hertog van Enghien den Rijnpaltz innemen, uitgenomen Franckenthal, dat zich handhaafde. Kort daarop keerde hij naar Frankrijk terug, en maakte van die gelegenheid gebruik, om vele welversterkte plaatsen aldaar, gelijk mede in Bourgondiën, Lotharingen en Duitschland, in oogenschouw te nemen, 'naauw lettende op de daar gebruikelijke oorlogsmaximen, alsmede op den vorm en het fatsoen van for-

tificeren, attaqueren, defenderen, gelijk ook op de manieren van bataljeren,' waartoe de toen woedende dertigjarige oorlog, waaraan de Zweden, Duitschers en Franschen deel namen, hem ruime gelegenheid verschafte. Hetgeen hij daarvan zag, was hem niet geheel nieuw, waarvan vermoedelij de reden zal geweest zijn, dat de krijgskunst, vooral die van aanval en verdediging van vestingen, onder M a u r i t s en F r e d e r i k H e n d e r i k , zoo groote vorderingen in deze gewesten had gemaakt, dat ze in vele opzigten die bij andere Natiën overtrof.

Waarschijnlijk gaf de teleurstelling, welke R u s e in zekere mate ondervond, hem aanleiding, om den franschen dienst te verlaten en tot dien van Weimar over te gaan, waartoe de vermaardheid van T u r e n n e , die het gebied over het leger van dat hertogdom voerde, hem mede zal bewogen hebben. Hij was onder dien generaal tegenwoordig bij de veldslagen van Herbshausen aan het Mariethal, en van Nordlingen, in en omtrent het dorp Alderheym. Maar ook hier was zijn verblijf slechts kortstondig. In 1646 vernemende den inval der Turken in Candia, en dat deze ook den oorlog aan de Venetianen verklaard hadden, voelde hij opgewektheid, om aan dien krijg deel te nemen, zoo omdat deze tegen deze erfvijanden der Christenen gevoerd werd, als omdat hij verlangde die oorden te bezigtigen. Hij nam dus zijn afscheid van het Weimarsche leger, na gedurende drie jaren in verschillende rangen daarbij gediend, vele zware en moeijelijke togten en gevaarvolle veldslagen bijgewoond en zonderlinge ontmoetingen ondervonden te hebben, met het verlies van het meerendeel zijner krijgsmakkers, die door het felle lood, het scherpe ijzer, het vertrappen der paarden of op andere wijs het leven hadden verloren; of, zoo als R u s e zich uitdrukt, 'van hunne neuzen ankers gemaakt hadden.' Hij nam zijnen weg uit Duitschland over Zwitserland, waar hij, te Zurich komende, den venetiaanschen gezant, vergezeld van eenige duitsche officieren, aantrof, met wien hij eene overeenkomst sloot, waarbij hij zich verbond voor het Gemeenebest van Venetie duitsch krijgsvolk te werven, en over de Alpen naar Italië te geleiden. Getrouw aan zijne verbindtenis, trok hij weldra naar Lombardije, waar hij eenigen tijd vertoefde, van welke gelegenheid hij gebruik maakte, om de voornaamste grensvestingen van dat land te bezigtigen. Nu kreeg hij bevel naar Venetie op te rukken, in welke stad gekomen zijnde, hij den last ontving, zich met zijne Duitschers naar Dalmatie te begeven, omdat de Turken en Grieken in dat gewest reeds invallen gedaan hadden, en groote toebereidselen maakten, om de aldaar gelegen sterkten te bestormen. Vijf jaren diende R u s e in dat gewest als ingenieur onder den generaal L u n a r d o F o s c o l o , die hem, zeker wegens zijne uitgebreide kundigheden in dat vak, verzocht had, die betrekking te willen bekleeden. Bijzonderheden omtrent hetgeen R u s e

gedurende die jaren overkwam, zijn niet tot ons gekomen. Hij zelf zegt er alleen van, ‘dat hij vele vreemde rencontres gehad heeft in velerlei voorvallen, te lang te verhalen.’ Na verloop van genoemde vijf jaren, F o s c o l o tot Generalissimus op het eiland Candia benoemd zijnde, verzocht deze R u s e , wien hij als een ervaren en moedig krijgsman had leeren kennen, hem derwaarts te vergezellen, hetgeen onze landgenoot, gereedelijk aannam en tot welk einde hij met dien veldoverste naar Venetie vertrok. Dan hier ondervond F o s c o l o zoo vele belemmeringen bij het achterdochtig bewind van dat gemeenebest, dat hij genoodzaakt was, aldaar eenen geruimen tijd te verblijven, 't geen R u s e aanleiding gaf, eerst om de baden van Padua, tot volkomen genezing van eenige wonden, te gaan gebruiken, en daarna om zijn afscheid te nemen, verlangende hij, na zoo langdurige afwezigheid, wederom zijn vaderland, zijne ouders en vrienden te zien. Over Duitschland deed hij de reis naar deze gewesten; maar altijd begeerig zich meer en meer te bekwamen, bezigtigde hij gedurende dien togt verschillende vestingen, die hij vroeger niet had kunnen opnemen.

Ten tijde, dat R u s e in Nederland terug kwam, was de oorlog met Spanje, reeds drie jaren geleden, geëindigd en was ook prins W i l l e m II overleden, zoodat er voor hem, bij de verwaarloozing van het leger. welke toen, helaas! maar al te zeer geschiedde, weinig of liever geene gelegenheid was, zich in dienst van den Staat te begeven. Hij zocht dus eenig ander middel van bestaan, en vond dit weldra te Amsterdam, waar hij door de stedelijke regering tot Ingenieur en Kapitein over eene kompagnie Stads-voetknechten aangesteld werd. Tot in het begin des jaars 1660 was hij zeker met die betrekkingen bekleed, en het is zeer waarschijnlijk, dat hij in hoedanigheid van ingenieur de voorname man geweest is, die bij de laatste uitgebreide vergrooting van Amsterdam, welke in den jare 1658 aanving, het plan der nieuwe uitlegging en der daarmede in verband staande verdedigingswerken rondom de stad gegeven, althans gedeeltelijk ten uitvoer gelegd heeft.

Terwijl hij in die betrekking werkzaam was, schreef hij een in onzen tijd, naar het schijnt, vrij zeldzaam geworden werk, één deel in klein folio, gedrukt bij J o h a n B l a e u in den jare 1654, waaraan hij den titel gaf van: *Versterckte vesting*, *uitgevonden in velerleij voorvallen en geobserveert in dese laatste oorloogen*, *soo in de Vereenigde Nederlanden*, *als in Vranckrijk*, *Duijtsland*, *Italien. Dalmatien*, *Albanien en die daer aengelegen landen*, *door* H e n r i c k R u s e , *Ingenieur en Capiteijn over eene compagnie voetknechten der stadt Amsterdam*. Hij droeg dat werk op aan de vier regerende en aan de zes Oud-Burgemeesters, verzoekende, ‘dat zij het zouden aanmerken als een aangenaam staaltje van zijn dankbaar gemoed, en als een zeker bewijs, dat hij al zijne vermogens in de charges,

hem toevertrouwd, besteden zou.’

Achterwege latende, wat de heer De Jonge ons meldt over den inhoud van dit boek (uit welks voorrede voornamelijk het voorgaande, betrekkelijk den levensloop van deszelfs schrijver, ontleend is) hoewel belangrijk ook voor de kennis van dezen en voor de geschiedenis van de militaire wetenschap, welke hij daarin behandelt, vervolgen wij met de schets, welke de mededeeler verder van onzen persoon en zijne lotgevallen geeft.

Hendrik Ruse was een van die mannen, hoedanige er in de zestiende en in de zeventiende eeuwen meerdere in bijkans alle landen van Europa gevonden werden, welke zich geenszins uitsluitend aan den dienst van hun Vaderland verbonden, maar hunnen arm aanboden aan dengenen, die daarvan gebruik wilde maken; die geene gevaren schuwden, en zich derwaarts begaven, waar de oorlog het felste woedde, en die hoopten op deze wijze zich eenen onsterfelijken naam te maken en hun geluk te vestigen. Van daar, dat wij hem, na voldoende kundigheden en eenige ondervinding hier te Lande te hebben verkregen, eerst naar Frankrijk, vervolgens naar Duitschland, daarna naar Italië zien vertrekken, steeds met het doel, om aan den oorlog, waar die het felste gevoerd werd, deel te nemen, daarin uit te munten en eenen naam en eere te verwerven. Zoodanige lieden zouden in onze dagen een vreemd verschijnsel opleveren, en niet te onregt voor dwazen, gelukzoekers of onverzadelijke eerbejagers uitgekreten worden. Doch beschouwd uit het oogpunt van den tijd, waarin zij leefden, worden zij eerbiedwaardiger. De middeleeuwsche ridders bestonden niet meer, maar hun geest was niet geheel met hen uitgebluscht. De zucht naar oorlog, naar roem, naar avontuurlijke gebeurtenissen, naar het bestrijden der Ongeloovigen of ketters bezielde nog velen. En onder dezen mogen wij ook Hendrik Ruse stellen. Maar bij de veelvuldige tochten, die hij deed, te midden der gevaren, aan welke hij zich blootstelde, onder het najagen van eer en geluk, stelde hij zich nog een ander, een hooger doel voor, hetwelk hem voordeelig onderscheidt van de meeste overige rondzwervende krijgslieden dier dagen; te weten, het zich eigen maken van kennis, het verkrijgen van kundigheden in het door hem beoefende en geliefkoosde vak der Vestingbouwkunde en al hetgeen daarmede in verband stond. Hetgeen de Jonge van den inhoud zijns werks mededeelde, doet zien, met hoeveel ijver hij daarnaar streefde; hoe hij er steeds op uit was, alles te onderzoeken, de verbeteringen, die hij elders zag, op te merken en tot zijn voordeel zich eigen te maken, en hoe hij onbevangen hierbij te werk ging, door niet slechts de theorie, welk een grooten prijs

hij daarop ook stelde, slaafsch te volgen, maar de voorkeur te geven aan de praktijk.

Nog eene bijzonderheid mogen wij niet met stilzwijgen voorbijgaan. Zijn werk behelst ook een kort begrip der tientallige of Decimaalrekening, en hij wijst door voorbeelden aan, hoe men deze nieuwe manier van rekenen moet aanwenden. Geeft die bijzonderheid geen gunstig denkbeeld van R u s e ? Hij volgde hierin het voorbeeld van zijnen vermaarden voorganger, S i m o n S t e v i n , den geachten leeraar van Prins M a u r i s , de die eerste was, welke het nut dier rekening in het helderst licht stelde en den wensch te kennen gaf, dat zij op den handel en het muntwezen mogt worden toegepast. R u s e wees ook in zijn W e r k het voordeel dezer rekenwijs aan, en toonde daarmede, gelijk trouwens in zijn geheele geschrift, dat hij zich niet aan het gewone of den dagelijkschen sleater hield, maar dat hij een zelfdenker was, die de wetenschap zocht te vereenvoudigen, te verbeteren en voor uit te zetten.

'Het was vermoedelijk aan deze zijne kundigheden, dat R u s e het te danken had, dat hem in den jare 1659 door den Hertog van Brunswijk en Lunenburg, C h r i s t i a a n L o d e w i j k , opgedragen werd de vesting Harburg te versterken, of liever, te verbeteren en met nieuwe werken te voorzien. Dit betrof de eigenlijke stad van dien naam niet, maar, volgens de Brunswijksche schrijvers, het aan die stad verbonden slot, kasteel of fort, hetwelk hij naar de toenmalige nieuwe, en in zijn Werk omschreven manier van versterken, aanlegde. Te vergeefsch zoekt men bij genoemde Schrijvers, die van deze versterking spreken, nog eenige bijzonderheden omtrent R u s e . Zij roemen intusschen eenparig deze nieuwe vesting, en rangschikken den aanleg daarvan onder de uitmuntendste daden van deu Hertog. Een derzelve (R e t h m e i j e r) zegt er van, 'dat het was een heerlijke vestingbouw naar de nieuwe kunstmanier, met een royaal werk en vijf bastions.' Zij mogen dan den naam van R u s e met stilzwijgen voorbijgaan, hoe men over hem dacht, kunnen wij uit de omstandigheid opmaken, dat voor het voltrekken dier vesting de Brunswijksche Hertog eenen gouden gedenkpenning ter zijner eere deed slaan, dien met zijne beeldtenis deed versieren en aan hem ten geschenke gaf, zoodat wij het er voor kunnen houden, dat die Vorst ten hoogste zal voldaan geweest zijn over den arbeid, door R u s e verrigt, waarbij hij toonde, de praktijk, die bij hem in zoo groote achting stond, even goed als de theorie, welke hij in zijn Boekwerk beschreven had, te verstaan.

Van dit oogenblik af aan zijn de lotgevallen van R u s e

met mindere zekerheid bekend. Of hij uit den krijgsdienst der stad Amsterdam in die van den Hertog van Brunswijk overgegaan, dan wel of hij nog eenige jaren te Amsterdam gebleven zij, en slechts intusschen zich voor eenigen tijd naar Brunswijk begeven hebbe, om de vesting van Harburg te versterken, en regtstreeks van hier zich naar Denemarken hebbe begeven; van dit alles blijkt niets. Doch dit staat vast, dat hij, in welk jaar dan ook, tot den Deenschen krijgsdienst overging, en daarin tot aan zijn overlijden gebleven is. Vermoedelijk kwam hij te Denemarken, terwijl Koning Frederik III nog het bewind voerde, en stier aldaar in het negende jaar der regering van diens opvolger, Christiaan V. Omtrent hetgeen Ruse gedurende al die jaren overkwam, zouden wij niets weten; althans de Deensche Geschiedschrijvers, die wij raadpleegden, houden een diep stilzwijgen over hem in acht; bijaldien het geluk niet gewild had, dat een glas, met zijn wapen beschilderd, en zijne grafstede in het koor der in 1840 afgebroken kerk te Sauwerd, zijne geboorteplaats, met de daaronder en daarop gestelde opschriften, waren bewaard gebleven. Dit glas is thans tijdelijk te 's Gravenhage, doch tot een geschenk voor den Baron von Rusenstein te Kopenhagen, afstammeling van onzen Ruse, bestemd door Jonkheer J. de Drews van der Feltz, rijksontvanger te Uithuizer Meeden in Groningen. Het eerste en vierde kwartier van het daarop geschilderde wapen stellen voor eenen toren of burg, gebouwd op rotsen, door de zee bespoeld, met kanonnen gewapend en prijkende met de Deensche vlag. Dit wapen schijnt in naauw verband te staan met het lievelingsvak van Ruse, de Vestingbouwkunst. Heeft hij daarom dien burg als wapen aangenomen? Of is deze hem door een der beide Deensche Koningen, onder wien hij diende, tot een onderscheidingsteeken geschonken? Deze vragen kunnen niet beantwoord worden, zoo lang men geene nadere berigten omtrent Ruse weet op te sporen; doch het laatste komt uit hoofde der Deensche vlag niet onwaarschijnlijk voor. Het derde en vierde kwartier bestaan uit twee gekroonde zilveren leeuwen op een rood veld Is dit het wapen zijner echtgenoot[1]? Ook dit is zeer mogelijk; maar wij we en alleen, dat zij Suzanna. Baronnesse van Rusenstein, in haar grafschrift genoemd wordt; doch haar eigennaam is

(1) Het kan ook het wapen van eene zijner heerlijkheden of van de Baronij van *Rusenstein* zijn; zeker is het niet van Sauwerd, daar de Heer Feith mij schrijft, dat dit dorp voor zoo verre men weet geen wapen bezit, gelijk zulks het geval is met vele Ommelander dorpen, en het ook volstrekt niet overeenkomt met de twee vereenigde wapens, welke gevonden worden op den H. Avondmaalbeker van gezegd dorp.

niet tot ons gekomen. Eindelijk ontmoeten wij als *Surtout* hetzelfde zwaard en dezelfde slang, welke wij reeds op zijnen gedenkpenning opgemerkt hebben, en die wij zinnebeelden van de dapperheid en het beleid, waarmede R u s e steeds te werk ging, noemden.

Onder dit geschilderde glas stond een opschrift en wel van den navolgenden inhoud: ‘H e n r i k , *Vrijheer van Rusensteijn*, *in dienst van sijne Coninckklijke Majesteit tot Denemarken en Noorwegen*, *der Gotten en Wenden*, *hoog en verordnete Generael majoor en Gouverneur der Coninckklijke vestingh Gluckstadt en onderhoerige vestingen*, *Overste over een Regiment Hoogduitschen te voet*, *Assessor in 't Coninckklijke Crijgscollenie*, *Baron van de Baronie Rusensteijn*, *heer tot Sauwert*, *Abierg*, *Ustrop en Glut*, *Ridder van sijn Coninckklijke Majessteits ordre*, *anno* 1673.’

Maar behalve het beschilderde glas en het zoo even vermelde opschrift, is nog een ander gedenkteeken van R u s e tot ons gekomen, hetwelk mede eenig licht verspreidt over de lotgevallen van onzen held vooral in Denemarken. Op den 5 Augustus 1794 werd een grafkelder in de kerk te Sauwerd geopend, waarin drie kisten gevonden werden, op welke drie zilveren en tinnen platen gehecht waren, van welke de onderwijzer van genoemd dorp de opschriften afschreef. Daaruit bleek, dat deze drie kisten de overblijfselen bevatteden van H e n d r i k R u s e zelven, van zijne vrouw en van zijne moeder. Dat van R u s e was van den navolgenden inhoud:

‘*In deese kist is besloten het ligchaam van den Welgebooren Heer Hendrik. Vrieheer van Ruzenstein*, *Erfheer tot Sauwert*, *Abierg ent Ustrup*, *en Luitenant Generaal van zijn Koninglijke Majesteit van Denemarken etc.*’

Uit deze beide opschriften en uit een nog aanwezig, in hout gebeiteld wapenschild van R u s e , dat tot 1795 in de kerk te Sauwerd hing, leeren wij: 1. dat R u s e , gedurende zijn verblijf in Denemarken, tot den adelstand verheven en met den titel van *Vrijheer en Baron van Ruzenstein*, eene nog in Jutland bekende Baronij, bekleed werd, 2. Dat hij in 1673 den rang van Generaal Majoor, en op den 4 Maart 1679, zijnde zijn sterfdag, dien van Luitenant-Generaal der Deensche dienst bezat. 3. Dat hij is geweest de Gouverneur of militaire Kommandant van Gluckstad en onderhoorige forten. 4. Dat hij Kolonel was van een regement Duitsche voetknechten in Deensche dienst. 5. Dat hij Assessor was van een der hoogste ligchamen van algemeen bestuur in Denemarken, van het koninklijk krijgscollegie. 6. Dat hij, eindelijk, was ridder van eene der Deensche orden.

Wij gaan verder voorbij de gissingen, welke de heer d e

J o n g e aanvoert, om te verklaren, hoe R u s e aan deze talrijke titels en onderscheidingen mogt gekomen zijn, waaromtrent hij niets met zekerheid heeft kunnen opdiepen, dan alleen dit, dat R u s e in Denemarken, en wel met name in de hoofdstad Kopenhagen, als vestingbouwkundige werkzaam is geweest, waarvan nog op den huidigen dag eene onwederlegbare getuigenis bestaat in eene der bastions van die hoofdstad, welke door hem aangelegd werd, en ter zijner eere nu nog den naam van *Rusenstein* draagt. Bovendien zegt d e J o n g e , mag men veronderstellen, dat hij, bepaaldelijk in den bloedigen oorlog, welke van het jaar 1675 tot 1679, tusschen C h r i s t i a a n V en K a r e l XI, koning van Zweden, gevoerd werd, als Kolonel van een regement Duitsche voetknechten, en als Generaal, geen werkeloos aanschouwer zal gebleven zijn, terwijl alle andere veldoversten daaraan deelnamen; maar, dat hij met zijnen gewonen ijver en zijne nooit verflaauwde dapperheid zich zal beijverd hebben, meer en meer zich waardig te maken de gunst des Konings, en ook werkelijk zijne goedkeuring verworven heeft.

Doch tot slot van dit voor de Groningers zoo lezenswaardig berigt moeten wij hier nog bijvoegen:

Eertijds stond te Sauwerd, de geboorteplaats van R u s e , een burg of slot, toebehoorende aan de Heeren van O n s t a , en vermaard om deszelfs sterkte in de vroegere geschiedenis der Ommelanden, doch reeds in 1400 door de Groningers vernield. Op de plaats van dien burg of dat slot werd later een huis of kasteel gebouwd, doch hetwelk mede in 1723 afgebroken is. Naar hetgeen men te Sauwerd verhaalt, zou R u s e . wegens de liefde, welke hij, ook na zijne verheffing, aan zijn dorp toedroeg, dat kasteel of dat huis met al zijne heerlijke regten gekocht, en op hetzelve met zijne echtgenoot dikwijls den zomer doorgebragt hebben. Dat hij aldaar zou gestorven zijn, is niet bewezen; maar zeker is hij, gelijk wij reeds wilden, benevens zijne echtgenoote en moeder, in de kerk zijner geboorteplaats begraven. Hij liet geene zonen, maar ééne dochter na, van wie, zoo als meermalen gebeurt, de geslachtsnaam van *Rusenstein* op hare nakomelingen is overgegaan. welke naam nog gevoerd wordt door den Baron v o n R u s e n s t e i n te Kopenhagen, die de eigenaar is van den gouden gedenkpenning, welke tot mijne nasporingen en tot deze mededeeling aanleiding heeft gegeven.

Part. berigt.

[Christiaan Constantinus Rumpff]

RUMPFF (CHRISTIAAN CONSTANTINUS) geneesheer te Leiden, in de laatste helft der 17 eeuw. Hij was in 1672 van wegen de Staten-generaal, in gezantschapnaar Zweden

blijkens de opdragt aan hem van de *Disputatio juridica de Quaestionibus* van W i l h e l m u s R u m p f f. L.B. 1692.

Hij scheef:
Auctarium ad Joh. Andr. Schmitzii cumpendium medicinae praeticae.
en gaf uit:
Ant. Menjotti (P e t r i P e t i t i). *Epist. Apologet. de vuriis sectis amplectendis*.

Zie *Alg. Kirch*, *Zeits*, *von Schenkel*, 5 *Jahrg*, 8. *Heft*; J ö c h e r.

[Alrertus Rusius]

RUSIUS (ALRERTUS), den 14 November 1614 te Immen geboren, werd den 20 Augustus 1659 van Amsterdam, waar hij sedert 1646 het hoogleeraarsambt in de regten bekleed had, tot gewoon hoogleeraar in dezelfde wetenschap naar Leiden beroepen, met bijzonderen last om ook in het leenregt onderwijs te geven. Hij overleed den 19 December 1678 en werd door B ô c k e l m a n met een lijkrede vereerd.

Zie S o e r m a n s, *Acad. Reg.*, bl. 50; S i e g e n b e e k, *L.H.* D. II bl. 137; S c h o t e l, *Comm. de meritis qentis Blijenb.*, p. 93; N. H e n s i i, *Poem.* p. 206;

[P. Russe]

RUSSE (P.)
schreef:
Schat der langlevenheid.

Zie A b c o u d e.

[N. Russelman]

RUSSELMAN (N.), een dichter uit den aanvang der 18 eeuw.

Zie v a n d e r A a, *B.A.C. Wb.*

[Jacob Russen]

RUSSEN (JACOB). Van hem bezitten wij een *Boek van de Vroedvrouwen* Amst. 1664, m. pl. 4°.

Zie A b c o u d e.

[A.G. Rusting]

RUSTING (A.G.) is schrijver van:
Heydens christendom. 1694 8°.
Over het lyden Christi.

Zie A b c o u d e.

[Abraham Gerbrandsz. van Rusting]

RUSTING (ABRAHAM GERBRANDSZ. van) is dichter van het zeldzame tooneelstuk, *verloren Prins van Paphos* of *Malharba en Astrea*, in 1658 gedrukt.

Zie W i t s e n G e y s b e e k , *B.A.C. Wb.* D. V bl. 199.

[Rustig]

RUSTIG ( ). Van hem bezitten wij

Twee brieven, *betrekkelijk het verschil tusschen de voorstanders der leeringen van Prinsen*, *en de schrijvers der gesprekken van een schoolonderwijzers-gezelschap*. Gron. 1812, gr. 8^{o}.

Nog twee brieven het onderwijs en de leeringen van den Heer Jacotot betreffende. Gron. 1827, gr. 8^{o}.

[Peter de Russchuer]

RUSSCHUER (PETER DE) werd, wegens ongeoorloofde communicatie met den vijand, bij sententie van 23 Febr. 1638, tot eeuwigdurende gevangenisstraf veroordeeld. Zijne dochter Fransina de Russchuer betuigde, door mededeeling van verscheidene brieven haars vaders, dat het vonnis onregtvaardig was.

Copye van eenigen Brieven, *geschreven bij den Capiteyn Peter de Russchuer in syn Ghevangenisse te 's Graven-Hage* z. pl. of jaar (1639), 50 blz.

Zie Tiele, *Pamfl.* D. I, bl. 336.

[Salomon Rustingh]

RUSTINGH (SALOMON), zoon van Abraham Rustingh, (in 1688 in den ouderdom van 78 jaren overleden) werd omstreeks de helft der 17e eeuw geboren, noemde zich med. doctor en oefende de geneeskunst uit te Zuid-Schermer.

> 'Tot Schermer dan, daar woont een vent,
> Van doctor door de kwynerijen,
> Een pokhuur overal bekend,
> Zijn naam is Doctor Rustingh.

Als geneeskundige heeft hij onderscheidene werkjes geschreven, als:

Geneeskunst, Amst., 1700, 8°.

Nieuw gebouw der Heel- en Geneeskunst, *gegrondvest op reeden en ervarendheit met bijvoeging van vele ondervonden ulpmiddelen*. Amst., 1700, 1709, 8°.

Nieuwe Veld-chirurgie en aanmerkingen op de werken van Blankaart en Daalman. Leiden, 1706, 1709, 1732, 8°.

Rustingh beoefende ook de Nederduitsche poëzy. Zijne werken werden door Abcoude en Arrenberg opgenoemd.

Duvelsleven onder de Duvelen, *ofte Duvels Dispuyt om 't opperduvelschap*. Amst, 1694.

De gehoornde Duivel met bokspoten, *gevende instructie voor eenige Konstenaren en anderen*, *om bij 't gemeen in agting te komen*, *gevolgt door Raadt - om - aan de lust te raken*; *daarbij de hel bankrot*, *- met een poëet. Verh. van eenige karren vol poëten*. Amst., 1704, kl. 8°.

Het Schouwtooneel des doods; waarop na 't leven vertoont wordt de Dood op den Throon des Aard-bodems: *heerschende over alle staeten en volkeren*, *verciert met dartig zinnebee den* 2e dr., Hoorn, 1726. 8°.

Klaagliederen van Ovidius. Amst, 1701, 8°.

Kortwijlige tijdverdrijven der Salet-jufferen, *bestaande in hon derd goede gelukzeggingen*. Amst, 1737, 8°.

Wonderlijke levensgevallen. 8°.

Doodendans. Amst., 1740, 8°.

Vele dezer Gedichten zijn ook opgenomen in zijne *Volgeestige Werken* in 1712 te Amsterdam voor de vierdemaal herdrukt. 2dn. 8°.

In het vak der taalkunde schreef hij: *Barbarologia*, *zijnde*

de sleutel der Grandiloquentia Paganismi, *ofte Boeren-Latyn*, *zooals by voorname Boeren en sommige Stedelingen*, *in Zuyden Noordholland*, *zeer geleerdelijk van haar gesproken wordt. Alsmede een kroeg-praatje*, *daer al de aerdigheden van 't Boeren-Latyn in getoont werden*. Amst., 1746, kl. 8°,

Zie Witsen Geysbeek, *B.A.C. Woordenb.*, D. V. bl Kist en Royaards, *Kerk. Arch.*, (tweede serie) D. IV bl. 432; *Cat. d. Maatsch. v. Ned. Letterk.* D. I bl. 142, 250, 530, D. III bl. 621; Banga, *Gesch. d. Geneesk.*, D II bl. 660, 674; Haller, *B.M. Praef.* 4, 639; Verwoert; Kobus en de Rivecourt; Abcoude; Arrenberg.

[Jan Abraham Rutten]

RUTTEN (JAN ABRAHAM), den 23 Februarij 1796 te Breda uit burger ouders geboren, trad op dertien jarigen leeftijd, namelijk in 1809, reeds in dienst bij de Marine, doch verliet die weder bij de omwenteling van 1813 om, den 12 December van datzelfde jaar, als tamboer voor zes jaren dienst te nemen bij het eerste bataillon veld-artillerie. Den 1 Januarij 1814 werd hij bevorderd tot korporaal en den 1 November 1819 gepaspoorteerd, terwijl hij kort daarna, namelijk den 8 December van datzelfde jaar, als sergeant dienst nam bij het koloniaal depot. Den 13 Maart 1820 scheepte hij in aan boord van het schip *Delphine* om zich naar Oost-Indië te begeven, en den 29 Julij van dat jaar landde hij aan te Batavia, alwaar hij geplaatst werd bij het vijfde regement artillerie.

Het voorregt eener wetenschappelijke opvoeding was hem niet te beurt gevallen; zoowel zijne burgerlijke afkomst, als de jeugdige leeftijd, waarop hij in dienst trad, hadden dit verhinderd. Hij had echter een helder hoofd en het hart op de regte plaats; hij muntte uit door ijver en goed gedrag, en zich zelf, zooveel de gelegenheid tocliet, oefenende, vooral in dat gene wat zijn wapen betrof, wist hij zich zoo te bekwamen, dat hij den 21 November 1820 werd bevorderd tot sergeant majoor, den 21 Februarij 1821 tot adjudant-onderofficier, en in eenen tijd waarin minder wetenschappelijke kennis gevorderd werd dan later en thans, bij besluit van den 12 Februarij 1822, tot tweede luitenant. Eenmaal den officiersrang verworven hebbende, wendde hij zijne beste pogingen aan om zich meer en meer daarvoor te bekwamen en dien rang met eere te bekleeden.

In de jaren 1824 en 1825 nam hij deel aan den strijd welke op het eiland Celebes gevoerd werd, om de in onderscheidene streken tegen het wettig gezag in opstand gekomen vorsten en onderhoorige inwoners, weder in onderwerping te brengen, en bij verschillende gelegenheden gaf hij blijken van zijne onversaagheid als krijgsman.

Hij nam deel aan eene expeditie, welke ongeveer 400 man sterk, waaronder een geëvenredigd getal artilleristen, in de

maand Augustus 1824, onder bevel van den Luitenant-Kolonel H.J.J.L. de Steurs ondernomen werd, om den weêrspannigen vorst van Soepa, een vasal van het Nederlandsch gouvernement, onder het wettig gezag terug te brengen. Voor de vijandelijke sterkte aldaar werden verscheidene bloedige gevechten geleverd, waaraan de luitenant Rutten met beleid een werkdadig deel nam, en met eere vinden wij zijnen naam vermeld bij de nederlaag welke den 30 van die maand, door onze troepen voor die sterkte geleden werd, en waar zij, na met heldenmoed gestreden, en een groot verlies aan dooden en gekwesten ondergaan te hebben, zich genoodzaakt zagen de pogingen, om die sterkte te vermeesteren, vooreerst op te geven.

Den 28 September van hetzelfde jaar nam hij deel aan het met gunstig gevolg bekroonde gevecht om den vijand uit de nabijheid van onzen post te Maros, eenige uren benoorden Makassar te verdrijven, doch den 17 October daaropvolgenden had de vijand eene poging in den zin om de gemeenschap te land, tusschen genoemden post en Makassar af te snijden. Hiervan onderrigt, zonderde de kommandant van Maros, de kapitein B.J. Le Clercq, van de bezetting 218 hoofden af met vier veldstukken, en vereenigde die in eene kolonne, om met de inlandsche hulptroepen, ongeveer 4000 man sterk, deze poging te verijdelen. Den 13 werden de onzen 's morgens om 7 uren aangevallen, waarop een bloedig gevecht volgde, waarbij de onzen aanvankelijk eenig voordeel behaalden, doch doordien een deel der hulptroepen trouweloos tot den vijand overliep, en de onzen dien ten gevolge in den rug werden aangevallen, keerde weldra de kans en werd den onzen een gevoelig verlies toegebragt. De kapitein-kommandant Le Clercq, de eerste luitenant Kriss, benevens 34 Europeësche en 19 Inlandsche soldaten sneuvelden, een groot getal werd gewond, en twee der veldstukken onder den luitenant Rutten, die met veel dapperheid streed, vielen met hunne bemanningen in handen van den vijand. Bovendien telden onze Makassaarsche hulptroepen een groot getal dooden en gekwetsten.

Had hij moeten deelen in de nederlaag welke den onzen op den 30sten Augustus 1824 voor Soepa te beurt viel, Rutten mogt het genoegen smaken deel te nemen aan de gevechten welke, door eene sterkere krijgsmagt, door den generaal Van Geen aangevoerd, den 26 en 27 Junij 1825 voor die zelfde sterkte geleverd werden, met het gelukkig gevolg dat de buiten werken werden genomen, en de vorst zich niet meer veilig achtende, zich den volgenden dag onderwierp.

De te Soepa behaalde overwinning maakte een einde

aan den toenmaligen oorlog op Celebes en had het gevolg dat het meerendeel der troepen naar Java werd teruggezonden, doch een deel er van, 400 man sterk, vertrok onder den majoor S o l l e w i j n naar de westkust van Bornëo, om de wederspannige Chinezen aan het Nederlandsche gezag te onderwerpen. Ook de luitenant R u t t e n behoorde tot die expeditie. Kort na de aankomst der troepen te Pontianak, en voor dat iets door hen had kunnen ondernomen worden, ontving de majoor bevel om met deze troepen zoo spoedig mogelijk op reis te gaan naar Java, alwaar in de maand Julij 1825 een gevaarlijke opstand was uitgebroken, die eenen oorlog van bijna vijfjaren ten gevolge had.

Het duurde lang voor dat de luitenant R u t t e n eenige belooning mogt erlangen voor de diensten door hem in den veldtogt op Celebes bewezen. Onze Oost-Indische bezittingen werden in het moederland destijds niet gewaardeerd als tegenwoordig, en het brave Indische leger bewees daar in stilte en vergeten de gewigtigste diensten, welke eerst in latere jaren werden op prijs gesteld. Eindelijk werd hem, bij besluit van den 28 November 1828, des Konings tevredenheid betuigd, wegens zijne gedragingen en verrigtingen bij de expeditie op Celebes.

Aan den vijfjarigen oorlog op Java nam de luitenant R u t t e n een zeer werkdadig deel. Alle bijzonderheden te vermelden van zijn aandeel in dien strijd, zoude eene al te groote ruimte vereischen en daarom teekenen wij alleen aan, dat wij, bij de ondervolgende gevechten, zijnen naam met eere vermeld vinden, als: den 5 October 1826 bij Djatinom; den 8 October 1827 bij Geger-mendjangang; den 7 Januarij 1828 bij Brinkelan; den 9 Januarij 1828 bij Gamban; den 2 Februarij 1828 bij Gombor; den 15 April 1828 bij Samping; den 13 Mei 1828 weder bij Gombor; den 2 Julij 1828 bij Kowo-Baijem; den 14 Julij 1828 bij Borro; den 2 September 1828 bij Tandjong-bedok; den 12 September 1828 bij Tjelappen; den 7 October 1828 bij Goenong-Tawang; den 6 December 1828 bij Seguillo; en den 3 Mei 1829 te Sepoerang. Het was gedurende dezen oorlog dat hij, bij besluit van den 31 December 1827, werd bevorderd tot eersten luitenant, en nog voor het einde von dien oerlog werden zijne goede diensten bij Koninklijk besluit van 28 November 1828, beloond door zijne benoeming tot Ridder van de Militaire Willemsorde 4de klasse, terwijl hij, nadat de oorlog was geeindigd, versierd werd met de daarvoor ingestelde medaille.

Den 19 Junij 1832 tot Kapitein bevorderd, werd hij gedurende de jaren 1834 en 1835 belast met het bevel over de artillerie op het eiland Bangka, en den 8 April 1836 vertrok hij, met een verlof van twee jaren, tot herstel zijner geschokte gezondheid naar Nederland, van waar hij in de maand December 1837 te Batavia terugkeerde. Den 15 Maart

1839 werd hij bevorderd tot Majoor, en belast met het Kommandement der artillerie van het observatie-korps op Java, van welke betrekking hij den 29 Augustus van dat jaar werd ontheven, en geplaatst bij de artillerie te Batavia, en bij besluit van den 31 December 1841 werd hij, op zijn daartoe gedaan verzoek, gepensioneerd, een verzoek waartoe hij, wegens in den dienst bekomen ligchaams gebreken, genoopt werd. Kort daarna keerde hij terug naar Nederland, alwaar hij zich te 's Hertogenbosch vestigde. Hij was versierd met het onderscheidingsteeken voor twintigjarigen dienst als officier.

Hebben wij de eervolle militaire loopbaan van Rutten geschetst, onderscheidde hij zich bij meer dan eene gelegenheid als een kloekmoedig krijgsman, als huisvader verdiende hij niet minder lof. Ofschoon zelf geene wetenschappelijke opleiding genoten hebbende, had hij te veel gezond verstand om de waarde daarvan niet te beseffen en op hoogen prijs te stellen, en wendde hij zijne uiterste pogingen aan om zijne kinderen eene goede opvoeding te verschaffen, met het aanvankelijk gelukkige gevolg dat zijn oudste zoon, die zijne opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda genoot, sedert eenigen tijd reeds als tweede luitenant der artillerie in dienst bij het leger in Oost-Indie is. De voltooijing der moeijelijke taak om de opvoeding zijner kinderen te besturen. heeft hij aan zijne weduwe als erfdeel nagelaten.

Hij huwde met Cornelia Wilhelmina Bauer, en overleed te 's Hertogenbosch den 7 November 1857.

Part. Berigt,

[Jan Rutgaart]

RUTGAART (JAN), een beeldhouwer in de eerste helft der 12e eeuw.

Zie Nagler; Kramm,

[A. of H. Rutgers]

RUTGERS (A. of H.), ook wel de oude Rutgers genoemd, was een teekenaar van stads- en dorpsgezigten. In den *Catalogus der teekeningen van Ploos van Amstel*, Amsterd. 1800, bl. 306, komt eene portefeuille voor van 81 *stuks teekeningen*, *alle door A. Rutgers*, naar het leven en aan de Vecht geteekend met zwart krijt en O.I. inkt en op bl. 312 nog 76 stuks. Op den Catalogus eener verkooping te Amsterdam in 1818 komt, op bl. 9, van hem voor *een weg met hoog geboomte*, *met roet*, en op die van Verstolk van Soelen 1847, no. 6 een *Riviergezigt en een Landschap* dat *f* 100 gold.

Zie Immerzeel; Kramm.

[Abraham Rutgers]

RUTGERS (ABRAHAM), zoon van Paulus Rutgers, predikant te Oude-Tonge, Goes, Leeuwarden en Utrecht, werd geboren te Goes (anderen zeggen te Aalsmeer) den 4 September 1751. Hij voleindigde zijne studien te Utrecht, waar hij leerling was van Bonnet en Segaar. Achtereenvolgens was hij predikant te Hoorn, Oude-Tonge, Oostzaan, Amersfoort en Haarlem, waar hij den 21 Mei 1809 over-

leed, Hij werd met den Hoornschen predikant E n g e l b e r t in de Noord-Hollandsche Synode in 1790 allereerst gecommitteerd om over het voorstel tot invoering van gezangen bij de openbare godsdienstoefening na te denken, en de slotsom van hun onderzoek aan de kerkvergadering mede te deelen. Het door hem met zijnen ambtgenoot ten volgenden jare ingediend verslag strekte dan ook niet weinig ter bevordering van de zaak.

Hij behoorde later tot de door de Noord-Hollandsche Synode afgevaardigden tot het zamenstellen van den gewenschten bundel. Daarin komen van hem voor gezang 3, gevolgd naar het Latijnsch *Te Deum* door A h . v a n d e n B e r g en A. R u t g e r s ; 17 naar U l y s s e s v o n S a l e s , 21 uit L o d e s t e y n 's, *Uitspanningen*, door hem herzien; 30 en 40 van hem zelven; 62 en 68 uit L o d e s t e y n 's *Uitspanningen*, doer hem herzien; 63, 70, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 109, 117, 134, 150, 153 en 178 van hem zelven; 161 naar den Duitschen dichter K o p p e vertaald, en 165 van B i l d e r d i j k , maar door hem herzien. Als dichter heeft hij zich ook doen kennen door zijne *Liederen voor den Openbaren Godsdienst*, die hij in of omstreeks 1798 liet drukken. Ook gaf hij in de vertaling van U l y s s e s v a n S a l e s ,' *Beeldengalerij voor heimweekranken*, te Haarlem bij J.L. A u g u s t i n i gedrukt de *Nederduitsche overzetting van alle der daarin voorkomende Gedichten*.

R u t g e r s was buitengewoon bedreven in kerkelijke zaken. van een zeldzame vlugheid en onvermoeide werkzaamhoid. Behalve de hierboven vermelde, zijn er van zijne hand *Tweede eeuwgetijde te Amersfoort* 1779 in gr. 8°., en eenige losse leerredenen.

Zie Y p e y en D e r m o u t , *Gesch. d. Ned. Herv. Kerk*, D. IV bl. 319; G l a s i u s , *Godgel. Nederl.*; v.d. A a , *N.B.A. Woordenb.*; *Nav. Bijbl.* 1852 bl. XXIV; v a n D o o r n i n c k , *Anon. en Pseud.* N. (*Reg*); B e n n i n k J a n s s o n i u s , *Gesch. v.h. Kerkgen. bij de Herv*, *Gem. in Ned.*, D. II, bl. 283.

[Herman Rutgers]

RUTGERS (HERMAN) een bouwkundige, die in het midden der XVI eeuw te Amsterdam bloeide. Bij v a n H a s s e l t *Twee schetsen van Geldersche klaarbanken* (Arnhem 1805) leest men bl. 41. ‘Alsoo by Coninckclicke Majesteits (F h i l i p s) voor syne Majesteits vertreck naer Spangiën, geordonneert was ter eerster gelegentheyt die canselrie t' Aernhem te vergroten, hebben myne heeren Cantseler ende Raeden den Lantrentmeester geordonneert met seeckeren Metselaers, eenige concepten ofte *patronen* (bouwkundige teekeningen) daer aff te doen maecken, ende heeft Mr. H e r m a n R u t g e r s , Metselaer, daer aff gemaeckt diversche *patronen*, die aen myne heeren van de finantiën gesonden syn, ende gelycke syn te Aernhem in der Landrentmeesters handen tot Coninckclicke Majesteyts behoeff gebleven, daer voor den voorz. H e r m a n toe getaxeert is. II L.

Zie Kramm.

[Mr Johan Rutgers]

RUTGERS (Mr JOHAN), meer bekend onder den naam van Janus Rutgersius, zoon van Wijnand en Cornelia Muys van Holy, werd den 28 van Oogstmaand 1589 te Dordrecht geboren, en genoot in zijn jeugd het onderwijs van Gerardus Johannes Vossius. Te Leiden bezocht hij de gehoorzalen van Scaliger, Heinsius (aan wien hij later zijn eenige zuster Ermgard Rutgers ten huwelijk gaf) en Dominicius Baudius. Na een verblijf van 6 jaren vertrok hij naar Frankrijk en hield zich te Parijs, Orleans en Blois op. Te Parijs woonde hij bij de beroemde Frederik Morell, en ging hij gemeenzaam om met Jean Chapelain, later raadsheer van den Koning van Frankrijk. Hij gaf daar eenige aenteekeningen op Horatius bij Robertus Stephanus in het licht. Te Orleans werd hij meester in de regten en te Blois zocht hij ook den omgang met vele vermaarde mannen.

In zijn vaderland teruggekeerd, was zijne moeder daags voor zijn aankomst (13 September 1613) overleden. Hij vestigde zich nu te 't Hage als Advokaat, doch werd weldra door Jacob van Dijk, gezant van den koning van Zweden, Gustaaf Adolf, bij dezen Staat, aangezocht om hem als raadsheer in 't Hof, naar Zweden te volgen. Hij gaf aan die roepstem gehoor en werd door den Kanselier Axel Oxenstiern minzaam ontvangen, en niet minder te Nerva door den koning zelven.

Hij vertrok nu met Van Dijk naar Nederland om zijne zaken in orde te brengen, doch keerde het volgende jaar naar Zweden terug, van waar hij in Mei 1616, in den aanvang van en in Augustus 1617, en vier dagen na zijn aankomst weder naar de Nederlanden gezonden werd, om over zeer gewigtige zaken te handelen. Ook werd hem in zijn laatste gezantschap gelast den vorst van Oost-Friesland en den raad van Lubek te bezoeken. In den aanvang van 1619 teruggekomen, verhief hem de koning tot edelman en vereerde hem met een gouden keten.

In 1620 werd hij naar Fredrik van Bohemen, en tevens naar Lubek, Hamburg, Bremen, Mecklenburg en Saksen gezonden. Hij was te Praag, toen de Winterkoning de 18 November bij die stad van de keizerlijken de nederlaag ontving, bij welke gelegenheid hij vele handschriften verloor. In Zweden teruggekeerd, zond hem de koning naar Denemarken (1621), en nog in hetzelfde jaar naar 's Hage. Vervolgens woonde hij met Oxenstiern te Riga de vredehandeling tusschen Zweden en Polen bij, en keerde met deze in April 1623 niet zonder levensgevaar terug. Nog in hetzelfde jaar vertrok hij naar de Hanzé-steden en wederom naar Nederland, waar hij als gezant van Zweden bleef. Hij overleed te 's Hage den 26 October 1625, in den ouderdom van ruim 36 jaren.

Rutgers was een even uitstekend dichter als philoloog en stond bij de geleerde wereld in hoog aanzien, vooral bij Vossius, Heinsius, Baudius, Meursius, Barthius Heurnius, Kirchmannus, Elmenhorst, Zevecotius, Loxenius, en vele anderen, vooral bij Heinsius die hem zijn werk *de Contemptu mortis* opdroeg en Scaliger.

Reeds als student gaf hij in het licht:

Vae victis. Lusus Rhetorum Advaticorúm adversus Leydenses eructationes. Exc. Mecastor-Aedepol 1609. - *Epichrisma Conspicilia- Brillen*, *Brillen pro doctoribus vallisumbrosae per Gommar*, *Muysenhol. Ex (Bat) Boechovius Sumplibus Jani Rutgersii*. - *Catechismus Calvinisticus* 1609. *Libri rarissimi spectantes ad litem. inter Professores*. Zie Bayle, *Dict. Hist.*, II, 180; *Cat. Meerman* II, 67.

Horatius cum notis J. Rutgersi. Paris. ap. Steph. 1613, 12°.

Variarum Lectionum Libri sex. Ad Gustavum Suëcorum regem L.B. 1616, 4°.

Notae ad. Glossarium Graecum in *Miscellaneis Observationibus Vol. IX.* T. II, p. 140-141.

Zijne *Venusinae Lectiones ad Horatium libri IV*, zijn in 1699 door Petrus Burmannus en Nicolaas Heinsius verzameld. Zijne latijnsche gedichten werden door den laatsten verzameld en uitgegeven, voorafgegaan door zijne Autobiographie.

Zie Saxe, *Onom.*, T. IV p 233, 234, *Anal.*, p. 586; Freheri, *Theatr* P. II S. IV p. 1041; Balen, *Bschr. v. Dordr.* bl, 214. *m. portr.* Val. Andreas, *Bibl. Belgica.* Foppens, *Bibl. Belg.* Fabricii, *Bibl. Lat.* S, I C, 13 p. 242; *Vita J.R. ab ipso conscripta*, voor zijne *Poëm. posthuma*; Franc. Sweertii. *Ath. Belq.*, p, 383; Th. Magiri, *Eponymol.;* Morhofii, V. *Polyh. it. C.* I. S. II p. 926 T. I*;* Crenii, *Animadv. Philol.*, P. II p. 10, 11 P. Burmannus, in *Praf. ad Horatii edit. Traj.* 1699. 12 *cum R. Venus lect.*; J. Fabricii, *Hist. Bibl.* T. III p. 523; F.G. Freytag, *Adparat. Litr.* T. III n. CXCIII p. 704; *Catal. Bibl. Bunav.* T, I. V. II. p. 1568; Hoeufft, *Parn. Lat. Belq.* p. 142, 443; Peerlkamp, *de Poët. Lat.*, p. 271; Santenius, *Del. poët.*, p. 359; D. Heinsii *Poem.*; N. Hensii, *Poëm.*; P. Scriverii, *Poëm.*; H. Grotii *Poëm.*; Kinschotii *Poëm.*; Zevecotii *Poëm.*; Vossii, *Epp.* p; Burman, *Syll. Epist.* T. II, p. 115; Meursii, *Ath. Belq.* p. 275; Neocori *Bibl.* T, IV p. 137; Barlaei, *Epist.* p. 454; *Vita N. Heinsii* voor zijne *Advers.*; Niceron *Mém.*, T. 32 p. 193; *Bibl. biogr.*, *Dict. biogr.*, *Nouv. biogr*, *génér.*; Bauer; Jöcher; van Kampen, *Bekn*, *Gesch. d. Ned. Letterk.*, D. III bl. 92, 93; Scheltema, *Mengelwerk*; Schotel, *Ill. School*, bl. 45; Dez *Kerk. Dordr.* bl. 297; Vreede, *Nederl. en Zweden*, Hoogstraten, Kok; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt, Schotel *Epp. Blijenb.* p. 100, 101 Muller, *Cat. v. portr.*

[Wijnant Rutgers]

RUTGERS (WIJNANT), broeder van den vorige, heeft zich bekend gemaakt door zijne *Institutiones Metaphysicae*, Oppenh. 1610, 12°.

Zie *vita J. Rutgersii ab ipso conscript*, p. 302; N. Heinsii, *Poëm.* Amst. 1666; Balen, *Beschr. v. Dordr.* bl. 215; Barlaei, *Poëm.*, T. I p. 474; Schotel, *Ill. School*; bl. 45. 248. Dez. *Comment. de meritis Blijenb.* p. 93; Dez. *Kerk. Dordr.*, D. I bl. 297.

[C.M. Rutgers van Rozenburg]

RUTGERS VAN ROZENBURG (C.M.,) In 1828 bevond zich van deze Jonkvrouw een miniatuur naar de schildderij van N o ë l op de tentoonstelling te Amsterdam.

Zie K r a m m .

[Maximiliaan Ruth]

RUTH (MAXIMILIAAN), een wakker zeeheld, kapitein op het schip *Wassenaar*, tijdens de vierdaagsche zeeslag in Junij 1666. Hij veroverde het Engelsche oorlogschip de *Convertine* en bragt het gelukkig in het Goereesche gat binnen. In de maand Augustus sneuvelde hij bij een zeegevecht, onder bevel van den Admiraal de R u y t e r .

Zie J.C. d e J o n g e , *gesch. v. Neerl. Zeewezen*, D. bl.

[Ruard Ruurds]

RUURDS (RUARD) de eigenlijke naam van A n d e l a R u a r d u s .
Zie aldaar.

[Franciscus Georgius Crhistophanus Rütz]

RÜTZ (FRANCISCUS GEORGIUS CRHISTOPHANUS), den 29 October 1733 te Rutsberg in het hertogdom Saxen-Lauenburg geboren, kwam in 1762 te Amsterdam met gunstige getuigschriften van R o s t o c k , werd vast proponent bij de Luth. gemeente te Amsterdam, in 1764 predikant te Breda 1774 te 's Hage, waar hij omstreeks dertig jaren in dionst was. Hij overleed in 1803.

Hij is bekend door verschillende geleerde- en latijnsche geschriften, die hij van tijd tot tijd heeft uitgegeven en door zijn twist met den hoogleeraar P. H o f s t e d e .

Hij schreef:

Kleine bijdragen tot de Duitsche Letteekunde. 's Hage 1781 8^{o}.

VII Leerredenen ter wederlegging van de ongegronde stelling: *de Satan of boose geest werkt nog gestadiglijk op onze aerde en onder ons menschen*. 's Hage 1783 8^{o}.

Apologie van het Leeraarsambt of Memorie, *waarin gededuceerd word*, *dat een Predikant*, *door den Rechter niet kan worden gedrongen*, *om getuigenis der waarheit te geven in zake*, *die hem als Predikant geopenbaard zijn*. 's Hage 1784.

Brief van eenen Lutherschen Koster en School-leeraar over den staat der genade. 1777 8^{o}.

Antwoord van den Lutherschen Koster op 't 2de stuk van de leer der Herv. Kerk door den Heer R.v.d.H.Z. 1779 8^{o}.

Zedenboek door Demophilús 1786.

Zie S c h u l t z , J a c o b i en N i e u w e n h u i s , *Bijdr. tot de Gesch. d. Ev. Luth. Kerk*, D. VII bl, 127; N i e u w e n h u i s , *Gesch. d. Ev. Luth. Gem. te s' Gravenh*, bl. 63; Y p e y , *Gesch. d. Christ. in de* 18 *eeuw.* D. VII bl. 433.

Zie E m . W e l l e r s , *Ind. Pseud.* 3*es Supplem.*; V. D o o r n i n c k , *Anon. en Pseud.* No. 307, 842, 5566; A r r e n b e r g *Naamr.*

[J. Ruerhof]

RUERHOF (J.)
gaf in het licht
Proeve aangaande de Erysiphelas of Roos. Hoorn 8°.

Zie A r r e n b e r g bl. 449.

[Mattheus Ruuscher]

RUUSCHER (MATTHEUS), te Hamburg in het laatst der 17 eeuw geboren, begaf zich in zijne jeugd naar Holland om in de regten te studeeren, en er vervolgens zijn verblijf te houden. Hij had veel smaak in de nederduitsche poëzy en letterkunde. In 1752 gaf hij te Leiden een overzetting in het licht van de *Patriot of Duitsche zedemeester* en in 1633 *de Knibbelaar of Vrijdenker*. Na zijn dood kwamen in 1762 zijne gedichten aldaar in het licht, onder den titel van *Dichtlievende verlustingen*, zonder zijn naam, maar onder de zinspreuk *Meditando fulgeris*. Volgens een bevoegt beoordeelaar verraadt deze verzameling die oorspronkelijke en naar het Latijn, Fransch Italiaansch, Spaansch en Hoogduitsch gevolgde grootere en kleindere dichtstukjes bevat, veel smaak. Ook vertaalde hij de *Schipbreuk of de Lijkstatie van Kripijn*, uit het Fransch van Rhijne de La Front.

Zie Witsen Geysbeek, *B.A.B. Wb.*, D. V bl. 199; Verwoert, Kobus en de Rivecourt, van Doorninck, *Anon. Pseud.* No. 4054 4884.

[Anna Ruysch]

RUYSCH (ANNA), bekwame bloemschilderes. Zij schilderde o.a. in 1685 *een zeer fraai bloemstuk*, weleer in bezit van de familie Brand van Cabauw te Breukelen.

Zie Kramm.

[Willem Ruysch]

RUYSCH (WILLEM), Ridder, sneuvelde in den slag bij Wieringen in 1288. Hunne nakomelingen bohoorden tot de stichters van Amsterdam, blijkens het bekende kneppel-vers:

> 'De *Schapen*, de *Walen* en de *Ruyschen*[1]
> Zijn de oudste van de drie kruyschen.'

[Hendrik Ruysch]

RUYSCH (HENDRIK), geboren te Amersfoort, was van adelijken afkomst, Ridder van de orde van Jeruzalem en Kommandant van Ingen. Hij was een voorstander en weldadig beschermer der geleerdheid en zou de vader (van die volgt) geweest zijn. Een glasraam door hem aan de St. Joris kerk in zijn geboorteplaats vereerd, heeft lang 's mans nagedachtenis bewaard..

Zie Hoogstraten; Kok; v. Bemmel, *Beschrijv. v. Amersfoort*.

[Frederik Ruysch]

RUYSCH (FREDERIK), zoon van den vorige, in 1638 te 's Hage geboren, studeerde te Leiden onder J, van Horne en vervolgens te Franeker, waar hij, na het verdedigen eener *Diss. de Pleuritide* tot med. doctor bevorderd werd. Zich te 's Hage gevestigd hebbende, schijnt hij in 1662 aldaar ontleedkundige lessen gehouden te

(1) Zinspelende op het wapen van Amsterdam.

hebben. Hier gaf hij ook in 1665 zijne *Dilucidatio valvularum in vasis lymphaticis* in het lichten, bestreed en wederlegde vooral de dwalingen van D e B i l s , die zich in dien strijd gemeen gedroeg, terwijl R u y s c h hem met alle gematigdheid behandelde.

Den 8 Jan. 1667 werd hij beroepen tot praelector in de ontleed- en heelkunde te Amsterdam, als opvolger van den overleden J. Deyman, en in 1668 werd hem den eeretitel van hoogleeraar verleend, zonder dat hij daardoor lid van het athenaem werd, om dat toen het ontleed-, heel- en kruidkundig onderwijs nog niet tot het athenaeum behoorde, en eerst bij besluit van 23 Jan. 1755 met hetzelve verbonden werd. In 1670 werd aan het collegium medicum den last opgedragen met Ruysch, die, na den dood van H. van Roonhuyzen, tot stadsvroedmeester benoemd was, alle toen aanwezige vroedvrouwen, over wier onkunde klagten gehoord werden, op nieuw te examineren, de bekwaam beoordeelde toe te laten, doch aan de onbekwame de uitoefening te verbieden. Te gelijk werd bepaald dat Ruysch eens in de maand lessen voor de vroedvrouwen zoude houden, en nu en dan een vrouwenlijk ontleden. Overtuigd dat eigen oefening de beste leerschool was, legde hij zich van nu af met ijver op dit vak toe, en deed gedurende vier jaren zeer veel verlossingen. In dien tijd werd hij vereerd met den titel van hoogleeraar in de verloskunde, eene geheel nieuwe en onbekende betrekking, en in 1685 werd hij tot hoogleeraar in de kruidkunde aangesteld. Jaarlijksch hield hij een of tweemaal openbare onleedkundige lessen.

In 1689 kon hij geen versch lijk bekomen, en in 1725 slechts een, in 1705 werd hij gekozen tot lid der *Academia Caesarea Cúriosorum*, in 1720 van de koninklijke wetenschappen te Londen en in 1727 van die te Parijs, en wel in plaats van J. Newton

In zijnen hoogen ouderdom werd hem als hoogleeraar in de kruidkunde eerst P. Hotton, later C. Commelyn als hulp toegevoegd. Deze zou de vreemde, Ruysch de inlandsche planten behandelen. Met J. Commelyn, A Syen, W. ten Rhyne en Th. van Almeloveen, gaf hij zijne bijdragen tot de Synonime der planten, voorkomende in den *Hortus Malebaricus* en met P. Kiggelaar, na den dood van J. Commelyn, het eerste deel van de beschrijving van den Amsterdamsche kruidtuin met eene latijnsche vertaling en aanmerkingen uit. In de voorreden voor den *Tesarum animalium* geeft hij eene beknopte opgave van de menigte voorwerpen van natuur en kunst, in vijf kamers ten toon gesteld, en van het jaar 1700 tot 1728 heeft hij kleine verhandelingen, onder den naam van *Thesaurus* of *Adversaria*, uitgegeven, waarin deze voorwerpen meer in bijzonderheden gesteld, eenige voorname zaken meer uitvoerig beschreven en in platen afgebeeld worden.

Dit kabinet, of museum, aan welks versiering hij alles ten koste legde, waarin hij leefde en zich bewoog, ook de aandacht van alle in- en uitlandsche mannen van smaak en wetenschap trok, werd bewonderd door ieder die het zag en door Peter de Groote in 1717 voor *f* 30.000 gekocht. Met

alle inspanning begon nu R u y s c h een tweede verzameling aanteleggen, die de Koning van Polen voor *f* 20.000 gekocht heeft.

Dat R u y s c h door zijne onvermoeide nasporingen en kunstige opspuitingen, vooral omdat hij zekere geheimzinnigheid in acht nam, die niemand doorgronden kon, aan vele andere ontleedkundigen, die geen geloof sloegen aan zijn voorgewende ontdekkingen, aanleiding gaf tot afgunst en tegenspraak, lag in de algemeene beklagenswaardige geestgesteldheid van het menschelijk karakter en in de van ouds bekenden haat van wangunstige geleerden. De meeste strijd had hij met zijn vroegeren leerling B i d l o o , die in een allervuilst pamflet hem lasterde. Ook R a u , die, toen hij van Parijs gekomen, zich te Amsterdam vestigde, groote verpligting aan R u y s c h had, gaf blijk van oneedelen naijver.

Ook buitenlandsche geleerden benijdden R u y s c h , zoo als R. V i e u s s e n s en M. L i s t e r , doch meest uit afgunst of omdat zij hem kwalijk begrepen. Ook met B o e r h a a v e had hij schoon een edelen strijd over het klierstelsel van M a l p i g h i u s .

Hij beoefende ook, op eene verdienstelijke wijs, het vak zijner dochter R a c h e l , de schilderkunst. Op een catalogus van den nagelaten inboedel van I s a a c R u y s c h P o o l , den 25 April 1773 verkocht, was een stuk met *Bladeren*, *Insecten* en *Vlinders* door professor R u y s c h . Ook in de familie papieren van het geslacht R u y s c h , berustende bij Graaf N a h u y s , te Utrecht, wordt melding gemaakt van twee schilderijen van hem.

Hij overleed te Amsterdam den 12 of 22 Februarij 1731 in den ouderdom van 90 jaren.

Zijn portret gaat in verschillende vormen uit en is o.a. door zijn schoonzoon J. P o o l geschilderd.

Hij gaf in het licht:

Delicudatio valvularum in vasis lymphaticis et lacteis; accesserunt quaedam observationes anatomicae rariores. Hag. comit. 1665, 8°., L.B. 1687, 12°.

Observationum animalium-chirurgicarum centuria, *accedit catalogus rariorum quae in Musaeo Ruyschiano asservantur*. Amst. 1691, 1771, 4°. met platen.

Responsio ad G. Bidloo libellum cui nomen Vindiciarum inscripsit. Ibid., 1694, 4°., waarachter: *Epistolae problematicae*, ook Amsterdam, 1696-1713, 4°.

Thesaurus anatomicus, Ibid 1701-1715, 9 deelen in 4°., Lat. en Holl. Het tiendc deel verscheen ibid. 1715, 4°., met den titel *Thesaurus magnus et regius*.

Adversaria anatomico-chirurgico-medica, ibid. 1717-1723, 3 t., 4°.

De fabrica glandularum, L.B. 1722, 4°.

Curae posteriores seu thesaurus anatomicus omnuim maximus Amstel., 1724, 4°.

De musculo in fundo uteri observato, *antea a nemine detecto*, ibid 1726, 4°.

Curae renovatae seu thesaurus anatomicus post curas posteriores novus, ibid 1728.

Ruysch gaf in 1721 zelf zijne *Opera omnia*, Amst. 4 vol. 4°., in het licht, een volledige editie verscheen aldaar 1737, 5 deelen 4°.

Volgens Idensee verschenen zijne *Op. omnia anatomicochirurgica edita et inedita*, L.B. 1715. Banga meldt dat zijne *Opera omnia anatomico-medico-chirurgica* verzameld, in 1754 te Amsterdam gedrukt en door Y.G. Arlebout, med. doctor te Weesp, in het nederduitsch vertaald (*Genees- Heel- en Ontleedk. Werken* met platen) en in 1745 even als het oorspronkelijke in 4° het licht zagen.

Nog verscheen:

I Commelini, *Horti medici Amstelodamensis rariorum tam orientalis quam occidentalis Indiae*, *aliarumque peregrinarum plantarum magno studio ac labore*, *sumptibus civitatis Amstelaedamensis*, *longa annorum serie collectarum*, *descripti et uones ad vivum aëre incisae. Ed. a Ruyschio et Kiggelario*, *Lat. et Belg. II voll.*, Amst., 1697-1701, fol.

Antwoord op de aanmerkingen van den Heer C.B.C.F. over zijne verklaring van den stand der menschen, Amst., 1700 4°.

Ontleedkundige verhandel ng over de vinding van een spier in den grond der Baarmoebers, *te voren nooit ontdekt*, *mitsgaders nader onderwijs wegens de verlossing van de Nageboorte der barende vrouwen*, Amsterdam, 1725, 8°.

Verhandeling der Spieren, Amst., 1728, 8°.

Zie Saxe, *Cnam*, T. V p. 122; *Anal.* p. 607; *Cat. Bibl. Bunae* T. I, V. II p. 1566; Halleri, *Bibl. Botan*, L. I, IX, no. MXI. p. 98, T. II; *Bibl. Anat.* T. I L. VI, no. CCCCLXXIX p. 529-536, *Bibl. Chir.* T. I L. VI, no. CCCCXIV, p. 504-507; Stollé, *ad Henmunum*, p. 454; J, F. Schreiber, *Hist. vita et merit*, *F. Ruysch* voor de *Opera omnia anacomico-medico-cherurgica*, Amst. 1752, 4° passim; *Cat. a Roy*, v.d. Hoeven, *Hist. Med.* p. 203; van Lennep. *Memorab.* p. 140; A. Titsingh. *Diana;* T. II. p; *Biogr. Univ.; Nouv. Biogr. Génér.*; Foutenelle, *Eloges;* Niceron, *Mém.* XXXIII; Portal, *Hist. de l'Academie*; Baur *Hdwb. Convers Lexicon*; *Levensbeschrijv. van eenige voorname meest Nederlandsche mannen*. D. II bl. 79-93; Scheltema, *Czaar Peter de Groote*; *Rusland en de Nederl.*; Kok, Nieuwenhuis, Verwoert, Kobus ende Rivecourt; Wagenaar. *Amst.* D. III bl. 244; Idensee, *oude en middelgesch. der Geneesk*. bl. 403, 404, 405, 465, 475, 478; G, J, Rooijens, *Godsd. Redev. bij het tweede eeuwfeest der doorl. school te Amsterd.* 1832, bl. 29; J. Banga, *Gesch. v.d. Geneesk. en van hare beoefenaren*, bl. 374, 514, 565, 690, 706, 709, 864; Kramm; *Nav.* V. bl. 306; Muller, *Cat. v. portr.*

[Henricus Ruysch]

RUYSCH (HENRICUS), zoon van den vorige, studeerde eerst te Amsterdam en verdedigde, onder voorzitting van Bernage, een *specimen de consultatione medicorum* in 1694. Hij werd door prof. Mathaeus senior te Franeker, bevorderd tot Med. Doctor, na het verdedigen eener *Diss. de peripneumonia*.

Hij was een zeer geacht geneesheer, zeer ervaren in de natuurlijke historie, de voornaamste kruidkundige van zijn tijd en de beroemde uitgever van J. Jonston's werk *Theatrum Animalium* (H. Ruyschii *Theatrum universale omnium animalium*, *piscium*, *quadrupedum*, *exsanguinum aquaticorum*, *insectorum et anguinum*. Amst. 1718, II vol, *fol. cum fig.*)

Aan dezen zoon had Ruysch een trouwe hulp bij zijne ontleedkundigen werkzaamheden.

Zie Schreiber, *Vita* 3, 4; F. Ruysch, *Ep.* III, 27. XIII. 12 31; Banga, D. II bl. 319, 540-541

[Rachel Ruysch]

RUYSCH (RACHEL), dochter van Fredrik Ruysch, werd in 1664 te Amsterdam geboren, en had Willem van Aalst tot leermeester in de schilderkunst. In 1695 huwde zij den portretschilder Juriaan Poole, en werd moeder van tien kinderen. Zonder te kort te doen aan de pligten en zorgen van huisvrouw en moeder, beoefende zij vlijtig de schilderkunst, verwierf door het schilderen van bloemen een Europeëschen roem, volgde in digten rang den beroemden Jan van Huysum, en bezat eene, bij vrouwen bijzonder zeldzaam, vaste hand, in het behandelen van het penseel. Hare ordonnantiën zijn rijk en gevarieerd, en kunstig geschikt: schoon van koloriet, dun en geestig van schildering zijn alle de daarin aangebragte voorwerpen uit het gebied van Flora en Pomona. De Keurvorst van den Paltz benoemde haar tot zijne hof-schilderesse, met bijvoeging van een zilveren toilet, bestaande uit 28 stukken, geplaatst in een sierlijk toiletkoffertje, met nog 6 zilveren kandelaars. Bovendien werden hare kunststukken onbekrompen betaald. Ten blijke van zijne hooge belangstelling in deze vrouw, stelde de vorst zich tot peet van haren zoon.

Toen zij in 1710 aan het hof kwam, om hem aan zijne Doorluchtigheid voortestellen, hing de Vorst den knaap een kostbare medaille aan een rood lint om den hals. Drie jaren later begaf zij zich weder naar de vorstelijke hoofdstad, werd met de onderscheiding, die haar talent verdiende, ontvangen, en genoot een onbekrompen erkentenis voor de schilderijen, die zij den vorst had aangeboden. Ook zond hij eenige harer schilderstukken aan den Groot-Hertog van Toscanen ten geschenke. Zij bleef tot in hoogen ouderdom de kunst met onverminderde bekwaamheid beoefenen. Van Gool zag een schilderstuk van haar, dat zij op haar tachtigste jaar geschilderd had.

In haren tijd en nog lang daarna werden hooge prijzen voor hare kunst besteed, doch later zijn ze niet op die hoogte gebleven. Gault de Saint-Germain heeft (1818) aangeteekend, dat er stukken waren, die 8000 livres hebben opgebragt, en die later tot 600, 300, 200, 100, livres zijn gedaald. Tegenwoordig worden de heldere en echte stukken, die zeldzaam voorkomen, weêr met hooge prijzen betaald.

Zij overleed in den ouderdom van 86 jaren, eenige maan-

den voor haren dood (1749) vervaardigde A. Schouman haar portret dat berust bij Jonkheer Six van Hillegom.

In 1750 verschenen lofdichten van dichters en dichteressen op haar, met den titel *Dichtlovers voor de uitmuntende schilderessen Mejufvrouw Rachel Ruysch*, *weduwe vanden kúnstlievenden Heer Juriaen Poole*. 4°.

Zie van Gool, Houbraken, Immerzeel, Smith, *Catal.*, Vol. VI en XI, die slechts 30 enkele stukken van haar opgeeft; Immerzeel; Kramm; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt; Muller, Collot, d 'd Gscury d, bl. 105. Ad, bl. 332; Muller *Cat. v. portr.*

[Anthonis Ruyskersvelt]

RUYSKERSVELT (ANTHONIS). Men heeft van hem; *waerachtigh verhael van den oproerigen beleyde*, *dwelik Br. Anthenis Ruyskersvelt*, *met zijnen aenhanck hebben aangericht binnen den Stad van Brussel*: *Entgrne dat daer vuyt gevolght is. Hierby van den inhoud van dezen Brussel. Jan van Brecht* (54 blz. 1581).

Dit *verhael* bestaat *uit* de publicatie tegen Ruyskersvelt en zijn aanhang in d. 5 Mei.

[Sara Ruysch]

RUYSCH (SARA). Men heeft haar naam afgeleid uit de beteekening S. Ruysch, waarschijnlijk dezelfde met

[Simon Ruysch]

RUYSCH (SIMON), een Hagenaar, leerling van Vaillant, teekende fraai en meesterachtig, in de manier van zijn meester in crayon. Hijwas bemiddeld en oefende de kunst uit liefhebberij.

Hij zou in 1678 gestorven zijn. Er bestaat eene gravure door Abraham du Bois, van *Cornelis Stalpaert van der Wiele Hagensis. Med. dr.*, (1682) naar zijne teekening.

Zie Kramm.

[Jacobus Ruysch]

RUYSCH (JACOBUS), deken van 's Hage, behandelde de ketterzaak van Herman van Rijswijk (1512)

Zie Moll, *Kerkgsch. v. Nederl.* 118, 106, 107, Art. *Rijswijk*.

[Adriaan Johannes Ruytenschildt]

RUYTENSCHILDT (ADRIAAN JOHANNES) werd den 22 April 1778 te Amsterdam geboren, en had Jurriaan Andrissen en P. Barbier Pz. tot leermeesters in de schilderkunst.

Hij behaalde bij de stads teeken-academie verscheidene premiën, en voor eene schilderij, voorstellende een *besneeuwd wintergezigt bij daglicht*, de gouden medaille

bij *Felix Meritis*. Hij gaf onderwijs in de teekenkunst en exposeerde zijne schilderijen op de tentoonstellingen, zoo als een *spinnend meisje*, een *gez cht bij de Weterings-brug te Amsterdam* enz. Hij overleed den 13 Mei 1841.

Zie Kramm; Verwoert, Kobus en de Rivecourt.

[Mr. Nikolaas Ruysch]

RUYSCH (Mr. NIKOLAAS), zoon van Coenraad Ruysch Nikolaasz. Ridder, en Burgemeester van Dordrecht, waar

hij geboren werd. In zijne jeugd beoefende hij de poëzy en werd in Mei 1640 pensionaris te Dordrecht, in welke betrekking hem, den 21 December 1650, mr. Johan de Witt opvolgde. In dat jaar werd hij griffier der algemeene staten.

Hij bekleedde, kort na het overlijden van Willem II, als pensionaris, eene belangrijke bezending aan de Staten van Zeeland, na reeds vroeger vele pogingen aangewend te hebben om verwijdering der gemoederen voortekomen, 't geen het misnoegen van eenige leden van den Oudraad opwekte.

Hij was als een bekwaam Staatsman bekend en geacht, en overleed den 3 November 1670. Hij huwde Maria Paats

Zie Wagenaar. *V.H.*; van Wijn, *Bijvoegs.* D. XI. bl. 105, D. XII. bl. 26, 31; Balen, *Beschrijv. v. Dordrecht*, bl. 370; *Holl. Merc.* 1670 bl. 138; Beverwyck, *Uytn*; *der Vrouw. Geslacht.*; van Someren, *Uitsp- der Vern.* bl. 250, 394; Scheltema *Staatk. Nederl.*; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Johannes Ruyssing]

RUYSSING (JOHANNES) werd in 1736 van Alkmaar, waar hij rector was, tot dezelfde bediening te Kuilenburg beroepen. Hij aanvaardde den 17 November v.d.j. zijn bediening met een *Orat. de scholarum prastantiâ et in iis docentium dognitate*, op stads Kosten gedrukt.

Zie *Boekzaal* 1736, bl. 79.

[A. van Ruytenburg]

RUYTENBURG (A. VAN). Op *Catal.* van *Joan de Vries*, Burgemeester van Amsterdam 1738, komt van dezen kunstschilder voor, *Diana en Carlisto*, waarvoor *f* 27,00 betaald werd.

[Jan Ruyter]

RUYTER (JAN), plaatsnijder uit de 18 eeuw. Hij bragt o.a. stad- en landgezigten, naar de teekening van C. Prenk en M. Berkenboom, in koper.

Van hem zijn ook de titelprenten voor de *Europische Mercurius*, *Maandelijksche berigten uit de andere wereld*. 1741 12°. De platen in Arkstee's *Nijmegen*, *de Hoofdstad der Batavieren*. Amst. 1733 8°.. zijn ook door hem geteekend en gegraveerd.

Zie Immerzeel; Kramm.

[Johan Ruyter]

RUYTER (JOHAN), med. en phil. doctor en candidaat in de theologie, beoefende de poëzy en begon in 1710 de *Republyk der geleerden* uittegeven.

Zie Heringa, *Lijst der Ned. dichters*, bl 73.

[P. Ruyter]

RUYTER (P.), een kunstgraveur, bloeide in den aanvang der 18 eeuw. Zijn naam komt o.a. op een kaart van 't *Hoogheemraadschap van Delfland* voor.

Zia K r a m m .

[Jan de Ruyter]

RUYTER (JAN DE) schilderde in den aanvang dezer eeuw onderwerpen uit het dagelijksch *leven- en portretten*.

Zie K r a m m .

[J. Ruysch]

RUYSCH (J.) een landschapschilder, van wien op den Cat. eener kunstverkooping te Amsterdam, den 5 Junij 1765. voorkomt *een Landschapje met* een *Waterval*.

Zie K r a m m .

[Hendrir Alexander Ruysch]

RUYSCH (HENDRIR ALEXANDER), jongste zoon van Hendrik Ruysch. Heer van Lunenburg, Generaal-Majoor van de Infanterie van den staat, en van vrouwe Helena Alexandrine van Eijs, werd den 7 Februarij 1767 te Zutphen geboren en na het overlijden zijner ouders Grenadierkadet bij het regiment van wijlen zijn vader. Op zijn verlangen uit 's landsdienst ontslagen, ging hij bij de Marine van den staat over en werd als Adelborst geplaatst op 's lands schip van oorlog *Piet Hein*, onder de bevelen van den kapitein ter zee W i l l e m v a n B r a a m . Hij nam deel aan den zeeslag op de Doggersbank, den 5 Augustus 1781. Hier bekwam hij een eervolle wonde, ontving uit de handen van den vice-admiraal v a n K i n s b e r g e n de eere-medaille en werd als Luitenant ter zee titulair overgeplaatst op het schip van oorlog *Utrecht*, onder commando van den kapitein ter zee J a c o b P i e t e r v a n B r a a m ,

Onder de bevelen van den ridder v a n K i n s b e r g e n , deed hij daar aan boord een kruistogt van 3 weken in de Noordzee. Door stormwind van het Eskader afrakende, werd, den 27 October 1782, eene Engelsche koopvaardij-brik de *Dolfijn* genoemd, ontmoet, en prijs gemaakt. Op deze brik werd de jonge luitenant als prijsmeester geplaatst. De prijs-brik leed schipbreuk, doch R u y s c h kreeg voor zijne volharding, kloekmoedigheid en beleid van wege den prins van Oranje een eeredegen met zilver gevest. In 1783 woonde hij op het schip *Utrecht*, onder het Eskader van den Kommandeur van B r a a m , de krijgstogt op het schiereiland Malacca bij, bragt mede den Vorst van Salangoor, aan het hoofd van een divisie gewapende matrozen, ten onder, en nam deel aan de expeditie naar Riouw, waarna hij naar het vaderland terug keerde.

In 1784 werd hij als derde luitenant op het fregat *de Valk*, onder bevel van den kapitein ter zee A e g i d i u s v a n B r a a m , en nadat deze het bevel aan den kapitein ter zee K u v e l had overgegeven, bij dezen als eerste officier geplaatst en vertrok met hetzelve naar de Oost, waar hij bij de troonbeklimming van den nieuwen keizer van Solo tegenwoordig was.

In 1789 keerde de Valk naar 't vaderland terug en in 1790 werd R u y s c h als tweede luitenant geplaatst op het linie- schip *Gelderland*. Reeds vroeger in 1792 had hij als eerste officier op bevel van v a n K i n s b e r g e n eene kaart vervaardigd van de reede van Portsmouth, thans deed hij

zulks terwijl hij op de hoogte van Hitland, op de O.I. rebour-vloot wachtende, kruistte, van de Baai van Qúeendal aan de Z.W. kust van het eiland Hitland, te vinden in de *Verzameling van Berigten over eenige Onderwerpen der naigatie* (2 St. 1795.)

Bij zijn terugkomst te Texel werd hij tot kapitein-luitenant bevorderd, en geplaatst bij de Compagnie zee-arteleristen, onder bevel van den kapitein ter zee W o e n z e l . Toen de Franschen de republiek bedreigden, gelaste hem de schout bij nacht S p e n g l e r , kommandant op de zeeuwsche stroomen, met een detachement van 65 zee-arteleristen zich naar het land van Cadsand te begeven, een geheele linie van sterkten met geschut te montéren en verder in staat van defensie te brengen. Den 27 Julij 1794 werd deze linie door de Franschen aangevallen. Na eene hardnekkige en manmoedige verdediging, waarbij R u y s c h van zijn regiment alleen 30 man verloor, moest men voor de overmagt bukken. Hierop was hem het bevel opgedragen over eene flotille kanonneerbooten en gewapende gaffelaars, waarmede hij de voornaamste punten op de Schelde bezette en de overigen liet kruissen langs den cadsandschen wal.

Na de omwenteling bood R u y s c h zijne diensten aan bij de nieuwe Bataafsche Republiek, en erlangde dadelijk het bevel over het fregat *Alardin*. Daar echter het schip niet gereed was, over het fregat *Venus*, en vervolgens over het linieschip *Gelijkheid*, behoorende tot eene vloot van 16 schepen van linie onder den viceadmiraal d e W i n t e r , en nam deel aan den vermaarden zeeslag van 14 Oct, 1797 tegen de Engelschen, doch moest na een hardnekkig gevecht voor de overmagt bukkende, zijn bodem overgeven. Na eene korte krijgsgevangenis in Engeland, keerde hij naar zijn vaderland terug, verkreeg den rang van kapitein ter zee, trad den 29 Aug. 1797 in den echt met jonkvrouw Wilhelmina Agatha Commelin, en vestigde zich te Arnhem.

Na het sluiten van den kortstondigen vrede in 1801 nam de Republiek het besluit de marine op eene minder groote schaal te brengen en de linieschepen aftedanken, doch R u y s c h bleef in dienst en behoorde tot het Eskader dat in Mei 1802 naar O.I. bestemd was. Aldaar aangekomen, bleef het kruissen ter dekking der kolonie en om den vijand met alle mogelijke activiteit afbreuk te doen. Na de schipbreuk van *de Schrikverwekker*, bij de gevaarlijke *Agneta*- eilanden, keerde R u y s c h naar het vaderland terug, verantwoordde zich wegens het verlies van het schip, en werd ridder van de orde van verdiensten.

Den 28 Febr. 1808 droeg men hem eene cemmissie op naar Boulogne- sur- Mer, ten einde aldaar met kapitein G e r b r a n d s , ad interim het hollandsche gedeelte

der in die haven liggende flotille-vaartuigen commandeerende, bestemd om, vereenigd met de Fransche, eene landing in Engeland te doen, de doelmatigste middelen te beramen, om die vaartuigen naar Vlissingen te doen verzeilen. Na een vrij lang oponthoud en het aanwenden van vele pogingen, die alle verijdeld werden, zoo door het aanwezen van het groot aantal vijandelijke vaartuigen, als de oostelijke winden, ontving hij orde om terug te keeren en werd hij benoemd tot chef van den generalen staf bij het Eskader van Texel, onder de bevelen van den vice-admiraal de Winter. Korten tijd daarna benoemde hem de koning met den titel van Eskader-Brigadier tot Administrateur Generaal bij het Ministerie van Kolonien.

Na eenigen tijd het bevel over het linieschip *Chattam* van 50 stuk, liggende te Hellevoetsluis, gevoerd te hebben werd hij, den 8 Julij 1808, kommandant en chef der Zeeuwsche stroomen en schout bij nacht, en na den aftogt der Engelschen, versierde hem de koning met het commandeurs-kruis der Orde van de Unie, en werd hij door dezen met de waardigheid bekleed van Baron van het Koningrijk met een dotatie van *f* 3000 's jaars uit de domeinen van O. Friesland. In Augustus 1810 benoemde Napoleon hem tot commandant der *Monden van de Maas*, en werd hem, namens den Keizer, door den Minister van Marine Décrès voorgeslagen of er geen mogelijkheid ware de beide linieschepen *Chattam* en *Koninklijke Hollander*, binnen door van Hellevoetsluis in de Schelde aftebrengen. Zijne pogingen gelukten, waarop hem het bevel over het centrum van de Schelde opgedragen en hij met het legioen van eer versierd werd. In 1812 verkreeg hij het commandeurs-kruis der *Reunion*.

Na de revolutie bood hij zijne diensten aan den Souvereinen Vorst aan, werd door dezen in den Nederlandschen adel ingelijfd en door Lodewijk XVIII erkend als ridder van het legioen van eer.

In 1827 werd hij Directeur en Commandant der Marine in het hoofddepartement van de Maas, en in 1830 vice-admiraal. Hij overleed den 14 Nov. 1839 en werd volgens zijn begeerte zonder eenige praal op het kerkhof van het dorp Hillegersberg begraven.

Hij was ridder der Milit. Willemsorde, 3de kl., officier van het legioen van eer, groot-kruis der Spaansche Orde van Isabella la Catholica en lid van het Bat. Genoots. van Proefonderv. wijsbeg. te Rotterdam.

Zie Q.M. Verheull, *Het leven van Jonkr. H.A. Ruysch* in *Verhandel. en berigten betrekkelijk het zeewezen en de zeevaartkunde van Tindal en Swart. Nieuwe volgorde* 2de dr. Amst. 1840 J.C. De Jonge, *Geschied. v.h. Nederl. Zeew.* D. VI*a* bl. 193, 203, 207 en 687. VI*b* bl. 193 en 561.

[Herman de Ruyter]

RUYTER (HERMAN DE) werd te 's Bosch geboren, zijn vader heette H e n d r i k , zijne moeder C h r i s t i n a . Hij oefende aldaar het bedrijf van ossenkooper of ossenweider uit, en was even hevig Calvinist als Prinsgezinde. Toen er (1566) predikanten van de nieuwe religie te 's Bosch kwamen, behoorde hij onder degenen, die hen gewapend inhaalden, naar de kerk vergezelden en hunne sermoenen bijwoonden. Toen een menigte hervormden tegen het einde van Augustus 1566 den predikant C o r n e l i s v a n D i e s t in de Sint-Pieterskerk op 't Orteneinde wildeu doen preêken en de koster en diens vrouw onder allerlei dreigementen dwongen om nu en in 't vervolg de sleutels te geven, was hij een van hen. Men heeft hem zelfs beschuldigd van beeldstormerij in de genoemde kapel, en toen een hoop kwaadwilligers, den 10 October van het genoemde jaar, met een grooten boom de poort van het klooster Baseldonck op den Windmolenberg hadden opgeloopen, om er alles stuk te slaan en de regeering besloot dat de schout, schepenen, raden, gezworenen, dekens der ambachten en schutters derwaarts zouden gaan om de orde te herstellen, zou hij behoord hebben tot de schutters die hunne geweeren aan de kwaadwilligen overgaven, om zich daarmede tegen den schout te verzetten. Ook was hij het, die terwijl K a r e l v a n B r i m e u , Graaf van Megen, Stadhouder des konings in Gelderland, in de nabijheid van 's Bosch lag, B o m b e r g e n , in Februari 1567, in de stad bragt.

Toen deze den 15 April de stad verliet, begreep de R u y t e r , die in de geheele zaak van B o m b e r g e n een voornamen rol had gespeeld, bij de Spanjaarden op geen genade te mogen hopen, verliet ook hij voor goed den Bosch en begaf zich waarschijnlijk naar het land van Kleef. Sedert dien tijd verliezen wij hem uit het oog, tot dat hij in December 1570, dus na eene afwezigheid van 3 jaren en 8 maanden, plotseling weêr opdaagde om op last van den Prins, die bijzonder vertrouwen op d e R u y t e r moet gesteld hebben, Loevenstein in te nemen.

Dien ten gevolge begaf hij zich op zekeren Zaterdag van December 1570, vergezeld van een twintigtal, in twee schuiten verborgen, naar het slot. Met 6 of 7 daarvan, even als hij als Franciscaner monniken gekleed, ging hij bij het vallen van den avond, naar de poort van het kasteel, om Godswil biddende, hen dien nacht te herbergen, wijl zij geen onderkomen hadden. De Slotvoogd Jonkheer A r n d t d e J e u d e , Heer van Hardinxveldt, meer bestuurd door medelijden dan door de gedachte aan hetgeen gebeuren kon, beval de poort voor hun te openen. Doch toen de monniken hem kwamen begroeten, terwijl hij met zijne vrouw bij het vuur zat, trokken zij van onder hunne kleederen pistolen te voorschijn. H e r m a n d e R u y t e r zette hem het zijne op de borst, toonde hem den

lastbrief van den Prins van Oranje en eischte dat hij daaraan zou gehoorzamen. De slotvoogd antwoordde dat hij geen anderen prins erkende dan den koning, waarop de Ruyter het pistool op hem afschoot. De grijsaard (hij was ruim 60 jaren oud) zwaar gewond wilde zich nog verweeren, maar de anderen vielen op hem aan en doodden hem. Daarop riepen zij hunne krijgsmakkers van buiten en maakten zich meester van het kasteel.

Weldra werd er uit een der torens een paal uitgestoken, en op de paal een mand. Voorts zag men naar versterking uit, die volgens afspraak spoedig zou komen, maar zich langer liet wachten dan men gedacht had. De Gouverneur van 's Hertogenbosch, Don Rodrigo de Toledo, van het gebeurde onderigt, zond den Spaanschen kapitein Lorenz Perea met 50 man, om den vijand en de gesteldheid van het kasteel te verkennen, en het zoo mogelijk te hernemen. Deze kwam met zijn volk Donderdags tegen het vallen van den nacht aan, ging terstond in een schuitje op verkenning uit, en ziende dat er geen schildwacht of nachtronde op den muur was uitgezet, en dat die van binnen zoo onbezorgd waren, zond hij naar Woudrichem om ladders om de vesting te beklimmen.

Het kasteel had namelijk een voorgeburchte en een wal, benevens twee grachten en een ophaalbrug. Door den hoogen waterstand waren de grachten bijzonder vol; doch Perea plaatste de ladders met zóó groote snelheid, dat zijne soldaten reeds op het voorgeburchte waren, voor dat de bezetting het kon bemerken. En toen zij in 't geweer was gekomen, werd zij door den vijand zóó hevig beschoten, dat zij ook den wal prijs gaf en zich in het huis zelf terugtrok, waar zij dien nacht de poort met aarde opvulde. Dit alles was reeds vóór 's morgens 6 uur geschied en drie der belegerden waren er bij gevangen genomen. Toen echter bragten de Spanjaarden het niet verder. Wel werden zij door de drossaards van Woudrichem en Gorinchem aan het hoofd van burgers van beide plaatsen gesteund; maar de bezetting, nog omtrent 20 man sterk deed groote tegenweer, en 't liet zich aanzien dat men het huis zelf nog zoo spoedig niet zou krijgen. In den nacht van Zaterdag op Zondag kwamen er op bevel van Alva nog 60 haakbusschutters uit s' Hertogenbosch, en toch hield de bezetting het nog tot dingsdag uit. Toen gelukte het echter den Spanjaarden, met een stukje veldgeschut, dat Perea uit Zalt-Bommel had laten komen, een bres te maken, groot genoeg om een man door te laten. Dáár ontstond toen een levendig gevecht, man tegen man, tot dat de belegerden plotseling in den rug werden aangevallen. Een Spaansch musketier namelijk had een schildwacht, die in een toren stond, doodgeschoten, was fluks met 12 man op een ladder geklommen en overviel thans de verdedigers op hun eigen gebied. Deze gaven hun stelling

bij de poort op. De vijanden drongen binnen, en een groot gedeelte der bezetting verloor al vechtende het leven. De overigen trokken zich met hun opperhoofd Herman de Ruyter terug in een vertrek, dat deze te voren met buskruid bestrooid had en hier streed en stierf hij als een held, zijn hoofd werd afgeslagen, naar den Bosch gebragt en op de galg geplaatst.

Hij was gehuwd met Maria of Mariken, dochrer van Jan Lieven of Liefken. Hij liet een zoon na, Job Hermanse de Ruyter, en door den middelsten zoon van dezen is zijn stamboom tot omstreeks 1760 in de mannelijke lijn, en tot heden toe in de vrouwelijke linie in stand gebleven.

Zie behalve Haraeus, Mendoca, van Isselt, van Meteren Bor, Hooft, Wagenaar, Cerisier, Bilderdijk, Arend; W.C. Ackersdyck, *geschiedk. onderzoek omtrent H.d.R. enz.* in *W.d. Maats. v. Letterk.* II St. bl. 167; C.G. Boonzajer en J.G.W. Merkus, *geschiedk. herinneringen betrekkelijk het Slot Loevenstein*, Cuypers van Velthoven, *Documents pour servir à l' Hist. der troubles religieux du* XVI *siccle dans le Brabant Septentrional T* I, Hezemans, *De St. Janskerk te s' Hertogenbosch en hare geschiedenis*, s' Hertogenbosch 1866; Hermans, *verzameling van Kronyken betrekkelijk de stad en Meijerij van s' Hertogenbosch*, D. II bl. 294; *N. Werken der Maatsch.* v. *Nederl. Letterk.* D VI, bl. 30-34 Hoynck van Papendrecht, *Anal. Belg.* T. I, P II, P. 610 en andere bronnen, aangehaald door Dr. I.G.R. Acquoy; *Herman de Ruyter naar uitgegeven en onuitgegeven authentieke documenten* 's Hertogenbosch 1870, dien wij gevolgd zijn; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Michiel Adriaansz. de Ruyter]

RUYTER (MICHIEL ADRIAANSZ. DE) is van geringe doch onbesproken voorouders gesproten. Zijn grootvader Michiel, diende eerst den lande in den oorlog en werd later bouwman in de omstreken van Bergen op Zoom. Zijn zoon Adriaan begaf zich naar Vlissingen, voer van daar eerst ter zee, werd vervolgens bierdrager en huwde tweemaal met vrouwen van een en denzelfden naam, die hem verscheidene kinderen schonken. De tweede even als de eerste Alida Jans geheeten, was van Middelburg en voerde den bijnaam van de Ruyter, volgens sommigen wijl haar vader den lande als ruiter had gediend. Deze was de moeder van onzen zeeheld, die den 24 Maart 1607 te Vlissingen geboren werd. In zijne eerste kindsheid openbaarde hij reeds een stoutmoedigen inborst in het klimmen en vechten, terwijl men op school geen raad met hem wist. Dies werd hij op de lijnbaan der Heeren Lampsins besteld, waar hij zes stuivers 's weeks verdiende; doch hij deugde nergens toe dan om ter zee te varen. Elf jaren oud (1618) voer hij voor de eerstemaal als hoogbootsmansjongen, later voor matroos en klom door alle scheepsbedieningen op tot dat hij stuurman en vervolgens schipper werd. Naauwlijks 15 jaren oud, (1622) diende hij bij den staat als Konstapel of busschieter, eerst in 't land van Kleef, voorts in 't beleg van Bergen op Zoom. In 't zelfde jaar begon hij ten oorlog te

varen, voor hoogbootsmans maat aangenomen, en toonde in verscheidene gevechten zijn kloekmoedigheid. Eens werd hij in 't enteren met een halve piek in 't hoofd gekwetst, 't geen, volgens sommigen, de eerste en eenige wond was die hij immer bekwam. Daarna voer hij etlijke jaren, meest, zoo ter koop- als commissie vaart in dienst van C o r n e l i s en A d r i a a n L a m p s i n s als stuurman, kommandeur en schipper tot dat hij in 1641 kapitein en tegelijk schout- bij nacht werd over eene vloot, die de Staten Generaal den Portugeesen tegen de Spanjaarden ter hulp zond, bij welke gelegenheid hij wegens den Koning van Portugal, met een gouden keten met aanhangende gedenkpenning vereerd werd. Sedert voer hij weer eenige jaren voor gemelde heeren en deed verscheidene reizen naar Ierland, Barbarye, Salee, St. Crux, Zafi en in de West-indien, en gaf op deze zoovele blijken van beleid, edelmoedigheid, dapperheid en trouw, dat hij toen reeds, al had hij niet anders bedreven, den lof van een uitmuntend en heldhaftig zeeman zou verdiend hebben. In 1652 vonden de Staten goed nog eene vloot, benevens die van M.H. T r o m p , bij gelegenheid van den oorlog met Cromwel en 't parlement van Engeland in zee te brengen, en droegen hem hierover als Vice-commandeur het bewind.

Hij geraakte met 30 ligte oorlogschepen en 6 branders, alle slecht bemand, tegen de veel magtigere vloot van den Engelschen Amiraal George Ascue slaags, met die gelukkige uitkomst dat de vijand vlood. Niet minder dapper streed hij in den zeeslag tegen Blake in de Hoofden. De Staten vereerden hem voor zijn betoonden heldenmoed en beleid met een gouden eerepenning, gehecht aan een gouden keten.

In hetzelfde jaar over het smaldeel van Witte Cornelis de Witte gesteld, gaf hij in den zeeslag bij Doveren weder nieuwe proeven van dapperheid.

In 't volgende jaar sloeg hij onder M.H. Tromp tegen Blake en werd na drie dagen strijdens eindelijk zoo reddeloos geschoten, dat men hem naar Vlissingen op moest slepen.

De Algemeene Staten beloonde hem met eene aanzienlijke som geld, ook prezen en bedankte hem de Staten van Holland en hunne vergadering. In 1653 woonde hij, onder M.H. T r o m p , de zeeslagen omtrent Katwijk, ter Heide en Scheveningen bij, in welken laatsten T r o m p werd doodgeschot en. Kort hierop werd hij tot Vice-admiraal van Holland, in het collegie ter admiraliteit van Amsterdam, benoemd, en begaf zich naar Amsterdam ter woon, waar hij sedert, wanneer hij niet op zee was, zijn verblijf hield. In die betrekking vertrok hij in 1654 op het schip 't *Huis te Zwieten* met 5 oorlogschepen naar de Middelandsche Zee, om eenige koopvaarders derwaarts en andere daar vandaan herwaarts te geleiden. Te Malaga werd hij treffelijk ontvangen. Ook deed hij Salee

aan en zocht door zachte bemiddeling zeker geschil aldaar met den bevelhebber dier plaats bij te leggen. In den aanvang van 1655 vereerde hem de stad Amsterdam met het Grootburger-schap en vertrok hij naar Barbarye, voerende het schip *het Tijdverdrijf* met 8 schepen en twee jachten. Op dezen togt trachtte hij te Algiers de roofschepen der Turken onder de moelje te verbranden, 't geen door stilte belet werd. Naderhand maakte hij jagt op hun Admiraal, nam en vernielde eenige Turksche schepen en verloste een groot aantal Chrsten slaven. Ook sloot hij een verdrag met die van Salee en keerde van Cadix met ettelijke koopvaarders en veel zilver uit de Spaansche galjoenen in der Staten oorlogschepen overgenomen, in weerwil der Engelschen, die hem om die reden, eenige moeite veroorzaakte, waaruit hij zich manhaftig redde, naar het vaderland, waar hij den 8 Mei 1656 behouden aankwam.

Kort hierop zeilde hij naar de Sond bij gelegenheid van den oorlog tusschen Zweden en Polen. Te Kopenhagen werd hij minzaam door den Koning ontvangen. Naauwelijks in Holland teruggekeerd vertrok hij voor 't eind van 1656 met een smaldeel oorlogschepen naar de Middelandsche Zee. Hij kwam in Januari des volgenden jaars voor Cadix, sprak te Porte St. Marie met den Hertog van Medina C e l i , daar, door zijne bemiddeling, twee Hollandsche koopvaarders onlangs te St. Lucar aangehouden, ontslagen werden. Voorts vertrok hij naar Livorno achterhaalde en nam twee Fransche vrijbuiters, die den Nederlandschen Staat veel kwaad deden, ofschoon deze niet met Frankrijk in oorlog was.

De Zeeraad van Amsterdam schonk hem ter erkentenis een gouden keten. Ook vernieuwde hij den vrede met Salee, hield eenige Fransche schepen in de haven van Spezza bezet, veroverde een Portugeesch suikerschip, en liep eindelijk in December 1657 binnen Texel.

Bij gelegenheid van den oorlog met Portugal werd hij met 22 schepen van oorlog en twee jagten in zee gezonden. Hij vertrok den 1 Julij 1658 uit Texel, moest met zware storm worstelen, doch deed de Portugeezen veel afbreuk en hield de rivier van Lissabon gesloten.

In 1659 werd hij ten gevolge der ontstane onlusten tusschen Zweden en Denemarken met eene vloot naar het laatst genoemde rijk gezonden, met last om zich daar onder de vlag van den L. Admiraal O b d a m te vervoegen. Op nieuwen last scheidde hij zich later van de vloot van O b d a m en kwam voor Kopenhagen, waar hij bevel ontving de Zweden afbreuk te doen.

Dies zeilde hij naar Landskroon om er op hun uitkomen te passen, liet die haven met vijf schepen bezet en keerde terug naar O b d a m , die kort daarop naar het vaderland terug keerde en aan de R u y t e r het bevel over de vloot overgaf. Deze zeilde naar Kiel, vervolgens naar Kattemunde, dat hij

beschoot en in brand stak, en van daar naar Nijborg, dat hij tot overgaaf dwong, terwijl hij de Zweden uit het eiland Funen verdreef. Kort daarna vertrok hij naar Lubeck en overwinterde te Kopenhagen. De koning liet hem door den Admiraal B i e l k e een gouden keten, met vier of vijfdubbelde schakelen kunstig in een gevlochten, aanbieden. Kort daarna werd de vrede geteekend en de R u y t e r tot den adelstand verheven, ook ontving hij een wedde van *f* 2000 's jaars. In 1661 werd hij met ettelijke schepen en galjoten ter beveiliging van de Straat en Middelandsche zee gezonden. Hij verstrooide er nog eenige Turksche roovers en sloot vrede met Tunis en Algiers. In Mei 1664 werd hij op nieuw naar Algiers gezonden en was verpligt het den oorlog aan te kondigen. Daar de Engelschen, schoon met den staat in vrede, evenwel eenige vijandelijkheden aan de goederen en schepen der Nederlanders op de kust van Afrika gepleegd hadden, kreeg de R u y t e r heimelijk last zich naar de kust van Guinée te begeven. Spoedig kwam de vloot voor het eiland Goedereede, dat wel haast door de Engelschen aan de R u y t e r werd overgegeven. Van daar vertrok hij naar Sierra Leona, waar hij de geroofde goederen, die de Engelschen daar gebragt hadden, terug bekwam. Na eene hardnekkige verdediging veroverde hij het fort Cormantijn. Nu wendde de R u y t e r, na al het door de Engelschen veroverde, met woeker herwonnen te hebben, (zoowel op de Kust van Guinée als in de West-Indië) de steven naar het vaderland en kwam, na een togt van 15 maanden, den 6 Augustus 1665, voor de vesting Delftzijl ten anker. Het vaderland verheugde zich over de gelukkige aankomst van den held, die, zonder verlies van een eenig schip en weinig manschap, de Engelschen zulk een afbreuk had gedaan. Rijk was de buit dien hij gemaakt had; 30 schepen, geladen met katoen, suiker, olie, wijn, olifants-tanden en goud waren hem in handen gevallen. Gedurende de R u y t e r s overwinningen op de kusten van Guinée en Amerika, was de oorlog met de Engelschen in volle woede uitgebarsten. Op den 14 Julij 1665 raakte de Admiraal Generaal v a n W a s s e n a e r v a n O b d a m met de Engelschen slaags en vloog met zijn schip en 500 man in de lucht. Dat ongeluk was nog vermeerderd door het sneuvelen van den dapperen luitenant admiraal K o r t e n a e r, die na den dood van W a s s e n a e r het gebied over de vloot moest voeren. De R u y t e r werd nu tot den post van luitenant admiraal van Holland en Westvriesland en opperbevelhebber der vloot benoemd.

Op den eersten togt van de R u y t e r in die betrekking viel er geen gevecht voor, wijl zij dit zochten te vermijden. Doch de R u y t e r bragt nogtans de Zeeuwsche en O.I. vloot waarop de Engelschen gevlast hadden, grootendeels in behouden have. Het volgende jaar 1666 was

helaas! rijk aan zeeslagen met afwisselende kans geleverd, doch in allen blonk de R u y t e r s dapperheid evenzeer uit. In den vierdaagschen zeestrijd toonden de Nederlanders van hunne vurigen heldenmoed niet verbasterd te zijn. De Engelschen werden niet alleen, na drie bloedige dagen, aan het wijken gebragt, maar van al hunne mastelooze schepen zou er geen ontsnapt zijn, zonder de tijdige hulp van prins R o b b e r t, die met 25 zeilen, afgezonden om de Fransche vloot in het oog te houden, haar ontmoette. Hagchelijk stond nu de kans, daar onze vloot en manschappen door drie dagen strijdens verzwakt, tegen versche Engelsche schepen te doen hadden, doch de R u y t e r s onbezwekene standvastigheid bragt den strijd van den vierden dag roemrijk ten einde. De Britten verloren in dezen slag 1000 dooden, 3000 gevangenen en 23 zware schepen, de Nederlanders slechts 4 schepen en 2000 man.

Vier weken na dezen slag liep onze vloot weder in zee; de Engelsche verscheen eerst 4 weken later. Tegen den avond van den 3 Augustus kregen de beide vloten elkander in het gezigt en des anderen daags raakten zij aan elkander. Het behoud van het land en der geheele vloot hing toen als aan een zijden draad. Zoo meesterlijk was de R u y t e r s aftogt, dat vriend en vijand bekenden dat al had de R u y t e r de grootste zege behaald, hij geen meer lof kon verdiend hebben. De Engelschen roemden op de overwinning dewijl zij het langst zee hadden gehouden, schoon zij 4 en wij slechts 2 schepen misten. De R u y t e r, naar 's Hage opontboden, ontving aldaar een uitstekend eerbewijs. De koning van Frankrijk vereerde hem met de ridderorde van St. Michiel, zijn portret, op goud geëmaileerd en met 3 rijen diamanten omzet, alsmede met een prachtig hals- en borstsieraad; de admiraliteit van Amsterdam schonk hem een houwer met fraai gewerkt gouden gevest, Rotterdam een kunstig verguld zilveren lampet, Zeeland den atlas van Blaauw. In September 1666 liep de vloot andermaal uit om zich met de Franschen te vereenigen en de Engelschen te bevechten, die lafhartig hunnen moed aan eenige weerlooze menschen op het eiland Terschelling koelden, door bijna alle huizen in brand te steken. Zij durfden nogthans de R u y t e r niet afwachten; maar weken heimelijk naar Dover. Een hevige ziekte noodzaakte de R u y t e r voor eenigen tijd de vloot te verlaten. Den 13 Junij 1667 stak deze wederom in zee en de R u y t e r stevende naar de Theems om Engelsche trotschheid en heerzucht in haren hartader aan te tasten. Men zeilt de rivier op tot de Medway, die zich ten zuiden daarin onlast en bemagtigt het fort Sheerness. Een springvloed en oostenwind

dreven de Nederlanders vooruit, zij bereikten de hoofdbergplaats der Britsche oorlogschepen, Chattam. Doch hier lagen eenige Engelsche schepen in den vloed gezonken, en een dikke ijzeren ketting, over katrollen loopende en drijvende op vlotten, belette de doorvaart. De beide oevers der rivieren waren met vele stukken geschut beplant en verscheidene Engelsche schepen lagen ten overvloede boven den ketting om de onzen. De moedige kapitein Jan van Brakel zeilt onder het vreeselijkst schieten der Engelschen over den ketting heen, gaf het eerste Engelsche schip (zijnde een fregat voerende 40 stukken) dat hem ontmoette, de volle laag, klampt het aan boord en verovert het in een oogenblik. De kommandeur Jan Danielz. van Rijn volgt hem op den voet, zeilt de ketting aan stukken, en nu ging men op de Engelsche schepen los.

Drie groote schepen werden er verbrand, en de *Royal-Charles*, een geweldig zeekasteel, voerende 100 stukken geschut, veroverd en naar Holland gevoerd. Geheel Engeland beefde van angst, en te Londen pakte men reeds zijne beste goederen om te vluchten. Den 24 Augustus daaraanvolgenden werd de vrede geteekend. Deze werd echter spoedig verbroken, en in 1672 gevolgd door den oorlog met Frankrijk, Engeland, Munster en Keulen. De Ruyter liep met een vloot van 168 zeilen, waaronder 91 zware oorlogschepen, in zee, om de Engelsche en Fransche vloot voor Solsbay op te zoeken. Op den 7 Junij 1672 had de gedenkwaardige zeeslag van dien naam plaats. De Engelsche verloren in dien slag omtrent 2500 man, en daaronder behalve hun admiraal, 18 kapiteinen en vele gevangenen. In de Nederlandsche vloot waren echter ook verscheidene schepen zwaar gehavend en voor het oogenblik tot den dienst onbekwaam. De vereenigde vloten waren onmagtig om iets gewigtigs meer gedurende het vervolg des jaars te verrigten. Hierop volgde de 7 Junij 1673 de zeeslag op Schoneveld, waar de onzen wederom een luisterijke zege behaalden en den 27 Augustus de zeeslag bij Kijkduin, waarin de Fransche en Engelsche weken. De oorlog met Frankrijk was nog niet geeindigd, toen de opstand op Sicilië, door Frankrijk aangestookt, uitbarste. De Spaanschen verzochten de Staten om hulp en de Ruyter werd met een geringe vloot naar de Middelandsche zee gezonden. Na de overwinning op de hoogte van Strombolie en Salino wilde de Ruyter naar 't vaderland terug, doch tegenbevel ontvangen hebbende, had de zeeslag in de nabijheid van den berg Etna plaats, waarin hij gewond werd en des avonds van den 29 April overleed. Zijn lijk werd gebalsemd, naar Amsterdam vervoerd en aldaar plegtig begraven. Den 25 Augustus 1841 werd zijn stand-

beeld te Vlissingen, in tegenwoordigheid van koning Willem II, door den vermaarden kanselredenaar des Amorie van der Hoeven plegtig ingewijd. Hij was driemaal gehuwd, eerst met Maria Velders, vervolgens met Cornelia Engels en eindelijk met Anna van Gelder.

Zie Brandt, *Leven en daden van den Adm. de Ruyter* Amst. 1637, 1732 fol., Dordr. 1835-36, 5 dln. 8°, ook in het Hgd. (Amst. 1687, fol.) in hei Fr., (par N.N. Aubin 1699 fol.) en in het Eng., (Lond. 1687 fol., vert.; R.G. Bennet en J.R. van Wijk; *Teregtwijzing van Brandts Leven van de Ruyter* in *Vriend des Vad.* II 357; *Levensb. v. Nederl. Vorsten*, *Helden*, *en Mannen van naam*, *die Nederl. bestierd of gediend hebben*, 2 dln. 12°.; S. Stijl, *Leven van M.A. de Ruyter*, enz. Amst. 1776 8°.; *Leven en daden der groote Helden.* Amst. 1764, 8°.; *Leven en bedrijf der Doorl. Zeeheld door L.v.B.* Amst. 1683, m. pl. *De Adm. M.A*, *de R. gesch. in eene Redev. uitgesproken in het Genoots. Concordia et libertate* Amst. 1781, m. port.; Mr. J.B. Brandt, *Hutde aan M.A. de R.*; 's Graveh. 1827, G. Engelbert Gerrits, *Het leven en de daden v.M.A.R. Neêrl. doorl. Zeeheld.* (5e dr.) Dez. *Gedenks. v. Neêrl. Helden ter Zee* 2e dr. Amst. 1831-34; *Chronyh. v.d. krijsbedr. d. Nederl. zoo te land als ter zee*, Utr. 1839; *Holl. Merc.*; Martinet, *Vereen. Nederl.*; Collot d'Escury, *Holl. roem.* (Reg.), Amst. 1852; La Rue, *Heldh. zeel.* bl. 208; *Levens van ber. mannen en vrouwen*, D. 11 bl. 1; C. de Koning Lz, *Proeve eener lofrede op M.A. de R.* in v. Kampen, *Mag.* D. VI bl. 190; C.C.A. Last, *Leven van M.A. de R.*, 's Graveh. 1842 8°. met port.; G. van Loon. *N. Historiep*. D. II bl. 256, 369. 424, 447, 448, 449, 474, 525, 532, 545, 546, 551, 552, 553, 554, D. III bl. 56 119, 120, 121, 155, 183, 184, 185, 186, J. Borsius, *Joannes Snoepius*, *pred. op de Vloot van de R.* in 1661, 62 in Kist en Moll, *Arch.*, D. I bl. 345, *Stukken betreffende schipper M.A. de R. over het lossen van eenige schepelingen uit de Turksche slavernij*, in 1644-45 in *Kron. v.h. Hist. Gen.* 6e Jaarg. bl. 246; *Journaal v.d. Zeetogt van de R.* 1672, *verhalen van versch. ontmoet. van de R. - Leven* enz. ms. (*Cat. Mss. v. Voorst.* p. 76 n. 433). *Journ. van M.A. de R.* in 1659 *naar Denemarken. H. Chr.* 15 Jg. bl. 63, *Exped. n. Denemarken* in 1659 Ald. 15 Jg. bl. 128; *Brief van M.A. de R.* Ald. 6e Jg. bl. 367; J.P. Sprenger van Eijk, *Brief betreff. M.A. de R.* in *Fakkel*, D. III bl. 75.

N.G.v. Kampen, *Vad. Karakterk.* (Reg.); *Weldadigh. van M.A. de R.* in *Nav.* VIII 197. *Het kwetsen van M.A. de R.* Ald. VIII bl. 226; *De Ruyter en de Olifant* Ald. VI 160; *Brief van M.A. de R.* Ald. X 304; *Geneesmid. van M.A. de R.* Ald. VIII 312; *Harnas*, *Sabel*, *Spiegeltje van M.A. de R.* Ald. IX 94, VI 127, IX 46, IV 127, V 8. *Zuster en Broeders van M.A. de R.* Ald. XI 185; *Steen voor het huis van de R.* XI 318, XIII 315; *Familieschilderij v.d.R.* Ald. 110, 274, XV 13. *Vergel*, *van de R. en Epaminondas* in *Vad. letteroef*. 1827 II 349; *Beschouwing van de Admiralen de R.* en *Nelson* en *Rec v.d. Rec.* XXXIII 1840 II 289; *Aanteekk. van J. Westerhovius die bij het sterven tegenwoordig was*, in P. Rabus, *Boekz. van Europa* 1694 bl, 454; *Testament van de R.* in Scheltema, *O. en N.* II. *Lijkrede over de R.*, *uitgesp. in de gehoorz. d. Leidsche Hooges*. 27 *Nov.* 1676, door A. Severinus in Witsen *Gijsbeek's Apollin*. D. 1. A.v.d. Hoeven, *Redev. bij de plegtige inhuld. v.h. standb. v.M.A. de R.* 25 *Aug.* 1841. Leeuw. 1841 8°.; J.C. de Jonge, gesch. v.h. Neerl. zeew. D. 1 bl. 323, 542, D. II bl. 51-55, 85, 224, 228, 230, 271-279, 285, 299-301, 304, 315, 420, 116, bl. 164, 221, III, *a* geheel *b* van bl. 1-194, 477,-485; Wagenaar, *Amst.* D. V. bl. 381, 387, VI. bl. 20, VII. bl, 385, XI. bl. 247; Mr. J.C.

de Jonge, *Lev. van J. Evertzen*; *Verh.* D. 1 bl. 21, 159, 211; 212. De Witt, *Briev*. D. II. bl. 17, D. V. bl. 89, 92, 93; Scheltema, *Onoverw.-vloot* bl. 159; v.d. Willigen, *Aanteek*. enz. bl. 189-192; *Eng. Ned. en Munst. Krakeelen*; *De Zaayer*; (1873) No. 7. enz. De Guiche, D'Estrades, Temple, Aitsema, Wagenaar, Cerisier, Bilderdijk, Kok, Hoogstraten, Verwoert, Kobus en de Rivecourt, Muller, *Cat. v. portr.* Francii, *Poëm.;* N. Heinsii, *Poëm.*; Brouckhusii, *Poëm.* Rhijnenburg *Vreugdeb.* 11, 117.

A. Moonen, *Poëzy*, D. 1, bl. 306 317; La Rue, *Digt. Tijdk.* bl. 246; Vollenhove *Poëzy*, bl. 296, 297; Brandt *Poëzy*; bl. 442; J. Antonides *Poëzy* bl. 74 J. Oudaan, *Poëzy*; A. Loosjes, *de laatste Zeetogt v.d. Adm. de R.*; O Klopp, *Leben und Thaten des Adm. de R.*; Hanov. 1852 Bauer, *Hwb.* IV 790, 791; *Karakt. schilder v. ber. Mannen* 1, 134 Leipz. 1794 1-172, *Mich. Ruiter oder d. Lohn des Verdienstes*, *Lesebuch für junge Leute*. Leipz. 1799 8°. *Conv. Lex*; B. Pielat, *la vie et les act. mém. de M. de R.* Amst. 1687 12. E. Sue, *Hist. Mar.* Maron, in *Biogr. Univ; Nouv. Biogr. moderne*; Voltaire, *Siècle de Louis XIV;* Thomas, *Oeuv.* T. III p. 200 Richer, *Vie de Duquesne* p. 53, 169 70 enz., *Life of M.A. de* R. Lond, 1687 tol. portr. Hume, *Hist of England*, vol. VII p. 214, 215, 236, 1235, 407.

[Engel of Ingel de Ruyter]

RUYTER (ENGEL OF INGEL DE), zoon van den vorige en Cornelia Engels, (of, gelijk Brandt haar noemt Neeltgen Ingels) werd den 2 Mei 1669 te Vlissingen geboren. Nog had hij geen 15 jaren bereikt, toen hij (1664) voor de eerste maal naar de Middellandsche Zee medevoer, om het soldaat- en zeemanschap onder zijn vader te leeren, Op den togt naar de kust van Guinée werd hem een vendel opgedragen. In 1666 zond hem zijn vader, toen op de kust van Frankrijk, nevens anderen, naar Boulogne om den hertog van Aumont te begroeten. Hij was toen Luitenant van 't collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, doch in 1667 werd hij als Kapitein-Luitenant geplaatst op de *Hollandia*, een schip van 80 stukken, gevoerd door den Kommandeur van der Zaan. Zijn 19e jaar nog niet bereikt hebbende, werd hij, den 1 April 1668, in plaats van den overleden Kapitein Henrik Gotskens, door het genoemde collegie tot vast Kapitein aangesteld en kreeg een nieuw fregat, genoemd het *Wapen van Leijden*, bemand met 90 koppen, met last zich naar Engeland te begeven en den Ambassadeur Jan Meerman aftehalen. Te Londen werd hij beleefd ook aan het hof ontvangen en onthaald en door den koning tot Ridder geslagen, waarna hij zich naar s' Gravezande begat en van daar incognito naar Rochester en Chattam, waar hij de schepen en werven bezigtigde en de afgebrande wrakken in de dokken zag liggen. In den slag voor Solsbay vocht hij in zijns vaders smaldeel, als Kapitein en werd door een grooten splinter op de borst gekwetst. Zijne kardoeskisten raakten in het gevecht tweemaal ledig, hij schoot een oorlogschip de steng af en had dien dag elf dooden en vijftien gekwetsten. In 1673 ontving hij last,

met 3 schepen omtrent de Engelsche kust op kondschap uittegaan en naar de gesteldheid der Engelsche en Fransche vloten te vernemen, ook moet hij in 't zelfde jaar de Engelsche vloot bespieden. In dit jaar werd hij door den krijgsraad ‘bij manieren van voorraad’ tot Schout-bij-nacht van Amsterdam benoemd en door den Prins van Oranje in die waardigheid bevestigd. In 't volgende jaar werd hij met 9 schepen naar het kanaal op kondschap en afbreuk van den vijand gezonden, ook was hij als Schout-bij-nacht op den togt zijns vaders naar Amerika. Na het sluiten van den vrede met Engeland, ontving hij in 1675 van den koning zijn diploma als ridder, en toen hij in 1676 met de smirnasche vloot en veel zilver uit Cadix te huis kwam, vernam hij den dood zijns vaders. In hetzelfde jaar in de Oostzee op de vloot zijnde, die men ten dienste van den Koning van Denemarken en den Keurvorst van Brandenburg derwaarts gezonden had, ontving hij voor het eiland Rugen de tijding, dat de koning van Spanje hem den titel van hertog met het inkomen van 2000 dukaten, door zijn vader genoten, had verzekerd. Op zijn verzoek werd de titel van hertog in dien van baron voor hem en zijne nakomelingen veranderd. In 1678 werd hij vice-admiraal van Holland en West-Friesland, doch hij stierf den 27 Februarij 1678 te Amsterdam zonder gehuwd te zijn geweest en kinderen te hebben nagelaten. Zijn lijk werd den 4 Maart in het praalgraf van zijn vader bijgezet. Zijn afbeeldsel vindt men vóór het *Leven en Daden der Doorl. Zeehelden*.

Zie G. Brandt, *Lev. v.d. Ruyter* bl. 273, 307, 541, 543, 619, 668, 796, 810, 863; 864, 879, 894, 895, 907, 997, 1002; La Rue *Heldh. Zeel.* bl. 205; J.C. de Jonge, *Ned. Zeewezen* D. III. *a*. bl. 101, 139, 215, 325, 415, D. III *b*. bl. 10, 189, 234, 274, 394; *Nav.* D. VI. bl. 24, 371, *Bijbl.* 1853, LIV. CVIII. CXL. IXCIII. 1854, LXX. D. VII. bl. 159, 308, Hoogstraten, Kok, Verwoert, Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*

[Michiel Witte de Ruyter]

RUYTER (MICHIEL WITTE DE.) Bij den vreeselijken storm van den 16 November 1683, die onze uit het noorden terugkeerende vloot digt bij de vaderlandsche kust overviel, en die vooral de schepen van Amsterdam en het noorder kwartier teisterden, ging ook 's landsschip *Woerden* van 72 stukken en 550 man, voor Kamperduin verloren. Slechts 58 man werden gered, en de bevelhebber Witte, zwager van den admiraal de Ruyter, vond met zijn zoon Michiel Witte de Ruyter, die aan boord als luitenant diende zijn graf in de golven.

Zie *Nav.* D. VII. bl. 159, 308; J.C. de Jonge, *Gesch. v. Ned. Zeew.* D. III. b. bl. 404.

[Daniel de Ruyter]

RUYTER (DANIEL DE). Van dezen zeeman vindt men een ms. *Journael Reisbeschrijving naer de Middelandsche Zee*

enz. op het schip van Kapt. Th. Thobias, April-Nov. 1670. Hij diende als adelborst.
Zie *Nav.* D. III. bl. 159, IV. bl. 125.

[Dirck Ruyter]

RUYTER (DIRCK) komt in 1619 als schipper voor, en reisde naar West-Indië, Brazilië enz. Hij gaf in 't licht: *Toortse der Zeevaert*, Vlissingen 1623. Amst. 1648 4° 1674 4° en *De platte of te pleynschael verclaert*, Middelb. (1631) 4° Het rijksarchief bezit van hem verscheidene kaarten van de Brazielsche en andere kusten door hem geteekend.
Zie De Laet; Netscher bl. 50; *Nav.* D V. bl. 283; *Bibl. Adv.* No. 4, 1873, bl. 106.

[Gerardus Ruyter of Ruyterus]

RUYTER of RUYTERUS (GERARDUS), zoon van Cornelius, predikant te Enkhuizen (gest. 4 Maart 1697), was achtereenvolgens predikant te Binnenwijzent en Westwoud (1684), Dungerdam (1687), Enkhuizen (1697), waar hij stierf den 11 December 1708. De Maatschappij van Nederl. Letterk. te Leiden bezit:
Novum Testamentum Gr. ed. S. Curcellaei, *Amst. Elzevier* 1656. Op de randen der bladz. vol geschreven met aanteekeningen uit oude Grieksche en Latijnsche schrijvers, door de kleine, maar nette hand van G.R. 3 dn. 12°.
Zie *Cat.* D. I. bl. 95; Paauw en Veeris, *Vern. Kerk. Alphab.* bl. 174.

[Simeon Ruytinck]

RUYTINCK (SIMEON) was predikant bij de Herv. gemeente te Londen, waar hij in 1612 uitgaf een boekje met verzen doormengd, getiteld: *Gulden legende van de Roomsche Kercke*, *mitsgaders hare hyligdommen en aflaten aen den toets-steen der waerheydt beproeft*.
Hij vaart er hevig in uit tegen de misbruiken dier kerk. Hij stierf in 1612, door Cats met een *Klaaghgedicht*, in den *Zeeuwschen Nachtegael*, betreurd.

Zie Kebus en de Rivecourt.

[Dirk van Ruyven]

RUYVEN (DIRK VAN), zaakwaarnemer van Willem van Nassau te 's Hage. Aan hem werden door Joan van Messen, eerste klerk van den Raadpensionaris de Witt, de geheimste brieven, stukken en resolutiën, na door hem afgeschreven te zijn, en vervolgens den prins in handen gegeven. Ook hadden Ruyven en Messen, ten nadeele van de Witt dingen verdicht, die hemten hoogsten strafbaar gemaakt zouden hebben, zoo ze waarachtig waren. Daarenboven hadden ze beide brieven van den raadpensionaris onderschept, en een koffer, waarin de geheimste papieren, weten te ligten uit zijne woning. Hij werd bij sententie (1654) voor tien jaren gebannen uit Holland en Zeeland, Friesland (West Friesland) en Utrecht. Hij vestigde zich in Friesland, waahij een jaargeld trok van den koning van Groot-Brittanjr en het Engelsche hof van tijd tot tijd bericht gaf vae

't geen hier omging. In April 1666 werd hij door het Hof van Friesland ten zwaarde verwezen, zoodra men hem in handen kon krijgen.

Zie Aitsema, *Saken van Staat en Oorlog*. D. III. bl. 1193, 1194, D. VI. bl. 34; De Witt, *Brieven*, D. III. bl. 121; Thurloes *Papers*, vol. IV. p. 33. 35; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XII, bl. 418, 419, D. XIII. bl. 225; J.J. Nedermeijer van Rozenthal, *Het Strafgeding tegen Johan van Messen en Dirk van Ruyven naar oorspronkelijke bescheiden toegelicht*, in Nijhoff, *Bijdr*. p. 195.

[Klaas van Ruyven]

RUYVEN (KLAAS VAN), rentmeester van den graaf van Holland en schout van Haarlem. Hij werd bij gelegenheid van het oproer aldaar door het kaas- en broodvolk op gruwzame wijze doodgeslagen, zijn lijk in stukken gekapt, in een mand gepakt en aan zijne vrouw Maria van Cats toegezonden met dit barbaarsche bijschrift:

> ‘O vrouwken van Ruyven,
> Aan deze boutkens zal dy kluyven.’

Nadat Albert van Saksen, het oproer bedwongen had, werd over dit een en ander wraak genomen, terwijl er een voordeelige zoen of betering moest gedaan worden bij zijne bloedverwanten.

[Pieter van Ruyven]

RUYVEN (PIETER VAN), kunstschilder, den 17 Maart 1651 geboren, leerling van Jacob Jordaans, schilderde zaal- en zolderstukken, versierde het koninklijk lusthof het Loo met zijn kunstrijk schilderwerk en schilderde de praalbogen toen koning Willem III te 's Hage werd ingehaald. Hij overleed den 17 Mei 1716.

Zie van Eijnden en van der Willigen; Immerzeel; Kramm.

[Cornelis Danckerts de Rij]

RIJ (CORNELIS DANCKERTS DE), bouwmeester te Amsterdam, zoon van Cornelis Danckerts, werd in 1561 ter gemelder plaats geboren. Hij bragt aanzienlijke bouwwerken tot stand, inzonderheid die in het water moesten gelegd worden. Hij had veel roem en zou de eerste geweest zijn, die het middel heeft gevonden om steenen bruggen te bouwen over groote rivieren, zonder den waterstroom hinderlijk te zijn. Hij heeft daarvan eene proeve over den Amstel genomen, die twee honderd voeten lang was. Ook wordt de vinding der zoogenaamde gedrukte of platte gewelven (*voutes surbaissées*) aan hem toegeschreven. Hij gaf in het licht:

Architectura moderna ofte Bouwinge van onsen tijt, *bestaende in verscheyde soorten van Gebouwen*, *zo gemeene als byzondere*, *als kerken*, *torrens*, *raedshuysen*, *poorten enz. Alles gedaen by den zeer- vermaerden*, *vernuften Mr. Hendrick de Keyzer*, *Beeldhouwer en Bouwmeester der Stadt Amsterdam*, *en in weezen gebracht by den zeer ervaren Cornetis Danckerts*, *nu metzelaar en bouwmeester der voorsz. Stadt. Met byvoeging van eenige wercken en gestichten van verscheyde anderen meester*

dezes tegenwoordigen tijts. Tot Amsterdam, *by Cornelis Danckerts van Zevenhoven wonende in de Kalckton*, *bij de Reguliers tooren* 1631 *en fol*.

Hij overleed in 1634. Zijne afbeelding door P e t r u s d e J o d e gegraveerd, komt voor bij d e B i e .

Zie d e B i e ; I m m e r z e e l ; K r a m m ; *Vies des Architectes modernes* etc. *par M. Pingeron*. P a r i s 1781 12; M u l l e r , *Cat. v. potr.*

[Pieter Danckerts de Rij]

RIJ (PIETER DANCKERTS DE), kunstschilder, in 1605 te Amsterdam geboren. Het koninklijk Museum te Brussel bezit van hem het *Portret van den mathematicus Dou*, oom van G e r a r d D o u : ook schilderde hij dat van *Cornelis Danckerts de Ry*, mogelijk zijn vader. Hij overleed in 1659 te Stokholm, waar hij in 's konings dienst, vele potretten voor hem schilderde.

Zie I m m e r z e e l ; K r a m m .

[Abraham du Ry]

RY (ABRAHAM DU). Men heeft van hem eene overzetting van de *Agonostica Sacra* van J. Lydius:

'*Spreekwijzen*, *door de Heilige Schrijvers ontleent uit de strijden der Ouden*, *verklaart door Jacobus Lydius*, *met de bijvoegselen van Johannes Lomejer*, *op nieuw verhaalt en op vele plaatsen nader opgeheldert door Abraham du Ry* Rott. 1746 12^{o}.

Zie S c h o t e l , *Kerk. Dord.* D. I. bl. 404, 405.

[Elisabeth Ryberg]

RYBERG (ELISABETH), kunsttenares te Rotterdam, vervaardigde waters met schepen en vorstelijke lustsloten van papier. De Keurvorst van de Paltz, voor wien zij eenig kunstwerk had vervaardigd, schonk haar vier vergulde bekers met deksels en een klein zilveren serviesje met zijn wapen er op.

Zie V. S p a e n , *Beschrijv. v. Rotterd.*; I m m e r z e e l .

[Cornelia de Ryck]

RYCK (CORNELIA DE) was de echtgenoote van den Amsterdamschen portretschilder V a n G o o r . Dat zij in de kunst zeer ervaren was, blijkt ook uit het onderwijs dat zij, na haar mans dood, aan G e r a r d R a d e m a k e r gat. Zij hertrouwde met S i m o n S c h y n v o e t en overleed omstreeks 1694.

Zie v a n G o o l , *Lev. d. Kunsts.* D. I. bl. 380; K r a m m .

[Pieter Cornelisz. van Ryck]

RYCK (PIETER CORNELISZ. VAN), in 1568 te Delft geboren, leerde de teekenkunst bij Jacob Willemsz, doorgaans Jacob Willemszen Delft genaamd. Na zich slechts een paar maanden geoefend te hebben, moest hij een andere roeping volgen. Drie jaren later ontwaakte zijn vroegere kunstdrift, en ontving hij onderwijs van Hubrecht Jacobsz, een goed schilder in portretten te Delft, dien hij naar Italië volgde, waar hij 15 jaren bleef, met vele meesters voor prinsen, edelen, prelaten, monniken, nonnen enz. in

meest alle Italiaansche plaatsen, zoo in fresco als olieverw arbeidende. In zijn vaderland weêrgekeerd, hield hij zich eerst te Haarlem op, vervolgens te Delft, waar hij in 1628 overleed. Hij schilderde keukens, binnenhuizen en landschappen met dieren en andere stoffaadje, in den trant van Bassan.

Zie Houbraken; Immerzeel, van Eynden en van der Willigen.

[Lambertus de Rycke]

RYCKE (LAMBERTUS DE), zoon van Hubertus de Rijcke, in 1602 predikant te Fynaard, in 1604 te Bergen op Zoom, waar hij de belegering van 1623 bijwoonde en met zijne ambtgenoot Du Rieu en Vay uitgaf:

Bergen op den Zoom beleghert op den 18 *July* 1622 *ende ontleghert den* 3 *Octobris des zelven jaers*, *volgens de beschryvnge gedaen bij de drie Predikanten van de gemeynte Christe adaer enz.* Middelb. bij H. van Hellen 1623 4°. De Staten van Utrecht vereerden de predikanten 100 pond, tot veertig grooten vlaams 't pond. Hij overleed in 1658, in den ouderdom van 83 jaren.

Zie Te Water, *Ref. v. Gend.* bl. 291; Soermans, *K.R.* bl. 9, 13, 17, 31; Foppens, *Bibl. Belg.* P. II, bl. 800; De la Rue, *Get. Zeel.* bl. 132; Paquot, *Mém.* T. III. p. 478, Glasius, *Godgel. Nederl.*; Verwoert.

[Rycke]

RYCKE Zie verder RYK en RYKE.

[G. Ryckemans]

RYCKEMANS (G.), kunstgraveur. Zijn naam komt voor op vier platen, voorstellende de *Geschiedenis van Jeptha*, naar de teekening van P. de Jode, door Claes Jansz. Visscher te Amsterdam uitgegeven.

Zie Kramm.

[B. Rycx of B Ryck]

RYCX (B.) of RYCK (B), beeldhouwer uit het midden der 17 eeuw, waarschijnlijk te Delft geboren. Hij vervaardigde o.a. de *Tombe van Witte Cornelisz. de Witte*, in de St. Laurens kerk te Rotterdam, in 1663 voltrokken.

Zie S. Lois, *Beschrijv. der Stad Rotterd.* bl. 157; *Navorschen* D. X. bl. 15, Kramm; Immerzeel.

[Jos. Gudolphus à Rykel of Ryckel]

RYKEL of RYCKEL (JOS. GUDOLPHUS à), in 1616 pastoor te Oosterwijk, werd na de gemeente aldaar tien jaren bediend te hebben, in 1626 tot elfden abt van St. Geertruid benoemd, en den 20 October 1642 overleden. Hij is de laatste der abten van St. Geertruid geweest, die den mijter en ander bisschoppelijk gewaad niet hebben gedragen, welk regt door zijn opvolger De la Margelle, in 1672 te

Rome verkregen werd. R y c h e l had te Leuven gestudeerd en liet een aantal zeer bekende werken na, sommige over godsdienst en zedekunde, anderen over de geschiedenis des vaderlands, o.a. de levensbeschrijving der H. Geertruid van Nivelles.

Zie v a n G i l s , *Bisdom van 's Bosch*. bl. 469.

[Jan van Ryckenroy]

RYCKENROY (JAN VAN), stadsschrijver van Roermond tusschen 1604 en 1637. Nadat hij voor deze betrekking bedankt had, bleef hij den post van secretaris der landvergadering bekleeden. Hij schreef eene *kroniek der stad Roermonde van* 1562-1685 die uitgegeven is in de *Publications de la Societé hist. et archéol. dans le Duché de Linbourg* T. VII. p. 429 *suiv*:

[Theodorus Ryckius]

RYCKIUS (THEODORUS) of de Rycke, den 12 Februarij 1640 te Arnhem geboren was eerst rector der latijnsche scholen te Kampen, doch verliet deze post om zijne kundigheden door reizen te vermeerderen. Na eene uitlandigheid van vier jaar teruggekeerd, zette hij zich, tot oefening der regtsgeleerde praktijk te 's Gravenhage neder; doch hier naauwelijks een jaar gewoond hebbende werd hij in 1672, na vooraf voor Curatoren eene Latijnsche redevoering gehouden te hebben, tot gewoon hoogleeraar der historiën en welsprekendheid te Leiden benoemd. Hij overleed den 7 Januarij 1690. Zijne afbeelding vindt men onder de portretten bij van der Aa.

Hij gaf in 't licht.

Oratio de Gigantibus. Rheno-Lugduni habita 1681 - *Dissertatio de Primis Italiae Colonis et Aeneae adventu*, *Lucae Holstenii Notis et Castigationibus postumis in Stephani Byzantini Ethica*, *item Scymmichii Fragmentae antea non editis appendicis loco* L.B. 1684 fol.

Animadversioneus ad Cornelium Tacitum L.B. 1686 8°.

Oratio de Palingenesia Literarum in terris nostris, *industria Georg. Nicol. Kriegkii*. Jenae 1703 *recusa* 4°. Zijne *Epistolae ad Adrianum Blyenburgum* zijn door Dr. Schotel uitgegeven.

Zie Saxe *Onom. Liter.* P. V. p. 288; Soermans, *Acad. Reg*, bl. 70; Siegenbeek, *Gesch. der Leidsche Hoogeschool* P. I p. 195. 248, P. II p. 149; P. Barmanni *Vita N. Heinsii* p. 53; J. te Water, *Hist. der Reform. te Gend*, bl. 289, 290; *Cat. Bibl. D. Bedber* 1727 p. 67; *Clar. Belg. ad. Ant. Magliabechium Epistol* (Florentiae 1745) T. I p. 16, T. II p. 70, 136, 302; P. Burmanni *Syll. Epist.* T. II p. 669, T. IV p. 107, 276, 277, 315, 322, 323, 336, 338, 528, T. V. p. 133, 225, 541; D. Hoogstratani *Poëm*. p. 309, 310; Marhofii *Polyh. Liter.* IV c. VII § 7 p. 800, c. XIII T. 1. c. XIII § 4 p. 895; *Theod. Ryckii*, *Joh. Georg. Graevii etc. Epistolae ad. Adr. Blyenburgum Hagae Comit*. 1843; Vonck voor *Beschrijv. v. Doesburg;* Muller *Cat. v. Portr.;* Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Johannes Ryderus]

RYDERUS (JOHANNES) of RYDER, in de laatste helft der 16 eeuw te s' Bosch geboren, verkreeg den graad van Licentiaat, later dien van doctor in de theologie en bekleedde een niet onaanzienlijken rang in de orde der Dominikanen, waartoe hij behoorde. Hij was prior van het klooster zijner geboortestad en toen dit, ten gevolge van het overgaan van s' Hertogenbosch, in handen der Staten was gevallen, werd opgeheven, was hij in dezelfde betrekking te Maas-

tricht, Brussel en Leuven werkzaam. Toen het Bossche klooster naar Mechelen was overgebragt, trad hij daar op nieuw als prior op. In 1645 werd hij tot provinciaal zijner orde gekozen en vervolgens tot inspecteur der Holl. zending. Hij overleed te Brussel den 4 Januarij 1654. Hij gaf in het licht:

Epistola monitoria ad eos quibus incumbit probare spiritum aspirantuim ad religonem Lov. 1638, Leod. 1696.

Zie P a q u o t , *Mém*. T. III p. 44; G l a s i u s , *Godgel. Ned.*

[Johannes Adrianus Rycken]

RYCKEN (JOHANNES ADRIANUS), officier van den dorpe en der heerlijkheid 's Prinsenhage, beoefende de Nederduitsche poezy, blijkens zijne dichtstukken, voorkomende in de *Proeve van poëtische mengelstoffen van het dichtlievend kunstgenootschap kunstliefde spaart geen vlijt*.

Zie v.d. A a , *N.B.A.C. Woordeb*.

[Ryeswyck]

RYESWYCK. Zie RYSWYCK.

[Hermannus Ryd]

RYD (HERMANNUS), te Rhenen geboren, schreef: *de Vita et honestate clericorum cum aliis ejusdem argumenti*. Basileae 1555.

Zie F o p p e n s , *Bibl. Belg.* T. I. p. 478.

[Thomas Ryetius]

RYETIUS (THOMAS) te Mechelen geboren, geneesheer van E r n s t v a n B e i j e r e n , bisschop van Luik, vertaalde uit het Fransch:

Philippi Goeringii Descriptio Fontium acidorum Spadae et Ferrati Tungrensis: additus etiam observationibus in Aquas Spadanas. Leod. 1592 8^{o}.

Zie F o p p e n s , T. II. p. 1140.

[Albertine Elizabeth Ryfkogel]

RYFKOGEL (ALBERTINE ELIZABETH) werd te Amsterdam geboren en overleed aldaar in den jeugdige ouderdom van 20 jaren, den 28 December 1836, na een smartvol lijden van vijf achtereenvolgende jaren Zij liet een aantal Nederduitsche en Fransche dichtstukjes na, meestal gedurende hare ziekte door haren vader uit haren mond opgeteekend, en door hem laten drukken met den titel: *Dichtlievende gedachten van Alexandrine Elisabeth Ryfkogel*, *hare ouders nagelaten*, *gedrukt voor vrienden en betrekkingen*.

Zie v.d. A a . *N.B.A.C. Woordeb*.

[C. Ryk]

RYK (C.) dichter uit het laatst der 18 eeuw Zijn poëzy is verspreid.

Zie van den A a . t.a.p.

[G Ryk]

RYK (G) dichter uit den aanvang der 19 eeuw. Hij gaf er het lich.
De ontdekte schat (bij Muiden, *een Romance uit de verlichte eeuw* Amst. 1800 met pl.
Aan de Nagedachtenis van G. Brender à Brandis. Secret. der Maatsch. van Nat van 't Algem. Leiden 1802.

De onverdraagtzaamheid beschouwd als een vloek voor het menschdom Amst 1797 8°.

Beschouwing der Wetenschappen en Kunsten en derzelver invloed op de vorming en het gelaat van den mensch Amst. 1800.

Zie *Cat. der Maatsch. van Ned. Letterk*. D. I bl. D. II bl. *Naaml. d. Gebr. v. Cleef* bl. 512.

[D. Ryk]

RYK (D.) Predikant. Hij en zijn broeder, een goudsmid, vervaardigden *Salomons Tempel* in zijn geheelen omtrek 36 voeten Rhijnl. en de evenredigheid er van genomen als van 1 tot 100, zoodat men alle deelen van den waren Tempel zich 100 maal langer, breeder en hooger moet voorstellen, zoodat na deze beschening dit model 10,000 malen en den oorspronkelijken Tempel zou hebben kunnen bevat worde blijkens *Korte schets van den eersten of Salomons Tempel*, *van zoo verre het noodig is tot het bevatten van deszelf geometrisch Model*, *vervaardigd in het jaar* 1756 *door D. Ryk*. Amsterdam bij J. Helders en 8°. Volgens S. F o k k e is dit kunstuk langen tijd bij D. Ryk's nageslacht bewaard gebleven en sedert 1777 in bezit van den tooneelkundigen 's Gravensande.

Zie F o k k e , *de Amst. Kermis* bl. 13 *opheldering* bl. 23; W. G o e r e e *Joodsche oudheden* D II bl. 1604, K r a m m .

[Cornelia de Ryk]

RYK (CORNELIA DE) Zie RYCK (CORNELIA DE).

[Frans Ryk]

RYK (FRANS) vervaardigde en vertaalde een aantal tooneelspelen uit het fransch zoo als:

Phedra en Hyppolitus (*trsp.*) *n.h.fr. van Racine*. Amst. 1683 met titelpl. n.d.R. V i n k e l e s .

Heraklius, *trsp.* Ald. 1695

Andromeda, *trsp*. Ald. 1699 met titelpl. door J. S c h i j n v o e t de V r i e s en 2 ongenoemden.

De juffer Kapitein, trsp. Ald 1707.

De doorsleepen Vleyer, blsp. 1708.

De belachelijke Erfgenaam of baatzuchtige juffer, blsp. Ald. 1170.

Atreus en Thyestes, trsp. Amst. 1711.

De hedendaagsche Bankroetier achterhaalt, *klsp*. Ald. z.j.

Krispijn dragonder, klsp. Ald. 1774.

Ayhalia, *trsp*, Ald. 1716.

Hester of de Verlossinge der Joden; *trsp. n.h. Fr. gev. van Racine* Ald. 1719.

Don Predroos Geest of de gestrafte baldadigheid. trsp. Ald. 1721.

Den Dood van Sinoriks, *Koning van Galatië; trsp. vert. n.h. Fr. v.T. Corneille*, *vertoond op de Amsterd. Schoub.* Ald. 1722.

Polieukte Armenisch Martelaar; *trsp. n.h. Fr. van P. Corneelle nagev.* Ald 1724.

Brutus, *trsp. gev. n.h. Fr. van De Voltaire* Ald. 1756

De Dobbelaar, *blsp Ald* 1736.

Het vroutje van Ephesen klsp. of Luit gekreeten, *Haast vergeeten* Ald. 1741.
Absalon, *trsp. gev. n.h. Fr.* van *Duche*. Ald. 1741.
Thebais of vijandelijke broeders, *trsp. n. het Fr. van Racine* Leyd. 1680 met pl. naar Pougin de St Aubin, door Michel; naar en door R. Vinkeles; door P. Tanjé en door een ander.
Agamemnon, *trsp*. Amst. 1684 met pl.
Berenice, trsp. n.h. Fr. Rasine Ald. 1684 met pl.
Bajazet, *trsp. n.h. Fr. van Racine* Ald. 1684.
Digtkunstig onderzoek op het vertaald Treursp. Pompejus. Ald. 1685.
Rodogune, *Prinsesse der Parthen* (*trsp*.) n.h. *Fr*. v. *Corneille* Ald. 1687.

Zie W i t s e n G e y s b e e k , B.A.C. *Woordenb*. D. V. bl. 205 *Catal. d. tooneclspel van W. Hemkes* No 257; *Cat. der Maatsch*.; *van Ned. Letterk.* D. 16 bl. 176. 177.

[Julius Constantijn Rijk]

RIJK (JULIUS CONSTANTIJN) werd den 14den Januarij 1787 geboren en heeft, gelijk zoo vele vroegere Nederlandsche zee-oversten, zijne loopbaan van de eerste trappen der zeedienst, vooral door eigen oefening, beklommen. Het was in 1799, dat hij als scheepsjongen in dienst trad en reeds in de eerste tijden van zijnen dienst deed hij zich, door zijne toewijding aan 's lands belangen en zijne bijzondere gaven kennen, zoodat hij in 1804, dus op slechts 17-jarigen ouderdom, eene kanonneerboot op onze kusten mogt bevelen. In 1808 werd hij, ten gevolge van doorslaande blijken van dapperheid en kunde, tot luitenant der marine benoemd en mogt hij. gelijk vroeger van den admiraal Ver-Huell, later de bijzondere aandacht van zijnen kapitein, baron Melvill van Carnbée, opwekken. Tijdens de Fransche regering onderscheidde hij zich bijzonder door zijne inspectie- en kruistogten op de Oost-Friesche kusten, voorts als adjudant van den admiraal de Winter en eindelijk door zijn bekend gedrag aan den Helder, van waar hij eene zending naar Parijs wist te volbrengen op eene wijze, die de stoutste zeelieden verwonderd deed blijven en die hem op 25 jarigen ouderdom deridderorde van het Legioen van Eer deed verwerven. Na het herstel der Nederlandsche regering, trad hij weder in Nederlandschen dienst. Koning Willem I stelde zijne kunde en ervaring grootelijks op prijs, blijkens zoo vele lastgevingen betreffende het loodswezen, het uitgeven van kaarten, enz. Na eenen togt in de Middellandsche zee, keerde hij in 1820 in Nederland terug; hij werd in het volgend jaar tot kapitien-luitenant bevorderd. Voor de hydrographie, gelijk eenige jaren later voor het stoomwezen, deed hij zeer veel in het belang van 's land marine. In Jan. 1825 zag hij zich het opperbevel toevertrouwd over de korvet Pallas, aan boord waarvan zich de

hertog Bernhard van Saxen-Weimar inscheepte, om eene wetenschappelijke reis in Engeland en de Vereenigde Staten te doen. Het was ten gevolge van die reis, dat hij met eenen bijkans voorzeggenden geest de groote beteekenis van den stoom voor de marine aanwees en in praktijk wilde gebragt hebben. In 1828 werd hij naar Oost-Indië gezonden, droeg aldaar nog ruimschoots het zijne bij tot beëindiging van den oorlog op Java, tot beteugeling van den opstand der Chinezen op Banka, alsmede tot het bevorderen der wetenschappelijke bemoeijingen voor de scheepvaart in Indië. Naauwelijks in 1830 in het vaderland terug, had hij een zeer werkdadig aandeel aan de bewegingen der vloot vóór en op de Schelde en werd hij tot kapitein-ter-zee bevorderd, in welke hoedanigheid hij het bevel erlangde over het grootste schip der Nederlandsche marine, de Zeeuw, van 96 stukken. Men kent de togten, die hij gedurende twee jaren met dat schip ter beveiliging van 's lands vaarwateren deed en waarin hij zoowel de goedkeuring van 's lands regering als het vertrouwen en de bijzondere gehechtheid zijner onderhebbenden mogt verwerven. Na de voorloopige staatkundige schikkingen in het jaar 1833 deed hij met datzelfde schip, aan boord waarvan zich Z.K.H. Prins Hendrik bevond, eenen togt naar de Noordsche hoven en naar Engeland, in al welke streken Neêrlands vlag grootsche herinneringen aan de tijden van de Ruyter, Tromp en Peter de Groote opwekte. Na zijne terugkomst in het vaderland werd kapitein Rijk tot kommandant van het instituut te Medemblik benoemd. Vier jaren lang arbeidde hij in die gewigtige betrekking met onbezweken vlijt en voerde in het onderwijs voor de marine zoo vele verbeteringen in, dat het tijdperk van zijne leiding over het koninklijke instituut, als hoogst gedenkwaardig mag geroemd worden en hij als de grondlegger mag worden gerekend van de volslagen vernieuwing eener school, waaruit eene gansche reek van uitstekende zee-officieren is voorgekomen.

Zijne groote bekwaamheden en toewijding aan de belangen des lands deden hem in 1838 met de bevordering tot schout-bij-nacht, een werkkring openen van veel uitgestrekter omvang en nog grooter onderscheiding, hij werd verheven tot gouverneur-generaal van Neêrlands West-Indische bezittingen. Hij voerde aldaar het bewind tot in 1842. Men weet welk een invloed hij aldaar mogt verwerven door zijn edelen inborst, door zijne zucht om 's lands dienst met de wenschen en behoeften der ingezetenen overeen te brengen en door zijne beleidvolle pogingen tot wegneming van misbruiken en gebreken in het bestuur, zooveel dit hem mogelijk was. Van daar dan ook, dat zijn bewind eene schoone bladzijde in de geschiedenis der West-Indiën be-

slaat en men op eene treffende wijze het leedwezen over zijn vertrek uit de Kolonie zag aan den dag leggen. Het was tot vervulling van eene niet minder gewigtige betrekking, dat hij door Koning Willem II naar het vaderland werd geroepen. Hij werd hier namelijk benoemd eerst tot directeur-generaal, vervolgens tot minister van marine en bevorderd tot vice-admiraal. Hij bleef tot den jare 1849 het bestuur over de marine voeren. Men herinnert zich nog levendig de verschillende beschouwingen over dat bestuur, maar ieder wien het om een onbevangen oordeel te doen was, gelijk vroeger, moest toegeven, dat dit bestuur voor een groot deel, in hoogst moeijelijke financiele omstandigheden des lands inviel en dat de minister Rijk, met betrekkelijk geringe middelen, veel wist te doen. Voor het overige heeft hij in de laatste jaren zijns levens zijne geheele ministeriëele loopbaan met echte zeemans rondheid te boek gesteld, en men zal in die geschriften zijnen vaderlandschen geest en blijken van zijne theoretische en practische bekwaamheden in al wat het zeewezen betreft, niet miskennen. Het was eene hulde aan dien geest en aan zijne verdiensten, die hem van wege 's Gravenhage, eene plaats deed innemen in 's lands vertegenwoordiging; jammer dat hij zoo korten tijd daarin zitting mogt hebben.

Het ligt niet in het bestek van dit eenvoudig levensberigt in vele bijzonderheden te treden over zijne veelomvattende bemoeijingen, over geschriften, in verschillende talen, die op zijne langdurige loopbaan van zijne onbezweken zucht voor het zeewezen en voor de wetenschappen in het algemeen getuigden; wij behoeven niet op te tellen al de onderscheidingen, die hij van wetenschappelijke inrigtingen en gekroonde hoofden of regeringen van vele landen verwierf; genoeg zij het te herinneren, dat het grootkruis der orde van den Nederlandschen Leeuw en het kommandeurskruis der Willemsorde hem teregt als belooningen voor zijne ijverige diensten werden toegekend; dat hij binnen en buiten 's lands door al wat de zeevaart luisterrijks telt werd hooggeschat; dat hij tot zijne laatste dagen met beroemde mannen in zijn vak in gestadige briefwisseling bleef en het hem een lust was anderen daarin voor te lichten. Zijn karakter was als zijn gelaat, open, gul, heusch; zijne zucht om wel te doen naar vermogen, deed zich door edele daden kennen. Zoo men hem soms verwijtingen in zijn bestuur deed, het was dat bij te goedhartig was. Maar mogt dit als een feil toegerekend worden aan den onverschokken zeeman, rijk aan ervaring, aan menschenkennis, opgeklommen, zoo als boven gezegd is, door eigen kracht van verdiensten, door gestadige oefening, door geestdrift voor het vaderland, door onkreukbare regtschapenheid! Zijn leven zal dan ook voor

den zeeman in het algemeen en voor den Nederlandschen zeeman in het bijzonder steeds een nuttig, waardig voorbeeld blijven en de naam van Rijk gewisselijk geplaatst worden onder die, welke met eere genoemd worden als het zaak is mannen te vermelden, die hun leven hebben gewijd aan de handhaving der regten, belangen en roem van Nederland en zijn Vorstenhuis! Hij overleed den 2 Mei 1854.

Zie *Le Moniteur des Indes Orient. et Occid. par le Baron P. Melvill de Carnbée*, T. III. p. 80-96, 132-148; *Het Bestuur der Marine*, *onder den Schout-bij-Nacht*, *later Vice-Admiraal J.C. Rijk*, *toegelicht door hem zelven* 1851 en *nader toegelicht* 1853; de Jonge, *Gesch. van het Ned. Zeew.* D. VI. St. 2, bl. 507, 532 enz.; *Leven van den Admir. Ver-Huell*, D. II. bl. 313, 323-327 enz. D.J. Veegens, *Levensb. van J.C.R.* in *Levensb. d. Maats. van Ned. Letterk.;* Dez. *Lijkrede* op *J.C.R. uitgespr. in de Verg. van het Hoofdkap. der Hooge Graden van de V.·. M.·. op den* 10 Junij 1854; *Letterb.* 1854, bl. 176; W. Vrolik, *Levensb. van J.C.R.* in *Versl. der Kon. Akad. van Wet. Nat.* II. 270; *Tijdsp.* 1856, D. II. bl. 134; *Onze Tijd*, D. XV. 1855. bl. 341.

[J. de Ryk]

RYK (J. de) tooneeldichter uit het laatst der 17 eeuw. Men heeft van hem:

De Besteedster van Meisjrs en Minnemoers; of school voor de Dienstmeiden; kbsp. Amst. 1692.

Krispyn, *jufvrouw en Notaris*, *blsp.* blsp. Ald. z.j.

De Dagdief of de Timmerman door liefde, kbsp. Ald. 1696. Amst. 1778.

Zie Witsen Geysbeek t.a.p. *Cat. der Maatsch. van Ned. Letterk.* t.a.p.

[Friek Triekzz. Ryk]

RYK (FRIEK TRIEKZZ.), geboren te Enkhuizen, een voornaam schipper, die zich beroemd maakte door zijn kloeke daden in Oost-Indië.

Zie Verwoert.

[Mr. Roelant de Ryke]

RYKE (MR. ROELANT DE), in 1565 pensionaris te Leuven, schoon in Brabant wonende, uit een Gentsch geslacht gesproten, raadde, hoewel Roomschgezind, de wethouders van Leuven aan zich tegen de Inquisitie aan te kanten. Ook had hij ten volgender jaren zich uitgelaten, dat men binnen kort de confessie van Augsburg in de Nederlanden zou zien invoeren. Ten gevolge wan deze vrijheid van spreken werd hij door Alva en den bloedraad zoo lang gekerkerd ‘tot dat het hem zijn geheele welvaart kostte.’

Zie Hooft, *Ned. Hist.* bl. 156; Te Water, *Hist. van de Herv. Kerk te Gend.* bl. 272.

[Mr. Christiaan de Ryke]

RYKE (Mr. CHRISTIAAN DE), hoogleeraar aan de Doorluchte School te Gent, hield aldaar den 1 Juni 1580 zijne intrede met eene ‘Oratie tot lof van de Geleertheit en 't Magistraet.’ Hij was regent van de school ten Groenen-

Briele, waarin 12 arme kinderen moesten geleerd worden, tot welker onderhoud de Magistraat jaarlijks gaf 16 ponden groot voor elk kind.

Mogelijk is hij dezelfde met Christianus Ryckius in de voorstad van Londen, die Petrus Bertius ten jaren 1572 de beginselen der Latijnsche, Grieksche en Fransche talen leerde.

Zie *Gendsche Geschiedenissen*, D. II. bl. 225; Meursii *Ath. Bat.* p. 235; Te Water, t.a.p. bl. 139, 140.

[Mr. Pieter de Ryke]

RYKE (Mr. PIETER DE), groot voorstander der Hervorming Toen de graaf van Egmond, landvoogd van Vlaanderen te Gent gekomen was (8 September 1566) ‘om het accoord met de Vereenigde Edelen gesloten, aldaar ten uitvoer te brengen, en een bijzonder verdrag te maken met de ketters’, werd nu mr. Pieter de Ryke ‘als een der bijzonderste secretarissen, door den Magistraat op een stadhuis ontboden, en was met dezen omtrent een uur in onderhandeling om eene overeenkomst te treffen wegens de Gereformeerde godsdienstoefening, welk accoord de graaf van Egmond den 10 dier maand onderteekende. Den 13 vertrok de Rijke naar Oudenaarde om eenige ophelderingen of uitbreiding van dit verdrag van den Graaf te verkrijgen.

Den 18 April 1567 werden zijne goederen, op last van 't Hof, verbeurd verklaard, hij zelve ingedaagd en den 15 Julij voor 50 op halsstraffe uit Gent gebannen. Zijne misdaad bestond hier in, dat hij den Hervormden godsdienst had beleden en verdedigd, en broederlijk gemeenschap had gehouden met predikanten, inzonderheid met Franciscus Junius. Hij vluchtte hier op naar Wesel, was aldaar lid der eerste synode (3 Nov. 1568) en woonde ook de synode te Emden (5 Oct. 1571) bij. Hij hield daar briefwisseling met prins Willem, die hem onder zijne ‘voornaamste liefhebbers en vertrouwden rekende.’ In 1572 zond hem de Prins naar Oudenaarde om de wet te bewegen tot het afleggen van den eed van trouw aan den koning en den prins als zijn stadhouder.

Toen door het overgaan van Bergen in Henegouwen 's Prinsen zaken in Brabant en Vlaanderen verliepen, vertrok de Ryke naar Zeeland en Holland, waar de prins hem in 1573 gebruikte tot het innemen van den Diemerdijk tot ontzet van Haarlem. Twee maal zond de prins hem naar het Noorder-kwartier om het met Sonoy te bevredigen. In hetzelfde jaar werd hij baljuw van Vlissingen en deed in die betrekking groote diensten aan de gemeene zaak van Holland en Zeeland, toen 's prinsen volk met de Zeeuwen Middelburg belegerde.

In 1576 hielp hij, als gevolmagtigde van den prins en der Staten van Holland en Zeeland, de pacificatie van Gent sluiten. Waarschijnlijk hield hij zich sedert eenigen tijd te Gent op. In het eind van 1579 of 1580 werd hij eerste edele van Zeeland, keurde in die hoedanigheid in 1591 de *Kerken-ordening van Zeeland* goed en bekleedde de eerste plaats in het collegie der gecommitteerde Raden van Zeeland.

Hij overleed in Februari 1596. In de Gentsche Chronyk staat hij geboekt als 'Advokaat van de Geusche quade zaeke en opperhooft van de consistorianten.' Van Meteren noemt hem 'een treffelijk persoon, een vroom, voorzichtig en geleerd man.' De dichter Lucas de Heere wijdde hem een sonnet over den strijd tusschen vleesch en geest. Ook wordt zijne welsprekendheid geroemd. Men wil dat hij ook geschreven zou hebben *in titulum de appellationibus*.

Zie L'Espinoy, *Rech. des Ant. et Nobl. de Flandre*, p. 366, 373, 377, 383; Hooft, *Ned. Hist*. bl. 156, 221, 320, 417, 419; *Gentsche Gesch*. D. I, bl. 39, 40, 41, 43, 44 etc. D. II. bl. 166-169; Val. Andreas, *Bibl. Belg*. p. 759; J. Fr. Foppens, *Bibl. Belg*. p. 1008; van Meteren, *Ned. Hist*. bl. 76, 82, 87, 370; Le Long, *Hist. Verh*. bl. 119, 120, 121, *Vita Junii* p. 18; *Hist. der Martel.* D. I. bl. 114; L. Robijn, *Oorsprong der Ketterije binnen Oudewaerde*, St. 6, 11, 12, 13; Bor, *Neerl. Oorl.* 6 B. fol. 321; *Tententien van Alva*, bl. 195, 196; Smallegange, *Chr. van Zeeland*, bl. 565; Petit, *Chr.* T. I, p. 218, 219; van Reidt, *Ned. Gesch.* bl. 19; La Rue, *Staatk. Zeel.*, bl. 36, 76, 271, 272; *Groot Plakkaatb*. D. II. bl. 2226; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VIII. bl. 453, 459; Te Water, *Hist. d. Herv. Kerk te Gent.* bl. 270; Scheltema, *Staatk. Zeel.*; Kist en Royaards, *Kerk. Archief* (Eerste Serie) D. II bl. 458; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Johan de Ryke]

RYKE (JOHAN DE), zoon van den vorige, kapitein in het Zeeuwsch regement, in 1601 te Ostende, toen van de Spanjaarden belegerd.

Zie van Meteren, *Ned. Hist.* fol. 444, 445; Te Water, t.a.p. bl. 292.

[Jacob Simonsz de Rijk]

RIJK (JACOB SIMONSZ de), zoon van Simon en Cornelia van der Pot, was een Amsterdammer en koornkooper. Der hervorming toegedaan, werd hij beschuldigd een ton Engelsch bier aan eenige koorndragers te hebben aangeboden, indien zij de beelden in de Minderbroederskerk wilden breken. Doch het bleek naderhand dat men het bier van hem geëischt en hij gezegd had dat die kerk hem niet in de weg stond. Het verzwijgen van dit gebeurde, haalde hem in 1568 een banvonnis op den hals. Hij trok naar Dantzig, zette aldaar zijnen handel voort, zond van de gewonnen gelden aan Willem I tot ondersteuning des vaderlands en ruste eindelijk een schip uit, waarmede hij zich, buiten weten zijner vrouw, die in het kraambed lag, bij de

vloot der Watergeuzen voegde, (1571). Met de overigen uit Engeland geweken, was hij het, volgens Hooft, die hen tot edeler daden dan tot zeeroverij aanspoorde. Men kwam voor den Briel nam de stad en behield ze, ook op aandrang van de Rijk, die zelf op last van Lumey met twee genomen schepen en met Rudam en Bernard naar Engeland zeilde, de schepen te geld maakte en 500 man tot hulp des vaderlands aanwierf. Doch Engeland was den Geuzen ten strengste ontzegd. De Rijk werd voor Elisabeth gebragt, en wist zich daar zóó te verdedigen, dat hij met *f* 6000 en 500 man terug kwam. In weerwil dat de opperbevelhebben Lumey hem te Briele bescheiden had, begaf hij zich naar Vlissingen, ontscheepte daar zijne bende, volgde slechts zijn eigen goeddunken en werd naderhand admiraal van Veere. Sedert zijne komst in Zeeland was hij steeds werkzaam ter bevrijding van dit gewest van de Spaansche tirannie. Hoe het krijgsvolk van de Rijk zich gedroeg, mag blijken uit den bijnaam van het bloedvendel, waarmede zijne bende genoemd werd, omdat het geen vijand spaarde, maar allen de voeten spoelde of ophing wat men in handen kreeg. Na het sneuvelen van den Admiraal van Veere, Sebastiaan de Lange, werd hij tot Admiraal benoemd en had later deel aan sommige gevechten tegen de Spanjaarden vooral te water, waarbij veel buit veroverd werd. Kort daarna hielp hij Zierikzee innemen. In deze stad viel de belanrijke twist voor tusschen den hervormden predikant Herman Modet en de Rijk. In den aanslag op Tholen werd hij door Mondragon geslagen en gevangen, en naar Antwerpen, Vilvoorden, en Gent gevoerd, waar hij zeven maanden veel ellende leed. Na dien tijd vergde men hem in dienst van Spanje over te gaan, en, op zijn weigering, werd hij naar het schavot gebragt en met den dood bedreigd. Toen stoven de soldaten op, door de gade van Mondragon aangepord, en eischten zijn leven. Mondragon namelijk had Middelburg aan Oranje opgegeven en op zijn woord van eer beloofd, de Rijk, Aldegonde en drie anderen te zullen bevrijden, of anders in Oranjes gevangenschap terug te keeren. Dit had hij zijne gade en krijgsknechten bekend gemaakt, en de genegenheid van zulk een bevelhebber als Mondragon redde de Rijk. Hij werd geslaakt, doch Aldegonde bleef gevangen. Nu eischte de prins van de Rijk dat hij weder naar Mondragon zou trekken en hem aanmanen tot getrouwheid aan zijne beloften. Hij nam het aan, maar meenende in een zekeren dood te loopen, verzocht hij eerst dat zijne vrouw en kinderen werden verzorgd, en de *f* 6000, welke hij weleer had voorgeschoten, aan hun werden teruggegeven. Men bood hem voor die som een graafschap in Schotland aan. Hij ging dan en maande Mondragon aan zijn woord gestand te doen. Aan dezen regtschapen bevelhebber had het niet ontbroken. Requesens wilde Aldegonde niet gaarne laten gaan

doch liet zich eindelijk toe bewegen. Verdere berigten nopens de Rijk bestaan er niet. Hij was gehuwd met de dochter van Nicolaas Hooft, een volle nicht van Cornelis Pietersz. Hooft, den bekenden burgemeester van Amsterdam, vader van den beroemden historieschrijver, die gelijk Bilderdijk schreef, een soort van held van hem wilde maken. Van Haren vond in hem hat beeld van een regtschapen en gevoeligen held, latere schrijvers, en onder deze de treurspel-dichteresse Lucretia Wilhelmina van Merken, hebben zijner roem nog hooger opgevijzeld.

Zie, behalve onze geschiedschrijvers, Hooft, Wagenaar, Cerisier, Bilderdijk, Arend, te Water, *Leve. v. ber. Man*. en *Vr*. D. I. bl. 352; *v. Letteroef*. 1806. *Meng*. bl. 361; Gravensande, *Tweede Eeuwged*. bl. 218, 487; N.C. Lambrechtsen, *Diss. sisens de fens. civitatis Vlissing. anno* 1572 *in libertatem se vendicantis*; van Iperen. *Twee honderdjarig jubbelfeest van Vere*. bl. 155, 166 J.W. te Water, *Hist. der Herv. Kerk te Gent*, bl. 222-249, *aanhangs*. bl. 60-62; W. te Water, *Eeuwgetijde van de Tweede Belijd. der Geref. Kerken* bl. 11-13; Barueth, *Holl. en Zeel. jubelj.* bl. 137; Ypey en Dermout, *Gesch. van de Herv. Kerk in Nederl.* D. I Aant. bl. 43 n. 45 Peerlkamp. *Vitae aliquot excell. Batav.* van Groningen, *Geschied. der Watergeuzen;* van Haren, *de Geuzen*; van Kampen, *Karakterk.* D. I bl. 341; Collot d'Essury *Holl. roem* D. II bl. 46, 47, A. II. 118-119. IV A IV (2) 587-597; W.L. van Merken, (zie dat art.); Bor, v. Meteren, Hooft, Kok, Nieuwenhuis, Verwoert, Kobus en de Rivecourt.

[Dirk Ryke]

RYKE (DIRK), den 21 October 1789 te Amsterdam geboren, verloor vroeg zijne ouders. David Bertrand Esdré droeg de kosten zijner opvoeding. Hij legde zich op het Athenaeum te Amsterdam op de letteren, vooral op de Oostersche talen toe, en las met zijn vriend, den later zoo beroemden Hamaker, het *leven van Saladijn* in het Arabisch. Na zich verder te Leiden op de godgeleerdheid te hebben toegelegd, werd hij in 1811 pred. te Hemmers en in 1816 te Brussel. Terwijl hij de synode der Hervormde kerk te 's Gravenhage bijwoonde, overleed hij aldaar den 2 Aug. 1830. Hij was een ervaren letter- en geschiedkundige en regelde vele oude geschrevene staatsstukken van 1560, later op het toenmalige Rijksarchief te Brussel voorhanden. Hij huwde E.P. Beausar en was sedert 1827 lid der Maatschappij van Nederl. Letterk. te Leiden.

Zie Siegenbeek, *Verslag der Jaarl. Verg* 1831, bl. 7.

[Justus Rijkewaart]

RIJKEWAART (JUSTUS), Nederduitsch dichter uit het midden der zeventiende eeuw. Men vindt in den *Bloemkrans van verscheide Gedichten*, een *Bruiloftsvers* van hem.

Zie Heringa, *Naaml.* bl. 73.

[Carolus Rykwaert]

RYKWAERT (CAROLUS) of RYCKEWAERT, RYKEWAARDT te Utrecht geboren, werd in 1604 predikant bij de Hervormden te Oost Voorn, en in 1610 te Utrecht.

Hij was ijverig de rigting van Arminius toegedaan en onderteekende in 1610 de Remonstrantie. Hij bleef ook, toen de zaak der Remonstranten eene nadeeling wending nam, haar getrouw. Zoo was hij op de bekende Rotterdamsche vergadering van 5 Mei 1619 tegenwoordig, ofschoon hij reeds in de 2de helft van Februarij met vier zijner gelijkgezinde ambtbroeders door de Utrechtsche magistraat, evenwel met tijdelijk behoud zijner jaarwedde, van zijn ambt verlaten was. Hoog werd het bijwonen dier vergadering opgenomen en hij voor het geregt van Utrecht gedaagd. Bij het eerste verhoor bleef hij op vrije voeten, mits onder handtasting belovende de stad niet te verlaten, maar den 8 Julij 1619 op nieuw ontboden, werd hij op Hazenberg gevangen gezet. Na weinige dagen wees men hem wel zijne eigene woning tot kerker aan, maar den 7 Augustus werd hij niet alleen buiten de stad en vrijheid van Utrecht, maar ook door de Staten generaal buiten de vereenigde provincien gebannen. In den nacht verliet hij met zijn gezin zijne geboortestad en begaf zich naar Waalwijk, waar hij eene uitvoerige wederlegging schreef van het tegen hem uitgesproken vonnis, die in de Kerkelijk Historie van U y t e n b o g a e r t bewaardt is. Hij woonde de door de Remonstrantsche leeraars te Waalwijk en te Antwerpen gehouden vergaderingen bij. In 1620 was zijne echtgenoote te Utrecht ernstig krank. Vergeefs waren hare verzoekschriften zoo bij de Utrechtsche als generale Staten om het bij zijn van hare echtgenoot te mogen genieten. De liefde dreef hem nu naar Utrecht, waar hij zich in een mand verborgen, naar zijne woning liet dragen. Zijne vrouw stierf in zijne armen. Sedert vertoefde hij zoo binnen als buiten's lands, steeds zijne geloofsgenooten de vertroosting zijner prediking brengende. Bij den aanslag op het leven van Prins Maurits in 1623 achtte hij zich geroept eene *verklaring ter zijner ontlasting*, zonder plaatsteekening (bij K o k *V.W.* D XXVI bl. 34 te lezen) in het licht te geven. Na zich korten tijd te Antwerpen opgehouden te hebben, keerde hij naar het vaderland terug, predikende voor zijne geloofsgenooten in 1629 en 1630 te Utrecht en in het laatstgemelde jaar ook te Amsterdam. Bij den gunstige keer, die de zaken der Remonstranten hadden genomen, werd hij in 1631 onder de gecommitteerden, om de kerken zoo veel mogelijk van eigen leeraars te voorzien, benoemd, en tevens den 10 October van dat jaar aan de Utrechtsche gemeente als eigen leeraar toegevoegd. Nogtans bleef hij nog ettelijke maanden te Amsterdam. Hoog stond hij bij zijne geloofsgenooten aangeschreven en wij mogen zulks besluiten, wijl hem in 1637 met vier zijner ambtgenooten de visitatie der kerken werd toevertrouwd en hij twee jaren later aan U y t e n b o g a e r t werd toegevoegd tot het schrijven zijner kerkelijke historie. In 1644 werd hem met U y t e n b o g a e r t en na diens dood, alleen het vervaardigen der *onderwijzinge in de Chr. religie* opgedragen.

Hij zelf verzocht, na dat overlijden, 's mans historie te mogen vervolgen, doch zulks mogt hij, door velerlei bezigheden onverstelpt, echter niet volbrengen. In 1639 werd hem de propenent Petrus Taurinus tot hulpe toegevoegd. Hij stierf den 1 Jannuarij 1650 op den kansel.

Zie Brandt, *Hist. der Ref.* van Rhenen, *Naaml* bl. 315; Tideman, *Rem. broeders* bl. 24. 31. 62. 213, 252 verv.; Kist en Royaards, *kerk. Archief;* Glasius *Godgel. Nederl.* Kok; Niewenhuis Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Victor Rykelsma]

RYKELSMA (VICTOR), dichter uit den aanvang der 17e eeuw. Men heeft van hem:

Landwinninge ofte Loff van de Beemster met een paar dichtstukken er achter. 's Hage 1621.

Wilde-Eenden-jacht of de beschrijvinge van de Hollandsche Vogelkoijen. 's Grav. 1622.

Aanspraake aan de Steden 's Hertogenbosch en Wesel in de *Latijnsche Lofdichten ter eere van Prins Frederik Hendrik*.

Zie *Nav.* D X 10 bl. 219, 243, 245.

[Hugo H. van Rijn]

RIJN (HUGO H. VAN) vertaalde de *Kerkelijke Historie en Outheden der Zeven Vereenigde Provincien* van H. van Heussen in het Nederduitsch, en gaf die met zijne aanteekeningen te Leiden in 1726, 6 dln. fol. in het licht, nadat het werk reeds vroeger, onder den titel van *Oudheden en Gestichten* der verschillende provinciën. 1722 en verv. in *octavo* nitgeven. Ook zou hij mede gearbeid hebben aan de *Beschrijving der stad Delft*, *door verscheide Liefhebbers en Kenners der Ned. Oudheden*, Delft, 1729, fol.

Hij beoefende ook de Latijnsche en Nederduitsche poëzy.

Zie de la Rue, *Gel. Zeel.* bl. 249; v.d. Aa, *N.B.A.C. Woordenb.;* art. *Neusen* (*H. van*) van Doorninck, *Anon. en Pseud.* No. 397, 592, 1714, 2032, 2038, 3445, 3452, 4376.

[Jan Danielszoon van de Rijn]

RIJN (JAN DANIELSZOON VAN DE), commandeur van den brander *Pro Patria*, bij het admiraliteits-collegie van de Maze, die op den tocht naar Chattam den ketting aan stukken zeilde, zich aan het achter den ketting liggende schip, de *Matthias* van 52 stukken, hechtte en zoodanig in brand stak, dat het kort daarna met eenen vreeselijken slag in de lucht yloog.[(1)]

(1) Men zegt, dat van Ryn geen belooning ontvangende van Heeren Staten, buiten 's lands dienst nam en zich een beker liet vervaardigen, die te Breda nog is berustende bij eene afstammeling van hem.
'Een zilveren beker, aan oud zilver waardig *f* 32.
Om den rand van de rondte:
'Al die hier komen om mijn te beschempen die siet eerst
Op hem en op de sijne: vindt hij daer dan geen
gebreeken, soo laet hem koomen en dan vryspreeken.

Hij was ook bij den zeeslag van Solebay, en verdedigde het Admiraliteitsschip der blaauwe vlag.

Zie d e J o n g e , *Gesch. v.h. Zeewezen*, D. II*b* bl. 437, 509, III*b* 102, 161, 414.

[W.J.N. de Rijk]

RIJK (W.J.N. DE) is schrijver van:

Proeven in het werk gesteld met dierlijke kool (carbo animalis). Met opmerkingen van B Meylink in diens *Schei- en Artsenymeng. en Natuurk. Bibliotheek* 1824. D. I. no. 3 bl. 202, 206.

Over de hydro-ïodas potassae. Ald. 1826. D. III, no. 1, bl. 15.

Over eene verbinding van het keuken zout met het zoutstofhoudend lood. Ald. 1828, D. IV, no. 6

Over de aanwezigheid van koper in de haren van een kopergieter. Ald. 1828. D. IV, no. 6, bl. 331.

Middel om het onzuivere Salpeter zuur op eene voordeelige wijze te zuiveren. Ald. 1825. D. II, no. 2, bl. 88.

Over de vorming van zuringzuur uit de culilaban en *sassafras-olie*. Ald. 1827. D. II, no. 2. bl. 129.

Zie H o l t r o p , *Bibl. Med. et Chir.* p. 306.

[G. van Rykhuyzen]

RYKHUYZEN (G. VAN), stadsbode te Leiden Zijn Geslacht- en Wapenboek, alsmede de Brieven door hem geschreven of ontyangen, vooral het geslachtkundige betreffende, beslaan eene groote menigte boekdeelen in folio, die berusten in de Bibliotheek der Hoogeschool te Leiden.

Van hem ziet het licht:

Wapenkaart behelzende alle de namen van de Edel Gr. Achtb. Heeren Veertigen der stad Leiden, *volgens rang geschikt van den jare* 1449 *tot den jare* 1758, (zeven vellen in plano) Leiden, 1758.

Zie T e W a t e r , *Verb. der Edelen*. D. IV. bl. 465.

[W.F. Ryksen]

RYKSEN (W.F.) is schrijver van:

Waarneming omtrent het ontstaan van blindheid bij eenige paarden, *waarschijnlijk veroorzaakt door het onmatig voederen van raauwe aardappelen* in *Vee-artsenyk.-Magazijn van Numan*. 1830. D. II. St. 2. bl. 621.

Belette doorzwelging, *ontstaande door wratachttge uitgroeisels op den tongwortel bij een paard*, *genezen door het brandijzer*. Ald. 1830. D. II, bl. St. 2, bl. 454.

Dolheid bij twee Kalveren. Ald. 1837, D. III, bl. 245.

Jan Danielse van de Ryn en aeltie Joppe A^{o}. 1668.
Op den beker ziet men eenige schepen, waaronder het schip van d e R i j n , zeilende de keten aan stukken, die tusschen Chattam en een havenhoofd is gespannen.
Boven het schip van v a n R i j n leest men *De Lunete*, boven een ander *Pro patria*, boven een derde *De Vreede*. De beker bevat 1½ flesch wijn.

Verslag van eene ziekte, *miltvuur*, *welke onder het vee te Kuik en St. Agatha geheerscht heeft*, *sedert den* 1 *Aug.* 1826 *tot den* 8 *Febr.* 1827. Ald. 1827. D. I. St. 1. bl. 137.

Zie Holtrop, bl. 807.

[J. Rymbeck]

RYMBECK (J.) is schrijver van

Regels van verstandig en stigtelijk prediken. Haarlem 8°.
Zie Arrenberg, bl. 149.

[J. van Rymsdyck]

RYMSDYCK (J. VAN), portretschilder, in Holland geboren. Hij woonde lang te Bristol en werd door dr. William Hunter gebruikt tot het afteekenen van voorworpen der natuurlijke historie en ontleedkunde. Hij graveerde ook b.v. de *portretten van Frederik Hendrik en Amalia van Solms* naar Jaques Jordaens 1767 in mezzo tinto. Ook gaf hij in 1778 met zijn zoon Adrianus een werk uit met geëtste afbeeldingen uit Natuurl. Historie.
Zie Kramm.

[Carolus Rymius]

RYMIUS (CAROLUS), heer van Bellem en Eeckenbeeke, zoon van Gerard Rymius, raadsheer in 't Hof van Vlaanderen en Barbara Claysson, behaalde in 1551 te Leuven den tweeden prijs in de vrije kunsten, was raad van Philippus II en afgezant van Maximiliaan II bij de Ottomanische Porte. Hij was zeer ervaren in de talen, het romeinsche regt en de antiquiteiten. Ook beoefende hij de Latijnsche poëzy, blijkens zijn *Hodieponeon* en *Carmen in Gentem Rijmiam ejusque insignia*. Hij overleed in 1583 te Gent.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 160; Val. Andreas, Jöcher. p. 125.

[L. van Rijn]

RIJN (L. VAN), dichter van *Overweging op den dood van Lodewijk XVI*. Amst. 1792 4°.

[Rembrandt Hermanszoon van Ryn of Rhyn]

RYN of RHYN (REMBRANDT HERMANSZOON VAN). Zie REMBRANDT.

[Titus van Ryn of Ryn]

RYN of RYN (TITUS VAN), zoon van Rembrandt en Sarkia van Uylenburg, werd in 1641 te Amsterdam geboren en huwde den 10 Februarij 1661 Magdalena van Loo van Amsterdam. Hij genoot het onderwijs van zijn vader in de kunst, doch maakte er geene groote vorderingen in. Op den *Inventaris van Schilderijen* enz. *in den boedel van Rembrand van Rijn*, 26 *Jnnij* 1656, komen van hem voor *Drie Hondekens* naar 't leven, een *geschilderd Bouck* en een *Mans-tronie*. Men heeft ook eene door hem vervaardigde landkaart. Hij overleed 4 September 1668, zijne vrouw den 20 Oct. 1669.

Zie P. S c h e l t e m a , *Redev. over Rembrandt*, bl. 60; I m m e r z e e l , *Lofr. op R.* bl. 84; *Nav.* D. VIII, bl. 319; K r a m m .

[Jan Rynbende]

RYNBENDE (JAN), zeekapitein, die zich als zoodanig in het laatst der 18 en den aanvang der 19 eeuw onderscheidde.

Zie J.C. d e J o n g e , *Gesch. van Neêrl. Zeew.* D. VI*a* bl. 515*b* bl. 49.

[Joannes Jacobus Rynbout of Rynboutt]

RYNBOUT of RYNBOUTT (JOANNES JACOBUS), zoon van H u b e r t u s R y n b o u t, een bekwaam ornamentsnijder, is den 16 Junij 1798 te Utrecht geboren. Hij werd door zijn vader in dat vak opgeleid en oefende zich verder op de teeken akademie. Hij heeft voor onderscheidene R.K. kerken beelden en andere versierselen gemaakt, ook een groot *Mercurius-beeld* op een koepel aan den straatweg bij Breukelen (1826). Hij boetseerde ook naar beroemde meesters, b.v. naar R a p h a ë l, *Galathe*, eene *Heilige familie* in hout-relief, *Abraham* en *Hagar*, naar v a n d e r W e r f, een *Genius de Utrechtsche kunst bekroonende*, *Bacchus en Ceres*. Hij overleed te Utrecht den 12 Aug. 1849.

Zie K r a m m.

[G.J. Rynders]

RYNDERS (G.J.) schreef:

Waarneming van een vernaauwd bekken met daarop gevolgde embryotomie op de doode vrucht in *N. Verhand. v. h*, *Gen. ter bevord. der Heelk*. D. III. bl. 113.

Waarneming van eene teruggeblevene nageboorte, *die na vijftien dagen ontlast werd*. Ald. D. III. bl. 107.

Waarneming eener beklemde en gelukkig herstelde breuk in *Bijdr. tot de Theor. en Praktische Geneesk*. 1810. D. I. St 3. bl. 164.

Eene met bijzondere verschijnselen van cholera gepaard gaande verlossing in *Tijds. voor genees-*, *heel-*, *verlos- en scheik*. 1833 D. III. St. 3. bl. 211.

Iets ten bewijze dat de Koepok het ware middel is, *om de Kindderziekte geheel uit te roeijen* in *Algem. Vaderl. Letteroef.* 1819. D. XXIX St. 2. bl 12.

Proeve eener beantwoording der vragen: welke of de beste behandeling is bij den op den mond der baarmoeder vastgehegte moederkoek, *welker toevallige plaatsing immer met eene voor moeder en kind gevaarlijke bloedvloeijing vergezeld gaat? Verdient de methode van den verdienstelijken Wigand in dit geval niet eene bijzondere aanprijzing?* In *Tijds. voor genees-*, *heel-*, *verlos- en scheik*. 1828. D. II. St. 3, bl. 108.

Drie waarnemingen wegens de navelstreng-breuk in *Geneesk. Mengel*, *door vis unita fortior* 1818. D. 1. St. I, bl. 59.

Met *F.v.d. Breggen en H. de Lémon*, *Verhand. over den radex ratanhiac. benevens proeven met denzelven genomen (als nieuw geneesmiddel). Hierachter waarnemingen over de slymlongteeriug door A.P. Kruys* Amst. 1819 8^{o}.

Iets over den radix ratanhiae, *benevens proeven met denzelven genomen* in *Geneesk. Mengel.* 1818. D. I. St. I. bl. 1. *Benevens een bijvoehsel van v d. Breggen en De Lémon*. Ald. bl. 23.

Waarnemingen wegens lijders met verstorven breuken, *zonder een overblijvende anus artificialis hersteld* in *Tijds. voor genees-*,

heel-, *verlos- en scheik. wetens.* 1826. D. II. St. I. bl. 95.

Zie H o l t r o p , bl. 307, 308.

[L.H. Rynders]

RYNDERS (L.H. schreef:
Waarneming wegens het nut der calendula officinalis in de cancer uteri, *medegedeeld door G.J. Rynders* in *Tijds. voor genees-*, *heel-*, *verlos- en Scheik*

Zie H o l t r o p , p. 308.

[A. van Ryndorp]

RYNDORP (A. VAN) is schrijver van het tooneelspel *De driftige Minnaars of arglistige Juffrouw*. Leyd. 1723.
Zie *Cat. d.M.v.N.L.*, D. I. b. bl. 177.

[Jan van Ryndorp]

RYNDORP (JAN VAN), directeur van den Leidschen en Haagschen Schouwburg, dichter van verschillende tooneelspellen, zoo als:
Derde Meydag of Verhuystyd; Klsp. 's. Gravenh. 1708.
School der Minnaars, *blsp.* A l d . 711.
De listige Minnaar betrapt. klsp. Ald. z.j.
De geschaakte Bruid, *of de verliefde Reizigers*, *blsp.* Amst 1715.
De gaauheid betrapt. Leid. 1718.
Bekeerde Kwaaker of Bedrooge Bruidegom. 's Gravenh 1719.
Gestrafte Vrijgeest, *zinnespel zoo als het op de Leidsche en Haagsche Schouwburg werd vertoond*. Leyden 1721.
De Bruiloft van Kloris en Roosje, *klsp. Gedrukt voor den Leidschen en Haagschen Schouwburg* 1727.
Krispyn Soldaat, *Koopman en Advokaat*, *klsp. Gedr.* (*als boven*) 1728.
Voorspel op Koning Williams zegepraalend in Yerland. 's Gravenh. 1700.
Koning William zegepraalend in Yerland. 2e dr.
Versierselen tusschen de bedrijven van de Haagsche kerm, *blsp.* z pl. enz.
De Hellevaart van Dokter Joan Faustus. trsp. Amst. 1731.
Tartuffe, *of schijnheilige Bedrieger; trsp.* (*u.h. Fr. van Molière*). 's Gravenh. 1733.
De Geschilderde Minnaars in 't Haagsche Bosch. klsp. Ald. 1733.
De blijde Geboorten dag van Frederik de Vierde, *Koning der Dennen*, *Nooren en Wennen*, *etc. etc. etc.*
Vreugdesp. vertoond voor Zijn Kon. Maj op het 32 *jaar van zijn heilzaam leven*, *den* 11 *Oct.* 1703, *binnen Kopenhagen*. 's Gravenh. 1733.
Verklaringe der vertooningen over de bruiloft van Peleus en Thetis, *toegepast op den oorlog en de vrede*.
De geschaakte Bruid. Amst. 1690.
De Visscher door liefde, *blij-eindend trsp.* Ald. 1715.
Pulcherina of Doorluchtige Amalzone, *blij-eindend trsp. Gedr. voor den Leidschen en Haagschen Schouwb*.

Voorspel voor de zieke door Inbeelding. 's Gravenh, 1717.
De Dood van Philippus, *Koning van Macedonien*, *trsp.* Leyden 1716.
Onder den naam van J. d e V r i j e r: *Het oude Koffijhuis of de Haagsche Mercuur*, *gehekeld door Pasquin*, *Juvenalis en Mercurius*, *klsp*. Amst. 1712.

Zie W i t s e n G e y s b e e k, *B.A.C. Wb.* D.V. bl. *Cat. d.M.v.N.L.* D. I*b*. bl. 25, 177, 178.

[Johannes van Ryne]

RYNE (JOHANNES VAN), kunstgraveur, in 1712 in Holland geboren, woonde omstreeks 1750 te Londen en graveerde verscheidene gezigten in Engeland en Oost-Indië.

Zie K r a m m.

[Antonius van Rynen]

RYNEN (ANTONIUS VAN), of v a n d e n R e i j n, uit Overijssel, hielp den Briel en later Ondenaarden veroveren, maar kwam met W i l l e m d e G r a u e en J a c o b B l o m m a e r t in de vlammen om, op eene hofstede bij Eecloo, waar zij zich moedig tegen de Spanjaarden verdedigd hadden, na hunne vlucht uit de genoemde stad.

Zie v a n G r o n i n g e n, *Gesch. d. Waterg*. bl. 303.

[Nicolaas Rynenburg of Reinenburg]

RYNENBURG of REINENBURG (NICOLAAS), kunstschilder, wiens onderwerpen meestal uit het bedrijvig of huisselijk leven genomen zijn, b.v.
Een Pouliers winkel; *Een man en vrouw met een mand met eijeren; een vrouwtje zittende op een stoel*.

Zie K r a m m.

[B. Ryneveld]

RYNEVELD (B.) C l a a s B r u i n noemde hem ‘een liefhebber van 't buitenleven en de dichtkunde.’

Zie C. B r u i n, *Lustplaats Zoelen*, bl. 156; v.d. A a, *N.B.A.C. Woordenb*.

[Jacop Cornelis van Rijneveld]

RIJNEVELD (JACOP CORNELIS VAN), den 27 Maart 1799 te Enkhuizen geboren, wijdde zich aan den krijgsstand en werd den 7 den December 1819 aangesteld als 2e Luitenant bij het corps rijdende artillerie, in den Belgischen opstand, den 10 September 1830, door een vijandelijken kogel aan het hoofd gewond, nam het volgende jaar een werkzaaam deel aan den korten maar glorierijken veldtocht, en verkreeg de Willemsorde. Eenige jaren voor het uittrekken van den Belgischen opstand, te Leuven zijn tijd aan de studie wijdende, had van R i j n e v e l d te Leiden het doctoraat in de wijsbegeerte en letteren verkregen, en toen in 1834 de koninklijke

Academie te Breda werd opgerigt, werd hij aan het hoofd geplaatst van het onderwijs in de artilerie, wetenschap en bekleede zes jaren die betrekking. De krijgswetenschap was het voorname doel van zijne studiën en de vruchten dier studiën waren. o.a.

De omwenteling in Polen, *of schets der voornaamste Poolsche*

Staats- en krijgsgebeurtenissen gedurende de jaren 1830 *en* 1831; *eene krijgsgeschiedenis van onzen tijd. Breda* 1830 8°.

Celebes, *of veldtogt der Nederlanders op het eiland Celebes in de jaren* 1824 *en* 1825. Breda 1840 8°.

Ook was hij van 1832-1848 oprigter en redacteur van de Militaire Spectator en schreef er een aantal belangrijke wetenschappelijke bijdragen in.

In 1842 werd hij bevorderd tot Majoor der artillerie. verhet toen de Militaire Akademie, en in 1848 aan het hoofd der artillerie van het Indische leger geplaatst, keerde hij met een door ziekte gesloopt ligchaam terug en overleed den 29 November 1851.

Hij was ook Ridder van den Nederl. Leeuw en van den Rooden Adelaar. en lid van de Maatschappij van Nederl. Letterkunde.

Zijn leven, geschetst door W.J. Knoop, is in de Biografien der Maatschappij van letterkunde opgenomen.

[Daniel Jan van Ryneveld]

RYNEVELD, (DANIEL JAN VAN), zeekapitein, diende den lande in het laatst der 18 eeuw, en onderscheidde zich in de slag bij Doggerbank.

Zie J.C. de Jonge, *Gesch. van Neérl. Zeew.* D. V bl. 595, 597.

[Aert Janszoon Rynevelshorn]

RYNEVELSHORN, (AERT JANSZOON). hoogheemraad en kamerraad van het Grootheemraadschap van Woerden, weesmeester en ouderling der Luthersch egemeente, werd in 1594 te Woerden geboren. Bij gelegenheid der pestziekte, die in 1636 Woerden teisterde, gaf hij in het licht:

Eenne Christelijck aenspraecke ofte vertroostinghe aen alle eenvoudighe burghers binnen Woerden, *en deze regeerende pesttijden enz. Ghedrukt in 't jaar ons Heeren anno* 1636.

Later verscheen nog van hem:

Wisse tijding van de nabijheid des jonghsten dags, *in vijftien kenteekenen* enz. Anno 1665.

Zie J.G.H. Reudler, *Gesch. van J. Pistorie*, *en de Ev. Luth. Gem. te Woerden*, bl. 128 129; Schultz Jacobi en Nieuwenhuis *Bijdr.* St. 111; Glasius, *Godgel. Nederl.*

[C.P. de Vooght van Ryneveld]

RYNEVELD, (C.P. DE VOOGHT VAN), Luitenant Kolonel van een Regiment voetknechten ten dienste der Nederlanden gaf in het licht:

Historie van den laatsten oorlog in Spanje en Portugal Leid. 1742 2 d. 8°. *vervolg op de Historie van den Hertog van Marlborough en Prins Eugenius door A de Vrijer*.

Zie *Boekz.* 1744 *b.* bl. 84 85; 2 *de Aanh. bl.* 132 Abcoude.

[H Ryneveld]

RYNEVELD, (H), student te Utrecht, was lid van het aldaar pen in het laast der vorige eeuw gevestigde dichtgenooeschap *Vlijt is de voetster der wetenschappen*. In den door dit Genootschap uitgegeven bundel komen gedichten van hem voor.

Zie H e r i n g a , *Naaml.* bl. 74.

[Ryntjes]

RYNTJES, Op den Catalogus eener verkooping van schilderijen in 1780 komt van deze kunstenaar voor:
Maria, *Joseph en 't Kindje*, op doek geschilderd.

Zie K r a m m .

[H Ryntjes]

RYNTJES (H). Zie RINTJES (H)

[C Rynersch]

RYNERSCH, (C) was een teekenaar en schilder van landschap-uit de 17 eeuw (1626-1653) Ook komt eene door hem geetste prent voor *een landschap met een slapende Koe* verbeeldende.

Zie K r a m m .

[Feyken Ryp]

RYP (FEYKEN) van Hoorn gaf uit: *Chronyk van de verm. Zee- en Koopstad Hoorn*, *beginn. met de grondlegging der West-Vriesen tot d.j.* 1706, Hoorn 1706 8°. ten onregte door d e W i n d aan V e l i u s toegeschreven.

Zie A b b i n g , *Gesch. v. Hoorn.* D 1 bl. 199, 131, B o d e l N y e n h u i s , *Topogr.* N. 1673; D e W i n d , *Bibl. v. Ned. Gesch.* bl. 586; v. D o o r n i n c k , *Anon. en. Pseud.* N. 1054.

[Henricus van Ryp]

RYP, (HENRICUS VAN), in 1627 geboren, was predikant te Utrecht. Hij gaf in het licht:
Verzameling van keurstoffen of uitgelezene en nooit voor dezen gedrukte predikatiën van Jodocus van Lodestein, *Abraham van den Velde*, *Henricus van Ryp*, *predi. te Utrecht*, Utrecht 1748 8°.
Zons weeklagen van het leeven en sterven van Dr. Jod. van Ledestein.

Zie A b c o u d e , *Aanh.* bl. 186, Muller, *Cat. van Port.*

[Jan Cornelisz Ryp]

RYP, (JAN CORNELISZ). Nadat de algemeene Staten *f* 25000 beloofd hadden aan die benoorden om naar China zou gezeild zijn, werden in 1592 te Amsterdam twee schepen uitgerust onder bevel van J a c o b H e n d r i k s z o o n H e e m s k e r k , en J a n C o r n e l i s . R y p . Zij zeilden tot boven Nova Zembla, op meer dan 80 graden hoogte, waar zij een uitgestrekt land ontdekten, hetwelk sommigen voor Groenland hielden, ofschoon men naderhand ontdekte dat Groenland meer zuidwaarts ligt. Zij gaven het vreemd en onbewoond gewest den naam van Spitsbergen. H e e m s k e r k beweerende, dat men eerlang een ruime zee ontdekken zou, hield zich omtrent het

noorden op. R y p keerde wat naar 't zuiden om daar, oortwaarts den begeerden doertogt te zoeken; doch hij werd eerlang achteruit op de russische kust gesmeten. Het schip van H e e m s k e r k was intusschen zoo vast in 't ijs bezet geraakt, dat men zich genoodzaakt zag het te verlaten en op Nova Zembla in een opgeslagen hut te overwinteren. Hier zag het scheepsvolk in 82 dagen de zon niet en sleet den tijd in de felste koude, ook zoolang de zon boven de kimmen was, in groot gevaar van de beeren. Eenigen bezweken onder den last dezer rampen. Omtrent het midden van zomermaand 1597 begaven zij zich met twee opene schuiten van Nova Zembla in zee. Op deze hagchelijke reis liepen zenog

groot gevaar van 't ijs, zij hielden het echter dicht aan de kust van Nova Zembla, op welks uitersten hoek zij hier en daar eenige russische visschers aantroffen. Eindelijk staken zij over naar Lapland en landden gelukkig te Kola, daar zij Rijp vonden met wiens schip zij in 't begin van October naar huis zeilden. Behalve Heemskerk waren er elf man in 't leven gebleven van vijftien of zestien, die op Nova Zembla overwinterd hadden.

Zie *Derde Scheepstogt Noordom*, bl. 10-40; Bor, *Ned. Oorl.* B. XXXIV bl. 32-37, 337-344; van Meteren, *Ned. Geb.* B. XIX, bl. 358 vers; Grotii *Hist.* Lib. V. p. 270; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. IX. bl. 141, 142.

[Cornelis Rijquart]

RIJQUART, (CORNELIS) kwam als bouwmeester uit Holland in Pruissischen dienst en voltooide verscheidene voorname gebouwen, o.a. *het slot op Sonnenburg*, dat te *Schwedt* 1670. In 1681 begon hij aan het *Slot te Zerbst*, dat hij echter niet heeft voltooid, 't geen in 1632 door J. Simonetti geschiede.

Zie Kramm.

[Jacobus Rijsdijk]

RIJSDIJK (JACOBUS), gelijk hij zich noemde. ‘Bedienaar van 't Heilig Evangelie onder de Mennonieten,’ eerst te Almelo, later te Zwolle en te Groningen, waar hij den 17 Mei 1728 zijn *intréepredikatie* hield, die hij met zijn afscheidsrede te Zwolle, met geleerde aanteekeningen (115 bladzijden in 4°. en eene voorrede van 328 bladzijden) en gedichten van Outhof, Ravesteyn, Maatschoen en anderen, in het licht gaf. Hij geraakte in twist met Commes en Boterman, die, na in een reeks van geschriften droevige gedenkteekenen te hebben nagelaten, met zijn terugkeer naar Almelo eindigde.

Abcoude vermeldt van hem:

Godgeleerde aanmerking tot verdediging der waare Mennonieten. Gron. 1742 4°. 1*e deel en* 2*e met aanmerkingen over het gevoelen van Stinstra over het werk der versoeninge van den Heere Jesus Christus*. Gron. 1744.

Waarheid van Jezus Messiasschap. Gron. 1733, 2 dn. 4°.

Verdeediging van, *de Rechtzinnigheid der waare Mennonieten*. Gron. 1719 4°.

Korte schets van de leere der waarheid die naar de godzaligheid is volgens de belijdenisse der waare Mennonietn, *en ten dienste derzelver op een klare en verstaanbare wijse opgesteld*, *met een beknopt vertoog over de noodzakelijkheid en nuttigheid der catechisatiën*. Gron. 1733 8°., 1747 8°.

Eerste beginselen. Gron. 8°.

Zie Abcoude, *Naaml.* bl. 307; *Aanh.* bl. 186; Schrijn, *Hist*, *der Mennon*. D. II. bl. 672; Sepp, J. Stinstra, D. I. bl. 99, 104. 139, 234. D. II. bl. 80, 82, 97; S. Blanpot ten Cate, *Ges. der Doopsg. te Gron.* D. I. bl. 167; Kobus en de Rivecourt.

[Willem van Rysenborgh]

RYSENBORGH (WILLEM VAN), Heer van Rysenborgh, teekende het Verbend der Edelen, zat in 1582 in de Staten van Utrecht en komt voor op de lijst der Riddermatigen van 't Sticht, die in 't jaar 1594 jagen mogten. Hij huwde 1. Anna Pieck, dochter van Gijsbert Pieck van Wolfsweerd en Maria van Buren. 2. Klara van Renesse, dochter van Gerrit van Renesse van der Aa en van Sophia van Arnhem.

Zie Te Water, *Verb. der Edelen.* D. III bl. 282, 283, D. IV bl. 425. Wagenaar *Vad. Hist.* D. VI bl. 125 Matthaeus. *De jare Gludii*, p. 549; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Jonkheer Justes van Rysenborgh]

RYSENBORGH (Jonkheer JUSTES VAN), zoon van den vorige, werd in 1564 te Utrecht geboren en in 1597 in de Ridderschap dier provintie beschreven en was later verscheidene maen Burgemeester van Utrecht. In 1610 werd hij bij het oproer, waarvan Dirk Canter en Henderik van Helsdingen hoofden waren, afgezet, doch nadat de muitelingen in bedwang waren gebragt, hersteld, zonder dat eenige klagt tegen hem en zijne lotgenooten werd ingebragt.

Hij was een ijverig Remonstrant, vriend van Oldenbarneveld, en in 1618 lid van de Staten-Generaal, nam hij het gebeurde te Nijmegen hoog op. Hij schreef aan die van Utrecht op mannelijken toon voor de afgezette regenten doch bij de komst van Maurits viel hem een gelijk lot ten deel.

Hij huwde Geerdruida van Renesse van Moermont overleed in 1655 en liet een zoon en eene dochter na.

Zie Ferwerda, *Wapenb.* II, *Renesse* 12e *Gesl.*; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. X, bl. 27, 30. 209. 234; Scheltema, *Staatk. Ned.*; Verwoert; Kobus en de Rivecourt.

[Simon Rijzer]

RIJZER, (SIMON), zoon van Simon Rijzer, predikant te Watergang, werd in 1729 als proponent te Diemen beroepen en vervolgens predikant te Alkmaar in 1736, bedankte voor Haarlem doch nam in 1746 het beroep van Leiden aan waar hij in 1760 overleed.

Hij gaf in 't licht:

Intree-Leerreeden tot de Hervormde Nederduytsche Gemeente der stad Leyden, *over* 1 *Petr.* 1 *vs.* 2, *uitgesproken den* 12 *Junij* 1746. Leyden 1746 4°.

Zie Veeris en Paauw, *Verm. Kerk. Alphab.* bl. 166; Brans, *Kerk. Reg.* bl. 51; Abcoude, 2e *Aanhang* bl. 133.

[P. Rijske]

RIJSKE, (P.) schreef:

De Sleutel des Koopmans, *waarin gevonden worden de opregte grondregels van het Koopmans boekhouden en andere nutte zaken meen*. Amst. 8°.

Zie A b c o u d e , *Tweede Aanh.* bl. 133.

[Rijsoort]

RIJSOORT diende als kapitein-Luitenant ter Zee den

lande en was bij den Zeeslag te Kamperduin, 11 Oct. 1797. Van zijne dapperheid gewaagt de J o n g e in zijn *Gesch. v.h. Zeewezen.* D. VI.^{b} bl. 197.

[N. van Rijssel]

RIJSSEL (N. VAN) schreef:
Bericht aangaande de gelukkige herstelling van een schijnbaar gestorvenen, in *Alg. Vad. Letteroef*. 1808. D. XIII St. 2 bl. 477.

Zie H o l t r o p . p. 308.

[H. Rijstenburgh]

RIJSTENBURGH (H.) is schrijver van:
Waarneming van een lang verborgen fractuur in den hals van het deijebeen in *Geneesk. Mengsel* 1824 D. II St. 3 bl. 85.
Heelkundige waarneming ter behandeling eener ontwrichte schouder met de volkomen geneezing der daarop gevolgde diepe verzweeringen en zeer uitgestrekt beenbederf aan het opper-armbeen. Haarlem 1792 8^{o}.
Waarneming eener toevallige genezing van eene waterbreuk in het schedevlies des bals in *Geneesk. Mengel.* 1824 D. II St. 3 bl. 79.

Zie H o l t r o p . t.a.p. p. 308.

[Cornelis van Rijssen]

RIJSSEN (CORNELIS VAN), dichter uit het laast der 17e en den aanvang der 18e eeuw. Hij was ook een kunstig goudsmid en steenzetter.
Men heeft van hem:
Gedigten, *verdeeld in Snel- Punt- en Mengeldigten*, *alsmede Bend-vaarzen en Liederen*, *in* 1668 *en* 1669 *te Romen gemaakt*. Amst. 1704. *Vervolg van Snel- en Puntdigten*, *tweede deel* Ald. 1708 8^{o}. Amst. 1719 met een tooneelspel (*'T ontdekte verraad.*)

Zie W i t s e n G e y s b e e k , *B.A.C. Wb.* D. V bl. 97; *Cat. d.M.v.N.L.* D. I bl. 242; H o u b r a k e n , *Lev. der Schilders*, D. II bl. 353; K r a m m .

[Geraert van Rijssen]

RIJSSEN, (GERAERT VAN), zilversmid en kunstdrijver in den aanvang der 17e eeuw.

Zie K r a m m .

[Leonardus Rijssenius of van Rijssen]

RIJSSENIUS OF VAN RIJSSEN (LEONARDUS) werd in de eerste helft der 17 eeuw te Utrecht geboren, studeerde aldaar onder V o e t i u s , werd predikant te Tul en 't Waal, in 1659 te Heusden, negen jaren later te Deventer, vervolgens in 1674 wederom te Heusden, verkreeg in 1693 zijn emeritaat en overleed eenige jaren

daarna. Hij was doctor in de godgeleerdheid, een ijvrig voetiaan en wist een scherpe pen te voeren.

Hij gaf in 't licht:

De ludo aleae. 1660 12.

Synopsis impurae Theologiae Remonstra ntium. Traj. 1661, 8°. *Cui additum est Responsum ad epistolam Arnoldi Poelenburgii*.

Exercitatio de justificatione Patrum et remissione peccatorum in Veteri Testamento. Ib. 1666 8°.

Sijnopsis Theologiae elencticae. Daventr. 1671, 12°.

Dissertatio theologica, *qua orthodoxa sententia*, *guod fides non sit amor*, *ostenditur et defenditur contra improbas criminationes tenebrionis Cephae Pistophili ad celeberimum Gisb. Voetium.* Traj. 1676 4°.

Dissertatio de Reformatione. Gorinchem 1671, 8°.

Justa detestatio sceleratissimi libeili Adr. Beverlandi de peccato originali. Ib. 1680, 8°.

Dissertatio de Reformatione intensive adaugenda.

Onder de naam van Arnoldus Reynesius schreef hij tegen de *Exercitationes sacrae* van M. Schoockius.

Dootstuypen der Cartesianen en Coccejanen. Utr. 1667 2 dl. 4°. tegen Petrus Allinga's *Uitvaart van D. Leon. Rijsseni verstokt in zijn ingebeelde dootstuypen der Cartesianen en Coccejanen*.

Zie van Rheenen, *Naaml.* bl. 185; Burman, *Traj. erud.* p. 218; Paquot, *Mèm.* T. I p. 643; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Beverlandi, *Dissert. de peccato originali* 1679.

[Petro Rijsz.]

RIJSZ. (PETRO), te 's Hage geboren, was een leerling van Johan de Baan, en een goed potretschilder. Hij vertrok uit 's Hage naar Engeland, bleef en overleed aldaar. P. Terweuten stelt zijn bloeitijd op 1678.

Zie Kramm.

[Leendert Rijstenborgh]

RIJSTENBORGH (LEENDERT), den 15 Julij. 1802 te Ter Heiden bij Breda geboren, was hoofd-ingenieur van de waterstaat in Noord-Brabant en in zijn ambt de vraagbaak bij moeijelijke vraagstukken. Aan hem was die provintie de grootste en nuttigste werken verschuldigd, o.a. de verbeterde afwatering der rivier de Maas, voor zoover die langs dit gewest loopt, het kanaliseren der rivier de Dieze in verband met het kanaal de Zuid-Willemsvaart, de groote schutsluis en het fort Crevecoeur aan de Maas onder Empel, de schipbrug over de Maas bij Hedel en vele provinciale gemeente wegen. Hij was Ridder van de orde van den Nederlandschen Leeuw, lid der eerste kamer der Staten-Generaal, van den Raad der stad Hertogenbosch, medebestuurder der koninklijken school voor nuttige en beeldende kunsten aldaar enz. enz. en overleed te 's Hertogenbosch den 14 Sept 1864.

[Paulus Rystius]

RYSTIUS, (PAULUS) of Rijst, te Antwerpen geboren, trad in de orde der Dominikanen, werd missionaris in Holland, en den 22 Januari 1624 te Utrecht, met geweld van den altaar gerukt, gebonden, gevangen gezet en voor veel geld weder losgekocht. Hij overleed te Rotterdam den 28 Juny 1636.

Men heeft van hem:

De Monomachia hominis et serpentis: cui accedit oratio de Jesu parvulo, Antv. 1509.

Zie Foppens *Bibl. Belg.* T. II p. 940; Jöcher; Glasius, *Godgel. Nederl. Oudh. v. Zuidh.* bl. 431 461; Paquot, *Mém.* T. I. p. 12.

[Benjamin Rijswijk]

RIJSWIJK, (BENJAMIN) werd in 1625 van Oostduiveland

als predikant bij de Herv. Gemeente te Rotterdam beroepen. Vandaar vertrok hij in 1645 naar Buren waar hij in 1647 overleed.

Hij schreef:

Rijswijk en Alutarius, *Verklaringe van eenige notulen*, *in Mey* 1630 *gesteld bij den Kerckenraedt van Rotterdam*, *aangaande de Acte van suspensie van vier predikanten en eenige Ouderlingen aldaar nevens het antwoord van deselve*, 1630.

Zie H a r d e r w i j k , *Naam. der Predik.* bl. 20. *Astrea*, 1855 bl. 135 A b o c u d e *Aanh*, bl. 187.

[Herman van Rijswijk]

RIJSWIJK (HERMAN VAN), priester, werd den 14 December 1512 door den kettermeester J a c o b H o o c h s t r a a t en den deken J a c o b R u y s c h als gecommitteerden van den Bisschop van Utrecht verklaard te zijn, ‘een wedervallend ketter’ en aan het Hof van Holland overgeleverd, dat hem dien ten gevolge den vuurdood liet ondergaan.

Zie d'A r g e n t r é , *Coll.jud. novis. erroribus ab initio sec. XII ad annum* 1542; K r o o n , *Beschrijv. v. 's Gravenhage* bl 254. Zijn sententie vindt men in het *Regist. per Crim. sent. Mem. geg. E. fol.* 39 berustende in 's rijks Archief te 's Hage; R o o d h u y z e n , *van Grapheus* bl. 82; M o l l en d e H o o p S c h e f f e r , *Studiën*, Bijl. II 58. M o l , *Kerk. Ges. der Ned*. D. II. bl. 104-109, 376.

[Jonkhr. Kornelis van Rijswijk]

RIJSWIJK (JONKHR. KORNELIS VAN), Slotvoogd van Medemblik, wist in 1572 het omslaan van Medemblik naar de zijde van Oranje eenige dagen te beletten. In het volgende jaar trachtte de Graaf v a n B o s s u te vergeefs hem over te halen om stad en slot te leveren. Hij overleed in 1587.

Zie Bor, *Nederl. Oorl*. B VI bl. 274 (377 bl. 303 415); W a g e n a a r *N.H.* DVI bl. 364 447 DVII bl. 309.

[Govert Jan van Rijswijk]

RIJSWIJK (GOVERT JAN VAN), den 15 November 1764 te 's Gravenhage geboren, stond tusschen 1784-1800 aan het hoofd der lettergieterij der Gebroeders P l o o s v a n A m s t e l te Amsterdam. Zijn aanleg voor den kansel en de godgeleerde studie bleek zoo uit zijne leerredenen, die hij te Rijnsburg, in Noord-Holland en te Amsterdam voor de Collegianten en Doopsgezinden hield, als door zijn antwoord op de vraag *over de onverschilligheid en laauwheid in de bijwoning der godsdienstige vergaderingen*, *door eenige vrienden van godsdienst en deszelfs openbare oefeningen uitgeschreven* en bekroond (1797.) Na afstand van zijn bedrijf gedaan te hebben en als leeraar bij de Doopsgezinden toegelaten te zijn, bediende hij het leeraarsambt te Hengelo (1800), vervolgens te Monnikendam, Joure en te Hoorn op Texel. Van hier begaf hij zich naar Leiden, waar hem eenige predikbeurten *honoris causa* werden opgedragen. In de laatste jaren zijns levens woonde hij te Amsterdam, waar hij blind werd en den 19 September 1838 overleed.

Behalve een aantal geschriften door hem uit andere talen in het nederlandsch overgebracht, en bijdragen in de *Vaderl. letteroefeningen*, *de Vaderl. Bibliotheek*, *het Magazijn van Wetenschap*, *Kunst en Smaak* enz. enz. heeft men van hem.

Schets der Christelijke leer, *tot een leidsdraad bij het onderwijs der aankomelingen. Amsterdam* 1809-1816.

Het hoofdzakelijke der Christelijke leere.

Leeredenen en kerkelijke redevoeringen. Ald. 1825 2 dln.

Vragen betrekkelijk de kennis en het goed verstand der H. Schrift. Ald. 1826.

Hij was lid der Holl. Maats. van Wetenschappen te Haarlem en der Nederl. Letterk. te Leiden.

Zie *Verslag. der Algem. Verg. v.d. Maats. v. Letterk*. 1839; B e r g m a n , *Gedenkschrift*, bl. 47; B l a u p o t t e n K a t e , *Gesch. der Doopsgez. in Holland* D. bl. 142-146, 172; G l a s i u s , *Godgel. Nederl. Aanh*. op N i e u w e n h u i s ; V e r w o e r t ; K o b u s en de R i v e c o u r t .

[Martinus Baudewijns of Balduini Rythoven]

RYTHOVEN, (MARTINUS BAUDEWIJNS of BALDUINI), gewoonlijk na zijne geboorteplaats Rythovius genaamd, werd aldaar omtrent 1512 geboren. In 1535 promoveerde hij te Leuven in de philosohie, en werd later tot hoogleeraar dezer wetenschap aangesteld bij de paedagogie de Valk. In 1549 werd hij hoogleeraar in de uitlegkunde der H.S. aan de nieuw opgerichte hoogeschool van Delingen in Swaben en in 1656 hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leuven, vervolgens kanselier der universiteit, in 1559 deken van het hoofd-kapittel, en bisschop van Iperen. In 1570 bekleedde hij als oudste bisschop (bij afwezigheid van den Aartsbisschop, kardinaal G r a n v e l l e) de voorzittersplaats in het provinciaal concilie van Mechelen, waarvan hij de besluiten en canons in het volgend jaar in het licht gaf, en na en zijn dood verschenen die van het tweede provinciaal concilie van Mechelen, in 1574 te Leuven gehouden. In zijne kerk te Iperen hield R y t h o v e n in 1574 de eerste bisschoppelijke synode en gaf ook hare besluiten en canons in druk uit. Hij woonde de kerkvergadering te Trente (1562-1563) bij, werd te Gent eenigen tijd gevangen gezet en later leefde hij te Sint-Omer in ballingschap, waar hij den 9 October 1583 aan de pest stierf. Bij uitersten wil had hij het Seminarie van Iperen, door hem opgerigt, tot erfgenaam benoemd. Dit zorgde dat zijne overblijfseis, te Sint-Omer ter aarde besteld, naar zijne hoofdkerk overgebragt en aldaar met veel eer en een loffelijk grafschift in 1607 begraven werden. Onder de nagelaten werken van R y t h o v i u s zijn ook geleerde verhandelingen over de godgeleerdheid, benevens onderrigtingen en voorschriften aan de geestelijken van zijn bisdom toegezonden.

Zie v a n G i l s , *Kath. Meijer. Memorieboek*, bl. 487.

Supplement.

[A. de Raeef]

RAEEF (A. DE). Van hem vindt men een gedicht voor de *Amboineesche Oorlogen door Arnold de Vlaming van Oudtshoorn als Supperintendent der Oosterse gewesten oorloghaftig ten einde gebragt. Beschreven door Levinus Bor*. Delft, 1603.

[Willem de Ravallet]

RAVALLET (WILLEM DE), zoon van Reinier François de Ravallet en Hendrica van Londen, werd den 27 Augustus 1798 te Amsterdam geboren, en trad den 24 Junij 1814 als kadet in dienst bij het vrijwillig bataillon No. 13 bij de staande armée, met hetwelk hij bij den veldtogt van Waterloo was. Den 31 Mei 1817 trad hij bij dat bataillon, waarbij zijn vader chef was, op nieuw in dienst al fuselier, werd reeds den volgenden dag door zijn kolonel tot korporaal bevorderdr en den 4 Junij tot sergeant bij het 12 bataillon Nationale Millitie. Den 16 Augustus 1829 werd hij eerste luitenant, onderscheidde zich als zoodanig tijdens het Belgische oproer, 't geen den 14 November 1830 zijne benoeming tot ridder van de Militaire Willemsorde ten gevolge had. Hij was ook tegenwoordig bij het beleg der Citadel van Antwerpen en werd ten gevolge zijner betoonde dapperheid tot ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw bevorderd. Hij werd met de bezetting gevangen genomen en in 1846 kapitein. Hij verzocht en verkreeg wegens doofheid zijn pensioen, en hield zich beurtelins te Dordrecht en op zijn buitenverblijf te Velp bij Arnhem, op, werd later majoor en vervolgens luitenant-kolonel bij de dienstdoende schutterij ter eerst gemelde plaats tot 1861 en overleed er den 2 December 1871, in den ouderdom van 73 jaren.

Zie *Dagblad van Zuid-Holl*. 5 Dec. 1871.

[Johannes Hermanus Ribbius]

RIBBIUS (JOHANNES HERMANUS), predikant te Haaften 1635, te Buren 1638, te Arnhem 1642, gestorven 1656, schreef:

Christ. Troost over de doodt van Frederick Hendrick enz 1647.

Zie Rogge, *Bibl. van Contrarem. Ges.* bl. 161.

[Johan de Ridder]

RIDDER (JOHAN DE), geb. te Amersfoort, leefde in de 16e eeuw, en werd om zijne uitstekende rechtskennis hoogleeraar aan de hoogeschool te Douay.

[Dr. Cornelis Marc Louis Rieber]

RIEBER. (Dr. CORNELIS MARC LOUIS), geb te Mahaika (West-Ind.) 6 Dec. 1796, stierf te Maastricht den 26 Aug. 1863. Hij was een zoon van Johan Carl Rieber en van Cornelia Alida Huijgens. Hoog stond hij wegens zijn medische kennis aangeschreven en werd achtereenvolgens

met den ned, leeuw en de eikenkroon gedecoreerd. Als jeugdig officier van gezondheid was hij bij den slag van Waterloo en ontving eenige jaren later een gouden eermedaille van de stad Groningen, wegens zijn betoonde hulp bij het uitbreken der cholera aldaar. Bij zijn overlijden was hij eerst aanwezende officier van gezondheid van 't garnizoen te Maastricht Uit zijn echt met Jacoba Johanna Francoise van Oijen, geb. t' 's Hag 4 Januarij 1817, gestorven te Delft 14 Julij 1873, heeft hij twee zoons nagelaten waarvan de oudste thans 2de Luitenant der Infanterie is.

Particulier Bericht.

[Jacob Riehman]

RIEHMAN (JACOB) was muzikant aan 't hof van Prinses Maria Louisa, wed. van Prins J.W. Friso te Leeuwarden, toen hij den nieuwen druk van Halma's berijming van Davids Harpzangen (Leeuwarden, 1717, 2 dln. in 4°.) verrijkte met de muzijk en grondstem 'naar de stellingen en gronden der beroemste Zangkunstenaaren dezes tijds.'

Particulier Bericht. Eekhoff, *de Sted. Bibl. v. Leeuw.* bl. 159.

[Vincent Helvetius van Riemsdijk]

RIEMSDIJK (VINCENT HELVETIUS VAN), Raad van Indië, die na een in vele opzigten benijdenswaardig, maar toch moeitevol leven, waarin zijne ongeveinsde trouw eens schandelijk is miskend geworden, op den 15 Febr. 1818 in den ouderdom van 65 jaren te Batavia overleed.

Zie Mr. P. Meijer, *Kronijk van Neerl. Indië*, bl. 95.

[A.P.E.F. Rigot de Begnins]

RIGOT DE BEGNINS (A.P.E.F.) was generaal-majoor, bevelhebber der 2de brigade infanterie, waarnement provinciaal kommandant van Noord-Brabant ter standplaad 's Hertogenbosch, buitengewoon adjudant van den koning en HD. voormalige gouverneur, ridder der milit. Willemsorde en van den Nederl. leeuw, grootkruis der orde van de Eikenkroon, ridder der St. Stanislausorde 1 ste kl. van Rusland; een man om zijne welwillendheid en goedheid zoowel door de burgerij als bij het leger algemeen bemind, om zijne groote kennis en werkzaam leven als stafofficier hooggeacht, om zijne ijverige pogingen tot verheffing van den militairen stand en om zijne algemeen bekende liefdadigheid voor zijne noodlijden de natuurgenooten diep betreurd, toen hij den 7 Maart 1860 op zijn kasteel te Vucht overleed.

Zie *N Rotterd. Cour.* 8 *Maart* 1860.

[L Reverius]

REVERIUS (L) schreef:

Observationes medicae et curationes insignes. Hagae Comit. 1650. *Centuria* 4a. Ibid. 1662 4°.

Zie le Roy. *Cat. Bibl.* p. 1474.

[J.J. Rochel]

ROCHEL (J.J.) klom op tot den rang van generaal-majoor, woonde den slag van Waterloo bij, nam deel aan den tiendaagschen veldtogt, aan de verdediging der Citadel van Antwerpen en deelde in de Fransche krijgsgevangeschap

te St. Omer. Hij was Ridder der milit. Willemsorde, van den Ned. leeuw, Commandeur der orde van de Eikenkroon, woonde te Amsterdam en stierf te Keulen, waar hij zich om zijn gezondheid ophield, 9 Juni 1871.

Particulier Bericht.

[Johan Roelofs]

ROELOFS (JOHAN), geboren te Deutecom, kwam in *Indië* in 1618 als soldaat. Na de rangen van lands passaat (1621), korporaal van de adelborsten, en vaandrig (1624) doorgeloopen te hebben, werd hij in 1628 aangesteld tot kapitein, in 1635 tot Gouverneur van *Amboina*, in 1637 tot Buitengewoon Raad van *Indië* en voer in 1639 te huis als Coumandeur over de retourvloot. Hij was bij verschillende expeditien tegenwoordig, ook werd aan hem opgedragen het gezandschap naar Bali in 1633, terwijl onder zijn bestuur de vesting Luciola op Hoewamahel door den Gouverneur-Generaal van D i e m e n veroverd werd. Den 17 Sept. 1639 verscheen hij in de vergadering van 17, die hem voor zijne gedane dienste (hij bekleedde over de twintig jaren in Indië verschillende betrekkingen) vereerden met duizend guldens.

Den 19 October, 1644, werd hij weder aangenomen als gewoon Raad van Indië, waar wij hem als Weesmeester te Batavia 1648-1649 nog ontmoeten. Volgens V a l e n t i j n regeerde hij op Amboina slecht en streng. Wanneer hij is overleden, is ons onbekend gebleven.

[M Roelofswaert]

ROELOFSWAERT (M), eerst boekverkooper, hield later meer bepaaldelijk een leesbibliotheek te Delft. Hij schreef:

Beknopt verhaal van het voorgevallene met betrekking tot zekere bekeuring van een aantal ingezetenen der stad Delft, *wegens de dusgenoemde contreventie tegen de Wet op de patenten. Delft. bij M. Roelofswaert mede bekeurder* 1816 8°.

Eenige aanmerkingen op de verhandel. over de Nederl. spelling van den Hoogl. S i e g e n b e e k 1805

Zie A s t r e a , 1855 bl. 178.

[Arent Roggeveen]

ROGGEVEEN (AREN T), geb. te Middelburg in de 1ste helft der 17de eeuw, stierf in Nov. 1679. Hij was een wetenschappelijk man, ervaren in wis-sterre-aarderijk- en zeevaartkunde. Hij schreef:

Het nieuwe droevige nachtlicht ontstoken door Godts toren, *ende vertoont op den Aerdtkloot in een komeet ofte staertstarre den* 15 *December* 1664 *tot den* 9 *Febr*. 1665, *waarin wordt aangewezen den wonderlijke loop derselve beschr. door A.R*, *liefhebben der Mathematica*, *professie doende in de kunst tot Middelburg voor denselve Auteur*. Midd. 1665 4°.

Met twee uitsl. koper prenten en gedichten van C Udemans en J Pietersz. Zinspr. Slingert Recht.

Het Statenhof en der zeehelden bazuyn uytgeblasen over de Victorye bevochten op den 11, 12 13 en 14 Junij 1666, Middelb. 1666.

Den Zeeuwschen Merkurius, *en kransdrages*, *met gedachtenuytgebeelt aen de overleden zeehelden gebleven voor 't Vaderlandt. In de zeeslag voorgev. in de Noort-zee op den* 4 *Aug.* 1666, Vlissingen, Joh. van den Eede 1666.

[Boudewein Ronssaeus of van Ronss]

RONSSAEUS OF VAN RONSS (BOUDEWEIN), beroemd geneesheer uit de 16 eeuw, te Gend geboren, studeerde te Leuven onder Jeremias Treverius, en ging van daar naar Duitschland, waar hij hofprediker werd van Henderik van Danneberg, zoon van Ernst van Saksen. Later kwam hij in Vlaanderen terug, practiseerde te Veurne en werd van daar tot stads geneesheer te Gouda beroepen. Behalve in de geneeskunde was Ronssaeus bedreven in de latijnsche en grieksche taal, en beoefende de de poëzy.

Men heeft van hem:

De hominis prmordüs historicisque affectibus et infantibilibus aliquot morbis, *centones*, *Lovan*. 1559 12°. Lugd Bat. 1594 12°.

Tricassi Cerasariensis Mantuani Enarratio principiorum, *Etyremantiae*: *Ejusdem opús chyromanticm*: *item chyromantia incerti Auctoris operâ Bald. Ronssaeus in Chiroman tiam brevis Isagoge. Norimb*. 1560 4°.

De magnis Hippocratis lienibus Pliniique Stomacace, *ac sceletyrbe*, *libellùs. Antv.* 1564 12°. Ook in Daniel. Sennerti *de scorbuto tractatus*: *cai accesserunt ejusdem argumenli Tractatus et Epistolae Balduini Ronssaei*, *Johannis Echtii*, *Johannis Wieraeii*, *Johannis Langii Salomonis Alberti*, *Matthaei Martini*. Witteb. 1624 8°.

Venatio medica, *continens remedia ad omnes a capite ad calcem usque morbos*. 1576 Lugd. Bat. 1589 8°.

Miscellanea seu Epistolae medicinales. Lugd. Bat. 1590 12°.

Aurelii Cornelii Celsi de re Medica libri VIII. *cum commentariis Hieremiae Thriveri Brachelii in primum ejusdem*, *in reliquos viri Balduini Ronssaei Enarrationibus*. Lugd. Bat. 1592 4°.

Opuscula medica. L. B 1618. 12°. 1654. 12°. Otto Heurnius gaf dit werk uit en droeg het aan Janus Rutgersius op.

Sweertius kent aan Ronssaecus nog een *Tract. de generatione voetûs in utero* en een ander de *caceriâ* toe,

Zie Paschalis Gallus, *Bibl. Med.* p. 42; A. Haller, *Bibl. Anat* T. I. L. IV p. 209; Saxe, *Onom*. T. III p. 643; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.* p. 73; Sanderus *de Gandav.* p. 25; Sweertii *Ath. Belg.* p. 153; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 110; Foppens *Bibl. Belg.* Merklini, *Linden. renov.* p. 108, 109; Paquot, *Mém.* T. I p. 248; Ali-Cohen, *Oude en Middelgesch. der Geneesk.* bl. 445, 449; Ludeking, *Levensb. en Lettervruchten* bl. 176; Nieuwenhuis; Verwoert; Kobus en de Rivecourt; Bange, *Gesch. der Geneesk.* bl. 69.

[Jacobus Johannes Roy]

ROY, (JACOBUS JOHANNES) studeerde te Leiden en werd achtereenvolgend predikant te St. Antoniepolder, Sprang en te Oude Tonge, waar hij den 28 Juli 1841 zijn 50

jarige evangelie-bediening vierde en den 17 November 1850 overleed in den ouderdom van 74 jaren. Hij vertegenwoordigde hier te lande het langst het kantianisme en stelde in zijn persoon en geschriften het *Connubium* van kantiaansche wijsbegeerte en kerkelijke regtzinnigheid voor. Hij nam de Dordsche kerkleer in bescherming tegen S. M a g n e t, die gepoogd had hare onbestaanbaarheid met Gods liefde aan te toonen. Als warm kantsiaan prees hij de aprioristische noodzakelijkheid eener openbaring aangaande de bovenzinnelijke wereld aan (1841), toen hij de *wijsbegeerte* beschouwde *naar haren vorm en inhoud* en aan R o o r d a het regt liet om in zijn brief aan den jongen F i c h t e (*Godgel. Bijdr.* 1841 bl. 722) de verklaring af te leggen, dat men hier te lande van de stelsel der nieuwe wijsbegeerte weinig of geen kennis genomen heeft.

Hij schreef:

Proeve eener verklaring van den zin der gezichten in de openbaring van Johannes. Amst. 1806 8.

Beschouwing der voozeggingen van Daniel. Purmerend 1809 8^{o}.

Viertal leerredenen op het hervormings feest. Dordr. 1818.

Twee vehandelingen over den waren aard van het onderwijs der bijbels. Ald. 1819.

Christus alle en in alles. Ald. 1821.

Het menschelijk kenvermogen, *en deszelfs aard en omvang*, *volgens de beginselen van Kant*. Ald. 1821.

De zuivere zedelijkheid, *de wezenlijke grondslag van het ware Christendom*. Ald. 1822.

Een woord voor onzen tijd, *in twee leerredenen* Ald. 1824.

De ware leer der verzoening, *niet strijdig met het begrip van Gods menschen liefde* Rotterd. 1827.

De mensch beschouwd in zijnen aanleg, *als een denkend*, *zedelijk en gevoelig wezen* Rotterd. 1827.

Bescheidene bedenkingen aan. mr. J. Kinker, *wegens eene door hem voorgedragene nadere wijziging der critische wijsbegeerte* Rotterd. 1827.

De goddelijke openbaring der bijbels, *volgens haren eenvoudigen zin en inhoud beschouwd en overwogen*. Rotterd. 1830 2d.

Broederlijke teregtwijzing, *medegedeeld in een Brief aan den schrijver van het werkje*: *De Praedestinatie leer der Dordsche vaderen*, *beschouwd in het licht der reine bijbelwaarheid*, *ter aanwijzing van het misverstand omtrent onze Hervormde Belijdenis*. Amst. 1834.

Wat zal en moet er noodzakelijk gebeuren wanneer de formúlieren van éénigheid van onze Hervormde kerk in Nederland werden afgeschaft, *of niet meer getrouw gehandhaafd enz*. Rotterd. 1834.

De ware geest en strekking vun de leer der Hervormde kerk in Nederland volgens hare formúlieren van eenigheid en liturgische schriften enz. Amst. 1834.

Adres aan de Synode der Herv. Kerk, *benevens het Antwoord*. Rotterd. 1836.

Aan al mijne Hervormde landgenooten, *ter verdediging van mijn - bij de synode ingeleverd adres*. Ald. 1836.

De eigenlijke zin der Profetische gezigten in de Openbaring van Johannus nader opgehelderd enz. Amst. 1837.

Zestal brieven over de onschendbaarheid van den Paus en van de Kerk van Rome, *ter* beantwoording der brieven van - *La Sage ten Broek* Rotterd. 1837.

L e ROY en Mr. U l b o A r e n t E v e r t s z , *verhandelingen*, *ter beantwoording der vraag*: '*Daar er heden hevig getwist wordt over den grond van het oppergezag en de pligten van overheden en onderdanen*, *wordt gevraagd: welke waarheden en voorschriften nopens deze beiden*, *door Christus en zijne Apostelen zijn gesteld en hoe daaruit de hedendaagsche verschillen moeten beslist worden. Aan welker eerste de prijs van het Stolpiaansch legaat in den jare* 1834 *is toegewezen*. Leijden 1835.

J.J. le R, en S c h r o e d e r S t e i n m e t z over de vraag of *het beginsel der genoegzame rede de hechte grondslag zij der natuurlijke godgeleerdheid enz*. Leiden 1838.

De verhandeling van P. van der Willigen, *over het eigenlijk wezen der christendoms*, *beknoptelijk getoest aan de grondbeginselen eener gezonde wijsbegeerte* Rotterd. 1839.

Bedenkingen ten aanzien van het bij de laatste synodale vergadering uitgebracht rapport, *ter zake van het adres Dr. B. Moorrees* c.s. s' Gravenh. 1841.

Het hooge aanbelang van het behoud en herstel der zuivere hervormde kerk, *op de grondslagen van hare oorspronkelijke belijdenis en karakter* s' Gravenh. 1842.

De wijsbegeerte beschouwd naar haren vorm en inhoud enz. Gron. 1842.

Beschouwing der voorzeggingen des O. en N.T., *betreffende het nog toekomstige in overeenstemming met elkander en uit de openbaring van Johannes*. Amst 1846.

Over het regt gebruik des Bijbels inzonderheid van het profetisch woord enz. Amst. 1847.

De verzoening der menschen met zich zelven door de wijsbegeerte enz. Tiel 1847.

Hij vertaalde uit het Hoogd. van A.H. F r a n k e , *Nicodemus eene verhandeling over de Menschenvrees*, *ter bevord. d. ware vrees Gods*. Amst. 1844, *en de beknopte geschiedenis der wijsbegeerte* van Kannegiesser. Rotterd. 1838.

Uit het Fr. de *Geschiedenis der Hervorming* van Merle d' Aubigné Rotterd. 1837-46 4 dln enz.

Zie: K o e n e n , *Ter nagedachtenis van J.J. le Roy in christ. Stemmen* D. V, bl. 477; S e p p . *Proeve eener pragm. geschied. der Godg.* bl. 96, 135, 161, 246; *Boekzaal den gel. wereld* 1842 d. 1 bl. 2 d. 50 bl. 746, 648.

Aanwijzing der personen, in dit deel vermeld.

	bladz.
Raadt (Alerdas of Allart de)	1
Raadt (Dr. Petrus de)	-
Raadt (Gerard de)	-
Raadt (J.H. de)	-
Raadt (Antoine Theod.)	-
Raeff (A. de)	6
Raafel (W.)	8
Raalten (Gerrit van)	-
Raat (Joris de)	9
Raat (Georgius of Joris de	9
Raats (Joh. A. de)	10
Raap (Abraham)	-
Raap (Daniel)	-
Raap (Pieter Adriaanz)	12
Raaphorst (Dirk van)	-
Raaphorst (Kerstand of Christiaan van)	-
Raaphorst (Bartolomeus van)	-
Raaphorst (Gerrit van)	13
Raaphorst (Herbert van)	14
Raaphorst (Hendrik van)	-
Raasfeldt (Adolf Hendrik v.)	15
Raarda (Allardus)	-
Raarda (Franciscus)	16
Raatingen (Hendrik Jansz. van)	-
Rabenhaupt (Karel)	-
Rabus (Petrus)	22
Rabus (Willem)	24
Racer (G.)	24
Racer (Mr. J.M.)	-
Racer (Mr. G.C.)	25
Rachemius (Hermanus)	-
Rad (Aletta van der)	-
Radaeus (Anna)	25

Radaeus (Johanna Margaretha)	-
Radboud (I.)	-
Radboud (II.)	28
Radboud	29
Radelant (Willem van)	31
Rademaker (Abraham)	32
Rademaker (Gerard)	33
Radermacher (mr. Jacob Cornelis Mathieu de)	34
Radermacher (Daniel)	36
Radermacher (Johan Cornelis)	-
Rademacker (Samuel)	37
Radewijnszoon (Floris)	-
Radigis	39
Radigues (Anton)	41
Radsma	-
Radulphus	-
Radziwil (Prins)	42
Raef (A. de)	623
Raei (Johannus de)	43

	bladz.
Raesfeld (Clara Fevsena, haronesse van)	44
Raepsaet (Jan Joseph)	-
Raetke (Joannes)	46
Raeven (Servatius)	-
Raewaerd (Jacob)	-
Raeymaker (kapitein)	47
Ragay (D.)	-
Ragueneau (J.)	48
Ragstat van of à Weile (Friedrich)	-
Rahn (C.)	-
Raissius (Arnoldus)	-
Raland (E.)	49
Ralda (Fokke)	-
Ram (Jan de)	-
Ram (Albert Jan Leonard)	-
Ram (Philips)	56
Ram (Philips)	-
Ram (Pieter de)	58
Ramaar (H.)	-
Ramaeus (Laurentius)	-
Ramaker (H. Kroese)	-
Ramakers (Gerrit)	-
Ramas (Jan)	59
Ramaye of Della Remège	-
Ramaaldo (Johannes)	-
Ramlo (J.)	65
Rammezeyn (J.)	-
Rampen (Cornelis)	-
Rampen (H.)	-
Ramsaeus (mr. Jacob)	66
Ramus (Joannes)	-
Rande (Gerardus van)	67
Randun (Willem van)	68
Randwijck (Gijsbert van)	-

Randwijck (Arnold van)	-
Randwijck (Arnold van)	69
Randwijck (Frederik Hendrik van)	-
Randwijck (Jacob van)	-
Randwijck (Jacob Neomagus, graaf van)	-
Randt (Franciscus van)	70
Rant (J.J.)	-
Ranter (Andereas)	-
Ranzonier (Jacobus)	-
Raoux of Raoulz	70
Rapardus (Franciscus	-
Rapelblom	-
Raphael (Iz.)	71
Raphelengius (Franciscus	-
Raphelengius (Justus)	72
Raphelengius (Christophorus	-
Raphelengius (Franciscus)	-
Rappard (Jhr. mr. Alexander Carel Gijsbert van)	73
Rappard (Jhr. mr. Hendrik Anthon ridder van	74
Rappard (Jhr. mr. J.K.)	-
Rappard (Willem, Louis Frederik Christiaan ridder van)	76
Rappard (Frans Alexander ridder van)	78
Rappardus (Henricus)	80
Rappardus (Jodocus)	-
Rappardus (Jodocus Fredericus)	-
Ras (Daniel)	80
Ras (Ernst)	81
Ras (Emanuel)	-
Rassenghien Maximiliaan Vilain, baron de)	-
Raswerdt (Asseghem van)	82
Rataller (George)	-
Rataller (Philips)	-
Raller (Jan)	-
Rattelband (Johannes)	-

Rath (Herman Arnold)	86
Rath (Ignatius)	87
Rath (Arnoldus)	-
Rathlauw (Jan Pieter)	88
Rau of Ravins (Christian)	89
Rau (Johannes Jacobus)	90
Rau (Sebald)	92
Rau (Sebald Fulco Johannes	94
Rauer (Frederik)	99
Rauppe (Jan George)	-
Rauppe (George)	-
Rauppe (J.P.)	100

	bladz.
Rauscher (Jacob)	100
Rauwenhoff (Nicolaas Willem)	-
Rauwenhoff (Frans)	-
Rauwerts (C.) (Sos)	-
Ravallet (Willem de)	623
Rave (Willem de)	100
Ravegem (F.H. van)	102
Ravekes (Hendrik)	-
Ravelli (Pieter Anthoni)	-
Raven (Willem)	-
Raven (Dirk Albertsz)	-
Raven (W.C. Hattinga)	103
Ravens (Joh. Arnoldsz)	-
Ravens (Samuel)	-
Ravens (Elizabeth Maria)	-
Ravensergen (Simon)	104
Ravensperger (Herman)	-
Ravenspergius (Jacobus)	105
Ravesteijn (Henricus	106
Ravestein (Sara Maria	107
Ravensbergen (Simon)	-
Ravestein (Adrianus)	-
Ravestein (C.E. van)	-
Ravestein (G. van)	-
Ravestein (H. van)	-
Ravenswaai Gijsbertsz (Joh. van	128
Ravesteijn	-
Ravesteijn (Nicolaas van)	-
Ravesteijn (Antonie van)	-
Ravesteijn (Arnoldus of Arend van)	109
Ravesteijn (Hendrik van)	-
Ravesteijn (Herman van)	-
Ravesteijn (Hubert van)	-
Ravesteijn (Johannes van)	-

Ravesteijn (Johannes van)	-
Ravesteijn (J.)	110
Ravesteijn (A.P.)	-
Ravestijn Gaspard	111
Ravesteijn (Regner)	-
Ravesteijn (Salamon)	-
Raveswaij (Jan Herbetsz van)	-
Ray (Cornelis Alexander van)	-
Ray (Pieter van)	-
Raymann (Johann Adam)	112
Raynaud (J.)	-
Razzet (Jacob)	-
Reael (Jacob Laurensz)	-
Reael (Laurens Jacobsz)	113
Reael (Laurens)	115
Reael (Johan Pietersz.)	122
Reael (Pieter)	-
Realis (Andereas)	-
Rebbius (Nicolaas)	-
Rebecque (J.F. d Constant)	-
Recalf (Goossen Janszoon)	123
Receo (Pierre)	124
Recht (Jan de)	-
Rechteren (Adolf Hendrik van)	-
Rechteren (A.P. Z, graaf van)	125
Rechteren (Limpurg) mr. Adolf Frederik Lodewijk graaf van)	-
Rechtere (Coenraad de)	-
Rechteren (C.L. graaf van)	-
Rechteren (Frederica gravin van)	-
Rechteren Limburg (Frederik Lodewijk Christiaan graaf van	126
Rechteren Frederik Rudolph graaf van)	-
Rechteren (mr. Jacob Hendrik, graaf van)	-
Rechteren (Leopold casimir graaf van)	127
Rechteren (Reint van)	-
Rechteren (Willem van)	-

Rechteren (Zeijger van)	-
Recourt de Lecques (P.)	-
Recxstoot (Johan Pieter)	129
Recxstoot (mr. Johan Pieter)	-
Redding (Bernardus)	-
Reddingius (Gerardus Benthem)	-
Reddingius (Wibrandus Gerardus)	131

	bladz.
Reddingius (R.P.)	133
Reddingius (R.A. Benthem)	-
Redanus (Petrus)	-
Redeke (M.)	-
Redel (F.F.)	-
Redelijkheid (Cornelis)	-
Redfearn (R.)	134
Redoch (Wilh David)	-
Ree (Balthus Hendrik van)	135
Reede (Frederik van)	-
Reede (Adriaan van)	136
Reede (Gaert van)	-
Reede (Adriaan van)	137
Reede (Godard van)	-
Reede (Godard Adriaan van)	-
Reede (Godard van)	138
Reede (Frederik Christiaan van)	139
Reede Godard Adriaan baron van)	-
Reede (Reijnhard baron van	139
Reede (Jacob baron van)	-
Reede (Willem baron van)	-
Reede (Ernst van)	140
Reede (Johan van)	-
Reede (Hendrik baron van)	141
Reede (Frederik baron van)	-
Reede (Frederik Adriaan baron van)	142
Reede (Willem Frederik graaf van)	-
Reede (Martinus Franciscus)	143
Reeder (Lukas)	144
Reekers (Johannes)	-
Reekers (Hendrik)	-
Reeland (Adrianus of Hadrianus)	145
Reeland (Johannus)	151
Reeland (mr. Jan)	-

Reelant (Petrus)	152
Reen (Regnerus)	-
Reen (Regnerus Brongerus	153
Reenen (mr. Jacob Hendrik van)	-
Reepmaker (M, W.)	-
Rees (Barent)	153
Rees (Nicolaas)	154
Rees (Wilhelmus)	-
Rees (Caspar de)	-
Rees (C.F. de)	155
Rees (Boudewijn van)	-
Rees (J. van)	156
Rees (mr. Otto van)	-
Rees (W. van)	159
Reese (D.J.)	-
Reesema (mr. Abraham Sieweitsz van)	160
Reesink (H.)	161
Reessen (Alida)	-
Regenbogen (Johannes Henricus)	-
Regenboog (Jacobus)	164
Regenmorter (Ambrosius)	-
Regennorter (Assuerus)	165
Regennorter (Petrus)	-
Regius (Aegidius)	-
Regius (David Michaelis)	166
Regius (Johannes)	-
Regius (Henricus)	168
Regius (Carolus)	172
Regius (Jacobus)	-
Regius (Joannes)	173
Regius (Franciscus)	-
Regius (Petrus)	-
Regius (Urle)	-
Regnard (Francois)	-
Regnauld (Amand)	-
Regner (zie Reinerus)	-
Regnerus (Praedinius)	-

Regnerus (Ab. Oostringa Ciprianus) 175
Regnier (Francois) 176
Regt (Jan de) -
Regten (Caspar van) -
Regtering (Hendrik Willem) -
Regters (Tibout) -
Regthart (C 177
Reguleth (Daniel Albert) -
Rehoorn (Gerardus) -
Reich (Johann Christoph) 178
Reiche (George Hendrik)

	bladz.
Resche (*)	178
Resche (J.F.)	179
Reidanus (Everardus)	-
Reidanus (Petrus)	180
Reiers (J.)	-
Reiffenberg (Justus)	-
Reiffenberg (Ferdinand Thomas baron de)	181
Reigersbergh van Cortgene (Jan van)	186
Reigersbergh (mr. Jan)	187
Reigersbergh (Jan van)	-
Reigersbergh (Johan van)	188
Reigersbergh (Jonas van)	-
Reigersbergh (Nicolaas van	189
Reigersbergh (Suzannavan)	-
Reigersbergh (Maria van)	-
Reigersman (mr. J.)	196
Reijger (Arnold de)	-
Reilingh (D. de Vries)	197
Reilofszoon (Jan)	-
Reymaraus (Augustinus)	-
Reimarus (J.A.H.)	-
Reimerswael (Jan van)	198
Reimolanus (Jacobus)	-
Reinar (J, N)	-
Reinalda (Aede	199
Reinalda (Auke)	-
Reinaut	-
Reinders (Geert)	200
Reiners (Hermanus)	201
Reinhart (Hendrik)	202
Reinier (Claesz.)	-
Reiniersz (Karel)	-
Reiniers (Ielle)	203
Reining (Jan Erasmus)	-

Reinolds (B.H.)	204
Reinoud I	-
Reinoud II	210
Reinoud III	214
Reinoud IV	216
Reinst of Reijnst (Gerard)	217
Reinst (mr. Lambert)	-
Reinst (Jacob)	218
Reinst (Pieter Hendrik)	-
Reinwardt (Casper George Karel)	219
Reisig (Jan Hendrik)	222
Reiskee (Johan Jacob)	223
Reitz, (Johan Frederik	226
Reitz, (Wilhelm Otto)	229
Reitz, (Karel Koenraad)	230
Reitsma (J.)	-
Reitz (Jan Frederik)	-
Reitz (F.F.)	231
Reiz (J.v.H.)	-
Rekenare (Cornelis de)	-
Rekker (Bartholomeus)	232
Reland (Adrianus)	-
Rem (Casper)	-
Rem (Hans)	-
Rembrand Hermansz van Rijn)	233
Rembrand (Titus)	237
Rembrandz (Dirk)	-
Remerij (Jan)	238
Remink (Johannes)	239
Remmelius (J.)	-
Rempelaar (Pieter)	-
Remy (A.C.)	-
Renard (H.)	-
Rendorp (Herman)	240
Rendorp (mr. Pieter)	-
Rendorp (mr. Joachim)	-
Rendorp (J.)	241

Rendorp (mr. P.)	-
Rendorp (Joachim)	242
René de Chalon	-
Reneman (J.M.)	-
Renemans (D.)	-
Reneman (F.)	-
Renerius (Henricus)	-
Renard (Simon)	-
Renesse (Jan van)	244
Renesse (Kestijn of Konstantijn van)	-
Renesse (Jan III van)	-
Renesse (Kostijn van)	245
Renesse (Jan van)	246
Renesse (Jan Hendrik van)	246
Renesse Jan van)	-
Renesse (Frederik van)	247
Renesse (Jan van)	-

	bladz.
Renesse van Wulven (Adriaan van)	249
Renesse (Jan van)	248
Renesse van Wulven (Gerrit van)	250
Renesse (Johan van)	251
Renesse van Wilp (Maximiliaan van)	252
Renesse (Dirk van)	-
Renesse van Wulven (Jan Adolph)	-
Renesse (Frederik van	253
Renesse (Réné of Renier	-
Renesse van Elderen (Jan van)	254
Renesse (René of Reinier van)	-
Renesse (Gerard van)	-
Renesse van der Aa (Adriaan van)	-
Renesse (Johannes Renesse van)	255
Renesse (Johan Adolph Baron van	-
Renesse Breidbach (Graaf van)	-
Renesse (Lodewijk Gerard van)	-
Renesse (C. à)	257
Renesse (Daniel)	-
Renesse Constantijn (Jacob van)	258
Renferd (Jacob)	-
Rengers (Ditmar)	-
Rengers (Edsard)	-
Rengers (Johan)	259
Rengers (Joan)	-
Rengers (Jonkh. Ozebrand Jan)	260
Rengers (Albertus Aemilius Lamoraal)	-
Rengers (Ulbo Aijlva)	-
Rengers (Lamoraal. Albertus Aemilius)	261
Rengers (Sjuck Gerhold Juckema van Burmania)	-
Rengers (Egbert Sjuch Gerrold)	261
Rengers (Juckema van Burmania)	-
Rengers (Albertus Justinus Sjuck Gerrold Juckemavan	

Rengers (Burmania)	-
Rengers (Albertus Justinus Sjuck Gerrold Juckema van Burmania)	-
Rengers (Hans Willem baron)	262
Rengers (Jonkheer Lammerd Schotta)	-
Rengers Lamaraal Hans Willem baron van Aijlva)	-
Rengers (Willem Frederik Lodewijk baron)	263
Renichon Michiel)	265
Renier (Jacob)	-
Rennecherus (Hermanus)	266
Rennenberg (graaf van)	267
Renneechon	-
Renno (Johann Ludwig)	-
Renou (B.)	268
Renod (Abraham)	-
Renselaer (J.J. van)	-
Rensinck (Berendina van)	-
Rensing (Casparus)	-
Rensing (S.A.)	269
Rentinck (Arnout)	-
Rentinck (Johannes)	-
Rentjes (A.P.)	270
Rentmeester (J.)	-
Repelaer (Jonas Andries)	
Repelaer (van Driel of Ocker)	-
Repelius (J, G,)	272
Requesens Louis de Zuniga)	-
Rescius (Rutgerus)	273
Resen (Pieter van)	274
Resinx (Felistis Jans)	-

	bladz.
Reslei (Philippus Jacobus)	-
Reslei (A.G.)	275
Reslei (J.P.)	-
Restaut (H.)	276
Restor	-
Rethaan (Anthonij)	-
Reudler (Johannes Gottlief Henderik)	-
Reus (Jan de)	-
Reus (Leonardus Pieter de)	277
Reuse (L, B,)	-
Reuther (Pieter)	-
Reuvens (Pieter)	-
Reuvens (mr. Casparus Jacob Christiaan	-
Reuvens (Jan Everard	-
Revel (Karel van)	281
Reverhorst (dr. Maurits van)	282
Reverhorst (Hermanus van)	-
Reverhorst (dr. J. van)	-
Reverius [L]	631
Revius (Jacobus	284
Rewich of Reuwich Echart	287
Reijden (D. van der)	288
Reijersz, (Cornelis)	-
Reijers (Nicolaas)	-
Reijers Zeger)	-
Reijckevorsel (L.V. van)	289
Reijgersz (Miehiel)	-
Reijgersbergh (David van)	-
Reijger (Arnold de)	-
Reijgers (Johannes Hubertus)	-
Reijn (Gijsbert van)	290
Reijn of Rijn (G. van)	291
Reijnalda (Aake)	-
Reijnalda (Elardus)	-

Reijnders (J,)	-
Reijnders (Geert)	-
Reijner (Johan)	-
Reijneri (Cornelis)	292
Reijniersz (Karel)	-
Reijnersz (J.)	-
Reijnersz van Gravenbosch	-
Reijnke of Reijneere	293
Reijnegom (Pieter)	-
Reijnolds (J.)	-
Reijnierssen (Bartholomeus	-
Reijnierssen (Petrus)	-
Reijnskens (H)	294
Reijnst (Jacob)	-
Reijnst (Gerard)	-
Reijnst (Jonkh. Joan Cornelis)	295
Reijnst (Lambert)	-
Reijnsteijn (Jonker Arens)	296
Reijsen (Jan van)	-
Reijssens (C, van)	-
Reijtsma (Tiberius)	297
Reijtzelt (Jan van)	-
Rhala (Hendrik)	-
Rhala (Joannes)	298
Rhee (H, H, van)	299
Rhede of Reede tot de Parkeler Johan Frederik baron van)	-
Rhede of Reede tot Drakensteijn (Hendrik Adriaan van)	-
Rheen (Theodorus Justinus)	300
Rheenen (Henricus van)	-
Rhenferd (Jacob)	
Rhetius (Cornelisis	302
Rhodius (Johannes of Hinneus)	-
Rhoer (Cornelis Willem de)	303
Rhoer (Jacobus de)	305
Rhijn	307

Rhijne (Willem ten)	-
Rhijnenburgh (O, P.)	-
Ribbens (Hendrik)	-
Ribbius (Johannes Herman)	623
Riccen (Franco of Francois,)	309
Richard (Klaasz,)	-
Richardis van Nassau	-
Richardis	-
Richardot (Franciscus	310
Richardot (Jean Grusjet)	311
Richarius	-

	bladz.
Richt (Hijnes)	312
Richters (Hermanus)	-
Riche (Reinier la)	-
Ricke (Bernard de)	-
Ricke (Daniel de)	-
Rickel (Paul de)	-
Richter (N.)	-
Richters (F.)	313
Ridder (Jan de)	-
Ridder (Abr, de)	-
Ridder (Jan de)	-
Ridder (G, de)	-
Ridder (Jan de)	-
Ridder (A, de)	-
Ridder (G.L.)	-
Ridder (S.A. de)	314
Ridder (P. de)	-
Ridder (Robertus de)	-
Ridder (Johan de)	623
Ridderhof	-
Riddersma (Jeldert van)	-
Ridderus (Franciscus)	-
Rie (Cornelis van)	318
Rie (J. de)	-
Riebeek (mr. Abraham van)	-
Riebeek (Jan Anthonij van)	320
Riede (Herbertus van	-
Rieber (Dr. Corn. Marc Louis	623
Riederen (N.)	321
Riedt of Riet (Hendrik van)	-
Rieger	-
Riehm (Johann Carel)	-
Riehm (Chritian Heinrich)	322
Riehman (Jacob)	631

Riel (A. van)	323
Rielman (luitenant)	-
Riemer (Pieter de)	-
Riemer (mr. Jacob de)	324
Riemsdijk (Jelis of Gillis van)	-
Riemsdijk (Diederik van)	325
Riemsdijk (Gerrit of Gerhard van)	326
Riemsdijk (Jeremias van)	-
Riemersma (mr. G.)	327
Riemsdijk (mr. Jeremias Cornelis Faber van)	327
Riemsdijk (Wesselius)	329
Riemsdijk [Vincent Helvetius van]	631
Riemsnijder (Hendrik)	-
Ries (Hans de)	330
Riesz (Karel Jan)	332
Riet (van)	337
Riet (Albertus van)	-
Riet (Fortunatus)	-
Riet (Jan van)	-
Riet (J.J. van)	-
Riet Johannes van)	-
Rietberg (mr. Lubertus)	-
Riethoorn (Jan Albertsz van den)	338
Rietmakers (Hubertus)	-
Rietschoof (Jan Klaas)	-
Rietschoof (Hendrik)	-
Rietstap (Antonius)	-
Rietstap (Bernardus)	-
Rietveld (Petrus)	339
Rietveld (Hermanus)	-
Rietvelt (Jacobus Gijsbertus	-
Rieu (Job du)	-
Rietveld (Karel)	340
Rietveld (Jan van)	-
Rewich (Eerhaert)	-
Rieu (Du)	341

Rieue of Dreu (Jehan)	-
Riga (Jan George)	-
Rigerman (Antonie)	-
Rigot de Begnins [A.P.E.F.)	631
Rikoker (mr.)	-
Ring (Pieter de)	-
Ring (R.B. van)	342
Ring (Ieme Jacobsz. de)	-
Ringhe (Sake van)	-
Ringhe (Ritske van)	-
Ringnerij (Tjeerd)	343
Rinia (Haijo van)	-
Rinia (Kersten van)	343
Rink (P, J.)	-
Rink (mr. Egbert Dirk)	-
Ringelbergh (Joachim sterck van)	344

	bladz.
Ringere (Vitus)	345
Rinkes (dr, Simke Heerts)	-
Rinteln (Kornelis)	346
Rinsonides (J	-
Rintjes (Hendrik)	-
Rio (Martinus Antoniusdel)	347
Riords (Feitto of Ruardi)	349
Ripke (Pieter)	-
Ripperda tot Vorden (Adolf Hendrik van)	-
Ripperda tot Beurse en Heer Jansdam. (Adolf Hendrik)	349
Ripperda tot Winsum (Asinga)	350
Ripperda (Georg)	-
Ripperda (Georgius)	-
Ripperda (Joachim van)	-
Ripperda (Johan van)	-
Ripperda (Joan Willem van)	-
Ripperda (Wigbolt)	353
Ripperda (Willem van)	355
Ripperti (Sixtis)	-
Ripperts (Jacob)	-
Ripperts (Cornelis)	-
Rips (Nicolaas)	-
Ris (Jan Willemz)	356
Ris (Willemsz Cornelis)	-
Riserius of de Reijser (Joannes)	-
Risingius (Johan of Jan van de Reijzen)	-
Risoir	-
Rithouius (Martinus)	-
Ritter (G.N.)	-
Ritter (G.H.)	-
Ritter (H.)	-
Ritter (Louise Charlotte)	-
Ritzema (Helperus)	358
Rive (André)	-

Rivier (Simon)	366
Rivière (Jean Brutel de la)	367
Rivière (Jean Japues de la)	368
Rivière Samuel de l' Echerpière gezegd la)	-
Riviere (Francois Alexder de la)	369
Rivieren (Eustache van)	-
Rivius (Johannes)	370
Rivo (Ruda)	-
Rivo (Petrus A.)	-
Rixtel (Paulus)	371
Rixtel of van Rixtel (Pieter)	-
Rixtel of Rixtelius (Johannes van)	372
Rizaeus Hardenberg (Albertus)	-
Robaet (J.B.)	373
Robart (M)	-
Rob	-
Robbers of Robberts (Jan)	-
Robbert	374
Robbert (Jean Samuel)	-
Robbert Robbertsz. Lecanu	-
Robert de Vries	376
Robertus (I)	377
Robertus (II)	378
Robbertus (Joh. Ropt.)	-
Robbertsz (Wouter)	-
Robbertzen (J.B.	-
Robinet (M.)	-
Robison (John	-
Robison (Henrik)	381
Robison (R.)	-
Robijn (C.)	-
Robijn (E.)	-
Robijs (Joast van)	-
Robles (Casper de)	382
Robijn (M)	385
Robijn (W)	-

Roche Gerault (de ridder de la)	-
Roche (Alain de la)	-
Rochefort (Charles de)	-
Rochefort (J)	386
Rochell (G J J)	-
Roque (Pieter de la)	-
Rode (Godefridus van)	-
Rochus (Rouckes Reuconis)	-

	bladz.
Rochus (Johannes)	387
Rochussen (H)	-
Rochussen (Jan Jacob)	-
Rochussen (I aac)	391
Roquette (J)	-
Rode (Jan van)	-
Rode of Rhode (Hendrik)	-
Rode of Roode (Godfried)	392
Rode of Roode (Niels of Nielis)	393
Rodenburgh (Anna)	-
Rodenburgh (Theodorus)	393
Rodenburgh (Jan Bets)	394
Rodenburg (Floris)	395
Rodenburg (Hermam)	-
Rodenburg (Hermam Betsen)	396
Rodenburg (Cornelis-Martinus)	-
Rodenburg (Christiaan)	-
Rodenburgh (Cornelis de Jong van)	397
Rodermont	-
Rodtsius (J. Asz.)	-
Roe (Th.)	-
Rodinger (Johannes Arnoldi)	398
Rodingh (P.)	-
Roedig (Johannes Christiaans)	-
Roel (Coenraad van)	-
Roeland of Roeland (Hendrik)	-
Roelands (H.)	399
Roelands (Gerard)	-
Roelands (Joachim)	-
Roelands (Egbert)	-
Roelands (J.M.A.)	400
Roelof (Roelofsz.)	-
Roeloff (Pieterz)	-
Roelfzema (Anna)	401

Roelants (Joris)	-
Roëll (Herman Alexand	-
Roëll (Johannes Alexander)	405
Roëll (Dionysius Andreas)	-
Roëll (Wilhelmers)	406
Roëll (Willem Frederik) baron)	-
Roelofs Arjen)	408
Roelofs (Gerard)	410
Roelofs (Jacobs)	-
Roelofs (Johan)	632
Roelofswaart (M)	411
Roelofswaart (Adolph)	-
Roelofswaart (M.)	632
Roelofsz. (Gijsbert)	-
Roelofszoon (Egbert)	-
Roelofsz. (Hendrik)	412
Roelofsz. (Jan)	-
Roelofsz. (Barend)	-
Roels (Christoffel)	-
Roels (Thobias)	413
Roels (Willem)	-
Roels (Wilhelm)	-
Roels (Wilhelm)	-
Roelofsz. (Roelof)	-
Roelvink (H. J)	414
Roemer (G)	-
Roemer (G.A.)	-
Roemer (George Ulrich)	-
Roemer (Jan.)	415
Roemer (Visscher)	416
Roemers (Anna)	-
Roemers (Tesselschade)	-
Roen (A.J.V.)	-
Roepel (Koenraad)	-
Roeps (Johan Jocob)	-
Roer (Jacob van de)	-
Roer (L.L.)	417

Roering (Johannes)	-
Roermans (Cornelis)	-
Roermund (H.J. van)	-
Roesbrugge (....)	-
Roesmondt (Godschalk)	-
Roest (Frederik)	-
Roest (Jan van der)	-
Roest (Johannes de)	418
Roester (Elias Jacob)	-
Roeters (Hendrik)	-
Roestius (Petrus)	-
Roestraten (Pieter	419
Roevere	-
Roeijer (Wilhelm)	-
Rog (Jacob Lievensz)	-
Roger (Meester)	-

	bladz.
Roger van Vlaanderen	419
Roger (Jacobus)	-
Rogerius (Abraham)	420
Rogge (Adriaan)	-
Rogge (Cornelis)	-
Roggen (C.H.)	422
Roggen (A.W. van)	-
Roggen (J.M. van)	-
Rogendorff (Willem van)	423
Roggeveen (D.)	-
Roggeveen (Arend)	-
Roggeveen (Jacob)	425
Roggeveen (Arent)	632
Roghen (Hans Regier)	428
Roggius (Johanues)	-
Roghman (Hendr. Lamle)	429
Roghman (P.A.)	-
Roghmans (Magdalena)	-
Rogier (Klaas)	-
Rogier (....)	-
Rogiers (Jan)	-
Rogman (Geerdruida)	-
Rogman (Roeland)	430
Rock (kapitein)	-
Rokers (Henderik)	431
Rolandus (Jacobus)	-
Roldaan (G)	-
Roldanus (Johannes)	432
Roldanus (Johannes)	-
Rollandus. (G)	-
Rolfssen (Isbrand)	-
Rollc Johan Martin Langheinrich)	-
Rolle (Jonkh. Hieronijmus	433
Rollema (Tjomme Wijbes)	-

Rollwaghen (Jacob Pietersz	434
Rollius (Nicolaas)	-
Roloff	-
Roman (A)	-
Roman (Jan)	-
Roman (J)	-
Roman (Jacobus)	-
Roman of Romans (Jacobus	-
Roman (Claes)	-
Roman (J)	-
Roman (Nicolaas)	434
Roman (Robert)	-
Roman (Rumoldus)	-
Romein (Thomas Annes)	430
Romer (Casper)	-
Roller (J.G. de)	436
Roman (Johannes)	-
Romanus (Adrianus)	-
Rombach (Gerrit Karel)	-
Romborgh	-
Rombouts (Anthony	437
Romeling of Rommeling (Patriccus)	-
Römer (A.E.)	-
Romerhaussen (E.)	-
Romerorijn (Willem)	-
Romanus (Adriaan)	-
Romero (Juliaan)	440
Romerswaal (Cor, van)	-
Romerswalen (Martyn van)	-
Romondt (Helena Margaretha van)	-
Romswinkel (Adam Cornelis)	-
Romswinkel (Joost Karel)	
Rompel (J.D.)	442
Rontbout (A.V.)	-
Ronssaeus (Boudewein)	633
Roo (H. de)	-
Roo (Willem de)	-

Roobol of Roeboel (Cornelis Geerlofsz.)
Roobolt (Johan) 443
Roobol (J.) -
Roock (Adriaan de) -
Rood (Jan) 444
Roode (Michiel de) -
Roode (Theodorus) -
Roodekerken (J.) 445
Roodenrijs (J.) -
Roodtseus of Rotius (Jan Albertsz.) -
Roodtseus of Rotius) -
Roojestein (J. van)
Rooker (M.A) 446
Rooleeuw (J) -

	bladz.
Rooleeuw Reinier (M.D.)	446
Roon (Boudewijn van)	-
Roonhuisen (Rogier)	-
Roonhuisen (Hendrik van	447
Roorda (Popke)	-
Roorda (Frederik van)	448
Roorda (Frans van)	-
Roorda (Bernard)	-
Roorda (Karel)	-
Roorda (Mr. Watre van)	
Roorda Popke of Popke van)	-
Roorda (Schelte)	-
Roorda (Ruurd)	451
Roorda (Johannes)	-
Roorda (Wijbrand)	-
Roorda (Abraham)	452
Roorda (Andreas)	-
Roorda (Karel)	453
Roorda (Frederik van)	-
Roorda (Watze van)	-
Roorda van Eysinga Sytze)	454
Roorda (Dr. Philippus Pieter.)	-
Roos (A.)	461
Roos (Dirk)	462
Roos (Jan)	-
Roos (Jan Adriaan)	-
Roos (Johannes)	-
Roos (Johan Hendrik)	-
Roos Paul Francois)	463
Roose (J. de)	-
Roos (F.S. de)	464
Rooseboom (C.H.)	-
Roozenburg (Willem)	
Roozenburg (Pietersz)	-

Roosing (Hendrik)	465
Roosing (Pieter)	-
Rosmale (A)	-
Roosmalc (Dominicus)	-
Roosmalen (Le van)	-
Rooswijck (N. van)	466
Root (Paulus)	-
Roothaan Johannes Philippus)	-
Roothaes (Adriaen)	468
Roothoof	468
Roethoofd	-
Rooy (Anthonyde)	-
Rooij (Evert Willem de)	470
Rooijen (Gabriël van)	-
Rooy (J. de)	471
Rooijen (M.)	-
Rooijens Gijsbertus	
Rooijens (Johannes)	-
Roozeboom (Jan Gijsvert)	472
Rooze (Philippe)	-
Roozendaal (Cornelis Loncq van)	-
Roozenveld (Joan Willem van)	-
Ropta (Worp)	473
Ropta (Worp)	-
Roque (Pieter de la)	-
Roqeus (Guillaume Vassear de)	-
Rosa Pipinus	474
Rosa (mr. Hendrik)	-
Rosa (Pieter)	-
Rosaeus (Clemens)	-
Rosaeus (Henricus)	-
Rose (R. de la) of Rosaeus	476
Rorus (Cyprianus)	-
Rosart (....)	-
Roscam (Jan Willem)	-
Roscam (Pieter)	-
Koscius (Antony Jacobsz.)	477

Rose (mr. Simon Hendrik	478
Rosee (N.N.)	-
Rosemondt Godschalk	479
Rodendael (Amelius van)	480
Rodendael (Nicolaas	-
Roseveldt (L.F.J)	-
Rosing (H)	-
Roske (....)	-
Rosmale (.....)	-
Roshem (Marten van)	481
Rosiersz. (J.)	-
Rosaeus (Samuël	-
Rossem (Commandeur van)	-
Rossem (Hendrik Willem van)	
Rossem (Maarten van)	-
Rossen (Cornelis van	-
Rossijn (Johannes) Theodoor)	482

	bladz.
Rossum (Lodewijk Willem van)	482
Rossum of Rossem (Gerrit van)	483
Rossum (Maarten van)	-
Rossum (J. van)	490
Rossum (Pieter van)	-
Rosweyde (Heribertus)	-
Rot (Wapke)	-
Rotarius (Jacobus)	-
Rotgans Lucas)	-
Rotgerus (Johannes)	495
Rotgers (Arnoldus)	-
Rothame (Nicolaas)	496
Rothe (Johannes)	-
Rottenbuhler (Frederik Jacobus)	495
Rotterdam (Arnold)	-
Rotterdam (Johannes)	499
Rotteveel (A.)	-
Rottermondt (Aegidius Paul)	-
Rottiers Bernarn Eugéne Antoine)	-
Rou (Jean)	502
Rougemont Francois de)	
Roukema (Roelof)	503
Roukens (Dirk)	-
Roukens (Wilhelm)	-
Roukens (mr. Jacob)	504
Roukens (mr. Dirk)	-
Roukens (Johan)	-
Roukens (mr. Willem)	-
Roukens (mr. Theodorus)	506
Roukens (mr. Johan Michaël)	-
Roukens mr. Arent Anthony	507
Roukens (mr. Theodorus	
Roukens (Leonardus)	508
Roulach (G.P.)	

Roulland (Henri Jean)	
Rosse (Lucas Gijsbert)	500
Roussel (Jean)	519
Rousset de (Missy Jean)	
Rovenius (Philippus)	
Rovenius of Roovere	
Rouwenoort (Hendrik van)	513
Roux (J.M.)	514
Rovere, Rovere, Rovere, (Antonius de)	-
Rovere Rovere, Rovere, (Jacobus)	-
Rover, (Rovere Roovere Roevere, Roever, (Petrus de)	515
Rovere, Roovere, Roevere (Mr. Pompejus de)	-
Röver (Matthias)	-
Roverze (Gijsbert)	516
Rowerda (Thiarck)	-
Roy (Andries de)	-
Roy (B. de)	-
Roy (B. le)	517
Roy (Cornelis Hendrik à)	-
Roy (Daniel le)	518
Roy (Henricus de)	119
Roy (H. de)	520
Roy (Ignatius J. van)	-
Roy (L.D. le)	-
Roy (L. de)	-
Roy (P.L. le)	521
Roy (S le]	-
Roy (Jacobus Johannes)	633
Royalme [Pierre]	521
Royaard of Royardus [Johannes]	-
Royaards (Albertus)	-
Royaards (Hermanus)	522
Royaards (Herman Johan)	523
Royen (Anna van)	530
Royen (Willem van)	-

Royen (Willem Fred. v.)	-
Royen (J. van)	531
Royen (Joannes van)	-
Royen (Adrianus van)	-
Royen (Abraham van)	531
Royen (Mr. David van)	-
Royen (David van)	-
Royen (E.J. van)	533
Royen (Gijsbertus van)	-
Royen (Hendrik van]	-

	bladz.
Rocher [Hermanus van]	534
Rocher [Jan van]	-
Rocher [Jan]	-
Rocher [Jan]	-
Rocher (Jan)	-
Royer [Jean]	-
Royer Mr. Jean Theodor	-
Royer [Louis]	536
Royestein [W. van]	537
Rozee zie Rosee	-
Rozendaal (J.G.P. van]	-
Rozendaal [J. Jacobs van]	-
Ruardi (Johannes)	538
Ruardi (P.)	539
Ruardi [P.]	-
Ruari (Martinus)	-
Ruarus [David)	540
Ruarus (David]	-
Rubbens (N.N.)	-
Rücker (Johan. Connard.)	-
Rücker (Gerhard Christi.)	-
Rubisch [F.]	541
Rudersdorff [Jan Andreas]	-
Ruckenveld [Abram Freder.]	-
Rudolf [Graaf v. Diepholt]	542
Rudolf	544
Rüdtorffer [F.X.]	-
Rudam [Eloy)	-
Rue [De]	545
Rue [Adriaan de]	-
Rue [Mr. Pieter de la]	-
Ruebbens [P.]	547
Ruelle [Pieter de]	-
Ruelles [P. des]	-

Rues [S. P]	548
Ruffa [Martinus Josephus]	-
Ruil, Ruyl, Rulaeus [Philippus Cornelis]	-
Ruyl [Albert Cornelis]	549
Ruhnkenius [David]	-
Ruychaver of uichaver [Niklaes]	552
Ruimig [Abraham]	554
Ruisch zie Ruysch	-
Ruisdaal of Ruysdael	-
Ruisdaal of Ruysdaal [Theodoor.]	556
Ruisscher of Ruischer [J.]	557
Rulaeus of Ruylaeus [Henricus]	-
Ruiter zie Ruyter	-
Ruiter [G. de]	-
Ruiter [Gerardus]	-
Ruiters [Aleida]	-
Rulant [H.]	558
Ruloffs [Bartholomeus]	-
Rummerink [Martinus]	-
Rumpel [J.H.]	-
Rungius [Johannes Cunradus.]	-
Ruppe [Christiaan Federik]	-
Rusburg [B]	260
Ruse [Hendrik]	-
Rumpff [Christiaan Constantinus]	568
Rusius [Albertus]	569
Russe [P.]	-
Russelman [N.]	-
Russen [Jacob]	-
Rusting [A.G.]	-
Rusting [Abraham Gerbrandsz. van]	-
Rustig [ ]	-
Russchuer [Peter de]	570
Rustingh [Salomon]	-
Rutten [Jan Abraham]	-
Rutgaart [Jan]	574
Rutgers [A. of H.]	-

Rutgers [Abraham] -
Rutgers [Herman] -
Rutgers [Mr. Johan] 576
Rutgers [Wijnant] 577
Rutgers van Rozenburg [C.M.] 578
Ruth [Miximiliaan] -
Ruurds [Ruard] -
Rütz [Francisc. Georgius Christophanus] -
Ruerhof [J.] -
Ruuscher [Mattheus] 579
Ruysch [Anna] -
Ruysch [Willem] -
Ruysch [Hendrik] -
Ruysch [Frederik] -

	bladz.
Ruysch [Henricus]	582
Ruysch [Rachel]	583
Ruyskersvelt [Anthonis]	584
Ruysch [Sara]	-
Ruysch [Simon]	-
Ruysch [Jacobus]	-
Ruytenschildt [Adriaan Johannes]	-
Ruysch [Mr. Nikolaas]	-
Ruyssing [Johannes]	585
Ruytenburg [A. van]	-
Ruyter [Jan]	-
Ruyter [Johan]	-
Ruyter [P.]	-
Ruyter [Jan de]	-
Ruysch [J.]	586
Ruysch [Hendrik Alexander]	-
Ruyter [Herman de]	589
Ruyter [Michiel Adriaanz. de]	591
Ruyter [Engel of Ingel de]	598
Ruyter [Michiel Witte de]	599
Ruyter [Daniel de]	-
Ruyter [Dirck]	600
Ruyter of Ruyterus [Gerardus]	-
Ruytinck [Simeon]	-
Ruyven [Dirk van]	-
Ruyven [Klaas van]	601
Ruyven [Pieter van]	-
Ry [Cornelis Danckerts de]	-
Ry [Pieter Danckerts de]	602
Ry [Abraham du]	-
Ryberg [Elisabeth]	-
Rijck [Cornelia de]	-
Rijck [Pieter Cornelisz. van]	-
Rycke [Lambertus de]	603

Rycke	-
Ryckemans [G.]	-
Rycx [B.] of Ryck [B.]	-
Rykel of Ryckel [Jos. Gudolphus à]	-
Ryckenroy [Jan van]	604
Ryckius [Theodorus]	-
Ryderus [Johannes]	-
Rycken [Johannes Adrianus]	605
Ryeswyck	-
Ryd [Hermanus]	-
Ryetius [Thomas]	-
Ryfkogel [Albertine Elizabeth]	-
Ryk [C.]	-
Ryk [G.]	-
Ryk [D.]	606
Ryk [Cornelia de]	-
Ryk [Frans]	-
Ryk [Julius Constantijn]	607
Ryk [J. de]	610
Ryk [Friek Triekzz.]	-
Ryke [Mr. Roelant de]	-
Ryke [Mr. Christiaan de]	-
Ryke [Mr Pieter de]	611
Ryke [Johan de]	-
Rijk [Jacob Simonsz de]	-
Rijkelsma [Victor]	616
Rijn [Hugo H. van]	-
Rijn [Jan Danielsz. van de	-
Rijk [W.J.N. de]	617
Rykhuyzen [G. van]	-
Ryksen [W.F.]	-
Rymbeck [J.]	618
Rymsdyck [J. van]	-
Rymius [Carolus]	-
Rijn [L. van]	-
Ryn of Rhyn [Rembrandt Hermanszoon van]	-

Ryn of Ryn [Titus van]	-
Rynbende [Jan]	-
Rynbout of Rynboutt [Johannes Jacobus]	619
Rynders [G.J.]	-
Rynders [L.H.]	620
Ryndorp [A. van]	-
Ryndorp [Jan van]	-
Ryne [Johannes van]	621
Rynen [Antonius van]	-
Rynenburg of Beinenburg [Nicolaas]	-
Ryneveld [B.]	-
Ryneveld [Jacob Cornelis van]	-
Ryneveld [Daniel Jan van]	622
Rynevelshorn [Aert Janszoon]	-

	bladz.
Ryneveld [C.P. de Vooght van	-
Ryneveld [H.]	-
Ryntjes	623
Ryntjes [H.]	-
Rynersch [C.]	-
Ryp [Feyken]	-
Ryp [Henricus van]	-
Ryp [Jan Cornelisz.]	-
Rijquart [Cornelis]	324
Rijsdijk [Jacobus]	-
Rysenborgh [Willem van]	608
Rysenborgh [Jkh. Justus van	-
Ryzer [Simon]	-
Ryske [P.]	-
Rysoort	-
Ryssel [N. van]	626
Rystenburgh [H.]	-
Rijssen [Cornelis van]	-
Ryssen [Geraert van]	-
Ryssenius of van Ryssen [Leonardus]	-
Rysz [Petro]	-
Rystenborgh [Leendert]	627
Rystius [Paulus]	-
Ryswijk [Benjamin]	-
Ryswijk [Herman van]	628
Ryswijk [Jonkhr. Kornelis van]	-
Ryswijk [Govert Jan van]	-
Rythoven [Martinus Boudewijns of Balduini]	629